James Cannon

APOSTOLUL PAVEL

JAMES CANNON a lucrat ca șef de personal pentru senatorul Howard H. Baker Jr. și ca asistent de Afaceri Interne pentru președintele Ford. Ca asistent al guvernatorului Nelson Rockefeller, a coordonat relațiile New Yorkului cu Congresul și cu Casa Albă; de asemenea, a fost consilier al guvernatorului Rockefeller pentru ratificarea lui ca vicepreședinte.

James Cannon a fost editor politic și corespondent pe probleme naționale pentru *Newsweek*. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost în armata SUA și în OSS (Office of Strategic Services), pe fronturile de luptă din Caraibe și din Asia, ajungând la rangul de căpitan. În prezent, James Cannon s-a retras din viața publică. Autor și coautor al altor patru volume, *Apostolul Pavel* este prima lui lucrare de ficțiune.

James Cannon

APOSTOLUL PAVEL

Traducere din limba engleză
Dorina Tătăran

NEMIRA

Coperta colecției: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU

Ilustrația copertei: St Paul (ulei pe pânză) by Batoni, Pompeo Girolamo (1708-87) Basildon Park, Berkshire, UK/ National Trust Photographic Library/John Hammond/ The Bridgeman Art Library

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CANNON, JAMES
Apostolul Pavel / James Cannon ; trad.: Dorina Tătăran. - București : Nemira Publishing House, 2010
ISBN 978-606-579-025-4

I. Tătăran, Dorina (trad.)

255.3 Pavel

James Cannon
APOSTLE PAUL
© 2005 by JAMES CANNON
All rights reserved

© Nemira, 2010

Redactor: Monica ANDRONESCU
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tiparul executat de Monitorul Oficial R.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări,
fără acordul scris al editorului, este strict interzisă
și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-025-4

La prețul de vânzare se adaugă 2% reprezentând valoarea timbrului literar ce se virează Uniunii Scriitorilor din România.

APOSTOLUL PAVEL
ÎNTREBĂRI ȘI RĂSPUNSURI

Mare parte din carieră ați fost jurnalist specializat în politică și ați lucrat pentru mai mulți lideri politici, inclusiv pentru guvernatorul Nelson Rockefeller, pentru președintele Gerald Ford și pentru liderul Senatului, Howard Baker. Ce v-a determinat să scrieți o carte despre viața Sfântului Apostol Pavel?

Interesul meu pentru conducători și pentru calitățile pe care trebuie să le aibă cineva ca să poată deveni lider. Ca jurnalist, m-am axat pe cei din viața publică, iar unii dintre ei au făcut istorie. Ca om care a lucrat în politică, am avut ocazia să-i observ foarte de aproape pe cei ce conduc. După cum am învățat cu ani în urmă de la istoricul William McNeill, autorul volumului *The Rise of the West,* Pavel a fost un lider care a schimbat cursul istoriei, pentru că a adus creștinismul în lumea occidentală.

Am descoperit că atunci, ca și azi, pentru a fi lider, trebuie să fii un om cu idei, să ai o viziune, un țel, să transmiți un mesaj, să dai dovadă de curaj, de perseverență și de

hotărâre, pentru a depăși toate obstacolele și pentru a-ți transforma viziunea în realitate.

Deși Pavel este o figură religioasă, cartea dumneavoastră este încadrată la ficțiune istorică. Ce rol joacă în această relatare a vieții lui Pavel cadrul de desfășurare și cum l-ați recreat?

Cadrul: conflictul cultural și social. Pavel a fost un evreu într-o lume greacă dominată de armatele romane. Prin firea lui, prin stilul de viață și prin călătoriile pe care le-a făcut, ne apare ca un personaj tripartit: grec prin etică, prin educație și prin pasiunea cu care și-a trăit viața așa cum i-a plăcut; evreu prin intelect, tenacitate și abilitatea de a supraviețui; roman prin cetățenie și prin respectul pentru ordine și autoritate.

Situația din vremea lui Pavel este unică: Cezar Augustus impusese *Pax Romana*[1], astfel că pe vremea Imperiului Roman era mai sigur să călătorești prin Orientul Mijlociu decât e azi.

Ce credeți că le poate oferi cititorilor cartea dumneavoastră despre viața lui Pavel, ceva ce nu pot afla din Biblie?

În primul rând, faptul că Pavel nu s-a născut sfânt. De fapt, în prima parte a vieții lui, a fost un susținător fanatic al Legii lui Moise, astfel că adepții lui Iisus l-au considerat un om violent.

---

[1] „Pacea romană" a fost o lungă perioadă de relativă pace, în care expansiunea Imperiului Roman a fost redusă la minim și care s-a petrecut în primul și în cel de-al doilea secol d. Hr. (n. red.).

Noul Testament ne oferă doar fragmente din viața lui Pavel: s-a născut în Tars – „care nu era un oraș de rând", cum îi plăcea să se laude. Tars era un important port roman și un centru comercial, dar avea și multe universități. Acolo a primit el educația evreiască și grecească, înainte de a urma școala iudaică a lui Gamaliel, iar mai apoi studiile superioare evreiești de la Harvard-Yale-Stanford. Data nașterii lui este plasată cam prin Anul Domnului 9. Era cetățean roman, probabil, prin moștenire. Tars funcționa ca timocrație, ceea ce însemna că îți puteai cumpăra cetățenia contra sumei de cinci sute de denari. Un denar reprezenta plata pe o zi pentru un tăietor în piatră priceput. De aici am dedus că tatăl lui Pavel era un evreu bogat și foarte respectat. Pavel scrie de câteva ori că devotamentul lui pentru Hristos l-a costat „totul".

Scopul meu, prin această carte, a fost să îl prezint pe Pavel nu ca pe un personaj îndepărtat din istorie, ci ca pe un om care, dacă ar fi trăit în zilele noastre, ar fi apărut în toate știrile de ultimă oră.

Care este relația dumneavoastră cu creștinismul? Credeți că această carte va stârni atât interesul necredincioșilor, cât și pe cel al credincioșilor? Dacă da, de ce?

Sunt creștin, membru al Bisericii Episcopale. Merg tot timpul la biserică, iar în trecut am lucrat în administrația parohială. De exemplu, de două ori, am fost implicat în alegerea unui nou pastor pentru biserica pe care o frecventez.

Această carte vorbește despre drumul tipic spre împlinire. Spune povestea convingătoare a unui om care a fost conducător, candidat, scriitor, explorator și aventurier, un

om cu viziune și un om de acțiune. Eu cred că poate interesa pe oricine care e pasionat de biografii și de istorie sau care, pur și simplu, este atras de o poveste bine spusă.

Ce anume credeți că vor găsi nou în cartea asta cei care deja sunt familiarizați cu povestea lui Pavel?

Faptul că Pavel era mai degrabă aprig decât pios, mai degrabă luptător decât iubitor de pace. Avea și o parte întunecată: era vanitos, egocentric, iar ceea ce îl tulbura și îl îndepărta de credință era, aproape sigur, atracția pentru femei. În ce privește partea pozitivă, a fost – la fel ca mulți lideri de-a lungul istoriei – charismatic, inteligent, de o independență feroce și neobosit în efortul de a-și duce la îndeplinire misiunea vieții.

Mai presus de toate, Pavel a fost cel mai bun organizator pe care l-a avut vreodată Biserica. Era un conducător foarte bun, care îi antrena pe soldații creștini metodic, le insufla curaj să lupte și mărșăluia în fruntea lor, pentru a elibera omenirea de mitul păgân și de zei. Pavel a cucerit nu cu sabia, ci cu forța extraordinară a credinței pe care o avea în faptul că fiecare bărbat și fiecare femeie de pe pământ poate atinge nemurirea. Pe drumul cuceririlor lui, a lăsat o forță de ocupație, armate de convertiți și celule ale tinerelor biserici. Și, prin ele, a construit un imperiu unit nu prin forța armelor, nu prin ispita banului, ci doar printr-o idee.

Cum v-a schimbat scrierea acestei cărți propriile viziuni și credințe?

Într-un sens personal, cu cât învățam mai multe despre Pavel ca om, cu atât mai bine îi înțelegeam mesajul.

Și, cu cât îi exploram mai mult scrisul și acțiunile, cu atât îl admiram mai mult ca lider. Evident, în sufletul lui Pavel se purta un conflict. Bucuros de realizările lui și pe de altă parte torturat de propriul entuziasm și mândria de sine, părea oarecum nepotrivit pentru misiunea cea înaltă care i se rezervase. Și totuși Pavel și-a urmat drumul cu o tărie și o hotărâre rar întâlnite la vreun lider din istorie.

Cât timp v-a luat să scrieți această carte?
Zece ani.

Această carte este o biografie fictivă a Sfântului Pavel, bazată pe documente istorice. Personajele principale – în mod special Pavel, Barnaba, Petru, Ioan Marcus, Timotei și Priscila – și evenimentele de bază sunt schițate după relatările lui Luca și după epistolele lui Pavel. Celelalte sunt inventate.

Scriind această carte, am încercat să relatez întâmplările cunoscute din viața lui Pavel bazându-mă pe fapte reale, să redau într-un mod plauzibil părțile necunoscute din viața lui și să arăt că Pavel nu a fost un mit, ci un om, un lider care a schimbat cursul civilizației.

1

TÂRGUL

În al treizeci și doilea an al domniei cezarului Augustus, o iarnă grea lovise pământurile și oamenii din provinciile estice. Zăpada acoperise Porțile Ciliciei, singura trecătoare prin fortărețele Munților Taurus; negustorii și hamalii muriseră de foame, iar cămilele și caii lor își găsiseră sfârșitul înghețați. Troiene de zăpadă blocau drumurile romane care treceau prin sud-estul Porților, pe la poalele muntelui și de-a lungul câmpiilor mănoase, până spre capitala Tars. Inele de gheață legau vasele și docurile de pe râul Cydnus și blocau canalul spre mare. Străzile de obicei aglomerate din Tars erau tăcute și pustii, pentru că nu se găsea nimic de mâncare în piață. Locuitorii dublaseră paza grânarelor. La palatul guvernatorului provinciei, augurul imperial sacrificase un taur și striga spre zeii din cer:

– O, Jupiter! Pune capăt mâniei tale. Adu înapoi soarele pe cerurile peste care domnești.

Într-o cocioabă din lut, dintr-un colț al orașului, separat de evrei, trăiau un rabin și fiica lui. Mordecai

era încovoiat de ani, dar avea un spirit puternic; Abigail era neprihănită, grațioasă și hotărâtă, cum numai un copil crescut în singurătate poate fi. În timp ce stăteau lângă focul lor amărât făcut cu cărbuni, într-o dimineață mohorâtă de sâmbătă, fiica puse mâna pe brațul bătrânului și îi zise:

– Nu ieși în zăpadă și frig, tată. Ești bolnav.

Încet, bătrânul se ridică de pe scaun.

– Mă duc la sinagogă, spuse el. E de datoria mea să-i cer Dumnezeului israeliților să elibereze poporul meu din această închisoare a frigului și să-l aline în aceste vremuri grele. Trebuie să-i conving pe cei care se tem că această furtună nemiloasă, ca orice furtună a vieții, va trece în curând.

În zadar scutură ea din cap, ca un tânăr care judecă mai înțelept decât un bătrân, dar care are mai puțină autoritate:

– Atunci voi merge și eu cu tine.

Se înfășurară în pelerinele lor vechi și porniră pe strada îngustă, spre casa din piatră în care se adunaseră evreii pentru a-l venera pe Dumnezeul lor. Pentru bătrân, drumul era o adevărată luptă cu zăpada. Un pas, o respirație, încă un pas, încă o respirație, în timp ce se ținea de brațul fiicei lui.

Pe platforma joasă din fața locului unde se afla Tora, rabinul scoase vechile suluri, cu degetele tremurând. Cu mâinile ridicate spre ceruri, îl imploră pe Domnul să readucă soarele și căldura lui în acele ținuturi. Și își înălță ruga stăruitor în fața celor patruzeci de oameni îngrijorați și chinuiți care-l ascultau:

– Îndurați suferința frigului, la fel cum odată, cândva, noi, cei aleși, cele douăsprezece triburi ale lui Israel, am îndurat înfrângerea, exilul și sclavia. Amintiți-vă promisiunea făcută lui Dumnezeu: „Cheamă-mă în vremuri grele! Te voi sluji."

În timp ce noaptea învăluia orașul într-un giulgiu străveziu de ceață rece, tatăl și fiica se întorceau la coliba lor. Înăuntru, spre surprinderea lui Abigail, Mordecai o conduse spre mica încăpere unde el se cufunda uneori în papirusurile prăfuite și în cărțile grele. Făcu semn din cap spre scaunul din fața lui și, după un moment de tăcere, îi spuse:

– Abigail, așa cum trebuie să-mi fac datoria față de poporul meu, la fel trebuie să-mi fac datoria și față de tine.

– Ce vrei să spui, tată?

– Fiica mea, am făcut o înțelegere pentru căsătoria ta.

La cuvintele tatălui ei, buzele tinerei femei se deschiseră a uimire.

– E împotriva voinței mele, tată.

Rosti fiecare cuvânt cântărindu-l bine și privindu-l în ochi pe bătrân, în timp ce izbea masa cu pumnii strânși, iar și iar.

Afară, vântul șuiera pe la streșini. Flacăra lămpii cu gaz dansa în curentul care pătrundea prin camera rece și se reflecta în ochii negri ai fetei ca niște mici scântei de furie.

Mordecai întinse mâna lui osoasă spre ea și, cu voce serioasă, încercă să-i explice:

– Draga mea Abigail, fac asta pentru binele tău.

Abigail privea cum lacrimile curgeau printre ridurile de pe fața bine cunoscută a tatălui ei și apoi se prelingeau printre firele albe ale bărbii. Mâna lui bătrână tremura. Vocea, odată puternică, ezita acum, de slăbiciune și suferință. Dar ei nu-i păsa.

– De ce să alegi tu, tată? De ce nu mi se permite să-mi aleg singură soțul?

– Ce știi tu despre bărbați, fata mea? Vorbele lui nu sunară a dispreț, ci a simpatie. Ce cunoști tu din firea unui bărbat, în afară de ce ai văzut la mine și la fratele tău Enoch?

Își îngropă fața în mâini și murmură:

– Vai de mine! Dacă mama ta n-ar fi murit când te-ai născut, ar fi fost altfel acum...

Vocea i se stinse și începu să suspine.

Abigail știa că tatăl ei avea dreptate. Ea nu vorbise cu niciun bărbat de vârsta ei. Niciodată nu i se dăduse voie să meargă singură prin vecinătate, unde obiceiul le permitea tinerelor care-și umpleau vasele cu apă să vorbească deschis unele cu altele și chiar cu bărbați. Foarte rar fusese singură în piață. Cuprinsă de tristețe, Abigail se gândi la copilăria ei solitară – o fetiță singuratică într-o casă întunecoasă, dominată de ritualul zilnic, unde bărbații cu bărbi lungi intonau rugăciuni și declamau la nesfârșit, iar ea era îngrijită de Danuta, slujitoarea mamei sale.

Amintirile o purtară pe Abigail în trecut. Avea cinci ani, stătea chiar în acea încăpere, atentă, absorbită, în timp ce tatăl ei îi explica pentru prima dată

semnele de pe o pagină de carte. O nouă lume se deschisese în mintea ei atunci și apoi încă una, când Enoch o învățase greaca și îi adusese manuscrise de la școală. Mai târziu, când era singură, Abigail își umplea zilele cu papirusuri și cărți, citind și scriind, nu doar din Tora și din profeți, ci și din Hammurabi și Homer sau chiar din Sapho. Cu pana și papirusul își petrecuse în copilărie ore lungi, scriindu-și în jurnale gândurile și visurile. Trăia în imaginația ei; din lumea reală, de dincolo de căsuța tatălui ei și de sinagogă, prindea doar frânturi.

– Cine e acest bărbat a cărui soție vrei să mă faci?

Nici măcar nu încercă să-și domolească furia.

– E Isaac, cel care face corturi, zise Mordecai, cu vocea mai plină de speranță. E cel mai bun din oraș în meseria lui. Cumpără cea mai bună lână din Cilicia și face corturi pentru călătorii care vin dinspre apus și dinspre răsărit. Inul îl cultivă chiar el, ca să țească pânza pentru vasele care călătoresc pe mări spre Iudeea și Egipt. Lucrătorii lui fac șei și hamuri din piele pentru legiunile romane care mențin pacea în slujba cezarului Augustus. Atât de bine a slujit Isaac armatele romane, încât împăratul i-a conferit lui, un evreu, titlul de cetățean al Romei. Doar câțiva din neamul nostru, din acest oraș, am fost onorați astfel. Isaac vine și la sinagogă în fiecare sâmbătă. În fiecare lună, donează bani; el a plătit pentru noul acoperiș al clădirii noastre. Le ajută pe văduvele sărace din comunitate. Fiica mea, niciun evreu din oraș nu e atât de generos și nu are atâtea de oferit.

– Așadar, zise Abigail, cu un tremur care-i cuprindea umerii tot mai puternic, precum o ciută priponită, voi fi vândută acestui bătrân bogat.

– Bogat este, dar nu foarte bătrân.

– Cât de bătrân e? întrebă ea repede.

– Încă nu are patruzeci de ani.

Abigail sări în picioare.

– Tată! Eu am doar optsprezece. De ce trebuie să mă închid în casă cu un om bătrân?

Se opri, simțind că-și jignise tatăl. Dar era prea târziu. Nu-și putea lua înapoi cuvintele spuse la repezeală și, de altfel, nici nu prea își dorea.

– Și de ce vrea acest Isaac să mă cumpere? continuă ea. Danuta mi-a spus că bărbații bogați își pot cumpăra fecioare de neam păgân din Africa și din Persia, cu doar o mână de shekeli.

– Isaac își dorește un fiu, îi răspunse tatăl. El vrea o soție care să îi poată dărui un fiu, un moștenitor. În privința asta, e la fel ca toți bărbații. Mi-a vorbit de această dorință a lui cu mult timp în urmă. El caută o femeie puternică și sănătoasă, din neamul nostru, care să-i nască un prunc. Dar niciun pețitor nu i-a găsit o femeie pe care să o considere potrivită.

– Cum a aflat de mine? întrebă Abigail.

Tatăl ezită, îndemnând-o să ghicească răspunsul lui.

– O să-ți spun adevărul, fata mea, zise el. Acum ceva timp, l-am surprins pe Isaac privindu-te, la sinagogă, în timp ce eu citeam din Tora. Sâmbătă după sâmbătă venea și te căuta cu privirea. Apoi, când l-am prins singur, l-am întrebat dacă și-a găsit soție. Mi-a

zis că nu și atunci i-am mărturisit că l-am văzut cum se uita la fiica mea...

– Așadar, tu m-ai oferit spre vânzare.

– Am văzut că era interesat, se apără tatăl. Am simțit că Isaac ezita să-mi dezvăluie ce simțea, așa că i-am vorbit eu.

– Măcar o să iei ceva bani pentru mine de la acest Isaac? întrebă ea cu o intenționată tentă de cruzime în voce. Ce preț ai stabilit pentru mireasă?

Bătrânul lăsă capul în jos.

– Fiica mea, această căsătorie pe care am aranjat-o e cel mai bun lucru pe care îl pot face pentru tine. Sunt un rabin sărac și nu-ți pot oferi nicio zestre. Fratele tău se zbate să studieze Tora și profeții; pâinea săracă de pe masa lui o câștigă soția lui, cu olăritul. El nu te poate adăposti.

Începu să respire greu și să tușească tot mai tare, cu obrajii trași și cu ochii bulbucați, zbătându-se să nu se sufoce. Ea aștepta în liniște.

– Tu, Abigail, ca toate femeile din neamul nostru, ai datoria sacră de a aduce copii pe lume. Dumnezeu se așteaptă ca tu să dai viață unor prunci, să-i hrănești, să-i înveți, pentru ca neamul nostru să meargă mai departe și să înflorească. Isaac e un om bun, care vrea un fiu. El e demn de tine, iar tu de el. E generos și îți va oferi numai bine. Eu voi avea un contract de căsătorie, astfel ca tu să poți duce o viață bună, într-o casă frumoasă, cu mulți servitori, căci va împărți cu tine tot ce are.

– Sunt o sclavă, zise ea cu amărăciune. Să fiu vândută pentru arginți, ca un miel sacrificat.

Vântul de nord dădu buzna în liniștea încăperii, trântind oblonul.

– De ce vorbești de căsătorie acum, tată, când ești bolnav și furtuna asta nu ne dă pace?

Îndreptându-se în scaun, bătrânul rabin rosti calm:

– Pentru că sunt pe moarte, Abigail...

Ea se ridică de pe scaun, căzu în genunchi în fața lui și începu să plângă.

El o mângâie pe umăr.

– Aproape că mi-a sosit ceasul. Știi că îndur durerea asta din piept de multă vreme. Iar frigul de acum mi-a adus o criză de astm atât de puternică, încât fiecare respirație a devenit pentru mine o luptă.

Tuși puternic, sufocându-se, apoi închise ochii și își îndoi spatele, ca să-și recapete suflarea.

– Pot muri în orice clipă – și trebuie să știu că cineva o să aibă grijă de tine.

Îi atinse fruntea cu mâna.

– Tată! Arzi! Tată, nu mă părăsi, te rog!

Își așeză capul pe genunchii lui, închise ochii și începu să plângă și să suspine cu disperare.

– Nu plânge pentru mine, fata mea, am avut o viață bună și nu mă tem de moarte.

Apoi înălță capul și, cu ochii mijiți, privi spre lumina lămpii.

– În tinerețe, am făcut un legământ: să-l servesc pe Dumnezeu. Și m-am ținut de el.

Vocea îi era slabă, abia dacă se auzea mai tare decât o șoaptă.

– Aici, în sinagoga noastră, din acest oraș frumos, am învățat despre Tora. Aici, am predicat poporului nostru Poruncile și Legile și tot aici am trăit după regulile Torei, în curăție și simplitate. Aici mi-am ținut legământul. Și tot aici sufletul meu va fi înălțat la ceruri, la fel cum Elijah s-a suit în carul Domnului.

În timp ce lumina lămpii de pe masa de lângă ei se făcea tot mai mică, tatăl și fiica stăteau îmbrățișați, în liniște. Afară, vântul rece vuia și gemea, intonând propria-i rugăciune pentru moarte. În cele din urmă, Mordecai își înălță capul.

– Ajută-mă să merg în pat, fata mea. Trebuie să dorm.

După ce îl ajută să se urce în pat și îl sărută, Abigail se îndreptă încet spre odaia ei. Știa de mult timp cât era de bolnav. Spatele încovoiat în timp ce se chinuia să respire, accesele de tuse pe care le auzea noaptea, mersul șovăielnic. Urmărise semnele care se înrăutățeau și, chiar dacă multă vreme se încăpățânase să nu vadă realitatea, acum trebuia să o înfrunte. Fierbințeala puternică pe care o simțise cu mâna ei... La un moment dat, o lovi frica, o frică teribilă de a rămâne singură-singură; de a nu ajunge o fată bătrână încercând să supraviețuiască doar cu cei câțiva bănuți care se dădeau de pomană evreilor săraci din oraș. Dar în clipa următoare, o spaimă și mai puternică puse stăpânire pe ființa ei, aceea de a se logodi cu un străin bătrân, care i-ar cotropi trupul și ar deveni stăpânul vieții ei.

În timp ce trăgea perdeaua de la geamul odăii, văzu umbrele pe care le făcea lumina lămpii. La picioarele patului stătea Danuta, cu fața ei tuciurie, cu capul și umerii înfășurați într-un șal negru. Se prefăcea că aranjează așternuturile vechi.

– Știai, zise Abigail.

– Da, copilă.

– Cât va mai trăi tata?

Danuta făcu o pauză, meditând.

– Oare când se va sfârși furtuna? Tatăl tău se va agăța de viață până când își va scoate poporul din această sălbăticie de gheață.

Abigail își lăsă capul în jos, își șterse lacrimile cu mâneca și își puse obrazul pe umărul slujitoarei.

– Of, Danuta, de ce?

– Schimbarea e ursită, o consolă Danuta. În multe cărți pe care mi le-ai citit, un capitol se închide, dar un altul se deschide. La fel e și în viață. Misiunea tatălui tău în această viață se încheie, pentru ca a ta să poată începe.

– Să înceapă? Vândută ca sclavă? Cum poți spune asta, Danuta? Chiar dacă sunt tristă că tata e pe moarte, nu-mi pot învinge furia că mi-a aranjat căsătoria.

– Dragostea și datoria îl obligă să aibă grijă de tine, îi răspunse Danuta.

Abigail începu să se plimbe prin odaie, lovindu-și pieptul cu mâinile și strângând buzele, ca să-și înfrâneze lacrimile.

– De ce, în această epocă luminată, doar un bărbat își poate alege drumul în viață? În sufletul meu, știu

că o femeie este egală cu un bărbat și, adesea, chiar îi e superioară. Dar, în realitate, o femeie este tratată ca o vită, ca un bun de vânzare.

Izbi cu pumnii în pat.

Danuta rămase tăcută.

– Cu mult timp în urmă, continuă Abigail, am învățat că, prin legea dată de Moise, un tată își conduce copilul, dar de ce trebuie să aleagă el când să mă mărit?

– Așa-i destinul femeii, să fie aleasă, nu să aleagă, zise Danuta. Femeile sunt mai binecuvântate decât bărbații. Dumnezeu ne-a ursit să dăm viață, cum a făcut el la începuturi. N-a avut încredere în bărbați pentru asta, nu i-a lăsat pe ei să împlinească misiunea sacră de a aduce pe lume un suflet nou și o ființă nouă.

– Ce să fac? zise Abigail. Tata spune că acest străin, acest Isaac, vrea un fiu și m-a ales pe mine să i-l ofer. Să fiu iapa care îi face un mânz.

– Toți bărbații își doresc un fiu, răspunse Danuta.

Rosti cuvintele cu grijă: rabinul îi povestise cu multă vreme în urmă că spera ca, atunci când Abigail va avea vârsta potrivită, să îi poată aranja căsătoria cu bogatul Isaac. Danuta îi sugerase un bărbat mai tânăr din comunitate, dar tatăl replicase: „Nu, Abigail e prea educată. E o femeie demnă, care merită respect. Nu i-a fost scris să fie săracă." Apoi, îi explicase Danutei că și ea trebuia să-și joace rolul în ducerea la îndeplinire a acestei înțelegeri, spre binele familiei.

Femeia își puse mâna pe umărul lui Abigail.

– Bărbații se cred superiori, zise ea. Se luptă pentru împărății, dar orice împărat îngenunchează în fața unei femei care îi poate oferi un fiu.

Fără să-și dea seama, Abigail o îmbrățișă pe slujnică. Își aminti cât de înțeleaptă și de hotărâtă o crescuse Danuta, cum o fermecase cu povești despre oamenii mării, strămoșii ei, cum o alinase când devenise femeie și cum o sfătuise în toate. Acum, trebuia s-o întrebe pe Danuta ceva ce înainte nu îndrăznise.

– Cum e să fii cu un bărbat? Privirea lui Abigail era hotărâtă și cercetătoare. E dureros?

– La început, da, este, răspunse Danuta.

După un moment de gândire, continuă:

– Dar, dacă un bărbat e puternic și, în același timp, blând, poate să-ți ofere o mare plăcere. Să nu uiți niciodată, dar niciodată, că, dacă oferi plăcere, primești plăcere...

Danuta făcu o altă pauză înainte de a vorbi din nou:

– Secretul nostru, al femeilor, este să oferim plăcere, ca să ne atingem un scop. Eram o sclavă tânără în Byblos, când stăpânul meu m-a dus pentru prima dată în patul lui. Eram aproape un copil, dar am învățat repede. Mi-a fost de folos faptul că am devenit concubina preferată a stăpânului meu. Oferă-i bărbatului bucurie noaptea și va fi sclavul tău ziua. Apoi, după câțiva ani, stăpânul meu a preferat o femeie mai tânără, iar eu l-am implorat să-mi dea voie să-mi câștig libertatea inițiindu-l pe fiul lui cel mare, care îi era și moștenitor, în minunile pe care le poate face o

femeie noaptea. După care mi-a înmânat o pungă cu aur și mi-a semnat hârtia prin care deveneam liberă.

– Trebuie să fim sclave înainte de a fi libere? întrebă Abigail.

– Toate femeile sunt sclavele unor împrejurări, zise Danuta. Deși, fiecare dintre noi își poate câștiga libertatea pe care și-o dorește atât de mult, dacă are voință.

Făcu o pauză, o privi pe Abigail în ochi și repetă:

– Dacă are voință.

Abigail își încrucișă brațele și începu din nou să se plimbe prin odaie.

– Ce știi despre acest Isaac? întrebă ea.

Slujnica zise dezinvolt:

– I-am văzut slujitorii la cumpărături în piață și am trecut pe lângă atelierele lui și pe lângă casa lui cea frumoasă. E o casă mare. Cred că e bogat.

– Și e cumva și înalt și arătos? întrebă Abigail, cu voce disprețuitoare.

– Nu, zise Danuta. Este mai scund decât tine, dar tu ești destul de înaltă, pentru o femeie. Nici gras nu e. Partea din față a capului îi e cheală, ca un pepene, dar spatele e acoperit de păr negru. Nu are barbă. Nu e ca majoritatea negustorilor, nu umblă cu haine de rând, și are mereu o togă subțire din in alb, care se potrivește cu poziția lui de cetățean al Romei. Deși nu e nimic pompos în înfățișarea lui.

Se opri pentru o clipă, înainte să continue:

– Când l-am văzut, părea să fie grăbit, vorbea repede și gesticula în timp ce se tocmea.

Abigail rămase tăcută, încercând să-și imagineze un negustor de stradă, ocupat, volubil, grosolan și needucat. Un negustor atât de bogat era mai degrabă lacom și avar sau – așa cum îi spusese tatăl ei – generos? Cum ar fi să trăiască într-o casă mare, să aibă multe haine călduroase și chiar mătăsuri și bijuterii? Dacă acest bărbat care făcea corturi era așa de ocupat cu atelierele lui și cu muncitorii, ea ar putea să facă ce vrea în casa lui frumoasă.

Danuta întrerupse firul gândurilor lui Abigail.

– N-avem de unde să știm ce fel de soț ar fi acest Isaac pentru tine. Nu știm dacă ar fi cald și blând sau rece și aspru. Dar, copilă, e bine pentru o femeie să aibă cele trebuincioase și bogăție. Toate se pot îndura mai ușor.

Abigail privea fix în întuneric, dar nu zise nimic. În afară de o haină nouă și groasă pentru tatăl ei, nu-i venea în minte nimic ce ar putea cumpăra dacă ar avea bani de cheltuit. Sau poate că da... multe cărți.

Din nou, Danuta rupse tăcerea.

– Acest fiu după care tânjește Isaac nu uita că ar fi, înainte de toate, fiul tău. Mama e cea care croiește drumul în viață pentru copil.

Danuta luă mâna tinerei femei.

– Ține minte! Așa cum ne este dat să aducem pe lume un fiu, la fel ne e dat și să îl educăm și să facem din el omul pe care îl dorim. Tu ești cea care își va îndruma fiul să devină țăran sau poet, cuceritor sau filosof.

Abigail se așeză pe patul ei și continuă să privească în întuneric. În cele din urmă, zise:

– Dacă m-aș duce în casa lui Isaac, Danuta, ai veni cu mine?

– Da, copilă, voi merge cu tine, îi răspunse femeia, ușurată că fusese întrebată și sigură că acea căsătorie avea să-i ofere o casă pentru atunci când va fi prea bătrână ca să mai gătească, să spele și să coasă haine.

Mult timp, niciuna dintre femei nu spuse nimic.

– Un fiu, șopti Abigail, ca pentru sine. Fiul meu!

Amintirile reveniră și înviară un vis din copilăria fetei. Își imaginase și scrisese în niște însemnări ale ei cum ar fi fost să poarte în pântece o fată sau un băiat. În gândurile ei, își numise fiul Saul, după marele războinic pe care Dumnezeu îl alesese să fie primul rege al Israelului. Fiica ei ar fi fost Rașela, după soția favorită a patriarhului Iacob și mamă a neîmblânzitului Iosif și a strămoșului ei, Benjamin. În rugăciunile ei de fată pe cale să devină femeie, Abigail făcuse o înțelegere cu Dumnezeu: ea avea să fie pentru fiul sau pentru fiica ei mama pe care ea n-o avusese niciodată. Acum, visul ei avea să devină realitate.

Abigail se întinse în pat și își înfășură în jurul umerilor o pătură aspră din lână.

– Buna mea Danuta, acum sunt ostenită, o să dorm. Slujnica netezi așternuturile și stinse lampa, iar fiica rabinului se cuibări în întuneric.

Abigail visa: alerga, alerga liberă peste nisipuri, pe lângă o mare albastră, alerga spre o siluetă îndepărtată,

care își întindea în față brațele, să o primească și să o cuprindă. Nu îl văzuse niciodată pe acel bărbat, dar nu era un străin, era un războinic foarte puternic, cu o înfățișare nemaipomenită și cu un chip mai frumos decât își închipuise ea vreodată. Iar când se întâlniră, brațele lui puternice o luară pe sus și o duseră spre un vas care îi aștepta. Fură purtați departe, spre o insulă-regat, unde se plimbară scăldați de lumina soarelui, cântară cântece vesele și se amuzară împreună, se îmbăiară într-o apă limpede, urcară pe un vârf de munte, de unde priviră râurile șerpuitoare și văile largi, acoperite de câmpuri cu cereale și livezi. Iar acolo era un copil, fiul lor, zvelt și cu ochi negri, ca ai ei. Copilul se transformă repede într-un prinț chipeș. O mie de trompete sunară și apăru profetul regelui, care îl chemă pe tânărul prinț, îl invită să vorbească și se adunară laolaltă să îl asculte oameni mulți de rase felurite, care glăsuiau în limbi diferite, romani și greci, africani și asiatici. Mulțimea adunată asculta extaziată cuvintele prințului. Brusc, pe mare apăru un vas, cu multe pânze colorate umflate de briză, iar profetul regelui îi ceru prințului să pornească într-o călătorie. Și el ridică în aer o torță aprinsă, urcă pe vas și plecă.

În dimineața următoare, Abigail se ridică și o căută pe Danuta, să-i povestească visul.

– Cum să interpretez acest vis? o întrebă ea. Crezi că e un semn?

Danuta puse jos lingura veche cu care mesteca în mâncarea pentru micul dejun și luă mâinile tinerei femei.

– Trompetele destinului sună. Vei avea un fiu în slujba regelui, un cuceritor al tuturor națiilor. Vasul înseamnă că fiul tău va călători departe; torța, că va lumina o cale pentru întreaga lume.

Abigail se întoarse și plecă în camera ei, cu capul în jos. Temerile din noaptea trecută, spaima de căsătoria cu un străin, de a se muta într-o altă casă, de a începe o nouă viață – toate astea erau încă acolo, dar mai palide, învinse de freamătul care o însuflețea. Va aduce pe lume un fiu și-i va umple viața cu învățături, cu tot ce e bun și puternic, astfel încât să devină un mare conducător, așa cum i se arătase în vis. Era pregătită pentru târgul făcut de tatăl ei.

Se duse imediat la el.

– Tată, dacă sunt de acord să mă logodesc cu acest Isaac, voi avea jumătate din proprietățile lui?

– Da, fiica mea. Așa cum a propus Isaac și cum va fi scris în actul de căsătorie.

– Atunci, voi fi mireasa lui, zise ea. Îi voi dărui un prunc. Voi aduce pe lume un copil care va onora tribul lui Benjamin și întregul neam al lui Israel. Fiul meu va schimba lumea.

Bătrânul rabin plânse de bucurie. Ultima lui misiune era îndeplinită. Putea să moară liniștit. În acea zi, în orașul Tars și peste întreaga vale a râului Cydnus se ivi din nou soarele.

2

ALEGEREA

Tânărul alerga pe străzile vechiului oraș, cu grație olimpiană, iar buclele negre fluturau în vântul verii. Bătrânul negustor de cereale îl văzu venind, luă repede coșurile de pe pietrele de pavaj și se dădu înapoi când trecu atletul în tunica lui subțire de in. Cu o ultimă zvâcnire de viteză, alergătorul coti și trecu prin poarta mare din lemn a domeniului tatălui său. Întârziase. Din nou.

După ce trecu de poartă, tânărul se opri să-și tragă răsuflarea. Ce să-i spună mamei lui? Adevărul, se gândea. Alergarea de dimineață, băile, seminarul cu Callicles, adunările de la Zagoreos – avea atât de multe de făcut și uitase cum trecea timpul. Mama lui o să fie furioasă, dar până la urmă avea să îl ierte. Întotdeauna îl ierta.

Iuțind pașii pe treptele largi ale pavilionului ei, aflat în aripa de sud a casei, tânărul ajunse la ușă, dar rămase cu mâna întinsă, la auzul vocilor ridicate și furioase. Mama și tatăl lui se certau din nou.

– ...zilele de trândăvie trebuie să ia sfârșit!

Azi, vocea tatălui său era mai vehementă ca de obicei:

– Îți spun că e timpul ca băiatul să termine cu indolența asta, cu parada asta și cu învățatul și să vină să lucreze cu mine, ca un fiu responsabil.

– Fiul meu e un cărturar.

Vocea mamei era calmă și hotărâtă, ca întotdeauna.

– Am nevoie de el! Acum!

Brusc, vocea se opri. După o pauză, tatăl lui vorbi din nou, nu cu furie, ci poruncitor și explicativ.

– Se întâmplă lucruri importante, Abigail. De frică să nu fie asasinat, Tiberius a plecat spre Capri. Sejanus, ca guvernator imperial în absența cezarului, a ordonat o nouă expediție împotriva perșilor. Șase legiuni vor staționa în Tars pentru această campanie, ceea ce îmi va aduce noi comenzi de șei, corturi și pânză. Reprezentantul regal sosește în după-amiaza asta. Cu ajutorul băiatului la supravegherea noilor muncitori pe care i-am angajat, ne putem dubla câștigurile.

– Educația lui Saul trebuie pusă înainte de câștig, Isaac. Pregătirea minții fiului meu e mult mai importantă decât să stea aplecat peste războiul tău de țesut sau să spele pieile de animale în vasele alea de tăbăcărie urât mirositoare.

Saul ascultă rămânând ascuns și scutură din cap cu stupoare. Eternele certuri dintre tatăl și mama lui aveau tot mai mult legătură cu viitorul lui. De ce nu îl lăsau pe el să hotărască ce voia cu viața lui?

Prin ușă, Saul auzea zgomotul făcut de toiagul de păstor pe care tatăl lui îl purta ca să-și îndrepte spatele. Își imagină scena dinăuntru – tatăl lui, cu capul chel înroșit de furie, împleticindu-se înainte și înapoi în togă, gesticulând, într-o clipă implorând, în alta strigând. Apoi, cu un zâmbet drăgăstos pe chip, Saul și-o imagină pe mama lui: calmă ca o imagine dintr-un tablou, întinsă pe sofaua romană înaltă, cu fața hotărâtă și emanând feminitate, ca pe o scenă, reflectată în scrinul din lemn de santal. Probabil, purta un peplos din mătase albă, care-i cădea peste sânii mari și era încinsă cu o curea din aur. Cu ochii negri ca o noapte întunecată de iarnă, se uita la tatăl lui, gata să simtă și să profite de orice semn de slăbiciune al bătrânului.

Zgomotul făcut de toiag se opri. Acum, vocea tatălui său era înecată și gâtuită de furie.

– Tu, Abigail, tu și Saul purtați mătase și aur doar datorită războaielor mele de țesut și tăbăcăriei. Înțelegerea noastră a fost ca eu să-ți ofer o casă mare și servitori, ceea ce am și făcut, iar tu să-mi dăruiești un fiu și un moștenitor. Acum, că băiatul are optsprezece ani, trebuie să mă urmeze.

Pentru moment, se lăsă liniștea, după care tonul tatălui deveni implorator.

– Îmbătrânesc, Abigail. Ochii mei slăbesc. Nu mai pot aștepta ca să îmi cer moștenitorul. Înainte ca simțurile să mă părăsească și înainte ca mersul să-mi devină șovăielnic, trebuie să îl învăț pe Saul tot ce știu, să îl învăț să cumpere și să vândă, să fie un maestru al negoțului, la fel ca mine.

– Fiul meu nu s-a născut pentru negoț de stradă.

Vocea mamei lui era tăioasă.

– Când am semnat actul de căsătorie, acum douăzeci și unu de ani, eu am spus că o să-ți dăruiesc un fiu, nu un alt țesător, nu un alt șelar. Și mi-am ținut promisiunea. Va duce mai departe numele și linia tribului lui Benjamin.

Saul se întreba dacă ea repetase cumva tot ce spunea; întotdeauna se gândea bine înainte de a purta o discuție.

– Da, mi-ai dat un fiu, zise Isaac, cu voce amară. Cât a fost copil, școala sinagogii fratelui tău n-a fost de ajuns. I-ai umplut mintea cu cărți și papirusuri și cu visuri de glorie. Iar când eu am avut nevoie de el, să mă ajute, l-ai dat pe mâna pedanților greci, care disprețuiesc munca grea. L-ai încurajat să practice jocuri fără rost cu prietenii lui greci, care urmează căi ciudate și venerează false zeități. Acum, că a devenit bărbat, o să refuzi să-mi recunoști dreptul asupra fiului meu.

– Fiul meu a fost născut ca să devină conducător, zise Abigail. Știu că Dumnezeu i-a pregătit o misiune specială. Când era în pântecele meu, am avut o viziune despre viitorul lui. Voi face ca acea viziune să devină realitate. Isaac, știu ce trebuie să fie el. E voința lui Dumnezeu.

– Planul tău pentru Saul rupe înțelegerea făcută de noi la căsătorie, răspunse Isaac. Eu am visat să-mi dăruiești un fiu care să lucreze alături de mine, să-mi învețe meșteșugul și să moștenească atelierele și tot ce am.

Băiatul auzi cum vocea tatălui său se transformă într-un murmur furios.

– Am construit casa asta mare din nimic. Am fost un copil de pe străzile din Tars, sărman și flămând. Și mi-am jurat că nu voi mai fi sărac. Am trudit din greu. Cu priceperea mâinilor mele am făcut cele mai bune corturi și cele mai puternice pânze din toată Cilicia. Am construit ateliere. I-am învățat și pe alții meșteșugul meu. I-am învățat pe lucrătorii mei să fie țesători buni. Am făcut schimb cu cea mai bună lână. Am cumpărat câmpuri cu in, ca să fiu sigur că voi avea cel mai bun material. Marele cezar Augustus și-a trimis reprezentantul la mine ca să cumpere corturi pentru legiunile sale, iar pentru serviciile mele m-a făcut cetățean al Imperiului Roman. Acum, îl servesc pe Tiberius cu aceeași onoare. Niciun alt evreu din Tars nu a prosperat ca mine. Am câștigat cu greu toate astea. Și am visat să i le pot dărui moștenitorului meu.

– Vorbești de un moștenitor, zise Abigail repede, dar, în realitate, tu cauți un slujitor cu acte. Îți știu metodele, Isaac. Tu vei domina și vei conduce orice târguială, până la ultima suflare. Negoțul e felul tău de a trăi, dar nu și al lui Saul. Viața ta e una a lucrului manual, a banului; a lui e una a minții.

Saul nu mai auzise atâta dispreț în vocea mamei lui. De obicei, își atingea scopul mult mai subtil. Următoarele ei cuvinte sunară a comandă:

– Saul va merge la Ierusalim. E stabilit. Va studia la academia de acolo, cu maestrul Gamaliel.

Saul se îndepărtă de ușă. Ierusalim! Auzise bine? Mama lui îl trimitea de acasă? Își lovi palmele a surprindere, dar un strigăt al tatălui său îi curmă gândurile:

– Nu! Nu-ți voi da bani pentru a urma școala din Ierusalim.

Urmă un moment de tăcere, înainte ca mama lui să răspundă:

– Va fi plătită din partea ce mi se cuvine din averea ta, Isaac, cum a fost stabilit în actul de căsătorie, când tatăl meu a negociat cu tine.

Vorbise de parcă emisese un decret.

În afară de zgomotul făcut de toiagul tatălui său pe marmură, Saul nu mai auzea nimic. Apoi, bărbatul o înfruntă:

– Abigail, în negoțul meu și în casa mea, un bărbat își ține cuvântul. Am promis că vom împărți egal tot ce am. Și mi-am respectat vorba. Dar tu ai reținut partea mea pentru fiul nostru.

– Isaac, zise Abigail în cele din urmă, ce e mai important: să ne sporim bogăția pe care o avem sau să trimitem lumii un fiu care va deveni un conducător al neamului nostru?

– Abigail, ce e cu acest vis de mărire? Tu trăiești în închipuire. Eu trăiesc în realitate.

– Realitatea este că Saul a venit pe lume ca să conducă. Și, cu ajutorul lui Dumnezeu, așa va fi.

Câteva momente nu mai auzi decât sunetul toiagului, înainte și înapoi.

– Nu pot să trec cu vederea faptul că îmi iei fiul și moștenitorul, Abigail. Mă obligi să fac ceva ce am șovăit mereu, dar acum cred că trebuie...

Saul nu auzi niciun răspuns din partea mamei lui. Apoi, sunetul făcut de toiagul tatălui său deveni mai clar, pe măsură ce se apropia de ușă. Băiatul se ascunse repede într-un ungher, să nu fie văzut. Îndată ce tatăl lui coborî șchiopătând pe scări, se furișă tăcut afară și se întoarse apoi cu zgomot spre intrarea în pavilionul mamei.

Era gol.

Saul se uită în jur. Fiecare scaun, fiecare carte, statueta cicladică din firida ei, parfumul ușor de trandafir al mamei lui – toate îi erau familiare; toate îi trezeau amintiri. Cât de des alergase în această cameră... Aici, în poala mamei, auzise pentru prima dată fabulele lui Esop și poemele lui Horațiu. Aici îl învățase alfabetul ebraic și grec, îi arătase cum să socotească cu zecimale și îl ajutase să citească semnele cuneiforme sumeriene. Aici venise într-o fugă să îi spună când câștigase primul premiu pentru recitările din sinagoga unchiului său. Fiecărei materii noi de la academie – filosofie, matematici, politică – la ea, în cămăruța asta îi descifrase tainele.

Uitându-se prin pavilionul mare, Saul observă că figurinele pe care mama lui le adusese din Attica pentru a împrejmui balconul erau aproape gata în vasele smălțuite. Privi spre deschiderea largă dinspre sud și peste acoperișurile din țiglă ale orașului și numără șapte vase care se pregăteau să ancoreze în estuarul

râului Cydnus. Dincolo de chei erau magaziile și staulele, apoi veneau colibele din lut ale săracilor orașului. Iar printre casele celor bogați nu era niciuna care să se poată compara cu a lui Isaac.

Punând mâna streașină la ochi, Saul se uită spre vest, către Acropole și dincolo de el, spre vârfurile Munților Taurus, unde un zid neregulat albastru cu alb se înălța în orizontul limpede. Cât de mult iubea acel loc minunat, acel oraș, negustorii care se tocmeau pe străzile zgomotoase, răsunetul ciocanelor meșteșugarilor care își lucrau fierul și alama, străinii cu chip negricios care-și mânau caravanele și cămilele dinspre trecătorile de munte, aducând mătase și condimente. Dincolo de piață, zărea școala unde trăsese cu sulița și arena pe care își câștigase laurii, într-o cursă de alergare. În apropiere, erau coloanele și grădinile academiei grecești, unde Zagoreos, Callicles și alți învățători îi puseseră la încercare mintea și îl învățaseră gândirea logică și meșteșugul de a vorbi hotărât și cu pricepere.

Își amintea cum îl tachinaseră în primele lui zile acolo, fiind singurul evreu din școală, și cum îi urâse pe tinerii greci și romani care își băteau joc de umerii lui înguști și de picioarele lui îndoite. Abia după ce Saul își demonstrase iuțeala picioarelor pe arenă și priceperea în mnemonică și retorică, toți neevreii îi deveniseră prieteni. În timp, camarazii lui greci îl acceptaseră numindu-l Paulos, traducerea lor pentru numele lui evreiesc.

Cu cât îşi cunoştea mai bine colegii greci, cu atât le admira mai mult spiritul, optimismul, ştiinţa de a-şi exprima ideile cele mai năstruşnice într-un limbaj clar, graţia fizică şi senzualitatea deschisă, felul în care îşi antrenau minţile hotărâte şi trupurile musculoase, pentru a fi cei mai buni. Iar plăcerea pentru învăţătură şi competiţie îi umpluse cei patru ani de la academie.

În spatele lui, Saul auzi zgomotul unei perdele date la o parte. Se întoarse şi o văzu pe mama lui intrând. Mândră şi calmă, ca întotdeauna, venea spre pavilionul deschis cu o graţie studiată. Mai înaltă cam cu un cap decât soţul ei, avea pielea ca de cupru şlefuit, un nas proeminent, curbat ca un iatagan, părul negru împletit şi prins în stil grecesc, cu o tijă subţire de fildeş. I se părea că seamănă cu o cariatidă trezită la viaţă.

În clipa în care îşi văzu fiul, Abigail îşi ridică braţele şi se îndreptă spre el, se îmbrăţişară strâns, mai mult femeie şi bărbat decât mamă şi fiu. Îl sărută pe fiecare obraz, pe gură, apoi îl trase din nou spre ea. Îşi lăsă capul pe spate, să îi privească faţa lungă şi tristă, ce semăna cu a ei, îşi trecu degetele prin buclele lui negre şi îi mângâie braţele goale şi musculoase. Era mândră de graţia lui vioaie şi de trupul viguros, iar asta îi masca dezamăgirea că nu era mai înalt decât tatăl lui. În ochii ei, Saul aducea laolaltă vigoarea şi hotărârea strămoşilor lui evrei şi respectul de sine al grecilor. Îl sărută din nou, murmurând:

– Iubitul meu. Iubitul meu fiu.

Ca întotdeauna, ardoarea îmbrățișării mamei lui și căldura trupului ei dezlănțuiră un val de emoții prin ființa lui Saul. Știa că o iubea prea mult, la fel și ea pe el. Se tachinau unul pe altul, ea povestindu-i un vis în care Zeus o transforma într-o tânără fecioară care devenea mireasa lui, iar el promițându-i că ea va rămâne mereu singura femeie din viața lui.

Cu un oftat prelung, Abigail îl luă pe fiul ei de mână și îl conduse spre sofa.

– Așa, dragul meu, șopti ea, stai aproape de mine.

Femeia se uită în ochii negri ai fiului ei. Asta era ziua de care îi fusese teamă întotdeauna și pe care o amânase de multe ori. Trăia prin fiul ei, prin viața lui fericită în Tars. Plăcerea lui pentru stilul de viață grecesc devenise și plăcerea ei. Fericirea lui era fericirea ei. Acum, trebuia să-i pună capăt.

– Ți-am auzit pașii la ușă, zise ea, și presupun că ai ascultat discuția mea cu tatăl tău.

– Da, mamă, am auzit. Brusc, el nu se mai putu abține. Trebuie să plec la Ierusalim? Cuvintele îi ieșiră fără să-și dea seama. Vreau să stau aici, cu tine, cu prietenii mei, la școala mea. Aici am cea mai bună viață. De ce să renunț la toate astea?

– O, Saul, zise ea, în timp ce se străduia să-și rețină lacrimile. Luă repede mâna fiului ei. Cât de goale o să-mi fie orele când vei pleca, dragul meu! Dar nu există altă posibilitate. Așa trebuie! Asta e calea.

– De ce? Era un strigăt de spaimă și suferință. De ce trebuie să plec?

– Dacă rămâi în Tars, încercă ea să-i explice, cântărindu-și fiecare cuvânt, tatăl tău va găsi o cale să te oblige să îl ajuți la atelierele lui. Isaac e deștept și hotărât. Ai auzit amenințarea lui, că va trece la fapte. Are prieteni romani care au putere. Acum, că ai optsprezece ani, nu te mai pot susține, pretinzând că ești prea tânăr pentru războiul de țesut și pentru ac.

Abigail se ridică de pe sofa, începu să se plimbe încolo și încoace, apoi se opri și-l privi drept în față.

– Nu voi permite să te implici în negoțul tatălui tău, Saul. Mie tata mi-a condus viața. Dar pe tatăl tău n-o să-l las să o conducă pe a ta.

Îi luă mâinile într-ale ei.

– Ai fost născut să conduci, Saul. Ai măreția în sânge – întotdeauna am știut asta.

Saul dădu din cap cu furie.

– Dar, mamă, încă nici nu mi-am terminat studiile aici.

– Știu, dar tatăl tău deja face presiuni să termini cu învățătura. Imediat. A încercat și în trecut și nu o să-l pot împiedica la nesfârșit.

Saul se uită la mama lui, cu buzele tremurând și cu brațele ridicate a implorare.

– Să termin cu școala? Chiar azi am câștigat un premiu și am alergat aici să îți spun.

– Altul? Fața ei se lumină cu un zâmbet. Spune-mi mai multe!

– Am fost desemnat primul pentru eseul despre discursul socratic. Zagoreos m-a dus pe podiumul lui, în fața clasei, ca să primesc laurii.

Saul își puse brațul în jurul mamei lui și o rugă:

– Mamă, lasă-mă să merg la tata să îl implor să mă mai lase un an la academie. Sau măcar o jumătate de an.

– Ca să ce? Abigail se dădu înapoi un pas, cu ochii arzând de furie. Saul! Ai uitat ziua aia de după terminarea studiilor la sinagogă, când eu eram bolnavă, iar tatăl tău te-a pus la războiul de țesut?

Saul își amintea bine. El era doar un copil și stătea printre bărbații cărunți și cu chip pământiu care lucrau cu lâna murdară și răzuiau petele de pe pieile animalelor, iar pe el îl cuprinsese sila. Disprețul lui deschis față de muncă stârnise furia tatălui său. Bătrânul Isaac se răzbunase forțându-l atunci să facă cele mai de jos treburi și anume să curețe căzile folosite la tăbăcit. Când mama lui își revenise și aflase totul, intervenise imediat să-l scoată pe Saul de acolo și îl înscrisese la academia greacă. Mai târziu, căindu-se că-și umilise fiul, tatăl lui își ceruse iertare, încercase să îndrepte lucrurile și îl încurajase pe Saul să învețe alte lucruri din meșteșugul lui, unele superioare. Dar Saul, cu complicitatea lui Abigail, găsise tot felul de metode ca să fugă de planurile bătrânului. Întâmplarea stârnise însă multe discuții în familie, care o luase drept jignire. Sentimente de ostilitate se așezaseră între ei, care apoi îl îndepărtară pe fiu de tată și, mai mult, pe cei doi soți.

Abigail vorbi din nou:

– Saul, orice târg ai face cu tatăl tău, vei pierde. Ca să rămâi în Tars, trebuie să accepți condițiile tatălui

tău, să-ți obișnuiești mâinile cu acul și suveica, să faci un legământ că o să-i continui munca și să-ți petreci viața transpirând în atelier și târguindu-te la piață. Și, da, în timp, ai deveni un negustor bogat. Asta e o posibilitate...

Făcu o pauză și îl luă de braț:

– Sau, continuă ea, cu ochii cuprinși de ardoare, poți servi cauza lui Dumnezeu, a lui Israel și a întregului tău neam. Dumnezeu ți-a dat atâtea haruri și vocea potrivită ca mulțimea să te urmeze. Ești din sămânță regală, în venele tale curge sânge de regi. Du-te acum la Ierusalim, în orașul regelui David, din semințiа căruia te tragi, du-te acolo, în centrul universului, pentru poporul nostru evreu, iar acolo vei deveni un conducător. În sufletul meu, știu, fiul meu, că Ierusalimul e locul unde îți vei împlini destinul.

O tăcere lungă se așeză ca un zid între ei. În cele din urmă, Saul își înălță capul și se întoarse spre ea.

– Când vrei să plec?

– Trebuie să pleci cu unul dintre vasele care pornesc peste două zile, odată cu mareea din zori.

– Două zile? Două zile! Ochii lui Saul ardeau, fața i se înroșise. Încercă să se îndepărteze, dar ea îl prinse de umăr.

– Stai, Saul. Ascultă-mă! Știu că timpul e scurt, dar orice întârziere poate aduce o intervenție a lui Isaac pe lângă guvernatorul roman – n-ai uitat că bătrânul Pleminius e în slujba lui. De-asta trebuie să iei primul vas. Nu e nicio oră de pierdut.

Băiatul simțea că îi tremură genunchii. Ca să se susțină, își puse ambele mâini pe parapet și închise ochii.

– Tata știe că voi pleca atât de curând?

– Nu i-am spus, șopti Abigail. S-ar putea să afle. Cu puțin noroc, prindem în port un vas care încarcă lână pentru Seleucia și Cezareea. E *Pegasus,* iar căpitanul este Targon, un fenician, cel mai priceput dintre navigatori. Danuta l-a cunoscut pe bunicul lui, în Byblos. Nu te-aș încredința decât celui mai bun. Am avut grijă să o trimit pe Alida să-i plătească pentru drumul tău. Ea și Danuta sunt singurele slujnice în care am încredere. Oricum, după cum știi, în Tars, niciun secret nu poate fi păstrat mult. Dacă norocul o să țină cu noi, vei fi pe mare înainte ca Isaac să poată pune ceva la cale cu magistratul roman, ca să ne oprească.

Abigail se străduia să-și păstreze sângele rece, dar știa că ajunsese la capătul puterilor.

– Acum, du-te și pregătește-te pentru călătorie, îi spuse aproape brutal. O să ne luăm rămas-bun mâine la prânz, aici.

Apoi, se întoarse și intră în dormitorul ei, fără să se uite în urmă.

Saul o urmări cu privirea, apoi se îndreptă încet spre scările pavilionului și traversă curtea, scuturând din cap, parcă fără să-i vină să creadă cât de repede îi fusese spulberată toată frumusețea vieții. Totul părea ireal, ca într-un vis.

Ajuns în camera lui, se lăsă să cadă greu pe pat. Exilul, o coborâre în întuneric... Ce putea face? Ceva îl îmboldi să se ridice și să meargă la masa lui de scris;

peniţa îi limpezea întotdeauna gândurile. În timp ce desfăcea pergamentul cu însemnările lui şi lua peniţa, se gândea la Ierusalim, un loc îndepărtat şi străin, un oraş pe care îl cunoştea doar prin ochii unchiului său Enoch. Îşi imagina că Ierusalimul, atât de îndepărtat, un avanpost al Imperiului Roman, era simplist şi provincial, lipsit de frumuseţea şi de ordinea impusă de arhitecţii greci. Unchiul Enoch îi vorbise despre Gamaliel, despre mintea strălucită a maestrului său, despre vastele lui cunoştinţe şi erudiţia în ce priveşte istoria evreilor. Saul presupunea că Gamaliel, la fel ca unchiul şi ca tatăl său, disprețuia deschiderea grecilor şi entuziasmul lor pentru ideile atât de diferite de ale evreilor.

Gândurile îi fugiră la feţele familiare ale prietenilor greci. „Gata cu după-amiezile însorite şi cu filosofia de la Stoa“, scrise Saul. „Gata cu alergările de la şcoală. Şi gata cu îmbrăţişările calde cu Phoebe.“ Ea era doar un copil când o văzuse prima dată în casa colegului său Alcmaeon, după care o privise cum creşte şi devine o tânără femeie, cu un spirit independent şi cu o fire pasională. „Dragostea mea, prietenii mei, viaţa mea frumoasă, toate trebuie să le las.“ Înmuie peniţa în călimară şi continuă: „Viaţa e nedreaptă. Sunt pe cale să pierd totul.“

Cântărindu-şi bine următoarele vorbe, Saul realiză că respiraţia îi devenise greoaie şi, fără să îşi dea seama, se apleca peste masa de scris, ca să-şi mai aline strânsoarea din piept. Încercă să stea drept. Îşi concentră mintea şi îşi încordă muşchii, inspiră încet,

adânc, își umplu plămânii cu aer și îl ținu acolo cât mai mult cu putință, apoi expiră la fel de încet, lăsându-și umerii în față, ca să forțeze aerul să iasă înainte de următoarea respirație. Efortul îl făcu să gâfâie și să tușească. Tuși iar și iar.

Încă din copilărie, Saul se chinuia cu astmul, îi îndura atacurile ciudate, accesele de sufocare, lupta pentru respirație, gheara nevăzută care îi strângea pieptul, ca niște frânghii încordate care susțin pânzele umflate ale unui vas pe timp de furtună. Prima lui amintire despre viață era momentul când fusese dus într-o încăpere unde un străin bătrân își apăsase urechea pe pieptul lui și pe spate. Mama lui scrisese diagnosticul medicului Nicomedes: „Astm. Incurabil. Dacă va supraviețui până la zece ani, copilul va avea inima mărită și o minte sclipitoare. Boala pare să dezvolte creierul. Antrenează-i corpul cu exerciții fizice și îndeplinește-i dorințele. Fă-i pe plac, așa cum sfătuiește Hippocrates. Astmaticul trebuie ferit de mânie."

După ce începuse să studieze, Saul își acceptase mai ușor boala inexplicabilă, mai ales de când el și Musonius, un tutore schilod din naștere, se împrieteniseră. „Învață să-ți stăpânești tulburările", îi spusese Musonius. „Nu te lăsa doborât de nicio durere. Nu există tragedie pe care curajul să nu o poată înfrânge." Saul învățase asta, dar în primele ore ale fiecărui atac de astm lupta pentru o gură de aer îi secătuia toată energia.

– În orice tragedie, curaj!

Chircit de durere, Saul șoptise cuvintele lui Musonius, în timp ce căuta aer.

– Curând, se va sfârși, își repetă el.

Întotdeauna, chinul primelor două-trei ore era cel mai rău. Acum, trebuia să-și apese încheietura mâinii pe piept, să forțeze o altă respirație.

Auzi la ușă o bătaie ușoară, dar nu răspunse. Când căuta aerul cu fiecare părticică din ființa lui, glasul i se curma.

O femeie intră și zise blând:

– Te-am auzit tușind.

Era Alida, slujnica mamei lui, care îi adusese un vas cu apă și niște cârpe de in. De când era mic, Alida îl îngrijea când avea crize de astm. Când venise la ei abia trecuse de zece ani, era o fată de pe insulă, fiica durdulie și arsă de soare a unui căpitan de vas fenician din Cipru, care o învățase să citească în greacă încă dinainte să i-o încredințeze lui Abigail. Puternică, inteligentă și veselă, îi ceruse lui Abigail să îi dea voie să-l îngrijească pe Saul când era bolnav și care pe-atunci n-avea mai mult de cinci ani. Femeia ezitase. Simțea că era datoria ei de mamă să aibă grijă de copil; totuși, crizele și felul cum se lupta pentru o gură de aer o speriau. Danuta reușise s-o convingă apoi că plânsul ei necontrolat în timpul atacurilor de astm ale lui Saul îl speriau pe băiat și îi înrăutățeau situația.

Pe când Alida, ca tânără femeie, venea în camera micului Saul cu vasul cu apă rece și cu cârpele de in, de câte ori se întâmpla să înceapă o criză de astm. Micul Saul era întins pe pat și se chinuia să respire,

iar ea îngenunchea lângă el și îi uda fruntea, îi masa ușor mușchii de pe piept și de pe spate, în timp ce-i șoptea vorbe care-l linișteau, până când adormea. În timpul celor mai rele crize, ea dormea pe jos, în camera lui. Prin devotamentul și priceperea ei, Alida devenise preferata mamei și a lui.

De-a lungul anilor, între copil și slujnică se născuse o legătură de afecțiune și prietenie. Ea îl învățase pe Saul să-și întărească pieptul și mușchii picioarelor; el o învățase să citească în aramaică și latină. Ea îl fermecase cu basme despre zeitățile din Cipru, cu poveștile despre călătoriile pe mare cu tatăl ei și trezise în băiat dragostea pentru mare. Prieteni și tovarăși de joacă, erau ca frate și soră. Într-o noapte, după ce Saul avusese un atac blând de astm, Alida îl îngrijise până când începuse să respire mai ușor, apoi pusese deoparte vasul cu apă și cârpele, se apropiase de patul lui și lăsase roba să-i alunece pe podea. Rămăsese goală în fața tânărului, apoi urcase în pat și își încolăcise picioarele puternice în jurul lui. Pentru prima dată în cei paisprezece ani ai lui, Saul simțise un val de furnicături prin tot trupul, care se sfârșise în plăcere. De atunci, adesea, ea găsise câte un motiv să se strecoare în camera lui Saul.

Dar în acea după-amiază care-i dăduse lumea peste cap, distrus cum era, Saul nu o primi cu bucurie pe Alida. Voia să fie singur, să se gândească la situația grea în care se găsea și la tot ce avea să urmeze. Dar durerea din piept îi stăpânea deocamdată simțurile,

forțându-l să rămână în pat și să se odihnească, până când criza avea să treacă.

Simțind răceala lui Saul, Alida nu zise nimic. Luă cârpa înmuiată în vas și-i șterse fruntea și brațele. Când văzu că e moleșit, lăsă cârpele și se așeză pe podea, lângă el, până ce sunetul ușor al respirației îi spuse că adormise.

Câteva ore mai târziu, îl auzi că se mișca. Încă nu pe deplin treaz, Saul mormăi că nu mai mâncase nimic de dimineață și o rugă să-i aducă ceva. Ea se întoarse cu o tavă cu pâine, lapte de capră, brânză și rodii. Mâncă încet, fără să spună vreun cuvânt. Când termină, se întinse la loc și adormi. După încă o oră, se foi puțin și deschise ochii. Pentru un moment lung, o privi pe Alida, apoi îi întinse brațele. Ea se duse la el.

3

SECRETUL

Saul deschise ochii odată cu primul cântat al unui cocoș care se auzi din depărtare. Să se trezească devreme era un ritual pe care și-l asumase de bunăvoie. Se așeză în fața ferestrei, întinse brațele și zări prima lucire a zorilor, peste acoperișurile din partea de răsărit. Își simțea mintea sprintenă și mușchii încleștați. Întotdeauna după chinul istovitor al unei crize de astm se trezea plin de o forță nouă, iar asta era o taină pe care n-o înțelegea.

Se duse la masa lui și citi ultimele rânduri din jurnal, după care îl închise. „Momentul de disperare a trecut", își zise. Îi veni în minte o maximă a lui Zagoreos: *Hotărăște argumentat. Planifică logic. Acționează ordonat*. Va alerga, ca să își limpezească mintea, apoi îl va căuta pe Zagoreos. Poate că vor reuși să găsească o cale de a-și amâna exilul în Ierusalim.

Coborî scările în întuneric și ieși prin poarta laterală, apoi se îndreptă repede spre școală. Arena era goală, întunecoasă, mai puțin locurile din marmură,

din partea de vest, care erau scăldate de primul fir roșu de lumină al răsăritului. Pe arena ovală, proaspăt greblată, nu se vedea nicio urmă de pași; întotdeauna alerga mai bine pe pământul tocmai greblat. Se dezbrăcă și își azvârli tunica din in pe iarba acoperită de rouă de lângă arenă. Gol și liber, începu să alerge, la început mai încet, apoi mai repede, tot mai repede, până își termină cursa obișnuită, adică douăzeci și patru de ture. Transpirat și suflând din greu, își ridică hainele și fugi spre băi. Acolo erau doar doi îngrijitori somnoroși. La fântâna plină-ochi, Saul umplu o amforă din cupru și își turnă apă rece peste cap, o umplu din nou și se udă pe umeri și pe piept, apoi pe picioare, repetând procesul până când se simți curat și împrospătat. În timp ce stătea în soarele dimineții, să-și usuce trupul și buclele negre scurte, își rezumă în minte ideile pe care voia să i le prezinte lui Zagoreos. Apoi, chemă un îngrijitor și ceru să-i aducă o tunică nouă și curată, se îmbrăcă și porni de-a lungul palierului academiei, până ajunse la adăpostul lui Zagoreos.

Îl găsi la el în încăpere, umplând parcă întregul spațiu. Înalt ca un pretorian, gras ca un negustor și chel ca marmura, învățătorul ridică o mână de mamut în semn de salut:

– Paulos! Prietene, ai venit devreme. Hai să rupem tăria nopții și să dăm startul zilei.

Dintr-o lungă experiență, Saul știa că Zagoreos nu ținea niciun discurs până când nu mânca pe săturate.

– Înțelepciunea nu vine pe stomacul gol, îi plăcea tutorelui să spună.

Așadar, Zagoreos își chemă sclavul, care îi aduse pâini din grâu, turte din orz, brânză, castraveți, migdale, smochine și un urcior plin cu lapte de capră. Tutorele și învățăcelul lui mâncară cu ambele mâini, își umplură gurile, băură din același urcior și își șterseră fețele cu ștergare umede aduse de sclav.

Când Zagoreos termină, se descălță de sandale, se întinse pe sofaua special făcută pe măsura lui și își împreună mâinile peste burta uriașă.

– Grăiește, Paulos!

Saul îi povesti cum auzise, din întâmplare, o dispută între părinții lui, cum tatăl voia ca fiul lui să se lase de școală, ca să-l ajute la negoț, iar mama insista să plece să studieze la Ierusalim, la academia evreiască a lui Gamaliel.

– Dar eu vreau să rămân aici, zise Saul, aici, la academia ta, să învăț de la tine și de la ceilalți tutori, să mă bucur de prietenii mei și de plăcerile vieții din Tars. Numai că mama se teme că, dacă rămân în Tars, tata mă va obliga să trudesc ca o vită în atelierele lui. Cunoști legea evreiască: un moștenitor e un sclav, până când primește libertatea de la tatăl lui. Ce să fac, maestre?

Câteva minute se scurseră încet, și Zagoreos nu răspunse, rămase tăcut pe sofa, cu ochii închiși. Apoi, se ridică încet, își sprijini bărbia pe vârfurile degetelor și se uită fix la Saul, gândindu-se că Dumnezeul evreilor îi dăruise acestui copil perfect statura scundă

și uscățivă a tatălui, chipul frumos și ochii luminoși ai mamei și mintea plină de istețime și înțelepciune a profeților evrei.

– Acum, rosti Zagoreos încet, să presupunem că Zeus sau Dumnezeul tău vine la tine și spune: „Paulos, am un dar pentru tine. Poți să-ți alegi viitorul." Ce ai alege să fii, unde vei fi peste zece ani?

Saul dădu din cap încet.

– Nu știu.

Zagoreos se lăsă pe spate și își încrucișă brațele.

– Neștiința ta vine din neputința de a alege dintre două variante sau din lipsă de minte?

– Adevăru-i că din ultima, răspunse Saul. Până ieri, nu m-am gândit deloc la viitorul meu.

– Un lucru obișnuit pentru un tânăr, zise Zagoreos prietenos. Chiar și pentru mulți care nu mai sunt tineri...

Saul îl întrerupse:

– Știu ce nu vreau să fiu. Nu mă voi înjosi să trudesc la războiul de țesut sau să mă tocmesc pentru bani. Pot să devin învățător?

– Tu ai minte pentru asta, Paulos, dar nu și răbdare. Și disprețuiești intelectul care ți-e inferior.

– Cum își alege cineva drumul în viață? întrebă Saul.

– Logic, zise Zagoreos. Mai întâi, trebuie să te cunoști pe tine. Dacă mai ții tu minte, ăsta a fost primul precept al Oracolului din Delphi. Cel de-al doilea e să faci o alegere în deplină cunoștință. Studiază, cercetează, ia aminte, apoi hotărăște. Al treilea e să plănuiești cum vei parcurge calea de la ceea ce ești

către ce vrei să fii. Al patrulea, să pornești la drum și să-ți urmezi planul.

– Pare simplu, zise Saul.

– Ușor de spus, greu de înfăptuit, spuse Zagoreos repede. Întâi de toate pentru că puțini dintre noi au curajul și puterea să se cerceteze cu adevărat pe ei înșiși. Sau să facă o alegere în deplină cunoștință. De obicei, ne lăsăm purtați pe marea vieții de vânturile împrejurărilor de tot felul, de o întâmplare, de o tragedie sau de o șansă care ni se ivește în cale.

Saul ascultă tăcut, întrebându-se încotro ducea acel dialog.

– Paulos, care e cel mai bun lucru în viață?

Saul se gândi la răspunsuri posibile.

– Să cauți adevărul?

– Un răspuns bun! zise Zagoreos. Și când găsim adevărul ce trebuie să facem?

– Să-l scoatem la lumină, zise Saul. Să-l dăm mai departe și să-l trăim.

– Schimbă ordinea, îi spuse Zagoreos. Întâi trăiește adevărul, apoi dă-l mai departe.

Brusc, Zagoreos se ridică în picioare.

– Vino!

Îl conduse pe Saul spre marginea verandei care dădea spre grădini și fântâni, spre colonadele academiei și spre Stoa, aflată alături. Ridicând brațele și arătând spre împrejurimi, Zagoreos întrebă:

– Ce vezi?

– Armonie. Simetrie. Saul se gândi o clipă. Văd frumusețea formei, simetria coloanelor ionice, frontoane elegante.

– Acum privește dedesubt și spune-mi ce vezi.

– Socluri din piatră. Temelii de piatră, răspunse Saul.

– Exact, zise Zagoreos. Un bărbat e ca o clădire. Dacă vrea să se ridice, trebuie să aibă o temelie care să reziste tuturor anotimpurilor. Privește aceste temelii. Au fost plănuite cu atâta înțelepciune, au fost așezate aici cu atâta grijă, pe vremea lui Cicero, acum șaptezeci și cinci de ani, că niciun cutremur n-a mișcat vreuna dintre ele.

Se întoarse spre învățăcelul lui.

– Tot ce ți-am oferit noi aici și tot ce ți-am mai putea dărui, Paulos, este doar soclul de piatră. Temelia trebui s-o construiești tu însuți.

Zagoreos îl conduse înapoi în odaie.

– Mi-ai cerut sfatul. Pentru început, ia faptele mândrului și ambițiosului Sejanus ca pe un nemaipomenit noroc. E mâna lui Zeus. Sau poate că e Dumnezeul tău cel care te-a pus în fața acestei hotărâri.

Îl privi pe Saul și ridică mâna lui mare, ca un tutore care își instruiește învățăcelul.

– Acum, Paulos, ce alegere ai de făcut? Cum arată problema?

– Trebuie să mă hotărăsc dacă vreau să studiez sau să țes.

– Mai limpede: să-ți educi spiritul sau să-ți sporești avuția.

– Iar dorința mea e să învăț aici, maestre, la această academie.

– Și asta e ceva posibil? Dacă rămâi în Tars, nu crezi că tatăl tău te va trimite la muncă?

Saul dădu din cap.

– Acum, Paulos, gândește-te la asta: aici, în Tars, i-ai întrecut pe greci, studiind doar alături de atenieni. Acolo poți afla mai mult decât ai învăța vreodată de la noi sau de la frații noștri de la Stoa. E timpul să mergi mai departe, să te îndrepți spre centrul învățăturii iudaice și îți spun că nu există în Ierusalim academie mai bună decât cea a lui Gamaliel. La el trebuie să mergi.

Multă vreme, Saul rămase tăcut. Venise aici sperând să găsească o cale de a rămâne la academie; acum, tutorele lui preferat îi spunea că trebuia să plece din Tars și nu putea să-i conteste logica.

Zagoreos se întoarse spre masă, umplu două cupe cu vin și îi întinse una lui Saul. Cu o voce care deveni deodată și gravă, și înțelegătoare, îi spuse:

– Paulos, întrebarea e ce vei face cu viața ta. Iar răspunsul numai tu îl poți afla.

După o pauză, Zagoreos zâmbi, înălță cupa și zise blând:

– Beau pentru tine, Paulos, pentru sfârșitul tinereții tale. Cinstesc un început, calea care se deschide dinaintea unui tânăr bărbat, nobila promisiune a ceea ce ar putea deveni această nemaipomenită călătorie. Destinul te-a chemat, Paulos. Prevăd că viața ta va fi o căutare fără sfârșit a marii întrebări, secretul care ne scapă tuturor: cine sunt eu și ce caut pe pământ?

Lăsă cupa deoparte și rosti cu o expresie hotărâtă:

– Paulos, caută în inima ta țelul spre care trebuie să te îndrepți. Acela e punctul de plecare al lungului drum căruia noi îi spunem „viață". Apoi, mergi către aceeași țintă și cucerește-o, așa cum a făcut și tânărul Alexandru. Și tu ai o mare putere, nu în brațe, ci în cuvinte, în felul în care scrii, ai forța de a convinge. Găsește o lume nouă. Studiază filosofia și legile evreiești. Regulile de viață și de guvernare stabilite de neamul tău cu o mie de ani înainte de Solon au stat la baza democrației în Atena. Acum, din păcate, mulți dintre conducătorii voștri evrei au mintea închisă. Poate că tu le-o vei deschide.

Se opri și își așeză mâinile uriașe pe umerii lui Saul.

– Paulos, ești pregătit. Începe-ți călătoria. Pleacă! Înalță-ți spiritul și pornește. Călăuzește neamul omenesc. Grăbește-te spre desăvârșire. Nu mai aștepta nicio clipă!

Cu o strângere a mâinii drepte, Saul își luă la revedere și părăsi odaia profesorului său. Păși încet de-a lungul verandei bine cunoscute, hotărât să găsească firida vreunui învățat. Voia să fie singur, să absoarbă înțelepciunea argumentelor lui Zagoreos, să plângă, poate, dar să accepte faptele așa cum erau: trebuia să renunțe la viața lui cea frumoasă și să plece spre un ținut îndepărtat și necunoscut.

Cu privirea în pământ, preocupat de gândurile lui, Saul se trase în spate speriat când, brusc, o figură înaltă și mascată, cu o pelerină neagră, apăru din spatele unei coloane de marmură. Instinctiv, își ridică

mâinile să se apere, dar îndată figura își dădu la o parte masca tragică și o înlocui cu una comică. Saul râse.

Era prietenul și colegul lui, Pan. Numele întreg era Panaeus Scipio Marcellus, dar hedonismul lui însuflețit și fața veselă îi atrăseseră la școală renumele de zeu al muzicii și al dragostei. Arătos ca o statuie a lui Apollo, era singurul copil al celui mai bogat om din Cilicia, un negustor grec care strânsese o avere din minele de cupru și fier, adoptase un nume roman și alunecase într-o timpurie senilitate, după moartea soției lui. Pan se străduia din răsputeri să învețe, ca să rămână la academie, dar cel mai mult îl interesau petrecerile. Saul luase parte ades la sărbătorile organizate acasă la familia Scipio, pe dealurile din vestul orașului, unde Pan – cu tatăl lui retras acolo și servit de eunuci – domnea ca un satir lipsit de griji. În bazinele lui stăteau tolănite nimfe. Actori, clovni, jongleri și cântăreți își făceau numărul la el în teatru. Pan își invita colegii de școală într-un edificiu care imita Partenonul din Atena, unde fiecare musafir era servit și întreținut de câte o hetairă cu ochi migdalați.

– Bunul meu Paulos, zise Pan, a ajuns la mine vestea că vei fi exilat în provincialul Ierusalim. Zi că nu-i așa! Zi că nu-i așa!

Saul nu era foarte surprins că prietenul lui știa că trebuia să plece. Pan iubea bârfele, fie ele vinovate sau inocente; toată lumea de la academie credea că plătește iscoade care să-i dea vești despre viețile personale ale celorlalți.

– Da, plec mâine dimineață spre Seleucia și Cezareea, zise Saul. O să studiez cu maestrul Gamaliel, în Ierusalim.

Pan îl luă pe Saul de braț și îl rugă serios:

– Nu trebuie să ne părăsești. Tu aparții orașului Tars. Prietenii tăi sunt aici. Ești cel mai bun elev al nostru. Mai bine vino să locuiești în modestul meu palat. Te voi numi învățat și te voi plăti bine. Împreună, vom studia și ne vom simți minunat. Cine știe – poate vom reuși să o răpim pe frumoasa ta Phoebe și o vom închide în palatul meu. Spune da.

Saul îl bătu pe umăr pe prietenul lui.

– Pan, dacă aș putea... Dar soarta poruncește o altă cale.

Cei doi tineri păși rără tăcuți de-a lungul coloanelor, până când Saul arătă spre o bancă din piatră, sub o bătrână cucută, unul dintre locurile preferate pentru discuțiile dintre discipoli și profesori.

După ce se așezară, Pan se întoarse spre prietenul lui.

– Spune-mi, Paulos, de ce sunt evreii un popor atât de încruntat și de serios?

Saul își înclină capul meditând, înainte de a da un răspuns.

– Suntem diferiți, tu și eu, zise el. Un grec, încă de la naștere, se bucură de viață. Pe când noi, evreii, ne naștem plini de griji. Tu cauți. Cercetezi. Pentru tine, tot ce e nou e plin de farmec. Noi privim spre trecut. Noi căutăm adevărul în tradiții; cu cât sunt mai vechi, cu atât le venerăm mai mult. Voi vă lărgiți

spiritul cu entuziasm; noi îl îngustăm pe al nostru. Voi admirați frumusețea, ideile, cunoașterea. Firea voastră e plină de optimism. Noi suntem înlănțuiți de teamă. Avem în noi sâmburele neliniștii, crescut în ființa noastră de cei două mii de ani de sclavie și persecuții. Noi am trăit în exil de atât de multe ori, încât a devenit cea mai solidă moștenire a noastră.

– Dar aici nu sunteți persecutați în niciun fel, zise Pan.

– Da, unii evrei, cum sunt eu, trăiesc bine, îi răspunse Saul. Totuși, suntem niște străini aici. Grecii sunt copiii munților și ai insulelor, iar pământul le aparține lor. Evreii nu au casă. Noi suntem nomazi, rătăcitori prin deșert, locuim o vreme într-un oraș, apoi în altul, niciodată în siguranță, niciodată cu siguranța că ziua de mâine nu va aduce un alt măcel, un alt exod. Trăim într-un pericol ce nu se sfârșește niciodată. Cum să nu fim încruntați și serioși?

– Ce vei studia la Ierusalim? întrebă Pan.

– Maestrul Gamaliel este un savant al istoriei noastre și un învățat foarte priceput, așa zice unchiul meu. La fel spune și Zagoreos. Nu știu mai mult despre Gamaliel sau despre viața la academia lui. Am de ales între ceva ce urăsc și marele necunoscut. Dar problema e deja rezolvată. Voi merge la Ierusalim.

– O, pe Zeus cel puternic, o să-mi lipsească discuțiile noastre, zise Pan. Și jocurile noastre, și – își dădu ochii peste cap – plăcerile noastre...

– Iar mie îmi va lipsi spiritul tău vesel, prietene.

– O anumită hetairă va vărsa lacrimi la auzul veștii, zise Pan. Ce să-i spun Aspasiei cea cu sânge fierbinte?

Saul zâmbi.

– Să mă aștepte, că o să mă întorc...

Se uită în sus, la poziția soarelui. Trebuia să plece repede; mai avea timp cât să-și ia la revedere de la Phoebe, înainte să se întâlnească, la amiază, cu mama lui.

– Cu bine, prieten credincios. O să mă întorc la neamul meu, la poporul meu. Îl las deoparte pe Platon și deschid sulurile cu Tora. Deși știu că o parte din spiritul meu este și va fi mereu alături de cel al grecilor. Pentru asta, vă sunt dator ție și prietenilor mei de la această academie.

Avea puțin de mers până la casa lui Epicrates, tatăl lui Phoebe. Sclavul etiopian care se îngrijea de treburile casei îl lăsă pe Saul să intre în grădină. Mergând înainte și înapoi, Saul încercă să găsească un mod mai ușor de a-i spune fetei că trebuia să plece departe. Când Phoebe apăru la intrare ca o zeiță zveltă, Saul simți pentru o clipă că nu putea și nici nu voia să o părăsească, indiferent ce ar fi urmat. Alergă spre el, îl trase spre ea și șopti:

– O, dragostea mea, dragostea mea.

Saul o îndepărtă.

– Trebuie să plec la Ierusalim, spuse el, brusc, pe un ton aspru.

Își lăsă capul în jos, ca să-și ascundă lacrimile.

– Trebuie să plec mâine.

Se înecă în cuvinte.

– E voința mamei mele și nu pot să o refuz.

Tânăra se dădu un pas înapoi și îi atinse obrazul cu tandrețe.

– Dragă Paulos, voi merge cu tine la Ierusalim, zise ea calmă. Voi veni cu tine oriunde, peste mări, la capătul pământului și al timpului. Ia-mă cu tine, dragul meu. Îl înconjură cu brațele și privi drept în ochii lui negri. Îmi amintesc cuvintele din cartea pe care mi-ai dăruit-o. „Acolo unde mergi tu, voi merge și eu; iar unde vei sta tu, voi sta și eu: poporul tău va fi și poporul meu, iar Dumnezeul tău va fi și Dumnezeul meu." Dragă Paulos, trebuie să merg cu tine la Ierusalim.

– Dacă te-aș putea lua cu mine, scumpa mea Phoebe. Saul dădu din cap cu tristețe. Dar mama nu ar accepta asta niciodată.

– Tu ai o mamă atât de puternică, pe când eu nu am deloc o mamă care să-mi aranjeze lucrurile în viață, zise ea. Dar de ce trebuie să pleci?

– Dacă rămân în Tars, tata mă va obliga să fiu sclav în atelierele lui. Așa că, trebuie să plec departe, la școala din Ierusalim, la academia maestrului Gamaliel. Viața mea frumoasă de aici s-a sfârșit. Sunt blestemat.

Tânăra femeie îl privi și îi luă ambele mâini într-ale ei.

– Cât timp vei fi plecat? întrebă ea.

– Cel puțin un an, presupun, zise Saul. Poate și mai mult.

Phoebe îl luă blând de braț.

– Și eu am vești importante, îi șopti ea și îl conduse spre o boltă de flori care acoperea o bancă din marmură.

După ce se așezară, ea întinse mâna, atinse obrazul lui Saul cu degetele-i subțiri și spuse:

– Cred că o să am un copil, Paulos. Copilul tău. Te implor să nu mă părăsești.

Saul se uită la ea, cu ochii mari de uimire. Phoebe glumea? Dar tremurul din voce și privirea gravă din ochii ei albaștri îi spuneau că era ceva serios. Cum se putea? Și, pe loc, știu răspunsul. La început, fuseseră doar niște copii inocenți, ascunzându-se printre flori și jucându-se. Întâlnirile lor din colțul secret al grădinii lui Epicrates născuseră apoi o dragoste tânără, care se transformase repede în pasiune și trecuse peste toate reținerile. Brusc, Saul își dădu seama că fusese atât de prins în dragostea lor tinerească, încât nici măcar o dată nu se oprise să se gândească la urmări. Își imagină mustrările pe care avea să le primească din partea mamei lui. Iar draga lui Phoebe? Fiica inocentă a unui magistrat roman al orașului va cădea în dizgrație. Saul se lovi cu palma peste frunte plin de furie:

– E vina mea. Eu sunt vinovat pentru asta.

– O, Paulos, să nu-ți pară rău de dragostea noastră, zise ea, pentru că și eu m-am bucurat la fel de mult de pasiune și de plăcere.

Îl luă în brațe și îl sărută. Saul simți căldura trupului ei și dorința din sărut, dar chipul mamei lui i se ivi în gând.

Curios, dorind să știe mai mult, dar încercând să n-o supere, Saul întrebă ezitând:

– Cum poți fi sigură?

Phoebe se înroși toată și își mută privirea în altă parte.

– De două luni nu am mai fost femeie, zise ea. Am crezut că e secretul meu, până când slujnica bătrână care îmi spală hainele m-a luat deoparte și mi-a spus că își face griji pentru mine.

Saul încercă să se concentreze, să își dea seama ce trebuie să spună. Voia să gândească logic, dar totul îi părea atât de încâlcit. Phoebe mergea alături de el și privea o narcisă albă pe care o rupsese din grădină.

– Azi-noapte am avut un vis, spuse ea încet, iar în visul meu l-am adus pe lume pe fiul nostru. De dimineață, am văzut că în timpul nopții am sângerat și m-am întrebat dacă nu cumva am pierdut copilul. Se întoarse spre Saul. Iubit drag, vreau să-ți port fiul, ca pe un simbol al dragostei noastre. Azi-dimineață m-am rugat zeiței Diana să am un fiu. Fiul nostru, Paulos.

– Dar eu sunt trimis la Ierusalim...

Phoebe îi astupă gura cu degetele.

– Nu mai spune nimic, îl rugă ea. Dorința zeilor – Zeus, Eros și Domnul tău – ne conduce viețile. Mie nu mi-e frică. Da, tatăl meu va fi furios, dar îi voi mărturisi că sunt mândră că mi-am oferit trupul de fecioară bărbatului pe care îl iubesc și pe care îl voi iubi mereu. Dacă voi merge în piață și formele mă vor trăda, vor apărea bârfele. Și ce dacă? Nu-mi

pasă. Îmi cunosc dragostea. Și când te vei întoarce de la Ierusalim vei veni la mine și la fiul nostru.

Saul tăcea, încă uimit de mărturisirea ei, cum că el ar fi tatăl copilului. În sufletul lui, nu îi împărtășea bucuria, dar nu voia să-și trădeze spaima. Se uită la poziția soarelui și își dădu seama că trebuia să plece, să se întâlnească cu mama lui.

– Dragă Phoebe, zise el, luându-i mâna, cuvintele tale sunt atât de importante, că limba îmi e încleștată. Da, zeii ne conduc viețile. Pot să rezolv totul pe loc, să ne logodim azi, iar eu să fiu alături de tine în tot acest timp și să ne bucurăm de nașterea copilului nostru.

Cu lacrimi de bucurie, Phoebe se întoarse spre el.

– Paulos, vorbele tale îmi umplu inima de bucurie.

Îi puse mâna pe obraz și zise încet:

– Vino, dragostea mea. Hai să jucăm iar jocul nostru. O să mai alergăm o dată la locul secret din grădină, înainte să pleci.

Pentru un moment scurt, Saul ezită, temându-se că va întârzia la întâlnirea cu mama lui, dar în aceeași clipă simți în gât gustul voluptuos al dorinței; și ardoarea învinse teama.

După ora lor în grădină, se luară de mână și merseră încet prin curte, spre poartă.

– Cu bine, dragă Paulos, zise Phoebe. Nu sunt prea răbdătoare din fire, după cum știi; totuși, voi aștepta, și voi aștepta, și voi aștepta, până când te voi revedea. În adâncul inimii mele, știu că te vei întoarce la mine și la fiul nostru.

– Și eu știu, dragă Phoebe. Și mai știu că dragostea mea pentru tine va fi veșnică.

Ajuns pe stradă, Saul privi spre soare. Trecuse bine de amiază. Probabil că mama lui era îngrijorată, dar avea nevoie de timp, să se gândească. Ce să-i spună? Se opri pe drum, la umbra unui cedru bătrân, și analiză rapid situația. „Întâi", își zise el, „am făcut o alegere. Zagoreos are dreptate. Nu trebuie să rămân în Tars, să mă înec în negoțul tatei, ci trebuie să merg la Ierusalim, să-mi urmez studiile. Mai bine să învăț, decât să fiu sclav. Problema asta e rezolvată, nu mai e nevoie de discuții. O să plec mâine dimineață, la prima maree. De aceea, o să încep să-i vorbesc mamei cu entuziasm despre călătoria mea. În al doilea rând, dacă Phoebe chiar va avea un copil, e mai bine pentru ea și pentru mine dacă eu sunt departe, să nu mă poată ajunge mânia tatălui ei. Dacă a pierdut copilul, așa cum crede, nici tatăl ei, nici mama mea nu trebuie să știe. Așadar, răspunsul e clar. Nu voi spune niciun cuvânt despre Phoebe, absolut nimic. E secretul meu. Suferința că mă despart de mama va fi și așa destul de mare; ar fi o cruzime să adaug sare pe rană."

Odată hotărârea luată, Saul se îndreptă spre casă.

4

DESPĂRȚIREA

Abigail se plimba agitată din salon pe terasă, de la balustradă la sofa, de la soare la umbra pavilionului ei și înapoi. În prima oră de așteptare, nerăbdarea ei se transformase în suferință, iar apoi suferința în furie. Cum putea întârzia Saul atât de mult la ultima lor întâlnire înainte de plecare? Avea atâtea să-i spună, își dorea atât de mult să-l încurajeze, să-i ridice moralul, să se asigure iarăși pe sine că era hotărârea cea mai bună.

În a doua oră după prânz, furia ei se transformase în frică. I se întâmplase ceva? Oare să fi fugit, să se fi ascuns pe undeva cu vreunul dintre prietenii lui greci, ca să nu prindă plecarea vasului? Nu, asta nu. Întotdeauna protesta când trebuia să facă ceva ce nu îi plăcea, dar nici când era copil nu fugise vreodată de responsabilități. Se întreba dacă Isaac nu îl reținuse cumva cu forța. Nu, Isaac putea face ticăloșii când era vorba de negoț, dar nu cu familia lui. Se uită spre soare; trecuseră aproape trei ore peste amiază. Unde

putea fi? Se întoarse înăuntru, se așeză greoi pe sofa și simți cum lacrimile îi umezesc ochii.

La un moment dat, auzi pași pe scări.

Saul dădu buzna și o văzu pe mama lui chircită pe pat și cu capul plecat, mâhnită peste măsură. Pentru prima dată în viața lui, i se păru că arăta firavă și fără apărare, aproape bătrână.

– Îmi pare rău, eu...

– Nu-i nimic. Se ridică de pe sofa, își îndreptă capul și își deschise brațele spre el. Acum ești aici. Mi-am făcut griji că s-a întâmplat ceva.

Saul o luă în brațe și își simți trupul înfiorat de suferință. Închise ochii și strânse din pleoape, ca să-și oprească lacrimile.

Abigail se dădu înapoi și îi spuse blând:

– Amândoi suntem prea puternici ca să lăsăm emoțiile să ne stăpânească.

– Știu, pentru că tu m-ai învățat asta, zise băiatul. Deși, trebuie să îți spun, mamă, că toată ființa mea strigă că nu vrea să te părăsească. Dar o să-ți fac pe plac.

Saul îi zâmbi mamei lui, îi luă amândouă mâinile și spuse cu voce hotărâtă.

– Știi ce schimbare s-a petrecut în sufletul meu? Ieri, când mi-ai spus prima dată că trebuie să plec la Ierusalim, eram disperat, voiam să te fac să te răzgândești. Și credeam că o să pot. De atunci, însă, am înțeles înțelepciunea planului tău. Ai dreptate, mamă, ca întotdeauna. Voi merge la Ierusalim. Astăzi sunt pregătit pentru călătorie.

– O, Saul, cum mi-ai bucurat inima și sufletul!

Îl sărută și își ridică mâinile împreunate, ca pentru rugăciune, în timp ce îl privea în ochi.

– Și nu știi ce norocos ești. Am tânjit să trec de porțile Ierusalimului încă de când tatăl meu mi-a vorbit despre orașul regelui David, când eram doar o copilă. Îmi spunea o zicală evreiască: *Dintre zece frumuseți pe care Dumnezeu le-a dat lumii, Ierusalimul e a noua*. Acum, iubitul meu fiu, vei merge tu acolo, în locul meu. Și vei împlini viziunea mea de a conduce poporul nostru.

Braț la braț, mamă și fiu ieșiră pe terasă și se opriră acolo, în lumina soarelui, unul lângă altul. După o tăcere lungă, Saul întrebă:

– Furia tatei s-a mai domolit?

– Tatăl tău știe că pleci, Saul, și nu va precupeți niciun efort ca să te împiedice.

– Așadar, trebuie să-l văd înainte de a pleca.

Abigail se întoarse și se uită la el serioasă:

– Nu o să vrea să te vadă. Dar, desigur, pot să-i transmit cuvintele tale de rămas-bun.

Abigail vorbi repede și apăsat.

– Isaac mi-a spus că nu mai are un fiu.

Încercând să nu dea frâu liber lacrimilor, Saul își lăsă capul pe umărul mamei lui și își înfipse degetele în pliurile robei ei. Abigail îl ținu aproape și îi mângâie buclele negre. În cele din urmă, ea zise:

– Nu mai suferi, fiule. S-a sfârșit. Tânăr sau bătrân, fiecare dintre noi trebuie să-și asume urmările propriilor fapte.

Saul ridică o mână, în semn de avertisment:

– Dacă tata e așa supărat pe mine, nu se va răzbuna pe tine, după ce plec?

Abigail dădu din cap.

– Nu mă tem de asta. Isaac are nevoie de mine, așa cum și eu am nevoie de el. Da, e furios acum, dar timpul îi va domoli furia. Iar ce nu poate fi schimbat trebuie îndurat.

Ezită înainte să continue.

– Un lucru mă umple de neliniște, Saul. Danuta a auzit în această dimineață că Isaac îl va pune pe Malech să îl ajute să-și supravegheze atelierele.

– Malech? Fața lui Saul se înroși de indignare și de furie. Malech! Dar nu e de încredere. Complotează ca un eunuc de palat.

Acel străin cu vorbă vicleană și privire șireată apăruse la ei cu doar câteva luni în urmă, flămând și în zdrențe. Lui Isaac i se făcuse milă de Malech și îl lăsase să doarmă într-un colț al șopronului.

– Da, Malech, zise Abigail. Cu lingușeala lui neîncetată l-a fermecat pe tatăl tău. S-a tot rugat de el să îi arate cum se lucrează la război și trebuie să recunosc că e un ucenic bun. Nu orice tânăr de douăzeci de ani învață atât de repede să mânuiască suveica și să țesă. Deși nu știm nimic despre originile lui Malech sau cum a ajuns în Tars, tatăl tău are încredere în el – chiar dacă în atelierele lui sunt oameni mai în vârstă și mai loiali, care l-ar putea ajuta.

– Asta nu-i stă în fire tatei.

– Da, e ciudat, pentru că Isaac e mereu suspicios cu toată lumea. Totuși, îi dă voie acestui băiat să-l

ajute la număratul banilor, după fiecare negoț. Chiar eu am văzut cum lui Malech îi sclipesc ochii când pune mâna pe bani.

Abigail coborî vocea.

– Slujitorii încearcă mereu să tragă cu urechea, șopti ea. Atât timp cât tatăl tău va putea să lucreze, nu se va întâmpla nimic rău. Deși, cu mânia și amărăciunea lui pe de o parte și cu ambiția lui Malech, pe de altă parte, poate fi periculos. Își strânse pumnii. Dacă va fi nevoie, nu voi lăsa lucrurile în voia sorții.

Pe Saul îl trecu un fior când înțelese pentru prima dată pericolul în care se afla mama lui, dragostea ei pentru casa elegantă și pentru viața frumoasă pe care o ducea – și totul pentru că el respinsese negoțul tatălui său. Pentru o clipă, se întrebă dacă n-ar trebui să cedeze, să meargă la tatăl lui și să-i accepte condițiile.

Simțind la ce se gândește fiul ei, Abigail îi puse mâna pe braț.

– Nu, Saul, nu există cale de întoarcere. E hotărât. Nu te teme pentru mine. Sunt o femeie puternică și o să mă descurc.

Luă de pe masa ei de scris un săculeț din piele plin și i-l dădu fiului ei.

– Aici am pus două sute de denari romani din argint. La rugămintea mea, Alida a făcut o curea în care a cusut o sută de shekeli din aur. Acești bani ar trebui să fie mai mult decât suficienți pentru primul tău an în Ierusalim.

– Atunci o să mă întorc? După un an?

După un moment de gândire, Abigail zise încet:

– E nevoie de timp, Saul. O să vedem după un an. Luă mâinile băiatului într-ale ei și zâmbi. Se apropie momentul plecării. Lasă în urmă dezbinarea din casa asta. Ai devenit bărbat. Ai ales calea cea bună. Du-te cu încredere. Ține-te de ce e adevărat și drept, bun și cinstit. Nu face compromisuri când știi ce e corect. Niciodată. Știu că vei ajunge undeva sus. Cred în tine. Nu știu cum, dar sunt sigură că îți vei lăsa semnul în lume. Își deschise brațele. Dumnezeu să fie cu tine mereu, șopti ea. Se dădu înapoi și îl privi pe Saul drept în ochi. De acum înainte voi fi singură, deși tu vei fi mereu cu mine.

Vorbele de despărțire ale lui Saul veniră repede, nu plănuite, ci direct din inimă.

– Mamă, și tu vei trăi mereu în sufletul meu. Nu va fi zi din viața mea în care să nu-mi amintesc tot ce m-ai învățat. Tu m-ai îndemnat să dau tot ce am mai bun. Tu m-ai inspirat să izbândesc, să ajung mai sus și mereu mai sus, să caut și să mă străduiesc, să fiu un conducător. Credința ta în mine m-a făcut să cred și eu. Credința mea este pe de-a-ntregul un dar de la tine. Credința și dragostea – acestea sunt legăturile care ne vor uni pe noi doi pentru totdeauna. Nu va fi oră din viața mea în care să nu mă gândesc la dragostea ta pentru mine și la dragostea mea pentru tine. Visul tău va deveni visul meu. Voi merge la Ierusalim cu binecuvântarea și cu spiritul tău.

Se mai îmbrățișară o dată, apoi Saul se întoarse și plecă.

Cu capul sus, reuși să-și țină în frâu tulburarea și traversă încet curtea. Cu coada ochiului, o văzu pe sora lui mai mică citind lângă fântână și se așeză alături de ea, pe o bancă de piatră. Imediat, Rașela se încruntă și închise cartea.

– Te urăsc, țipă ea și începu să plângă. Bietul tata. Nu mănâncă și nu vorbește. Nu mai vrea să iasă din atelier. Am încercat să-i alin durerea, dar m-a îndepărtat.

Începu să se bâlbâie, apoi spuse încet:

– Dumnezeu să te pedepsească pentru ce ai făcut.

Luat prin surprindere de cuvintele ei pline de ură, Saul o privi cum o ia la fugă. Sora lui avea doar șapte ani. Spera ca în timp să îl ierte pentru ce făcuse. Dintr-odată, îl cuprinse un val de remușcare. „Sunt vinovat că-mi distrug familia", își zise el, cu amărăciune. Cumva, trebuia să îndrepte lucrurile. Sub un impuls, hotărî să-i scrie tatălui său o epistolă în care să-și ceară iertare și în care să-l asigure de fidelitatea lui și să-i mărturisească apoi cât de mult regretă toate neînțelegerile lor. Era sigur că, dacă-i întinde o mână, tatăl lui îl va primi și îl va ierta.

Se grăbi pe scări, spre camera lui. Încă înainte să se așeze la masă și să desfacă un pergament curat, își schițase în gând cuvintele.

Saul, fiu al lui Isaac și al lui Abigail, din tribul lui Benjamin, frate al lui Rașela. Iubitului meu tată, celui care am fost adus pe lume și căruia îi port cea mai mare dragoste și cel mai profund respect. De la tine am învățat valorile onoarei, ale sârguinței și perseverenței.

De la tine am învățat să vorbesc limpede, să nu-i înșel nici pe alții, nici pe mine. De la tine am învățat diferența dintre bine și rău, să recunosc binele și să fac bine, să evit gândurile diavolești și faptele rele. Sper să ating și eu în viață stima și reputația pe care tu le-ai câștigat și pe care le meriți pe deplin.

Acum, pentru tot ce mi-ai oferit și pentru tot ce însemni pentru mine, îmi mărturisesc recunoștința. Regret neînțelegerile care ne-au îndepărtat. Te rog să ierți toate lucrurile pe care le-am făcut și care ți-au pricinuit suferință și durere. Cea mai mare dorință a mea este să facem ca pacea să se pogoare între noi. S-ar ridica povara de pe inima mea, dacă ți-aș putea strânge încă o dată mâna puternică și ți-aș auzi binecuvântarea. Totuși, dacă nu se poate, să știi asta: dragostea mea pentru tine nu se va sfârși niciodată. Cu bine, nobil și drag tată, cu bine!

Saul își puse sigiliul de ceară peste pergament, îl rulă și îl strânse cu o bandă de in. Se uită pe geam și văzu că mai era cam o oră până să apună soarele. Încă mai avea timp să trimită un slujitor să-l caute pe tatăl lui și să-i înmâneze epistola. Pentru misiunea asta, Saul nu se putea încrede decât în Alida. Deschise ușa spre coridor și o văzu așteptând acolo, parcă simțind că s-ar putea să aibă nevoie de ea.

– Alida, du acest pergament tatălui meu. Nu lăsa pe nimeni și nimic să te împiedice. Alege un moment când e singur și dă-i-l. Te voi aștepta aici.

Ochii de obicei veseli ai Alidei priveau neliniștiți la fața stăpânului ei și fata șopti:

– Am înțeles.

Scrierea și trimiterea epistolei îi ridicaseră moralul lui Saul. Era sigur că sângele lor comun și afecțiunea, pe care bătrânul Isaac rar și-o exprima, îl vor îndemna pe tatăl lui să-l cheme pentru o îmbrățișare de bun-rămas și pentru binecuvântare.

Cu mintea acum liniștită, Saul se întoarse la pregătirile pentru călătorie. În primul rând, peniță, cerneală, papirus. Luă patru penițe roșii noi și le puse într-o cutie din lemn pe care i-o dăduse mama lui pe vremea când avea patru ani și învăța să scrie. Nu mai lungă decât mâna lui și pe jumătate atât de lată, cutia era făcută din lemn de măslin și avea două cupe ovale din bronz, una pentru gumă și una pentru praful de cerneală. Capacul, tot din lemn de măslin, era făcut să alunece peste partea de jos și era foarte potrivită pentru călătorii. În timp ce își trecea degetul mare peste lemn, Saul își zise: „Voi păstra asta ca amintire de la mama; va fi talismanul meu norocos."

Papirusul ar putea fi greu de găsit în Ierusalim, se gândi el, așa că luă două suluri noi din servanta lui și le puse pe masă, lângă cutie. Luă pelerina lui favorită, făcută din material cafeniu, din cea mai bună lână din Cilicia, țesută și croită de tatăl lui. O întinse pe pat, împături o tunică din lână și una din in, le așeză în mijlocul pelerinei, apoi aranjă tot acolo cutia cu penițe și papirusurile și le strânse pe toate la un loc. Lângă pat, își găsi sandalele, aranjate frumos de

către Alida. Hotărî să ia cu el încă două perechi. Carthas, cel mai bun șelar al lui Isaac, făcuse sandalele special pentru Saul. Iar apă și mâncare avea să-i aducă Alida.

Dar unde era Alida? Oare tatăl lui era prea ocupat pentru a-i citi scrisoarea? Plecase? Saul începu să patruleze în sus și-n jos prin odaie. După un timp îndelungat, o auzi pe Alida urcând scările. Când intră, văzu că avea mâinile goale.

– Tatăl tău n-a vrut să ia epistola.

– Atunci unde e? întrebă Saul neliniștit.

– În cele din urmă, a luat-o, zise ea încet.

– Ce a zis? Trebuie să știu.

– Când am intrat în atelier, vorbea cu un centurion roman. Am așteptat în liniște, iar când străinul a plecat m-am dus spre el, am scos epistola din haină și i-am întins-o. „Ce e asta?“, a întrebat. „O epistolă de la fiul tău“, i-am spus. „Eu nu am niciun fiu“, a zis el, fără să mă privească. L-am rugat: „Bunule stăpân Isaac, Saul e fiul tău și îți trimite epistola asta din respect și din dragoste.“ Pentru o clipă, tatăl tău n-a zis nimic, apoi s-a uitat la hârtie, s-a uitat la mine și a zis: „Nu o voi lua. Nu vreau să-i citesc vorbele trădătoare.“ O clipă, am rămas nemișcată și am văzut cum lucrătorii își ridicau capetele de la războaie și ne priveau pe furiș. I-am spus, cu voce înceată: „Stăpânul Saul mi-a poruncit să vă dau epistola doar dumneavoastră și mă tem de mânia lui dacă nu reușesc. Trebuie să aștept aici până când o veți primi.“ Așa

că am așteptat, și am așteptat, și am așteptat. Brusc, a zis cu voce mânioasă: „Dă-mi-o și du-te!“

Saul ascultă atent, cântărind felul în care se purtase tatăl său. Da, cu siguranță a cântărit dinainte enormitatea aceasta: să-i spună unei slujnice că el nu mai are fiu. Lucrătorii din atelier îl auziseră, cu siguranță. „Dar nu voi pica în deznădejde“, și-a spus, „tata nu mă va scoate din viața lui. Îmi va citi rândurile și mă va ierta.“

Întorcându-se spre fată, îi mulțumi:

– Ai făcut bine. Ai insistat și îți sunt recunoscător. Apoi, îi luă mâna. Alida, de când mă știu, tu ai fost mereu lângă mine, ca prietenă, ca soră, ca vindecător, ca profesor, ca iubită și ca înțeleaptă și slujnică loială. Când voi pleca, în zori, voi lua în inima mea și dragostea și recunoștința pentru tine.

În timp ce Saul vorbea, Alida lăsase capul în jos, să-și ascundă lacrimile.

– Bunule stăpân Saul, așa cum tu îți vei aminti de mine, așa îmi voi aminti și eu de tine. Ștergându-și ochii cu mâneca, adăugă repede: Acum, trebuie să-ți aduc apă și mâncare pentru călătorie.

Singur în odaia lui, Saul se simțea gol și lipsit de curaj. Soarele apusese. Era sigur că Isaac, Abigail și Rașela erau la rugăciunea de seară a familiei, aplecați la lumina lămpii, în căldura încăperii în care se adunau cu toții dintotdeauna. Se întrebă cât ar putea trece până când familia lui se va reuni din nou. Îi veneau în minte amintiri, multe dintre ele fericite, dar acum

trebuia să privească în față. Saul se duse spre fereastră și privi la cerul senin, încercând să aleagă stelele și constelațiile pe care Targon le va urma pentru a naviga spre Seleucia și Cezareea.

Se auziră pași apropiindu-se de ușă, apoi apăru Alida cu un coș din trestie plin cu mâncare pentru călătoria lui și cu o centură din piele, cu buzunare, în care erau monede.

– Încearc-o, îl îndemnă ea. Vezi dacă ți se potrivește.

Saul își puse centura în jurul tunicii și o strânse. Era grea, dar n-o simțea ca pe-o povară.

– Cu centura asta voi fi legat de tine și de mama, în timpul călătoriei, așa cum am fost legat de tine în această casă.

Vorbele lui o întristară.

– Când tata va face următorul drum în Tars, îi mărturisi ea, mă voi întoarce cu el în Cipru.

Saul se uită la ea și se încruntă.

– Te întorci în Cipru? întrebă el. De ce? Tu și Danuta sunteți preferatele mamei.

– Îmi cunoști devotamentul față de stăpâna Abigail, zise ea, dar odată ce tu vei fi plecat, nu mai vreau să trăiesc în casa asta.

– Dar de ce?

Se apropie de el.

– Malech râvnește la mine, șopti ea. Se laudă că va deveni stăpânul acestei case și apoi mă va face soția lui.

Saul se uită la ea uimit.

– Alida, ești prea înțeleaptă ca să crezi astfel de prostii. Malech e un prost. Amândoi cunoaștem puterea

și hotărârea mamei. Te va ocroti, așa cum voi face și eu când mă voi întoarce. Un an-doi nu înseamnă așa mult.

– Stăpâne Saul, îi spuse fata calm, tu nu te vei mai întoarce în această casă niciodată.

– Ce tot spui?

Mânia din vocea lui Saul crescu.

Alida îl privi drept în față.

– Oracolul de la stejarul sacru, din oglinda lacului de pe Muntele Cebros, spune că Saul din tribul lui Benjamin nu se va întoarce niciodată în casa tatălui său, Isaac din Tars.

Saul știa că membrii unui cult păgân din Tars îi consultau pe cei trei preoți care trăiau într-o cocioabă de lângă un izvor din munții aflați în nordul orașului. Cei trei îl venerau pe Cebros, fiu al lui Zeus. În schimbul unei monede, oracolul le răspundea la o întrebare.

– Cine ar putea să nu țină seama de cuvintele profetul Cebros, zise Saul, totuși eu sunt sigur că mă voi întoarce la tata și la mama, în această casă, în această odaie. Zâmbi și îi luă mâna. Când voi veni înapoi de la Ierusalim, trebuie să te găsesc aici. Acum, o să mă culc, Alida. *Pegasus* pleacă dimineață în zori, cu mareea, așa că trebuie să părăsesc casa la cântatul cocoșilor. Vii să mă trezești?

– O să vin, stăpâne Saul, zise ea și plecă.

Saul știa că Cebros nu era profet, dar nu-și putea scoate din cap noua mărturie adusă de Alida cu privire la ambițiile lui Malech. Teama de pericolul care o pândea pe mama lui îi luă din nou în stăpânire

gândurile. Prin fereastră, Saul privi lung spre oraș, așa cum se vedea în lumina stelelor, întipărindu-și în suflet imaginea munților în strălucirea de noapte a orizontului, înspre apus și miazănoapte. În cele din urmă, se întoarse, se întinse pe pat și adormi imediat.

În vis, Saul alerga mai repede decât alergase vreodată, trecu de vechea barcă romană spartă care îl adusese înapoi în Tars, trecu de cerșetorii de pe stradă și de prostituatele de pe docuri, de tarabele gălăgioase la care se vindeau vase de cupru și cărbuni; mai repede și mai repede, fugea pe străzile cunoscute, trecea de arenă, de academie, forțându-și ochii să vadă casa, înverșunându-se să deschidă cu mâinile poarta de lemn pe unde ar fi intrat în hol, apoi pe scări, spre pavilionul mamei lui, după care, peste curte, în odaia lui. Se apropia tot mai mult și tot mai mult... Aici trebuie să fie... Asta e strada, ăsta e colțul. Nu, nu mai e la fel. Dar unde e zidul, unde e poarta, unde e casa mamei lui, unde e atelierul tatălui său? Totul e altfel. Casa lui Isaac arsese cât fusese el plecat? Fusese un cutremur? Era pe strada care trebuia? Da. Da. Dar totul era ciudat. Alergă în sus și în jos pe strada atât de cunoscută, dintr-o parte în alta, privind, căutând, asigurându-se că nu s-a rătăcit. „Nu, nu“, strigă el tare, „casele vecinilor sunt așa cum mi le amintesc.“ Dar pe locul unde era casa lui se aflau acum doar ruine, niște ziduri părăginite și ferestre goale.

Fugi înspre casa unui vecin, își agită mâinile cu deznădăjde spre o femeie bătrână și plină de riduri,

care nu îl recunoscu. „Casa lui Isaac unde e?“ întrebă el. Femeia se uită la el, dădu din cap și se trase într-o parte. „Isaac! Cel care face corturi“, se auzi Saul strigând. „Abigail, soția lui. Unde sunt toți?“ Cu un rânjet fără dinți, bătrâna vorbi cu voce răgușită: „Locuiesc de mult aici. Nu cunosc niciun Isaac sau Abigail.“ Hohotind, ea închise ușa. Saul alergă înapoi, spre locul unde credea că ar fi trebuit să fie casa lui, văzu ruinele, strigă cu disperare și căzu la pământ plângând și lovindu-se în piept.

Plânsul lui în noapte sau pașii din cameră îl treziră. Era transpirat și, în același timp, tremura. „A fost doar un vis, un coșmar“, încerca să își spună. Tulburat, pe jumătate treaz, se întrebă dacă nu cumva fusese doar un vis și faptul că trebuia să meargă la Ierusalim.

Simți atingerea mâinii Alidei.

– După stele, e aproape miezul nopții, șopti ea. Am adus apă și mâncare proaspătă.

– Dă-mi apă, îi ceru el.

Bău, în timp ce Alida îi răcorea fața și umerii cu o cârpă de in. La atingerea ei, Saul simți din nou chemarea zeului Priapus. Nefiind pe deplin treaz și încă speriat de vis, se întreba dacă ar fi un păcat să o aducă pe Alida în patul lui pentru o ultimă dată. O iubea pe Phoebe, dar și Alida îi era dragă.

După o clipă de ezitare, Saul își puse brațul în jurul taliei fetei și o trase mai aproape. Ea lăsă deoparte cârpa și, fără să-și ia ochii de la el, își scoase clemele

care îi țineau mantia. Băiatul o luă de mână și o chemă spre el.

Mai târziu, auziră cântecul cocoșilor, amândoi în aceeași clipă.

– A venit timpul, zise Saul încet.

Se îmbrăcă repede, își puse noua centură și își încheie sandalele. Alida se strecură în peplos, ridică legătura de haine a lui Saul și mâncarea și le așeză lângă ușă.

– Așteaptă-mă la poarta din față, o rugă Saul.

Rămas singur, se uită prin cameră, pentru ultima dată. Brusc, își ridică mâinile și se rugă cu voce tare:

– O, Domn al harului și al puterii, stăpâne al tuturor de pe pământ și din ceruri, te rog ajută-mă să trec cu bine prin această călătorie. Așa cum strămoșul meu a făcut o înțelegere cu tine, o, Doamne, la fel fac și eu. Arată-mi scopul pentru care mă duc la Ierusalim. Dezvăluie-mi viziunea ta despre viața mea. Călăuzește-mă să găsesc adevărul. Oferă-mi, acum și întotdeauna, înțelepciunea de a-ți cunoaște voința și curajul de a o urma. Când voi fi în primejdie, apără-mă. Când voi fi în suferință, întărește-mă. Când îmi va fi dor de familia mea și de casă, alină-mă. Readu pacea în casa asta, te implor; păzește-i pe mama, pe tatăl meu și pe sora mea de dușmani cunoscuți și necunoscuți. Dăruiește-mi iertarea lor pentru supărarea pe care le-am pricinuit-o. Fii cu mine, o, Doamne, peste mări, peste văi, peste munți, pe tot drumul meu; adu-mă înapoi în acest oraș, în această casă, la iubita mea familie. În tine, Doamne, îmi pun încrederea.

Încet, repetă cuvintele:

– În tine, Doamne, îmi pun încrederea.

După ce-și termină rugăciunea, Saul se simți cuprins de un val de hotărâre și încredere și, pentru prima dată, de emoția călătoriei spre Ierusalim, un adevărat salt în necunoscut. Agățându-și bagajul de umărul drept și burduful de apă de cel stâng, ieși din cameră, cobor scara și se îndreptă spre poartă. Văzând-o pe Alida, își puse mâinile pe umerii ei și îi spuse:

– Să te găsesc aici când o să mă întorc în Tars.

Cu un zâmbet vesel, care îi aduse o strălucire pe față, Alida dădu din cap cu putere. Saul se uită în sus, spre pavilionul mamei lui; o lampă strălucea la o fereastră. Poate că ea îl urmărea, așa că își ridică brațul în semn de rămas-bun, apoi se întoarse repede și începu să alerge în lungul străzii întunecoase. Alida îl privi cum se îndepărtează, apoi închise încet poarta și o încuie.

Ajuns la docuri, Saul îl găsi pe *Pegasus* și urcă pe punte. Un bărbat corpolent, cu piele închisă la culoare, cu barbă neagră, tăiată drept, se uita la el. Era îmbrăcat în roșu – pelerină, eșarfă și turban. Ochii îi erau înguști, sub sprâncenele încruntate.

– Eu sunt Targon, căpitanul lui *Pegasus.* Tu ești Saul?

Avea vocea gravă, cu accent grecesc, clar, măsurat, ca a celor din Fenicia.

– Da. Sunt un pasager de pe vasul tău.

Targon se uită la trupul lui subțire și la picioarele musculoase.

– Ai mai fost pe mare? întrebă el, brusc. Saul dădu din cap că nu. Targon se încruntă.

– Cel mai puternic marinar al meu a fost omorât aseară, într-o ceartă între beţivi, zise el. Tu îl vei înlocui. Nu avem de ales. Vei lua o ramă, până vom trece de port. Pe mare, te vei alătura gabierilor care ridică pânzele. Acum, încărcăm proviziile pentru călătorie. Pune-ţi lucrurile la mine în cabină. Repede. Mareea începe chiar înainte să se crape de ziuă.

Saul se grăbi spre cabina mică a lui Targon, îşi lăsă bagajele într-un colţ, apoi se grăbi înapoi, să ajute la încărcat. La bord urcase şi o namilă de tâlhar, cu un singur ochi bun. Era Pilum, şeful vâslaşilor. Se uită la mâinile moi ale lui Saul şi se strâmbă cu dezgust, în timp ce cobora o scară de frânghie în barca lungă.

– Vâsla de la pupa impune ritmul, zise Pilum cu voce hodorogită. Tu stai la proră şi îi urmezi pe ceilalţi.

Saul se aşeză la locul lui şi ridică vâsla lungă, simţind pinul gros netezit de mâinile bătătorite. În întuneric, ceilalţi membri ai echipajului erau doar forme îngrămădite unele în altele şi siluete umbrite. Saul se hotărî să le arate că braţele lui erau la fel de puternice ca ale lor.

Pegasus se pregătea de plecare. Saul simţea cum scândurile se frecau de piloni, în timp ce mareea începea să se retragă. Brusc, în aer răsună un strigăt – vocea lui Targon –, iar Saul îşi auzi numele.

– Pe punte, Saul! Repede! Un mesager pentru tine.

Saul lăsă la o parte vâsla și se năpusti pe scara din frânghie, spre punte. În lumina slabă, văzu un bărbat înalt și neglijent îmbrăcat, care stătea pe punte. „E... E...?“, își zise. „Da, este Malech.“ Iată-l, amenințător, îngâmfat, triumfător; Malech, ținând ceva în mâna întinsă spre Saul. Să fie oare o epistolă de la tatăl lui? Precaut, Saul se opri o clipă, apoi întinse mâna. Simți pânză și greutate. Recunoscu țesătura ciliciană de cort, făcută de tatăl lui. Ținându-și respirația, Saul o desfăcu. Nu era nicio epistolă. Era o bucată de piatră. Cu spaimă, Saul văzu că era o ostraka, simbolul grecesc al căderii în dizgrație. Luând bucata de piatră în mână, Saul zări un cuvânt scris cu cerneală neagră pe ea – numele lui, iar lângă el cifra romană X. Scrisul de mână era al tatălui său. Totul era foarte limpede. Isaac îi dăduse lui Saul răspunsul la scrisoarea lui. Exilul. Pentru zece ani.

Când băiatul ridică privirea, mesagerul dispăruse, iar *Pegasus* își dezlega ultimele frânghii. Simți cum vasul se mișca, iar el era purtat departe, departe de tot ce știa, departe de trecutul lui, spre o nouă viață.

5

CĂLĂTORIA

Cu picioarele goale sprijinite de cel mai înalt vertafor și cu cotul drept îndoit în jurul catargului din pin, lustruit, Saul își ferea ochii de strălucirea soarelui de pe cerul senin al dimineții. Întorcându-și capul încet, privi la orizont, în direcția vântului, căutând întreruperi, cât de mici, în linia continuă care unea apa și cerul. Lui Saul îi era frică de înălțime, dar căpitanul de pe *Pegasus* nu-l luase în seamă și îi ordonase să urce.

– Strigă doar când vezi pământ, zisese Targon, nu o ridicătură sau un nor.

Fiind cel mai tânăr și mai lipsit de experiență marinar de la bord, Saul hotărî să pună stăpânire pe catarg. Își încolăci picioarele în jurul pinului alunecos și, folosindu-și mâinile catifelate, se împinse înspre înălțimi, fără să se uite în jos nici măcar o clipă. Odată ajuns sus, riscă și privi spre catargul care se legăna deasupra apei albastre, la cincisprezece metri dedesubt, și închise ochii înspăimântat. Respiră adânc și

își repetă: „Nimeni nu mă poate ajuta. Trebuie să-mi dovedesc curajul.“ Pe măsură ce se liniștea, teama pierdea teren în fața hotărârii lui de a nu risca să dea ochii cu râsul disprețuitor al colegilor lui marinari.

Privea în zare cu sârguință și văzu cum se schimbau lumina pe mare și linia orizontului, pe măsură ce soarele urca, un deget, două degete, un lat de palmă deasupra pământului. „Acolo, înspre babord, în depărtare, e un nor mare?“ Se mai uită o dată. „Sau e vârful Muntelui Atchana, cel care se înalță la nord de Seleucia?“ Închise ochii, apoi cercetă cu atenție orizontul, spre răsărit. În albastrul cerului, putea desluși o formă clară, un con neregulat de umbră, conturul unui vârf care nu putea fi decât pământ. Totuși, trebuia să fie sigur. Scrută din nou marginea cerurilor; zări iarăși o schimbare de formă și lumină. Continuând să se țină bine de catarg, Saul își întoarse corpul și capul spre pupa vasului, descoperi fața roșie a căpitanului Targon, care stătea lângă cârmaci, și strigă:

– Pământ! Înspre babord.

Targon luă cârma și-i făcu semn lui Bokaar, cârmaciul, înainte și în sus. Cu un braț strâns pe catarg și cu cealaltă mână agățându-se de roată, Saul se mișcă într-o parte, să-i facă loc lui Bokaar, care urca spre el.

Aruncându-i lui Saul o privire neîncrezătoare, Bokaar se înfipse bine pe picioarele-i puternice și se uită în direcția în care arăta.

– Ochi bun, mârâi el, apoi se întoarse și strigă spre puntea de jos: Pământ! Atchana. Port.

La amiază, *Pegasus* intra în portul Seleucia. Cu o mare calmă și o briză blândă, doar cât să păstreze direcția, Targon se folosi de maree ca să ducă vasul direct în doc. Admirând mâna experimentată a căpitanului, Saul privea cum răspunde vasul la forța vântului și la atingerea cârmei. Odată ce velele fură strânse și vasul legat bine, Saul se alătură echipajului, care lua baloții grei de lână de Cilicia din cală și îi ducea la mal. Sub privirea lui Targon, echipajul aduse apoi la bord o nouă încărcătură, saci de iută plini cu orz și grâu, obiecte nefinisate din bronz și vase mari din ceramică, cu apă proaspătă.

Odată mareea retrasă, *Pegasus* era din nou gata de drum. În barca lungă, Saul vâslea împreună cu alți nouă oameni, trăgând vasul încet peste digul din piatră de la intrarea în port. În larg, vâslașii urcară la bord, iar Targon ordonă să fie ridicate pânzele. În timp ce acestea se umflau și vasul se mișca repede peste apa albastră, Saul se așeză lângă căpitan, care stătea în apropierea cârmei, ca să ia aminte și să învețe.

– Cu mult timp în urmă, oamenii mării au descoperit că un vânt din larg venea spre Seleucia la apus, îi zise Targon băiatului. Din călătoriile mai vechi, știu că, dacă echipajul meu acostează noaptea în Seleucia, pierd cel puțin trei oameni cu prostituatele și cu bețiile. Așa că, suntem mai siguri pe apă decât la țărm.

– Ce direcție urmăm acum, căpitane? întrebă Saul. Și cum o să găsești portul Cezareea pe întinderea asta nesfârșită de ape?

– Ziua, urmăm linia coastei, îi explică el. Iar noaptea, sunt constelații care ne arată drumul, în funcție de perioada anului. Aproape de țărm, vânturile nu se prea schimbă în acest anotimp. Cu pânzele bine orientate întinse, în două zile o să ajungem aproape de Byblos, orașul strămoșilor mei fenicieni. De mulți ani, acolo s-au format cei mai buni constructori de vase și au fost dăruite apei cele mai bune corăbii și cei mai buni marinari. Bunicul meu a fost fierar, iar tata era cunoscut drept cel mai bun călăfătuitor. Vasele lui n-au luat apă niciodată. În ziua a treia vom ajunge la Sidon – Sidon din cele două porturi gemene. Orașul-insulă Tyr e la doar o jumătate de zi la sud de Sidon. În ziua a cincea, dacă vânturile vor fi de partea noastră, vom vedea puternica fortăreață și orașul pe care l-a construit Irod cel Mare ca tribut pentru Augustus și care se cheamă Cezareea Maritima.

Își duse mâna streașină la frunte, aruncă o privire spre pânze și păru mulțumit.

– Acum, Saul, stai lângă cârmă, cu Bokaar. L-am rugat să te învețe să o mânuiești. E bine să știi cum să păstrezi direcția unui vas.

Saul sări nerăbdător, iar Bokaar se dădu la o parte, după ce îi arătă cum să apuce cârma. În primele ore, Saul nu reuși să împiedice vasul să se legene înainte și înapoi, făcându-i pe marinari să se lungească pe punte și să râdă de el, imitând din mâini mișcările unui șarpe. Pe la amiază, însă, cu ajutorul lui Bokaar, Saul învățase să urmărească hula și să anticipeze câtă presiune să pună pe cârmă ca să mențină vasul stabil.

Astfel și-a petrecut Saul primele zile la bordul lui *Pegasus,* învățând marea și vânturile, cunoscându-și camarazii marinari și acceptând vesel fiecare sarcină pe care i-o dădea căpitanul Targon. Băiatul savura viața de marinar. Întotdeauna disprețuise munca trudnică din atelierele tatălui său; acum, spre surprinderea lui, îi plăcea provocarea fizică de a împinge la vâslă sau de a ridica pânzele. Se hotărî să le dovedească acelor străini cu chipuri dure și robuști că putea face și el toate muncile lor istovitoare.

Într-adevăr, atât de prins era Saul de sarcinile nesfârșite de marinar, încât nu prea avea timp să se gândească la casa din Tars, la plăcerile și la zilele ușoare pe care le lăsase în urmă. Senzația pe care i-o dădea cârma în brațe și în umeri, întrecerea cu valurile și vânturile și menținerea unui curs neschimbat pe mare, efortul obositor de a trage de cârmă și de a ridica greementul, neobișnuita rigiditate a punții sărate care îi servea drept pat – toate aceste noi experiențe îi ocupau gândurile, îi aduceau un nou simț al învățării și al aventurii și îi trezeau dorința de a răspunde provocărilor, de a fi tot mai bun.

În a patra noapte după ce părăsiseră Seleucia, Saul își termină cartul, găsi un loc pe punte departe de siluetele întunecate ale celor din echipaj, care dormeau acolo, și se întinse pe spate, să privească spre imensa boltă a cerului plin cu stele. Se gândea la mama lui. Și-o imagina stând singură în întunericul pavilionului ei, privind aceleași stele la care se uita el acum. Își închipuia că se gândea la el. Atât de aproape o

simțea, încât îl copleși un sentiment de liniște, iar tangajul ușor îl adormi.

Câteva ore mai târziu, îl trezi o schimbare în mișcarea vasului. Sau să fi fost zgomotul unor picioare care alergau? Sări brusc. *Pegasus* scotea un sunet puternic, se adâncea, se zvârcolea ca o așchie pe marea întunecată, în noaptea neagră. Stelele dispăruseră, iar prin întuneric Saul zărea doar valurile mari care se spărgeau de prora vasului, trimițând stropi sărați uriași peste puntea din față și udându-i leoarcă pe cei pe care-i vedea cum se târau pe acolo, mici și lipsiți de apărare. Pânzele umflate păreau vii, furioase, înfricoșătoare.

Instinctiv, Saul se zbătu să străbată puntea udă, spre cârmă. Nu făcu mai mult de cinci pași, când puntea se înclină brusc, iar el își pierdu echilibrul. Alunecând pe scândurile ude, își întinse picioarele și ambele brațe, sperând cu disperare să prindă o frânghie sau un stâlp, ca să nu alunece în apă. Trecură câteva clipe, care îi părură o eternitate, până când, în sfârșit, picioarele i se loviră de balustrada exterioară, se agăță de tachet și se ținu de el cu disperare. Un val trecu peste el, îl ridică, îl împinse spre balustradă și îi umplu pieptul de apă sărată. Înfricoșat, se forță să tușească și să scoată apa din plămâni. Își încleștă ambele mâini în jurul tachetului și rămase așa până când, în cele din urmă, vasul se redresă. Când puntea fu aproape dreaptă, Saul se ridică în genunchi și fugi încovoiat spre cârmă.

Brusc, un fulger lumină întunericul, iar Saul îl zări pe Bokaar proptit de ea, cu picioarele depărtate, cu

brațele uriașe luptându-se să țină vasul pe valuri. Pe locul căpitanului, Targon stătea ca o statuie, cu brațele încrucișate, cu capul înainte, privind spre catarg și cercetând cerul cuprins de furtună. Haina lui roșie, acum udă și întunecată, i se lipise de piele. Brusc, prin șuierul furtunii se auzi trosnetul lemnului despicat, iar Saul îl văzu pe Bokaar cum cade pe spate, cu cârma ruptă peste pieptul lui.

– Cârmă ruptă! strigă Bokaar.

Într-o clipă, vântul îl ridică pe *Pegasus* pe valuri, vasul se roti și balustrada ajunse sub apă, iar lui Saul, care se ținea de un stâlp al ei, i se păru că o să rămână acolo pentru totdeauna. Din nou fulgerele despicară cerul, mai aproape, tot mai aproape, iar și iar, urmate de tunete, care făceau să tremure și cele mai groase scânduri. În străfulgerările intense, vasul părea prins la baza unui imens canion de nori de furtună, cu valurile învolburate care se izbeau, șerpuiau, se înălțau peste babord și peste tribord, de parcă era o biată bărcuță.

Apoi, totul se întunecă, vântul vuia prin pânze și valurile se loveau și treceau de cocă, vasul urca și cobora în derivă, legănându-se neputincios pe apă. Prins de stâlp, Saul îl zări pe Bokaar, înțepenit ca o stană de piatră, cu cârma în brațe, în timp ce căpitanul Targon, cu picioarele larg depărtate, își îndoia genunchii și se străduia să-și păstreze echilibrul, cu ochii la valuri și la cer.

La fel de brusc cum începuse, furtuna se opri. Fulgerele încă se vedeau în depărtare, dar bubuitul tunetelor părea să se audă tot mai slab.

– Vijelia a trecut, zise Targon. Vino, Saul! Trebuie să vedem ce stricăciuni avem.

Vela mare, izbită de verga de jos, era întreagă, dar gabierul era sfâșiat pe la mijloc, de parcă ar fi fost tăiat cu un cuțit. Targon păși ușor peste o grămadă de frânghii și peste un scripete care se legăna în lung și-n lat pe punte și cercetă catargul. Se înălța în noapte ca un copac singuratic. Pilum îi numărase pe membrii echipajului: lipsea unul, un egiptean bătrân. Targon îl întrebă din priviri, iar marinarul ridică din umeri în semn că nu știa nimic.

Sub punți, încărcătura nu fusese udată, iar sacii cu grâne erau la locul lor. Figurinele din bronz, bine prinse, jos, în mijlocul ambarcațiunii, slujiseră drept element de echilibru. Scândurile rezistaseră.

– Un vas plin de curaj, murmură Targon.

În timp ce urcau spre cârmă, văzură o jumătate de lună ca de ceară, care se ivea dintre nori.

Nu se auzeau decât valurile care se loveau intermitent de balustrada de la tribord și scârțâitul scândurilor. Vântul se mai domolise, iar primele semne de lumină dădeau de înțeles că zorii erau aproape. Targon stătea calm și asculta atent. După un timp, făcu un semn din cap spre Bokaar, apoi auzi și Saul: valuri care se spărgeau de roci.

Căpitanul îi făcu semn băiatului să îl urmeze. Pe puntea din față, Targon îl văzu pe șeful vâslașilor:

– Pilum! strigă el. Ia toți oamenii pe care-i ai în barca lungă. Ne apropiem de un recif. O să ne remorchezi

în jurul stâncilor, spre o plajă sigură. E singura noastră posibilitate să salvăm vasul. Și viețile noastre.

Zece oameni ridicară și lansară la apă barca.

– Trage! strigă Pilum de la prora.

Pe măsură ce odgonul se tensiona, micșorând legănarea haotică a navei, Saul trăgea cu putere de vâsla mare, de pe locul lui din față, și auzea valurile spărgându-se de recifu din dreapta.

– Trage!

Încet, vasul începu să se miște câte puțin.

– Trage!

Prima lumină a zorilor scoase la iveală pericolul, un șir de pietre zimțate, lung ca o arenă, dar nu mai înalt decât o colibă, despărțea vasul de plajă. Încet, vântul care mai rămăsese după furtună purta vasul în direcția recifului. Cu grijă, om și vâslă traseră nava mai departe.

– Trage!

Fiecare marinar își îndoia spatele, își proptea picioarele, trăgea cu brațele, cu mușchii și cu fiecare tendon al corpului. Targon stătea pe bompres și arăta cu brațul spre deschiderea recifului. Saul simțea băşici în palme, gura îi era uscată, brațele îl dureau; totuși, trăgea și fiecare efort aproape că îl dobora de pe locul îngust. Dar ținea ritmul, ridica vâsla, împingea înainte, laolaltă cu ceilalți nouă din barcă.

– Trage!

Pilum striga mai repede și mai repede, peste valuri, până când pupa vasului șterse capătul recifului, la nu mai mult de o lungime de barcă.

Odată vasul trecut de roci, Targon arătă înspre o nouă direcție, spre plajă. În interiorul recifului, marea se domoli, iar Pilum conduse barca direct spre țărm. Când ajunse la mal, toți cei zece vâslași săriră în apă și traseră ambarcațiunea prin valuri. În acel moment, interveni norocul: un val mare ridică vasul și îl înfipse în nisip.

Targon aruncă o scară din frânghii și păși pe plajă. Făcu semn echipajului să se apropie și vorbi cu respect și autoritate.

– Bravo, tuturor. Ați făcut o treabă bună.

Patrulă pe plajă câteva clipe, apoi se întoarse iar spre ei.

– Pilum, pune oamenii să facă un foc, să-și usuce hainele. Adu apă și mâncare la mal și hrănește-i. Bokaar, după ce vor mânca toți, ia-l pe tâmplar și un topor și mergeți în pădurea de pe dealul acela și tăiați un pin voinic sau un stejar tânăr, să facem altă cârmă. Saul, ajută-i să repare gabierul. Ceilalți, ocupați-vă de pupa.

În trei zile, tâmplarul vasului, profitând de o maree redusă, tăiase, dăltuise și înlocuise vechea cârmă. Saul, mânuind un ac pentru prima dată după multă vreme, făcuse niște cusături foarte zdravene, chiar dacă nu la fel de arătoase ca ale celui care se ocupa de confecționarea pânzelor. Dulgherii își terminaseră și ei treaba. *Pegasus* era din nou pregătit să iasă în larg. Dar, deși se străduiră cu toții, nu reușiră să urnească vasul. Chila rămânea bine ancorată în nisip.

La sfaturile lui Targon, echipajul mută încărcătura la pupa. Tăiară niște bușteni lungi, să-i folosească pe post de pârghii. Dar vasul tot nu se mișca.

În seara aceea, Targon îl chemă pe Saul în cabina lui. Căpitanul își scoase bereta și se uită la tânărul lui pasager.

– Cum ți se pare primul contact cu viața pe mare?

Saul își lovi palmele de coapse, cu un zâmbet copilăros.

– Marea e interesantă, o aventură nesfârșită, zise el, lovindu-se pe genunchi, cu entuziasm. Înainte, cunoșteam doar provocarea fizică a jocurilor; acum, știu ce înseamnă să te lupți pentru viață.

– Ți-a fost frică în timpul furtunii?

– La început, da, zise Saul. Apoi, s-au întâmplat atâtea, repede, că n-am mai avut timp să-mi fie frică.

Targon dădu din cap și îl aprobă cu o lumină pe chip.

– Am fost sigur că nu o să ne scufundăm, continuă Saul, nici măcar atunci când valul mă băgase sub balustradă. Ceva mi-a licărit în minte și mi-a spus că voi fi salvat și, într-o clipă, mâna mea a dat de tachet. Iar în barcă am fost sigur că vom trece de recif și vom reuși să-l ducem pe *Pegasus* pe nisip.

– Era cât pe ce să nu reușim, zise Targon.

După o clipă, curiozitatea îl împinse pe Saul să întrebe:

– Căpitane, cum reușiți să fiți atât de calm pe timp de furtună?

Bărbatul își sprijini barba în palmă și se gândi.

– Dacă un conducător își pierde cumpătul în momente de criză, toți se scufundă. Căpitanul unui vas trebuie să știe ce are de făcut, în orice situație. Trebuie să fie calm și să se poarte cu calm. Trebuie să gândească logic și rapid. Trebuie să vorbească cu hotărâre și autoritate. Altfel, eșuează și nu mai e conducător.

– Ne-ați salvat viețile, zise Saul, și vă voi fi veșnic recunoscător.

Cu o mișcare a mâinii, Targon minimaliză complimentul.

– Datoria, nimic mai mult. Își frecă barba pentru o clipă. Acum, Saul, trebuie să știi că nu putem pleca mai devreme de zece zile. Vom aștepta până va fi lună plină și va crește mareea, ca să putem mișca vasul. Suntem la sud de Tyr. Via Maris, principalul drum roman de-a lungul coastei Cezareei, e aproape, în spatele dealurilor, spre est. Cred că ai putea ajunge pe jos la Cezareea într-o zi. Mâine, poate că o să vrei să găsești drumul acesta și să pornești într-acolo.

Saul era surprins.

– Vreți să plec?

Targon râse.

– Ți-ai câștigat călătoria, Saul. Ești binevenit să rămâi la bord și să vii cu noi la Cezareea. Dar e datoria mea să-ți spun că mama ta, în biletul prin care a aranjat călătoria, m-a rugat să-ți grăbesc drumul spre Ierusalim.

Saul rămase tăcut. Începuse să-i placă pe vas.

– Căpitane, îți voi da răspunsul mâine dimineață.

Părăsi cabina, găsi un loc liniștit pe punte și se înfășură în pelerină. Voia să rămână pe vas, cu Targon,

cu echipajul. Întotdeauna disprețuise munca fizică, din pricina tatălui său, dar cățăratul pe catarg, ridicarea pânzelor, lupta cu cârma – toate fuseseră un test, nu doar pentru mușchii lui, ci și pentru minte. Căpitanul îi spusese că se descurcase bine. Dar știa, de asemenea, că trebuia să părăsească vasul și să-și țină promisiunea făcută mamei lui. Nu avea să aștepte luna plină. Era mai important să plece spre Ierusalim și să se ducă la școala lui Gamaliel, fără întârziere.

În zori, se încălță cu sandalele lui greoaie și se îndreptă către cabina lui Targon.

– Eram atât de sigur de hotărârea ta, încât ți-am și pregătit lucrurile pentru plecare, îi spuse căpitanul.

Trase o cutie grea din lemn de sub pat și scoase un săculeț din piele.

– Slujnica mamei tale mi-a adus o pungă cu aur pe care trebuia să ți-o înmânez când ajungeam în Cezareea. Ia-i acum!

– Dar ea mi-a dat bani înainte să plec, zise Saul, arătând spre lucrurile lui și spre centura cu bani, pe care le lăsase într-un colț al cabinei căpitanului.

– Asta îți aparține, spuse Targon hotărât. Ia-o. Iar aici sunt banii pe care i-am primit pentru călătoria ta.

– Dar vi-i datorez pentru ce m-ați învățat.

Bărbatul negă din cap.

– Sunt ai tăi. Ți-i dau înapoi.

Legănându-se în scaun, i se adresă din nou lui Saul.

– Drumul e patrulat de soldați romani și nu prezintă niciun pericol. Totuși, dealurile care mărginesc

țărmul pot ascunde tâlhari. Bokaar m-a întrebat dacă îi dai voie să te însoțească.

– N-aș fi putut avea un ghid mai bun, pe mare sau pe uscat, răspunse tânărul.

– Acum, ia aminte: când ajungi în Cezareea, caută zidul de nord al fortăreței. Urmează drumul pavat care merge de-a lungul țărmului, spre sinagogă. Iar acolo caută cea mai bună cale pe care o poate urma un evreu care merge spre Ierusalim. Pasagerii mei dinainte spuneau că toată călătoria durează cel mult trei zile... Pentru un bărbat cu picioare puternice, nu mai mult de două. Sunt și puțuri pe drum, dar e mai înțelept să iei cu tine și un burduf cu apă proaspătă.

Amândoi stăteau acum în picioare, iar Targon își puse brațul pe umărul tânărului.

– Ai devenit un marinar capabil, Saul!

– Nu voi găsi niciodată un căpitan mai bun, îi răspunse tânărul.

Înarmat cu un ciomag mai mare ca el, Bokaar umbla prin pădure în căutare de mistreți. Împreună cu Saul, se cățără pe dealuri, traversă o creastă și în mai puțin de două ore găsiră drumul roman. Timp de câteva minute, se odihniră pe un bolovan și priviră o caravană de cămile, care înainta greu, apoi băură în tăcere din burduful cu apă.

Saul se ridică. Era timpul să plece. Când strânse mâna mare a marinarului, îi veni greu să vorbească.

– Marea ne-a adus laolaltă, în această frăție, zise tânărul.

Bokaar lovi ușor și pieptul lui, și pe-al lui Saul.

– Cândva. Navigăm împreună din nou.

Cu o atingere veselă a brațelor, cei doi bărbați se despărțiră, iar Bokaar dispăru în pădure.

Soarele era sus, iar cerul senin. Prin iarba arsă de la marginea drumului se simțea adierea ușoară a vântului care bătea dinspre nord-vest – o zi bună pentru călătorie. Așezându-și lucrurile comod pe spate, Saul se uita în jur și i se părea că mai fusese acolo. Drumul roman îi era atât de cunoscut, arăta exact ca acelea care plecau din Tars. Era făcut din pietre grele așezate de constructorii din armata lui Cezar, iar acum erau frecate și netezite de picioare de oameni și de copite.

În ultima lui călătorie pe uscat, cu luni în urmă, plecase din Tars spre apus, pe un astfel de drum făcut de romani care urma vechiul Drum al Mătăsii, pe la poalele Munților Taurus, spre fortul roman de la intrarea în Porțile Ciliciei. Acolo îl vizitase pe Tullus Sertorius, un prieten al tatălui său, care comanda trupele ce păzeau defileul. Saul se întreba dacă tatăl lui se căia; dar, nu, lui Isaac nu-i stătea în fire să se răzgândească sau să ierte atât de curând. Mama lui nu se înșelase când spusese: „E lucru stabilit."

Potrivindu-și pasul lung la ritmul rapid pe care îl învățase de la soldații romani, Saul porni la drum și, spre după-amiază, ajunse pe un vârf de deal de unde se vedea în zare Cezareea. În timp ce bea din burduful cu apă, descoperi punctul de reper despre care îi vorbise Targon – Turnul lui Strato, un vârf de piatră

ce dădea către mare, cu o pantă strălucitoare și fumegând spre culme, un far călăuzitor pentru vasele de pe apă. Se vedeau și alte monumente pe care le construise Irod cel Mare pentru Cezar: arcuri depărtate ale apeductelor care aduceau apa în oraș, un amfiteatru roman, digul din blocuri de piatră uriașe. Spre port se vedea marea fortăreață pe care regele Irod o înălțase pentru el însuși.

Dincolo de zidurile fortăreței erau un minunat palat de marmură, pavilioane și grădini, case mari din piatră înșirate de-a lungul unor străzi largi și simetrice, grajduri și ateliere, o piață, un oraș în oraș. Niciodată nu văzuse Saul un monument atât de măreț, un astfel de edificiu... Dădu din cap cu uimire și își aminti că unchiul lui, Enoch, îi istorisise povestea războinicului Irod, cum se apărase și îi omorâse pe ultimii regi evrei rebeli și cum îl desemnase Augustus rege al evreilor și conducător peste Iudeea. După moartea lui Irod, cu douăzeci și patru de ani în urmă, regatul se împărțise. Acum, fiul lui Irod, Antipa, conducea doar golful Galileei. Dar fortăreața rămăsese, iar procuratorul roman, Pilat din Pont, domnea peste palat și trăia în mulțimea aceea de splendori.

Curios, Saul coborî repede dealul. Chiar lângă zidul orașului, un trup dezbrăcat atârna spânzurat de brațe, de o bară, pe un stâlp înfipt în pământ, lângă drum. Picioarele îi fuseseră răsucite și rupte. Pârâiașe de sânge proaspăt curgeau pe pământ. Amestecându-se în mulțimea de privitori, Saul îl întrebă pe un conducător de cămile de ce fusese crucificat acel om.

– A fost prins încercând să jefuiască un călător, pe drumul roman, îi răspunse el.

De la Cezareea la Joppa, drumul roman trecea printr-o câmpie întinsă și netedă, aproape de mare, paralel cu coasta. Din când în când, se iveau dealuri joase, apoi drumul continua prin văi largi, traversa câte un pârâu și se tot îngusta la orizont. Pe măsură ce înainta, Saul se minuna de numărul mare de nații de oameni care îi ieșeau în cale și de mulțimea animalelor care își trăgeau picioarele pe pietrele care pavau cărarea: pescari slabi, cu plasele prinse de bețe lungi, ciobani care își mânau oile grase spre piață, femei bătrâne și fără dinți, copii zdrențăroși, cu fețe uscățive și ochi înfundați în orbite de foame, cărucioare cu roți trase de măgari cenușii cu urechi negre, cămile care își ridicau capetele cu un aer disprețuitor. Pe la mijlocul după-amiezii, o briză se iscă dinspre apus, răcorindu-i fruntea lui Saul, care iuți ritmul și ajunse la Joppa mai devreme decât se așteptase.

La hanul văduvei Tabitha, Saul își lăsă bagajul și burduful cu apă pe o bancă, își scoase centura și se întinse pe un pat. Aproape că adormise când Tabitha îi aduse un bol mic cu pește și linte. Era tot ce avea. Când termină de mâncat, încă îi era foame, dar își desfăcu jurnalul, înmuie penița și începu să scrie.

Am ajuns departe. Am traversat marea și apele ei albastre și adânci. O furtună puternică a zbuciumat noaptea, dar am supraviețuit. Am mers pe drumul cezarului. În seara asta am dormit în vechiul

Joppa, într-un han sărăcăcios, unde pe jos era pământ gol, iar patul meu, doar cânepă înnodată peste o ramă de lemn ruptă. Am ajuns departe, iar depărtarea se măsoară deopotrivă în kilometri și-n întâmplări. Patul meu nu mai e moale, masa nu mai e încărcată. Confortul se reduce acum doar la cât să trăiesc, abundența a dispărut și i-au luat locul cele necesare doar. Familiarul e absent, pierdut. Fiecare pas mă poartă tot mai adânc înspre un univers străin și necunoscut. E o lume dură, săracă, plină de nenoroc, fără speranță. Iar eu mă simt un străin, un nomad, un rătăcitor. În mai puțin de o săptămână am devenit pentru mine însumi un necunoscut. Singur, aici, în această odaie străină, mă întreb cine sunt.

– Trezește-te, pelerinule, trezește-te. Zorii sunt aproape.

Prin somnul tulburat într-un loc ce-i era străin, Saul auzea vocea Tabithei. Se ridică, se stropi cu apă pe față și pe brațe și își puse repede sandalele. Cu pâinea și cu sfaturile primite de la femeie, Saul porni la drum.

Pasul îi era întins, iar ritmul constant. Drumul începu să urce, iar câmpia verde de pe coastă lăsă loc unei păduri de pini și cedri, apoi unor dealuri golașe, doar ici-colo câte o turmă de oi care păștea câte un petic de iarbă. Apoi, drumul se îngustă, deveni abrupt și pustiu. Saul se întreba cum pot fi numiți acești munți triști Pământul Făgăduinței, „ținutul grâului și al orzului, al vinurilor și al smochinilor, al uleiului de măsline și al mierii“, cum îl descrisese Moise.

Fără să se oprească pentru odihnă, Saul merse, până ce ajunse la o trecătoare, iar în față i se deschise o priveliște minunată, un vârf care se înălța semeț și un cer strălucitor. Dincolo de o râpă abruptă, undeva sus, era un oraș din blocuri de piatră mohorâtă și din lut ars, care părea să fi răsărit chiar din pământ. Nu putea fi decât Ierusalim, cu acele parapete crenelate dezordonate de-a lungul versanților, care închideau străzile înguste, casele îngrămădite și falezele. Își amintea povestea spusă de mama lui cu mult timp în urmă, despre urcarea pe tron a regelui David și despre cum crease el Ierusalimul, ca să rămână pentru totdeauna ca o întruchipare pe pământ a măreției lui Dumnezeu și a poporului său ales. Pentru ea, Ierusalimul pe care îl iubea fără să-l fi văzut vreodată era „inima veșnicului trup al poporului evreu". Pentru Saul, era o dezamăgire.

Orașul era surprinzător de mic. Între zidurile lui – nu mai mult de un kilometru și jumătate în lungime, de la nord la sud, și chiar mai puțin în lățime – ținutul aspru era despărțit în două, despicat de o vale. Pe cel mai apropiat platou se înălța un palat din piatră cenușie și mohorâtă, cu trei turnuri de veghe. Saul presupuse că acela era palatul de mult răposatului rege Irod, care nu mai păstra însă nicio urmă de regalitate. Pe cel mai îndepărtat platou era o terasă mare – în formă de dreptunghi sau de trapez?! – încadrată de două șiruri de coloane romane. Acolo, chiar în mijloc, se înălța un edificiu lung de o sută de metri, cu ziduri din marmură albă, iar deasupra acoperișul care sclipea

auriu în lumina soarelui din acea după-amiază de vară. Nu putea fi altceva decât Templul, ale cărui reconstrucție și împodobire le începuse Irod, cu cincizeci de ani în urmă, pentru a-și atrage simpatia poporului evreu. Dar unchiul Enoch îi povestise odată că Irod nici nu terminase Templul, nici nu-i câștigase pe evrei. Totuși, era acolo, pe pământul arid și pe acoperișul mohorât, ca o bijuterie care-și pierduse strălucirea.

Nu se opri din mers. Îi promisese mamei sale că se va duce la Templu în prima lui oră în Ierusalim. La Poarta Joppa, un soldat roman îi arătă strada lui David, care ducea către Muntele Templului. Cu un sentiment sumbru, Saul intră încet prin poarta dinspre apus, în Curtea Neamurilor, la fel de zgomotoasă ca o piață, plină de pelerini care se tocmeau la mese să schimbe bani și să cumpere capre și miei pentru sacrificare.

Prin Poarta cea Frumoasă, Saul intră în Curtea Femeilor, unde liniștea nu era tulburată decât de sunetul sandalelor lui pe marmura de pe jos. Trecu apoi prin Poarta Nicanor și intră în Curtea lui Israel. Și aici era pustiu, liniște. Rămase nemișcat, așteptând ca forța locului să-l facă să se cutremure, întrebându-se dacă va simți prezența lui Dumnezeu. Dar nu se întâmplă...

Știa că mama lui s-ar fi așteptat să se roage, așa că își ridică fața și mâinile spre ceruri:

– Binecuvântat ești tu, Doamne, împărat al universului, care m-ai ajutat și mi-ai ocrotit zilele, de am ajuns să văd acest anotimp.

Adăugă cuvinte pe care și le amintea din cântecele lui David:

– Picioarele noastre se vor opri la porțile tale. O, Ierusalime, mare este Domnul și lăudat e numele lui în orașul Dumnezeului nostru...

Cu promisiunea ținută, Saul părăsi Templul la apusul soarelui. Un bărbat care schimba bani în Curtea Neamurilor îi arătă drumul spre școala lui Gamaliel – dincolo de poarta dublă a Galeriei Regale, spre strada lui Irod, apoi la sud, coborî dealul, vreo opt sute de metri. Saul trecu repede de târgoveții stăruitori, spre Orașul de Jos. Aproape de Bazinul Siloam, găsi școala, o clădire mare, din piatră nefinisată, cu varul scorojit de ani și de nepăsare. Privind la zidul lăsat în paragină, Saul tânji după Stoa. În Tars, arhitectura și grădinile academiei erau la fel de impresionante ca învățătorii.

Scrâșnind din dinți, Saul împinse ușa grea din lemn de cedru și păși pe un coridor gol. Încet, înaintă pe un hol întunecos, până ajunse la capătul lui, unde era o ușă deschisă spre o încăpere în care domnea dezordinea. Acolo, într-un scaun mare de stejar, cu spătar înalt, stătea un bărbat care scria la lumina unei lămpi din ceramică.

Lui Saul i se părea că e prea bătrân ca să fie novice și prea tânăr ca să fie dascăl. Fața lui nu avea niciun rid, părul șaten sârmos era pieptănat îngrijit, iar barba tăiată scurt. Pe masa de lângă el se afla un teanc ordonat de pergamente, iar lângă mâna lui dreaptă era o pălărie veche, un con tăiat, din mătase neagră,

întors pe dos, îngustat și turtit spre vârf. Când îl văzu pe Saul, omul ridică o sprânceană a mirare.

– Eu sunt Saul din Tars, îl caut pe rabinul Gamaliel.

Omul din scaun dădu din cap o dată.

– Eu sunt Gamaliel.

Saul încercă să-și ascundă uimirea. Se așteptase ca veneratul Gamaliel să fie un bătrân încovoiat, cu barbă albă. Acel bărbat îndesat, cu brațe puternice și picioare viguroase, putea fi foarte bine și un tăietor în piatră. După o clipă, Saul zise:

– Am venit să mă înscriu la școala dumneavoastră, rabine Gamaliel.

Dascălul se lăsă pe spate în scaun, își sprijini barba în palmă și îl cercetă pe vizitator, studiindu-i fața colțuroasă cu ochi negri și cu privirea vie. Luă aminte la trupul subțire al tânărului, la hainele îngrijite, sacul curat, burduful nou și sandalele grele. După o tăcere lungă, întrebă încet:

– De ce?

Saul hotărî să spună adevărul. Un om atât de învățat ca el ar fi simțit imediat dacă încerca să-l păcălească.

– Asta e dorința mamei mele, zise el. Tata voia să mă ia de la școală, de la academia grecească, și să mă învețe să fac corturi, meșteșug care l-a făcut pe el bogat. Mama s-a opus dorinței lui și m-a trimis aici să învăț.

Gamaliel își atinse încet barba îngrijită.

– Îți apreciez sinceritatea. Făcu o pauză și ridică o mână. Aspirațiile unei mame nu sunt lipsite de importanță. Dar întrebarea e – arătă cu un deget spre Saul – dacă tu îți dorești să studiezi aici.

– Nu am de ales, zise Saul.

Gamaliel se gândi o clipă. Ochii lui mari și căprui, cu reflexe aurii, păreau să clipească derutați.

– Noi avem, răspunse el.

Saul nu se gândise niciodată că s-ar putea să nu fie acceptat la școală.

– Am bani să plătesc, spuse el repede, arătând înspre lucrurile pe care le purta cu el.

Gamaliel îl privi și vorbi cu dispreț rece.

– O monedă din cel mai pur aur nu va putea fi niciodată cheia ușii de la această școală.

Mustrarea îl întărâtă pe Saul.

– Atunci, am altceva. Sunt foarte bun. Toată viața mea am fost învățat să năzuiesc tot mai sus, orice aș fi încercat să fac, să răspund provocărilor minții și trupului. Dacă mă primiți, o să v-o dovedesc. Am venit aici ca să primesc învățătură.

Gamaliel strânse din buze.

– Noi nu forțăm pe nimeni să învețe. În școala asta, depinde de elevi dacă învață sau nu.

– Atunci, voi învăța, ca să fiu un cărturar.

– Ce ambițios ești! zâmbi Gamaliel. Învățăturile spun că un preot trebuie să aibă douăzeci și patru de calități, un monarh treizeci, iar un cărturar patruzeci și opt. Cunoști cele patruzeci și opt de trăsături ale unui cărturar?

– Nu le cunosc, zise Saul. Dar le voi învăța.

– Nu e suficient să le poți înșira. Gamaliel își deschise palmele și arătă spre tânăr. Trebuie să ți le și însușești. Adevăratul cărturar nu trebuie doar să

înțeleagă și să cunoască Tora. Trebuie să o trăiască. În esență, cărturarul și Tora sunt unul și același lucru.

Se opri.

– Ce știi despre Tora?

– Pot recita din Legi, din Profeții și din Scrieri, se lăudă Saul.

– Un copil poate să recite, îi răspunse Gamaliel răutăcios. Un cărturar înțelege.

Îl fixă pe Saul cu privirea și continuă.

– Legea spune că, dacă unui om îi e foame, trebuie să mănânce. Poți lua un ou de la o pasăre care nu e pasăre de pradă. Poți lua oul atât timp cât nu o faci în fața mamei, pentru că nu poți răni fățiș o mamă. A fost odată un băiat foarte, foarte bun, căruia îi era foarte foame. A văzut un copac, în el un cuib, iar în cuib o pasăre și un ou. A dat din brațe și a gonit pasărea de acolo, ca să nu vadă ce are de gând să facă. S-a cățărat în copac, până la cuib, s-a uitat în jur, să se asigure că mama nu îl vede, și atunci a căzut din copac, și-a rupt gâtul și a murit. Un alt băiat căruia îi era foame a văzut un cuib cu o pasăre și un ou. S-a urcat în copac, a apucat-o pe mamă de gât, a luat oul și pe ea a pus-o înapoi în cuib. Atunci și acolo, în fața ei, a mâncat oul, și-a potolit foamea și s-a dat jos din copac. Spune-mi, Saul din Tars, există dreptate?

Saul se gândi o clipă înainte de a-și construi un răspuns.

– Sub Dumnezeu există întotdeauna dreptate. Nu întotdeauna îi vedem sensul sau îi înțelegem înțelepciunea. Dar credem – și chiar știm – că Dumnezeu

e drept. Cu siguranță, băiatul cel bun e în rai, lângă Avraam. În parabola dumitale, eu văd mila nesfârșită a Domnului, care trece dincolo de înțelegerea noastră.

După răspunsul lui Saul, Gamaliel se lăsă în spate pe scaun. Era limpede că tânărul putea să-și imagineze un sens mai larg al dreptății, spre deosebire de mulți alții de vârsta lui.

– Unde anume în Tars ai studiat?

– Am învățat să citesc pe genunchii mamei mele. Ea a fost educată de tatăl ei și de fratele mai mare, amândoi rabini. Am fost apoi la școala de la sinagogă și pe urmă la minunata academie grecească din Tars și, simultan, la Stoa. Peste tot am fost foarte bun.

Gamaliel își rezemă obrazul în palmă, acoperindu-și un zâmbet.

– Cine e mai mare, Ahile sau Ulise?

Saul își ciufulea buclele negre, în timp ce se gândea.

– Pentru mine, *Iliada* este o celebrare a curajului omenesc. *Odiseea,* o călătorie în spiritualitate. Am avut de învățat din amândouă.

Gamaliel îl cerceta pe cel din fața lui.

– Ce altceva ai învățat de la greci?

– Să gândesc. Să explic. Să mă întreb. Saul făcu o pauză. Și să creez.

Gamaliel dădu din cap încet.

– Un început, zise el. Un început. Închise ochii, își împreună degetele și se legănă înainte și înapoi cu scaunul, pentru un timp care lui Saul îi păru inutil de lung. În cele din urmă, i se adresă cu formalism:

– Saul din Tars, te primesc, așadar, la această școală – de probă. Poți începe în cea mai de jos clasă de aici. Timpul îți va scoate la iveală capacitățile. Promiți, dar mai ai multe de învățat.

Cu un gest blând de încheiere, Gamaliel își luă penița și începu să scrie pe pergamentul din fața lui.

Saul mai avea multe întrebări, dar era clar că discuția se încheiase. Pe coridor, un tânăr înalt, bine făcut, aștepta să-i vorbească lui Saul. Necunoscutul avea ceva demn și grațios, dar când deschise gura să vorbească deveni stângaci. Încercă să-i spună ceva nou-sositului, dar nu ieși nicio vorbă. Saul își dădu seama că era bâlbâit.

– Eu-eu sunt Barnaba din Cipru, spuse el, în cele din urmă. Și eu sunt nou aici, în probă. Am venit cu patru sâmbete în urmă și am o cameră și slujitori apropiați, pe care le pot împărți cu tine, dacă vrei.

Așteptând afară, în fața ușii, Barnaba ascultase discuția dintre Gamaliel și Saul și simțea că acel tânăr din Tars, cu o minte atât de ascuțită și de vioaie, l-ar putea ajuta și la învățătură, și să poată să declame.

Saul îl privea pe tânărul cu părul de un roșu-arămiu și plin de pistrui, dar care, chiar și atunci când se bâlbâia, vorbea greaca unui cipriot educat. Haina subțire din in și sandalele de piele din picioarele neobișnuit de mari sugerau că era bogat. Umerii lui largi și musculoși puteau fi ai unui aruncător de disc. Lui Saul îi plăceau zâmbetul lui și atitudinea cuviincioasă. După tonul serios și după privirea lui rugătoare, Saul

intui că tânărul bărbat căuta un prieten în acel loc nou și ciudat.

La rândul lui, și el avea nevoie de un prieten. Și nici nu știa unde să stea în altă parte.

– Barnaba din Cipru, zise el, apropiindu-se și privindu-l pe străin în ochi, îți accept oferta.

6

DISCIPOL

Într-o dimineață răcoroasă de pe la mijlocul iernii, Saul ieși în zori din casa pe care o împărțea cu Barnaba și porni repede pe strada lui Irod, spre școală. Aici nu mai putea alerga cu veselie tinerească pe străzi. În Ierusalim, să umbli cu membrul dezgolit era considerată o purtare publică lipsită de cuviință.

Împinse ușa grea de cedru și năvăli pe coridor, spre odaia unde se adunau discipolii ca să stea la discuții. Prețuia liniștea dimineților din clasă... Erau locul și momentul cele mai potrivite pentru studiu. Și simțea că dascălii îi vor observa vrednicia.

Așa cum se aștepta, rabinul Gamaliel era acolo singur, stătea în scaunul lui din stejar de Bashan, cu cotul drept pe masă, începându-și ziua citind pergamentele și meditând. Întotdeauna, Gamaliel venea acolo devreme în a patra zi a săptămânii, ziua specială în care conducea cuvântările celor patruzeci și opt de discipoli ai școlii. Cu grijă, să nu facă zgomot, Saul se

îndreptă spre locul lui preferat, în față, și se așeză pe jos, la picioarele dascălului său.

Gamaliel nu avea cum să nu remarce intrarea acelui discipol cu mintea deschisă, dar mereu pus pe ceartă, dar nu-și ridică deloc capul și nici nu dădu vreun alt semn că l-ar fi observat pe Saul. Însă își spuse că ar fi timpul să stea de vorbă cu el în particular și să-l povățuiască să vorbească mai puțin în clasă și în afara ei, să asculte mai mult și să învețe să-și clădească în sine măcar o fărâmă de umilință.

Din buzunarul robei lui din lână aspră, Saul își scoase cutia cu penițe. Avea de scris o lecție, dar, pentru un moment, se opri și își frecă degetul mare de lemnul șlefuit. De fiecare dată când atingea darul din copilărie de la mama lui își amintea de ea. În gând, o vedea și acum, hoinărind prin pavilionul ei însorit, ca o prințesă, frumoasă, calmă, încrezătoare, cu ochii negri, sclipind cu amuzament. Trecuseră doi ani, trei luni și nouăsprezece zile de când plecase din Tars. Ținea socoteala în jurnalul lui. Și mai bine de douăzeci de luni trecuseră de când un prieten al unchiului său Enoch, care străbătuse pe jos lungul drum de la Tars la Ierusalim, pentru a sărbători Paștele evreiesc, îi adusese lui Saul un săculeț cu două sute de shekeli din aur, pentru al doilea an de școală, și o scrisoare de la Abigail.

Era o epistolă caldă, plină de toată dragostea ei. Îi scria cum, adesea, dorul o făcea să intre în camera lui, să-i atingă cununile de lauri și cărțile, să-i simtă prezența și să-și amintească frumoasele momente

petrecute împreună. În săptămâna aceea, o dusese pe Raşela la teatru şi se întâlnise acolo cu Zagoreos, care întrebase de progresele lui Saul în Ierusalim. Acasă, lucrurile erau neschimbate, mai puţin faptul că Alida se întorsese în Cipru. Nu îi scrisese nimic despre Phoebe. Dacă ar fi fost vreun scandal, cu siguranţă, i-ar fi spus. Vorbea destul de reţinut despre tatăl lui şi despre treburile familiei. „Rămâi la şcoală", îi scrisese în încheiere. „E mai bine pentru toţi."

Saul îi răspunsese imediat, spunându-i cât îi era de dor de ea, de vocea şi de căldura pieptului ei, deşi îi recunoştea înţelepciunea de a-l fi trimis la şcoala din Ierusalim. Casa Învăţăturii fusese cea mai mare provocare de care avusese parte vreodată, îi scrisese. Rabinul Gamaliel era, în mod sigur, cel mai înţelept dascăl pe care îl avusese până atunci. Intuia puterea fiecărui discipol, îi cerea fiecăruia după măsura lui, şi îi răsplătea după merit. După ce Saul scrisese o cuvântare despre drepturile săracilor în judecăţile civile, Gamaliel îl invitase la Sinedriu, să vadă cum lucrează Curtea şi cum hotărăşte într-o astfel de pricină.

În epistolă, Saul îi descrisese zilele de şcoală, cum încep cursurile la o oră după răsărit, cum îşi petrece dimineţile în declamări şi dialoguri, iar după-amiezile sunt rezervate cititului, studiului şi pregătirilor pentru discuţiile de a doua zi. Îi spusese că avea propria cameră într-o casă frumoasă pe care o împărţea cu un coleg şi un prieten nou, Barnaba. Îi mărturisise că nu se ducea la Templu atât de des cât promisese, dar că avea să încerce să schimbe asta. Fusese o descriere

lungă și cuprinzătoare, iar când o încheiase Saul se arătase mulțumit. Dar nu trimisese scrisoarea, pentru că pelerinul din Tars dispăruse în mulțimea din oraș. Astfel că Saul pusese epistola pentru mama lui și pe cea de la ea în jurnal, să le păstreze în siguranță.

Saul stătea pe jos, pe pietrele reci, și încerca să se concentreze la lecția pe care o avea de pregătit, dar nu era atent. Îi era dor de mama lui. Se gândea la lucrurile pe care i le-ar spune dacă ar veni să îl vadă în Ierusalim. Ar fi mândră de succesul lui la școală. Își propusese să fie cel mai bun și reușise: primul în clasa lui, în primul an, primul în al doilea an. Ea s-ar fi așteptat la asta. Și, cu siguranță, mai puțin nu ar fi acceptat. Ar fi mulțumită și, poate, amuzată să vadă cum studenții mai în vârstă se adunau uneori în jurul lui Saul, care le explica unele sofisme din Cartea Legământului. Și ea studiase Legile, iar el își imagina cum ar fi vorbit ea, cu încredere și autoritate, în timpul unei dezbateri din clasă – dacă femeile ar fi fost primite la școala lui Gamaliel.

Și ea l-ar plăcea pe Barnaba. Într-o oră, ar afla tot despre el – pentru că era lipsit de șiretenie, cald și generos – și repede și-ar da seama de ce acel tânăr cipriot înalt și arătos devenise ca un frate pentru fiul ei. Ar admira hotărârea lui Barnaba de a-și împlini visul din copilărie, acela de a deveni rabin, și l-ar simpatiza pentru cât de mult se străduia să declame fără să se bâlbâie și să stăpânească Legile pline de înțelepciune. Ar pune un braț în jurul umerilor lui și ar

spune: „Dumnezeu nu-ți dă de făcut mai mult decât pot duce mintea și mâna ta.“ Apoi, l-ar încuraja tăcut pe Saul să continue să-și ajute prietenul.

Când Saul și mama lui ar rămâne singuri, poate că s-ar uita la el și ar spune încruntându-se că era prea slab și i-ar pregăti un ospăț. N-ar fi mulțumită de cât de des beau ei doi vin și ar întrista-o faptul că uneori mergeau în vizită într-o casă unde se știa că trăiesc femei ușoare. Și știa că în loc să-l mustre, mai degrabă ar stărui să se gândească bine la ce face și l-ar ruga să se întrebe dacă un astfel de dezmăț e potrivit pentru un tânăr cu inteligența și cu harurile lui. Da, ar fi supărată, dar i-ar înțelege impulsurile tinereții. Ea avea toate darurile femeiești – intuiție și înțelepciune, hotărâre și judecată fără greș – și încă atât de multe încât Saul se întreba de ce Dumnezeu lăsase ca femeia să fie în slujba bărbatului.

Un zgomot de sandale și un fojgăit de pergament îl aduseră pe Saul înapoi în prezent. Colegii lui începători, din clasa Gimmel, se așezaseră pe jos, aproape de Saul, în timp ce Bets, a doua clasă, își găsi locurile pe băncile din rândul patru, în fața sălii. Cei unsprezece membri ai primei clase, Aleth, stăteau în spate, pe băncile înalte, unde își țineau cărțile și scriau. Saul își luă papirusul și își termină repede lecția pentru acea zi. Când toți cei patruzeci și opt de discipoli se adunară, Gamaliel lăsă deoparte pergamentul și își puse tichia din mătase neagră pe cap. Se făcu liniște, în timp ce maestrul îi cerceta cu atenție. Apoi trecu spre

un discipol palid și mereu îngrijorat, care își ridicase palma dreaptă la umăr, în semn că voia să vorbească.

– Ioan din Alexandria, ce întrebare aduci în fața noastră? vorbi Gamaliel.

– Rabine, în satul lui Gibeon, unde am dat de pomană nevoiașilor, săptămâna trecută, un om sărac s-a plâns că, dacă nu va putea să-și ducă la piață carul, sâmbătă, el și familia lui vor muri de foame. Ce trebuia să-i spun?

– Ce spune Legea, Ioan?

– Că trebuie să păstrăm sâmbăta sfântă. Iar Dumnezeu zice, prin profetul Isaia, că fiecare dintre noi trebuie să se îngrijească doar de ale Domnului în ziua de sabat.

– Ce spun înțelepții? întrebă Gamaliel.

– Că tot ce înseamnă a ctitori este, de fapt, o muncă. Iar să transporți materiale cu carul tot asta e. Astfel, zic înțelepții, nu este îngăduit să cari asemenea bunuri în ziua de sâmbătă.

– Atunci, ce îl vei sfătui pe acest om sărac? întrebă Gamaliel.

– Îi voi spune că nu poate merge sâmbătă la piață cu carul, răspunse Ioan.

– Totuși, gândește-te la familia lui, zise Gamaliel. Are soția sănătoasă? Au vreun copil bolnav? Un copil pe drum, a cărui viață ar putea fi pusă în primejdie dacă mama nu are ce mânca?

– Nu știu să răspund la aceste întrebări.

– Cercetează atent, zise Gamaliel, pentru că putem să medităm la înțelepciunea lui Dumnezeu doar dacă

înțelegem toate împrejurările care contează. Și abia apoi putem da un sfat. Regulile Halakha spun că un tată sau o mamă poate încălca sabatul, pentru a-și salva copilul bolnav. Căci, în numele copilului, un tată poate strica o sâmbătă, pentru ca el să poată trăi și respecta apoi multe alte sâmbete...

Gamaliel se adresă apoi unui aleth dintr-o bancă de pe rândul din spate.

– Poți vorbi, Merari din Gaza.

Toți discipolii, tineri și mai în vârstă, se întoarseră să asculte. Merari nu era un discipol tăcut. Era un bărbat slab, care compensa prin voce tot ce îi lipsea din statură. Avea fața lungă și ochi care tăiau precum un cuțit. Barba roșcată îi era neîngrijită și ciufulită. Se străduia să aibă înfățișare de profet și îi plăcea să fie un fel de rebel al școlii, șeful a șase fanatici care conduceau pe față răzmerița contra ocupației romane.

– Eu mă ridic împotriva stăpânirii, zise Merari. Israel este pământul pe care Dumnezeu l-a promis părinților noștri. Acum, este stăpânit de Roma. E oare firesc să continue situația asta? De ce trebuie să le dăm voie străinilor să intre pe pământul nostru și să ne profaneze Dumnezeul? Ca popor al lui Dumnezeu, rabine, nu avem noi datoria de a-i izgoni pe romanii păgâni de pe acest pământ binecuvântat?

Pe Saul îl tulbura întotdeauna puterea argumentelor lui Merari, dar nu prea îi plăcea cauza lui. El nu simțea aversiune față de romani. Fusese întotdeauna liber, crescuse ca fiu al unui cetățean roman, într-una

dintre cele mai mari capitale ale provinciilor romane. Tatăl lui prosperase de pe urma legiunilor romane. Iar legea lor proteja negoțul și casa tatălui său, în Tars. Așadar, el se simțea bine sub legea romană. Totuși, admira curajul colegului său mai mare.

– Dacă tot a venit vorba, dă-ne voie să spunem și noi ceva, zise Gamaliel.

Vocea lui era calmă și atentă. Se uită direct la Merari și zise încet:

– Te întreb, ca pe un viitor conducător al evreilor de pe acest pământ și de pe altele, care e datoria ta cea dintâi?

– Să fac ce îmi poruncește Domnul, zise Merari, ridicându-și pumnul. Să urmez și să învăț Legea și tradițiile strămoșilor noștri. Dar nu am și datoria, ca învățător și conducător, de a elibera Pământul Făgăduinței? Shammai ne spune: „Nu îngăduiți niciun compromis." Eu cred că și un singur soldat roman în Orașul Sfânt este o oroare.

– Situația noastră prezentă este mai rea decât a strămoșilor noștri în Egipt sau în Babilon? întrebă Gamaliel.

Merari începu să vorbească, dar profesorul ridică mâna să-l oprească.

– Iar strămoșii noștri nu au triumfat, oare, în cele din urmă?

Se lăsă pe spate în scaun și își încrucișă brațele pe piept.

– Dacă răspunzi la o întrebare înaintea noastră trebuie să te bazezi mai mult pe fapte decât pe patimă.

Așadar, dă-ne voie să cercetăm situația. Merari, câți soldați romani sunt în Ierusalim?

– Legiunea Hierosolina are șase mii, răspunse Merari. Iar noi, evreii, suntem de mai bine de zece ori mai mulți ca ei.

– Și câte sulițe, câți cai și câte care avem? întrebă Gamaliel.

– Nu avem, deci trebuie să punem stăpânire pe armele romanilor, zise Merari. Din nou, ridică pumnul. Din nou, lovi cu el în masă.

– Și dacă vom încerca să punem mâna pe armele lor, câți evrei vor muri? întrebă Gamaliel.

– Mulți vor muri, dar toți pentru o cauză dreaptă, zise Merari.

– Mulți, prea mulți, zise Gamaliel, pentru că noi cunoaștem priceperea și cruzimea soldaților romani. Aici, în acest oraș, cu doar treizeci și doi de ani în urmă, o mână de evrei s-au ridicat împotriva cezarului și au refuzat să plătească taxele romane. Archelaus, pe atunci conducător peste seminţiile Romei, a adus legiunile pe străzi, ca să înfrângă răzmerița. Și, drept răzbunare, a ordonat apoi ca două mii dintre cei mai buni oameni ai noștri să fie crucificați.

Expresia de pe chipul lui Gamaliel era gravă, iar vocea slabă.

– Cu siguranță, nu trebuie să uităm că, dacă ne ridicăm împotriva cezarului, răzbunarea îl poate face să omoare toți evreii – nu doar pe cei de aici, din Israel, ci din întregul Imperiu Roman.

Își deschise brațele.

– Iar dacă toți evreii vor muri într-o singură mare bătălie, cine va mai preamări numele lui Dumnezeu prin învățături sau prin trudă?

Gamaliel făcu o pauză și un alt discipol vorbi.

– Eu nu sunt de acord cu Merari din Gaza! Nu ni s-a dat poruncă „să nu ucideți"?

Vorbitorul era Ștefan din Atena[1], cel mai vârstnic dintre atenieni și cel mai bun elev al școlii. Înflăcărat în credință și convingere, Ștefan fusese închis cândva pentru că sărise în ajutorul unui țăran sărac bătut de soldații romani. În temniță, scrisese o cuvântare foarte frumoasă despre primii conducători ai evreilor.

– O întrebare bună, Ștefan din Atena, zise Gamaliel.

– Iată răspunsul: în vreme de război, luăm vieți, la fel cum am făcut mereu de-a lungul istoriei. A șasea poruncă pe care Dumnezeu i-a dat-o lui Moise a fost menită să îngrădească dreptul oricărui om de a-și ucide aproapele, din mânie iscată din senin sau din răzbunare. Dar Halakha, legea noastră, ne învață că evreii pot ucide în război. Sau un om osândit pentru erezie sau pentru cine știe ce alte ticăloșii, cum ar fi violarea unei fecioare logodite. Justificarea este aceasta: o comunitate a poporului lui Dumnezeu poate hotărî ce război este de trebuință sau dacă o execuție este

[1] Este vorba despre cel care avea să devină Sfântul Apostol, Întâiul Mucenic și Arhidiacon Ștefan. Pentru prezenta traducere s-a preferat ca numele sfinților să apară în varianta în care sunt canonizați în calendarul ortodox (n. red.).

în interesul comun. De capul lui, un evreu nu poate ucide... decât dacă trebuie să se apere.

Gamaliel se opri o clipă, apoi zise:

– Luați aminte, fiecare dintre voi, care mergeți în lume ca să ne conduceți poporul: fiecare viață este prețuită de Dumnezeu. Așa cum Dumnezeu dă viață, doar el singur poate să ia viața.

Profesorul se întoarse din nou spre Merari:

– Cine dintre noi crezi că nu e mișcat de ardoarea ta? Pământul acesta e al nostru, dăruit prin Legământul cu Dumnezeu. Cu aceeași patimă ca a ta, ne rugăm și noi să ajungă iarăși Casa lui David în fruntea Israelului.

– Dar când? întrebă Merari.

– Asta știe doar Dumnezeu, răspunse Gamaliel. În aceste zile, precum în cele de demult, suntem un popor în război. Mergem pe un drum îngust, prin lumea în care trăim acum și prin cea pe care o sperăm, pentru care ne rugăm – pentru acest pământ liber și liniștit, unde curge lapte și miere și pe care Dumnezeu ni l-a promis.

Gamaliel se ridică și ceru atenție.

– Suntem oprimați? Da. Suntem sclavi? Nu. Încet, încet, cu multă dibăcie și fără să ne dăm bătuți, am primit de la împărat dreptul de a-l slăvi pe singurul Dumnezeu adevărat, nu pe idolii romani. În anumite limite, ne conducem singuri: la Sinedriu se scriu și se aplică legile civile și de proprietate sub care evreii trăiesc și prosperă. Acum, ca pe vremea lui Iosif, Moise și David, trebuie să ne păstrăm credința și speranța

că Dumnezeu ne va reda împărăția pe pământ. Între timp, trebuie să avem răbdare. Niciun imperiu sau și nicio armată nu durează o veșnicie.

Își ridică mâna dreaptă a binecuvântare.

– Să mori cu demnitate este o onoare, zise el, cântărindu-și fiecare cuvânt cu grijă. Să trăiești demn și să împlinești misiunea pe care ți-a dat-o Dumnezeu pe pământ este o mare onoare. De asta sunteți aici.

După ce se așeză din nou, se uită spre băncile unde era cea de-a doua clasă și îl alese pe un discipol mucalit, Obadiah din Antiohia.

– Rabine, este adevărat că, odată, în Ptolemais, v-ați scăldat într-un bazin în fața unui idol? Și, dacă e așa, cum se împacă asta cu Legea?

Discipolii mai mari râseră, iar Gamaliel li se alătură.

– Da, m-am îmbăiat în bazinul unui izvor în Ptolemais și, cât eram acolo, cineva mi-a arătat că mai în josul apei grecii ridicaseră o statuie dezbrăcată a zeiței râului, Daphne. Cum împac asta cu Legea? Ei bine, bazinul a fost acolo mai întâi. Bazinul nu cinstește idolul, iar idolul nu cinstește bazinul...

Alții din a doua clasă cerură atenție. Unul voia o interpretare a cerinței ca evreii să-și ispășească sufletul de Yom Kippur, altul dorea să știe de ce o pasăre vânată din plăcere și laptele nu pot fi mâncate la aceeași masă, altul întrebă care sunt urmările pentru unul căruia îi moare un bou împrumutat.

– De ce, întrebă Gershon din Philadelphia, un bărbat evreu poate avea două sau trei soții, dar o femeie evreică poate avea doar un singur soț?

– Înțelepții din vechime i-au favorizat pe bărbați, zise Gamaliel. Ei au scris regulile care încă le dau bărbaților mai multe drepturi. Dar obiceiurile se schimbă, chiar dacă încet. Până nu de mult, un bărbat putea divorța de soția lui prin simpla scriere a unui bilet în care erau trecute locul, data și formularea „Divorțez de tine, Sapphira". Acum, un act de divorț poate fi scris și dat doar de Curte. Printre cei șaptezeci și unu de membri ai Sinedriului se află câțiva – iar eu sunt unul dintre ei – care pretind că o soție trebuie să aibă drept egal de divorț cu bărbatul. Dar Caiafa, marele nostru preot, încă nu e de acord cu această schimbare.

După ce toți cei din prima și a doua clasă vorbiră, Gamaliel se întoarse spre cei din a treia, care stăteau pe jos în fața lui. Saul, nerăbdător să ia cuvântul, ridică imediat mâna.

– Rabine, știm că în Tora sunt șase sute treisprezece porunci, trei sute șaizeci și cinci de interdicții și două sute patruzeci și opt de lucruri permise. Pot să le declam pe toate, dar nu le văd în viața de zi cu zi. Care e poziția mea față de Dumnezeu?

Gamaliel observă că Saul afișa din nou îngâmfarea lui de copil-minune. Totuși, era mulțumit să vadă că se schimba: în doi ani, vocea lui căpătase un anumit timbru și autoritate. Fața își pierduse aspectul copilăros, avea o barbă care-i sublinia falca subțire și puternică.

– Saul din Tars, de ce a creat Dumnezeu lumea?

– Să facă ordine în haos, zise Saul. Și apoi, ca să creeze bărbatul și femeia, după chipul și asemănarea lui.

– Și de ce a creat Dumnezeu Israelul?

– Ca să conducă lumea pe calea adevărului și a virtuții, zise Saul.

– De ce ne-a dat Dumnezeu poruncile?

– Ca să știm să ducem pe mai departe știința de a conduce lumea.

– Dumnezeu ne-a dat poruncile pentru că ne iubește, vorbi Gamaliel ridicându-și brațele, ca și cum i-ar fi îmbrățișat pe toți. El ne învață să ne conducem propriile vieți, astfel încât să nu fie doar trăite, ci să descoperim și fericirea, atât pentru noi, cât și întru Dumnezeu. Urmând poruncile, ar trebui să fim fericiți.

Întorcându-se din nou spre Saul, zise:

– Încă n-ai răspuns la prima întrebare. Unde te situezi tu față de Dumnezeu?

În fața clasei, Saul scrisese și memorase răspunsul la propria-i întrebare.

– Cred că Dumnezeu mi-a încredințat, la fel ca tuturor, o misiune. Încă n-am aflat-o. Când Domnul îmi va arăta ce trebuie să fac, mă voi dărui, trup și suflet, să duc la îndeplinire ce mi-e scris. Iar locul unde mă aflu eu față de Dumnezeu depinde de cât de bine voi ști să-i împlinesc vrerea.

Gamaliel îl urmărea cu mulțumire pe elevul lui cel promițător, dar nu zise nimic. Regula școlii spunea că niciun învățător nu trebuia să-l laude sau să-l

mustre pe un elev în fața celorlalți. Îi făcu semn lui Saul să se așeze și vorbi către clasă:

– Fără îndoială că Dumnezeu are o misiune pentru noi toți, dar nu trebuie să stăm cu mâinile în sân și să așteptăm un mesaj din ceruri. Scopul vostru în viață trebuie descoperit căutând în voi, cu sârguință și neobosit. Căutați în voi!

Gamaliel își dădu tichia jos.

– Momentul pe care l-ați așteptat a sosit, zise el, aducând bucurie pe fețele tuturor.

De două ori pe an, Gamaliel își trimitea discipolii prin sate, timp de două săptămâni, să meargă printre oameni și să-și încerce învățămintele. Pentru ei era o ucenicie serioasă și un bine-venit răgaz, după zilele lungi și săptămânile de declamări și studiu.

– Mergeți în sate și ascultați-i pe săraci și pe bogați, deopotrivă, îi povățui Gamaliel. Ascultați-le bucuriile și tristețile. Împărtășiți cu ei pâinea și credința voastră.

În timp ce își aduna pergamentele, Saul avea o senzație de exaltare. Era sigur că se descurcase bine în fața celorlalți. Afară, Barnaba îi spuse:

– V-vino cu mine, acasă la mătușa mea Maria. Are vin nou de la podgorie. Ne ospătăm și punem la cale călătoria.

Se făcuse o zi frumoasă, neobișnuit de caldă pentru o zi de iarnă, cu soare plăcut și un vânt blajin. Cu veselia a doi băieți scăpați de școală, Saul și Barnaba hoinăriră pe străzile gălăgioase ale orașului vechi, până la ușa locuinței mătușii, aproape de Poarta Zion. Cei doi intrară pe sub arcada tăiată în piatră, iar slujnica

îi conduse prin curte, apoi pe scări, spre odaia de primire, unde Maria se ridică de pe scaunul ei de marmură, să îi salute pe Saul și pe Barnaba.

Saul venea adesea în vizită aici și ajunsese să o admire pe această văduvă cu prezența ei impunătoare, o figură puternică, cu un cap mare și obraji lați, cu linii simetrice și riduri care porneau din ochii ei verzi, încoronată de niște bucle de culoarea bronzului topit. Era fiica cea mai mică a lui Shem din Soli, care scotea, prelucra și trimitea cupru pe mare, pe coasta de nord a Ciprului. La șaisprezece ani, Maria se îndrăgostise de Eliakim din Alexandria, un negustor de aur, argint și pietre prețioase. Se căsătoriseră, iar Eliakim o adusese la Ierusalim. La șase luni după nașterea fiului lor, Ioan Marcus, Eliakim murise în timpul unui naufragiu, iar Maria preluase negoțul și reușise să întreacă reușita soțului ei. După ce își ținuse promisiunea făcută bărbatului ei, de a oferi aurul pentru cupola Templului lui Irod, intrase în cercurile puterii politice din Ierusalim. Era generoasă, făcea donații văduvelor și orfanilor din oraș și era neînfricată. Odată, când un ticălos încercase să o jefuiască pe o stradă, pusese mâna pe bâta lui și îl lovise până îl lăsase leșinat. Apoi îi căutase prin buzunare, luase de la el banii furați din altă parte și îi împărțise copiilor săraci de pe străzi, care se adunaseră în jurul lor.

– Intrați în umila mea casă, le zise Maria lui Barnaba și lui Saul, punând câte un braț în jurul fiecăruia. El este Shebnah, un preot din Sinedriu și prieten al lui Pilat. Iar acesta este Tullius, fiu al lui Quirinius

și trimis al împăratului. Apoi se întoarse către cel mai în vârstă dintre bărbați:

– Ei sunt cei doi băieți ai mei, nepotul meu Barnaba, fiu al fratelui meu Ezra, din Cipru, și colegul lui, Saul, din Tars. Rabinul Gamaliel încearcă să-i învețe Legea. Eu mă străduiesc să le luminez viețile.

Apoi îi explică lui Barnaba:

– Discutam probleme de stat, așa că duceți-vă amândoi în bibliotecă până terminăm noi. Ioan Marcus e și el aici. O să se bucure să-și vadă vărul cel mai drag.

În bibliotecă, Ioan Marcus lăsă jos penița și se ridică să-l îmbrățișeze vesel pe Barnaba.

– Uite, zise Ioan Marcus, scriu povestea lui Hezekiah, pentru școală.

Barnaba și Saul se aplecară peste masă și începură să citească. Lui Saul i se părea că, pentru cei doisprezece ani ai lui, era o realizare impresionantă.

– Vere, zise Barnaba, e bine scrisă. Acum, sunt sigur că avem un scrib în familie.

Băiatul se uita la Saul și aștepta.

– Da, Ioan Marcus, un început promițător, zise Saul, luându-și mina serioasă a învățătorului. După ce termini povestea în ebraică, scrie și în greacă. Gândim mai profund în ebraică, dar în greacă scriem cu mai mare precizie.

O slujnică îi invită în sala mare și, după ce se ospătară cu friptură de prepeliță, castraveți, praz, pâine dospită și vin roșu, Maria își trase puțin scaunul și îl întrebă:

– Saul, te-ai obișnuit cu viața grea din Ierusalim sau încă tânjești după plăcerile din Tars?

– Tars a însemnat plăcere, dar Ierusalimul e o provocare, îi răspunse el. Da, nu neg, când am venit aici eram furios. Dar acum văd lucrurile mai limpede. De la Gamaliel am învățat că viața înseamnă responsabilitate. Încep să caut mai mult în mine.

– Ce vezi în tine? întrebă Maria.

– Că am fost mai mult grec decât evreu când am venit la Ierusalim. Acum, sunt mai mult evreu decât grec.

– În ce sens ai mai rămas grec? întrebă Maria.

– Curiozitatea pentru tot ce e nou – ideile noi, lucrurile noi, un joc nou, zise Saul. Și nevoia de a fi cel mai bun, de a-mi depăși colegii, în orice fel.

– Totuși, spui că ești mai mult evreu decât grec, zise Maria.

– Aici, în Ierusalim, am învățat să am mai mult respect pentru trecut. Într-adevăr, la picioarele rabinului Gamaliel am descoperit profunzimile și dimensiunea istoriei poporului nostru. Studiind Tora, luând în considerare faptele lui Avraam, Isaac, Iacob, Iosif, Moise, citindu-i pe profeții vechi și noi, discutând cu maestrul Gamaliel, cu Zadok și cu ceilalți învățați – toate astea mi-au oferit o profundă înțelegere a ce înseamnă să fii evreu. Copil fiind, am trăit ca evreu și am fost instruit ca evreu. Tânăr fiind, am devenit grec. Aici, ca bărbat, am redevenit evreu.

Maria îl privi pe Saul mult timp.

– Taurul cel mai puternic e un amestec, îi spuse ea. Din fericire, tu ești și evreu, și grec. Păstrează în tine ce e mai bun din amândouă.

Se ridică de la masă.

– Acum, trebuie să merg să îl văd pe Pilat. Roma vrea să ne împovăreze cu și mai multe biruri. Voi protesta. Pilat ne arată simpatie, dar se supune cezarului. Rămâi și fă ce îți place. Ai cărți, mâncare, vin – și, da, băile au fost pregătite.

Saul se ridică repede.

– Înainte să pleci, Maria, curiozitatea mea legată de întâlnirile tale mă îndeamnă la o întrebare. Este corect ca procuratorul cezarului să conducă sau ar trebui să o facă cei din Sinedriu?

Maria ridică din sprâncene cu surprindere.

– Sunt o femeie practică, zise ea. Plătesc dările la Templu. Îl mituiesc pe Caiafa. Îi trimit aur lui Tiberius, ca tribut. Nu îmi fac griji pentru Ierusalimul pe care mi-l doresc, ci pentru cel care este.

Cu o ridicare din umeri, adăugă:

– Ce altceva mai pot face?

După plecarea ei, Saul și Barnaba coborâră pe scările în spirală, trecură prin curte și se îndreptară spre băi, unde își aruncară hainele și intrară în apa caldă.

– E-eu sunt un înotător mai bun, îl provocă Barnaba, iar cei doi începură să se întreacă.

După un timp, găsiră prosoapele groase și se întinseră la soare, cu fața în jos.

– Spune, Barnaba, ce viață mai bună ne-am putea dori?

Moțăind la soare, Saul auzi pași apropiindu-se încet. Se întoarse și văzu că Barnaba dispăruse și o tânără sclavă din Nubia, cu haine curate din in, intra în odaia de lângă bazin. Saul o observase la o vizită anterioară în casa Mariei. Era tânără și atrăgătoare, cu o piele care lucea ca abanosul lustruit.

Simți chemarea de neconfundat a dorinței. Se ridică repede și intră după ea. Sclava se întoarse spre el, cu ochii mari de uimire. Saul o atinse pe braț, apoi pe față. Mâinile ei tremurau, dar nu zicea nimic.

– Nu-ți fie teamă, îi spuse Saul încet.

O luă de mână și o conduse spre sofaua joasă din odaie. Ea tot nu striga, dar nici nu scotea vreo vorbă. Cu blândețe, Saul își puse mâna încet pe clema robei cu care era îmbrăcată. Ea închise ochii și lăsă capul în jos. Saul deschise clema, iar roba căzu. Își strecură un braț pe la spatele ei și pe celălalt pe sub genunchii care tremurau și o ridică pe pat.

Mai târziu, sclava plecă, iar Saul văzu sofaua pătată cu sânge. Închise ochii și adormi. Habar n-avea cât dormise, dar sunetul unor voci și al unor pași care alergau îl trezi imediat.

– Saul! Saul! Trezește-te! Vino repede!

Era Barnaba, iar cealaltă voce nu o recunoscu la început. Când se ridică, Saul văzu fața neliniștită a lui Johanan, arhivarul lui Gamaliel.

– Rabinul..., gâfâi Johanan, ...m-a trimis să te găsesc... te caut de câteva ore... trebuie să vii numaidecât!

– Ce s-a întâmplat? întrebă Saul, apucându-l cu putere de braț. Ce s-a întâmplat?

Se uită la Barnaba și văzu că are fața gravă.

– Vin cu tine, îi spuse el.

O luară la fugă.

7

RĂSPÂNTIA

– Saul, mama ta e moartă.

Gamaliel vorbi cu suferință, dar vocea îi era fermă, stăpânită.

– O scrisoare de la unchiul tău Enoch a ajuns la mine azi după-amiază. A fost otrăvită. Dumnezeu să aibă milă de ea și de tine, fiul ei.

Saul se uita la rabin, îl auzea, dar ca prin vis, simțea că mintea îi ia foc, sperând că ceea ce se întâmpla nu era real, că nu era acolo în carne și oase, ci doar într-un coșmar din care avea să se trezească brusc.

– Nu se poate, șopti el.

Căzu în genunchi, își ridică brațele spre cer și strigă:

– Te rog, Doamne, te implor! Nu îngădui să fie adevărat!

Gamaliel se așeză jos lângă el și îi puse un braț în jurul umerilor.

Saul își lăsă capul în piept și își scutură trupul plângând:

– Nu! Nu! Nu se poate...

Brusc, își întoarse fața spre Gamaliel. Cu voce sufocată, zise:

– Lăsați-mă să văd epistola. E un șiretlic al tatălui meu?

Saul luă papirusul împăturit, văzu sigiliul de ceară de la sinagoga unchiului său și îl deschise. Era scrisul lui Enoch, în aramaică. Saul îl recunoscu numaidecât. Mesajul era scurt și părea scris în grabă.

Eu, Enoch din Tars, rabin în acest oraș, prin voința Domnului, către Gamaliel, rabin al Casei de Învățături din Ierusalim, care îi poartă numele. Cu părere de rău să vă trimit acest mesaj pentru Saul, cel care mie îmi e nepot și dumitale discipol. Abigail, mama lui Saul și sora mea, este moartă. A fost găsită de o slujnică, întinsă pe patul din pavilionul ei, acum două dimineți. După cum îi erau fața și trupul, medicul chemat să o ajute spune că a fost otrăvită. Soțul ei, Isaac, e cu mințile rătăcite. Cu multe luni în urmă, rațiunea l-a părăsit, iar vicleșugul unui bărbat care lucra pentru el și în care Isaac avea încredere i-a furat negoțul și i-a ocupat casa. Pe Rașela, sora lui Saul, am luat-o în umila mea locuință. Domnul să aibă grijă de sufletul lui Abigail. Fie ca El să-l sprijine pe Saul în durerea lui. Fie ca noi, în durerea noastră, să umblăm împăcați pe căile lui misterioase. Pace ție, respectat rabin și pace Casei tale de Învățătură.

Saul se holba la scrisoare, vedea cum cuvintele se dizolvau în forme ciudate și în simboluri fără sens.

Totuși, în timp ce ochii i se încețoșau, mintea lui încropea un scenariu: tatăl lui își pierduse mințile. Apoi, șmecherul Malech plănuise să-l fure pe Isaac, să-l lase fără ateliere și fără toată avuția lui. Când Abigail încercase să-l oprească, pusese la cale otrăvirea ei.

– Am pierdut totul, șopti el și îi întinse epistola lui Gamaliel.

Se întoarse spre Barnaba.

– Du-mă acasă. Trebuie să fiu singur.

Plecară repede. Niciunul nu vorbea. În timp ce se apropiau de casă, Saul se opri brusc și își ridică pumnii spre cer și strigă:

– Ce fel de Dumnezeu lasă o mamă să fie ucisă? Dacă asta se poate întâmpla, cine să creadă într-un astfel de Dumnezeu?

În odaia lui, Saul închise ușa repede și se întinse cu fața în jos, pe podea. Plânse. Strigă. Își sfâșie toate hainele de pe el, până rămase gol. Lovi cu pumnii în pereți, apoi își șterse sângele de pe mâini și de pe față. Strigă blasfemii:

– Nu există Dumnezeu. Îl reneg pe Dumnezeu. Blestem numele lui Dumnezeu. Îl blestem pe Dumnezeul care mi-a luat-o pe mama. Mama, mama, striga el, în timp ce lacrimile îi șiroiau pe obraji. Nu o să-i mai văd niciodată chipul și în veci nu o să-i mai aud vocea. Niciodată nu o să mai simt atingerea mâinii ei.

Își lovi fruntea de podeaua din piatră, din nou și din nou, până când sângele începu să curgă. Sări în picioare și se lovi cu pumnii în piept.

– Răzbunare! O să-l omor pe Malech.

Își îndoi degetele ca niște gheare.

– Cu mâinile astea o să-i rup gâtul. Așa cum a suferit mama și a murit, așa va suferi și el.

Saul auzi, dar nu luă în seamă bătaia ușoară în ușa lui.

– P-prietene Saul, zise Barnaba, pot să te a-ajut cu ceva?

Saul scutură din cap.

– E vina mea, Barnaba. Totul e din pricina mea. Merit să fiu pedepsit pentru ce am făcut. Nu-mi pot ispăși vina, dar trebuie să plătesc. Timp de trei zile voi rămâne în această odaie, fără mâncare – doar apă. După trei zile, îmi voi spăla hainele și trupul. Odată purificat, voi aduce un sacrificiu la Templu, ca să plătesc pentru vina mea.

Barnaba ezita în ușă.

– Ș-Ștefan a întrebat dacă merg cu el la Capernaum, să văd și să ascult un profet despre care se zice că face miracole. O să plec în zori, dar, dacă vrei, pot sta aici cu tine.

– Nu. Du-te pe drumul tău, Barnaba. Singur, eu trebuie să rămân cu sufletul meu netrebnic.

În acea noapte, în timp ce stătea întins pe podeaua din piatră, lui Saul îi reveniră în minte o mulțime de întâmplări: avea patru ani, iar pătratele de marmură de pe jos, pe care se juca, începuseră să se miște. Auzise zgomote ca de tunet și o văzuse pe mama lui alergând în odaie, apucându-l repede, strângându-l la piept și fugind în jos pe scări, spre curte, unde slujnicele și bucătăresele se adunaseră îngrozite de cutremurul care

zguduise pavajul de sub picioarele lor, iar clădirile din vecini se prăbușiseră în nori de praf. „O, Doamne, cruță-l pe fiul meu!“ strigase mama lui. Imaginea era atât de vie, de parcă se întâmplase ieri.

În disperarea lui, Saul era din nou un băiețel care se cățăra în poala mamei și îi cerea să-i citească din cartea ei. Ea râdea, îl săruta și își trecea degetele prin buclele lui, apoi îl ținea strâns, în timp ce-i spunea povestea bravului Ulise, care naviga pe marea cuprinsă de furtună, înfrunta primejdiile, supraviețuia tuturor împrejurărilor potrivnice și pericolelor, fără să-și piardă vreodată firea. De atunci, iubise marea. Altă dată, el era îmbrăcat pentru prima lui zi de școală, își lua rămas-bun de la mama lui, la poartă, îl lua de mână pe învățătorul care avea să îl ducă până la școala rabinilor din Tars, iar el se uita înapoi la ea, cum stătea lângă poarta grea, frumoasă, în timp ce briza îi mângâia părul lung.

Amintirile continuau să curgă, ca un izvor năvalnic. Stătea pe genunchii ei, la soare, pe o bancă de marmură, pe terasa pavilionului ei. Apoi el, alergând în goană pe scări, ca să îi spună povestea lui Moise, pe care o învățase în acea zi la sinagogă. Și ea, ascultând, cu ochii mari și atenți, ca și cum o auzea pentru prima dată.

Din nou el, când avea treisprezece ani și venise acasă după prima zi la academia grecească și suspina pe genunchii mamei lui, pentru că tinerii greci mai mari ca el îl luaseră în râs, pe motiv că era mic, urât și evreu. Încă îi simțea atingerea liniștitoare, îi auzea

parcă vocea care îi spusese: „Ei încă nu-ți văd meritele, dar curând o vor face."

De două ori alunecă spre somn și de fiecare dată se trezi și își ciupi brațele cu putere, ca să simtă o durere atât de intensă, încât să îl țină treaz. În zori, îl auzi pe Barnaba închizând ușa și plecând în călătorie. „Credinciosul Barnaba. Acum nu o va cunoaște niciodată pe mama." Începu să plângă.

Dimineața îi lumină odaia, prin geamuri, iar Saul se duse la masa de scris, luă penița, dar nu reuși să-și facă ordine în gânduri. Nu găsi în nicio limbă cuvintele potrivite să-i exprime durerea, își puse capul pe masă și suspină.

– E doar vina mea, eu, doar eu sunt cel ce trebuie învinuit. Dacă aș fi urmat voința tatei, mama ar fi fost în viață. Oh, dacă aș putea da timpul înapoi! Oh, dacă aș putea schimba calea pe care am ales-o. Cât de bucuros aș renunța la viața mea, ca să o aduc înapoi.

Dacă ar fi lucrat cu tatăl lui! Ar fi fost acolo, ar fi văzut cum mintea îi alunecă în întuneric și ar fi preluat el atelierele. Dar nu o făcuse. Îl refuzase pe tatăl lui, îi disprețuise munca. El era responsabil pentru moartea mamei lui. Pentru tot restul vieții, avea să poarte în suflet acea povară.

În a doua noapte de doliu, Saul adormi, împotriva voinței lui. Într-un vis, se făcea că era atârnat deasupra unui vas cu apă fiartă, în tăbăcăria tatălui său, iar mâinile îi alunecau ușor din frânghiile care îl țineau legat acolo sus, pierdut printre aburii dezgustători

ai uleiurilor. Cădea, tot mai jos, și se întreba dacă tatăl lui, care nu risipea nimic, avea să îi transforme pielea într-o șa pentru vreun soldat roman.

În dimineața celei de-a treia zile, Saul încercă să-și adune gândurile și să analizeze posibilitățile pe care le avea. Să se întoarcă în Tars? Ar putea cere unei instanțe romane să-i înapoieze proprietățile furate de la tatăl lui. Dar, cu siguranță, Malech avusese grijă să apară ca moștenitor, conform legii romane, poate chiar mituise vreun magistrat al imperiului cu banii tatălui său. Nu, dreptatea nu avea să vină dintr-o sală de judecată. Răzbunarea însemna moartea lui Malech. „Viață pentru viață, ochi pentru ochi." Acestea fuseseră vorbele lui Dumnezeu către Moise. Așadar, un pumnal la gâtul lui Malech era justificat.

Saul își imagina cum implânta un cuțit mare în inima dușmanului său. Da, dacă se va întoarce în Tars, îl va omorî pe Malech. Dar, apoi, magistrații romani ar ordona executarea lui. Cu cât se gândea mai mult, cu atât ura mai mult Tars. Nu, nu se va întoarce acolo niciodată. Va naviga spre ținuturi îndepărtate și va începe o viață nouă.

În acea zi, mintea lui rătăci încețoșată și nesigură. Îndoiala se transformă în disperare. La masa lui, scrise:

Totul e pierdut. Mama, biata mea mamă. Tata e pierdut și el, rătăcit în nebunie, mai rău chiar decât mort. Tot ce aveam e pierdut. Nu pot rămâne aici, pentru că nu am bani, nu am nimic. Școală, orice prilej, speranță – toate s-au dus. Viața mea e sfârșită.

Din nou, își așeză capul pe masă și suspină. După un timp, adormi, iar penița îi căzu pe podea. Pe la miezul nopții, se trezi flămând și însetat, dar jură să-și țină postul și se duse înspre pat, poticnindu-se. Își pierdu cunoștința și auzi vocea clară și senină a mamei lui: „Nu plânge pentru mine, Saul, sunt într-un alt loc, unul atât de frumos cum n-am văzut vreodată pe pământ. Ridică-te și trăiește-ți viața triumfător. Mereu voi fi cu tine. Întotdeauna voi veghea asupra ta.“ O clipă doar, îi atinse fața, stăruitor și trist.

Treaz, deschise ochii mari, uimiți, și rămase nemișcat, sperând ca viziunea să revină. Nu se întâmplă așa, dar îi auzi vocea bine cunoscută, murmurând cuvinte care îi porunciră minții lui, inimii lui, sufletului lui: „Ridică-te... fii primul... fii faimos... slujește-i lui Israel... sângele regilor e în venele tale... stăruie... triumfă... folosește-ți harurile... Dumnezeu vrea ca tu să conduci...“

Când se trezi, Saul se uită pe fereastră pentru prima dată în trei zile. Lumea nu se schimbase. Rotocoale de fum ieșeau din bucătării. Un negustor ambulant își rearanja lămpile din lut și vasele cu petrol. O femeie bătrână se lupta cu vasul ei cu apă. Viața continua ca înainte, fără să țină cont de durerea lui. Dar el se schimbase: în adâncul ființei lui, nu avea să mai fie niciodată la fel.

Deschise ușa, dar nu zări nicio slujnică prin apropiere. Pe masă, văzu că bucătăreasa lăsase pâine, brânză și lapte de capră. Mâncarea îi stârni poftă, așa că se așeză și începu să înfulece, iar în acest timp cumpăni.

Nu avea mamă, nu avea tată, nu avea bani – niciun shekel. Dar mama lui i-ar fi spus: nu te da bătut. Mergi înainte. Nu te preda niciodată, nici nenorocului, nici dușmanului.

Brusc, se ridică de la masă și zise cu voce tare:

– Voi merge la rabinul Gamaliel. El e singura ființă din lume în care pot avea încredere acum și care mă va sfătui.

Se băgă în apa din bazin, să-și purifice trupul, îmbrăcă haine curate și porni spre Casa Învățăturii.

– Speram să vii, Saul, zise Gamaliel.

După ce se așezară în mica odaie înțesată cu cărți și pergamente, rabinul se uită atent la fața lui Saul, îi cercetă obrajii trași, ochii înroșiți, rana de pe frunte, mâinile care îi tremurau.

– Jelesc împreună cu tine, spuse el încet. Bătrânii sunt mai obișnuiți cu tragedia. Pe un tânăr îl lovește mai puternic.

– Rabine, cum a ajuns aici epistola de la unchiul meu? întrebă Saul.

– A adus-o un soldat dintr-o legiune, zise Gamaliel. Spunea că i s-a ordonat de către comandantul roman din Tars să o pună în sacul cu ordine trimise către postul militar din fortul Antonia.

– Drumul mesagerului pe jos ar fi durat cel puțin patru săptămâni, rosti Saul încet.

Gamaliel dădu din cap și așteptă.

– Îți cer sfatul, rabine. Să mă întorc în Tars?

– Pentru ce? întrebă Gamaliel.

– Să răzbun moartea mamei mele și să recapăt averea furată de la tatăl meu, zise Saul.

– Răzbunarea o va readuce la viață pe mama ta? întrebă Gamaliel calm. Bogățiile îți vor înlocui pierderea?

– Este nedrept ca acest Malech, care a otrăvit-o pe mama și l-a prădat pe tata, să scape nepedepsit.

Gamaliel văzu ura în ochii tânărului bărbat și se aplecă înspre el.

– Să plătești rău cu rău? Gamaliel scutură din cap. Saul, nu omul, ci Dumnezeu este cel care trebuie să pedepsească un astfel de păcat.

– Totuși, Dumnezeu i-a spus lui Moise – viață pentru viață, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte... Potrivit Legii, pot lua viața ucigașului ei.

– Încă o dată te întreb, Saul: pentru ce?

– Așa e firea mea, zise tânărul, ridicând pumnul. Să mă împotrivesc. Să îndrept răul.

– Este corect ca un singur om să ia dreptatea în mâinile lui? Așa cum i-a vorbit Dumnezeu lui Moise, așa a vorbit la mult timp după aceea și către Isaia și i-a promis că îl va pedepsi pe păcătos și o va răsplăti pe victimă.

Saul scutură din cap.

– Să aștept dreptatea lui Dumnezeu? Nu. Nu! Lacrimi de furie îi umplură ochii. Trebuie să-ți mărturisesc asta, rabine: în durerea mea, m-am îndoit de Dumnezeu. Într-adevăr, în furia și în suferința mea l-am blestemat pe Dumnezeu. Chiar și acum, nu pot să înțeleg cum a putut Dumnezeu să îngăduie ca acest

om vândut diavolului să ia viața unei ființe atât de nobile cum era mama mea.

– Nici eu nu înțeleg, zise Gamaliel. Totuși, cu siguranță, faptul că eu nu sunt în stare să văd scopul lucrării lui Dumnezeu nu îmi va schimba credința în el.

– Cum să mai pot crede în ceva, cu o asemenea durere în suflet? întrebă Saul. Ieri mă gândeam să mă pierd într-o altă țară, în Egipt, în Cyrenaica sau Spania. Ori să devin navigator și să rătăcesc pentru totdeauna pe mare...

Gamaliel îl întrerupse:

– Ideea e chiar neînțeleaptă. În mod sigur, am învățat că nu putem fugi de noi înșine.

Saul dădu din cap și începu să plângă.

– Dumnezeu nu ne dă o povară mai grea decât putem duce, zise Gamaliel încet.

– Mama a murit din vina mea, suspină Saul. O, rabine, dacă numai timpul îmi poate vindeca suferința...

– Nu timpul e cel care vindecă, ci ocupația, țelul și hotărârea.

Saul ridică privirea.

– Eu mi-am găsit scopul în viață, rabine: să devin un discipol al Legii. A fost visul mamei mele. Iar aici, în Casa Învățăturii, a devenit și dorința mea. Dar nu mai pot rămâne aici, pentru că nu mai am bani. De câteva luni împrumut de la Barnaba.

Gamaliel ridică din umeri.

– Barnaba, ca și mătușa lui, e generos.

– Așteptam să îi dau înapoi când primeam banii de la mama, pentru al treilea an, zise Saul. Dar nu au mai venit bani. Și nici nu vor mai veni.

– Saul, prietenia ta înseamnă mai mult decât aurul pentru Barnaba.

Gamaliel se sprijini pe braț și îl privi pe tânărul bărbat.

– Cu siguranță, știi că cei mai mulți din școala asta sunt săraci. Muncesc și învață.

– Dar eu nu știu să fac nimic, rabine.

Gamaliel zise:

– Dumnezeu ți-a dat harul gândirii și al vorbirii, plus putere. Folosește-le.

– Cum?

– Cel hotărât găsește o cale, zise Gamaliel.

După o tăcere lungă, rabinul continuă:

– Saul, odată cu tragedia ta s-a ivit o posibilitate. Dacă ești pregătit să accepți anumite condiții și să răspunzi unei provocări. Făcu o pauză. Cu două zile în urmă, cei șaptezeci și unu de membri ai Sinedriului l-au ales pe Zadok să fie scribul Curții, iar el a propus ca tu să-i fii ucenic și arhivar.

– Zadok! Să lucrez cu Zadok?

Ochii lui Saul se măriră a surpriză. La școala lui Gamaliel, Zadok era recunoscut ca un învățător cu o minte sclipitoare. Deși, în același timp, le stârnea tuturor teamă. Ca supraveghetor, era iute la mânie, neîndurător, niciodată mulțumit. În lipsă, discipolii îi spuneau „Urâtul". Întreaga față îi era acoperită de cicatrice de la vărsat, rămase din copilărie. Înalt,

impunător prin prezență și voce, Zadok venea din tribul lui Levi, fiind descendent direct al unei dinastii de mari preoți. Unul dintre sfătuitorii de taină ai lui Caiafa, avea acum puterea chiar în mâinile lui. Și voia ca Saul să lucreze cu el.

Brusc, tânărul amuți. Cei doisprezece scribi din Sinedriu ocupau poziții imediat sub Caiafa și cei doi preoți-șefi ai lui și mult în fața celor cincizeci și șase de înțelepți. În timp ce preoții stabileau regulile politice, era bine știut că în problemele curente cei doisprezece scribi conduceau Israelul – iar Zadok va reuși, cu siguranță, să devină primul dintre ei.

Când începu să înțeleagă dimensiunile aceslei neașteptate posibilități, Saul zice încet:

– E o mare onoare, rabine, dar spuneai ceva de niște condiții.

– În primul rând, Zadok vrea să nu pui nicio altă activitate sau studiu mai presus de asta. Zi și noapte lucrează din greu și, probabil, te va pune și pe tine să faci la fel. În al doilea rând, toți ucenicii trebuie să locuiască în dormitorium, sub stricta supraveghere a secretarului Sinedriului. În al treilea rând, vei fi plătit săptămânal, în shekeli.

Gamaliel se lăsă pe spate în scaun și ridică o mână, în semn de avertisment:

– Mai există și o a patra condiție, Saul. Trebuie să încetezi cu vizitele la casele cu femei ușoare din acest oraș. Știi că desfrâul e un păcat. Am fost îngrijorați de purtarea ta. Pentru cineva care va lucra ca scrib la Curte, e de netolerat.

Saul lăsă ochii în pământ, jenat că rabinul și probabil mulți alții îi cunoșteau viciile.

– Rabine, mărturisesc că sunt ispitit de plăcerile trupului. Vreți să spuneți că trebuie să fac un jurământ de castitate, ca esenienii?

– Nu, zise Gamaliel. Învățăturile recunosc natura și puterea poftei trupești. Însă ele îl constrâng pe fiecare bărbat evreu să-și ia o soție. Halakha spune: „Cel care nu are soție nu poate fi numit bărbat." Ce se cere înainte de căsătorie este ca bărbatul și femeia să-și stăpânească dorința și să se păstreze în castitate. Se știe că tu nu faci asta, Saul. Și nu e un lucru demn de tine.

Tânărul nu îndrăznea să-l privească în ochi.

– Știu că am păcătuit, zise el.

– Învinge-ți slăbiciunea. Fă ca această tragedie să-ți schimbe viața.

Saul rămase tăcut pentru mult timp. Să renunțe la plăcerile trupești nu era ceva ce se putea hotărî într-o clipă. Carnea moale a unei femei îi producea o încântare mai plăcută ca orice altceva. Dar se simțise murdar după fiecare întâlnire cu o femeie ușoară, iar deflorarea sclavei mătușii Maria nu o putea separa de vestea cumplită a morții mamei lui.

Era, cum spunea Gamaliel, la o răscruce. Se afla în nevoie și sărăcie, era orfan, niște împrejurări în care nu mai fusese niciodată înainte și nici măcar nu le luase în considerare vreodată. Totuși, din cele mai negre perspective se ivise posibilitatea nesperată de a juca un rol la Curtea care conducea poporul evreu.

Gamaliel avea dreptate: trebuia să aleagă. În cele din urmă, zise cu voce fermă.

– Am în mine puterea de a mă schimba, rabine.

– Știu asta, zise Gamaliel. Acum, gândește-te la provocarea pe care o ai în față. Aici, în această școală, ai studiat doar Legea. La Curte, o să vezi cum se aplică Legea, de data asta va fi ceva real. Vei vedea cum afectează ea viața unui om. În timp, o să înveți cum se face dreptatea.

– Accept condițiile, rabine. Vă sunt recunoscător, ție și învățătorului Zadok. Aici și acum, fac legământ: să slujesc ce mi s-a dat să fac, să-l slujesc pe Zadok, să slujesc Sinedriul. Voi sluji cu credință Legea.

Gamaliel se ridică, iar cei doi bărbați își strânseră mâinile, ca să pecetluiască înțelegerea.

Pe drumul spre casă, Saul mergea tulburat de emoție. Simțea că fusese readus la viață. Să devină arhivar la una dintre cele trei Curți ale Sinedriului – era cel mai dorit premiu de către discipolii din toate școlile de rabini din Ierusalim. Va avea o reputație, o responsabilitate, un viitor aproape garantat. Va fi acolo unde se află cea mai mare putere și autoritate. Școala, viața, ambele vor merge mai departe. Fără să-și dea seama, grăbise pasul. Poate că Barnaba se întorsese din călătoria lui. De-abia aștepta să-i împărtășească noile vești.

Saul începu să vorbească în timp ce deschidea ușa, dar prietenul lui îl întrerupse.

– Am văzut un nou profet! exclamă el, cu ochii negri plini de entuziasm. L-am auzit pe acest om care își spune Iisus. A atins ochii unui orb și l-a făcut să vadă. Am fost martor la minune. Serios, Saul, Iisus este un trimis al Domnului.

Saul râse.

– Ai înnebunit?

– Nu, Saul, am văzut un mare adevăr.

Făcu o pauză, apoi vorbi încet, măsurându-și cu grijă fiecare cuvânt.

– Îți spun, Saul, că acest Iisus e profet. Pășește în lumină și are putere în cuvinte. Eu am fost martor. Știu ce am văzut. Am fost cu Ștefan în Galileea și acolo l-am găsit pe Iisus profețind pe ape. L-am ascultat. L-am urmat într-o sinagogă, unde rabinii au încercat să râdă de el. Iisus le-a răspuns cu parabole care i-au nedumerit chiar și pe preoți – deși poporul a înțeles. Vine pe linia lui David, așa cum profetul Samuel a prevestit că va fi Mesia. Saul, cred că acest Iisus este Mesia.

– Mesia? Saul nu-și ascundea disprețul. Barnaba, nu fi prost. Acest vrăjitor te-a fermecat. Iisus al tău nu e mai mult decât un prefăcut necioplit. Nu poate fi Mesia. Tradițiile și învățăturile spun că Mesia va fi un om al armelor, un războinic cu autoritate și putere, care îi va învinge pe dușmanii noștri în bătălie. Va fi un rege mai puternic decât David și va domni peste Pământul Făgăduinței și peste poporul lui Israel.

– Da, așa au prezis strămoșii, zise Barnaba. Totuși, îți spun că omul ăsta, Iisus, este un conducător, dar nu al armelor, ci al spiritului. Este un învățător cum

n-am mai întâlnit – nici în Casa lui Gamaliel, nici în Marele Templu al lui Irod, nici în papirusurile pe care le studiem. Când se ridică să vorbească, se face liniște. Vocea lui e calmă, dar pătrunzătoare. Cuvintele lui par să plutească în aer și-ți încolțesc în minte. Nu aduce acuzații și nu arată cu degetul spre păcătoși. După ce l-am văzut tămăduind o femeie bolnavă, l-am auzit spunându-i: „Fiica mea, credința ta te-a vindecat." Saul, acest Iisus spune că mântuirea ne-o va aduce credința, nu Legământul lui Moise cu Dumnezeu.

– Nu mai vreau să aud nimic despre asta, zise Saul tăios.

I se părea că Barnaba, în atracția lui nevinovată față de un mistic nomad, se apropiase de blasfemie.

– Ești din tribul lui Levi, Barnaba, născut din preoție. Pentru un preot din neamul tău înseamnă erezie să pui la îndoială Legământul și Legea. Cu siguranță, știi asta.

– Saul, ești fratele meu, iubitul meu frate și de departe un învățăcel mai inteligent decât mine. Dar trebuie să asculți ce am de spus: pe dealurile din Galileea, pe care tu le disprețuiești, am văzut și am auzit un nou profet mai mare decât Eli și Ieremia.

Saul scutură din cap:

– Barnaba, de-a lungul istoriei, triburile noastre au tot fost pângărite de falși Mesia. La fel și în aceste vremuri, când tot felul de secte ciudate se răspândesc ca buruienile. Vindecători, predicatori – apar brusc la marginea drumului, trăiesc un anotimp, apoi dispar. Zona din nord, din preajma Galileei, e una foarte

fertilă pentru schisme. Toate sunt false pentru Legea lui Moise. Așa și cu Iisus al tău.

– Ascultă-mă, Saul. Acest Iisus al meu – da, sunt mândru să-l numesc Iisus al meu – cunoaște bine Legea, mult mai bine decât mine, chiar mult mai bine ca tine. A venit, zice el, nu să distrugă Legea și Profețiile, ci să le împlinească. Este mesajul pe care Împărăția Domnului i l-a dat.

– Ce înseamnă asta? întrebă Saul. Ce spune el, Barnaba, că ne atacă pe mine și pe tine ca evrei și datoria noastră de a învăța și de a propovădui Legea?

– Iisus spune că este mult mai important să-l urmezi pe Dumnezeu decât să urmezi Legea.

Saul își ridică mâinile a exasperare.

– Cum poate fi o diferență între ele? Dumnezeu i-a dat lui Moise Legea, iar Legea este voința lui Dumnezeu.

Fața lui Saul se înroșise de furie. Fusese trădat. Entuziasmul fără minte al lui Barnaba îl împiedicase să-i povestească despre schimbările grozave din viața lui.

– Barnaba, zise el, în timp ce închidea ușa, ca să ne salvăm prietenia, haide să nu mai vorbim despre Iisus.

În dimineața următoare, Saul se trezi înaintea zorilor, nerăbdător să se întâlnească cu Zadok. Se îmbrăcă repede și era gata să plece, când se întoarse la masa lui. În grabă, scrise: „De azi voi fi ucenic al lui Zadok, la Sinedriu. Ca urmare, mi se cere să locuiesc în dormitorium." Se gândi să amintească și despre datoria lui către Barnaba, dar renunță. Nu putea plăti

atunci, poate nu va reuși niciodată, așa că nu zise nimic. „O să mă întorc să-mi iau lucrurile“, mai scrise repede, apoi împături biletul și îl puse pe masa din odaia mare. Când să închidă poarta din față, fu surprins să se întâlnească cu Johanan, care abia respira și își frângea mâinile.

– Îndrumătorul Zadok m-a trimis. Te așteaptă la Sinedriu. Te-a căutat în dormitorium și m-a amenințat că mă biciuiește, pentru că nu erai acolo.

Saul alergă atât de repede, încât abia mai respira când ajunse la Sinedriu, o clădire modelată în piatră, la un kilometru și jumătate spre nord, pe un versant dinspre apus și imediat la ieșirea spre Zidul Templului. În timp ce intra în grabă, îl văzu pe Zadok așteptând nerăbdător.

Cu un gest brusc, învățatul îi înmână tânărului un papirus.

– Găsește legea pentru această problemă. Este o dispută între doi veri, pentru un pământ din Ierihon. Trebuie să prezint cazul la prânz.

După două ore, Saul se întoarse de la biblioteca Sinedriului cu răspunsul scris.

– E cel mai bun? întrebă Zadok.

– Da, îi răspunse Saul hotărât. Este un rezumat exact al legilor scrise și vorbite și al pricinilor mai vechi. În situația de acum, când vărul mai în vârstă a lucrat pământul timp de trei ani, sarcina cade pe cel ce reclamă – un văr mai tânăr, care trăiește în altă parte, în Betania. Astfel, pâra vărului absent se află,

ca importanță, sub cea a vărului care este prezent și deține posesia.

Zadok citi totul într-o clipă sau așa i se păru lui Saul. Îi dădu actul înapoi.

– Nu ai citat comentariile secundare. Fă-o. Nu lăsa niciun detaliu descoperit, ca vreunul dintre membrii Curții să se poată îndoi sau să poată critica. Repede. Când voi apărea la Curte, vei sta lângă mine, în locul rezervat arhivarului meu.

La prânz, Zadok își puse un veșmânt stacojiu peste roba din in, îl încinse cu o centură brodată și îi făcu semn lui Saul să îl urmeze. Când intrară în sala cu boltă înaltă, unde era adunată Curtea, Saul privi în jur, având grijă să-și stăpânească entuziasmul și speranța. De-a lungul peretelui de nord, trei platforme etajate, fiecare mai mică decât cea de dedesubt, aranjate în așa fel încât, de pe băncile lor, cei șaptezeci și unu de membri ai Curții să poată privi în jos, spre piatra pătrată și neagră unde stăteau martorii. În mijlocul celei mai de sus platforme era scaunul marelui preot, neocupat, pentru acest caz minor. Un aprod lovi cu bastonul în podeaua din marmură și îi conduse pe membrii Curții, toți înveșmântați în stacojiu, spre locurile lor.

Saul era mulțumit că Zadok prezenta faptele mai amplu decât le scrisese el, dar fu surprins când începu deliberarea. Cu cât unul dintre membri știa mai puțin despre cazurile din trecut, cu atât mai mult și mai afectat vorbea. Întreaga procedură părea mai sobră decât importanța cazului sau decât faptele aflate în dispută.

Timp de două ore, șapte judecători dezbătură aspectele ezoterice ale acuzării și ale părții adverse, iar în final decretară că posesorul pământului era deținătorul de drept.

Odată disputa rezolvată, Saul îl urmă pe Zadok înapoi în odaia de lucru unde domnea dezordinea. Zadok închise ușa.

– Ce ai văzut și ai învățat azi? întrebă el.

– Discuții fără sfârșit despre bagatele și lucruri prea puțin importante, răspunse tânărul. Un magistrat roman din Tars ar fi rezolvat totul în cinci minute.

Zadok se holbă la noul lui ucenic.

– Gamaliel avea dreptate. Nu ai frâu la limbă.

Făcu o pauză, continuând să se uite la Saul.

– Foarte bine. Aș putea profita de asta.

Se lăsă pe cot și-și mângâie bărbia.

– Da, preoții și înțelepții de la Sinedriu insistă atât pe aspectele importante, cât și pe cele mai puțin importante. Și, de multe ori, o decizie se întemeiază nu pe fapte sau pe precedent, ci pe un sofism bine prezentat. Totuși, Curtea, așa fără sens cum ți se pare ție, rămâne păzitorul Legii. Noi, cei din acest consiliu superior, suntem cei răspunzători de păstrarea regulilor pe care Dumnezeu i le-a dat lui Moise pe Muntele Sinai, acum treisprezece mii de ani. Cei șaptezeci și unu de membri ai Sinedriului sunt moștenitorii direcți ai lui Moise, ai patriarhilor, ai profeților. Noi și nu alții. Noi suntem cei care păstrează nu doar Legea, ci toate tradițiile și obiceiurile poporului evreu. În privința asta, suntem autoritatea supremă

pe pământ. Îi guvernăm pe evreii de pretutindeni. Noi suntem cei câțiva puși să cârmuiască poporul ales al lui Dumnezeu. Noi conducem.

Zadok se lăsă pe spate în scaun și își fixă ochii negri și reci pe Saul.

– Acum, de ce te-am adus pe tine aici? Pentru că eu cred că îmi vei fi de folos. Sunt sigur de asta.

Saul aștepta în tăcere.

– Înainte să spun mai mult, continuă Zadok, vreau să promiți că vei păstra taina pe care ți-o voi încredința.

– Promit, învățătorule Zadok.

– Nu pentru mulți, e un fapt știut că am fost numit la această Curte cu un anumit scop. Printre membrii Sinedriului sunt unii care vor să îndulcească legile. Sunt slabi. Se îndoaie după cum bate vântul. Anul trecut, ca sfătuitor al Curții, l-am căutat pe Caiafa în camerele lui, ca să-i spun să ia seama la această primejdioasă alunecare. I-a fost frică să facă vreo mișcare însemnată – așa îi e firea – și mi-a cerut să vorbesc cu Ana, socrul lui. Chiar dacă Ana a fost numit mare preot de către acea marionetă romană, Valerius Gratus, prin trucuri și șiretlicuri, el a continuat să exercite o mare putere în această Curte. Cu timpul, l-am convins pe Ana că trebuie să întărim coloana vertebrală a Sinedriului. Așa că i-a cerut lui Caiafa să mă numească scrib principal al Curții și să-mi ofere autoritatea de a reafirma și de a restabili legile din Pentateuh. Asta e misiunea mea.

Zadok se opri și se lăsă pe spate în scaun.

– Funcționarii de la Curte, ce mi-au fost oferiți, sunt competenți, dar nu destul de implicați. Și mi-am dat seama că e nevoie să-mi aduc propriul ucenic, pe care să îl învăț așa cum știu eu. Așa se face că i-am spus rabinului Gamaliel că pentru asta am nevoie de un tânăr cu minte ageră, credincios și cu o fire neobosită. Numele tău a fost primul. Cunoști Legea, am văzut în clasă. Mai rămân două întrebări.

Se opri și îl privi pe Saul în ochi.

– Prima. Te poți ridica la înălțimea a ceea ce ți se cere? Din ce am văzut și am învățat de la Gamaliel, cred că răspunsul e da. A doua. Vrei să mi te alături în această cauză? Gândește-te bine înainte să răspunzi. Vei munci din zori până-n noapte. Nu vei avea altă viață. Vei fi înrobit acestei misiuni de a susține și de a întări Legea. Misiunea mea trebuie să devină misiunea ta.

– Dar orele mele la Casa Învățăturii? întrebă Saul.

– Îmi vei fi încredințat mie, zise Zadok. Nu vei avea timp să mergi la ore. Dar aici, la Curte, vei descoperi că poți învăța într-o zi mai mult decât ai învăța acolo într-o lună.

Cu siguranță, Saul văzuse asta în acea primă zi. Îl intrigase abilitatea lui Zadok. Ca membru mai tânăr al Curții, prezentase clar și concis detaliile cazului, apoi se retrăsese, pentru a-i lăsa pe înțelepți să vorbească, să dezbată, să cântărească, să se fălească apoi cu toate cunoștințele lor sau să încerce să-și ascundă neștiința. După ce vorbiseră toți, Zadok venise cu un fel de rezumat, citând respectuos câte un comentariu

al fiecăruia dintre ceilalți și punând hotărârea în cuvinte cu care toți ar fi fost de acord. Îi demonstrase lui Saul cum poate o minte extraordinară și pricepută să atingă un scop. Într-o străfulgerare, Saul îl văzuse pe Zadok ca pe o stea răsărind, o putere în acea Curte. Iar puterea în Consiliu însemna putere peste întregul popor și peste toate triburile lui Israel. Tânărul nu se îndoia că ar învăța mai multe urmându-l pe Zadok și lucrând cu el decât la Casa Învățăturii.

O ușă i se deschisese înspre lumea puterii. Destinul îi făcea cu ochiul. Putea să intre pe acea ușă și să se alăture unei forțe politice aflate în ascensiune. Ambiția, ispita puterii îi tulburau sufletul. Dumnezeu îi deschidea calea pe care ar fi putut ajunge în fruntea triburilor lui Israel. Acela fusese visul mamei lui.

– Mă voi alătura cauzei tale, hotărî Saul.

Zadok ridică mâna dreaptă, să pecetluiască înțelegerea. Privirile li se întâlniră, iar învățătorul îi spuse:

– Vom ajunge departe împreună.

Cu o înclinare vioaie din cap, Zadok se întoarse la masa lui, să ia un teanc de documente. În timp ce i le înmâna lui Saul, intră un necunoscut.

– Ați trimis după mine.

Vorbise pe un ton formal, dar asta nu ascundea unda de dispreț pe care o afișă în timp ce își încrucișa brațele și se uita de sus la cei doi bărbați mai tineri. Era solid, îmbrăcat într-o robă subțire din bumbac egiptean, lucrată cu filigran.

– El e noul arhivar pe care voiai să îl aduci? continuă oficialul, în timp ce strâmba din nas cu dezgust.

– Da, răspunse Zadok tăios. Saul, el e Hirudin, administratorul-șef al marilor preoți. El îi supraveghează pe toți funcționarii de la Curte. Îți va arăta unde vei locui. Ia cu tine aceste trei cazuri. Primul se referă la camătă. Adu-mi-l aici diseară. În al doilea sunt implicați doi frați care își dispută dreptul unuia dintre ei de a-i elibera pe sclavii pe care îi dețin împreună. Al treilea se referă la un adulter pentru care însă nu există dovezi. Vino aici la apusul soarelui, cu concluziile pentru al doilea și al treilea.

În timp ce mergeau pe coridor, administratorul-șef îl privea pe Saul.

– Mi s-a spus că ai venit la Curte cu îmbrăcăminte de școală. Nu e potrivit pentru un funcționar al Sinedriului. Dădu din cap și fălcile i se legănară. Croitorul va veni să se ocupe de tine.

– Am haine de in în casa în care locuiesc, zise Saul. O să merg după ele îndată ce voi avea timp.

– Să faci sluj și să fii mesager e treabă de slugă, îi răspunse Hirudin. Voi trimite un slujitor după lucrurile tale.

8

UCENICIA

Într-o dimineață rece de iarnă, Saul stătea întins sub păturile călduroase, cu ochii închiși, ascultând ploaia care se izbea de geamuri. Pentru prima dată în zece săptămâni, avea o clipă liberă, în care să gândească, o dimineață doar pentru el. În seara de dinainte, după ce își predase cazurile, Zadok pomenise – prea degajat, așa i se păruse lui Saul – că a doua zi Curtea era suspendată, pentru o întâlnire cu ușile închise a consiliului celor șapte, prezidată de Caiafa.

Își întinse brațele și își încrucișă degetele la ceafă, în timp ce se gândea cât de bine merseseră toate de când venise la Curte. Lucrase la dispute cu privire la dreptul asupra apelor, la granițele unor terenuri, fraudă, camătă, divorț, moșteniri, drepturile unor lucrători, ritualul din sinagogă – atât de multe cazuri, că le pierduse șirul. La început, fusese cu bună intenție imparțial în gândire și în expuneri, dar apoi începuse să formuleze opinii, să se situeze de o parte sau de alta. Zadok răspundea afirmativ, uneori consimțind, cel

mai ades luând în considerare aceleași fapte, dar pe care le transforma apoi în raționamente care îi demolau lui Saul punctul de vedere. Uneori, Zadok revenea și prezenta poziția lui Saul cu argumente mai bune decât cele folosite de el în expunere.

Fiecare zi era o provocare, o aventură care îi stârnea spiritul competitiv. O tânără văduvă venise într-o zi să îl întrebe dacă i se poate da voie să se căsătorească cu fratele mai tânăr al soțului mort, și nu cu cel mai vârstnic. În ciuda precedentelor, Saul găsise o clauză care îi permisese lui Zadok să câștige cazul femeii.

Într-o altă zi, Saul fusese chemat de către Ionatan, al doilea mare preot după Caiafa. Sora bogată a lui Ionatan voia să eludeze *fiscus iudaicus,* să se sustragă birurilor romane datorate de pe urma proprietății ei prospere din valea Gaza. Cum toți evreii considerau taxele împăratului nu mai puțin decât jaf la drumul mare, Curtea aprobase, neoficial, jurămintele false făcute perceptorilor romani. Saul îi pregătise femeii o declarație ambivalentă, care îi încurcase pe colectori și îi obținuse scutirea de dări.

Dintre toate procesele la care luase parte, cel mai interesant fusese unul care privea un întreg sat. Era un caz de închinare la idoli și era nevoie de o hotărâre luată de către toți cei șaptezeci și unu de membri ai Sinedriului, prezidat de marele preot Caiafa. Curtea adusese ca martor un deținător de pământ din Lehi, care refuzase în mod repetat să dea jos un idol cioplit în piatră, care îl reprezenta pe Avraam. După ce Zadok prezentase dovezile, Curtea condamnase în

unanimitate întregul sat, împreună cu deținătorul pământului, pentru închinare la idoli. Saul primise ordin să-l însoțească pe Zadok și gărzile de la Templu până în Lehi, unde distruseseră idolul, arseseră toate casele și puseseră sare pe toate câmpurile.

Zadok nu era doar un șef pretențios, ci și un învățător stăruitor. Îi luase timp să-i explice lui Saul cum conducea din umbră Curtea cântându-le în strună preoților, în timp ce ei se luptau pentru putere, și exploatând slăbiciunile altor arhivari și înțelepți. „Găsește un caz pe care îl poți câștiga, pentru a stabili principiul mai general al legii", îi spusese Zadok lui Saul într-o zi. „Niciun caz nu este banal dacă victoria îți dezvăluie puterea." După ce Zadok rezolvase o dispută controversată dintre fratele unui preot și un cămătar, revăzuse hotărârea împreună cu Saul și mărturisise: „Acceptă însărcinările de care alții fug. Vei fi respectat pentru curaj, iar un om curajos devine în scurt timp unul de temut."

Saul fusese intrigat de felul în care Zadok îi organizase pe farisei, facțiunea majoritară din Sinedriu, iar apoi îi provocase pe conservatorii saduchei să stârnească niște controverse pe nuanțele credinței și pe regulile mărunte, care permiteau majorității să-și revendice puterea în adunările consiliului și, prin asta, să o încurajeze. Lucrând pentru Zadok, Saul înțelesese pentru prima dată cât de ușor pot câțiva oameni să obțină și să păstreze autoritatea. Începuse ca ucenic al lui și în câteva săptămâni, se uita la învățător

ca la un protector și un conducător. Adesea, se trezea visând că Zadok era tatăl lui.

Având în față o dimineață liberă, Saul alese să meargă la școală. Era a patra zi a săptămânii, ziua în care rabinul Gamaliel ținea seminarul, iar tânărul simțea o bucurie tot mai mare la gândul că va asculta din nou aforismele înțelepte ale profesorului și că îl va revedea pe prietenul lui, Barnaba. Îi era dor de amândoi. Așadar, trase într-o parte păturile și rămase pentru o clipă cu picioarele pe podeaua caldă din piatră. Era doar un lux, dintre multe altele, de care se bucura în noua lui locuință, unde constructorii Sinedriului și ai dormitoriumului făcuseră canale – cu ajutorul romanilor – pentru apa caldă care curgea pe sub podele. Saul chemă o slujnică să-i aducă micul dejun preferat: pâine cu unt din lapte de capră și rodii. Odată foamea potolită, se întrebă dacă să meargă la școală ca arhivar al Curții sau ca discipol. Făcu alegerea sub un impuls de moment: avea să îmbrace noua haină de lucru, o robă albă din bumbac, pe care i-o făcuse croitorul Consiliului. Peste ea își puse noua pelerină din lână, cu panglici stacojii și mâneci lungi.

Ploaia se oprise, dar bătea un vânt a vijelie. Coborând dealul și mergând pe strada lui Irod, Saul era mulțumit să vadă că negustorii se dădeau la o parte și își plecau capetele când îi vedeau ținuta. În clipa în care intră în clasă, rabinul Gamaliel își punea toca neagră pe cap, semn că puteau începe dezbaterile. Saul se strecură tăcut prin spate și căută cu privirea o bancă

din față în care să stea. Toate erau ocupate. Simțindu-se mic, găsi un loc lângă perete, departe de ceilalți. Rămase acolo, ascultând.

– Micah din Beersheba, începu Gamaliel, ce întrebare ai pentru azi?

– Un bărbat și o femeie dintr-un sat din sudul Iudeei au căzut de acord să se logodească și apoi, în fața celor zece martori, au dus la bun sfârșit contractul de căsătorie. Unul era evreu, iar celălalt nu. Unirea lor e legală?

– Halakha nu recunoaște o căsătorie între un evreu și un păgân, răspunse Gamaliel.

– Atunci, orice copil născut dintr-o astfel de uniune e un bastard? întrebă Micah.

– După legile noastre, copilul nu este legitim.

– Copilul este evreu? mai întrebă Micah.

– Tradiția ne spune că, atunci când mama dintr-o căsătorie mixtă e evreică, copilul e evreu. Dar nu și în cazul în care doar tatăl este evreu. Gamaliel făcu o pauză înainte să continue. Poți să ne spui care e raționamentul în cazul acesta, Micah?

Micah înclină capul și se scărpină pe frunte.

– Ar putea fi din cauză că, de când se naște și până la pubertate, orice copil stă mai mult cu mama decât cu tatăl? Astfel, mama este principalul responsabil pentru transmiterea către copil a tradițiilor și credințelor iudaismului?

– Natura familiei e așa cum spui, aprobă Gamaliel. Cu mult timp în urmă, patriarhii au hotărât că,

mama fiind cea care aduce copilul pe lume, ea va fi cea care îi va da religia.

Gamaliel îl văzu apoi pe Ștefan din Atena și îi făcu semn să vorbească. Acesta zise:

– Prin deșertul Arabiei călătoreau doi bărbați. Unul se împiedică. În cădere, i se sparse burduful, iar apa lui o înghiți nisipul. Celălalt avea destulă apă pentru el, dar nu atât de multă ca să îi țină în viață pe amândoi până aveau să ajungă la un puț. E de datoria omului care are apă să o împartă cu celălalt?

– Dezbaterile înțelepților vorbesc chiar de situația prezentată de tine, spuse Gamaliel. Nu vor decide – nu pot decide – până când nu vor ști mai multe despre cei doi oameni.

– Atunci, dacă ne dați voie, să presupunem, continuă Ștefan, că unul e țesător și celălalt învățat.

– Care dintre ei are apa? întrebă Gamaliel.

– Țesătorul, răspunse Ștefan, dar ce contează?

– Așa cum oamenii sunt diferiți, la fel sunt și responsabilitățile lor. Țesătorul poate păstra apa și supraviețuiește. Pentru un om obișnuit, cea dintâi obligație este să-și păzească propria viață. Totuși, înțelepții au ajuns la concluzia că, dacă cel care are apa este învățatul, trebuie să o împartă, chiar dacă știe că, mai târziu, vor muri amândoi.

– Și e o concluzie înțeleaptă? întrebă Ștefan. Cu siguranță, un om învățat e mai prețios pentru lume decât un țesător oarecare.

– Problema nu are legătură cu valoarea, ci cu noblețea, îi explică rabinul. Învățatul este cântărit mai

mult după faptele lui decât după minte. Una dintre cele mai importante calități pe care trebuie să le aibă un înțelept este mila. Astfel, este demn de dispreț ca el să refuze să-i dea apă unui semen, pentru ca acesta să supraviețuiască, fie și o oră, oricare care ar fi urmările pentru el însuși.

Timp de câteva ore, studenții din primul ordin continuară cu întrebările. Lui Saul i se părea interesant, dar prea didactic. În cele din urmă, veni rândul celor din a treia clasă, iar tânărul arhivar fu încântat când Gamaliel îi dădu cuvântul lui Barnaba.

– Ca să-și are pământul, începu Barnaba, un bărbat sărac din Betleem împrumută un bivol de la un bogat care are multe cirezi. Când se duce să i-l înapoieze, bivolul calcă într-o groapă și își rupe un picior. Judele satului hotărăște că săracul trebuie să-i plătească bogatului pentru bivol. E cinstit?

– Dacă legile trebuie să fie corecte, nu trebuie ca toți oamenii să fie egali în fața lor? întrebă Gamaliel.

– Asta înțeleg, zise Barnaba. Și știu că Tora cuprinde toate judecățile. Totuși, nu pare prea corect ca omul cel sărac să ia pâinea copiilor lui și să o dea cuiva a cărui masă e plină de bunătăți.

– Legea nu trebuie croită separat pentru bogat sau pentru sărac, zise Gamaliel. Totuși, greutatea milei poate înclina balanța dreptății. În cazul pe care l-ai prezentat, Barnaba din Cipru, înțelepții au decretat că da, săracul trebuie să plătească paguba făcută bogatului. Curtea, trebuie să spunem, nu a cerut această răsplată. Pur și simplu, îi oferă bogatului

posibilitatea să se ridice deasupra literei Legii și să-și dovedească dărnicia.

– Așadar, dărnicia poate să înfrângă Legea, spuse Barnaba.

– Da, așa e, zise Gamaliel. Amintește-ți cuvintele lui Hillel, de acum treizeci de ani: „Nu face aproapelui tău ce ție nu îți place." Asta e esența întregii Legi. Restul sunt comentarii.

Saul își împreună mâinile și nu reuși să-și ascundă încântarea. Barnaba vorbise bine și observă că nu se bâlbâise nici măcar o dată.

Când seminarul se încheie, pe la prânz, noul arhivar al Curții se îndreptă spre partea din față a sălii, unde era Gamaliel.

– Rabine, ar trebui să vii la Sinedriu. Sunt mulți acolo care ar avea de învățat din înțelepciunea ta.

Luat prin surprindere de critica răutăcioasă la adresa Înaltei Curți, Gamaliel se încruntă, apoi spuse direct:

– Cei șaptezeci și unu de membri ai Sinedriului reprezintă poporul evreu – unii cu mintea luminată, alții nesăbuiți, unii plini de dărnicie, alții avari. Tu, Saul, ești acolo ca să îți folosești talentul pentru a sprijini Consiliul să fie mai drept. Și, cu o privire spre roba albă a mai tânărului bărbat, adăugă: Ai grijă ca mândria și poziția să nu-ți umbrească dreapta judecată.

Pe coridor îl aștepta Barnaba, iar cei doi prieteni se îmbrățișară cu afecțiune și căldură.

– Casa noastră e goală fără tine, îi zise el. Dar în fiecare zi mă bucur pentru norocul tău. Povestește-mi despre viața ta acolo.

– Niciodată n-am muncit atâta, zise Saul, scuturând din cap. Zadok e ambițios, neobosit și hotărât. Scopul lui este să se ridice deasupra membrilor inferiori și, în timp, să fie ales mare preot. Merită să conducă, pentru că are autoritate, disciplină, gândire limpede – calitățile unui lider puternic. Eu voi crește odată cu el. Într-adevăr, am de câștigat. Dincolo de ambiția care îi stăpânește sufletul și care a trecut și într-al meu, pot spune că niciodată n-am înțeles Legea așa cum o înțeleg acum. Învăț, Barnaba. În fiecare zi, în fiecare oră, învăț. Îmi place provocarea. E greu, dar, munca mi-a dat un sens și un scop – și mi-a adus împăcarea. Nu am timp să mă gândesc prea mult la altele sau să plâng moartea mamei mele. După o pauză: Dar spune-mi despre tine, frate Barnaba. Ai vorbit bine azi. Întrebarea ta a fost una dintre cele mai bune.

– Am făcut progrese la declamări, dar încă mă lupt cu logica și raționamentul, zise Barnaba. Ștefan mă ajută de când ai plecat tu.

Apoi îl apucă de braț, cu însuflețire.

– Dar tu, Saul, explicai mult mai bine. Erai un profesor mai bun.

Pentru o clipă, tânărul rămase tăcut, apoi se încruntă și întrebă serios:

– Nimeni din prima clasă nu m-a întâmpinat azi-dimineață și nici nu mi-a făcut loc în vreo bancă.

Barnaba ezită înainte să vorbească:

– Cu siguranță știi că te invidiază, frate Saul. Tu ai câștigat premiul pe care și-l doresc toți.

– Nu îmi merit locul la Curte?

– Eu știu că da. L-ai obținut pe merit. Dar alții sunt plini de invidie, iar unii spun chiar că ți-ai cumpărat poziția.

– Că am cumpărat-o? Saul scutură din cap. Cum aș fi putut? Nu am nimic. Dădu din mâini neajutorat. Ție îți datorez bani și nu ți-i pot da.

– Nu îmi datorezi nimic, zise Barnaba. Atâta vreme am fost răsplătit cu prietenia ta, cu încurajările și cu poveștele tale. Pentru toate astea îți voi rămâne veșnic îndatorat.

Saul nu răspunse. Așadar, era invidiat, asta era explicația pentru purtarea foștilor lui colegi. Dar ce importanță avea? În afară de Barnaba, nu avea alți prieteni la școală. Și nu putea face nimic ca să țină în frâu invidia pe care poziția lui în Sinedriu o stârnise. Atunci așa să fie. Un om cu demnitate nu are nevoie de prieteni. Pentru că are un statut. Are prestigiu. Are putere.

– Barnaba, trebuie să mă întorc la Curte. O să vii să mă vizitezi?

– Trebuie să aranjezi tu asta, Saul. Știi doar că un discipol nu poate intra acolo de capul lui.

– Așa o să fac. Promit.

Luând mâna dreaptă a lui Barnaba într-a lui, îi spuse:

– Cu bine, frate Barnaba. Nu voi uita zilele noastre fericite împreună.

– Nici eu. Mătușa Maria te felicită și îți dorește numai bine în noua ta poziție.

Saul se întoarse și urcă dealul, spre clădirea care adăpostea Sinedriul. În timp ce ascultase, în clasă, înțelesese că deja învățase din Lege mult mai mult decât ar fi învățat vreodată la școală. Vizita lui de patru ore îi deschisese ochii. Până atunci nu-și dăduse seama că foștii lui colegi erau cam naivi, indiferenți, neînsemnați. Era bucuros că se dusese la școală în ziua aceea, dar nu-și mai dorea să se întoarcă acolo. Se așteptase ca foștii lui colegi să fie mândri de realizarea lui, să-i aprecieze reușita. Iar ei îi întorseseră spatele. Casa Învățăturii fusese un capitol util în viața lui, dar întorsese pagina. Rabinul Gamaliel părea la fel de înțelept ca întotdeauna, dar cumva departe, indiferent față de lume, leneș, comparativ cu energia și îndrăzneala lui Zadok. În plus, Gamaliel, iubitul lui povățuitor, îl criticase tăios, iar asta îl duruse.

Saul își ridică bărbia. În mintea lui, știa că ajunsese la o altă cotitură. Trecuse de exercițiile pregătitoare ale școlii și pornise pe drumul vieții adevărate. La școală, totul era subiect de discuție, cu variațiuni fără sfârșit și cu tot felul de permutări și cu răspunsuri doar rareori găsite. La Curte, exista întotdeauna un răspuns clar, o hotărâre, prin care un om dădea și un altul primea. Astfel, Curtea își demonstra autoritatea și își manifesta puterea asupra poporului lui Israel. Zadok avea dreptate: Sinedriul era cel care conducea. Cunoștințele lui Saul despre Lege erau calea lui spre putere.

– Domnule! Domnule!

Gândurile lui Saul fură întrerupte de un trimis al Consiliului, care alerga spre el.

– Zadok vă caută. Urgent!

Saul își adună poalele robei și se grăbi în sus pe deal.

Învățătorul patrula prin odaia lui de lucru, cu capul în pământ, cu mâinile la spate, palid la față. Imediat ce intră Saul, închise ușa și o zăvorî, apropie două scaune și coborî vocea.

– Nu trebuie să vorbești cu nimeni despre ce o să-ți spun. Avea flăcări în priviri, iar vorbele sunau întunecat și profetic. Caiafa mi-a spus azi că în nordul țării există un eretic misterios care ține predici care îndeamnă la răzvrătire împotriva marilor preoți ai Sinedriului. Făcu o pauză. E periculos, Saul, e foarte periculos.

Tânărul își ridică sprâncenele a mirare. Niciodată Zadok nu fusese atât de secretos sau atât de afectat de un caz.

– Iată problema, continuă învățătorul. Acum câteva luni, în satele din apropiere de Marea Galileii, un autointitulat profet a apărut de nicăieri și a criticat pe față învățăturile și practicile rabinilor noștri. La început, l-au ignorat sau l-au privit ca pe unul posedat de diavol. Asta a fost o greșeală. Pe urmă și-au dat seama că acel străin nu doar că a adus cu el un mesaj ispititor, ci a dat dovadă și de neîndoielnice calități charismatice. Vorbele lui și felul în care le spune au început să atragă adepți, la început câțiva, apoi tot mai mulți. De aceea, Caiafa a trimis oameni care să-l supravegheze și să-l asculte.

Zadok se întoarse la masa lui și luă un vraf de documente.

– Rapoartele oamenilor noștri arată că ofensele lui sunt multe și făcute cu bună intenție. Mănâncă laolaltă cu păcătoșii și cu păgânii, fără să se ferească. Încalcă Sabatul. Un raport de aici spune că micul lui grup de însoțitori – el îi numește apostoli – a fost văzut culegând grâu în zi de Sabat. Când unul dintre rabinii noștri l-a rugat să ia seama, a răspuns că săracul și flămândul nu sunt legați de regulile preoțești. Cea mai surprinzătoare dare de seamă spune că pare să facă minuni, iar priceperea lui la vrăjitorie explică mare parte din felul cum îi atrage pe oameni. Dă din mâini în fața acestor galileeni creduli și se preface că vindecă un paralitic, un lepros, un epileptic, o femeie cu febră mare. În Nain, a cerut să se ridice unui tânăr despre care se credea că e mort și era întins pe catafalc, iar omul s-a ridicat. Niciunul dintre ai noștri nu își explică deocamdată cum reușește asemenea vrăjitorii.

Zadok se așeză din nou, meditând pentru o clipă, apoi se aplecă puțin în față.

– Deși e evreu, pune la îndoială ritualul Templului și rugăciunea, ba chiar disprețuiește jertfele. Scutură din cap și strânse din dinți. Cum poate un evreu să disprețuiască acest act simbolic al omului muritor împărtășit cu Dumnezeu? De două mii de ani, de când Dumnezeu a oprit pumnalul lui Avraam, ducem la altar tot ce avem mai bun, ca să ne ispășim păcatele și să arătăm că ne căim. Da, știu că sunt mulți care profită din vânzarea berbecilor care sunt uciși, dar cineva

trebuie să ofere aceste daruri, care arată cât de mult suntem fiecare dintre noi alături de Dumnezeu.

Saul îl întrerupse.

– Să pui la îndoială jertfa înseamnă să pui la îndoială Legământul și Legea. „Vei sacrifica darurile tale arse“ – sunt cuvintele lui Dumnezeu din Legământ.

Zadok aprobă din cap.

– Da, da, desigur. Asta a fost stabilit cu secole în urmă. Dar acum îl avem pe acest profet trufaș din nord. El spune că nu a venit ca să anuleze Legea sau să respingă Profețiile, ci ca să le împlinească. Merge atât de departe, încât pretinde că vorbește cu mai multă autoritate despre Lege decât marii preoți de la Templu.

– De ce nu îl acuzați de erezie? întrebă Saul. Odată ce dovedim în fața Înaltei Curți că învățăturile lui sunt false, adepții lui îl vor părăsi.

Zadok scutură din cap.

– Nu va fi așa ușor.

– Ce știm despre originile lui? întrebă Saul.

Zadok ridică din umeri.

– Circulă o poveste, cum că ar fi născut de o fecioară, Maria, cel mai comun nume în Betleem, acum vreo treizeci de ani. Tatăl lui – sau tatăl vitreg, pentru cei care cred povestea cu fecioara – este Iosif, un tâmplar din Nazaret. Părinții sunt săraci și lipsiți de învățătură, dar băiatul a reușit cumva să se educe. Și încă foarte bine. Cunoaște Legea și Profețiile la fel de bine ca orice rabin de la țară, ba chiar mai bine.

Pretinde că învățăturile lui vin direct de la Dumnezeu și, astfel, sunt superioare alor noastre.

– Evident, asta e erezie, zise Saul.

– Erezia e una dintre posibilele acuzații, spuse Zadok. Alta e blasfemia, pentru că a zis clar „Eu vin în numele lui Dumnezeu." Dar acest om e prea viclean ca să pretindă că el este Dumnezeu. Își zice „fiul omului". Unul dintre adepții lui îi zice „Domnul", iar altul, Andrei, un pescar, a fost auzit spunând: „L-am găsit pe Mesia." Un altul, Nathaniel, i-ar fi zis: „Rabi, eu cred că tu ești fiul lui Dumnezeu."

– De ce nu-i putem acuza pe acești adepți ai lui de blasfemie, ca un avertisment pentru conducătorul lor? întrebă Saul.

– Să iei puii, și nu leul? Nu, asta nu va înlătura pericolul.

– Atunci, dacă acest fals rabin nu-i mustră pe adepții lipsiți de școală care îl numesc „Doamne", sunt sigur că acuzația de blasfemie poate fi îndreptată spre el. Vom avea nevoie doar de doi martori și, cu siguranță, se vor găsi destui.

Zadok se gândi o clipă și dădu din cap:

– Poate că da, zise el încet, dar astfel putem crea și mai multe probleme, în loc să le rezolvăm.

– Cum așa?

– Acest fals profet e popular. Adepții lui sunt numeroși și se tot înmulțesc. La început, a fost o mână de curioși. Apoi, a început să vorbească în fața a sute de oameni. Avem informații că în Bethsaida se adună cam cinci mii de suflete să-l asculte.

– Cinci mii? Nu se poate.

– Da, cinci mii, așa ni s-a spus. Și trebuie să ne luptăm nu doar cu mulțimea de ascultători ai lui, ci și cu ardoarea lor. Săracilor le promite răsplată în Ceruri. Flămânzilor le dă pâine. Celor nefericiți, speranță. Oricine care promite atât de mult fără să ceară mai nimic în schimb e, cu siguranță, popular. Zadok își deschise palmele a stupoare și scutură din cap. Trebuie să avem grijă, să nu-l transformăm în fața celor umili în erou și în martir.

– Și atunci, cum îl facem să tacă pe acest Iisus, fără să creăm resentimente față de Sinedriu? întrebă el.

Zadok se trase înapoi uimit și se holbă la Saul.

– De unde îi știi numele? întrebă el.

– Am auzit de acest impostor la Casa Învățăturii, răspunse Saul repede. Câțiva discipoli de acolo au fost în Galileea și l-au auzit predicând.

– Asta înseamnă că învățăturile lui au pătruns și în școala lui Gamaliel. Zadok se încruntă. Trebuia să-mi fi spus mai devreme.

– Am aflat întâmplător, zise Saul. Cu o ridicare din umeri, adăugă: M-am gândit că un fățarnic de la țară, de pe dealurile din nord, e lipsit de importanță.

– Cine de la școala lui Gamaliel e adept al lui? întrebă Zadok.

Saul se gândi câteva clipe. Trebuia să-l protejeze pe Barnaba.

– Cred că lider e Ștefan din Atena.

– Aha! Elenistul. Și altcineva?

Saul scutură din cap.

– Nu știu de alții.

– Dar tocmai ai spus că au fost câțiva colegi de-ai tăi care s-au dus în Galileea să-l vadă pe acest Iisus.

Din nou, tânărul dădu din cap.

– Așa am auzit într-o zi. Nu știu cine a mai fost.

O vreme, Zadok privi cu atenție chipul lui Saul, iar ochii i se îngustară a neîncredere. Știindu-se cercetat, tânărul simțea cum sudoarea îi curgea în jos pe spatele gâtului, dar nu se mișcă.

În cele din urmă, Zadok se sprijini din nou în spătarul scaunului.

– Mai e un motiv pentru care trebuie să-l facem pe acest Iisus să tacă. Trebuie să acționăm înainte ca Roma să vadă în el o amenințare, altfel noi, cei de la această Curte, suntem în pericol.

– Ce vrei să spui?

– Exact asta. Frica e atotstăpânitoare peste fiecare cezar, fiecare Irod, pe fiecare curtean regal. Acum, acest Iisus vorbește pe dealurile îndepărtate. Dar ce se va întâmpla când va veni în Ierusalim?

– De ce ar veni aici? E mai în siguranță în Galileea.

– Va veni. Trebuie să vină aici, pentru că ambiția lui îl va conduce spre acest centru de putere. Iar când va ajunge și Pilat va afla că mulțimile din Galileea îl numesc „regele evreilor", s-ar putea să-și închipuie că acest autointitulat Mesia conduce o revoltă a evreilor împotriva lui, împotriva autorității lui, împotriva Imperiului Roman chiar. Și ce va face Pilat? În calitate de procurator, poate ordona legiunilor împăratului, staționate aici, să zdrobească răzmeriția.

Mânat de frică, ar putea și să ceară Romei mai mulți soldați. Cu Tiberius izolat în Capri, acel pretorian uneltitor, Lucius Aeilius Sejanus, ar profita de ocazie ca să pună capăt unei revolte aici – în absența cezarului – și să conducă o paradă victorioasă pe străzile Romei. Iar dacă se întâmplă asta suntem distruși. Dacă există vreo amenințare la adresa păcii, Roma va face bucăți acordul prin care noi, oameni ai legii și preoți, conducem această provincie. Vom pierde puterea de a administra, de a ne impune dreptatea. Ne vom pierde poziția la Curte, reputația în oraș, casele mari, stilul de viață confortabil. Și vom pierde mai ales felul în care îl venerăm pe Dumnezeu. O Romă răzbunătoare poate distruge chiar și Templul și poate prăda orașul Ierusalim – exact așa cum a făcut regele Nebuchadnezzar, cu șase sute de ani în urmă, când ne-a dus în sclavie de Babilon.

Zadok clătină din cap.

– Nu, trebuie să salvăm Ierusalimul, să salvăm Templul – cu orice preț.

Saul așteptă, apoi zise încet.

– Ce vrei să fac?

Zadok își ridică fruntea, privi în față și zise:

– Ce e mai bine pentru poporul lui Israel? Asta e întrebarea. Țelul nostru este și va fi mereu păstrarea stilului de viață evreiesc. Să ne asigurăm că noi, cei care știm ce înseamnă să fii evreu, vom supraviețui – ba mai mult, că vom prospera. Având asta ca scop, trebuie să căutăm îndrumare în Tora, în cuvintele veșnice pe care Dumnezeu i le-a dăruit lui Moise: „Ascultă-mi

vocea... Păstrează Legământul." A trecut multă vreme de când Dumnezeu i-a înmânat lui Moise Legea, pe Muntele Sinai. Și ea ne-a purtat până în acest loc și în aceste timpuri. Da, există o singură forță care ne unește ca popor: Legea. Împreună cu statutul și ritualurile pe care înțelepții din vechime ni le-au transmis sunt forțele care ne călăuzesc și ne dau putere. Prin foamete, trudă și sclavie, Legea ne-a păstrat unitatea de popor ales, ne-a făcut răspunzători pentru toate celelalte rase de pe pământ.

Alții au scris legi pentru a stabili dreptate, înțelegere și un țel pentru viața lor de zi cu zi – Hammurabi, Alexandru. Iar când încercarea lor de a-și păstra legile a dat greș, imperiile lor au pălit și au pierit. Nouă nu trebuie să ni se întâmple asta. Lovi cu pumnul în palma dreaptă. Noi trebuie să apărăm Legea de toți și de toate, de orice învățătură străină, de orice fals Dumnezeu și, da, de orice evreu apostat. Legea e moștenirea noastră, puterea noastră, singurul nostru dar de la Dumnezeu. Este viața și sufletul lui Israel.

Zadok se întoarse să îl privească în față pe Saul.

– Astăzi, Caiafa m-a întrebat: „Nu mă scapă nimeni de problema asta?" Mâine, voi merge la el, cu un răspuns: „Eu, Zadok, îl voi face să tacă pe acest eretic."

Saul asculta foarte atent, având grijă să țină minte fiecare cuvânt al învățătorului său. Înțelegea că falsul profet care se numea Iisus reprezenta o amenințare profundă pentru poporul evreu. Cântărea raționamentul și argumentele lui Zadok și le vedea ca fiind de

netăgăduit. Bănuia că acesta pregătește un discurs pe care să îl țină în fața Sinedriului.

Zadok se întoarse și continuă.

– Ar mai fi o cale, zise el brusc. Să îi arătăm lui Pilat dovezile și să îl lăsăm pe el să acționeze împotriva acestei amenințări.

Scoase un papirus și începu să citească:

– În satul Ghenizaret, acest Iisus a spus: „Eu aduc focul pe pământ. Să nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ. M-am venit să aduc pace, ci sabie." L-am putea convinge pe Pilat că este un caz de trădare a Romei. Iar în astfel de împrejurări Pilat are „dreptul sabiei". Dacă putem demonstra trădarea față de Roma, Pilat are putere deplină să-l execute imediat.

– Execuție?

Cuvântul îi scăpă fără să vrea.

Zadok văzu că Saul pălise.

– Pari cam îngrijorat pentru acest Iisus.

– Nu, nu e asta, zise Saul. E vorba doar de faptul că n-am mai fost implicat până acum într-un caz în care cineva ar putea fi trimis la moarte.

– Fiecare om trebuie să răspundă în fața Legii.

Vocea lui Zadok era serioasă și rece.

– Cunoști pedeapsa pentru profetul care încearcă să ne întoarcă împotriva lui Dumnezeu?

– Desigur, răspunse Saul. E scrisă în cartea a cincea din Tora – „Îl vei lovi cu pietre, până va muri."

Zadok puse o mână pe umărul lui Saul și îl privi în ochi.

– Dacă vrei să te ridici în această Curte, dacă vrei să devii un conducător – și știu că asta vrei –, trebuie să dai dovadă de curaj, așa cum au făcut cei care ne-au condus în trecut. Gândește-te: Avraam a stat pe gânduri când a fost vorba să-l jertfească pe Isaac? David s-a dat înapoi de la a se ridica împotriva propriilor fii, ca să-și păstreze regatul? Avem datoria de a zdrobi răzmerița acestui fals Mesia. Să ne întoarcem fața de la această blasfemie care se petrece în fața ochilor noștri?

– Voi face cum spui, zise Saul.

– Atunci, iată ce trebuie să faci tu, zise Zadok. Întoarce-te cu secole în urmă și scrie o expunere a Legii și a tuturor precedentelor de erezie și de blasfemie. Adu-mi-o înainte de căderea nopții. Până mâine în zori, adu-mi și o prezentare a legii romane cu privire la revoltă și trădare, plus un istoric al felului în care Irod acționa în astfel de cazuri.

Saul lucră toată noaptea și îi dădu ultimele documente în zori. După-amiază târziu, Hirudin dădu buzna la el.

– Du-te imediat la Zadok!

Saul alergă pe scări, întrebându-se dacă omisese vreun detaliu esențial în expunerea făcută. Îndată ce intră, se opri speriat. Zadok stătea cu picioarele depărtate și bine înfipte în pământ și roșu la față de furie. Îndreptă pumnul acuzator spre Saul.

– M-ai trădat. I-ai ascuns pe colegii tăi care îl urmează pe Iisus. Ce ticăloșie! Și tu îl urmezi pe acest eretic, în secret?

Înainte ca Saul să poată răspunde, Zadok se dezlănțui.

– M-ai mințit. Am găsit câțiva adepți ai lui Iisus în școala lui Gamaliel. Au fost descoperiți după ce Caiafa, la insistența mea, a dat ordin să fie căutați. Și, la porunca lui, toți șapte au fost dați afară azi. Bunul tău prieten Barnaba din Cipru e unul dintre conducătorii lor. De ce nu mi-ai spus adevărul – că tu, până să vii în acest dormitorium, ai împărțit casa cu Barnaba? Colegii tăi au mărturisit că tu și Barnaba erați ca frații. Te duceai în casa mătușii lui, care ascunde secta demnă de dispreț din oraș. Mi-ai tăinuit toate astea. Nu mi-ai spus nimic despre complicitatea ta cu adepții acestui eretic. Caiafa m-a chemat în fața sfătuitorilor lui și m-a mustrat că am adus aici un spion al inamicului. Nu pot accepta o asemenea lipsă de credință. Nu voi tolera o astfel de trădare. Nu mai ești arhivar la această Curte. Înapoiază toate sigiliile și toate hainele și pleacă imediat.

9

ÎNTOARCEREA

Podul rece devenise locuibil, iar Saul se obișnuise cu el. După ce fusese dat afară de la Curte, deznădăjduit, se dusese la rabinul Gamaliel, care îi oferise posibilitatea de a se întoarce la școală și de a-și câștiga pâinea având grijă de pergamentele și de cărțile din bibliotecă. Timp de șase ani – lui Saul îi păruseră mult mai mulți – pusese în ordine documentele zdrențuite și pergamentele îngălbenite pe care Gamaliel le adunase și le păstrase. Și citise. Toată Legea, toate comentariile, fiecare pagină din biblioteca școlii. Le studiase pe toate și le păstra undeva în memorie. Ca să-și ocupe nopțile, își făcuse o masă de studiu dintr-o ușă veche, găsise o lampă spartă, dar încă bună de folosit și copiase pe pergamente cele cinci cărți ale Torei. Gamaliel era bucuros de acest dar făcut școlii.

Ca întotdeauna, Saul se trezi devreme. Dormise pe un pat subțire de paie, înfășurat în acum jerpelita mantie de lână pe care i-o făcuse tatăl lui în urmă cu zece ani. Mânca o dată pe zi, în bucătăria lui Gamaliel,

apoi își ocupa locul singuratic în bibliotecă. Uneori, asista la colocviul săptămânal al lui Gamaliel, dar nu vorbea niciodată. Asculta, evaluându-i pe discipolii din prima clasă în timp ce-și pregăteau lecțiile și pe cei din a treia în timp ce se poticneau în declamări. Lui Saul îi plăcea să lucreze cu învățăceii care promiteau. Cu cei începeți, încerca să fie răbdător, dar nu prea reușea. Deși nu arăta asta. Se împăcase cu gândul că trăia singur și fără prieteni, dar lipsa de ocupație îl măcina ca febra.

În cele mai multe după-amiezi se ducea singur la Templu, nu pentru ritualuri – ura mirosul de capră arsă și fumul înecăcios care, adesea, îi provoca o criză de astm –, ci pentru că descoperise că Templul era locul unde se putea pierde cel mai bine în gânduri și în meditație. Acolo, se putea gândi în voie la nenorocul lui. Se întreba de ce o singură greșeală, un moment de afecțiune pentru singurul lui prieten pusese capăt luminoasei cariere pe care o avusese în față. Era adevărat că-i ascunsese lui Zadok câteva lucruri, dar nici nu i se dăduse prilejul să mărturisească faptul că el îl avertizase pe Barnaba de la început cu privire la misticul din Galileea. Dar toate astea rămăseseră undeva departe în urmă. Pilat le ordonase soldaților romani să-l execute pe Iisus pentru trădare și nazarineanul fusese răstignit în afara orașului, pe Golgota. Odată cu moartea lui, îi dispăruseră și adepții.

Saul învățase de-abia mai târziu din întâmplările petrecute atunci. În ziua în care Iisus răsturnase mesele zarafilor din Templu, pe străzile din Ierusalim

oamenii se ridicaseră împotriva stăpânirii. Gamaliel își încuiase discipolii și pe toți oamenii lui în clădirea școlii, ca să-i apere de vărsarea de sânge de care se temea că avea să vină.

Într-o seară, pe la mijlocul verii, apărat de fulgere și de potopul de apă ce cădea pe acoperișuri, Saul rămăsese în biblioteca școlii până târziu, absorbit de povestirea lui Ieremia despre regii Israelului. Era una dintre cele pe care le îndrăgea cel mai mult: Batșeba îl convingea pe regele David, aflat pe patul de moarte, să-l desemneze ca succesor pe fiul lor, pe Solomon. Iar apoi tânărul rege Solomon avea să-i execute pe rivalii lui, să lărgească imperiul și să domnească prin politici duplicitare și o justiție dură, vreme de patruzeci de ani. În timp ce flacăra lămpii devenea mai mică, Saul adormi – până cândva după miezul nopții, când se trezi brusc simțindu-și mintea limpede-limpede. În vis, venise la el mama lui. Stăteau împreună, ea cu fața luminoasă, cu vocea clară și iubitoare: „Nu deznădăjdui, fiul meu." Făcuse un pas în spate, iar gesturile și vocea ei căpătaseră apoi aerul de poruncă imperială pe care îl cunoștea atât de bine. „Și tu ai sânge de regi, Saul. Nu mai aștepta! E timpul să faci." După care, dispăruse.

În întuneric, Saul încerca să înțeleagă. Ce putea să facă? Nu avea nimic. Nu avea bani. Nici poziție. Nu avea speranțe. Cunoștințe, da, dar când un om nu le poate folosi, îi aduc doar suferință. Chinuit și obosit, își înfășură mantia în jurul trupului și încercă

să adoarmă. Dar continua să se întrebe: oare ce încercase mama lui să îi spună?

În acea după-amiază – Saul notase în jurnal că era a cincisprezecea zi din luna Tammuz –, era în drum spre Templu, când se întâmplă să-și zărească fața într-o oglindă lustruită din cupru, a unui negustor de pe stradă. Se opri să se uite din nou. Barba rară dădea primele semne de încărunțire. Buclele lui negre se răriseră. Deasupra frunții aproape chelise, ca și tatăl lui. Fața lui lungă era pământie și posomorâtă, iar umerii, încovoiați, la fel cum îi avea tatăl lui. „Îmbătrânesc", își zise Saul, scuturând din cap. Își socoti anii: doar douăzeci și șapte, dar viața lui era fără speranță.

În Templu, în timp ce se gândea la viitorul care-i apărea în culori întunecate, mintea i se întoarse la cuvintele mamei lui, din vis. Preotul intona din Psalmi, dar Saul abia dacă-l auzea. Brusc, vorbele rostite îl loviră, ca vestitorii care sună dintr-o trompetă. „...Ai milă de mine; sunt părăsit și năpăstuit... scoate-mă din suferință. Privește-mi chinul și durerea; și iartă-mi toate păcatele mele..."

Iertare! Ca o explozie de lumină, Saul își dădu seama că trebuia să ceară să fie iertat. Închise un pumn și șopti pentru sine:

– Dacă Dumnezeu a putut să-l ierte pe autorul Psalmului pentru adulter și crimă, cu siguranță, Zadok mă poate ierta pentru un singur neadevăr.

Mintea lui începu să o ia la goană. Tora spune că iertarea vine după mărturisire și căire. Ar putea merge la Zadok, să mărturisească și să ceară iertare.

L-ar primi din nou Zadok și cei de la Curte? Poate că nu. Dar Saul putea spera și trebuia să încerce. Își dorea cu disperare să dea vieții lui un sens. Pedepsirea lui fusese nedreaptă. Iar după șase ani de exil se apropiase din nou de un punct de răscruce. Nu mai suporta să-și irosească zilele. Viața lui era fără sens. Trebuia să existe o cale de a se întoarce la Curte, să lucreze iarăși acolo, să-și folosească inteligența în mod constructiv și, da, să se întoarcă la putere. Avea să se dovedească demn de a fi respectat. Niciodată nu avea să mai ascundă adevărul și nici nu avea să mai fie lipsit de loialitate în vreun fel. Fusese un arhivar bun, de asta era sigur. Meritul lui fusese recunoscut de scribi și de preoți, deopotrivă. Era sigur că Zadok nu găsise pe altcineva la fel de bun și de priceput ca el. Se hotărî: „Voi merge la Zadok. Dar când?" Se gândi, dar nu mai mult de o clipă: „E sfârșitul zilei. Zadok trebuie să fie în odaia lui de lucru. Voi merge acum."

Odată ieșit din Templu, Saul se îndreptă repede spre intrarea Curții. Paznicul nu îl opri și nu îl luă la întrebări. O luă pe coridor și deschise ușa familiară a odăii de lucru.

Zadok citea. Saul închise ușa după el și așteptă. Peste tot erau cărți și pergamente. Încăperea era mai dezordonată ca niciodată. Învățătorului îi crescuse o barbă mare, care îi ascundea urmele de vărsat și îi dădea o înfățișare de înțelept. După câteva momente, zise, fără să-și ridice privirea din carte:

– Ce ai de zis?

Saul se uită fix la el și răspunse hotărât:

– Am păcătuit împotriva Sinedriului când nu ți-am spus tot adevărul. Am suferit. Mă căiesc. Cer iertare.

Zadok se întoarse și se uită la Saul, dar nu spuse nimic. În mare grabă și cu o grămadă de vorbe care năvăliră fără să le poată opri, Saul îi povesti despre întoarcerea lui la casa pe care el și Barnaba o împărțeau, chiar în ziua în care rabinul Gamaliel îi spusese despre însărcinarea pe care i-o pregătise Zadok. Îi descrise apoi întreaga lui dispută cu Barnaba despre acel fals Mesia și încheie jurând că nu mai vorbise apoi niciodată cu prietenul lui despre asta.

– Știu, îi spuse Zadok. Gamaliel l-a întrebat pe Barnaba înainte să dispară. Iar rabinul i-a povestit toată întâmplarea și cum s-a petrecut totul chiar marelui preot. De asemenea, i-a spus lui Caiafa că în toți anii tăi în Ierusalim devotamentul față de Lege nu s-a clătinat nici măcar o dată. Iar Caiafa mi-a spus mie.

Brusc, Saul simți cum îl cuprinde furia.

– Și de ce n-ai trimis după mine?

Zadok cercetă chipul lui Saul pentru o clipă.

– Trebuia ca întoarcerea ta să fie din proprie voință. Sau deloc.

Saul se lupta să-și potolească mânia care-i clocotea în sânge. Cât timp, câte dimineți, câte după-amiezi, câte nopți pierduse. Încet și hotărât, zise:

– M-am întors. Locul meu e aici. Asta e misiunea mea. Uită-mi greșeala! Sunt gata să te slujesc pe tine și Curtea asta. Doar cu tine și prin această Curte îmi pot împlini destinul, menirea de a fi în slujba Legii.

Zadok își împreună vârfurile degetelor sub barbă și îl privi pe Saul drept în față.

– Nu pot uita că m-ai mințit și mi-ai pus în primejdie poziția de cel dintâi sfetnic al acestei Curți. Dar e bine să ierți, iar eu sunt pregătit să-ți mai ofer o șansă, să te supun la probă.

Zadok se ridică și începu să se plimbe prin încăpere.

– Întâi de toate, ai fost anunțat despre continuarea revoltelor sectei din Nazaret?

– Nu știu nimic despre sectă, zise Saul. De la plecarea mea de aici am stat retras în biblioteca școlii lui Gamaliel, am citit, am scris, am studiat, am vorbit doar cu el și cu discipolii lui.

Zadok aprobă din cap.

– Noi, cei de la Curte, am crezut că după moartea lui Iisus amenințarea va lua sfârșit. Dar nu a fost chiar așa. Cei mai mulți conducători ai sectei s-au răspândit pe dealurile mai îndepărtate. În timp, totuși, cei care l-au slujit pe acest eretic s-au întors în Ierusalim. „Apostolul"-șef, un pescar pe nume Petru, împreună cu Iacov, frate pe jumătate cu Iisus, au ținut întâlniri tainice cu adepții lor, într-o casă, apoi în alta, aici în oraș. Și au continuat să-l venereze pe nazarinean, ca fiind mesagerul trimis de Dumnezeu. După socotelile noastre, în Ierusalim ar putea fi două sute de membri ai sectei pe care ei o numesc acum „Calea". Nu sunt mulți, pentru un oraș cu mai mult de o sută de mii de evrei... Dar oamenii noștri, amestecați printre ei, spun că numărul lor crește. Ca urmare, am vorbit despre asta cu Pilat.

Se strâmbă cu dispreț.

– Procuratorul nu va face nimic. De teama unei răzmeriţe, nu va da voie nici Sinedriului să facă ceva împotriva lui Petru și a lui Iacov. Căci, prin vrăjitoriile care pretind că vindecă boala, au atras atenţia și simpatia oamenilor. Și mai important, dintre toţi, soţia lui Pilat, Procia, socoteşte valoroase învăţăturile lui Iisus și crede că moartea lui a fost o nedreptate. Mai e și superstiţioasă și i se plânge lui Pilat că ordinul lui de a-l răstigni pe Iisus pe cruce a atras o mulţime de rele care i-au lovit familia de atunci. Așa că nu ne putem baza pe Pilat. Trebuie să-l evităm și pe el, și legea romană.

Zadok se aplecă puţin și își încleştă pumnii.

– L-am convins pe Caiafa că are datoria, ca mare preot al Sinedriului, să acţioneze independent și să-i convingă pe toţi evreii că nu putem și nu vom tolera venerarea acestui fals Mesia. Noi, cei de la această Curte, trebuie să arătăm că avem o voinţă de fier.

Izbi cu pumnii în masă.

– Nu vom tolera erezia.

Ascultând cuvintele lui Zadok, anii de izolare începură să se piardă în uitare. Saul simţea din nou cum îi curge sângele prin vene. Iarăși, se amestecau în fiinţa lui gustul bine cunoscut al puterii și plăcerea de a lua parte la conducerea lumii prin acţiuni care guvernau vieţi.

– Care e planul tău? întrebă el calm.

– Să pornesc o campanie de represiune, care va curăţa otrava din sângele evreilor. Pentru început,

îi vom lovi pe cei mici. Îi vom aresta pe cei mai puțin cunoscuți, dar care sunt membri importanți ai sectei, îi vom aduce în fața Sinedriului și îi vom acuza de crime împotriva lui Dumnezeu, îi vom condamna și-i vom executa. Dacă vom face asta cu unul, va fi un avertisment pentru ceilalți.

– Așadar, acuzația va fi blasfemia sau că atâță mulțimile la venerarea altor zei, ori amândouă? întrebă Saul.

– Asta vei stabili tu, zise Zadok. Tu vei pregăti cazul pe care eu îl voi prezenta Curții. Asta îți va oferi ocazia de a te izbăvi în fața tuturor, de a-ți afirma angajamentul față de Lege, de a le dovedi tuturor ceea ce romanii numesc *bona fides*.

Saul încercă să-și ascundă exaltarea. Ușa se deschisese din nou. Într-o oră, viața lui se schimbase cu totul. I se oferea prilejul să se întoarcă, să intre din nou în frăția care deținea puterea. Zise cât putu de calm:

– Mă bucur de această nouă șansă. Voi lucra cu oamenii tăi pentru a stabili pe cine vom aduce în fața Curții?

– Asta am făcut deja, zise Zadok. E tânăr, bine văzut în interiorul sectei, pentru firea lui înflăcărată, dar altfel necunoscut. Tocmai a fost ales să organizeze și să conducă alți șase tineri din Nazaret, ca să împartă de pomană săracilor sectei.

Zadok se întoarse și îl privi direct pe Saul.

– Numele lui e Ștefan, zise el calm. Ștefan din Atena.

Așadar, așa începea testul lui Zadok, care îi urmărea fața, să vadă dacă tresare. Nu avea să tresară. Nu avea să pălească. Învățase o lecție grea. În șase ani de

exil înțelesese că nu mai trebuia să ezite niciodată să ia o viață ca să aplice Legea lui Dumnezeu. Saul îl privi pe Zadok în ochi și întrebă cu voce hotărâtă:

– Când încep?

– Imediat, răspunse sfetnicul Curții. Am amânat acest caz până la întoarcerea ta. Adu-mi prima expunere până mâine la amiază.

Saul se îngropă între pergamentele și documentele din biblioteca Sinedriului. Mai întâi, căută în a Treia Carte a lui Moise, unde găsi: „Iar Domnul vorbi către Moise și-i zise... cel ce ia în deșert numele lui Dumnezeu, cu siguranță, va fi trimis la moarte. Toți credincioșii vor azvârli cu pietre în el.“ Saul frunzări pergamentele cu codicele referitoare la precedente, până găsi că învățații definiseră blasfemia mai pe scurt: „Nesocotire a celor sfinte prin vorbă.“ O astfel de definiție era atât de generală, observă el, încât blasfemie putea fi orice cuvânt care aducea jignire vreunui preot sau înțelept al Sinedriului. La judecată vor avea nevoie de cel puțin doi martori, iar Zadok va căuta și îi va instrui, în așa fel încât să câștige cazul, ca întotdeauna.

Târziu în noapte, la lumina lămpii, Saul descoperi o altă parte a Legii care îl izbi prin felul în care se potrivea cazului, de parcă fusese scrisă tocmai pentru acele vremuri și pentru acele împrejurări. „Dacă fratele tău sau fiul tău, fiica ta, soția sau prietenul tău, care e una cu tine, te va ademeni pe ascuns, spunând «hai să ne închinăm la alți zei», nu trebuie nici să-l

urmezi, nici să-l asculți, nici să-ți fie milă de el și nici să cauți să-l ascunzi. Ci trebuie, cu siguranță, să îl pedepsești. Mâna ta trebuie să se ridice prima asupra lui, să îl trimită la moarte, iar mâna poporului, cea din urmă. Îl vei lovi cu pietre, până va muri, pentru că a căutat să te ia de lângă Domnul Dumnezeul tău."

Saul se liniști și se gândi la forța cuvintelor din a doua carte pe care Dumnezeu i-o înmânase lui Moise, cu mai mult de o mie de ani în urmă. Pentru Saul, cuvintele erau depline, neîndoielnice: respectă poruncile și legile lui Dumnezeu, ca nu cumva poporul lui Israel să piară. Putea fi vreo îndoială cu privire la voința lui Dumnezeu? Urmașii lui Moise, numiți de Dumnezeu, trebuiau să-l facă să piară pe cel rătăcit și pe cel care ia numele Domnului în deșert. Așa stătea scris. Curtea întreagă și pe el, mai ales, pe toți îi punea Dumnezeu la încercare.

Nazarinenii slujeau unui alt zeu. Căutau să-i îndepărteze pe evrei de Dumnezeu. Lega spunea limpede: nu arăta milă! Niciun prieten, nici măcar un frate nu trebuia cruțat. Oricine îl slujea pe Iisus trebuia adus la judecată și ucis cu pietre, asta cerea Legea. Ștefan era un evreu care își îndemna prietenii evrei să slujească unui alt zeu. Trebuia trimis la moarte.

Dar de ce să fie doar Ștefan? Orice alt evreu din secta nazarinenilor, care își îndemna concetățenii evrei să se închine la alt zeu, trebuia trimis și el la moarte. Cum putea Curtea să justifice uciderea unui singur rătăcit, să dea un singur exemplu și să îi lase pe ceilalți membri să se închine în voie pe mai departe

la acest fals zeu? Dacă avea să permită sectei să supraviețuiască însemna că acea Curte nu putea trece încercarea la care o supunea Dumnezeu.

Singur în bibliotecă, târziu în noapte, Saul punea la cale un plan. Ștefan avea să fie doar începutul unei serii de judecăți. Saul avea să adune faptele și precedentele în așa fel încât să construiască un caz puternic împotriva lui Ștefan, iar Curtea va trebui să-și recunoască datoria de a lua aceleași măsuri și împotriva celorlalți nazarineni. Odată ce Ștefan avea să fie condamnat și executat, își imagina Saul, avea să se ducă la Zadok și la Caiafa, să îi convingă de faptul că toți membrii sectei trebuiau adunați și duși la judecată. Așa era cinstit și drept, să urmeze litera Legii, să-i distrugă pe toți evreii care se închinau unui alt zeu.

Ridicându-și ochii de la lumina lămpii, Saul se întoarse și privi în întuneric, iar gândurile lui urzeau planuri. Puse la cale totul în minte, apoi începu să schițeze prezentarea cazului împotriva lui Ștefan.

La amiază, Saul îi duse lui Zadok pergamentele și cărțile. Citind prezentarea, sfetnicul Curții se oprea din când în când, să clarifice unele lucruri sau să pună câte o întrebare.

– Întrucât în acest proces este vorba despre o blasfemie, acuzatul are dreptul să vorbească, desigur. După cum îl cunoști tu pe Ștefan, va respinge acuzațiile?

Saul neagă din cap.

– Nu. Fricos nu e deloc.

– Va mărturisi? întrebă Zadok.

– Nu pot să știu. Ștefan se mândrește că e un bun orator, deci, cu siguranță, va vorbi cu fervoare și chiar sfidător. Cred că, mai degrabă decât să mărturisească, va spune și alte blasfemii în fața Curții.

– Blasfemie în fața Curții?!

Zadok își ridică mâinile a surpriză.

– Cum ar putea fi atât de nesăbuit? Vina lui va fi evidentă pentru toți membrii Sinedriului, iar Caiafa poate da imediat sentința și poate cere gărzilor de la Templu să-l ducă în afara orașului, să fie ucis cu pietre.

Se întoarse spre masa lui și își așeză palmele peste prezentarea făcută de Saul și pe notițele lui.

– Legea e chiar mai explicită decât țineam eu minte, astfel că acest caz se susține mult mai bine decât mă așteptam. Am reținut trei martori, toți din provincii îndepărtate. Locuitorii Ierusalimului se tem de legea talionului când sunt plătiți să depună mărturie.

Brusc, Zadok se ridică.

– Trebuie să ne mișcăm repede. Azi, fiind a patra zi din săptămână, trebuie să ținem judecata mâine sau vom fi forțați să așteptăm până după Sabat. Vino! Mergem la Caiafa chiar acum.

Saul mai intrase o singură dată în camera marelui preot. Caiafa stătea pe un tron cu spătar înalt, din cedru și aur, la o masă tăiată în fildeș, sus, pe o platformă de o măreție imperială. Roba stacojie, filigranată, coroana de pe turbanul din in alb, cu o gravură din aur inscripționată cu SLAVĂ DOMNULUI, mulțimea de curteni, toate păreau gândite să-i confere lui

Caiafa imaginea a ceea ce era: marele prinț al tuturor evreilor. Dar, când vorbi, vocea lui stridentă și cuvintele șovăitoare îl trădară drept un om timid, chiar fricos.

Zadok stătea în mijlocul încăperii, în fața tronului, Saul la stânga lui, cei doi privindu-l cu respectul cuvenit.

– Cea mai profundă stimă, mare preot, începu Zadok. Vin în fața ta să îți cer să iei în considerare un caz de o importanță imediată pentru Înalta Curte.

– Spune, zise Caiafa.

Zadok îi prezentă pe scurt mărturiile pe care le adunase împotriva lui Ștefan, citând din cele mai grăitoare rânduri ale Legii și încheind astfel:

– În calitatea mea de cel dintâi sfetnic, mă pun chezaș că acest caz de erezie e o problemă care afectează întregul popor al lui Israel și propun să convoci Sinedriul mâine la amiază, pentru a judeca marea jignire adusă neamului nostru.

Caiafa își mișcă mâinile într-un gest scurt și neputincios, apoi se întoarse către sfătuitorii lui. Cu fețe solemne, ei aprobară din cap. Saul își dădu seama că Zadok vorbise cu ei înainte.

– Așa voi face, zise Caiafa. Secretarul îi va convoca pe toți membrii Curții pentru mâine la amiază.

În timp ce Zadok și Saul se întorceau să plece, marele preot zise:

– Un moment, Saul. Văd că te-ai întors. Ești aici prin grația înțeleptului rabin Gamaliel. Să nu ne mai dezamăgești.

Saul ridică mâna dreaptă.

– Preaslăvitule, jur în fața sfinției tale că vă voi sluji cum se poate mai bine. Niciodată n-o să vă înșel așteptările. Domnul să îmi fie martor, niciodată n-o să se întâmple asta. Niciodată!

10

JUDECATA

În sala mare în care se reunea Sinedriul domnea tăcerea. Membrii Curții se adunaseră pentru judecarea lui Ștefan. Păcatul cel mare al ereziei era adus în fața Curții. Pe la prânz, toate cele patruzeci de locuri păstrate pentru cei care voiau să ia parte la proces erau ocupate de oameni respectabili. De pe scaunul lui de la masa acuzării, Saul îi privea pe înțelepți, toți în robe negre, toți cu o înfățișare gravă, așezați pe locurile de pe băncile aflate de-a lungul semicercului etajat. Când toți cei șaptezeci și unu de membri se adunară, aprodul Curții lovi din baston și deschise ușa de la camera marelui preot. Caiafa, înveșmântat în mătase neagră, intră și se așeză solemn pe locul lui, care se afla undeva mai sus decât ale celorlalți.

Lovind podiumul cu un butuc din lemn, Caiafa le porunci gărzilor de la Templu să-l aducă pe acuzat în fața Curții. Lui Saul, Ștefan îi părea schimbat. Așa cum stătea acolo, în acel pătrat negru al acuzaților, nu mai părea tânăr. Fața lui era ridată și trasă,

dar plină de hotărâre. Ochii îi scânteiau ca ai unui tigru în cușcă. Purta pelerina jerpelită pe care o întâlneai de multe ori la locuitorii de la deal. Afectarea învățăcelului fusese înlocuită în acești ani de o energie de fanatic, care lucra în interiorul lui și care totuși i se răsfrângea pe chip. Stătea cu trupul drept, cu capul ridicat și privea direct spre Caiafa. Mâna nu îi tremura deloc.

Zadok deschise judecata cu un rezumat al acuzațiilor, cu accent pe încălcarea Legii și pe erezie, și cită din notițele lui Saul, care prezentau în amănunt pedeapsa cuvenită celor găsiți vinovați. Spre uimirea lui Saul, primul martor era un cilician, Manoah din Tars. Arătând spre Ștefan, el zise:

– L-am auzit pe acest om spunând blasfemii împotriva lui Moise și a lui Dumnezeu.

Recunoscând accentul cilician, Saul își aminti de mama lui, dar nu-și lăsă mintea să zburde.

– Unde a rostit acuzatul aceste cuvinte? întrebă Zadok.

Martorul descrise o clădire de piatră din Ierusalim, care putea fi casa mătușii lui Barnaba. Pentru o clipă, Saul se întrebă dacă, într-o bună zi, Barnaba nu avea să fie adus și el în fața Sinedriului. Dar alungă repede aceste gânduri și îl ascultă pe următorul martor, un navigator din Cyrene, cu o voce tunătoare.

– L-am auzit pe acest om spunând că Iisus va dărâma Marele Templu al lui Irod.

Zadok ridică mâna spre martor:

– Unde a rostit acuzatul această amenințare? întrebă el.

– A zis asemenea cuvinte în piața de lângă Turnul Antonia, dincolo de porțile Templului.

Ultimul martor, un arămar din Alexandria, confirmă declarațiile celorlalți.

Zadok le făcu semn să plece, se întoarse cu fața spre judecători și vorbi calm și scurt:

– Preaslăvite mare preot și voi, cinstiți membri ai acestei Curți supreme, i-ați auzit pe martorii actului de renegare a lui Dumnezeu și de erezie comis de acuzat. Este un păcat la adresa tuturor evreilor, la adresa acestei Curți care e datoare să ne apere credința. Datoria noastră e clară. Trebuie să acționăm azi, acum, să ne scăpăm de o asemenea amenințare la adresa poporului lui Israel și a Domnului Dumnezeului nostru.

De pe locul lui cel înalt, Caiafa i se adresă lui Ștefan.

– Ai auzit mărturiile despre falsele tale învățături, zise el cu voce subțire. Negi cele spuse de ei?

– Oameni buni, frați și părinți! începu Ștefan, rotindu-și brațul spre semicercul preoților și înțelepților. Dumnezeul nostru Slăvit s-a arătat tatălui nostru, Avraam, zise el și continuă să recite pe larg înfierarea lui Avraam, a lui Isaac și a lui Iacob, citând cu elocvență din istoria evreilor care întotdeauna s-au răzvrătit împotriva unui nou conducător ales de Dumnezeu să-i împlinească promisiunile.

Pentru o clipă, Saul fu cuprins de spaimă: principiul lui Ștefan era corect. Dacă argumentele lui erau

atât de convingătoare, încât să-i câștige libertatea, Zadok îl va învinovăți pe el pentru că a pierdut cazul. Dar în clipa aceea Ștefan făcu o mișcare de neînțeles, care îl salvă pe Saul. Spre sfidarea fățișă a Curții, adeptul lui Iisus se abătu de la calea logicii și trecu la batjocură, începând chiar cu Templul.

– Dumnezeu nu sălășluiește în case făcute de mâna omului. Brusc, fața lui Ștefan se întunecă și arătă spre preoți și înțelepți. O, gâturi înțepenite, inimi și urechi împietrite: întotdeauna v-ați ridicat împotriva Duhului Sfânt. Pe care dintre profeți nu i-au persecutat părinții voștri?

În timp ce membrii Curții începură să murmure și să strângă din dinți, Ștefan ridică vocea și aduse o acuzație la adresa lui Caiafa și a întregii Curți:

– Chiar voi l-ați trădat și l-ați ucis pe Iisus, pe Mesia, fiul lui Dumnezeu.

Auzind această blasfemie fățișă, membrii Curții strigară la Caiafa:

– Opriți această crimă! Ucideți-l cu pietre!

Ca să potolească haosul general, Caiafa lovea cu butucul din lemn în podea, cu fața roșie de mânie și nevenindu-i să-și creadă urechilor. Odată ordinea restabilită, ridică mâna, pentru a da sentința.

Dar Ștefan își înălțase mâinile spre cer, ca și cum ar fi anulat întreaga Curte și ar fi apelat la o instanță superioară. Cu voce senină și încrezătoare, el proclamă:

– Iată! Văd cerurile deschizându-se, iar pe Iisus cel miruit stând la dreapta lui Dumnezeu.

La un semn al lui Caiafa, gărzile Templului și toți cei veniți să ia parte la judecată se grăbiră spre galerie, să pună mâna pe Ștefan și să-l facă să tacă, înfășurându-i o funie din cânepă în jurul gurii. Ordinea fiind readusă în sală, Caiafa rosti sentința:

– Trei martori l-au acuzat pe acest om, pe numele lui Ștefan, de blasfemie în orașul Ierusalim. Și iată, acuzatul a luat în deșert numele lui Dumnezeu chiar în fața acestei Înalte Curți. De aceea, îl condamn pe acuzat la moarte, cer să fie dus în afara orașului și să fie ucis cu pietre, potrivit Legii date lui Moise de către însuși Dumnezeu.

În vânzoleala care se iscă în timp ce membrii Curții coborau de la locurile lor, Caiafa îi chemă pe Zadok și pe Saul la tronul lui.

– Saul, te însărcinez pe tine, ca reprezentant al acuzării, să reprezinți această Curte ca executor oficial. Du-te cu gărzile și cu prizonierul la locul execuției. Când veți fi terminat, vino la mine și dă-mi de veste.

Saul îi adună repede pe cei trei martori. Legea cerea ca ei să arunce primele pietre. Afară, gloata care se adunase urma gărzile și pe prizonierul lor încătușat, de-a lungul străzii lui Irod, dincolo de Poarta Tekoa, spre coasta pietroasă a Văii Kedron.

Când soldații îl trântiră pe Ștefan la pământ, Saul sări pe un bolovan mai înalt, de unde putea urmări mai bine execuția. Soarele amiezii era cald, iar cei trei martori își întinseră hainele la picioarele executorului oficial și formară un arc de cerc în jurul

condamnatului. Manoah, cilicianul, ridică o piatră mare și o aruncă spre Ștefan, dar nu-i nimeri capul, ci pieptul. Lovitura îi tăie răsuflarea, dar ochii îi rămaseră deschiși și plini de viață. Urmă piatra celui de-al doilea martor, care îi atinse fața. Cel din Alexandria aruncă o piatră zimțată, cu atâta forță, încât din gura și din fruntea lui țâșni un val de sânge. La vederea sângelui, mulțimea începu să arunce piatră după piatră, într-o ploaie care se prăvăli asupra lui Ștefan.

Saul urmărea totul cu atenție, să-i poată raporta lui Caiafa. Vedea cum țâșnea sângele din gura lui Ștefan, iar piciorul stâng îi era rupt și ieșea din el un os alb. La un moment dat, Ștefan se uită spre Saul și ochii lor se întâlniră pentru o clipă care păru o veșnicie. Saul nu se mișcă și nici nu vorbi. Ștefan închise ochii și rămase întins și nemișcat. Crezându-l mort, mulțimea tăcu. Apoi, brusc, el deschise ochii și vorbi cu voce hotărâtă și calmă:

– Doamne Iisuse, primește-mi sufletul!

Blasfemie până la sfârșit.

Ridicând capul, privi mai întâi spre mulțime, apoi spre Saul.

– Doamne, rosti el și fiecare ultim cuvânt al lui suna limpede și viu, nu îndrepta acest păcat împotriva lor.

Apoi închise ochii. Era mort.

Într-o clipă, Saul fusese cuprins de o exaltare pe care n-o mai simțise niciodată. Agitat de vederea sângelui, bucuros de victorie, sări în sus și începu să țopăie. O foame lacomă și o sete aprigă puseră stăpânire

pe el. Apucă două mâini de smochine de la un negustor ambulant și le hăpăi. Ca un posedat, înșfăcă un vas cu apă de la o femeie care trecea pe acolo și bău cu înghițituri mari, vărsând din ea pe față și pe haine.

– Ce facem cu trupul?

Întrebarea venită de la căpitanul gărzilor rupse vraja. Pentru un moment, Saul îl privi parcă fără să priceapă, apoi își veni în simțiri.

– Pune pe cineva să-l păzească, zise el, îmbătându-se cu senzația de putere pe care o simțea la gândul că soldatul era sub comanda lui. Și ia numele oricui din sectă care vine să-l ceară.

Cu pași curajoși și măsurați, Saul traversă orașul, să-i raporteze lui Caiafa. La intrarea în Sinedriu aștepta Zadok și împreună porniră spre încăperea cea măreață.

În timp ce Saul descria cu multe amănunte cum decursese execuția și chinul acuzatului, Caiafa începu să-și piardă interesul și să se plictisească. Când, în sfârșit, Saul termină, marele preot se întoarse plin de nerăbdare spre curteanul Baladan, supraveghetorul orașului:

– Au fost revolte?

– N-a fost raportat nimic, Preaslăvitule Caiafa, răspunse el. Prin oraș s-a răspândit zvonul că acuzatul Ștefan a comis un act de blasfemie în fața Înaltei Curți. Iar oamenii din Ierusalim nu doar că au primit sentința ta ca fiind dreaptă și necesară, ba ți-au și lăudat curajul și hotărârea.

Caiafa se întoarse spre Saul.

– Ți-ai răscumpărat greșeala.

Lauda marelui preot și exaltarea izbânzii îl provocară pe Saul să acționeze. Nu putea găsi un moment mai bun pentru a-și prezenta planul. Desigur, ar fi fost mai bine să-l discute întâi cu Zadok, dar lucrurile se mișcau atât de repede, că ăsta era cel mai bun prilej. Acela era momentul.

– Preaslăvite mare preot, vorbi Saul, pot să mai spun ceva?

Atât Caiafa, cât și Zadok îl priviră cu uimire.

– Astăzi am dus la îndeplinire cerințele Legii, zise el cu repeziciune, fără să aștepte aprobarea. Am trimis la moarte un evreu care, nu din întâmplare, ci cu bună știință, a ales să se închine unui alt zeu. Dar cum putem justifica executarea unui singur membru al sectei, dacă îi lăsăm pe ceilalți liberi? Propun ca Înălțimea Ta, ca mare conducător, să trimiți gărzile Templului să-i aresteze și să-i aducă la judecată pe toți cei care fac parte din această sectă. Au trădat Legea, regulile, patriarhii. Ne vor îndepărta de Dumnezeu.

După o tăcere lungă, Caiafa zise:

– Un măcel? Asta ceri tu? Să ucidem toată secta lui Iisus?

– E o hotărâre care trebuie luată, pentru apărarea Legii, zise Saul. Domnul este doar unul. Dacă asta proclamăm, atunci așa și trebuie să acționăm.

Caiafa se uită spre Zadok, care se holba la Saul uimit. Oare vederea sângelui îi stârnise pofta de mai mult sânge? Oricare ar fi fost motivele lui Saul, Zadok știa că nu putea să pară mai puțin răzbunător decât arhivarul lui.

– Sfinția Ta, zise Zadok încet, și eu m-am gândit să-ți aduc dinainte această problemă și, ca sfătuitor al tău, să vin cu o propunere oficială. Acum, că ea ne-a fost pusă în față, cred că hotărârea e a ta. Trebuie să ne mișcăm repede, ca pe un câmp de luptă, să nu pierdem din terenul pe care l-am cucerit. Dacă vrem să curățăm poporul lui Israel de dușmanii din interior, această zi a fost doar un început, nu sfârșitul. De aceea, susțin pe deplin propunerea făcută de Saul. Cred cu adevărat că o astfel de acțiune este nu doar bine-venită, ci și necesară. Și nu poate fi un alt moment mai bun. De ce să așteptăm? Ce să așteptăm?

Caiafa ridică mâinile într-un gest de neputință și se întoarse spre supraveghetorul său:

– Asemenea arestări ar crea tulburări printre oameni?

Baladan răspunse încet și cu grijă.

– Sfinția Ta, azi, când i-am spus lui Taius despre execuție, a dat din umeri. Dacă păstrăm ordinea printre oamenii din oraș, Pilat se va spăla pe mâini de faptele noastre.

– Avem numele acestor nazarineni? Știi unde să-i găsim? întrebă Caiafa.

– Știm, zise Baladan. Cu mult timp în urmă, i-am învățat pe oamenii noștri cum să se amestece printre cei din sectă și avem o listă cu membrii ei.

O dată în plus, Caiafa își ridică mâinile a nesiguranță, iar Zadok ceru voie să vorbească.

– Pe străzi și prin piețe, oamenii din Ierusalim aplaudă ce ați făcut astăzi, Preaslăvite mare preot. Să nu

lăsăm să ne scape acest val de popularitate. Acționați acum. Aveți în mâini deplină autoritate.

După o ezitare lungă, Caiafa zise:

– Foarte bine. Dacă toți cei de față sunt de acord, voi semna ordinul.

Zadok vorbi din nou:

– Cu acordul vostru, pornind de la premisa că un plan este dus la îndeplinire cel mai bine de către cel care-l gândește, îl voi desemna pe Saul să supravegheze ceea ce va urma.

– Nu am nimic împotrivă, răspunse Caiafa, dar trebuie să faceți în așa fel încât să nu existe revolte.

Se uită la fiecare dintre cei prezenți, ridică un deget și repetă:

– Fără revolte!

Mărșăluind în fruntea gărzilor de la Templu, a doua zi dimineață, Saul le conduse primprejurul Templului, apoi în afara lui, pe străzile din Ierusalim. Zgomotul cizmelor lovind pavajul din piatră răsuna prin piață. Saul simțea din nou ciudata exaltare care-l îmbătase la execuția lui Ștefan. În cap, sângele îi clocotea de patimă. Simțea gustul puterii.

În patru zile, lumea lui trecuse de la crunta deznădejde la biruință. Prin propria lui voie trecuse de la întunericul ultimilor ani la o poziție însemnată în Sinedriu. I se dăduse o sarcină legală și fusese la înălțimea ei, dând dovadă de o măiestrie chiar mai mare decât a lui Zadok. Își confirmase poziția la Curte chiar în fața marelui preot. Își închipuise victoria asupra

ereticului și chiar câștigase. Iar acum mergea mai departe plin de curaj, mai presus de Curte și de marele preot și pornise campania de distrugere a sectei nazarineanului. Astfel, avea să împlinească voința lui Dumnezeu.

Pe strada Moab, la prima casă de pe lista lui Baladan, găsi un bărbat bătrân tulburat, împreună cu soția lui, care negau că ar fi făcut parte din secta lui Iisus și care spuneau că doar auziseră un apostol în piață, cu multe zile în urmă. Ordinul lui Saul era clar: trebuiau arestați toți cei de pe listă. Așadar, ordonă gărzilor să-i ia pe bătrâni.

În fața unei uși, trei case mai încolo, dădu peste un tânăr fierar care răspunse mândru:

– Da, eu urmez Calea.

Saul îi arestă pe el, pe soția lui și pe cei doi fii. Plecară în liniște cu gărzile, iar Saul îl auzi pe bărbat șoptindu-i femeii:

– Nu te teme. Ai credință în Iisus, pentru că el ne va apăra.

La casa cu pereți din chirpici în care locuiseră Ștefan și alții care îi ajutau pe săracii din Ierusalim, ușa era zăvorâtă. Gărzile o dărâmară și intrară, dar nu găsiră nimic. Doar o pâine mâncată pe jumătate. O babă încovoiată și fără dinți ieși din casa alăturată, sprijinindu-se în bățul ei, și trecu de la un soldat la altul.

– Sunt pe dealuri, în altă țară, nimeni nu știe unde.

Următoarele patru case de pe listă, toate pe aceeași stradă și apropiate una de alta, erau și ele goale.

Pe strada Lanțului, Saul bătu la ușa unei case din piatră și găsi șase bărbați și femei care tocmai discutau despre învățăturile lui Iisus. Ordonă să fie închiși cu toții. În partea de vest a bălții lui Hezekiah, gărzile arestară două familii de argintari care îi dăduseră bani de pomană lui Ștefan. Pe o alee din apropiere, Saul văzu trei bărbați și o femeie care încărcau grâne și apă pe un măgar. Cu toții recunoscură pe loc că-i urmau lui Iisus. Luați la întrebări, mărturisiră că, după arestarea lui Ștefan, mulți membri ai sectei plecaseră spre Antiohia și Damasc. Saul îi arestă pe cei patru, le confiscă proviziile și îi trimise în temniță.

Urmând lista lui Baladan, casă după casă, Saul și căpitanul gărzilor își continuară căutările. Băteau în fiecare ușă și, dacă erau întâmpinați de tăcere, le ordonau soldaților să le spargă. De cele mai multe ori, casele erau goale. Laolaltă, găsiră și arestară patruzeci și șapte de bărbați și femei. Gărzile formară schimburi, ca să îi ducă la temniță. Spre surprinderea căpitanului și a lui Saul, niciunul nu se opuse arestării.

În cele din urmă, pe lista lui Baladan mai rămăsese un singur nume: Maria, mătușa lui Barnaba. Datoria era datorie, iar Saul bătu la poarta ei. Într-o clipă, se trezi față în față cu femeia în a cărei casă fusese de atâtea ori bine primit. Iat-o, cu chipul ei puternic, cu pistrui arămii și cu aura părului roșcat ca arama. Îl privea pe Saul cu mânie.

– Sunt aici din ordinul marelui preot, Caiafa, să-i arestez pe adepții lui Iisus, vorbi Saul cu voce joasă.

– Ha! zise Maria cu un dispreț cumplit. Așadar, Caiafa iar ascultă de fanaticii de la Curte. Ce tipic pentru el! L-am cunoscut de când era copil. Era un spirit slab și atunci, iar acum, că a crescut, a devenit păpușa cea fricoasă a lașului Pilat.

Când căpitanul își mișcă lancea, ea se întoarse spre el:

– Rămâi unde ești, căpitane. Femeia aceasta bătrână nu se teme de tine.

Apoi, se întoarse din nou spre Saul și zise:

– Cândva aveam o părere bună despre tine. Acum, sunt lipsită de speranță pentru că ești sclavul acestui viclean Zadok, care râvnește puterea ca un copil care plânge după laptele mamei lui. E un om rău Zadok, are minte de învățat, dar principii de fiară. Iar tu, Saul, ai prezidat execuția unui fost coleg. Ce nedemn de tine! Făcu semn cu mâna spre gărzi. Voi cu toții sunteți nebuni să credeți că îi puteți obliga pe evrei să-l renege pe Iisus. De la tatăl meu, Hillel, am învățat că evreii au minți ce țin cont de logică, nu de forță. Da, înțeleptul Hillel cunoștea Legea mult mai bine decât încrezuții care se prezintă dichisiți la Templu, în robele lor țipătoare. În zilele lui, regii știau să citească Legea și s-o înțeleagă în lumina vremii lor, nu de parcă ar fi literă moartă scrisă cu o mie de ani în urmă. Tu, Saul, ai studiat cu înțeleptul Gamaliel. Nu ai învățat de la el ce înseamnă îngăduința?

Căpitanul gărzilor îl privea pe Saul, iar el se gândea că era timpul să pună capăt discuției și să o ia pe Maria.

– Este datoria mea, începu el, dar ea îl întrerupse.

– Nu mă vei aresta, băiete, nici tu, nici toate gărzile de la Templul tău. Eu îl urmez pe Iisus, da! La fel și fiul meu, și nepotul meu, Barnaba. I-am trimis într-o ascunzătoare, până când gândul cel bun va triumfa din nou în Ierusalim. Această casă din piatră a adăpostit mulți adepți ai lui Iisus și o va face în continuare. Dacă încerci să mă iei cu forța, am aranjat ca prietenii mei, dintre săracii din acest oraș, să iasă pe străzi și să provoace o revoltă atât de mare, încât Pilat va trebui să îi ceară lui Taius să-și cheme centurionii și să impună legea marțială în Ierusalim. Întreabă-l pe ambițiosul tău Zadok cum va explica asta înțelepților din Sinedriu.

Căpitanul gărzilor îl trase pe Saul într-o parte.

– Am ordin să arestez fără să creez tulburări publice, zise el.

Saul ezită, neștiind dacă era înțelept să încerce să ducă la capăt arestarea și fără să fie sigur că soldații îl vor asculta de data asta. Maria, observându-i ezitarea, închise poarta, cu dispreț. Înfuriat de morala făcută în fața gărzilor, Saul bătu din nou, dar căpitanul îl opri și îi zise hotărât:

– Îmi asum responsabilitatea pentru că o lăsăm pe această femeie să rămână în casa ei.

Când Saul se întoarse la Sinedriu, orașul era cufundat în întuneric. Acolo, îl găsi pe Zadok citind, în odaia lui. Saul îi raportă despre arestările făcute, îi identifică pe listă pe cei care scăpaseră și îi povesti despre întâlnirea cu Maria.

– Căpitanul avea dreptate, zise Zadok. Foarte mulți din orașul ăsta îi sunt datori, și nu doar săracii. Există chiar membri ai Curții pe care i-ar putea ridica împotriva acestui masacru.

– Nu mi-am dus sarcina la îndeplinire, spuse Saul. Am arestat mai puțin de jumătate din sectă. Cei mai mulți au fugit pe dealurile din Iudeea și Siria. Să-i cerem lui Caiafa să-mi dea gărzi cu care să merg mâine să-i găsesc, oriunde ar fi, și să-i aduc la judecată.

– Îți apreciez zelul, zise Zadok, lăsând la o parte pergamentul. Totuși, o expediție a gărzilor de la Templu ar cauza, cu siguranță, tulburări. Iar ceea ce ai făcut aici în oraș a atras, în ultima oră, un avertisment din partea lui Pilat.

– Dar trebuie să ne grăbim, insistă Saul. Nu putem să ne oprim. Chiar tu ai spus că dușmanul, acum încolțit, trebuie urmărit și distrus. Dacă nu putem încheia campania în satele din Iudeea, lasă-ne să acționăm în afara provinciilor lui Pilat.

Zadok ridică din sprâncene cu surprindere.

– Ce vrei să spui?

– Astăzi, am aflat că mulți din sectă au fugit în Damasc. Secțiunea a șasea din Concordatul cu Roma conferă clar marelui preot autoritate peste evreii din afara Iudeei, inclusiv drept restrâns de extrădare. Trimite-mă, ca executor al Sinedriului, în Damasc, împreună cu gărzile Templului și cu instrucțiuni de arestare a nazarinenilor de acolo, să-i aduc aici, în fața acestei Curți.

Zadok se lăsă pe spate, își încrucișă brațele și îl privi pe Saul. Oare tânărul făcea asta, se întrebă el, ca să-și arate credința față de Lege și față de Curte? Sau, mai probabil, simțise pentru prima dată gustul puterii? Propunerea era deșteaptă și curajoasă.

Damasc, o oază în marele deșert, punct de răscruce pentru drumurile negustorilor, oraș prosper încă din vechime, acum capitala provinciei Nabatea. Tiberius permisese ca Nabatea să rămână un regat independent, sub regele Aretas, care dădea voie enclavei de evrei din oraș să se închine așa cum voia. Zadok se întreba dacă Saul știa cumva că în ultimul an marele rabin al Damascului, Abijah, și cele patru sinagogi de acolo îi trimiseseră scrisori lui Caiafa, prin care își manifestau îngrijorarea sporită legată de înmulțirea adepților lui Iisus în orașul lor. Oare aflase Saul ceva mai mult despre acele scrisori sau era doar încă un exemplu al intuiției lui?

– Propunerea ta merită atenție, zise Zadok, în cele din urmă, și pomeni de scrisorile de la sinagogile din Damasc. Totuși, dacă acționează singur, Caiafa nu va împuternici o expediție atât de îndrăzneață și fără precedent. Consiliul lui se va întruni la ceasul al patrulea, mâine. Întrucât eu am schițat programul pentru deliberările de mâine, pot adăuga și inițiativa ta, dar tu ești cel care trebuie să o susțină. Va trece sau nu, în funcție de argumentele și de puterea ta de convingere.

Saul alergă în odaia lui. Petrecu acolo mare parte din noapte, schițând o propunere și repetând ideile

pe care avea să le puncteze. Aceea avea să fie prima lui ocazie de a sta pe podium și de a se adresa consiliului privat al Curții. Dacă misiunea ar fi aprobată – și nu se îndoia că așa se va întâmpla –, ar avea puterea de partea lui și în numele lui. Argumentele lui vor fi logice și la obiect. Prezentarea trebuia să grăiască de la sine.

A doua zi, când îi veni rândul să vorbească, era pregătit:

– Sfinția Ta, înțelepți, frați, începu el și cită apoi din „acțiunile istorice" săvârșite de Caiafa. Le povesti cum decursese uciderea lui Ștefan pentru blasfemie, pe care o făcu să pară un pas mare spre scăparea Ierusalimului de secta nazarinenilor. Pe scurt, relată cum, căutând prin oraș, urmând sfaturile lui Caiafa, el și gărzile de la Templu descoperiseră că mulți din sectă fugiseră – unii pe dealurile Iudeei, dar cei mai mulți în Damasc.

Scoase scrisorile de la sinagogile din Damasc și citi din ele, apoi făcu o pauză, pentru a se asigura de atenția ascultătorilor, și întrebă:

– Putem noi, conștient, să refuzăm ajutorul de care au nevoie frații noștri? Pentru că frații noștri din Damasc ne-o cer, îndrăznesc să spun că însuși Domnul ne cheamă – pentru că strămoșii noștri și înțelepții au încredințat Legea acestei Curți. Moise a rostit atât de limpede și de hotărât cuvântul lui Dumnezeu: „Orice evreu, bărbat sau femeie, care se închină la un alt Dumnezeu, trebuie prins și pedepsit." Dacă această Înaltă Curte nu aplică Legea, și aici Saul făcu

o pauză, atunci cine să o facă? Niciun rabin, niciun preot, nicio Curte a vreunui oraș nu poartă o asemenea responsabilitate ca această Înaltă Curte. Sinedriul trebuie să vorbească și să acționeze în numele tuturor evreilor. Și nu doar în numele celor de aici, ci de pretutindeni. De aceea, propun ca acest consiliu să-mi acorde autoritatea să conduc o campanie în Damasc, pentru a-i aresta pe toți adepții lui Iisus și a-i aduce la judecată, în fața Sinedriului.

Sfârșindu-și prezentarea, Saul se așeză, atât de convins de justețea cauzei lui, încât se aștepta la o aprobare imediată și deplină din partea consiliului. Dar n-a fost să fie așa.

Aaron, vistiernicul Sinedriului, insistă să nu fie trimis niciun ajutor până când sinagogile din Damasc nu aveau să declare că vor plăti pentru campanie. Uriah, un tânăr și ambițios fariseu, susținu că Saul era prea tânăr și lipsit de experiență, pentru a conduce o misiune atât de importantă în altă țară. Nathan, cel mai direct dintre saducheii care formau majoritatea în consiliu, întrebă:

– De ce să mergem atât de departe? Din moment ce trădători sunt și pe dealurile din jur, trimiteți gărzile Templului acolo.

Când Caiafa îi atenționă că Pilat s-ar putea opune arestărilor din provincie, pe motiv că i-ar uzurpa autoritatea, Nathan zise:

– Blestemată să fie Roma!

– Da, la naiba cu Roma! zise bătrânul Ahaziah. Acel crud Tiberius o să ne mai pună un bir când va veni vremea recoltelor. Când ne vom elibera de acest jug?

Un cor de voci i se alătură, toate ocărând dările către romani, pe evreii care le adunau și aroganța soldaților romani. Joram, care călătorea des la Damasc, întrebă dacă regele Aretas ar permite gărzilor de la Templul din Ierusalim să facă arestări pe dominionul lui. Baladan respinse propunerea pe de-a-ntregul, insistând că siguranța Templului va fi și ea în pericol în cazul în care gărzile vor lipsi o perioadă atât de lungă. Disputele continuară timp de două ore. Lui Saul totul îi părea pierdut. Nici măcar Zadok nu intervenise să îi susțină propunerea.

În cele din urmă, când Caiafa începu să privească în jur cu nerăbdare, saducheul Nathan vorbi din nou:

– Nu trebuie să trecem cu vederea nimic când vine vorba de secta nazarineanului. Nu avem de ales, trebuie să-i distrugem, oriunde putem. Această campanie în Damasc este absolut necesară.

Tot el propuse un compromis: Saul să fie desemnat executor din partea Înaltei Curți, să meargă cu doi bărbați înarmați și cu epistole din partea lui Caiafa către cele patru sinagogi din Damasc. Scrisorile să îl autorizeze pe tânărul arhivar să acționeze în numele Sinedriului, să îi caute pe membrii sectei lui Iisus, bărbați și femei, și să-i aducă la Ierusalim pentru judecată.

Caiafa supuse la vot. Saul își ținu respirația. Majoritatea formată din saduchei și un fariseu ridicară mâinile. Câștigase, cu cinci voturi pentru și două împotrivă.

Chiar în acea după-amiază, Saul se întâlni cu cele două gărzi desemnate să-l însoțească. Amândoi aveau experiență în drumurile pe munte și prin deșert și amândoi erau nerăbdători să ia parte la acea misiune. Saul le ordonă să fie gata de plecare a doua zi dimineață, la răsăritul soarelui.

11

DRUMUL SPRE DAMASC

Cea dintâi zi a călătoriei lui Saul spre o nouă viață începu în timp ce coloanele semețe de lumină de pe cerul de est aruncau umbre mari peste cocioabele sărăcăcioase și peste ușile zăvorâte de pe strada Profeților. Trei bărbați și un asin viguros încărcat cu provizii și apă mergeau pe străzile pustii ale Ierusalimului, apoi ieșiră din oraș. Zorii zilei anunțau o dimineață minunată, semn că Dumnezeu era cu ei.

Ambiția, mândria și exaltarea unei noi provocări îl mânau pe Saul înainte, pe măsură ce drumul urca printre dealurile din nord. Era începutul unei misiuni ce avea să rămână în istorie. În noaptea dinainte, scrisese în jurnal că mărșăluia spre Damasc nu doar ca să facă dreptate printre cei câțiva blasfemiatori, ci pentru că de aici ar putea porni o campanie împotriva tuturor celor care trădau Legea. Cu Zadok ca apărător al lui, putea ajunge avocat al acuzării și în alte orașe, însărcinat să coboare mânia lui Dumnezeu asupra oricărui evreu care încălca Legământul.

Acesta era destinul lui, drumul lui spre a deveni Apărătorul Legii, un conducător al poporului lui Israel. Ce mândră ar fi fost mama lui de el.

Era o vară fierbinte, așa că aleseră să nu urmeze drumul cămilelor spre Ierihon, de-a lungul râului Iordan, prin căldura pustiitoare. Cu luna în ultimul pătrar, nu puteau înainta noaptea. Calea cea mai lungă, dar mai umblată, era drumul roman care mergea spre nord, prin Iudeea și Samaria, apoi prin Galileea, dincolo de Tiberiada și Magdala, precum și dincolo de alte sate aflate de-a lungul țărmului vestic al Mării Galileii. De acolo, de la Capernaum, aveau să umble pe sub poalele răcoroase ale Munților Hermon, până la Drumul Mătăsii și apoi la Damasc. Saul le spuse tovarășilor lui că în fiecare zi trebuia să număre treizeci de pietre care marcau milele romane, și așa aveau să ajungă în ziua a opta.

Cei doi însoțitori ai lui Saul erau oameni liniștiți și puternici la drum. Hagri avea felul tăcut al unui cioban și un spirit de observație ascuțit. În tinerețe fusese oier în Munții Decapolis. Când stăpânul turmei lui îl păcălise la bani, Hagri o luase spre sud. Pe drum, întâlnise pelerini care mergeau spre Ierusalim și li se alăturase. În curtea din fața Templului, despărțise doi vânzători care se certau, iar căpitanul gărzilor de la Templu îl luase la el. Saul văzu repede că putea avea încredere în privirea pătrunzătoare a lui Hagri. De la primul kilometru străbătut, ritmul fusese impus mai degrabă de pasul măsurat și calculat al lui Hagri

decât de avântul lui Saul de a ajunge la Damasc. Îi admira seninătatea și încerca să-l imite.

Mai în vârstă și de departe cel mai vorbăreț dintre ei era Mikbar, care fusese cândva fierar în Damasc. Avea ceva educație, vorba fluent greaca și aramaica și era de o curiozitate neobosită. Punea întrebări despre primii ani de viață ai lui Saul în Tars, despre învățătorii evrei și greci din copilăria lui, despre patriarhii și despre triburile lui Israel, despre ținuturile și satele prin care treceau, despre țelul călătoriei lor. Cu umeri și brațe formate în anii în care asudase la forjă, Mikbar arăta mult mai puternic decât ceilalți, ca un uriaș. Înălțimea lui și barba neagră și lungă le stârneau fiori străinilor pe care-i întâlneau pe drumuri și pe dealuri.

Fiecare dintre cei doi era înarmat cu o lance, o bâtă și un cuțit. Saul nu avea nicio armă. Drumurile înalte erau sigure. Toate erau patrulate de soldații romani. Iar dacă ar fi fost atacați de tâlharii de pe dealuri, tânărul avea încredere în priceperea și în puterea celor doi soldați.

În prima după-amiază ajunseră la piatra pe care era scris XXX. Soarele se afla încă deasupra orizontului, așa că înaintară încă cinci kilometri dincolo de tabără, pentru a petrece noaptea în afara fortului roman. Hagri adăpă măgarul și îl priponi pe un petic de iarbă, în timp ce Saul și Mikbar dezlegară sacul cu mâncare de pe șaua animalului și se înfruptară cu pâine, brânză, migdale și smochine uscate. În jur era liniște. Călătoria începuse bine. Saul era mulțumit.

În timp ce stătea întins, înfășurat într-o manta călduroasă nouă, privea cerul, în căutarea lui Orion. Adormi încercând să găsească forma săgetătorului și a arcului său.

La prima lumină a zorilor, cei trei porniră din nou la drum. Kilometru după kilometru, în sus și în jos pe dealuri, prin albiile uscate ale apelor de iarnă, peste pădurile de cedri de pe versanții munților. În a treia zi, dădură peste un miel rătăcit. După ce îi ceru voie lui Saul, Hagri luă mielul în brațe și îl duse așa până ajunseră la un cioban fericit că îl poate pune pe micul rătăcit lângă turma lui. În a cincea zi, înaintea unui hău dintre două dealuri, Saul văzu în zare albastrul Muntelui Tabor. Era punctul lor de reper, așa că se întoarseră spre nord-est, să traverseze creasta care ducea spre Tiberiada. Când atinseră vârful crestei, tânărul zări pentru prima dată priveliștea de neuitat a Mării Galileii, un lac ce sclipea ca un safir, o bijuterie în mijlocul dealurilor împădurite.

Din ce învățase de la Gamaliel, Saul știa că tetrarhul Irod Antipa stabilise la Tiberiada capitala provinciilor romane Galileea și Perea, cu cincisprezece ani în urmă. Sperând să câștige favorurile împăratului Tiberius, Antipa dăduse orașului numele lui.

Ajungând în Tiberiada pe la mijlocul după-amiezii, găsiră un han unde mâncară carne proaspătă și dormiră bine, iar a doua zi dimineață se treziră și merseră la sinagogă. Deși era nerăbdător să-și continue drumul, Saul nu voia să călătorească sâmbăta. După prânz, izbucni o furtună de vară. Nori negri acoperiră cerul, fulgere

luminau dealurile din jur, iar tunetele scuturau pereții hanului. Vântul vuia, iar liniștita mare a Galileii se transformă într-o întindere de valuri furioase.

A doua zi dimineață, însă, cerul era senin și aerul proaspăt. Cei trei călători porniră la drum, pe lângă țărmul mării, printre pescarii care-și trăgeau plasele de-a lungul plajelor stâncoase de la Magdala, prin câmpiile verzi și mănoase din Ghenizaret, înspre Capernaum. Acolo, Saul nu mai stătu pe gânduri. Citise în rapoartele făcute de oamenii trimiși de Sinedriu că acela era orașul pe care Iisus îl numise casa lui. Era locul în care Petru și Andrei deveniseră primii lui apostoli.

Mergând repede, el privea în jur, surprins de mulțimea care se îmbulzea în piața aglomerată și de negoțul iscat de uriașele caravane cu cămile, care ajungeau aici din est. Pe un promontoriu cu vedere spre lac era un fort roman din piatră de granit, iar în spatele unei curți învecinate era o sinagogă frumoasă din piatră. Oamenii din Capernaum nu păreau atât de provinciali și primitivi cum crezuse Saul. Totuși, se asigură el încă o dată, acea îndepărtată regiune galileeană nu putea fi locul ales de Dumnezeu pentru a-l dezvălui lumii pe Mesia.

În timp ce Saul și cele două gărzi ale lui își continuau marșul prin satele din Galileea, nu se putea elibera de gândul că mergea pe străzile și pe țărmurile pe care mersese și Iisus, că trecea prin sinagogile în care predicase Iisus. Acelea erau locurile în care apostolii pretindeau că el vindecase un bolnav și îi redase unui orb vederea. Dacă acele minuni fuseseră mâna

Celui de Sus, așa cum încercase Barnaba să-l convingă, dacă acel om din Galileea era Mesia, de ce Dumnezeu nu făcuse nimic să-l țină în viață pe Iisus, ca să-și poată propovădui învățăturile?

În gând, Saul începu să-și facă un plan ca să-și poată împlini datoria de a-i găsi și de a-i pedepsi pe ereticii evrei din Damasc. Mai întâi, avea să-i ducă lui Abijah, rabinul-șef al sinagogilor, epistola lui Caiafa. Pentru a-și face cunoscut țelul, avea să îi ceară lui Abijah să-i adune pe toți rabinii și înțelepții din Damasc, ca să le poată vorbi. Ei vor fi nerăbdători să afle noutăți de la Ierusalim, așa că avea să înceapă cu o relatare amănunțită a felului în care rezolvase Caiafa problema blasfemiatorului Ștefan. Avea să le spună cum, la ordinele marelui preot, el și gărzile de la Templu îi căutaseră și îi închiseseră pe toți membrii sectei lui Iisus pe care îi găsiseră în Ierusalim. Și avea să încheie cu epistola lui Caiafa, care îl trimisese la Damasc, să conducă un program împotriva disidenților.

Odată ce va obține sprijinul ierarhilor din Damasc, Saul avea să ceară o listă cu toți cei care erau suspectați că ar face parte din sectă. Apoi, avea să solicite gărzi suplimentare, o temniță, mâncare, apă și lanțuri, să-i ducă pe prizonieri la Ierusalim. Era sigur că totul era bine pus la cale, iar gândul plin de ardoare la dreptatea ce avea să fie făcută îi iuțea pasul.

Când ajunseră la capătul dinspre nord al Mării Galileii, călătorii urmară drumul roman de-a lungul malului vestic al râului Iordan și traversară spre răsărit, printr-un vad nu prea adânc. În timp ce urcau să-și

răcorească fețele cu apă proaspătă, Mikbar le spuse că, din vremuri străvechi, acea trecere era cunoscută ca Vadul Fiicelor lui Iacob. Saul îi spuse că Iacob avusese doar o singură fiică.

– Iacob, zise Mikbar, nu era mereu cinstit...

De la Iordan, drumeții se întoarseră spre nord-est, urcând dealurile acoperite cu păduri verzi și mergând apoi prin văile înverzite și udate de izvoare repezi, care curgeau prin crevasele de zăpadă pe care le puteau zări în apropierea delor trei culmi ale Muntelui Hermon. După-amiază, când muntele dispăru într-o ceață albastră, ajunseră la niște dealuri aride, iar de acolo la o stepă stâncoasă, unde drumul era doar un pic mai mult decât o potecă îngustă. Din loc în loc lipseau pietrele. Pe la apus, nu mai văzură în fața ochilor decât un întins deșert mohorât.

Noaptea se lăsă repede peste întinderea pustie de nisip și odată cu ea veni și frigul. După ce Hagri ridică poverile de pe asin, se opri pentru o clipă, privi în jur, își luă lancea și se îndepărtă puțin, tiptil. La lumina stelelor, Saul și Mikbar îl vedeau ghemuit pe un vârf de deal, nemișcat. La un moment dat, Hagri se întoarse și le spuse că simțise mirosul unei haite de lupi. Făcură un foc din tufe uscate, să se încălzească, traseră asinul aproape de ei și hotărâră să facă de pază peste noapte. Saul era primul. Când i se termină tura, tot nu putea să adoarmă. Era prea nerăbdător să continue drumul și să ajungă la Damasc a doua zi.

În zori, porniră la drum. Primele ore ale noii zile se scurseră repede. Nerăbdarea îi făcea să meargă în tăcere și le iuțea pașii. Înainte ca soarele să încălzească aerul, ajunseră la vechiul Drum al Mătăsii, care mergea de la Sidon la marea oază a Damascului. Când se opriră să-și potolească setea, Mikbar privi drumul pustiu pe care îl aveau în față și zise:

– Aici, o luăm spre est. Vom ajunge în Damasc după-amiază.

– Trebuie să ne grăbim, zise Saul, fără să aștepte ca Hagri să termine de adăpat măgarul.

O oră mai târziu, un nor mare acoperi cerul de deasupra lor, care se schimbă din senin într-un cenușiu sumbru. Soarele dispăru. Aerul deveni înăbușit, căldura, insuportabilă. Saul hotărî ca, în cazul în care avea să înceapă o furtună cu fulgere și vreun potop de ploaie, să nu caute adăpost, ci, dimpotrivă, să se grăbească. Niciodată în viață nu fusese mai hotărât. Misiunea lui era mai importantă. Niciun motiv de pe lumea asta nu avea să-l facă să întârzie.

Vântul începu să sufle, mai întâi în rafale, apoi se schimbă repede într-un vuiet puternic. Pe urmă totul se cufundă în liniște și un întuneric cumplit acoperi drumul. Mikbar strigă la ei să aibă grijă și arătă spre furtuna amenințătoare. Saul, serios și hotărât, păși înaintea celor doi tovarăși ai lui și le făcea semn cu brațele: nu vă opriți!

Câteva clipe mai târziu, un înspăimântător sentiment al morții puse stăpânire pe Saul și îl făcu să

se oprească. Își simțea pielea de găină, părul ridicat pe ceafă, iar genunchii îi tremurau de frică. În momentul acela, cerul explodă într-un fulger teribil, mai luminos decât o mie de sori, orbitor, cumplit, o strălucire dincolo de lumea cunoscută. Saul se simțea ieșit din trup, ridicat, înălțat în timp și spațiu, ținut în aer mult timp. Apoi începu să cadă... Jos, jos, tot mai jos, ca într-un coșmar, se prăbușea prin ceață și printre nori, într-o misterioasă liniște, aluneca la nesfârșit, până când, în cele din urmă, mâinile lui simțiră pământul. Întins cu fața în jos pe pietrele de pe drum, tremurând de frică și cu mintea tulburată, Saul auzi o voce strigându-i:

– Saul! Saul! De ce mă prigonești?

– Cine ești? întrebă Saul, căutând în jur, să vadă de unde venea glasul acela.

– Sunt Iisus, acela pe care tu îl prigonești.

Vocea cobora de undeva de deasupra, din ceruri, cumplită și înspăimântătoare. Saul simți cum îi îngheață sângele în vene. Îi era frică. Vocea îl condamnase la moarte.

– Știu că nu-i ușor să te ridici împotriva celor care te mână. Din nou glasul acela, dar de data asta deslușii în el blândețe.

Tulburat până în adâncul inimii, Saul reuși să întrebe:

– Doamne, ce vrei să fac?

– Ridică-te și du-te în oraș. Acolo ți se va spune ce trebuie să faci.

În clipa aceea, lumina strălucitoare dispăru, la fel de repede precum apăruse.

Luptându-se să se ridice de la pământ, Saul îi auzi pe tovarășii lui alergând spre el.

– Stăpâne! Stăpâne! striga Mikbar. Trăiești! Am văzut cum ai căzut, de parcă te izbise o piatră.

– Eram sigur că ai murit, zise și Hagri.

Sprijinit de cei doi, Saul se ridică în picioare. Tulburat și simțind durere prin corp, din cauza căderii, se întoarse și se uită spre ei. Dar totul era întunecat.

– Nu văd! strigă el. Nu văd!

Simți mâinile uriașe ale lui Mikbar apucându-l de umeri, respirația lui fierbinte și îl auzi spunând cu uimire:

– Ochii tăi sunt acoperiți cu niște cruste urâte. Arată ca solzii de pește!

Saul își duse mâinile la ochi.

– Orb! strigă el. Sunt orb!

În cea mai cruntă deznădejde, se lăsă jos, plângând, lovind pietrele de pe drum cu pumnii și tânguindu-se:

– Orb! Orb! Sunt orb ca un cerșetor.

– Uite, zise Hagri, stropindu-l cu apă pe față, spală-te pe ochi. Poate că sunt plini de nisip.

Apa era rece și proaspătă, iar Saul își șterse fața puternic cu mâneca. Degeaba. Clipi din nou și din nou, dar nu vedea nimic. Plângând și lovindu-se în piept, gemu:

– Sunt orb! Blestemat să rătăcesc prin întuneric.

Îi trecură prin minte imagini cu toți orbii pe care îi văzuse vreodată și îi disprețuise pentru bâjbâielile lor, pentru neputința lor patetică. Mai bine aș fi murit, își zise el. La ce bun un om orb? Încă un cerșetor pe străzi. Își puse mâinile pe față, ca să-și ascundă suferința.

– Vino, zise Mikbar, ajutându-l să se ridice. Damascul nu e departe. Să mergem.

Cu grijă, ezitând, Saul începu să meargă, alunecă pe o piatră și aproape că își pierdu echilibrul.

– Ia-mă de mână, îi zise Hagri. Te voi conduce.

Era greu și ciudat și umilitor să fii condus de altul, dar, cu ajutorul acelui braț puternic, Saul reuși să înainteze de-a lungul drumului.

Deși era lipsit de vedere, Saul avea mintea la fel de vie și își punea întrebări. Ce se întâmplase? Fusese lovit de fulger? Asta îl orbise? Glasul acela îi luase mințile? De fapt, existase cu adevărat un glas? Sau avusese halucinații? Păruse atât de real – răsunător, hotărât, cu un timbru aparte, într-o ebraică perfectă. Însoțitorii lui îl auziseră? Trebuia să afle.

– Hagri, am fost lovit de fulger? întrebă Saul.

– Nu, stăpâne. N-a fost niciun fulger, niciun tunet, doar o lumină mare, așa cum n-am mai văzut vreodată. A acoperit întreg cerul. Și am auzit o voce ciudată, de parcă ar fi venit din nori, iar tu ai răspuns, dar n-am înțeles niciun cuvânt.

– Și eu am auzit cuvinte străine, interveni Mikbar, dar n-am văzut pe nimeni.

Deci nu avusese halucinații. Amândoi auziseră vocea, dar niciunul nu înțelegea ebraica. În mintea lui, Saul încerca să găsească o explicație rațională pentru misteriosul incident. Se putea oare ca acel glas să fi fost chiar al lui Dumnezeu? Se mai întâmplase în vremurile străvechi. Domnul le-a vorbit lui Noe, lui Avraam, lui Moise și lui Daniel, printre alții. Dar acele intervenții divine avuseseră loc cu mai bine de o mie de ani în urmă. Nu-i venea în minte niciun precedent din zilele lui.

Totuși, atunci și acolo, se auzise o voce care venea de sus. Mikbar și Hagri erau martori.

Dumnezeu trebuie să fi fost acolo pe drum, pentru că numai El îi putea lua vederea. Dar de ce i-ar face Domnul așa ceva?

Întorcându-se în trecut, își aminti că Dumnezeu își folosea puterea pentru a-i apăra pe cei pe care-i iubea, cum făcuse cu Lot și cu fiicele lui, și pentru a-i pedepsi pe cei care greșeau. Astfel, se putea gândi că Dumnezeu îi trimisese pedeapsă. „Dar ce am făcut?" se întrebă el. „Nu este drept. Am fost acuzat că prigonesc, iar eu n-am făcut decât să aplic Legea."

Împiedicându-se de o piatră, Saul căzu cu capul înainte. Cu mâinile rănite și sângerând, se ridică în picioare, bolborosind pentru sine:

– Mi se spune că am greșit când i-am vânat și i-am trimis la judecată pe adepții lui Iisus. Am greșit că am pornit această campanie din Damasc? Nu sunt vinovat. Este de datoria mea să aplic Legea. Nu sunt învățați toți evreii că Legea este cuvântul lui Dumnezeu

cel poruncitor și atotputernic și că trebuie urmată literă cu literă? Nici măcar o dată de când sunt la Sinedriu nu m-am îndoit că împlinesc vrerea Domnului. Cum să nu fiu sigur? I-am urmat învățăturile încă din copilărie, iar la Casa Învățăturii a lui Gamaliel scrierile și tradițiile transmise de la patriarhi și de la profeți. Am crezut în învățătorul Zadok. Am avut încredere în marii preoți de la Înalta Curte. Oare s-a înșelat Zadok? S-au înșelat toți cei șaptezeci și unu de membri ai Sinedriului? Dacă e așa, de ce am fost pedepsit doar eu?

Pipăind drumul printre pietre, Saul își frământa gândurile, căutând să înțeleagă ceea ce era de neînțeles.

– A treia bornă, stăpâne.

Saul recunoscu accentul lui Mikbar. Auzea pașii altor drumeți și strigătul ascuțit al conducătorului unei caravane de cămile. Erau lângă de oraș și, cu cât se apropiau, Saul realiză că se confrunta cu o situație inedită și că trebuia să se gândească în liniște la ceea ce se întâmplase. Îi veni în minte o lecție învățată cândva de la Zagoreos: *Hotărăște argumentat. Planifică logic. Acționează ordonat.*

Întâi, actualele circumstanțe: era orb, complet dependent de gărzile lui. Iar ei, lăsați de capul lor, vor urma planul și îl vor duce la marele rabin din Damasc. Din fericire, nici Mikbar, nici Hagri nu știau că vocea din cer i se dezvăluise ca fiind a lui Iisus. Dacă ar fi știut, cu siguranță i-ar fi spus asta lui Abijah. Iar el, foarte probabil, l-ar fi suspectat pe Saul, care venea ca acuzator din partea Sinedriului, că se convertise

în secret la Cale și l-ar fi acuzat de erezie. Sau, și mai rău, cele două gărzi s-ar fi întors împotriva lui, chiar acolo, pe drum, l-ar fi acuzat că e un apostat și li s-ar fi părut de datoria lor să-l pună în lanțuri și să-l ducă înapoi la Înalta Curte, să fie judecat pentru blasfemie. Sau l-ar fi ucis, pur și simplu, ori l-ar fi abandonat... un orb lipsit de ajutor în deșert, devorat de lupi. Astfel, viața lui stătea în mâinile celor două gărzi ale Templului, aflate în slujba lui Caiafa, marele preot care făcuse în așa fel încât Iisus să fie răstignit. Ca să-și salveze viața, se gândi Saul, trebuia să păstreze secretul.

Cel mai important era să urmeze îndemnul glasului din cer. Se îndoia că fusese chiar Iisus cel care-i vorbise, dar apariția bruscă a luminii și orbirea lui erau dovezi că Dumnezeu fusese prezent în acel moment. „Du-te în oraș...", i se spusese. Presupunând că acela fusese un mesaj de la însuși Dumnezeu, niciun evreu în toate mințile nu ar fi putut vreodată să nu dea ascultare unei porunci a Celui de Sus. Dar unde anume în oraș? Cu siguranță, nu la Abijah. Cel mai înțelept și mai logic plan, se gândea el, era să găsească un loc neutru, unde să fie singur și unde să aștepte alte semne.

– Mikbar, zise el, de când am orbit, nu mai văd rostul de a merge direct la rabinul-șef al sinagogilor, așa cum plănuisem. Știi cumva vreun hangiu din Damasc, care să adăpostească un orb? Am bani să-l plătesc.

Lui Mikbar îi luă ceva timp să răspundă.

– Te pot duce la casa lui Iuda Elimelech, un om bun, care are un han mic pe strada Dreptății. Cu ani în urmă, i-am făcut porți din fier pentru curte. Îl voi ruga să găsească o odaie pentru tine.

După o pauză lungă, Mikbar continuă:

– Comandantul gărzilor Templului mi-a ordonat să raportez rabinului-șef sosirea mea la Damasc. Așadar, îi voi duce documentele semnate de marele preot Caiafa, care autorizează misiunea noastră aici.

Saul începu să protesteze, dar pierderea vederii schimbase ecuația autorității. Nu avea nicio putere să îl oprească pe Mikbar. Părea puțin lipsit de importanță totuși, pentru că documentele semnate de Caiafa nu foloseau la nimic sinagogilor din Damasc, fără persoana împuternicită de Curte să aplice decretul Sinedriului. Saul vorbi cu băgare de seamă:

– Mikbar, spune-i rabinului că cel care a venit să-i caute pe adepții lui Iisus a orbit și nu poate executa ordinele.

Spre sfârșitul după-amiezii, așa cum măsurase Saul trecerea timpului după dogoarea ceva mai potolită a soarelui pe spatele lui, Mikbar îl anunță că se zăreau zidurile Damascului. Cei trei călători intrară prin Poarta de Vest. Saul auzea strigătele negustorilor care-și lăudau vasele din lut și simțea agitația și freamătul unui oraș prosper. Respirând adânc, simți în nări mirosul de scorțișoară de la o tarabă cu condimente, pe cel de carne prăjită și pe cel neplăcut al unei tăbăcării. Curând, se opriră pe ceea ce părea o stradă aglomerată. Când îl auzi pe Mikbar îndepărtându-se, Saul

îl rugă pe Hagri să-i găsească punga cu bani din desagă. Toate monedele erau acolo.

În cele din urmă, Mikbar se întoarse cu Iuda, stăpânul hanului. Da, avea să găzduiască un orb. Ușurat, Saul îi plăti pentru două zile. Dacă vocea existase cu adevărat, atunci cu siguranță Iisus avea să apară până atunci. Vorbind din suflet, Saul își luă rămas-bun de la Mikbar și de la Hagri, strângându-le mâinile și exprimându-și recunoștința pentru tovărășia și purtarea lor și oferindu-i fiecăruia câte cincizeci de denari drept răsplată.

În timp ce hangiul îl conducea printr-un pasaj spre o ușă care scârțâia și apoi într-o odaie, Saul încerca să-și fixeze în minte locurile în care se aflau patul, scaunul și masa. Stând acolo, se strădui în zadar să-și adune gândurile. Așa cum lumina orbitoare îi stinsese ochii, la fel, întâlnirea cu glasul din ceruri îi tulburase mintea. Pentru o clipă, se simți fără ajutor și se îndoi de sine, întrebându-se dacă nu cumva doar își închipuise toată întâmplarea. Dar în clipa următoare, își aminti cu o limpezime fără seamăn tot ce se petrecuse acolo.

În trecut, Saul se întorcea întotdeauna spre scris atunci când avea nevoie să-și pună ordine în gânduri. Acum, lipsit de vedere, trebuia să se bizuie doar pe memorie. Avea să înceapă prin a-și explica, pe bucăți, fiecare element al acelei scurte, dar de neuitat întâlniri. Întâi, fusese cerul întunecat, fără îndoială un semn prevestitor al furtunii care urmase. Apoi, explozia

luminii strălucitoare, despre care și tovarășii lui de drum spuseseră că fusese mai puternică decât a soarelui, așa cum nu mai văzuseră vreodată. Cu siguranță, o astfel de lumină strălucitoare putea fi un semn de la Dumnezeu. Nu spusese oare psalmistul că Domnul „se acoperă cu lumină ca și cu un veșmânt"?

Anumite forțe – încă nu știa sigur ce fuseseră – îl loviseră cu o asemenea putere, încât căzuse trântit la pământ. Pentru bătrâni, căderea era o metaforă pentru păcat. Apoi, veniseră primele cuvinte rău prevestitoare. „Saul! Saul! De ce mă prigonești?" Cel care-i vorbise îi cunoștea numele: în privința asta nu exista îndoială. În realitate, nu-l prigonise niciodată pe Iisus, dar își amintea că citise într-un raport care-l cita pe Învățător: „Oricine le face rău celor care mă urmează pe mine mă prigonește." Astfel, trebuia să presupună că vorbitorul cunoștea nu numai faptul că-i urmărise pe adepții lui Iisus, din Ierusalim, ci și că intenționa să facă același lucru și împotriva celor din Damasc.

Următoarele cuvinte fuseseră rostite aproape cu înțelegere: „Știu că nu-i ușor să te ridici împotriva celor care te mână." De ce, se întrebă Saul, ar cita Iisus – presupunând că fusese Iisus – o veche zicală grecească despre prostia boilor? În primul rând, citatul îl făcea mai credibil pe cel ce-i vorbise. Era bine știut că, pe pământ, Iisus vorbea adesea în parabole. Dar cum putea acea zicală să facă referire la el? Era ridiculizat și privit ca un bou fără minte, prins la jug, care nu se supune decât stăpânului său, Zadok? Privind retrospectiv, trebuia să recunoască într-adevăr

că el urmase făgașul ambiției, al vanității și al mândriei, ca un animal înhămat la jug. Să fie posibil ca acea voce care se dădea drept Iisus să-i poruncească să se revolte, să se ridice împotriva stăpânului său și să-i dea de știre în același timp că nu va fi ușor?

Apoi urmase tăcerea și, cumva, cu toate că fusese cuprins de frică și uimire, găsise destulă prezență de spirit ca să vorbească. „Doamne", zisese el și în acea frântură de clipă recunoscuse că vocea din ceruri era, cu adevărat, dumnezeiască, „ce vrei să fac?" Întrebarea ieșise fără vrerea lui. Din tot ce învățase, știa că, atunci când Dumnezeu îi vorbește direct unui om, are o misiune pentru el.

În sfârșit, porunca rostită scurt: „Ridică-te și du-te în oraș. Acolo ți se va spune ce să faci." De ce, se întreba el, dacă vocea fusese un trimis al lui Dumnezeu, nu îi spusese atunci și acolo ce avea de făcut? În plus, dacă i s-ar fi dat o misiune, de ce orbise? I se părea un fapt lipsit de logică și deloc folositor. Fără vedere, un om nu poate conduce, organiza sau duce la îndeplinire ceva bun.

Trecu o oră. Apoi alta. Cu grijă, atent la obstacole, Saul se plimba prin odaie. Ai răbdare, se mustra el din când în când. Zgomotul străzii devenise tot mai slab, așa că presupunea că se întunecase. Poate că cel care își spusese Iisus așteptase venirea nopții. Dar în odaie era liniște, nu se auzea decât sunetul pașilor lui. Cu un oftat, găsi scaunul și își puse capul pe masă.

În acea clipă, lui Saul i se păru că aude pași. Își ținu respirația. Oare sosise Iisus? Tăcere. Apoi se auzi

o bătaie ușoară în ușă. Tânărul sări în picioare, bâjbâi să traverseze odaia, se lovi de o bancă și căzu. Se ridică repede, pipăi de-a lungul peretelui, până găsi zăvorul și deschise ușa.

– Ți-am adus mâncare, ceva de băut și apă ca să-ți speli picioarele.

Era vocea veselă a unei femei tinere.

– Cine ești?

– Eu sunt Hannah, slujnica de la han. Iuda, hangiul, îți trimite ce are mai bun de mâncat și de băut și mi-a spus să-ți spăl picioarele, pentru că ai făcut un drum lung.

– Nu! Nu! zise Saul. Pleacă!

Fără speranță și plin de furie, închise ușa. Îl aștepta pe Iisus, dar era doar o slujnică. De supărare, Saul își promise că nu va mânca și nu va bea niciun strop până când nu va primi din nou vești de la Iisus.

Găsi drumul spre pat și se întinse, tulburat, în deznădejde, cu mâinile împreunate. De ce îl părăsise Iisus? Plângându-și de milă, Saul suspina și se cufunda tot mai adânc în tristețe și în amărăciune. După un timp, oboseala trupului și încâlceala din gânduri îi cuprinseră spiritul slăbit și alunecă în somn.

Câteva ore mai târziu, Saul se trezi. Era liniște, nu se auzea nici măcar un cântat de cocoș, motiv pentru care presupunea că e încă noapte. Visase, iar în vis stătea în pavilionul mamei lui și o aștepta plin de nerăbdare. În cele din urmă, silueta ei se ivise din umbra unei coloane și rămăsese deoparte, privindu-l,

cu frumoșii ei ochi scăldați de lacrimi. Dreaptă, ca de obicei, dar nemișcată, îi căutase chipul cu privirea. Fără un cuvânt, își plecase capul cu tristețe și își pusese mâinile subțiri pe ochi, ca și cum ar fi plâns. Încet, se întorsese și, fără să privească măcar o dată în urmă, dispăruse în umbră.

Saul se așează repede, încă nu pe deplin treaz, dar speriat. Înainte, ori de câte ori îi apăruse în vis, mama lui îl îmbrățișase, îi vorbise cu căldură și afecțiune, îl încurajase. Acum, însă, nu rostise o vorbă. Simțea de parcă o mare distanță se așternuse între ei. Cum trebuia să interpreteze acel vis? Prin plecarea ei, îl respinsese pentru ceva ce făcuse sau era pe cale să facă? Cumva, nu reușea să scape de senzația că niciodată nu avea s-o mai revadă.

Acum, treaz de-a binelea, Saul se ridică de pe pat și păși cu atenție, cu mâinile în față, bâjbâind după scaun. Pierdut în întuneric, căzu din nou peste bancă, lovindu-se la un braț și la genunchi de podeaua tare din pământ. Durerea ascuțită, tulburarea pe care o trăia de când își pierduse vederea, tăcerea chinuitoare a mamei lui, toate îl împingeau la disperare și se întinse sângerând. Trecuseră o zi și o noapte de când Iisus nu venise la el. Poate că acel Iisus nici nu exista și nu avea să mai apară vreodată, așa că avea să fie lăsat fără vreo speranță, în acel han îndepărtat, neputincios, condamnat să cerșească de la străini. Eșecul îi apăru ca o fantomă: toți anii de învățătură erau pierduți, toate aspirațiile și planurile lui din tinerețe se încheiaseră brusc și tragic.

Cu mâinile împreunate, plângându-și situația în care se găsea, Saul se cufundă în suferință și în deznădejde. Oră după oră, se afunda tot mai adânc în negurile disperării, se lovea cu mâinile în piept, se jelea că fusese părăsit, respins, pedepsit pe nedrept. În cele din urmă, spre sfârșitul celei de-a doua zile, osteni să se complacă în acea stare:

– Ajunge! își zise cu dezgust. E destul de rău. Nu fac decât să înrăutățesc lucrurile și mai mult.

Se ridică în picioare, izbi cu pumnul în masă și strigă.

– Sunt un molâu? Sunt un laș? Nu! Nu sunt! Nu am venit până aici doar ca să accept înfrângerea.

Avea de ales: putea să-și plângă de milă mai departe sau putea să găsească o cale de a-și urma drumul. Cum? Încă nu era sigur. Dar știa că se afla la o răscruce a vieții sale. Fie își înfrângea suferința și își găsea un nou țel în viață, fie accepta moartea.

Moartea putea fi alegerea cea mai ușoară, se gândea el. Nu trebuia decât să se înfometeze, pur și simplu. Dar voia să trăiască. Își amintea de orele întunecate din copilăria chinuită de astm și de cum învățase să nu se dea bătut, știind că lupta pentru respirație avea să ia sfârșit, în cele din urmă. Auzea cuvintele șchiopului Musonius: „Nu există tragedie pe care curajul să nu o poată înfrânge." Și ale lui Zagoreos: „Caută în tine, Paulos, caută în tine." Și mai era Targon, calm și hotărât, mărșăluind repede, să îl salveze pe *Pegasus*. Își amintea înțelepciunea lui Gamaliel: „Dumnezeu nu ne dă o povară mai mare decât putem duce."

Cât de des îl călăuziseră în trecut sfaturile lui... Acum, mai mult ca niciodată, trebuia să se întoarcă spre ele. Ca să găsească un drum înainte, avea nevoie de curaj, îndrăzneală și voință puternică. Trebuia să-și adune gândurile și spiritul de neînfrânt. „Caută în tine, Paulos..." Zagoreos avea dreptate. Era timpul să se gândească temeinic la situația în care se afla și apoi să apeleze la raționament.

– Dumnezeu s-a amestecat direct în viața mea.

Rostise fiecare cuvânt cu hotărâre, forțându-și mintea să înțeleagă ceea ce îi părea o enormitate.

– Cu ce scop, nu știu. Dar prezența lui acolo, pe drum, nu o pot nega. Dumnezeu a fost acolo.

Folosindu-se de ce învățase ca discipol, hotărî să utilizeze certitudinea intervenției lui Dumnezeu ca propoziție de bază pentru analiza lui.

– Întrucât Dumnezeu a fost acolo, trebuie să cred și cred că a apărut acolo cu un scop. Dumnezeu nu acționează niciodată fără motiv. Mai departe. Este adevărat că mi-a vorbit o voce în mijlocul drumului, iar vocea pretindea că e a lui Iisus. Așa să fie oare?

După ce se gândi pe rând toate posibilele explicații, se întrebă.

– Cum să nu fi fost glasul lui Iisus? Este de neînchipuit ca Dumnezeu să îngăduie cuiva să spună că e Iisus. De aceea, trebuie să presupun că cel care mi-a vorbit a fost cu adevărat Iisus. În plus, știa totul: mi-a spus pe nume și-mi cunoștea toate faptele. Doar Domnul este atotștiutor. Așadar, este posibil ca Iisus să-mi fi vorbit ca trimis al lui Dumnezeu, în numele Lui.

Cântărind importanța acelei presupuneri, își spuse ca o concluzie:

– Dacă Iisus este acum, la trei ani după moartea Lui, trimisul lui Dumnezeu, atunci trebuie cel puțin să cred că El a fost Unsul, Fiul cel iubit al lui Dumnezeu. În acest caz, nu mai pare chiar imposibil ce susțin apostolii Lui, cum că ar fi Mesia.

Plimbându-se prin odaie în timp ce se gândea la implicațiile grave ale acestui raționament, Saul se întreba de ce Mesia ar fi apărut ca un modest tâmplar dintr-un sătuc, și nu ca puternicul rege războinic pe care evreii îl așteptau de o mie de ani.

Se opri. Ce era sunetul acela de la geam? Ascultă, dar era doar o rafală de vânt, care trântea un oblon rupt.

– Să presupunem mai departe, continuă el, urmând tactica lui Gamaliel, că acel Iisus pământean era, de fapt, Mesia, așa cum s-a spus atunci. Înseamnă că Barnaba avusese dreptate când se întorsese din Galileea atunci, în acea zi îndepărtată. Iar Ștefan spusese adevărul când amintise Înaltei Curți că pe vremuri evreii cu mintea închisă îi renegaseră pe Moise și pe Iosif, așa cum noi îl renegăm în prezent pe Iisus. Iar relatările despre minunile lui Iisus, pe care eu și Zadok le-am batjocorit, au fost adevărate.

Totuși, rămâneau unele întrebări:

– De ce a permis Dumnezeu ca Fiul Lui să fie răstignit? Oamenii noștri amestecați printre cei din sectă au povestit despre învățăturile lor care spuneau că Domnul voia să arate omenirii întregi că Iisus era om, muritor, unul ca noi. Apoi, s-a spus că Dumnezeu

l-a înviat din morți și chiar ar fi existat mărturii că așa s-a întâmplat. Motivul pare să fi fost dorința Celui de Sus de a arăta că Iisus nu a fost doar om, ci și una cu el: Mesia, Cel Ales!

Saul scutură furios din cap.

– Dacă raționamentul meu este corect – și atât logica, cât și dovezile mi-l susțin din plin –, atunci am greșit...

Pe străzi era o liniște deplină. În curând, avea să înceapă o nouă zi. Punct cu punct, oră după oră, Saul își revedea argumentația dintru început, de la cea dintâi presupunere, prin forța logicii, până la concluzia finală. Le luase pe toate la rând. Cercetase din nou fiecare aspect. În final, și-a dat seama că numărul mare al mărturiilor conducea într-un singur punct: existau mai multe motive să creadă că Iisus era Mesia decât că nu era.

Cu două zile în urmă, aveam ochi să văd, se gândea el, dar eram orb pentru adevăr. Azi, sunt orb, dar văd adevărul. Iisus, cel pe care l-am prigonit, este Mesia, știu că e adevărat.

Se lăsă învăluit în tăcere, îndată ce, uimit și speriat, încercă să înțeleagă realitatea. Nimic din cei douăzeci și șapte de ani din viața lui nu îl pregătise pentru această revelație. Era greu de crezut, dar trebuia să accepte faptul că i se întâmplase o minune pe drumul spre Damasc. Dumnezeu îl oprise din prigoana înverșunată în care se aruncase cu capul înainte, din acea lucrare greșită la care pornise, îl întorsese din drum, îi schimbase gândul. Pentru asta, Dumnezeu îl trimisese

la el chiar pe Iisus, deși ar fi trebuit ca singur să înțeleagă. Logica nu lăsa loc pentru altă concluzie.

În adâncul inimii lui, Saul știa că Dumnezeu îi schimbase viața pentu totdeauna. Dar mai erau multe lucruri pe care nu le înțelegea. Orb, cum putea să ducă la îndeplinire o misiune? Chiar așa, cum putea să facă ceva folositor? Totuși, putea spera. Domnul Dumnezeu, cel care îl pedepsise luându-i vederea, avea puterea de a-l ierta și de a i-o reda. Isaia scrisese despre asta, iar Barnaba fusese martor la minunea de la Capernaum, unde Iisus îi redase unui orb vederea.

Atunci, Iisus îi ceruse mai întâi orbului să-și arate credința, care apoi avea să îl facă să vadă din nou. Saul nu era sigur dacă el împlinea condiția de credincios. Cunoștințe am, își zise el. Credința nu o prea înțeleg și prea multă n-am...

Poate că acea credință era, de fapt, o forță sufletească ce avea să se pogoare asupra lui, cum se întâmplase cu Barnaba și cu Ștefan sau cu toți cei care urmaseră Calea. În acea clipă, simți nevoia de a-i mulțumi lui Dumnezeu pentru că îl scosese din întuneric și îi arătase adevărul. Căzând în genunchi, își alungă din minte toate spaimele și gândurile negre, iar apoi se așternu peste mintea și peste sufletul lui o împăcare cum nu mai simțise vreodată. Liniștit și plin de speranță, își ridică mâinile spre ceruri.

– Doamne Dumnezeule, știu că ai avut un gând când m-ai adus aici. Arată-mi calea pe care ai ales-o pentru mine și o voi urma.

În timp ce se ruga, gândurile lui Saul se înălțară spre alte lumi și avu o viziune. Zări chipul unui străin cu suflet bun venind la el a doua zi, un om pe nume Ananias, care avea să-i atingă fruntea cu mâinile și să-i redea vederea.

12

PRIBEAG

În zona veche a Damascului, numită după zeul semitic al furtunii, Hadad, un negustor de lână respectat pentru cinstea și hărnicia sa era îngenuncheat la fereastra casei lui din piatră, în zorii zilei, și declama un cântec de recunoștință al lui David, când avu o viziune.

– Ananias!

Imediat și fără ezitare, negustorul recunoscu vocea, deși nu o mai auzise de mai bine de trei ani. Se întoarse și zise:

– Iată, sunt aici, Iisuse Doamne.

– Ridică-te, Ananias, du-te pe strada numită a Dreptății, la hanul lui Iuda, iar acolo caută un drumeț din Tars pe nume Saul. El se roagă pentru vedere și a avut o viziune în care a văzut venind un bărbat pe nume Ananias, care a pus o mână pe el și i-a redat lumina ochilor.

– Doamne, zise Ananias, am auzit de la multă lume despre acest bărbat, despre cum i-a închis și i-a

prigonit pe cei care te-au urmat, în Ierusalim. Acum e aici, în Damasc, cu o epistolă de la marele preot al Sinedriului, care îi dă dreptul să îi aresteze și să-i pună în lanțuri pe toți cei care îți invocă numele.

– Du-te, pentru că acest om este cel ales să-mi poarte numele în fața tuturor neamurilor și a regilor și dinaintea poporului lui Israel. Chiar eu îi voi arăta cât de mult va trebui să pătimească în numele meu.

Străzile din Damasc erau pustii când Ananias bătu la porțile din fier ale hanului lui Iuda. Când intră în odaia lui Saul, văzu un bărbat mai scund, mai tânăr și nu atât de puternic precum se așteptase. Pe lângă silueta sfrijită, umerii aduși și gâtul subțire, capul îi era neobișnuit de mare. O frunte îngustă și un nas proeminent îi dominau partea de sus a feței; falca puternică îi era acoperită de o barbă bine tunsă, ca a oficialilor de la Înalta Curte. Buclele negre și dese îi acopereau tâmplele, dar se răriseră spre vârful capului. Dar te izbeau ochii lui bulbucați, deschiși, holbându-se în gol.

Ananias respiră adânc.

– Frate Saul, Domnul Iisus m-a trimis să fac astfel încât să poți vedea din nou și să-L primești pe Duhul Sânt.

Saul își întoarse fața și atenția în direcția din care venea vocea.

– Te așteptam.

Ananias își puse vârfurile degetelor pe fruntea lui Saul.

– Primește-ți înapoi vederea!

Saul își îndreptă privirea în sus și, într-o clipă, crustele care îi acopereau ochii căzură.

– Văd, zise Saul. Văd!

Vocea lui crescu, iar el se întoarse în dreapta și în stânga, privind curios camera. Când dădu cu ochii de Ananias, își dădu seama că, într-adevăr, era străinul care îi apăruse în viziunea din noaptea trecută, un bătrân cu fața blajină, care inspira încredere. Cu un strigăt de bucurie, Saul îl apucă pe Ananias de umeri:

– Văd!

Ananias se dădu un pas înapoi.

– Mai e ceva, zise el. Domnul Iisus mi-a mai poruncit să-ți transmit acest mesaj: te numește alesul lui, să îi porți numele în fața tuturor neamurilor, a regilor și a copiilor lui Israel, să le deschizi ochii, să-i îndrumi dinspre întuneric spre lumină, de pe căile Satanei pe cele ale lui Domnului, să-i înveți că păcatele le pot fi iertate de Dumnezeu prin credință în Domnul Iisus.

– Dumnezeu mi-a dat mie această misiune? întrebă Saul minunându-se.

– Iisus ți-a dat această misiune, zise Ananias hotărât. Iisus și Dumnezeu sunt diferiți, dar sunt Unul.

– De ce am fost ales eu?

– Asta nu mi s-a spus, răspunse bătrânul. Domnul Iisus poruncește, El nu se justifică.

Făcu o pauză, apoi continuă.

– Poate pentru zelul tău ieșit din comun. Numai că slujeai cui nu trebuia.

Saul vru să mai întrebe ceva, dar ezită, se împletici și ajunse la masă, de care se sprijini, să nu cadă.

Ananias se uită la chipul palid al lui Saul.

– Când ai mâncat ultima dată?

– Cu trei zile în urmă am jurat să nu pun nimic în gură până ce Iisus nu se va întoarce la mine.

Ananias îl ajută să se așeze pe scaun.

– Stai jos. Îți aduc ceva de mâncare și de băut.

Îndată ce sosi Hannah, Saul luă o cupă mare cu apă, rupse o coajă de pâine și, cu ochii sclipind de ardoare, se întoarse spre Ananias.

– Cum de îl cunoști pe Iisus?

Bătrânul se gândi o clipă, înainte de a-și începe povestea.

– Ca negustor de lână, călătoresc din Antiohia la Beersheba, peste dealurile și văile din Iudeea și Siria. Cu zece ani în urmă, s-a întâmplat să fiu în sălbăticie, să cumpăr lână, când am auzit un învățat ale cărui cuvinte mi-au pătruns în inimă, vorbind lângă un izvor dintr-un sat. Venea de undeva din deșert, pe linia unei familii de preoți, și vorbea cu o înflăcărare pătimașă împotriva acelor evrei care luau de la săraci ca să se îmbrace pe ei în aur. Adepții lui l-au numit Ioan Botezătorul, pentru că îi cufunda pe toți cei care îl urmau, bărbați și femei, într-un izvor, apoi îi scotea, iar asta însemna moartea păcatelor și renașterea spiritului. Unii l-au crezut profet pe acest Ioan, dar el spunea că nu e, că adevăratul profet avea să vină în curând. Atunci am auzit prima dată de Iisus...

– L-ai văzut pe Iisus când era pe pământ?

– Da, de multe ori, răspunse Ananias. L-am căutat în Galileea și mergeam să-l ascult prin sinagogi, pe malurile mării, oriunde apărea și predica. Și s-a întâmplat să fiu în Ierusalim – într-adevăr, am intrat pe porticul Templului – când Iisus a răsturnat mesele zarafilor. Revoltele care au izbucnit în acea zi au făcut ca legiunile romane și gărzile de la Templu să-i adune pe toți – curioși, nevinovați, la fel ca și pe cei care au recunoscut că sunt adepți ai lui Iisus. Cu puțin noroc, eu am scăpat și am fugit la Damasc. Aici, am prosperat și am devenit diacon al Căii.

– Câți adepți are mișcarea în Damasc?

Ananias ezită, apoi decise că nu trebuia să dezvăluie faptul că nu avea încredere deplină în el.

– Cel puțin optzeci aici, în oraș, și încă treizeci în satele din apropiere.

Saul își ridică sprâncenele a mirare.

– Sunt chiar mai mulți decât credeam noi, cei de la Curte.

– Regele Aretas îi îngăduie pe toți zeii, atât timp cât cei care li se închină respectă pacea și ordinea, zise Ananias. Totuși, noi trebuie să păstrăm bine secretul, pentru că evreii sunt cei care urmăresc să ne distrugă, în special rabinul-șef Abijah. Desigur, și noi suntem evrei. Și noi mergem la sinagogi. Slujim Tora. Ținem Sabatul. Dar în a treia zi a săptămânii ne adunăm – uneori la râul Abana sau pe versantul din afara zidurilor orașului sau în casa cuiva. Ne rugăm. Iar unul dintre noi, care l-a auzit pe Iisus când era în viață – de obicei, Samanta – spune una dintre parabolele lui.

Saul împinse farfuria la o parte.

– Ar trebui să aflu mai multe despre misiunea care mi s-a dat.

Ananias scutură din cap:

– Doar Domnul Iisus știe și îți poate spune mai mult. Ce o să faci acum?

Saul era nesigur.

– Ridică-te, zise Ananias. Botează-te și lasă în urmă trecutul.

– Sunt gata, răspunse Saul.

Când ajunseră la apele repezi ale râului Abana, cei doi bărbați înaintară până când apa le ajunse la talie. Ananias își puse mâna dreaptă pe spatele lui Saul, iar mâna stângă pe piept.

– Te lepezi de păcate?

– Mă lepăd și cer iertare pentru multele greșeli pe care le-am făcut, zise Saul.

– Te botez în numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh. Ananias îl cufundă pe Saul sub apele limpezi și repezi și apoi îl ridică încet.

– Păcatele tale sunt iertate. În aceste ape ai fost îngropat cu Hristos, ca în moartea lui, și te-ai ridicat din nou la viață, spre gloria Lui înviată. Te-ai născut din nou. Începi o nouă viață. Trăiește-o așa cum vrea Dumnezeu!

Saul ieși din apă plin de ardoare și hotărâre. Cu apa curgând de pe el și ciufulit, se îndreptă spre mal și se întoarse spre Ananias.

– Spui că am renăscut și așa e. Iisus a poruncit ca eu să le duc evreilor și tuturor neamurilor adevărul.

De aceea, îmi voi începe misiunea chiar acum. Mai întâi, voi merge la rabinul-șef, Abijah, și-i voi cere să mă lase să le vorbesc înțelepților de la sinagogă. Lor le voi povesti cum mi s-a arătat Iisus pe drum și le voi spune că acum știu că Iisus este Mesia, cel pe care l-am așteptat de atât timp.

Ananias își ridică mâinile, în semn de precauție.

– Nu te vor crede. Și ți-ar putea face rău.

– Nu mă tem de acești rabini, zise Saul. Ei merg pe un drum greșit, așa cum am mers și eu. Dar, cum eu sunt acum trimisul lui Dumnezeu, trebuie să vorbesc.

Ananias clătină din cap.

– Îndrăzneț mai ești, frate Saul, poate prea îndrăzneț. Ar fi mai bine să-i adun pe oamenii noștri diseară, la casa lui Amon, să le povestești cum a venit Iisus la tine.

– Le voi face pe amândouă, zise Saul. Evreii din Damasc trebuie să afle adevărul, așa că voi merge acolo mai întâi.

Până să găsească Saul sinagoga, soarele îi uscase deja pelerina, iar strălucirea zilei îi ridicase moralul. Evadase din închisoarea întunericului. Putea să vadă din nou. Putea să meargă fără ajutor. Putea să-i vadă pe voioșii negustori din Damasc strigându-se unul pe altul pe străzile aglomerate. Putea să privească spre cer, să vadă palmierii, zborul păsărilor.

La sinagogă – o basilică din piatră tăiată – fu condus spre odaia privată a rabinului-șef, Abijah.

– Eu sunt Saul și vin din Ierusalim.

Abijah se ridică și își deschise brațele în semn de bun venit.

– Te așteptam.

Rabinul îl privea pe Saul cu atenție.

– Dar nu ești orb. Însoțitorii tăi ne-au spus că ai fost lovit de fulger pe drum și ai orbit.

– Vederea mi-a fost luată și redată prin faptele lui Dumnezeu, zise Saul. Acum, voi vorbi în sinagoga voastră despre misiunea mea.

– Așa vei face, zise Abijah. Mikbar a adus epistolele din partea lui Caiafa, prin care ne spune să te ajutăm să-i aduni pe membrii acestei secte dăunătoare, care urmează un fals profet. Suntem gata să te ajutăm.

Spunând asta, îl trimise pe un îngrijitor să ia câți oameni putea, să-l asculte pe cel trimis de Sinedriu.

Celor douăzeci de meșteri, negustori și bătrâni adunați, Abijah le spuse:

– Iată, acesta este Saul, trimis de marele preot al Sinedriului, să ne scape de disidenți și apostați. Vorbește, Saul!

Tânărul așteptă în picioare, tăcut, să se facă liniște.

– E adevărat că am fost trimis de Caiafa să-i arestez și să-i pun în lanțuri pe toți adepții Căii, de aici din Damasc, și să-i duc înapoi în Ierusalim, să fie judecați pentru erezie.

Făcu o pauză și cercetă chipurile celor aflați în fața lui.

– Frații mei, am greșit. Caiafa greșește. Voi și toți cei care ați crezut că suntem evrei devotați vă înșelați.

Pentru că Iisus nu a fost un fals profet. El este Fiul lui Dumnezeu. El este Alesul.

În odaie era liniște. Saul continuă:

– Cum de am aflat asta? Ei bine, acum trei zile Iisus mi-a vorbit, pe drum, când veneam spre acest oraș.

Se auzeau bombăneli în mulțime, iar tânărul fu nevoit să ridice tonul.

– Ascultați-mă, oameni buni, cu toții! Nu am visat. Nu a fost nălucire. L-am auzit pe Domnul Iisus. Mi-a vorbit, cu propria lui voce și chiar cu gura lui. Iisus trăiește. Profetul pe care l-am răstignit pe cruce era Mesia...

Rumoarea crescu și începură să se audă vorbe furioase. Rabinul Abijah păli, falca îi căzuse și îl privea pe Saul nevenindu-i să-și creadă ochilor. Din adunare, un înțelept cu barba albă și fața roșie strigă:

– Afară cu blasfemiatorul! Profanează acest loc sfânt!

Îl urmară și alții și agitară pumnii spre Saul, obligându-l pe Abijah să-și ridice mâinile, să facă liniște. Apoi se întoarse spre Saul, arătă cu degetul spre el și zise:

– Ai fost trimis să ne aperi. Iar tu te-ai alăturat ereticilor. Ai devenit dușmanul nostru.

– Nu vă sunt dușman, strigă Saul. Nu fiți orbi, cum am fost eu. Puteți vedea lumina. Eu am fost martor la acest adevăr: Iisus e Unsul lui Dumnezeu.

– Erezie! Erezie! strigă înțeleptul către Abijah. Cheamă gărzile.

O mulțime de voci se auziră:

– Afară! Blasfemie, blasfemie! Loviți-l cu pietre pe eretic!

– Ascultați-mă, strigă Saul. Ascultați adevărul.

Dar fețele din mulțime se întorseseră împotriva lui. Unii își acopereau urechile, alții alergau spre Abijah, strigând înspăimântați și sfâșiindu-și hainele. Ridicând vocea, rabinul strigă la Saul:

– Pleacă! Pentru numele lui Dumnezeu, pleacă. Ne-ai trădat. Pleacă repede, înainte să curgă sânge.

În timp ce se îndrepta înapoi spre han, Saul începu să înțeleagă dimensiunea sisifică a misiunii lui. Ananias îl prevenise, dar el, din mândrie și dintr-o nouă convingere, se așteptase ca măcar unii dintre frații lui evrei să primească să vadă adevărul despre Iisus. Trebuia să știe. Trecuseră patru sute de ani de când iudaismul acceptase un profet – atât de mult, încât atunci când apăruse Iisus în mijlocul lor, în Ierusalim, n-au putut înțelege că Dumnezeu Îl trimisese oamenilor pe cel mai mare dintre profeți. Își amintea ce îi spusese Gamaliel odată: „Puțini sunt aceia – nici măcar toți cei înțelepți – care primesc devenirea istoriei atunci când ea se scrie."

Pe la apus, Ananias bătu la ușa lui Saul, iar cei doi bărbați se îndreptară spre casa lui Amon, un tânăr olar, aproape de zidul de vest al orașului. Gazda lor îi întâmpină la intrare, clătinând din cap cu jenă:

– I-am chemat pe mulți, zise Amon, dar au venit doar patru – Tobias, eu, soția mea și mereu credincioasa Samanta.

– De ce nu au venit ceilalți? întrebă Ananias.

Amon îl trase pe Ananias deoparte.

– Se tem că ai fost înșelat, șopti el. Ei cred că trimisul Sinedriului doar se preface că ni s-a alăturat și că acest Saul complotează, ca să ne descopere și să ne pună în lanțuri.

– Așa am crezut și eu la început, răspunse Ananias, dar ascultă-i povestea înainte de a-l judeca.

Conștient că era suspectat, Saul povesti amănunțit împrejurările călătoriei lui, cerul care se întuneca, lumina cea mare, cuvintele rostite de Iisus, deznădejdea de după ce-și pierduse vederea.

– Ananias poate mărturisi în fața voastră că Iisus i s-a arătat în această dimineață și i-a cerut să vină să-mi ridice crustele de pe ochi, ca să-mi pot începe misiunea de a spune lumii ce am văzut.

Nici nu termină Saul de vorbit, că Tobias zise:

– Chiar dacă ți-aș putea crede povestea, nu pot uita că ai dus la îndeplinire uciderea lui Ștefan. Împunse cu un deget în pieptul lui Saul. Te-am văzut acolo cum exultai. Nu pot uita nici că, atunci când ai început să-i arestezi și pe alții din Ierusalim, eu și soția mea de-abia am scăpat. Nu pot uita că ai bătut drumul până aici să ne pui în lanțuri și să ne duci la Ierusalim, să fim judecați de o Curte la fel de despotică precum e însuși împăratul roman.

Se întoarse apoi spre Ananias.

– E bine de știut că rabinii și înțelepții acestui oraș l-au dat afară din sinagogă azi. Chiar acum, rabinul Abijah îi cere regelui Aretas să-l trimită la închisoare

pe acest om, pentru tulburarea ordinii publice. Am aflat asta de la un slujitor al lui Abijah. Tobias clătină din cap cu amărăciune. Pleacă din Damasc, nefericitule, pentru că aici vei face mai mult rău Căii decât bine.

Îl amenință cu pumnul pe Saul și plecă.

După un moment, Samanta veni la Saul și îi atinse brațul cu degetele ei subțiri. Era slabă și uscățivă, o femeie micuță, cu ochi albaștri veseli, iar în ținuta ei dreaptă era ceva care sugera noblețe și curaj. Cândva, fusese bogată. Soțul ei avusese bani și fusese conducătorul ales al orașului-stat Tiberiada. Acolo îl văzuse ea prima dată pe Iisus și îl urmase prin toată Galileea. Soțul ei divorțase de ea, din acest motiv, dar îi înapoiase zestrea. Apoi, Samanta venise în Damasc, unde câștigase un respect atât de mare în interiorul mișcării, încât membrii ei o aleseseră prima femeie diacon. Acum, ca întotdeauna, vorbi cu voce fermă, care îndemna la supunere.

– Eu îți cred povestea, zise Samanta. O cred, așa ciudată cum e, pentru că am încredere în Ananias. Și, cu siguranță, stă în firea lui Iisus să aleagă pentru cauza Lui pe cineva care i-a prigonit adepții. Îmi amintesc bine cum l-a făcut pe cel care aduna dările, pe Zaheu, să-și dea averea săracilor.

Se uită la Saul și dădu din cap.

– Frate Saul, fiecare femeie și fiecare bărbat care intră pe ușa Căii descoperă că nu e ușor să slujești această cauză. Chiar de la începutul misiunii tale, ai mers în sinagogă ca un străin și i-ai înrăit pe evreii noștri, tocmai oamenii pe care vrem cel mai mult să-i convingem. Iar pentru noi, cei care credem în Iisus cu mult

înaintea ta, povestea convertirii tale a fost ca un cutremur. Și, pentru cei mai mulți dintre noi, e greu de crezut. În timp, poate că se va întâmpla asta. Dar acum trebuie să lași minților noastre simple un timp, ca să înțelegem marea taină a întoarcerii lui Iisus pe pământ pentru prima dată de când s-a ridicat la ceruri.

Saul ascultă atent. Încă din copilărie recunoștea un învățător bine pregătit.

– Cel mai rău dintre toate, frate Saul, zise Samanta, deschizându-și larg brațele, cel mai rău dintre toate e mesajul tău: este gol, tulbure și lipsit de forță. Eu înțeleg că viziunea pe care ai avut-o pe drum nu te mai lasă să te gândești la altceva. Înțeleg acel sentiment. L-am văzut pe Iisus de multe ori și de fiecare dată am plecat de lângă el cu strălucirea veșniciei. Dar nu este destul ca tu să spui iar și iar: „Am avut o viziune! Iisus mi-a vorbit!“ Puțini te vor crede. Și mai puțini, chiar, te vor lua în seamă.

Dacă vrei să-ți îndeplinești misiunea, trebuie să le spui oamenilor ce înseamnă Iisus pentru ei, ce le poate aduce și de ce ar trebui să îl urmeze. L-am auzit spunând că trebuie să îl iubim pe Dumnezeu și pe aproapele nostru – un mesaj clar și simplu. Dar e atât de ușor de rostit și atât de greu de urmat... Învățăturile din parabolele lui Iisus nu sunt mereu evidente. Într-adevăr, și-a meșteșugit poveștile simple ca să ne țină mintea trează, știind că ne vom aminti mai degrabă de o parabolă decât de un discurs.

Ananias deschise gura să spună ceva, dar Samanta ridică mâna, oprindu-l.

– Mai am ceva de spus, zise ea, și începu să se plimbe prin odaie. Cine este Iisus? Și de ce să Îl urmăm? Asta e întrebarea. Există și alți zei. Într-adevăr, pentru că acest oraș civilizat este o răspântie unde se întâlnesc atâtea credințe, așa cum este și pentru comerț, zeitățile venerate aici sunt multe, ca o piață îmbelșugată la vremea recoltei. Pe o tarabă e Apollo, pe alta Artemis, iar pe alta Zeus. Dacă mai mergi, dai de triada sumeriană, Anu al cerului, Enlil al furtunii și Ea a apei. Dacă te uiți spre Anatolia dai de zeița-mamă Cybele, spre Persia de Mithra, spre Babilon de Marduk. Te întorci spre sud și îi descoperi pe Osiris, stăpânul Nilului, și pe Ra, zeul strălucitor al piramidei lui. Iar încolo, spre capătul acelei piețe aglomerate, ce vedem? Pe umilul Iisus, îmbrăcat nu în aur și bijuterii, ci în pelerina din lână aspră a săracilor.

Se opri, să se uite la Saul.

– Cine este noul zeu? Și ce oferă acest Iisus femeilor, bărbaților și copiilor de pe pământ? Răspunsul se află în noi. Zilele învățăturilor lui pe pământ au fost prea puține. A vorbit celor de prin sate și n-a lăsat nimic scris. Care dintre noi va cerceta cuvintele și viața lui Iisus, cine îi va explica mesajul și îl va tălmăci atât de limpede, încât ciobanul de pe câmpie și femeia care își frământă pâinea nu doar să-l înțeleagă, ci să se alăture bucuroși Căii? Mesajul lui Iisus încă n-a fost pe deplin deslușit și înțeles, cu atât mai puțin scris. Pentru toate este așteptat omul potrivit. Dacă poți face asta, frate Saul, vei lumina lumea.

Saul stătea extaziat, uimit de forța, de onestitatea și de logica vorbelor acelei femei micuțe.

– Sunt gata să încep, zise Saul.

– Ai fost botezat azi? întrebă Samanta.

– Da. Ananias m-a botezat în râul Abana.

– Probabil că nu știi asta, zise Samanta, dar imediat după ce a fost botezat, Iisus s-a dus singur în deșert. A mers acolo să mediteze, să-și caute propria conștiință și sufletul, să-i vorbească lui Dumnezeu și să-l asculte. Când s-a întors, Iisus nu numai că își cunoștea bine misiunea, ci putea să își prevadă și întregul curs al vieții.

– Și eu voi merge singur în deșert, zise Saul.

Cu excepția vânturilor care ridicau nisipul și sculptau în el diverse forme și a unor grupuri mici de oaze unde apa izvora inexplicabil din pământ, stepele vaste care înconjurau Damascul erau tăcute și pustii. Ziua, cerul era ca un castron răsturnat cu plumb topit. De la răsărit până la apus, soarele îți ardea ochii, pielea, carnea chiar. Întunericul se lăsa repede, învăluindu-te ca un giulgiu. Apoi, frigul îți pătrundea în oase, iar puținele creaturi ale acestei sălbăticii, câte un șacal sau câte un șarpe, erau nevoite să găsească o vizuină sau să moară. Doar curajoșii sau cei nedoriți se aventurau pe acolo. Doar nomadul cu cămila lui ori cei care se ascundeau de mâna justiției. Și... cei aflați în căutarea sinelui. În această întindere nesfârșită de singurătate se aventurase Saul, iar timp de trei ani rătăci în căutarea unui sens al trecutului său, așteptând în van ca Iisus să reapară și să-i spună cum să-și împlinească misiunea.

13

FUGAR

Privind în depărtare, spre est, gărzile regelui Aretas, aflate la Poarta Babilon, vedeau troienele de nisip suflate de vânt, semn că în apropiere se află o caravană lungă de cămile, dinspre Mesopotamia. Pe la prânz, aceasta ajunsese între zidurile Damascului, unde se descărcau bumbacul și mătasea, sacii cu mei și secară. Împreună cu cei din caravană sosise un rătăcitor al deșertului, un bărbat cu față lungă și barbă neagră neîngrijită, cu picioare grele și îndoite, cu sandale ponosite. Se alăturase caravanei în Havilah.

Odată trecuți de gărzi, Saul întrebă unde e drumul spre casa lui Ananias. Ajuns acolo, un slujitor îi răspunse că stăpânul lui era plecat într-o călătorie în Iudeea. Saul merse mai departe, până găsi locuința lui Amon, olarul. La bătaia lui, ușa se deschise, iar ochii soției lui Amon se măriră de uimire.

– Soldații regelui te caută peste tot! strigă ea. Intră, repede!

Saul se grăbi înăuntru.

– De ce mă caută soldații?

– Să te aresteze, șopti ea, în timp ce zăvora ușa. Amon a plecat în căutarea ta. Vino! Este un dulap în spatele roții de olărit, unde te poți ascunde.

O oră mai târziu, Saul auzi pași. Nu scoase un sunet, ținându-și respirația, până când recunoscu vocea.

– Eu sunt, Amon. Acum e întuneric, poți să ieși.

Saul se târî afară din dulap.

– Ce i-am făcut acestui rege? Am părăsit Damascul acum trei ani.

– Da, dar rabinul-șef știe că ești aici, zise Amon. Ai fost văzut de un înțelept de la sinagogă, când intrai prin Poarta Babilon. Acest bătrân vinde sare aici. Și-a amintit fața ta și a fugit să-i spună lui Abijah.

Amon puse mâna pe brațul lui Saul și îl privi în ochi.

– După care, Abijah i-a spus regelui că ai venit pe ascuns să pornești o răzmeriță. Iar el și-a trimis soldații pe străzi, să pună mâna pe tine. Pe urmă te va ucide, pentru trădare.

Saul scutură din cap și își deschise palmele.

– Cum e posibil? Nu sunt o amenințare pentru rege. După tot acest timp, am crezut că povestea de la sinagogă e de mult dată uitării.

– Bătrânul Abijah nu uită niciodată, frate Saul. Și nici nu e singur în asta. El acționează la ordinele directe ale Sinedriului.

Saul simți fiorii spaimei.

– Zadok, murmură el. Mentorul meu a devenit dușmanul meu.

– Regele a poruncit să fie păzite toate porțile, dar noi avem un plan pentru salvarea ta, zise Amon cu însuflețire. E riscant, dar nu avem de ales. Un băiat dintre ai noștri te va conduce prin oraș, spre locuința Samantei, care e înspre sud, aproape de zidul către poarta dinspre râu. Una dintre camere are o fereastră care se deschide spre zid. Sperăm că e destul de largă pentru tine.

– Când plecăm?

– Acum. Nu avem timp de pierdut. Gărzile regelui ne pot percheziționa casele.

– Câți ani are acest băiat care mă va conduce? întrebă Saul.

– Zece, poate unsprezece.

– Pot să mă încred în el?

– Nu ai de ales.

În timp ce îl ducea pe Saul în altă odaie, Amon îi dădu o pelerină jerpelită, cu glugă, și un toiag.

– Acoperă-ți capul și șchioapătă ușor, ca și cum ai fi un bătrân.

Din umbră, apăru un băiat robust, cu ochi strălucitori și obraznici și chiar cu dinții lucind pe fața lui tuciurie.

– El e Clement, zise Amon.

– Vom avea o aventură în această noapte, zise băiatul vesel. Vă voi goni, prefăcându-mă că sunt un hoț care încearcă să fure fructe de la o tarabă cu mâncare sau o pungă cu bani din buzunar. Asta va atrage atenția asupra mea. Dumneata vei înainta cu greu după mine, fără să mă pierzi din ochi și prefăcându-te că

ești surd dacă cineva încearcă să te oprească. Când vom ajunge la scările din piatră de la zid, urcă repede, până la a treia ușă. Acolo te vor aștepta.

– Dumnezeu să vă aibă în pază, zise Amon.

Băiatul își jucă rolul bine, atingându-i pe străini și provocându-i să-și țină strâns pungile, ba chiar luă în zeflemea un paznic înarmat, care îl urmări pe o străduță întunecată. Saul șchiopătă până când ghidul lui îi apăru iarăși în față. Când ajunseră la zid, băiatul înclină capul spre scări și dispăru în noapte. Saul se uită în sus, spre vârful parapetului crenelat, urcă scările și deschise ușa.

– Bine ai venit, frate Saul, zise Samanta încet. Trebuie să vorbești în șoaptă. Se apropie momentul în care garda va trece prin postul de deasupra.

Saul cercetă încăperea luminată doar de o lumânare mică.

– Ești singură?

– Da, zise Samanta. Așteptam pe unul dintre ai noștri care să mă ajute, dar cred că s-a temut să vină.

– Îți riști viața ca să mă salvezi, zise Saul.

– E alegerea mea, răspunse ea. E datoria mea.

Apoi întrebă, cu voce serioasă:

– Ce ai învățat în deșert?

– Am fost acolo să aflu ce să aștept de la Domnul și ce să aștept de la mine, vorbi Saul. Am plecat în deșert plin de încredere că Iisus va veni și îmi va spune încotro să merg și ce să le spun oamenilor. Când, după mai bine de un an, am văzut că nu se întâmplă nimic, am fost crunt dezamăgit. Apoi, mi-am dat

seama că nu Iisus trebuia să mă găsească, ci eu pe El. Așa că am hotărât că este datoria mea să creez mesajul care are să scoată lumea din întuneric. Zi și noapte m-am gândit, am studiat, am construit, am încercat să compun argumentul care să-i convingă pe evrei și pe cei de alte neamuri deopotrivă că Mesia venise pe pământ. Am scris. Am legat idei. Le-am rostit cu voce tare, printre nisipurile pustii. M-am simțit batjocorit de tăcerea deșertului. Eșecul m-a condus spre îndoială, îndoiala m-a înspăimântat, spaima a dus la furie și la deznădejde.

– Ai fost pus la încercare, zise Samanta.

– Da, asta am înțeles în al treilea an. Mi-am dat seama că trebuia să-mi dovedesc nu doar răbdarea, ci și credința. Dacă eu nu cred, cum o să pot să-i conving pe alții să creadă? Căutând în mine, am reușit să înțeleg că totul stă în credință.

– Așadar, deșertul a fost o experiență rodnică, zise Samantha.

– Da, răspunse Saul. Acolo am învățat să am încredere în Domnul, dar să mă bazez pe mine. M-am dus acolo știind doar că mi se încredințase o misiune. Acum știu că este responsabilitatea mea să descopăr cum să duc la îndeplinire acea misiune.

– Ce vei face acum? întrebă Samantha.

– Trebuie să aflu mai multe, așa că voi merge la Ierusalim, să-i cunosc pe aceia pe care Iisus i-a ales ca apostoli ai Săi și să învăț de la ei.

– Da, e bine, zise Samantha. Dar ai grijă la cuțitele lungi ale Sinedriului.

Un zgomot de cizme deasupra îi făcu pe amândoi să tacă. Când sunetul se îndepărtă, Samanta spuse:

– Acum trebuie să trecem la treabă. Avem o jumătate de oră până când garda se întoarce, iar luna va răsări în curând. Ai bani?

– Deloc, zise Saul. Și nici nu știu cum să-i găsesc pe apostolii din Ierusalim.

– Eu am fost în casa unde se află inima mișcării, îi spuse Samanta. Intri pe Poarta Damascului, o iei la stânga spre cavernele din nordul fortului Antonia, iar acolo vei găsi o casă veche din pământ, cu un colț dărâmat, care a fost reparat cu cărămizi nearse. Întreabă de Petru, cel pe care Iisus l-a ales să fie primul Său apostol.

De pe o masă, ea luă un săculeț cu monede, i-l dădu lui Saul și îl conduse de braț spre mica fereastră din zidul de piatră.

– Sunt cincisprezece metri până jos, zise Samanta. Am împrumutat un coș de cereale și funia asta de in. Voi scoate coșul pe geam și voi ține funia, să te urci. Apoi o să îți dau un burduf cu apă și pâine pentru trei zile, după care voi coborî coșul.

Saul o privea pe femeia cea micuță.

– Greutatea mea în coș va fi mai mare decât poți tu ține.

– Trebuie să încerc, zise Samanta. Nu avem timp să căutăm ajutor.

Saul se uită rapid prin cameră, căutând ceva ce putea juca rolul de opritor. Puse mâna pe o bancă și o așeză pe după o grindă netedă a acoperișului.

– Asta ne va ajuta, șopti el și înconjură funia de două ori pe lângă grindă. Este o metodă folosită de marinari pentru a-și spori forța.

Îi arătă cum să țină bucla în spirală, ca să-i controleze coborârea, dublă nodul pe coș și puse capătul liber al funiei în mâinile ei.

– Sunt gata. Când o să ajung jos, o să-ți fac semn trăgând repede de funie, de două ori.

La prima încercare, Saul nu reuși să treacă prin fereastră, așa că își scoase pelerina, își dădu cu ulei din lampă pe umeri și își împinse corpul prin deschizătură, iar apoi în coș. Acesta rămase atârnat fără să se miște, pentru câteva clipe, până când Saul îi făcu semn Samantei să dea drumul funiei din jurul grinzii. Se lăsă în jos, căzu liber șase metri, apoi se opri atât de brusc, încât coșul se înclină periculos. Suspendat în aer, Saul privi în sus, dar nu văzu nimic. Dacă striga, îl auzea garda. Așteptă. Deasupra, auzea pașii pe parapet. Când sunetul se îndepărtă, coșul începu să se miște, încet, câte puțin, până când, în cele din urmă, simți pământul sub picioare. Privind în sus, observă, la lumina stelelor, silueta gărzii care stătea nemișcată sus, pe parapet. Așteptă până când santinela se mișcă, apoi trase de funie de două ori. Coșul începu să se ridice și dispăru în noapte.

La lumina stelelor, Saul găsi drumul roman spre vest. Merse toată noaptea prin întuneric, apoi de dimineață, la lumina zorilor, până când bornele îi confirmară că trecuse granița provinciei Nabatea și, astfel, scăpase de gărzile regelui Aretas. După-amiază, părăsi

drumul, pentru a urca pe partea împădurită a Muntelui Hermon. În călătoria lor prin nord, Hagri spusese că pe acea parte a muntelui erau trei grote cu izvoare. Saul găsi unul, bău apă pe săturate, umplu și burduful, apoi se culcă.

Împrospătat și bucuros de faptul că reușise să scape, a doua zi dimineață porni la drum, oprindu-se doar ziua, să-și cumpere mâncare de prin sate, iar noaptea ca să doarmă lângă drum, câteva ore. Cinci zile mai târziu, când intra pe Poarta Damascului, se întreba dacă avea să fie recunoscut și oprit. Dar centurionul de la post nu băgă în seamă valul de drumeți care intra și ieșea, iar Saul găsi ușor casa din pământ, în spatele unui zid exterior părăginit.

La bătaia lui, ușa se deschise, dar numai puțin.

– Îl caut pe Petru, zise Saul.

– Cine ești?

– Sunt Saul din Tars. Am venit de departe, să vorbesc cu Petru.

Auzi murmure înăuntru. Brusc, ușa se deschise larg și o namilă de om cu fața ciupită apăru la intrare.

– Tu ești Saul? Da, văd că tu ești.

Îl apucă de braț și îl trase înăuntru.

– Tu ești cel care l-a trimis pe Ștefan la moarte. Am fost acolo. Am văzut cum te bucurai în timp ce era lapidat.

Alți șase bărbați tineri – unii cu ochii măriți de uimire, alții cu fețele încruntate – îl înconjurară pe Saul. Se uită plin de curaj la fiecare dintre fețele amenințătoare.

– Da, eu sunt Saul, cel care odată a lucrat pentru Curte. Dar Dumnezeu mi-a deschis ochii. Acum, și eu îl urmez pe Iisus.

O matahală izbi pieptul lui Saul.

– Minți. Eu, Prochorus, spun că minți. Ești omul Sinedriului, care îi arestează, îi închide și îi omoară pe frații noștri care îl urmează pe Iisus. Ai venit să îl ispitești pe Petru, să îl duci la moarte.

Îl lovi pe Saul în față și îl împinse spre ușă.

– Pleacă, ucigașule!

– Stai! strigă unul dintre bărbații mai tineri. Gândește-te: acest trimis al Sinedriului știe unde ne întâlnim. E înțelept oare să-l lași să plece?

Saul recunoscu accentul unui învățăcel atenian.

– Înțelept grăiești, frate Parmenas, zise un altul, apoi se auziră mai multe voci:

– Lasă-l să plece. Leagă-l, așa cum lega el femeile și copiii. Scoate-l din oraș.

În cele din urmă, Parmenas își ridică mâinile, să-i facă să tacă.

– Trebuie să-i întrebăm pe conducătorii noștri ce să facem. Între timp, să-l închidem în magazie și să blocăm ușa.

Obosit după drum și înțelegând că rezistența i-ar fi zadarnică, Saul îl urmă pe Prochorus într-o odaie mică, rece și umedă. Fără fereastră sau vreo lampă, rămase în întuneric, întrebându-se ce trebuia să facă ca să fie crezut. După ce adormi, fu trezit brusc de o lumină care îi căzu pe față.

– E cineva aici care vrea să te vadă, îi zise Parmenas.

Clipind ca să-și obișnuiască ochii cu lumina lămpii, Saul văzu conturul unei forme înalte și oarecum familiare, apoi mai clipi o dată și încercă să deslușească mai bine.

– Barnaba!

– Da, Saul, eu sunt, Barnaba, prietenul tău dintotdeauna. Lovindu-se amândoi pe umeri, izbucniră în râs, ca pe vremea când erau la școală.

– Vino, zise Barnaba. Te voi duce la casa lui Petru.

– E bine să faci asta? întrebă Parmenas. Ne temem de acest om. L-a ucis pe conducătorul nostru, pe Ștefan, iar acum ne va distruge și pe noi.

– Ridicați-vă! Cu toții! zise Barnaba. Da, frații mei eleniști, e adevărat că Saul din Tars a asistat la uciderea cu pietre a lui Ștefan. La fel de adevărat este că l-a prigonit pe fiecare adept al lui Iisus din acest oraș și i-a urmărit pe cei care au scăpat. Eu, Barnaba, am fost unul dintre cei mulți care au părăsit Ierusalimul, pentru a scăpa de prigoana lui. Într-adevăr, diavolul care-i sălășluia în suflet atunci l-a făcut să pornească spre Damasc, pentru a-i aresta pe adepții lui Iisus din acel oraș.

Barnaba se opri și coborî vocea.

– Apoi, fraților, pe drumul din apropiere de Damasc, s-a întâmplat o minune. Însuși Iisus a coborât din ceruri și i-a vorbit lui Saul.

Făcu din nou o pauză, pentru a lăsa tăcerea să se aștearnă.

– Iată ce spun, fraților. În acel loc îndepărtat, dintr-o lumină venită din ceruri, Iisus i s-a arătat acestui

trimis al Sinedriului, l-a mustrat pentru prigoana lui împotriva noastră și i-a luat vederea. Trei zile mai târziu, Domnul Iisus i-a redat-o și i-a încredințat misiunea de a răspândi adevărul, aici și pretutindeni. Vă spun, fraților, că Iisus a venit pe pământ și ca să îl facă pe acest om unul de-al nostru.

Urmă o pauză lungă, până când Parmenas vorbi:

– Îți respectăm poziția în comunitatea noastră, frate Barnaba, dar de unde știi că e adevărat?

– În primul rând, sunt sigur pentru că îl cunosc pe acest om de la școala lui Gamaliel și nu-i stă în fire să mintă că Iisus i s-ar fi arătat dacă n-ar fi fost așa. De asemenea, sunt sigur pentru că la ultima mea vizită în Damasc fratele nostru Ananias mi-a spus că Iisus i s-a arătat într-o viziune și l-a asigurat de miraculoasa convertire a lui Saul. Așadar, acum, fraților, el nu este doar unul de-al nostru – și cumpăniți bine asta –, el este singurul dintre noi, din această odaie, ales chiar de către Iisus. Fiecare dintre noi a venit la Iisus, dar Iisus a venit la Saul... Nu uitați asta!

Niciunul dintre eleniști nu zise nimic. În cele din urmă, Barnaba rupse tăcerea.

– Acum, îl voi duce pe Saul la Petru.

Străzile familiare din Ierusalim păreau neschimbate, pline cu soldați, asini, negustori, de oameni îmbrăcați în haine sărăcăcioase sau în veșminte frumoase din in și lână. În timp ce mergeau unul lângă altul amintindu-și de vremurile când erau amândoi la școala lui Gamaliel, Saul se întoarse deodată și zise direct:

– Vorbește-mi despre Petru.

Barnaba se gândi o clipă.

– Simeon. Petru. Chifa. „Pe această stâncă îmi voi clădi biserica“ – așa le-a spus Iisus lui Petru și altor apostoli, dincolo de Cezareea lui Filip. Iar Petru e puternic ca o stâncă. Este unul dintre apostolii cu răbdarea și înțelegerea necesare să țină laolaltă grupările noastre puse pe ceartă. Dar îi lipsește sârguința, Saul. Într-adevăr, și-a lăsat deoparte datoria de conducător o vreme și s-a întors în Galileea, la pescuit. Ca urmare, aproape că am ajuns la un dezastru, pentru că suntem divizați.

Barnaba ridică mâna stângă.

– Eleniștii – i-ai văzut acolo – sunt buni evrei, dar vor să interpreteze învățăturile liber. Ei consideră Calea ca fiind totală, deschisă deopotrivă păgânilor și evreilor. Ei predică în greacă.

Ridică mâna dreaptă.

– Gruparea opusă sunt evreii conservatori, conduși de Iacov, pe jumătate frate al lui Iisus și autodesemnat păstrător al flăcării. El vrea să rămânem, înainte de toate, o sectă de evrei, consideră că trebuie să urmăm Legea mozaică și toate regulile, plus să vorbim și să predicăm doar în aramaică. Iacov n-ar opri în mișcare decât pe cei care sunt născuți evrei, care se tem de Dumnezeu și sunt supuși tăierii împrejur. Atât de crâncene au fost certurile dintre eleniști și evrei, încât, la un moment dat, mi-a fost teamă că întreaga noastră cauză se va duce de râpă. În consecință, unii dintre noi l-au convins pe Petru că trebuie

să se întoarcă din Galileea, pentru că numai el este respectat de ambele grupări.

O vreme, merseră în tăcere.

– Mișcarea noastră are nevoie de un conducător puternic, Saul. Suntem puțini. Dușmanii noștri sunt mulți. Suntem condamnați de marii preoți de la Sinedriu drept eretici și blestemați de Pilat, acea marionetă a romanilor, care ne consideră niște răzvrătiți. Noi căutăm, ne zbatem.

Se întoarse spre Saul.

– Ce îi vei spune lui Petru?

– Că eu, ca și el, am fost ales de Iisus. Că și eu caut. Cu trei ani în urmă, Iisus mi-a poruncit să fiu martorul lui în fața lumii, dar încă nu am găsit cuvintele care să-i convingă pe oameni să îl urmeze. Așa că am venit aici, să învăț de la apostolii pe care Iisus i-a ales în timp ce trăia și, poate, să mă alătur lor.

Barnaba se întoarse să intre în curte și urcară scările spre o cameră aflată la primul cat. Era goală, cu pereții nefinisați. Un oblon rupt atârna pieziș la una dintre ferestre.

– Rămâi aici, iar eu îi voi spune lui Petru că ai venit.

Așteptarea fu lungă. Înăuntru se auzeau voci ridicate. Când Saul deslușì cuvintele „intrigă“ și „uneltire“, fu sigur că Petru va refuza să îl primească.

Brusc, ușa se deschise și o namilă de om păși afară. Purta niște haine decolorate de pescar, avea fața lată, o barbă care albea, umeri lați și brațe musculoase. Degetele lui groase și mâinile ca de urs erau pline de cicatrice.

– Așadar, tu ești Saul, zise Petru, studiindu-și vizitatorul cu vădită curiozitate și neîncredere.

Se așteptase să vadă un tinerel oarecare. În loc de asta, în fața lui Petru stătea un om al drumurilor, bronzat de soarele și vântul deșertului, cu piept și picioare robuste. Și mult mai tânăr decât se așteptase. Petru și-l închipuise mai din topor – cu cap ciudat de mare, cu ochi negri pătrunzători și bulbucați.

– De ce ai vrut să mă vezi? întrebă Petru.

– Iisus m-a chemat să-i duc numele în fața tuturor neamurilor, a regilor și a fiilor lui Israel, zise Saul. Am venit aici ca să îți spun ție și celorlalți apostoli despre misiunea care mi s-a dat și să putem lucra împreună, pentru un țel comun.

Petru își ridică mâinile mari noduroase, cu palmele deschise spre Saul și se înălță cât era de mare.

– Oprește-te, străine. Oprește-te! Eu conduc aici. Iisus m-a numit primul dintre apostolii săi și m-a desemnat să conduc întreaga comunitate a adepților săi.

– Știu că atunci când era în viață Iisus ți-a spus să faci asta, zise Saul, dar a trecut multă vreme de-atunci. Mie mi s-a arătat mai de curând și mi-a spus să mărturisesc lumii că El este Mesia.

Petru sări în sus:

– Ha! Tu habar n-ai. Cu mulți ani în urmă, la scurt timp după ce am devenit apostolul Său, mi-am dat seama că Iisus este Mesia și i-am și spus astfel.

Apoi făcu o pauză și se încruntă la străin.

– Acum, tu spui că Iisus s-a întors pe pământ și ți-a vorbit. Când s-a întâmplat asta?

– Acum trei ani.

– Așa mult? Petru râse disprețuitor. Și de ce ai așteptat până acum ca să ne spui?

– Am stat în deșert, să mă rog, să înțeleg ce a însemnat faptul că Iisus mi s-a arătat și să aștept să-mi spună mai multe despre chemarea lui și despre misiunea mea.

Petru ridică din sprânceană și zâmbi.

– Și a apărut din nou, să-ți dea amănuntele alea?

– Nu, nu a apărut.

Petru ridică din umeri și îl privi pe Saul cu dispreț.

– Acum, spune-mi, Saul din Tars, de ce ți s-ar arăta Iisus, într-o țară îndepărtată, tocmai ție, o slugă a Sinedriului care l-a trimis la moarte, și nu ni s-ar arăta aici, în Ierusalim, nouă, celor care i-am urmat învățăturile?

– Sunt două explicații, răspunse Saul repede. Cea dintâi, mi s-a spus că Iisus nu îi cheamă doar pe cei plini de virtute, ci și pe păcătoși, ca să se căiască. A doua, Iisus mi-a încredințat o misiune care merge dincolo de cea a apostolilor aleși de el pe pământ.

– Așa zici tu... Un zâmbet firav apăru pe fața lui Petru. Există martori? întrebă el.

– Nu, zise Saul, dar vă voi vorbi despre această viziune, iar voi veți judeca dacă ce spun e adevărat sau nu.

Petru își privi vizitatorul câteva clipe, se gândi că ar putea fi nebun, dar se îndoia că avea vreun pumnal în mânecă.

– Foarte bine. Hai să mergem în altă încăpere. Îți voi asculta povestea.

Odaia primului apostol era mobilată doar cu cele necesare, cu o masă din scânduri și douăsprezece bănci grosolane. Petru se așeză în mijloc și îi făcu semn lui Saul să stea în fața lui. Barnaba găsi un loc la un capăt al mesei.

– Te ascultăm, zise Petru.

Saul își spuse povestea în cele mai mici detalii, ba chiar o înflori pe alocuri. Cu barba în mână, Petru ascultă atent, gata să se agațe de orice slăbiciune sau neadevăr. În final, zise:

– Mai spune-mi o dată cum suna glasul lui.

– Vocea a fost, dintr-odată, blajină și convingătoare, un glas care nu putea fi confundat.

Petru se uită în altă parte pentru o clipă, căzut pe gânduri, după care își aținti privirea asupra lui Saul.

– Din două una... Ori l-ai auzit cu adevărat pe Iisus, ori ești un mincinos desăvârșit, trimis de Satana să ne distrugă.

– Trebuie să spun ceva, îl întrerupse Barnaba. Saul are și bune și rele, dar minciuna nu îi stă în fire. Și cine ar putea spune asta mai bine ca mine, care i-am fost și prieten, și victimă?

Petru se întoarse spre Barnaba.

– Dar nu au existat martori ai acestei revelații. Saul recunoaște că niciunul dintre însoțitorii lui nu l-a auzit pe Iisus.

– Tu, dar nu și ceilalți, l-ai văzut pe Iisus după ce s-a ridicat din mormânt, zise Barnaba repede. Viziunea lui Saul este confirmată de fratele nostru Ananias. Nu îl crezi?

– Ananias e un om bun, zise Petru, dar de unde știm că nu a fost amăgit?

– Ananias amăgit? spuse Barnaba. Lasă la o parte neîncrederea, Petru. E fapt știut că Saul a fost orbit de o lumină mare venită din ceruri. Cei doi însoțitori ai lui i-au spus asta căpitanului gărzilor de la Templu când s-au întors în Ierusalim. Au zis că Saul a fost orbit de o lumină cum nu mai văzuseră vreodată și au descris cum l-au condus de mână până în Damasc. Iar lui Saul i s-a redat vederea printr-un miracol săvârșit de Ananias, care l-a găsit urmând instrucțiunile date de Iisus. Cine știe mai bine decât tine, Petru, că numai Dumnezeu și Iisus pot da cuiva puterea de a săvârși minuni?

Petru își ridică mâinile a iritare.

– Prezența acestui om în Ierusalim nu poate aduce decât necazuri, frate Barnaba. Dacă îl primesc pe Saul printre noi, cum să le explic asta eleniștilor, care nu vor uita niciodată că el e omul care a luat parte fățiș la uciderea preabunului Ștefan? Iar când voi sta în fața următoarei noastre adunări, cum voi răspunde acuzației că el a fost omul desemnat de conducătorul preoților să-i închidă și să-i prigonească și să le amărască viața tuturor adepților noștri săraci, dar plini de credință din Ierusalim?

– Lasă-mă să-ți răspund, rosti Saul. Am făcut toate astea, precum ai spus. Dar nu mă învinovățesc nici de uciderea cu pietre a lui Ștefan și nici de ducerea la îndeplinire a ordinelor Înaltei Curți de a-i aresta și de a-i trimite la moarte pe alți adepți ai lui Iisus, de

aici, din Ierusalim. Pe atunci, eram un sclav al Legii. Atunci, nu cunoșteam adevărul despre Iisus. Atunci, am acționat în neștiință.

Saul lovi cu pumnul în masă.

– Tu știi adevărul, Petru. În sufletul tău, știi că Iisus este cel care a venit la mine pe drum, să-mi schimbe cursul vieții. Cuvintele tale aspre nu mă sperie, căci eu am fost mustrat chiar de Iisus pentru răul făcut celor care au crezut în el. Iar vorbele lui ard ca o flacără în mintea mea, în inima mea și în sufletul meu.

Se ridică să plece.

– Așteaptă, zise Petru. Nu te grăbi. N-am vrut să-ți aduc vreo jignire. Hai să vorbim mai departe. Întotdeauna se poate ajunge la o înțelegere. Ce vrei de la mine?

– Am venit aici să învăț de la voi, zise Saul. Am venit aici să aflu mai multe despre viața lui Iisus pe pământ. Am venit ca să te rog pe tine, primul lui apostol, să îmi spui totul, tot ce ai văzut, tot ce ai auzit, tot ce știi despre omul Iisus.

Petru se așeză la loc și închise ochii, meditând.

– Am fost acolo de la început. Îmi amintesc de prima dată când l-am văzut pe Iisus. Eu și fratele meu, Andrei, ancorasem vasul în nisipurile din Galileea și adusesem la mal ce prinsesem, să vindem la piață. Iar acolo era acest om, care se uita la noi. „Urmați-mă“, ne-a spus. „Veniți după mine și vă voi face pescari de oameni.“ Era o putere ciudată în vocea lui, o forță căreia nu ne puteam opune, așa că am mers

după el. Am renunțat la pescuitul din acea zi și l-am urmat pe Iisus. Ceva mai departe, în lungul plajei, am dat peste prietenii noștri pescari Iacob și Ioan, fiii lui Zebedeu, care își reparau plasele. Iisus i-a chemat și pe ei să îl urmeze, iar ei au venit. Așadar, am mers cu toții la Capernaum, iar Iisus a rămas în casa mea în acea noapte.

Petru își puse mâinile pe masă și se aplecă spre Saul.

– Soția mea a plâns când i-am spus că am lăsat peștele ca să îl urmez pe Iisus. „Ce vom mânca?" a întrebat ea. „Nu avem bani, iar mama e bolnavă, are febră." Iisus a auzit și a intrat în odaia în care se afla soacra mea, bolnavă. A luat-o de mână, a ajutat-o să se ridice, iar febra a dispărut. După aceea, soția mea nu s-a mai plâns niciodată de dragostea mea pentru Iisus. Așadar, în următoarea zi de Sabat, Iisus s-a dus la sinagogă și a început să vorbească. Îndată a fost întrerupt de un bărbat care a strigat: „Tu, Iisus din Nazaret, ai venit să ne distrugi!" Ei bine, Iisus a văzut că acel om era stăpânit de diavol, așa că i-a zis: „Liniște. Vino aici, spirit necurat!" iar omul a fost cuprins de un tremur mare și a căzut pe jos, în timp ce diavolul a ieșit din el. Când s-a întâmplat asta, toată lumea din sinagogă l-a privit cu uimire pe Iisus, pentru că toți și-au dat seama că printre ei se afla un învățător cu puteri atât de mari, încât putea porunci necuratului să se supună. Așa că l-au ascultat.

– Aud bine? întrebă Saul. Acel om a îndrăznit să strige la Iisus în timp ce vorbea? Asta mi s-a întâmplat și mie în timp ce vorbeam în sinagoga din Damasc.

– O, da, răspunse Petru. Nu toți cei care îl auzeau pe Iisus îl primeau. Doar săracii, flămânzii, cei singuri și deznădăjduiți și cei fără apărare.

– Ce îi făcea să îl asculte? întrebă Saul.

Petru se gândi la întrebare.

– Ei bine, îi simțeau puterea tămăduitoare. În acele prime zile, un lepros, atât de urât că te apucau fiorii, cu cruste și găuri în carne, a căzut în genunchi în fața lui Iisus și l-a implorat să îl curețe de boală. Iar El și-a ridicat mâna și l-a atins pe acest om, zicând: „Fă-te bine!" Într-o clipă, lepra a dispărut. Omul era din nou întreg.

Petru își ridică mâinile butucănoase și clătină din cap.

– În jurul Lui s-a adunat o mulțime, care apoi, desigur, a răspândit vestea că Iisus putea vindeca. Cu cât tămăduia mai mulți, cu atât mai mulți veneau la El. Bolnavi, șchiopi, orbi, unul câte unul veneau să-L implore. Un bărbat paralizat, un altul cu mâna zdrobită, o femeie care sângera, un lunatic, un mut, un surd, slujitorul unui centurion și mulți alții care nu vedeau. Ba chiar l-a ridicat din morți pe fiul unei văduve.

Făcu o pauză, să se gândească, apoi adăugă:

– Spunea că îi poate tămădui doar pe bolnavii care credeau că El are puterea de a face asta.

– Miracolul vindecării, zise Saul încet, este un act vizibil de taumaturgie, care poate convinge pe oricine, de la păgân la prinț. Dar ce le spunea Iisus celor care veneau la El? Care era mesajul Lui?

– El credea că Dumnezeu îi dăduse putere nu doar să vindece trupul, ci și să ne ierte păcatele, zise Petru. „Leapădă-te de păcate“, zicea el, „pentru că Împărăția Domnului e lângă tine.“

– Ce voia să spună Iisus cu asta? întrebă Saul.

Petru se strâmbă și se scărpină în cap.

– Îmi vâjâie capul de atâtea întrebări.

Arătă spre fereastră.

– Vine seara și sunt obosit. Mâine o s-o luăm de la capăt. Îl voi ruga pe Iacov, fratele lui Iisus, să vină și el. Nu este doar conducătorul comunității de aici, din Ierusalim, ci și învățatul mișcării noastre.

Împinse banca în spate și se ridică.

– Rămâi în casa mea. Nu e sigur să umbli prin oraș, frate Saul. Printre alții, și eleniștii noștri au jurat să se răzbune pe tine, dar sub acest acoperiș nu o să ți se întâmple nimic rău.

14

PROSCRIS

Lumina tocmai începea să dea contur crestelor de la răsărit de Ierusalim, când Saul se trezi în dimineața următoare. Nerăbdător să afle mai multe, se ridică și se grăbi spre odaia lui Petru, dar o găsi goală. Așteptă cu nerăbdare.

Când Iacov intră, împreună cu Petru, Saul îi privi cu atenție. Acel frate pe jumătate al lui Iisus era scund, cu fața palidă și obișnuită, încadrată de o barbă subțire, neagră și tunsă îngrijit. Mâinile îi erau moi și albe. Niciun semn de trudă pe ele, nimic care să sugereze că era fiu de tâmplar. În timp ce se așeza în dreapta lui Petru, Iacov își aranjă grijuliu roba albă din in, înainte să se uite la Saul și să vorbească.

– Eu și cei unsprezece apostoli l-am văzut ultima dată pe fratele meu la Înălțare, zise el.

Vocea îi era sigură, cuvintele rostite cu atenție.

– De atunci, din timp în timp, în Galileea și prin alte părți, au fost mai mulți care au pretins că Iisus li s-ar fi arătat. Ca prim frate și ca acela desemnat să

păzească moștenirea fratelui meu, mi-am asumat responsabilitatea de a cerceta fiecare asemenea caz. Niciunul nu s-a dovedit adevărat. Niciunul. Așadar, îmi vei înțelege suspiciunea privind faptul că Iisus s-ar fi coborât din ceruri și ți-ar fi vorbit.

Saul nu zise nimic. Se întoarse spre Petru, care își mută privirea în altă parte.

– Recunoști că întâlnirea a fost scurtă, zise Iacov. Ce dovadă poți să ne aduci?

– Dovada este aici, răspunse Saul, atingându-și capul și inima.

Se încruntă spre Iacov.

– Ești sceptic, toți sunteți, în afară de Barnaba. El unde e azi?

– Am hotărât să vorbim doar noi cu tine, zise Petru. Poate că, dacă Iacov îți aude povestea...

Iacov îl întrerupse.

– Da, o voi asculta.

Saul povesti din nou acea oră dumnezeiască de pe drumul spre Damasc, descriind cu detalii vii cerul acoperit de furtună, lumina cea mare, glasul lui Iisus, mustrarea, sfaturile, bâjbâiala spre han, chinul orbirii, venirea străinului Ananias și crustele care îi căzuseră de pe ochi.

La sfârșit, Iacov rămase tăcut mult timp. În cele din urmă, ridică privirea și vorbi.

– Povestea ta e mult mai convingătoare decât mă așteptam...

– Dar tot nu ai încredere, niciunul nu aveți, zise Saul.

Vocea îi era tăioasă și plină de mânie.

– De ce a rămas namila aia de paznic la ușa mea noaptea trecută? Nu am venit să vă ucid în întuneric, ci să mă alătur vouă.

Petru se aplecă spre el și îl privi în ochi.

– Teama mea nu a fost de tine, frate Saul, ci pentru tine. Zadok, după ce a aflat că ești în oraș, a poruncit asasinarea ta. L-am pus pe Nekoda, cel mai de încredere slujitor al meu, să te păzească.

– Dumnezeu mă apără, zise Saul. Nu mă tem de niciun om.

Petru își sprijini barba în palmă, studiindu-l o clipă pe tânărul bărbat, apoi îi spuse calm:

– Încă nu ai fost biciuit, pus în lanțuri și închis, pentru credința ta în Iisus, așa cum am fost eu. Dar să nu lungim vorba. Ce vrei de la noi?

– Dacă trebuie să duc mesajul lui Iisus în lume, așa cum mi-a poruncit, trebuie să știu care I-au fost învățăturile și ce a făcut în timpul vieții pe pământ, zise Saul. Așa cum eu v-am răspuns la toate întrebările, mă aștept ca și voi să răspundeți la ale mele. Te întreb pe tine, Iacov, ce a vrut Iisus să spună cu „Împărăția lui Dumnezeu e lângă tine?"

– Fratele meu a vrut să arate ce lung e drumul dintre un tiran și un împărat. Spre exemplu Tiberius și milostivul Dumnezeu-Împărat, care va veni în curând din ceruri, să domnească peste pământ. De asemenea, încerca să-i convingă pe cei ce-L ascultau că Duhul Domnului este deja aici, pe pământ. Adică Îl putem găsi pe Dumnezeu în noi, Îi putem da viață în fiecare dintre noi, dacă alegem asta...

– Iar cei ce-L ascultau au înțeles asta? întrebă Saul.

– Câțiva au înțeles, o mână dintre cei școliți, zise Iacov. I-am spus fratelui meu că această teorie a împărăției lui Dumnezeu și a lui Dumnezeu din noi era greu de priceput, că ar trebui să o explice mai pe înțeles.

– Și ce-a zis? întrebă Saul.

Iacov ridică din umeri.

– Doar s-a uitat la mine.

– Spui că Iisus a promis că Dumnezeu va veni în curând să domnească pe pământ? întrebă Saul. A spus când se va întâmpla asta?

– „Curând", asta e tot ce a zis, răspunse Iacov. Iar apoi a repetat: „Curând."

– Te întreb pe tine, Iacov, cu ce vorbe I-a convins Iisus pe oameni să Îl urmeze?

– Cea mai puternică dintre cuvântările fratelui meu, în care Și-a prezentat mesajul cel mai limpede, este o predică pe care ne-a spus-o în al doilea an al Lui de învățături, zise Iacov. Eu nu am fost acolo. Petru a fost.

– Îmi amintesc bine, zise Petru. Se adunase o mulțime mare în afara orașului Capernaum, veniseră oameni din sate, din Siria și de dincolo de Iordan și încă și mai mulți din Ierusalim. Într-o dimineață, Iisus i-a condus pe toți înspre apus, spre munte. Erau atât de mulți, că Iisus îmi ceruse să-i aduc mai aproape pe cei doisprezece, ca să-L putem auzi. Apoi, s-a suit pe creasta muntelui, astfel încât toată mulțimea să Îl vadă, deși unii erau prea departe ca să Îi poată auzi cuvintele.

Cu voce sigură, Petru declamă toate cele două mii trei sute opt cuvinte pe care Iisus le rostise în acea zi. Începu cu binecuvântarea lui Iisus pentru săraci, pentru cei care jeleau, pentru cei supuși, pentru cei flămânzi, pentru cei cu inima curată, pentru cei aducători de pace, pentru toți cei prigoniți în numele Lui. Iisus i-a încurajat să nu-și ascundă credința în El, ci să-i ridice lumina în fața ochilor lumii. Petru le spuse cum Iisus nu doar că n-a negat sfințenia Legii pe care Dumnezeu i-o înmânase lui Moise, ci a mers mai departe, vorbind despre datoria omenirii de a păstra cele zece porunci. Petru vorbi frumos, arătând tot mai puternic autoritate și încredere, pe măsură ce povestea, cuvânt cu cuvânt, cea mai cuprinzătoare predică pe care Iisus o ținuse vreodată.

Saul era impresionat și trecură momente lungi până să poată vorbi. În cele din urmă, zise:

– Ananias mi-a spus că Iisus a amintit mereu că suntem datori să urmăm pe mai departe poruncile primite de Moise.

– Da, zise Petru. El ne-a învățat care este esența Legii: „Trebuie să-L iubiți pe Domnul vostru Dumnezeu din toată inima voastră și din tot cugetul vostru. Și să-l iubiți pe aproapele vostru ca pe voi înșivă. În aceste două Porunci stă întreaga Lege și Profețiile."

– Altă întrebare, spuse Saul. Acea parabolă de la sfârșit, despre casa făcută din piatră și cea construită pe nisip, este similară retoricii aristoteliene. Unde a învățat Iisus să vorbească?

– E un dar natural al fratelui meu, răspunse Iacov. Singura Lui școală a fost sinagoga din Nazaret. Am fost norocoși, El și eu. Rabinul din sat era învățat, iar acea sinagogă mică nu avea doar cele cinci cărți ale Legii lui Moise, ci și cărți de istorie, Profețiile și cărți de poezie. Fratele meu citea tot, iar darul lui era că putea să-și amintească imediat orice citise vreodată.

– Da, îl întrerupse Petru, dar Iisus recunoștea că o poveste se ține minte mai mult timp decât un pasaj din Scriptură. Într-o zi, după ce vorbise unei mulțimi – era una dintre primele lui apariții –, i-a chemat la El pe cei doisprezece și le-a spus: „Vouă v-a fost dat să cunoașteți taina Împărăției lui Dumnezeu. Dar celor de afară toate astea le sunt date sub forma unor parabole."

– Și mama, și tata știau să spună povești, zise Iacov. Cu asta am crescut. Când fratele meu și-a început învățăturile în public, a preferat să vorbească în parabole pentru că erau scurte și simple. Putea lega fiecare poveste de întâmplări din viața de zi cu zi, adaptându-se după cum erau cei ce-L ascultau, și le putea oferi o morală care să se lege de umila lor viață.

Nerăbdător să spună mai multe, Petru întrebă:

– Vrei să auzi cele douăzeci și patru de parabole, Saul?

– Dacă vrei să cunoști învățăturile fratelui meu, nu vei putea fără să ții minte parabolele, zise Iacov.

Întorcându-se spre Petru, adăugă:

– Haide să îl învățăm pe Saul într-un mod ordonat. Tu îi descrii momentul și împrejurările în care

a fost rostită fiecare parabolă și îi spui fiecare poveste, iar eu i-o tălmăcesc.

Petru începu cu povestea semănătorului care și-a împrăștiat semințele, iar unele au căzut pe de lături și le-au mâncat păsările, altele pe pământ pietros, altele printre mărăcini și cele din urmă pe pământ bun. Iacov îl întrerupse. Semințele semnificau cuvintele lui Dumnezeu. Iar Satana făcea ca vorbele Lui să cadă pe de lături uneori. Pământul pietros se referea la oamenii a căror virtute crește doar la suprafață, dar rădăcinile lipsesc. Ei pot primi cum se cuvine cuvintele lui Dumnezeu, dar nu le pot susține creșterea în vremuri grele. Spinii erau pofta și lăcomia care au sufocat adevărul Domnului. În sfârșit, mai era pământul mănos al oamenilor buni, care aud cuvântul lui Dumnezeu și îl hrănesc, îl cresc și îi culeg roadele însutite comparativ cu semințele plantate în inimile lor.

Saul întrebă:

– Iisus a gândit fiecare parabolă ca parte a unei idei mai mari cu privire la mesajul Lui cel dumnezeiesc, adică... fiecare poveste e o cărămidă dintr-un mozaic mai mare?

– Nu cred, zise Iacov încet. Fiecare este o părticică dintr-un întreg incomplet. Fratele meu nu avea timp să construiască o întreagă structură. Și știa că zilele lui pe pământ erau puține.

Apoi, Petru declamă parabola perlei de mare preț, după care cei trei dezbătură sistematic fiecare dintre poveștile lui Iisus, cea a bobului de grâu, a monedei

pierdute, a bunului samaritean, a smochinului sterp, a fiului risipitor, a lucrătorilor viei care l-au ucis pe fiul stăpânului lor și altele. Discuțiile continuară zile în șir. Cei trei se întâlneau de dimineața până la apus și vorbeau nu doar despre parabolele și învățăturile lui Iisus, ci și despre ispită, despre Schimbarea la Față, despre călătorii, despre ultimul drum făcut la Ierusalim, ultima cină, trădarea lui Iuda, arestarea de pe Muntele Măslinilor, judecata în fața lui Caiafa și a marilor preoți, a doua și cea din urmă judecată în fața lui Pilat din Pont. Ștergându-și lacrimile care îi udau fața arsă de soare, Petru descrise lupta lui Iisus în timp ce își purta piroanele pe Golgota, agonia trăită în momentele când cuiele i-au străpuns palmele și picioarele, precum și suferința cu care îl chema pe Dumnezeu, în timp ce moartea se apropia.

După o tăcere lungă, Petru zise încet:

– N-am crezut-o pe Maria Magdalena când a venit alergând să ne spună că mormântul era gol și că un înger îi spusese că Iisus înviase, dar ne-au zis și alții că Iisus trăia. Așa că, i-am chemat pe cei unsprezece – Iuda se sinucisese, iar Matei încă nu fusese ales în locul lui – la locul ultimei noastre cine, ca să vorbim despre cele aflate. Niciunul dintre noi nu credea că Iisus se ridicase din mormânt.

Petru își înălță mâinile, iar ochii i se măriră.

– Iar atunci, brusc, Iisus a apărut în mijlocul nostru, mai plin de mânie decât L-am văzut vreodată. Ne-am plecat capetele în tăcere, în timp ce El ne mustra pentru că nu am crezut-o pe Maria Magdalena și

pe ceilalți pe care i-a trimis să ne spună despre Învierea Lui. Apoi, ne-a dat o poruncă: „Mergeți în toată lumea și duceți Evanghelia la toată făptura.“ Cu ultime cuvinte de încurajare, Iisus s-a ridicat apoi la ceruri. De atunci nu L-am mai văzut, iar asta se întâmpla cu mai bine de cinci ani în urmă.

– În acești cinci ani, ce ați făcut ca să predicați Evanghelia în toată lumea? întrebă Saul.

– Suntem atât de puțini și de prigoniți, zise Petru.

Își ridică mâna dreaptă acoperită de cicatrice și arătă spre Saul.

– Chiar tu ne-ai împiedicat, aici, în Ierusalim. După uciderea lui Ștefan, când i-ai arestat și i-ai persecutat pe membrii mișcării noastre, a fost ca și când un lup ar fi împrăștiat turma.

Ridică din umeri și își desfăcu palma stângă.

– Pe de altă parte, faptele tale ne-au ajutat cauza în afara Ierusalimului. Când cei mai buni oameni ai noștri au fugit, au dus cu ei semințele învățăturilor lui Iisus la Ptolemais, Sidon, Alexandria, Antiohia, Damasc și mai departe. În fiecare din aceste locuri i-au convertit și pe alții.

Clătină din cap, apoi vorbi mai departe.

– De fapt, s-ar putea să avem mai mulți adepți ai lui Iisus în alte locuri, decât avem aici, în Ierusalim.

– Aici, am fost obligați să ne adaptăm, zise Iacov. Avem o înțelegere cu Sinedriul, unde cel puțin doi membri sunt, în taină, adepți ai fratelui meu. Caiafa nu ne va aresta atât timp cât nu vom încerca să atragem noi adepți de aici, din oraș.

– Și cum v-ați înțeles cu Pilat? întrebă Saul.

– Pilat și Torquatus, actualul comandant al cohortei staționate aici, știu că ne adunăm în număr mic, ca să ne rugăm, zise Iacov. Ne tolerează, la fel cum tolerează rugăciunea de la Templu, atât timp cât nu producem tulburări.

– Cât de îndeaproape urmați rugăciunea noastră tradițională de la Templu sau de la sinagogă? întrebă Saul.

– Nu avem preoți și nu sacrificăm animale, zise Iacov. De obicei, ne adunăm dimineața, uneori și seara. După ce ne salutăm și ne mulțumim unul altuia, cântăm un imn și rostim împreună rugăciunea către Domnul Dumnezeu, așa cum ne-a învățat fratele meu în timpul predicii Lui de pe munte. Diaconul citește câte un psalm sau alte învățături din Tora. El sau un alt membru repetă unele parabole ale fratelui meu și le tălmăcește sensul. Cântăm un alt imn, ne rugăm, apoi ne întoarcem la casele și la munca noastră.

– Când mâncăm împreună, zise Petru, urmăm ritualul special al ultimei noastre cine cu Iisus. Când a rupt pâinea, în acea seară, ne-a dat fiecăruia o bucată și ne-a zis: „Luați! Mâncați! Acesta este trupul meu, care se frânge pentru voi. Faceți asta întru pomenirea mea." Apoi, Iisus a luat cupa cu vin și a zis: „Beți dintru acesta toți, acesta este sângele Meu, al legii celei noi."

– Vă adunați de Sabat? întrebă Saul.

– Toți suntem evrei credincioși, zise Iacov, bineînțeles că respectăm și acum ziua de Sabat. Apoi, în prima zi a săptămânii, cea în care fratele meu a înviat, ne adunăm să ne rugăm, așa cum ne-a învățat El.

– Celor care vi se alătură le percepeți vreo taxă, așa cum fac preoții de la Templu? întrebă Saul.

– Nu, zise Petru. Chiar dacă săracii noștri ar putea să le plătească, noi nu avem nicio autoritate să cerem dări. Unii dintre membri ne plătesc în grâne, ulei și vin. Iar cei câțiva dintre noi care au proprietăți sunt darnici. Mai putem conta pe Barnaba și pe mătușa lui.

– Există și oameni de alt neam în mișcare? întrebă Saul.

– Bineînțeles că nu, zise Iacov. Oricine este de alt neam și vrea să ni se alăture ar trebui mai întâi să se taie împrejur. Asta e regula pe care am stabilit-o.

– Câți adepți ai lui Iisus aveți în Ierusalim? întrebă Saul.

Urmă o pauză lungă până când să vorbească cineva. În cele din urmă, Petru zise:

– În prezent, sunt cinci sute.

– Sau mai puțini, zise Iacov.

Saul nu își putu reține o mustrare.

– Așa puțini? Mai bine de cinci ani de iluminare, și aveți mai puțin de cinci sute?

Fața lui Iacov se înroși de furie.

– Vina e a ta! Niciodată nu ne-am revenit după dezastrul pe care l-ai făcut printre noi.

– Nu e vina mea! zise Saul și lovi cu palma pe masă. Înainte să fiu mântuit și eliberat de însuși Iisus, am fost un prizonier al Legii.

Petru își ridică mâinile, să-i potolească.

– Liniștiți-vă, frații mei. Eu ți-am iertat loviturile împotriva noastră, frate Saul. Dar trebuie să înțelegi

că nu am avut de ales, a trebuit să o lăsăm mai ușor în Ierusalim. Nu am îndrăznit să riscăm să-i supărăm pe marii preoți sau pe împărat. Da, suntem puțini, dar țelul nostru e clar. În timp, ne vom înmulți. Amintește-ți parabola cu semințele de muștar. Acele bobițe mici, cuvintele lui Iisus, au fost însămânțate pe pământ.

– Da, dar fiecare sămânță trebuie cultivată bine, dacă vrem ca recoltele să fie bogate, zise Saul. I s-a dat fiecărui apostol un teren pe care să îl cultive?

Petru ezită.

– Ei bine, nu, zise el. Unul cultivă în Siria, altul în Sidon, altul în Joppa. Unii dintre cei doisprezece nu au nici pâine acasă, așa că s-au întors la nevestele și la copiii lor.

Petru făcu semn cu brațele spre geam.

– A venit seara. Haideți să ne întâlnim mâine pe la amiază.

În noaptea aceea, în odaia lui, Saul se gândi la cele două săptămâni petrecute cu Petru și Iacov. Era dezamăgit de amândoi. Petru îi părea serios și credincios, dar leneș și se întreba de ce Iisus i-a încredințat acestui pescar lipsit de educație două misiuni atât de importante: să-I dezvăluie în fața lumii filosofia atât de adâncă și cum nu mai existase vreodată pe pământ și să construiască organizația care să susțină și să ducă mai departe acest nou concept al lui Dumnezeu și al omului. Petru era total nepregătit pentru o astfel de responsabilitate, nici educat, nici cu experiență. Nu avusese de stăpânit până atunci decât o barcă de

pescuit și era analfabet. Barnaba aranjase ca nepotul lui, Ioan Marcus, să-l învețe pe Petru să scrie și să citească. Cel puțin Petru era cinstit, lipsit de șiretenie. În ce-l privește pe Iacov, Saul îl găsea plin de aroganță, cu pretenții de erudit, dar mereu în defensivă când venea vorba despre defectele lui. Singurul merit al lui Iacov era familia lui.

Nici Petru, nici Iacov nu păreau să fie speriați de faptul că nu erau mai mult de cinci sute de adepți ai lui Iisus în Ierusalim. Ce ciudat că mișcarea unui conducător atât de mare căzuse într-o astfel de pasivitate. Și totul din cauză că cei care o conduceau se temeau de Caiafa și de Pilat. Frica îi cuprinsese pe cei doi ca niște cătușe. Totuși, după cum spuneau ei, Iisus nu stătea pe gânduri niciodată atunci când era vremea să tulbure liniștea publică. În Galileea, în Samaria, în Ierusalim, mersese întotdeauna înainte, fără teamă, și își rostise cu voce tare, în fața tuturor, învățăturile și credința.

Saul era sigur că făcuse bine să vină la Ierusalim, după acei ani de singurătate în deșert. Două săptămâni de instruire fuseseră un timp petrecut cu folos. Saul era mai fascinat de Iisus ca niciodată. Discuțiile cu cei doi nu-l mulțumiseră pe deplin, dar îi sporiseră curiozitatea.

Începea să vadă numeroase fațete ale lui Iisus: făcătorul de minuni, mesagerul lui Dumnezeu, conducătorul, făptura cea plină de taine hărăzite de propria-i fire sau de Însuși Dumnezeu. Asemenea celor mai buni conducători, se situase undeva deasupra celor

care îl urmau, glăsuind mereu, prin metafore, de pe un vârf de munte... Și asta, cu toate că, prin cuvintele și prin faptele Lui, era una cu cei cărora Le vorbea. Spunea povești pe care țăranul sau femeia cea simplă le putea înțelege. Le tămăduia trupurile. Le înălța sufletele. Era esența unuia născut să conducă, să fie deasupra oamenilor și, totuși, unul dintre ei.

Ascultându-i pe Petru și pe Iacov, Saul învățase că Iisus nu doar că poseda extraordinara putere de a înfăptui minuni, ci avea și charismă. Nu exista nicio îndoială în mintea lui Saul: Iisus era un filosof cu o minte și un spirit mai cuprinzătoare decât întâlnise el vreodată. Dar de ce nu-și definise limpede acel întreg concept memorabil? Lăsase doar fragmente, nu o carte completă cu învățăturile lui. Și de ce îi alesese tocmai pe acei apostoli era de neînțeles. Printre ei, nu era niciunul destul de capabil și de curajos ca să conducă. După cincisprezece zile petrecute cu Petru și cu Iacov, înțelegea mai bine de ce Iisus venise la el. Cei doisprezece nu făceau lucrarea Lui așa cum trebuia. „Această mișcare se va scufunda", își zise el, „doar dacă nu va veni cineva să ridice steagul mesianic și să-l ducă mai departe, împreună cu misiunea pe care a început-o Iisus."

Își încrucișă brațele și închise ochii, ca să-și poată aduna mai bine gândurile.

– Cine ar putea conduce mai bine ca mine această cauză? își zise el cu voce tare. Cine ar putea formula mai bine ca mine mesajul lui Iisus? Cine ar putea duce

această veste întregii lumi, mai bine decât mine? Dacă nu eu, atunci cine?

Acea vizită îi confirmase care era misiunea lui. Nu trebuia și nu avea de gând să renunțe.

Când Saul se trezi a doua zi dimineață, se ridică din pat și deschise ușa din spate a casei lui Petru. O luă pe străduțele înguste, spre Muntele Templului, trecu de ușa școlii lui Gamaliel, apoi de cea a curții Sinedriului, unde cândva lucrase pentru Zadok și Caiafa. Ar crede ei ce i se întâmplase pe drumul spre Damasc? Gamaliel, da. Era mereu curios și cu o minte deschisă. Dar Zadok și Caiafa aveau inimi de piatră. Se întrebă dacă avea să afle într-o zi o cale de a-i convinge pe cei doi cu privire la adevărul despre Iisus. După meditația la Templu, se gândi că ar trebui, pur și simplu, să meargă la casa tăiată în piatră, să intre, să îi găsească pe Zadok și pe Caiafa și să-i convingă să îl lase să vorbească în fața celor șaptezeci și unu de preoți și înțelepți ai Sinedriului, ca să le spună povestea lui. Le-ar putea oferi amănunte despre cum i s-a arătat Iisus și ar putea cere Curții să ia în considerare acea dovadă, apoi să hotărască dacă îl acceptă sau nu pe Iisus drept Mesia. Curtea se mai răzgândise și înainte, de ce nu ar face-o și acum, în acea problemă importantă?

În timp ce începu să urce treptele spre Poarta lui Solomon, întâmplător, Saul privi înapoi. Acolo, la aproape cincizeci de metri sub el, așteptând la un colț, era Prochorus, înconjurat de cinci ticăloși înarmați cu

bâte. Saul se opri, aşteptă până prinse privirea lui Prochorus şi ridică talpa sandalei, în semn de dispreţ.

Furia îi dispăru după ce intră în curtea interioară a preoţilor şi privi spre Chivot şi spre suluri. „Binecuvântat eşti tu, Doamne Dumnezeule, împărat al universului, care m-ai sprijinit şi m-ai ajutat să trăiesc şi să văd aceste vremuri." Liniştea, frumuseţea, seninătatea naosului îi îmblânziră gândurile, îi înălţară spiritul şi îl făcură să se gândească doar la lucruri frumoase, la foşnetul mării, la un răsărit minunat în deşert, la şoaptele vântului printre cedrii de pe Muntele Hermon. Atât de liniştit şi de mulţumit se simţea, iar singurătatea îl purtă dincolo de pragul conştienţei şi intră în transă. Atunci auzi vocea lui Iisus, vorbindu-i repede: „Grăbeşte-te, Saul, pleacă din Ierusalim, pentru că ei nu vor crede mărturia ta despre Mine."

„Doamne, dar ei ştiu că odată i-am închis şi i-am prigonit pe cei care au crezut în Tine. Iar când sângele martirului Ştefan a fost vărsat, eu am stat acolo, de partea celor care l-au omorât."

„Pleacă neîntârziat", îi porunci Iisus, „iar eu te voi trimite departe, să duci cuvântul Meu către alte neamuri."

Transa luă sfârşit. Saul sări în picioare, în culmea fericirii, entuziasmat, plin de exaltare. Iisus nu-l uitase. După o absenţă de trei ani, i se arătase din nou, să-i confirme locul lui în faţa lui Dumnezeu şi să-i arate calea pe care s-o urmeze. Faptul că Iisus i se arătase şi-i vorbise chiar în Marele Templu făcu să-i tremure mâna şi întreaga lui fiinţă fu cuprinsă de înfiorare.

I se poruncise să plece și avea să părăsească Ierusalimul de îndată. Dar încotro să meargă? „Departe“, îi spusese Iisus, „către alte neamuri.“ Avea să treacă pe la casa lui Petru, să-și ia pelerina și însemnările, apoi, Iisus avea să-i arate calea.

Cu pas vioi și hotărât, ieși din curtea interioară, pe Poarta cea Frumoasă. Spre surprinderea lui, acolo îl văzu pe Barnaba, cu picioarele lui mari depărtate, sprijinit de o coloană, cu fața de obicei calmă acum încruntată. Saul îl luă de braț pe vechiul lui prieten, în timp ce mergeau.

– Fratele meu Barnaba, trebuie să plec din Ierusalim imediat.

– Da, dar de unde știi? întrebă Barnaba. Petru m-a trimis cu poruncă pentru plecarea ta.

– Petru vrea să plec din Ierusalim?

– Da, pentru că viața ta e în mare primejdie. Noaptea trecută, o iscoadă i-a spus lui Petru că Prochorus și alți patru elenișt au făcut un jurământ de sânge să te omoare, ca să răzbune moartea lui Ștefan. Pentru binele tău și al mișcării, Petru a hotărât că trebuie să pleci departe, unde să nu te ajungă mâna elenișt ilor și a lui Zadok. Iacov e și el de acord. Astfel, fratele meu, vei pleca imediat. Nekoda te va conduce până la Cezareea. Acolo, te vei îmbarca pe primul vas pregătit de plecare. E vorba despre *Karnak*, un vas egiptean care duce grâne și care pornește mâine spre Tars, la căderea serii.

– Exil, din nou, spuse Saul.

Doisprezece ani trecuseră de la plecarea lui din Tars, iar acum cei cărora li se alăturase îl trimiteau înapoi, spre casa care nu mai exista. Saul se întoarse spre vechiul lui prieten.

– De unde ai știut că sunt la Templu?

– Petru te-a urmărit.

Saul nu pomeni nimic despre noua apariție a lui Iisus. Dacă Petru și Iacov ar fi aflat că Iisus i s-a arătat din nou, chiar în Templu, l-ar fi pizmuit și mai tare.

– Plec, Barnaba, nu în zbor, nu cu teamă, ci pentru că nu mai am nimic de aflat de la Petru și de la Iacov.

Cei doi își scurtară drumul, alegând o cale printre coloanele perechi ale imensei terase. Saul îl luă pe prietenul lui de braț.

– Barnaba, am venit aici să învăț de la cei care l-au cunoscut pe Iisus cât a fost pe pământ. Am fost dezamăgit, pentru că nici Petru, nici Iacov sau alt apostol n-au fost în stare să-mi spună ce vreau să știu cel mai mult: mesajul clar și simplu pe care Iisus vrea să-l transmitem lumii. Minunile, parabolele, predicile, toate sunt pline de semnificații, dar niciunul dintre noi n-a reușit să scoată din ele acea propoziție limpede pe care să o putem spune fiecărui bărbat și fiecărei femei: „De asta trebuie să îl urmezi pe Iisus.“ Părăsesc Ierusalimul știind mai multe, dar nu destul. Iar acum văd mult mai clar că eu trebuie să caut mesajul lui Iisus și să-l duc mai departe. Așadar, plec, Barnaba, să continui misiunea pe care mi-a încredințat-o Dumnezeu.

Cei doi coborâră în tăcere scările care duceau spre Poarta de Vest a Muntelui Templului, unde așteptau trei oameni.

– Nekoda ți-a adus pelerina și însemnările, zise Barnaba. El și celelalte două gărzi de încredere te vor conduce până la Cezareea.

– Nu am nevoie de gărzi, zise Saul. Am scăpat de mai multe ori de ucigași.

– Nu doar viața ta o apărăm, Saul, ci și cauza pe care o slujim.

Tânărul ezită, apoi aprobă din cap.

– Dacă tu ești cel care îmi cere asta, Barnaba, atunci răspunsul este da.

La poartă, cei doi se opriră față în față. Dintr-un impuls, își loviră palmele.

– Mergi cu bine, frate Saul!

– Dumnezeu să fie cu tine, îi răspunse la rândul lui, întrebându-se dacă avea să îl mai revadă vreodată pe bunul și singurul lui prieten.

Nekoda îi întrerupse.

– Vino repede, stăpâne. Ești în primejdie mare în acest oraș. Trebuie să pornim neîntârziat spre Cezareea.

15

ÎNTOARCEREA ACASĂ

În a cincea zi, înaintând greu spre nord, în ciuda scândurilor care lăsau să pătrundă apa, a pânzelor peticite și a căpitanului lipsit de experiență, vasul *Karnak* reuși să treacă de Cipru și se îndreptă spre Tars. Saul își câștiga dreptul de a călători lucrând ca marinar de punte, așa că fu primul care arătă spre Muntele Taurus, care de-abia se deslușea prin ceața dinspre port.

Când zări crestele solide și maiestuoase, Saul merse la căpitan și se oferi să urce pe catarg, să supravegheze apropierea vasului de estuarul Cydnus.

Ajuns sus, se așeză pe un capăt de vergă, cu un braț în jurul catargului și cu privirea în zare. Încă nu vedea intrarea în port, dar știa că erau aproape, căci culoarea apei se schimba. Apoi, simți un miros rânced familiar și respiră adânc. Zâmbi pentru sine. O, da, era tanin, mirosul vag, dar de neconfundat, mirosul de acru, care se simțea de-a lungul râului, la sud de Tars.

Precum un dig care se prăbușește, mirosul de tanin eliberă un val de amintiri în mintea lui Saul: avuție, eleganță, familie. Dar toate astea țineau de trecut, rămăseseră undeva mult în urmă. Mama lui otrăvită, tatăl lui jefuit înainte să moară. Totuși, își zise Saul, avea încă destule de care să se bucure acolo. Tars însemna acasă. Aștepta cu nerăbdare să o vadă pe Rașela. Trebuia să aibă nouăsprezece ani acum și spera ca sora lui să fi moștenit frumusețea, calmul și grația mamei lor. Și unchiul Enoch, singura rudă de sex bărbătesc care îi rămăsese, era, probabil, rabin-șef al sinagogii, acum. Își vor împărtăși impresiile despre rabinul Gamaliel, despre viața în Ierusalim.

Îl va vedea pe Zagoreos. A doua zi avea să meargă devreme la academie, să îi facă o surpriză. Tutorele favorit și elevul lui se vor angaja din nou într-un dialog plin de spirit. Și Phoebe: cum va fi să o revadă după doisprezece ani?

Sprijinindu-și picioarele goale pe vergă, Saul încropi un plan: prima zi, acasă cu Rașela și Enoch. A doua, cu Zagoreos, Musonius și alți învățători, o tură pe arena mare, o baie tot acolo și o discuție cu tinerii învățăcei. În a treia zi, avea să îi vadă pe Phoebe și pe Pan, să afle mai multe despre prietenii și colegii lui și despre ce s-a mai întâmplat prin Tars.

Apoi, îmi voi relua misiunea, zise Saul. Întâi, trebuie să compun mesajul pe care îl voi da lumii. Apoi, îi voi găsi pe cei din Tars care îl urmează pe Iisus, îi voi organiza și îi voi atrage și pe alții în mișcare.

În același timp, trebuia să-și câștige pâinea. Tradiția spunea că niciun conducător al mișcării nu primea bani din contribuțiile oamenilor. Poate că va putea preda. Cu siguranță, era pregătit să predea logica și retorica la academie sau la Stoa. L-ar putea ruga pe Zagoreos să-l ajute. Ar fi ca o completare, i-ar învăța pe tinerii greci pentru a primi în schimb adăpost și pâine și ar predica Evanghelia, ca să ducă la îndeplinire poruncile lui Dumnezeu. Astfel, cu efort propriu și cu sârguință, putea realiza în Cilicia ce i se refuzase în Iudeea.

Saul rămase la post, în timp ce *Karnak* cârmea spre promontoriu și intra în Cydnus, lăsându-se dus de maree în amonte, spre docurile principale. Pas cu pas, pe măsură ce studia orașul în umbrele lungi din acea după-amiază de vară timpurie, Saul recunoștea locurile cândva atât de cunoscute: străzile aglomerate pe care alerga în tinerețe, zona evreiască a orașului, cartierul în care trăise. Spre nord-vest erau academia și arena. Vederea acestora îl încălzi și îi făcu plăcere. Era bine să fie acasă.

Mareea se retrase, odată cu apusul, așa că Saul se urcă în barcă, împreună cu alți cinci membri ai echipajului, să tracteze vasul spre un nou doc, construit după ce plecase el. Când terminară, Saul primi cei doi denari de la căpitanul Rodinak, își adună pelerina și însemnările sub braț și traversă cheiul. Străzile orașului, prăvăliile, colibele din pământ și casele din piatră, în amurg, toate păreau mai mici decât își amintea. Ceva era schimbat, ciudat, tulbure. Se simțea străin

pe propriul pământ, iar teama îi crescu, odată ce înainta prin oraș.

Casa unde locuia Enoch nu mai era acolo; în locul ei era o zalhana[1]. Întrebă un trecător și află de o nouă sinagogă în zona evreiască. După ce găsi clădirea, prin întunericul înserării, bătu la ușa casei alăturate. Auzi mișcare înăuntru și văzu lumina lămpii printre obloanele de la geam, dar nu-i răspunse nimeni. Bătu din nou, și din nou.

În cele din urmă, vocea unei femei strigă la el de la o fereastră de sus:

– De ce deranjezi această casă liniștită noaptea?

Lui Saul vocea îi păru cunoscută.

– Îl caut pe rabinul Enoch, răspunse el.

– Mâine va fi la sinagogă, îi spuse femeia și închise oblonul.

– Sunt Saul, nepotul lui. Te rog să deschizi ușa, vreau să-l văd.

Saul auzi voci înăuntru, în timp ce aștepta. În cele din urmă, auzi cum pică zăvorul. Ușa se deschise, iar Enoch apăru în prag, cu o lampă în mână.

Se schimbase: parcă era mai scund, era adus de spate, iar obrajii negricioși îi erau ridați și acoperiți cu pete aspre și neregulate. Dar privirea îi era vie și pe loc îi aminti lui Saul de mama lui.

Un moment nesfârșit, Enoch îl cercetă din ușă în tăcere, privindu-i chipul și hainele.

---

[1] Abator rudimentar, special pentru ovine (n. tr.).

– Da, tu ești Saul, vorbi el, în cele din urmă. Dar de ce vii la această casă a lui Dumnezeu?

Tânărul își deschise mâinile a mirare.

– M-am întors în Tars să te văd pe tine și pe Rașela, sora mea. Pot să intru? Sora mea e aici cu tine?

Enoch se dădu la o parte, încet. Saul intră și închise ușa.

– Rașela nu e aici, îi spuse el. În absența ta, am aranjat o căsătorie pentru ea, cu un negustor de bumbac din Ierusalim. A plecat cu el în Cezareea, acum trei luni.

Saul făcu o grimasă și clătină din cap.

– Ce mult aș vrea să o mai văd o dată. Spune-mi, e la fel de înțeleaptă și frumoasă ca mama?

– Rașela e un motiv de mândrie pentru această familie, zise Enoch. Va fi o soție cinstită și va aduce copii pe lume.

Vocea și purtarea îi erau pline de răceală. Între ei se așternu o tăcere ciudată, în timp ce se uitau unul la altul, stând în dreptul ușii, nemișcați.

– Trebuie să-ți spun asta, Saul, continuă el, prezența ta aici, în această casă, este dureroasă pentru mine. Pentru că am primit o scrisoare de la fostul tău protector, Zadok, în care îmi spune cum ai întors spatele Legii și tuturor învățăturilor primite de la înțelepți...

Dădu din cap și își ridică brațele îngrozit.

– ...ai ales să îl urmezi pe acel fals profet din Nazaret. Cum e posibil? Ai fost bine educat în Tars. Ai învățat Tora. Erai un tânăr inteligent când ai plecat

din acest oraș. Ce te-a ademenit? Ce demon a pus stăpânire pe tine?

– Enoch, pot să îți răspund. Ascultă-mi povestea.

Bătrânul ezită, apoi îl conduse pe Saul în odaia lui și îi făcu semn să se așeze pe un scaun, în lumina lămpii.

– Întâi, zise Saul, trebuie să te întreb cine a otrăvit-o pe mama.

După un oftat îndurerat, Enoch răspunse:

– Procurorul roman n-a reușit să afle dacă a fost Malech sau vreo slujnică răzbunătoare de la bucătărie. După ce tatăl tău și-a pierdut mințile, n-am mai putut face nimic ca să îndrept lucrurile.

Saul își puse mâinile pe față, ca să-și recapete sângele rece, apoi își începu povestea.

Fusese mai bun decât ceilalți care învățaseră la Ierusalim, câștigase o slujbă la Sinedriu ca apărător al Legii, se bucurase de ea, dar fusese îndepărtat apoi, din cauza unei greșeli.

– Șase ani am suferit în singurătate, sărac și flămând, înainte ca Zadok să mă primească iar la Curte, îi povesti Saul. Dar am reușit apoi să-mi iau înapoi timpul pierdut. M-am dedicat Legii, Enoch, și i-am întrecut pe toți ceilalți de la Sinedriu în cunoașterea ei. Am influențat hotărârile Curții. Am gustat puterea, iar acel gust dulce a stârnit ambiții și mai mari. Mi se părea că pot căpăta și mai multă putere dacă voi aplica Legea. Am vrut să scap de toți evreii care nu erau credincioși învățăturilor din Tora.

Se opri.

– Vestea judecării lui Ștefan a ajuns în Tars?

– Nu, zise Enoch. Cine e Ștefan?

– Ștefan îi conducea pe tinerii elenişti evrei care l-au urmat pe Iisus. A fost adus la judecată de Zadok, acuzat de blasfemie și osândit la moarte. Eu am fost cel care a pregătit judecata și argumentele pentru Zadok. Când Caiafa a dat sentința, mi-a poruncit să supraveghez uciderea cu pietre a lui Ștefan.

Enoch se dădu înapoi, iar ochii i se măriră.

– Ai luat o viață?

– Execuția a fost un ordin al Curții, iar eu am fost desemnat să îl duc la îndeplinire. Și mai e ceva: am pus la cale un plan și am obținut acordul lui Caiafa de a-i închide pe toți membrii sectei lui Iisus din Ierusalim și de a pleca împreună cu gărzile la Damasc, pentru a-i căuta pe cei fugiți acolo.

– Ție, atât de tânăr, ți s-a încredințat o astfel de autoritate?! se miră Enoch.

– Eram hotărât să-i întrec pe toți ceilalți, inclusiv pe Zadok, în zelul meu de a-i prigoni pe dușmanii Legii. Așa că am pornit în misiune. Și, atunci, pe drumul spre Damasc, am fost doborât de o lumină mare, iar din ceruri mi-a vorbit Iisus...

– Stai! Ajunge! strigă Enoch, astupându-și urechile cu palmele. Nu voi asculta această... această... oroare, această erezie.

Urmă o pauză lungă.

– Nu mă crezi, zise Saul încet.

– Diavolul a pus stăpânire pe tine, zise bătrânul, scuturând din cap. Sau ai avut năluciri, de la vreo băutură.

Saul așteptă, apoi vorbi, cu voce joasă și calmă.

– Enoch, apariția lui Iisus s-a petrecut în mijlocul drumului. Mi-a vorbit, m-a mustrat, apoi m-a orbit, iar trei zile mai târziu a trimis la mine un bărbat pe nume Ananias, să-mi redea vederea. Nu a fost vis, nu a fost închipuire. Iisus mi s-a arătat, iar de atunci L-am urmat. Și îl urmez pentru că știu că El e Mesia.

Enoch își ridică brațele, ca și cum ar fi vrut să alunge un dușman.

– Acel nazarinean nu a fost Mesia, zise el cu hotărâre. A fost doar un vrăjitor care pretindea că e un ales al lui Dumnezeu, nimic mai mult.

– Greșești, Enoch. Din neamul lui David, Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Lui să ne elibereze, nu de sub jugul roman, ci din sclavia păcatului. A fost planul lui Dumnezeu ca Iisus să fie răstignit, să ispășească păcatele omenirii. Trei zile mai târziu, Domnul L-a readus pe Iisus la viață.

Bătrânul strânse din dinți și clătină din cap.

– Înviere? se răsti el. În toată istoria noastră glorioasă, Saul, Dumnezeu n-a readus pe nimeni pe pământ după moarte.

– Până la Iisus, zise Saul. Această întâmplare unică, Învierea, e dovada că Iisus e Mesia.

Enoch scuturǎ din cap din nou și dădu din mână, în semn de renunțare.

– O nălucire, Saul, nimic mai mult. Mai bine de două mii de ani, poporul nostru a trăit, a muncit, a păcătuit, a încălcat porunca lui Dumnezeu și a suportat pedeapsa sclaviei, a exilului și a foametei. Ne-am

căit. Am adus jertfe. Am găsit iarăși drumul spre Dumnezeu. Toate astea nu înseamnă nimic, toată istoria noastră? Tora nu înseamnă nimic? Toate regulile după care ne ducem viețile nu înseamnă nici ele nimic? Doar pentru că un demagog ivit de nicăieri este executat de către romani, fiindcă s-a numit pe sine „rege"? Cred că nu. Eu vorbesc despre Dumnezeu în rugăciunile mele, iar Dumnezeu îmi vorbește și El. Și n-a pomenit deloc de Iisus.

– Pentru că nici mintea, nici inima ta n-au vrut să-l primească pe Iisus.

Enoch închise ochii. Dădu din cap și strânse din buze, apoi vorbi:

– Mama ta a sperat atât de mult ca tu să devii într-o zi un conducător al poporului nostru. Niciodată nu s-ar fi gândit că fiul ei și-ar trăda moștenirea de evreu...

– Nu e drept ce spui, îl întrerupse Saul. În toate privințele, sunt un evreu la fel de credincios ca tine. Tu nu ești la fel de înțelept ca mama. Ea avea mintea deschisă către adevăr. Iar eu voi plăti tributul pentru amintirea ei ducând adevărul evreilor și altor neamuri, deopotrivă, așa cum mi-a poruncit Dumnezeu să fac.

Se ridică și își luă pelerina.

– Plec.

– Nu, îl rugă Enoch. Rămâi, Saul. E aproape miezul nopții și nu ai unde să dormi. Străzile din Tars ascund multe pericole în întuneric. Credincioșii mei vor înțelege că l-am adăpostit pe fiul surorii mele pentru o noapte, în ciuda ereziei lui.

Zagoreos nu era în odaia lui de la academie. Saul se trezise înainte de zorii zilei, pornise pe străzile întunecoase, spre școală, apoi se îndreptase spre odaia în care îl întâlnise atât de des pe profesorul pe care îl admira cel mai mult dintre toți. La un moment dat, apăru un tânăr dascăl, cercetă cu privirea hainele uzate ale lui Saul și îl întrebă ce căuta acolo.

– Îl caut pe Zagoreos, zise Saul. Asta mai e odaia lui?

– Zagoreos a plecat acum mai bine de cinci ani.

Tânărul dascăl se încruntă, în timp ce privea la chipul lui Saul.

– Ești evreu?

– Da, sunt evreu din acest oraș. De ce întrebi?

– Evreilor nu le este permis să vină în această școală, zise tânărul. Este o școală a grecilor și a romanilor.

La Stoa, află că șchiopul Musonius murise răpus de febră. Ei bine, se gândea el, mai era Pan. Dintre toți cei care îi aduseseră voioșie și zâmbet pe buze în tinerețe, rămăsese doar Pan. Sau plecase și el din oraș? Cu un sentiment de teamă tot mai puternic, Saul se grăbi pe străzile aglomerate, apoi pe dealurile din vest, spre Scipio. Își spuse numele la poartă și i se răspunse că trebuie să aștepte. După mult timp, cel de la poartă reveni și îi explică lui Saul cum să ajungă la pavilionul principal. Tânărul îl dădu la o parte.

– Știu drumul, zise el.

Pan nu se ridică să îl întâmpine pe Saul. Se lăsă pe spate, pe un șezlong de pe o tribună din marmură cu vinișoare roșii: trupul lui cândva subțire devenise

acum obez. La dispoziția lui erau cinci băieți tineri cu fețele și buzele pictate.

În timp ce tânărul stătea în picioare și aștepta, Pan îi studia fața și hainele. Chipul fostului său coleg era mai lat, mai puternic și plin de riduri. Un smoc de bucle negre de pe frunte se rărise. Dar ochii rămăseseră aceiași: negri și care treceau prin tine ca o lance.

– Fața ta e trecută, Paulos. După haine, îmi dau seama că ești sărac, râse Pan. Sau joci vreun rol?

Saul privi spre șirul de băieți supli, iar Pan le făcu semn să se îndepărteze.

– Plecați! M-am săturat de voi.

Când rămaseră singuri, Pan cercetă trupul încovoiat de tristețe al vizitatorului său, cu o privire îngrijorată.

– Ești bolnav, Paulos? Să trimit după medicul meu?

– Nu bolnav la trup, ci cu moralul scăzut. Mama și tata sunt morți. Casa mea nu mai e. Sora mea nu mai e. Unchiul îmi e dușman. Nu-mi pot urma misiunea. Am venit la tine, Panaeus, prietenul meu de odinioară, pentru că mi-ai oferit un loc aici, înainte să plec la Ierusalim. Acum, trebuie să cer adăpost, pentru scurtă vreme.

– Ești bine-venit.

Saul ezită o clipă, înainte să întrebe repede:

– Știi cine a omorât-o pe mama?

Fața lui Pan deveni serioasă, când văzu suferința de pe chipul lui Saul.

– Malech, fără îndoială, zise el. A ademenit o slujnică să-i pună otravă în mâncare. Apoi, l-a plătit pe

slujbașul magistratului cu opt sute de denari, ca să o scape de pedeapsă.

Pan făcu semn cu mâna spre Saul.

– Tu, Paulos, erai plecat, iar tatăl tău își pierduse mințile, așa că am pus la cale ruinarea lui Malech.

Saul ridică privirea, surprins.

– Da? Cum?

– N-a fost greu, îi răspunse Pan, lăsându-se din nou pe spate. L-am plătit pe comandantul roman de la vremea aceea să nu mai cumpere corturi și șei de la Malech. Așa că s-a înglodat în datorii, iar când cei care i-au împrumutat bani au luat atelierele tatălui tău și casa, el a rămas fără un ban. A plecat cu o caravană spre Siria și nu l-am mai văzut de atunci.

Trecu mult timp până când Saul vorbi din nou. Pan stătea tolănit în tăcere, jucându-se cu o cupă de vin din argint.

– De ce a plecat Zagoreos de la academie? întrebă tânărul.

– A aflat că învățații din Alexandria adunaseră patru sute de mii de cărți într-un muzeu mare și a vrut să le vadă, îi răspunse prietenul lui din copilărie. Dar nu s-a mai întors...

Pan râse.

– Nu m-am mai dus la academie. Dascălii mi-au spus că sunt prea bătrân. Și așa e.

– Unde e Phoebe? întrebă Saul.

– O, draga de Phoebe, spuse Pan. După ce ai plecat tu, a plecat și ea. Nu știu unde. Curând după aceea, Tiberius l-a chemat pe tatăl ei, pe Epicrates,

și l-a numit magistrat-șef în Roma. Fratele lui Phoebe, colegul nostru Alcmeon, s-a dus și el la Roma și cântă din liră, la Curte.

Făcu o pauză și îl privi atent pe Saul.

– N-ai zis nimic despre tine, Paulos. Oamenii mei îmi spun că te închini unui nou zeu.

– Da, zise Saul. Am găsit un zeu care mi-a schimbat viața. Pentru totdeauna. Numele lui e Iisus. El este Mesia, cel pe care noi, evreii, îl așteptam.

– Bun, spuse Pan încet, dar noul tău zeu nu și-a făcut încă apariția printre evreii din Tars. Am verificat.

Zâmbetul lui mai păstra încă urme din cel al băiatului zvăpăiat de odinioară.

– Paulos, știi că toți zeii sunt la fel pentru mine, mai puțin cel la care mă rog cel mai des, Priapus.

Saul își aminti ultima petrecere la care fusese acolo, când Pan îi distrase timp de două zile pe cei doisprezece colegi ai lui, cu jongleri, cântăreți, dansatori, munți de pâine și fructe și câte o hetairă frumoasă pentru fiecare. În a doua după-amiază, Pan dezvelise o statuie din marmură a lui Priapus, un cap grotesc pe trupul gol al unui pitic, cu un falus enorm în erecție și cu testicule mari cât un pepene. Saul, împreună cu alții, se alăturase veseliei cu care îl sărbătoriseră pe idol.

Pan bătu din palme, să cheme un sclav.

– Însoțește-l pe prețiosul meu prieten la casa Selene. Du-i mâncare și băutură, când o să vrea. Și nu lăsa pe nimeni să-l deranjeze.

Lui Saul îi zise:

– Cuvintele și purtarea ta îmi spun că nu vrei să fii aproape de dezmățul din acest pavilion, așa că te trimit în casa oaspeților, care e mai departe.

Se întoarse din nou spre sclav.

– Adu peniță, cerneală și un papirus mare pentru onoratul meu oaspete. El scrie...

Singur în căsuța îndepărtată, Saul simțea povara oboselii cum îi apăsa carnea și oasele. Călătoria și, mai ales, dezamăgirea cereau odihnă și somn. Dar nu voia să se odihnească. Găsi imediat caseta cu penițe, se duse la masă și luă o bucată de papirus. În partea de sus scrise o întrebare:

De ce să îl urmeze oamenii pe Iisus?

Trebuia să găsească un răspuns simplu și scurt. Nu-și putea continua misiunea până când nu găsea un răspuns la acea întrebare. În Damasc, Iisus îl învățase ce să facă. De curând, la Templu, îi spusese unde să meargă. Dar în nicio viziune Iisus nu îi zisese ce să spună.

Mesajul depinde de mine. În lipsa unor sfaturi clare, trebuie să acționez după mintea mea: întâi, să compun mesajul. Apoi, să-l duc mai departe. O provocare care ar putea intimida pe oricine, dar cine ar putea să îndeplinească mai bine ca mine această misiune?

În ziua aceea, și în următoarea, și alte șapte săptămâni după aceea, Saul stătu la masa lui, se plimbă prin odaie, se holbă la papirusul gol și încercă să-și pună

ordine în gânduri. Privea spre munții îndepărtați, cântărind și meditând din zori și până când lampa i se stingea în noapte, apelând la logică, la rațiune, scriind și ștergând. Se oprea doar cât să respecte Sabatul.

În acele zile de odihnă și post, se duse în oraș, la o veche sinagogă a comunității Harran, unde nu îl știa nimeni. Acolo, medită la felul în care Dumnezeu intervenise să-i ajute pe patriarhi în vremurile grele și la felul în care tot El îi salvase pe israeliți. Se întreba cum se potrivea venirea lui Iisus în planul lui Dumnezeu care întărea legământul Lui cu evreii și îi chema la El pe cei de alte neamuri. Să întocmească un raționament, să aplice logica, să ajungă la o concluzie, mereu îi fusese ușor să facă asta. Acum, însă, mintea lui nu reușea să afle o cale prin labirint.

Într-o noapte, târziu, Saul începu să scrie, nu repede, cum îi era obiceiul, ci cu o mână nesigură care se oprea adesea, cu degetul mare în aer și cu arătătorul deasupra papirusului, în timp ce își croia drum printr-un dialog cu sine.

De ce îl urmez pe Iisus? Pentru că a venit la mine pe drum și mi-a poruncit nu doar să vin după El, ci și să-I duc mesajul în lume. Trebuie să mă supun, nu pot face altceva. Dar niciun alt bărbat sau femeie nu va avea parte de viziunea pe care am avut-o eu. De aceea, trebuie să răspund la următoarea întrebare, atât pentru evrei, cât și pentru cei de alt neam: Ce va face Iisus pentru voi, în viața voastră pe pământ și pentru

sufletul vostru, atunci când el va trece dincolo de această viață pământească?

Înainte să răspund, trebuie întâi să explic de ce Dumnezeu l-a trimis pe Fiul Său printre noi. Dumnezeu a văzut că trebuia. Că era timpul să intervină, pentru că noi, poporul Lui ales, rătăceam, ba chiar uitaserăm de El. Încălcaserăm porunca de a-L pune pe El pe primul loc în inimile, în sufletele și în mințile noastre. Rătăceam ca oaia cea pierdută. Știu că e așa, pentru că eu însumi, cel mai credincios dintre evrei, apucasem pe o cale greșită. Ajunsesem să venerez Legea, nu pe Dumnezeu. Și nu doar eu, ci și marii preoți păcătuiseră. Venerau pozițiile omenești mai mult decât puterea și gloria lui Dumnezeu. Ei, cei care aduceau jertfe la Templu, ei, cei care prin Sinedriu ne conduceau poporul, precum odată Avraam și Moise, tocmai ei își făcuseră din Lege un idol.

Văzând aceasta, Dumnezeu l-a trimis pe Iisus să ne conducă înapoi la stână, să ne arate drumul spre adăpostul harului său. Ca să ne învie credința, Dumnezeu l-a înarmat pe Iisus cu cea mai puternică armă care a existat vreodată: adevărul. Dumnezeu l-a trimis pe Iisus să ne aducă mesajul dintr-odată vechi și nou, întotdeauna puternic și convingător: credința, nu Legea, este cea care ne leagă de Dumnezeu.

Trebuia să știm asta. Trebuia să ne amintim de Avraam, de Moise și de David: toți au fost aleși conducători grație credinței lor și toți au condus prin credință. Dar ce este credința?

Puse jos peniţa şi plecă să se plimbe prin întuneric. Noaptea era calmă, cerul senin, stelele străluceau pe bolta imensă. Toate cerurile păreau să vegheze omenirea în acea noapte şi până la sfârşitul veacurilor.

Întors la masa lui, îşi trase lampa mai aproape.

Credinţa este steaua care ne călăuzeşte prin necunoscut. Credinţa nu cade niciodată. Ştiu că ea este ceva adevărat în sine, care nu trebuie dovedit. Înseamnă să cred ceva ce nu pot susţine cu argumente. Credinţa trece dincolo de înţelegere, este superioară înţelegerii. Credinţa este ca aerul. Ştiu că e acolo. Pot simţi aerul cum se mişcă în vânt, îl văd cum îndoaie spicele pe câmp şi ridică valul pe mare. Dar nu pot ţine aerul în palmă, la fel cum nu pot ţine credinţa în palmă. Credinţa înseamnă încredere. Noaptea, renunţ la gândurile conştiente, ca să pot dormi, încrezător că dimineaţă mă voi trezi. Credinţa înseamnă să crezi. Am pornit într-o călătorie importantă, crezând că voi sosi la destinaţie teafăr. Credinţa înseamnă acceptare. Tot ce am avut odată e pierdut acum. Această pierdere o primesc aşa cum e, căci ştiu că Iisus îmi promite un dar mult mai frumos decât luxul şi aurul: darul vieţii fără de sfârşit.

Credinţa a fost mesajul pe care Iisus ni l-a adus de la Dumnezeu. În Galileea, Iisus a vindecat prin credinţă. Într-adevăr, el i-a tămăduit doar pe aceia care aveau credinţa că El poate face asta. Prin aceste fapte, Iisus este întruchiparea credinţei. El a murit

având credință în planul și în scopul lui Dumnezeu, aceea că Fiul Omului avea să fie o jertfă în numele tuturor păcătoșilor, al rătăciților și al proscrișilor.

Așadar, răstignirea a fost felul lui Dumnezeu de a arăta cât de mult îi iubește pe oameni, atât de mult, încât L-a dat pe Însuși Fiul Lui, în semn de căință pentru păcatele fiecăruia dintre noi. Astfel, prin planul Domnului, Iisus a murit pentru toți, de la cel umil până la cel mai mare. Atunci, de ce Dumnezeu l-a înviat pe Iisus pe pământ?

E atât de limpede: răstignirea a fost încercarea omenirii de a-l opri pe Dumnezeu din planul lui cel minunat, care se înfăptuia prin Iisus. Învierea a fost încercarea lui Dumnezeu de a arăta că ceea ce e de Sus nu poate fi zădărnicit de voința omenească.

Întreaga viață a lui Iisus a urmat planul lui Dumnezeu. Când, la trei zile după ce a fost omorât, El s-a ridicat din mormânt și a venit în Ierusalim, întâi printre femei, apoi printre apostoli, apoi printre sute de oameni, toți acești martori au văzut cât de mare e puterea Domnului. Prin această minune, prin izbânda lui Iisus asupra morții, Dumnezeu a arătat că sufletul fiecărui muritor poate fi înviat. Moartea și învierea lui Iisus au deschis larg poarta spre viața veșnică, pentru toți cei care au credință.

Saul se opri și ridică penița, cuprins brusc de amintiri. Era copil, iar mama lui și slujitoarele l-au dus la colonadele dorice, în marea piață publică din Tars, unde era sărbătorită urcarea pe tron a noului împărat,

Tiberius. Pentru ochii unui copil, era un spectacol minunat: trompetele sunau, cimbalele se ciocneau, tamburinele zăngăneau, acrobații costumați se rostogoleau pe podium. Un leu răgea în cușcă. Un poet cânta virtuțile noului împărat.

Ani mai târziu, la academie, Saul aflase că grecii inventaseră un anume cuvânt care să fie folosit doar pentru a sărbători veștile bune cu privire la venirea unui nou împărat sau a unei victorii: *evangelion*. După ce se gândi câteva clipe, se aplecă asupra mesei și începu să scrie din nou.

Vestea bună adusă de Iisus e că ne dezvăluie cea mai frumoasă dintre sărbători, cu mult mai măreață decât orice alt eveniment împărătesc pe care orice neam l-a cunoscut vreodată. Prin venirea Lui, lumea s-a schimbat pentru totdeauna. Iisus este noul Împărat, nu al unor locuri sau provincii, ci al sufletelor. El domnește în noi. Prin puterea Lui, pune stăpânire pe păcat și pe faptele rele. El aduce pace în sufletele noastre muritoare. Prin izbânda Lui asupra morții, El arată că fiecare dintre noi poate învinge moartea, prin credință.

Ce va face Iisus pentru voi, pe pământ? Vă va aduce bucurie pe chip, dragoste în suflet, va da un sens lucrării voastre și speranță sufletului vostru. Cu Iisus lângă voi, nu veți cunoaște frica, nici setea, nici primejdiile, nici măcar moartea. Pentru că El este cel care vă va elibera sufletul de trup când veți muri,

El vă va primi sufletul în regatul împărătesc al lui Dumnezeu.

Iisus mi s-a arătat pe acel drum spre Damasc pentru că eu eram primul dintre păcătoși, primul dintre cei care îl prigoneau pe El și pe cei care Îl urmau. Dacă Dumnezeu mă poate ierta pe mine, cel mai mare dintre păcătoși, poate ierta pe oricine. De aceea Iisus mi-a poruncit să duc vestea cea bună în lume, iar în timp îmi va da credința trebuincioasă pentru a-i continua misiunea.

Chiar dacă am credință, cum îi voi convinge pe cei care mă vor asculta, în sinagogi și în piețe, că Iisus le oferă fiecăruia dintre ei darul credinței? Cum vor ști să creadă în Iisus?

Deschideți-vă inima și mintea, prin rugăciune și meditație, le voi spune. Iisus va veni. Fiți răbdători. Fiți ascultători. Credeți! Va veni. Pătrundeți în cel mai ascuns dintre ungherele sufletului vostru, pentru a descoperi miezul cel prețios al încrederii și siguranța credinței. Începeți-vă călătoria. La sfârșit vă așteaptă comoara, dar calea până la ea trebuie să o găsiți voi înșivă. Dacă veți crede în Iisus, dacă veți avea credință în el, vă va aduce pace în minte și în suflet și vă va dărui viață fără de moarte.

Iată vestea bună pe care trebuie să o duc în lume.

Cu aceste cuvinte, Saul lăsă la o parte penița și se ridică de la masă. Aranjă cu grijă papirusurile, unul lângă altul, de la stânga la dreapta, în stil grecesc, și citi cu voce tare ce scrisese. Era un început. Mesajul

nu era atât de simplu și de impresionant precum sperase, dar era un punct de plecare.

A doua zi era Sabat. Avea să meargă la sinagoga Harran, unde nu îl știa nimeni, și avea să ceară să fie ascultat.

16

VESTITOR

– Se zice că ai omorât un om.

Vocea și mâinile bătrânului rabin tremurau, în timp ce stătea la intrarea în sinagoga Harran, având lângă el un rabin tânăr.

– Unchiul tău mi-a trimis vorbă mie și tuturor rabinilor din oraș, că s-ar putea să aduci aici boala ereziei tale. Pleacă! Ești un lepros. Nu vei pângări această casă a lui Dumnezeu.

Saul era atât de surprins, încât ridică mâna, să protesteze. Tânărul rabin, temându-se că Saul îl va lovi pe bătrân, păși între ei și îl conduse către poartă.

– Bătrânul nu înțelege noul, zise el. Eu sunt Iafet și îl cunosc pe Iisus, dar rabinii din Tars, conduși de unchiul tău, au convins Roma să scoată în afara legii secta din acest oraș.

Își coborî vocea.

– Ai putea merge la Mersin.

– Unde e Mersin? întrebă Saul.

– În sud, pe mare, la două zile dincolo de munți. Mersin este o comunitate de sine stătătoare, de cioplitori în lemn, atât de mică și de îndepărtată, încât se află în afara intereselor și taxelor Romei.

– Există adepți ai lui Iisus acolo?

– Așa am auzit, zise Iafet. Cel care știe este Salathiel, rabinul și fierarul satului. Dar nu spune nimănui că eu te-am trimis.

În timp ce se îndepărta, Saul se gândea ce să facă: dacă sfida autoritățile locale și vorbea în piețele din Tars, cu siguranță avea să fie închis. Așa, nu obținea nimic. Sau își putea duce mesajul prin satele din Cilicia, de-a lungul drumului de la est de Tars; dar era posibil ca Enoch să fi anunțat și sinagogile de acolo. Sau putea urma sfatul tânărului Iafet și să meargă spre îndepărtatul Mersin. Dar trebuia să se ducă undeva, oriunde, neîntârziat. Venise vremea să facă ceva, să-și înceapă misiunea, să găsească oameni care să îl asculte. Știa ce să spună. Trei ani îi luase să sintetizeze mesajul; nu avea de gând să mai amâne nici măcar o oră. Dacă Iafet spusese adevărul, Mersin putea fi acel gen de comunitate deschisă Căii lui Iisus. Instinctul îi spunea lui Saul că se putea încrede în tânărul rabin.

– Așadar, am hotărât, zise el cu voce tare. Voi merge la Mersin.

Saul o luă spre sud, mergând printre tufișuri, pe sub pini și stejari, urcând stâncile colțuroase și înconjurând defileul abrupt. Două zile mai târziu, trecu peste o culme și sub el, la marginea pădurii, văzu un

golf în formă de semilună, unde era ancorat un vas mic. La mal, un bărbat musculos încărca niște scânduri într-o barcă.

De la marginea apei, terenul se înălța brusc, iar pe coastă erau risipite colibe sărăcăcioase din pământ și bușteni. Nu existau străzi. Drumurile dintre case – numără treizeci și șase – erau mai degrabă pentru capre decât pentru oameni. La marginea îndepărtată a așezării, un izvor de apă curgea de pe muntele de deasupra. Dintr-un adăpost aflat în apropiere ieșea fum; cu siguranță, acolo era fierăria. Când ajunse la colibă, Saul spuse:

– Îl caut pe Salathiel.

Tânărul sfrijit care stătea la nicovală se uită la el, în timp ce lovea cu ciocanul un fier înroșit.

– Eu sunt Salathiel. Cine ești, străine?

– Sunt Saul din Tars, un trimis al Domnului, chemat să lumineze toate neamurile. Tu ești rabinul din Mersin?

– Eu sunt, răspunse Salathiel, ștergându-și sudoarea de pe sprâncene cu mâneca. Șase zile din săptămână lucrez aici. În a șaptea le ofer învățături celor douăzeci și unu de evrei care muncesc și trăiesc aici și celorlalți șapte provenind din alt neam care îl slăvesc pe Dumnezeu, dar nu sunt tăiați împrejur. Ce cauți aici?

Saul hotărâse să nu-și ascundă niciodată misiunea.

– Îl urmez pe Iisus, oriunde mă conduce, și caut alte comunități care îl urmează.

Salathiel puse jos ciocanul și își îndreptă privirea spre zgârieturile de pe picioarele goale ale lui Saul.

– Drumul pe jos e atât de greu, încât, cu siguranță, venirea ta are un sens.

Privi spre foc, adăugă cărbune și se întoarse din nou spre Saul.

– Doi bărbați și trei femei care citesc Tora cu mine, aici, aparțin sectei lui Iisus. Eu nu. Dar sinagoga mea, deși nu e decât o colibă mică pe vârful dealului, e deschisă pentru oricine. Te vom asculta, Saul din Tars, de Sabat. Le voi spune oamenilor mei că un străin a venit în mijlocul nostru, un străin care poate fi un vestitor al lui Dumnezeu.

Arătând cu ciocanul, Salathiel zise:

– Acum, du-te la coliba Ofeliei.

Niciodată nu fusese primit Saul atât de bine și nici nu găsise vreodată o asemenea dărnicie. Ofelia, conducătoarea comunității, vorbăreață, veselă și sigură pe ea, îl însoți spre o colibă din bușteni curată, îi dădu ierburi, să-și vindece tăieturile de la picioare, și împărți cu el masa sărăcăcioasă. Pe veranda răcoroasă, cei doi gemeni în vârstă de șapte ani imitară accentul lui grecesc de oraș și se cățărară pe genunchii lui.

Izolarea făcuse ca Mersin să rămână de sine stătător. Și nevoile îi puneau pe toți la muncă. Tăietorii de lemne, cei mai mulți din Creta și Cyrene, încărcau bărcile care duceau lemnul mai departe și aduceau apoi grânele care erau depozitate într-o magazie deschisă pentru întreaga comunitate. Acum, mai rămăseseră

doar șapte saci cu orz, căci vasul cu grâne se pierduse, împreună cu șase bărbați din Mersin; și mai era o lună până când avea să sosească grâul din Alexandria. Totuși, Mersin supraviețuia. Cei tineri prindeau pește cu plasa și cu capcane. Cei mai mari ca ei se duceau cu arcurile în pădure și vânau căprioare și mistreți. Fetele torceau lâna și mulgeau caprele. Bătrânii duceau oile pe pășunile înalte din zonele curățate de tăietorii de lemne. Toată carnea, nucile, tuberculii și ciupercile adunate din pădure erau împărțite. Nimeni nu avea bani, nimeni nu avea nevoie de ei. De câte ori apărea vreo dispută, Ofelia o rezolva printr-o poruncă, ajutată de celelalte femei din comunitate.

Până în ziua de Sabat, toți aflaseră de străinul din Tars, iar curiozitatea îi adunase pe deal. Cu sinagoga plină, Salathiel citi din Lege și Profeții, apoi îl chemă pe Saul lângă el.

– Saul, un om al lui Dumnezeu, a venit în Mersin cu un mesaj. Ascultați-l. Judecați-i cuvintele și credința.

Saul păși în față, trecându-și privirea peste adunare.

– Am văzut sărăcia din hambarul vostru, vorbi el. Într-o zi, curând, o mamă din Mersin se va ridica din patul ei dimineața, va privi spre mare și va vedea la orizont vasul care va aduce grâul pentru pâinea voastră. Îndată va ști că micuții ei nu vor suferi de foame în iarna lungă ce urmează și va striga tuturor vestea cea bună și toți vă veți bucura.

Făcu o pauză, își puse mâinile pe piept și zise:

– Și eu aduc o veste bună. Vin de departe nu cu pâine, ci cu un mare dar, o comoară de la Domnul

Dumnezeu. Vă aduc promisiunea unei vieți mai bune pe acest pământ și, cel mai frumos dar dintre toate, promisiunea vieții fără de moarte.

Zări curiozitatea din ochii lor, dar și îndoiala.

– Cum e posibil? întrebă Saul. Cum poate trăi cineva după moarte?

Își ridică brațele și vorbi mai tare:

– Pentru că toate lucrurile sunt posibile prin mâna puternică a Domnului Dumnezeu, singurul Dumnezeu adevărat care a creat lumea și care o conduce. Atât de mare este puterea Lui, încât poate face pământul să se cutremure, marea să se dezlănțuie și focul să erupă din vârful muntelui. Dar el îi apără pe cei care Îl urmează.

Îl ascultau. Fețele lor erau serioase, ochii atenți. Le vorbi despre Iisus, cum tămăduise bolnavi, cum făcuse un orb să vadă și un olog să meargă, cum căutase să aducă poporul lui Dumnezeu înapoi la credință, dar fusese omorât, pentru că oamenii nu-L crezuseră când le spusese cine era și nici nu înțeleseseră de ce venise.

– Trei zile mai târziu, Domnul L-a readus pe Iisus la viață. Da, Dumnezeu și-a folosit puterea să Îl învie pe Fiul Său, să-l ridice din mormânt, o întâmplare cum nicio ființă nu a mai văzut vreodată până atunci și nici de atunci încoace. De ce? Era parte din planul lui Dumnezeu. Și-a jertfit Fiul pentru noi, pentru toți oamenii. Cine dintre noi și-ar da copilul cel iubit de dragul altora? Dumnezeu a făcut-o. A dat viața Fiului Său pentru a ne izbăvi nouă păcatele, apoi L-a înviat, ca să vedem că și noi putem trăi după moarte.

Astfel, Domnul Dumnezeu, dincolo de dragostea pentru voi, vă oferă promisiunea vieții veșnice.

Cu excepția valurilor care se spărgeau de un banc de nisip și de cântecul unor păsări, nu se mai auzea nimic.

După un timp, Ofelia se ridică și îl privi pe Saul.

– Eu nu mă închin niciunui zeu. Ce trebuie să fac pentru a primi promisiunea zeului tău?

– Să ai credință, zise Saul. Să crezi în Domnul Iisus Hristos.

Ofelia clătină din cap a neîncredere.

– Cum poate cineva să creadă într-un zeu aflat pe un tărâm îndepărtat, pe care noi nu îl vom vedea niciodată?

Saul arătă spre izvorul care curgea de-a lungul capătului dinspre sud al versantului.

– Ai încredere că zăpezile din iarnă vor aduce fluxul de primăvară care vă va purta buștenii în jos...

Ridică mâna spre orizont.

– Marinarii voștri au încredere că vânturile le vor purta vasele pe mare.

Se întoarse spre Ofelia.

– Să ai încredere în ceva ce nu poți vedea înseamnă credință.

Făcu o pauză și se întoarse încet de la dreapta la stânga.

– Trebuie să descoperiți credința în voi. Eu vă pot vorbi despre Iisus și despre lucrarea Lui cea minunată, dar trebuie să căutați în mintea, în inimile și în sufletele voastre, ca să aflați credința.

Saul se dădu jos de pe movilă. Nu voia să mai spună nimic. Planul lui pentru primul Sabat era să îi facă să îl asculte, să facă primul pas spre a se impune ca un învățător ce merită respect și, astfel, să atragă atenția conducătorilor comunității. Dacă îi avea pe ei de partea lui, îi vor urma și alții.

În următoarele săptămâni, Saul continuă să le vorbească oamenilor din Mersin, în zilele de Sabat. În celelalte zile munci acolo unde era nevoie de el, ridică bușteni, repară pânze, adună scoarță de copac. Prin energia și prin învățăturile lui, ajunse să fie bine văzut în comunitate. Apoi, începură convertirile. Primele care veniră la el să fie botezate fură văduvele Sara și Miriam, de neam de evrei din Alexandria. Urmară alți trei evrei, apoi Viganus și soția lui, apoi Livius, după care o familie de păgâni, de nouă persoane.

Cu douăzeci și unu de credincioși și alții pe care îi aștepta, Saul aranjă cu Ofelia ca adepții lui Iisus să poată avea propriile întâlniri, la apus, în fiecare primă zi a săptămânii. Îi numi pe Josiah și pe Deborah diaconi și îi învăță imnuri, să citească din Tora, să recite psalmi, să spună parabolele lui Iisus, să împartă pâine din orz și apă și să se roage.

Vasul cu grâne, *Thutmoses,* veni din Alexandria și toți locuitorii din Mersin se bucurară. Întreaga comunitate sărbători, se ospătară cu miel, pâine coaptă și câte o cupă cu vin. Cum vara era spre sfârșit, sosiră alte două vase. *Paneas,* din Antiohia, încărcat cu mai mult grâu care trebuia schimbat pe lemn de stejar,

și o barcă greoaie, din Issos. Aceasta din urmă era *Linter,* o platformă lentă, pentru bușteni, comandată de Perez, un sirian corpolent și bărbos, cunoscut în Mersin pentru calitatea lingourilor lui din bronz și din fier și pentru firea lui ingenioasă. Când sosi, aduse ca dar doi boi tineri, care să ajute la transportul buștenilor.

Când vasul lui fu aproape încărcat, Perez merse la coliba lui Saul.

– Vino cu mine la Issos, îi spuse el. Te-am ascultat. Eu cred în Iisus al tău. Mulți din sinagoga mea te-ar urma.

Saul se dădu înapoi, surprins. Era mișcat și încântat. Issos era un oraș în vestul Siriei, nu atât de populat și de modern ca Tars, dar în dezvoltare, un centru comercial înfloritor. Era un prilej bun. În plus, ce putea face mai mult în Mersin? În unsprezece săptămâni botezase douăzeci și opt de noi adepți ai lui Iisus, unul din patru din întreaga comunitate. Diaconii Deborah și Josiah își demonstraseră calitățile de învățători și devotamentul. Ei puteau duce mai departe ce începuse el. Venise în acea comunitate mică să-și încerce puterea cuvintelor și oamenii îl ascultaseră. Acum, era timpul să arunce semințele credinței în Iisus pe câmpuri mai largi. Avea să meargă la Issos.

– Plecăm în două zile, zise Perez.

Două zile îi erau de ajuns lui Saul să-i instruiască pe cei doi diaconi și pe adepții de acolo și ca să-și exprime recunoștința față de Salathiel și Ofelia.

Aflat în capătul Golfului Alexandru, orașul Issos era mărginit de munți abrupți și de o fâșie îngustă de pământ care intra în mare. Ajuns aici când mărșăluia spre vest, Alexandru învinsese armata persană a lui Darius al III-lea, atât de repede și de categoric, încât regele persan își abandonase haremul și abia își salvase viața. Războinicii lăsați în urmă de Alexandru întemeiaseră un oraș nou și prosper, cu piețe pentru comerț și cu muncitori aduși din altă parte pentru atelierele lor și pentru construcția de vase.

Principala sinagogă din Issos era făcută din piatră de var stins, iar o mare parte din ea fusese adăugată ulterior, pentru a putea adăposti comunitatea tot mai mare de evrei din oraș. Într-o grădină din partea de est era casa rabinului, Nehemiah, care îl primi pe Perez călduros și îl invită pe Saul să vorbească acolo în următoarea sâmbătă.

Într-o singură zi, se răspândi prin oraș vestea că un trimis al lui Dumnezeu se afla în mijlocul lor, așa că se adună o mulțime care voia să îl asculte pe Saul. Cum mare parte din ascultători erau evrei, hotărî să înceapă cu un anunț simplu:

– Am venit să vă aduc vești bune: vechile profeții s-au împlinit. Un salvator a venit, iar cu el a început o nouă eră a omenirii.

Le spuse povestea lui Iisus, despre viața și moartea lui, rosti câteva părți din mesajul pe care îl scrisese în Tars și de care se folosise și în Mersin, iar în încheiere le vorbi despre promisiunea lui Dumnezeu pentru viața veșnică. Se trezi prins în propriul avânt,

atât de încredințat de convingerile lui, atât de dedicat misiunii lui, încât vocea și vorbele îi captivară și îi atraseră pe oamenii din Issos.

Sâmbătă după sâmbătă, bătrân și tânăr, evreu și oameni de alt neam, umpleau sinagoga, pentru a-l asculta pe străinul venit din est, care punea la încercare vechea ordine. Atât de mulți păgâni umpleau sinagoga în fiecare sâmbătă, încât un tânăr doctor, Democedes, îl invită pe Saul să-i adune separat, acasă la el. Așa se face că Saul vorbea la sinagogă sâmbăta, iar în prima zi a săptămânii se adresa unui număr și mai mare de oameni de alt neam. În patru luni, Saul botezase treizeci și doi de evrei și cincizeci și șase de păgâni. La fel ca la Mersin, învățase doi diaconi, pe Annia, soția lui Democedes, și pe Sosibius, un armator, să îl ajute.

Cu timpul, entuziasmul pe care Saul îl adusese în Issos se răspândi în satele din vecinătate, astfel că începu să acopere un teritoriu mai mare. În zilele în care nu predica în Issos, se ducea în Erzin sau în Aegae sau în Alexandretta. În fiecare comunitate boteza noi membri, îi pregătea pe cei mai buni pentru a fi diaconi, stabilea ritualul după care se desfășura slujba și îi învăța cum să țină adunarea activă și unită, până la întoarcerea lui. Planul lui avu succes, dar se împotmoli în orașul de coastă Payas. Acolo, rabinul îl arestă pe Saul pentru tulburarea liniștii și îl convinse pe magistratul roman să-l biciuiască. Sângerând și având mari dureri, Saul fugi în Issos, ca să-și vindece rănile.

În timp ce se refăcea în casa lui Democedes, Saul continua să-și propovăduiască învățăturile în Issos. Într-o dimineață, văzu în mijlocul oamenilor o față rotundă și veselă, pe care o recunoscu imediat ca venind din trecutul lui îndepărtat.

Aram din Milet era un fost elev de la școala lui Gamaliel, plin de sârguință, iar Saul și-l amintea din vremea când el se îngrijea de pergamentele din bibliotecă. Vesel, sociabil și vorbăreț, Aram fusese un învățăcel fără prea multă minte. Când dăduse greș cu învățătura, tatăl lui, proprietarul unei fierării, îl pusese la treabă. Șase ani mai târziu, iată-l acolo, în Issos. După slujbă, Aram veni la Saul, cu un zâmbet cald și cu o înclinare respectuoasă a capului.

– Mă bucur să te regăsesc, rabine Saul, zise Aram. Am auzit că ai fost în Siria.

– Aram! zise Saul. Ce te aduce aici?

– Călătoresc în căutare de staniu și zinc, pentru fierăriile tatălui meu, din Pergam și Milet, zise Aram. Este o mină de staniu la nord de Erzin și merg într-acolo azi. Dar cum ai ajuns tu în Issos?

– Îl urmez pe Domnul Iisus, zise Saul, El m-a trimis aici, să aduc vestea cea bună oamenilor.

– Știu că îl urmezi pe Iisus, la fel ca mine, zise Aram cu entuziasm. Lumea vorbește despre tine prin toată Iudeea.

Saul se miră.

– Da? Dar nu mă cunoaște nimeni, în afară de cei din Ierusalim.

– Nu după chip, presupun, dar cu siguranță după renume, îi spuse tânărul. Toți se miră că un om care odată i-a prigonit pe adepții lui Iisus este acum cel care duce vestea cea bună prin această parte de lume.

Saul fu luat prin surprindere.

– Cine spune așa ceva?

Aram se gândi o clipă.

– În Gaza, Filip te numește „trimisul lui Iisus către popoarele de dincolo de Iudeea". În Joppa, Petru mi-a spus că ești cel mai zelos dintre toți apostolii.

Aram făcu o pauză.

– Rabine Saul, știi că Petru aproape că a fost executat?

– Nu! zise Saul. Trăiește? Ce s-a întâmplat?

Aram se scărpină în cap.

– Ei bine, după ce l-au omorât pe Iacob...

– L-au omorât pe Iacov? zise Saul. Cel pe jumătate frate cu Iisus?

– Nu, nu pe acela, zise Aram, negând din cap. Iacov pescarul, fiul lui Zebedeu, frate cu Ioan.

– De ce? întrebă Saul.

– După ce Caligula a fost asasinat, Claudius, actualul împărat, l-a pus pe Irod Agripa ca procurator peste Iudeea. Nerăbdător să le facă pe plac marilor preoți și înțelepților de la Sinedriu, Agripa a hotărât să-l execute pe unul dintre cei mai populari apostoli ai lui Iisus. A pus mâna pe Iacov și a poruncit unui soldat să-i taie capul.

Saul se cutremură, întrebându-se dacă Zadok fusese cel care instigase la acea crimă.

Aram continuă:

– Când Agripa a văzut ce mult le-a plăcut marilor preoți execuția lui Iacov, l-a arestat pe Petru și l-a pus în lanțuri între zidurile temniței, cu patru trupe de soldați care să-l păzească zi și noapte.

– Și cum a scăpat Petru? întrebă Saul.

– În noaptea dinaintea zilei în care era programată execuția, a venit la el un înger și l-a bătut pe braț, spunându-i: „Ridică-te repede și urmează-mă." Când Petru s-a uitat în jur, lanțurile îi căzuseră. Nu mai era legat. Gărzile dormeau, iar ușa nu mai era zăvorâtă. Petru l-a urmat pe înger printre gărzi, a ieșit pe ușă și părăsit temnița.

– Unde s-a dus? întrebă Saul.

– În Samaria.

– E acolo și acum? întrebă Saul.

– Nu știu, zise Aram ridicând din umeri. Dar, acum, s-ar putea întoarce în Ierusalim.

– Să se întoarcă? întrebă Saul. Agripa va pune mâna pe el și îl va executa.

– Agripa e mort, zise Aram. După ce Petru a scăpat, a fost atât de furios, că i-a omorât pe toți soldații care fuseseră de gardă și a plecat din Ierusalim, spre Cezareea. Stătea pe tron și se purta ca un zeu, în fața unei delegații din Tyr și Sidon când, brusc, a căzut mort. Când îmbălsămătorul regal l-a deschis, a zis că fusese mâncat de viermi pe dinăuntru.

– Și nu i-a urmat nimeni la tron? întrebă Saul.

– Nu, zise Aram. Roma a redus Iudea de la un regat la o provincie prefecturală și l-a numit pe Cuspius

Fadus prefect. El e roman, preocupat de comerț și de taxe, nu de Sinedriu.

Saul zâmbi. Aram nu reușise niciodată să țină minte nici jumătate din cele șase sute treisprezece porunci, dar ca mesager nu se dezmințea.

– Încotro vei călători acum, Aram?

Tânărul se scărpină în cap.

– În Antiohia. E o piață bună pentru unelte, iar învățătorul meu cel mai drag, Barnaba, e acolo. El m-a botezat. Îl cunoști pe Barnaba?

– Sigur că da. E în Antiohia?

– De trei ani deja, zise Aram. Avem mulți adepți ai lui Iisus acolo, mai ales pentru că au fost hăituiți în Ierusalim acum șase ani.

– Ce vrei să spui? întrebă Saul.

– Prigoana care a urmat după moartea lui Ștefan i-au făcut pe oameni să plece din Ierusalim. S-au răspândit peste tot, dar mai ales în Antiohia. Au venit acolo atât de mulți, încât Petru l-a trimis pe Barnaba să le fie îndrumător. Acum, sub conducerea lui, mișcarea e și mai puternică.

Aram privi spre soare.

– E timpul să plec, rabine Saul.

După ce își strânseră mâinile în semn de rămas-bun, Saul ieși din oraș și merse, cu capul în jos, spre o parte îndepărtată și stâncoasă a țărmului, să cântărească veștile prețioase primite de la Aram.

Barnaba, îndrumător în Antiohia. Oare cum de obținuse o astfel de autoritate? Nu era nici filosof, nici orator. Probabil că Petru ajunsese să se bazeze

pe Barnaba pentru firea lui blândă și credința timpurie în Iisus. Antiohia era o așezare importantă, cosmopolisul Estului, al treilea oraș ca mărime din Imperiul Roman, după Roma și Alexandria. Era mult mai mare decât Ierusalim sau Tars. Iar el era exilat aici, în Golful Issos. Unde era răsplata după merit? Îl întrecuse pe Barnaba în toate privințele când erau la școală, iar acum Barnaba era cel care îl întrecuse pe el. Gelozia îl înfurie, dar apoi se gândi încă o dată și se mustră singur. Invidia era un păcat. Trebuia să se bucure pentru Barnaba, singurul lui prieten adevărat, care izbutise ceva cu adevărat important.

Cu siguranță, exista un motiv bun pentru acea reușită. De asemenea, Barnaba trebuie să fi întocmit și el un mesaj care să ajungă la inimile oamenilor. Se întreba care era acesta, dacă semăna cu al lui... Nu se îndoia că ar avea de învățat unul de la altul. Și ar trebui să o facă. Privi spre sud. Acolo, peste mare, erau porturile Seleucia și Antiohia. Nu erau mai mult de două zile de mers pe mare sau trei pe jos. Annia și Sosibius se puteau descurca singuri cu slujbele până la întoarcerea lui. Își împreună palmele:

– Voi merge în Antiohia.

17

A ÎNDURA

A doua zi, devreme, în timp ce își încheia sandalele, Saul auzi o bătaie ușoară la ușa lui. Minyas, sclavul lui Democedes, șopti:

– Un soldat roman stă la ușă. Vă caută.

Saul apucă pelerina și burduful pe care voia să le ia cu el în călătoria spre Antiohia. În fața casei, un soldat îi tăie calea cu o lance.

– Tu ești Saul?

– Eu sunt.

– Am ordin să te arestez și să te duc în fața magistratului. Vino cu mine.

– Care e acuzația? întrebă Saul.

– Ordinele mele sunt să te duc acolo.

Magistratul Polemon nu era roman, ci un grec din partea locului, un zaraf corpolent, cu barbă neagră, care își cumpărase funcția și profita de ea. Și nu pierdea vremea.

– Ești acuzat de plănuirea unei revolte împotriva împăratului, zise Polemon, îndreptând un deget gras spre Saul.

– Cine mă acuză de asta? întrebă Saul.

– Oamenii mei spun că îi inciți pe evrei împotriva cezarului, zise Polemon.

Saul privi de la dreapta la stânga.

– Unde sunt acuzatorii mei? Nu spune legea romană că acuzatorul trebuie să fie prezent la Curte?

Polemon își împinse înainte bărbia și îl privi cu ochii mijiți.

– Eu, *praetor urbanus,* desemnat de împăratul Claudius, fac legea aici în Issos, răspunse el. Te găsesc vinovat de plănuire de răzvrătire și te condamn la patruzeci de lovituri de bici minus una. De asemenea, ești izgonit din Siria. După ce vei fi biciuit, vei pleca în Tars.

Arătă spre soldatul care îl adusese pe Saul.

– Du-l la locul de supliciu.

Poticnindu-se și împins de lance, Saul merse pe străzi îngrozit de a doua biciuire într-o lună, se dezbrăcă până la brâu și își aplecă umerii spre stâlpul greu, în timp ce își întindea mâinile să îi fie legate. Rugându-se să reziste, închise ochii și așteptă loviturile.

Îl auzi pe soldat în spatele lui și șuieratul biciului înainte de a-i atinge spatele producându-i o durere usturătoare prin mușchi și nervi. Unu.

– Rabdă, șopti el.

Doi.

– Rabdă.

Trei.

Expira după fiecare lovitură, apoi inspira și își ținea răsuflarea până la următoarea. Opt. Anticipa lovitura la fel de puternic precum izbitura în sine. Zece. Transpira și strângea din dinți, ca să nu dea drumul urletelor de durere. Cincisprezece. Șaisprezece. Iar și iar: șfichiuirea biciului, mormăitul greoi al soldatului în timp ce lăsa în jos biciul, lovitura grea pe carnea goală, durerea îngrozitoare. Simțea cum îi curgea sângele pe spate; rănile proaspete de la Payas se deschiseseră. Douăzeci și unu. Voia să strige, să ceară îndurare, să facă orice pentru a scăpa de durere, dar răbdă mai departe. Douăzeci și nouă. Putea să reziste. Știa că poate. Avea să-și învingă durerea, să-și dovedească curajul, să-și arate hotărârea. Treizeci și patru. Durerea îi străpungea trupul, făcând să i se îndoaie genunchii. Atârna de brațe. La a treizeci și șasea era pe cale să își piardă cunoștința. „Rezistă. Nu renunța!“ Treizeci și opt. Treizeci și nouă. În sfârșit, se terminase. Fără putere, se atârnă de stâlp până când soldatul îi desfăcu frânghiile de la mâini. Picioarele îi erau moi și se prăbuși la pământ.

În câteva clipe, cineva îngenunche lângă el. Era Perez, cu un vas de lut cu apă. Puse o haină curată din bumbac peste trupul rănit și însângerat al lui Saul și îl conduse spre casa lui Democedes. Annia îi aștepta, zdrobind usturoi într-un mojar.

– O să doară, zise ea, punându-i usturoiul pisat pe răni, dar va împiedica putrezirea cărnii tăiate.

Ochii îi erau plini de lacrimi, în timp ce termina și înfășura trupul lui Saul într-o haină pe care o cufundase în aloe și ulei de sovârv.

– Trebuie să pleci acum, Saul, zise ea. Magistratul i-a spus lui Democedes că nu te mai poate adăposti.

Saul se întoarse spre Perez.

– Mă vei ajuta pe drumul spre Antiohia?

– Spre Antiohia? întrebă Perez. Nu e înțelept, Saul. Ordinul magistratului e să te întorci în Tars.

Dar el dădu din cap cu gravitate și se ridică în picioare.

– Annia, zise el, vă desemnez pe tine și pe Sosibius să răspândiți pe mai departe vestea cea bună a lui Iisus în această comunitate. Ca diaconi, veți oficia slujbele în fiecare primă zi a săptămânii, așa cum făceam eu, și veți boteza pe cine vrea să meargă pe calea lui Iisus.

– Îți promit, zise Annia. Dumnezeu să ne dea înțelepciunea și curajul de a ne păstra credința.

Sângerând de la umeri la brâu, cu dureri la fiecare pas, Saul porni spre Tars, pe o ploaie rece. După o oră, se prăbuși cu fața în jos și lăsă picăturile de ploaie să-i aline durerea care îi străbătea trupul. Străduindu-se să stea pe picioare, găsi un băț greu, pe care să se sprijine, ca să-și mențină echilibrul în timp ce mergea. Cum durerea se întețea cu fiecare kilometru parcurs, odată cu ea îi creștea și furia, gândindu-se la nedreptatea de care avea parte. De ce, după ani în care fusese bine primit și respectat în Issos, se întorsese

împotriva lui un slujbaș roman mărunt? De ce i se refuzase întâlnirea cu Barnaba în Antiohia? De ce mai era pedepsit? Nu avea să se termine niciodată? Iisus îi spusese lui Ananias în Damasc: „Saul va suferi pentru mine.“ Dar de ce continua? Nu își schimbase viața oare? Nu i se dăruise lui Iisus trup și suflet, cu toată ființa lui? Nu muncise cu mai mult zel decât oricine altcineva? Mereu avea să fie aruncat la periferia societății? Era condamnat la veșnice dispute sau, și mai rău, la umilire? De ce era trimis în Tars, dintre toate locurile posibile? Ce putea să mai facă într-un oraș în care unchiul lui prevenise pe toată lumea ca să îl împiedice să vorbească?

Timp de șase zile, Saul se luptă, căzând la marginea drumului fără putere și trăind doar cu cojile de la pâinea dată de Annia, disprețuit de ceilalți drumeți, care se țineau de nas când treceau pe lângă el. În cele din urmă, ajunse poticnindu-se în Tars și trecu de poarta proprietății lui Scipio. Paznicul îl recunoscu și îi făcu semn spre pavilionul central. Pe la jumătatea treptelor de marmură, Saul se prăbuși. Pan, care citea ceva, își ridică privirea, apoi sări de la locul lui, speriat.

– Paulos! Tu ești? Ce ai pățit?

– O biciuire în Issos, zise Saul. A doua într-o lună.

Un sclav îl ajută pe Saul să se ridice în picioare.

– Panaeus, încă o dată vin la tine pentru ajutor. Nu am unde să merg în altă parte.

– Ești bine-venit, Paulos, mereu vei fi, îi răspunse Pan.

Cu o privire plină de îngrijorare, veni mai aproape și cercetă fața palidă a prietenului său din tinerețe.

– Scoate-ți pelerina, îi spuse Pan direct.

În timp ce Saul își dezgolea spatele, cele două două hetaire care era acolo scoaseră un țipăt la vederea rănilor mari și sângerânde, murdare de la drum și infestate cu viermi.

– Adu-l pe medicul meu, îi porunci Pan celei mai mari dintre hetaire. Imediat.

După ce examină rănile, Pelagios îl duse imediat pe Saul la coliba lui Asclepios, unde își ținea cuțitele și leacurile. În orele care urmară, el și ajutorul lui îl îngrijiră pe Saul, îl unseră cu alifii și îl îmbrăcară în haine de in. Când termină, Pelagios îi spuse:

– Trupul tău e cuprins de febră. Trebuie să rămâi aici, să te tămăduim, altfel o să mori din cauza otrăvii pe care-o ai în sânge.

După două săptămâni sub îngrijirea lui Pelagios, Saul merse în pavilion, să-i mulțumească binefăcătorului său.

– M-ai salvat, zise Saul. Îți datorez viața.

Chipul lui Pan se lumină de bucurie.

– Pelagios îmi spune că azi poți părăsi acel loc, așa că vei veni să locuiești în căsuța Undine. Are un bazin umplut de la izvoarele calde. Aspasia te va conduce.

Saul zări strălucirea de neastâmpăr din ochii lui Pan. Cu cincisprezece ani în urmă, în anii lor de școală, zvelta Aspasia cea cu ochi luminoși fusese hetaira pe care i-o dăduse Pan la frecventele petreceri

care aveau loc acolo. Acum probabil că era o femeie în toată firea.

În săptămâna care urmă, apele calde și soarele plăcut al verii refăcură trupul și mintea lui Saul. Îi ceru Aspasiei să îi aducă însemnările din bibliotecă, unde le pusese Pan, ca să fie la loc sigur. Dar nu scrise nimic, dându-și seama că, dacă se lăsa mânat de amărăciunea care îi chinuise gândurile, ar fi ieșit doar o tiradă plină de invidie, mânie și văicăreli.

După-amiaza înota în bazin și toate gândurile grave și triste erau îndepărtate de apele sănătoase. Acolo putea să se lăfăie la soare, iar Aspasia cânta încet la liră sau îi citea din Sapho și Ovidiu. Într-o după-amiază, își puse deoparte lira, se duse pe marginea bazinului, dezlegă panglica ce îi lega haina, o lăsă să cadă și intră în apă. Saul o privea. Nu mai văzuse o femeie de când fusese învățăcel în Ierusalim, iar vederea voluptuoasei lui însoțitoare îi șterse într-o clipă toate reținerile. Simți o poftă copleșitoare și de nestăpânit. Ea se apropie de el și zise încet:

– Paulos, lasă-mă să-ți vindec celelalte răni.

Îl luă blând de mână și îl conduse afară din bazin, în casă.

Se trezi încet, dintr-un somn profund și lung, alunecând într-o clipă dintr-un plăcut vis al copilăriei într-o vagă trezie a unei mulțumiri aproape uitate a minții și a trupului. Respirația liniștită a femeii de lângă el, mirosul de smirnă care îi parfuma trupul, sofaua moale pe care adormiseră, neclintirea nopții.

Toate astea îi invadară gândurile. Ce destindere, ce plăcere, ce odihnă, pe care nu le mai cunoscuse din tinerețe. Și toate astea puteau fi în continuare ale lui. Pan, generos ca întotdeauna, îl invitase să rămână acolo, ca filosof, și chiar se oferise să doteze o nouă academie în Tars, unde Saul să poată preda. Oferta îi plăcuse lui Saul, îi părea ispititoare. Dar știa că nu trebuia să primească. Misiunea lui, scopul cel mare al vieții lui erau în altă parte.

Primul cântat de cocoș se auzi pe un deal îndepărtat. În curând, avea să înceapă o nouă zi. Era timpul să meargă mai departe? Răgazul pentru vindecare fusese un dar, iar Saul nu simțea niciun fel de remușcare pentru că îl acceptase. Fusese un fel de răsplată pentru durerile suferite de trupul său și pentru umilințele prin care trecuse spiritul lui pentru că fusese smuls din rădăcini și alungat de la lucrarea lui și de lângă adepții din Siria. Nu simțea remușcare nici pentru că se culcase cu o femeie. Da, încălcase un legământ cedând dorinței și trebuia să ceară iertare pentru asta. Dar Aspasia nu aparținea altui bărbat, iar el nu aparținea altei femei. Îi legau o prietenie lungă și caldă, respectul și dragostea. De ce era greșit ca un bărbat și o femeie să-și împărtășească pasiunea? Zilele frumoase petrecute împreună îl ajutaseră să se vindece, iar noaptea lor de extaz venise ca o încununare și ca o dovadă că era din nou în putere.

Se refăcuse. Puterile îi reveniseră în picioare și putea merge din nou fără sprijin. Putea să-și îndoaie brațele și să-și ridice umerii fără să îl doară spatele. Odată

vindecarea completă, concluzia se impunea de la sine: trebuia să pună capăt izolării în acest rai și să pornească din nou să ducă lumii Evanghelia. Lâncezise prea mult timp.

Nu avea voie să vorbească în vreo sinagogă sau piață din Tars, dar trebuia să-și continue cumva misiunea. Trebuia să găsească o cale de a-i aduce pe oameni la Iisus într-un fel care să nu-i provoace pe rabini sau pe romani. Trebuia să meargă din nou printre oameni, așa cum făcuse Iisus, să lucreze printre săraci, flămânzi, bolnavi, împovărați, asupriți, sărmani, uitați. Ei aveau nevoie să audă vestea cea bună pe care o aducea el. Ei erau cei care așteptau promisiunea unei vieți mai bune.

Chiar în acea zi, Saul părăsi proprietatea lui Scipio, pentru ultima dată. Timp de doi ani lucră cu mâinile lui pentru Mahlon, un fel de confecționer de corturi care fusese cândva supraveghetor pentru tatăl lui. Din zori și până-n seară, Saul bătu lâna aspră de Cilicia, croi pânza tare și lucră corturi, cusu garniturile din piele care țineau frânghiile și tot ce mai era de făcut prin ateliere. Stătea într-o odaie mică pe care o închiriase într-o casă din lut în apropiere, în care avea doar un pat sărăcăcios, un scaun rupt și un rest de scândură pe post de masă. Mânca puțin, supraviețuind doar cu fiertura groasă pe care Marta, soția durdulie și mămoasă a lui Mahlon, o aducea la prânz, în fiecare zi, pentru toți cei din atelier.

Sâmbăta, Saul se așeza în partea din spate a sinagogii aflate în apropiere și asculta rugăciunile. Nu vorbise niciodată acolo. În prima zi a săptămânii, se

duse la casa lui Ephoros, un lucrător de la atelier, pe care Saul îl convertise. La lumina lămpii, într-o odaie de sus, Saul se adresă celor trei sau patru care se adunaseră acolo, îi învăță imnuri și sfinți pâinea și vinul pe care le împărțiră ca trupul și sângele lui Iisus.

Era o perioadă în care Saul rătăcea prin hățișurile îndoielii, așteptând zi după zi un mesaj din ceruri, o veste care nu mai venea. În fiecare dimineață și în fiecare seară se ruga lui Dumnezeu să-i arate o cale. Tăcere. Încercă să intre în transă, sperând să audă din nou vocea Domnului Iisus. Nimic. Stejarul de la atelierul lui Mahlon se schimbă din verde în cărămiziu, apoi își goli ramurile, iar vântul de nord aduse frigul în oase pentru cei din Tars și acoperi străzile cu zăpadă. Saul aștepta. Cu timpul, frica îi cuprinse mintea, spaima că, într-un fel sau altul, misiunea lui eșuase și nu avea să mai fie chemat niciodată pentru ea. Că niciodată nu avea să mai stea în fața unor oameni care să-l asculte fascinați și cărora să le ducă mesajul de credință al lui Iisus.

Într-o noapte, stătea în coliba lui, la flacăra slabă a lămpii, și căuta un răspuns.

Oare Domnul Dumnezeu îmi pune la încercare credința? Poate că da, de aceea nu trebuie să mă îndoiesc nicio clipă. M-a făcut prizonier al împrejurărilor, mă ține departe de curentul cel mai puternic al marii schimbări pe care Domnul Iisus a adus-o omenirii. Sunt în floarea vârstei – am trăit treizeci și trei de ani – și nu pot înțelege de ce Domnul vrea ca acești

cei mai buni ani ai mei să fie irosiți trudind și slujind doar o mână de convertiți. Sunt gata să urmez cauza lui Iisus. Sunt nerăbdător să aduc în fața oamenilor mesajul credinței în Dumnezeu. Cu șapte ani în urmă, am fost ales de Domnul Iisus să port vestea cea bună a harului său către toată suflarea lumii, să le deschid drumul către Împărăția Cerurilor. În loc de asta, eu sufăr și stau pe loc. Fii răbdător, îmi spun. Dar cum pot fi răbdător când sunt atâtea de făcut în lume și timpul e atât de scurt? Totuși, știu că Domnul Dumnezeu are un scop pentru mine. Însuși Iisus mi-a spus că are un plan pentru mine. Trebuie să învăț. Știu că nu depinde de Iisus să-mi urmez dorințele. În schimb, ține de mine să-i urmez voința.

În astfel de momente, Saul își dădea adesea sfaturi bune. Dar erau mai ușor de formulat decât de urmat. Anotimpurile trecură, apoi un an și încă unul. Dezamăgirea lui Saul se transformă în spaimă, spaima în resentiment, resentimentul în furie. Nu putea să-și înfrângă propria nerăbdare. Zile și nopți se lupta cu disperarea, întrebându-se dacă viața lui folositoare se încheiase.

Apoi, într-o după-amiază caldă de primăvară, își mută bancheta de lucru la soare, pe o stradă aglomerată. Cu capul în jos, prins de munca lui, se concentra să forțeze acul din alamă să treacă prin pielea groasă, când simți, aproape imperceptibil, că cineva stătea lângă el. Cineva se uita la el cum muncea, probabil un trecător leneș. Privind în jos, văzu că

sandalele lui erau din cea mai bună piele, prăfuite de drum. Picioarele erau mari, foarte late și neobișnuit de lungi. Într-o clipă, Saul știu cine era, pentru că o singură persoană de pe lume avea astfel de picioare.

Își ridică privirea. În fața lui stătea Barnaba.

18

CHEMĂRILE

– În sfârșit! Te-am găsit, în sfârșit! strigă Barnaba bucuros, bătând din palme. Știam că pot să te găsesc.

Îl apucă pe Saul de umeri.

– Toți trimișii mei s-au întors învinși, dar n-am avut nicio îndoială că eu pot să-ți dau de urmă.

Cu ochii mari de uimire, Saul era prea surprins ca să poată vorbi. Pentru prima dată în luni întregi, poate chiar ani, pe fața lui apăru un zâmbet.

– Barnaba.

Nu fusese un strigăt, ci doar o șoaptă.

– Fratele meu Barnaba.

– Lasă jos uneltele, zise Barnaba, în culmea fericirii. Vino cu mine în Antiohia. Avem nevoie de tine, Saul.

Așezat pe treptele de marmură ale unui monument din apropiere, Barnaba îl privea pe prietenul lui dintotdeauna. Fața lungă și serioasă părea chiar mai lungă și mai serioasă. Buclele negre de deasupra sprâncenelor lui Saul se răriseră, înălțându-i fruntea.

Barba neagră îi ajungea la piept. Iar ochii lui, mereu pătrunzători și luminoși, păreau să ardă cu o putere și mai mare. Din ce în ce mai mult, se gândea Barnaba, Saul arăta ca un profet.

– Barnaba, cum aș putea merge în Antiohia? întrebă Saul. Sunt anatemizat în Siria. Magistratul roman din Issos mi-a interzis să intru în țară.

Barnaba negă din cap cu putere.

– Ordinul acelui magistrat local nu înseamnă nimic în Antiohia, zise el. Avem acolo adepți care îl pot influența pe guvernator.

Saul se lăsă pe spate pe banchetă, cercetându-l pe fostul lui coleg. Barnaba nu se lăuda niciodată.

– Barnaba, zise el încet, Aram din Milet mi-a vorbit despre lucrurile extraordinare înfăptuite de tine în Antiohia.

– A fost un teren roditor, care nu fusese niciodată arat. Noi doar împrăștiem semințele, iar mișcarea prinde rădăcini și crește. Am trei conducători buni, Saul, dar am nevoie de un al patrulea, iar acela ești tu.

– Dar cum vei învinge împotrivirile eleniștilor și pe ale lui Petru și Iacov? Ei se îndoiesc de buna mea credință și nici eu nu am încredere în ei.

– Filip este acum conducătorul eleniștilor și a devenit apărătorul tău, zise Barnaba. În timp, îi va convinge și pe ceilalți eleniști. În ce îi privește pe Petru și pe Iacov, mă descurc eu cu ei. Vor lăsa la o parte orice împotrivire, când vor vedea câți oameni vei aduce la Iisus. În plus, Petru și Iacov controlează Iudeea. În

Antiohia eu conduc, zise Barnaba cu un zâmbet. Oricum, pe tine nu te-a speriat niciodată vreo piedică...

Saul clătină din cap.

– În multe locuri în care am fost, Barnaba, le-am cauzat neajunsuri prietenilor mei evrei sau romani. Nu îți voi face și ție asta.

– Antiohia e altfel, Saul. Oamenii și autoritățile sunt deschise și tolerante. Iar lumea e harnică. Mulți sunt bine educați, fie de către rabini, fie în cele trei academii grecești. De asemenea, e un loc frumos, cel mai modern dintre orașe, cu o comunitate dintre cele mai diverse și mai interesante. Băile publice sunt somptuoase, cu mozaicuri lucrate cu imaginație. Există muzee și o bibliotecă frumoasă. Eu stau într-o casă din piatră, lângă Nymphaeum, unde statuile au fost făcute de cei mai buni sculptori din Est.

Puse o mână pe brațul prietenului său.

– Vino cu mine, Saul. Așa cum am împărțit o casă când eram învățăcei, hai să împărțim o casă ca apostoli ai lui Iisus. Și să împărțim responsabilitatea pentru bisericile din Antiohia. Am nevoie de tine.

Saul cântări chemarea lui Barnaba. Era o provocare mare și totodată un prilej să meargă mai departe. Antiohia era o răscruce pentru lumea comerțului și a ideilor, un centru al puterii. Își putea încerca mesajul într-un oraș care era atât o metropolă înfloritoare, cât și o capitală politică prestigioasă. Nu avea niciun motiv să rămână în Tars: îi era interzis să predice, își pierduse familia, statutul, însemnătatea, tot ce cunoscuse pe vremea când era tânăr. Dar existau

și riscuri: un rol important în al treilea oraș al Romei îi putea provoca pe eleniști, pe Zadok sau pe alți bogați de la Sinedriu. Totuși, acestea erau riscuri pe care trebuia să și le asume. Cauza trebuia pusă pe primul loc. Antiohia putea fi începutul marii misiuni pe care însuși Domnul Iisus o concepuse pentru el când i se arătase pe drumul spre Damasc și apoi în Templul din Ierusalim. Nu pentru perseverența lui și nici din întâmplare îl găsise Barnaba. Era mâna destinului.

Saul privi spre soare, apoi se întoarse spre prietenul lui.

– Voi veni cu tine în Antiohia. Dacă plecăm acum, încă mai e timp să străbatem treizeci de kilometri azi.

– Chiar mai mult decât atât, Saul. Un vas care transportă minereu ne așteaptă. Vom fi acolo în două zile.

Saul clipi și îl privi pe prietenul lui cu uimire. Oare acesta era Barnaba, tânărul bâlbâit și nesigur pe care îl cunoscuse cu șaptesprezece ani în urmă? Acum devenise un conducător sigur pe el.

– Mai întâi trebuie să îi spun lui Mahlon că plec și să îi mulțumesc, zise Saul. Sunt sărac, iar el m-a primit în casa lui.

Stăteau la prora vasului *Evagoras*. Respirau adânc aerul cu gust puternic de sare, ascultau sunetul pe care-l făcea nava în timp ce își croia drum prin valurile lucind în soare și simțeau briza. Saul se bucura din nou de viață. Marea îi ridica întotdeauna moralul. Fiecare călătorie însemna o aventură. Brusc, se întoarse spre prietenul lui:

– Barnaba, cum m-ai găsit?

– Făcând cercetări și apoi prin raționament logic, lucru pe care l-am învățat de la tine, zise Barnaba radios. Când călătorii ne-au spus că nu mai predicai în nordul Siriei, am fost sigur că cineva intervenise și te oprise din drum. Asta m-a speriat, pentru că toți îți cunoșteam vrednicia și credința. Așa că am trimis un mesager în Issos, să te găsească și să te aducă în Antiohia. La întoarcere, mi-a spus că ai fost judecat pentru incitare la revoltă împotriva împăratului, biciuit și exilat în orașul tău natal. Am trimis un alt mesager în Tars. Nici el nu te-a găsit. Și n-a găsit nici vreun alt adept al lui Iisus în oraș, deși i-a căutat. A aflat însă că rabinii din Tars îl convinseseră pe guvernatorul roman să închidă pe oricine care vorbea despre Iisus.

– Așa e, zise Saul. E mâna unchiului meu.

– Asta nu știam, zise Barnaba, clătinând din cap. În orice caz, cel pe care l-am trimis mi-a adus vești care m-au dus la concluzia că ești închis în Tars. Îndată ce am ajuns cu vasul unchiului meu, acum trei zile, m-am dus la temnița romană, pregătit să-ți răscumpăr libertatea. Dar nu erai acolo. Din moment ce nu mai aveai voie să predici Evanghelia, m-am gândit că s-ar putea să predai filosofia. M-am dus la academie, apoi la Stoa. Nimic. Întrucât averea familiei tale era pierdută, m-am întrebat: Ce ar putea face Saul cu mâinile lui? Corturi, la fel ca tatăl lui. Am căutat dintr-un atelier în altul, până când, azi, te-am găsit.

Un timp, Saul privi marea în tăcere. În cele din urmă, se întoarse și zise încet:

– Barnaba, Domnul Iisus te-a trimis să mă scoți din exil. Nu mă îndoiesc de asta. Acum, povestește-mi ce ai înfăptuit tu în Antiohia.

– Când am ajuns acolo, acum cinci ani, începu Barnaba, adepții lui Iisus erau risipiți care-ncotro. Cipriotii aveau o doctrină, cirenienii alta, iar sirienii o alta. Fiecare pretindea că deține adevărul, deși niciunul nu îl văzuse și nu îl auzise pe Iisus. Folosindu-mă de puterea dată de Petru și de Iacov, i-am convocat pe toți adepții într-un conclav. Le-am spus că trebuie să urmăm învățăturile lui Petru, că Domnul Dumnezeu i-a dat lui Iisus din Nazaret puterea de a face bine și de a tămădui și că oricui crede în El i se vor ierta păcatele. Încercările mele au reușit, doar pe ici, pe colo. Am continuat să vorbim pe voci diferite. Ceva trebuia făcut. Cu un an în urmă, Petru a stabilit, la cererea mea, că nimeni nu îl poate sluji pe Iisus în Antiohia, decât dacă e hirotonisit de mine ca apostol. Apoi, i-am găsit pe acei adepți care promiteau, am ales trei și...

Luă niște catran de pe scândurile punții și îi făcu semn lui Saul să meargă cu el spre trapa din față.

– Așa arată Antiohia, zise el, schițând pe scânduri un pentagon neregulat. După ce Alexandru Macedon a cucerit Siria, i-a încredințat țara lui Seleucos Nicator, unul dintre generalii lui. Seleucos a ales acest loc drept capitală, din trei motive: câmpiile rodnice din apropiere, apa proaspătă din abundență și vecinătatea drumurilor bune pentru negoț, pe uscat și pe mare. Seleucos a făcut planul pentru oraș cu străzi drepte

și clădiri pătrate și l-a numit după tatăl lui, Antiochus. Niciun alt oraș nu este la fel de prosper. La fiecare zece oameni din Antiohia, unul e bogat, opt câștigă bani buni și doar unul e sărac. Asta, potrivit celor ce se știau anul trecut.

Arătând spre schița lui, continuă.

– Zidul de vest al orașului se află pe malurile râului Orontes. Zidul de est se întinde de-a lungul lanțului muntos Silpius și include Poarta de Fier și digul construit de inginerii romani pentru a împiedica apele să inunde orașul. În nord e zidul Tiberius, cu poarta care se deschide spre câmpurile cu grâu și orz, vii și livezi. Acolo începe drumul spre Beroea și spre minele de argint de dincolo. Spre cel mai din sud colț se află apeductul și bazinul principal. Zidul de aici are două deschideri. Prima este Poarta Daphne, care duce spre câmpurile de orez, bumbac și in. A doua este Poarta Podului. Aici fac bani romanii, prin taxele pe care le percep pe toate produsele aduse pe drumurile care merg patruzeci de kilometri la nord, spre Alexandretta, și aproape treizeci de kilometri la sud, spre Seleucia Pieria. Seleucia este portul de ape adânci din estuarul Orontes, unde se aprovizionează cele mai mari vase. Acolo vom ancora și noi.

Barnaba desenă apoi o linie lungă, de la nord la sud, pe schița lui improvizată cu harta orașului.

– Asta este strada cu colonade, a lui Irod și Tiberius.

Desenă o altă linie, de la est la vest.

– Iar asta e strada ce trece prin piața principală, care merge de la Noua Insulă a Orașului, la est, până la acropole și la citadelă.

Saul studia schița lui Barnaba și deja presimțea ce avea să urmeze.

– Pentru a face ordine, am împărțit orașul în sferturi și am desemnat câte un păstor pentru fiecare dintre ele, continuă bărbatul, arătând spre cele patru zone ale hărții lui. Fiecare dintre ele are o arie de aproximativ doi kilometri pătrați și fiecare are alte caracteristici. Partea de nord-vest include palatul regal, monetăria și principalele clădiri administrative, muzeul de artă și biblioteca ce adăpostește cărțile de valoare date de Augustus, iar aici l-am numit pe Manaen. Este un învățat care a crescut în familia regală a lui Irod, ca frate înfiat al lui Irod Antipa. A fost educat ca un prinț, este manierat și are o relație privilegiată cu guvernatorul, Laurentus Justinius. Laurentus este nou, trimis de la Roma de către Claudius, cu șase luni în urmă. Este un tânăr cavaler charismatic și popular în oraș. Laurentus îi venerează pe zeii romani, desigur. Totuși, el consideră că toleranța face bine comerțului, așa că politica lui este să primească cu brațele deschise în Antiohia toate triburile și pe toți zeii. Pentru noi e bine să avem în mișcare pe cineva atât de devotat cauzei, precum Manaen, și acceptat, în același timp, de actuala putere politică a Romei.

– Cum de a venit la Iisus un copil înfiat de familia lui Irod, cea atât de plină de cruzime?

– O întrebare bună, zise Barnaba. La vreun an după ce am ajuns în Antiohia, Manaen m-a căutat pentru a-mi mărturisi lupta din sufletul lui. Pe de o parte recunoștință pentru familia Irod, pentru că l-au crescut și l-au educat ca evreu, și ostilitatea față de cruzimea lor. L-am convins că niciun om nu este răspunzător pentru păcatele fratelui său și l-am încurajat să-și dăruiască viața Domnului Iisus. Și asta a făcut. Manaen trăiește în subsolurile palatului. Convertiții lui – scribi romani și clerici cu familiile lor, plus evrei care slujesc în palat și în casele regale – toți se reunesc în locuința lui, pentru rugăciune.

Barnaba arătă spre un alt punct de pe harta lui improvizată.

– Aici e zona de nord-est, unde se află meșterii și artizanii care fac mărfurile și ornamentele pe care Antiohia le vinde în lume. Aici sunt olarii, arămarii, argintarii, aurarii și șlefuitorii de pietre prețioase, cei care torc și țes bumbacul și inul, sticlarii și țesătorii de covoare. Aici l-am pus pe Lucius din Cyrene, un marinar schilodit de un catarg în timpul unei furtuni pe mare. Lucius nu este orator. Nu știe nici să scrie, nici să citească. Dar știe să spună povești. În fiecare zi poate fi găsit stând pe o bancă, lângă o fântână publică, unde deapănă istorii pline de aventuri femeilor și copiilor, care le ascultă cu gura căscată. Povești pe care mereu le încheie cu o istorisire despre Iisus. La apus, când lucrătorii își pun jos sculele, pentru a-și savura berea, Lucius stă de vorbă cu ei despre Calea lui Iisus.

– Cum l-a găsit Lucius pe Iisus? întrebă Saul.

Barnaba se dădu înapoi și îl privi pe Saul derutat.

– Îl ții minte pe Phineas din Tyr, de la școala lui Gamaliel?

– Da, răspunse Saul. De ce? Noi ziceam că arată ca un Moise tânăr.

– Exact, spuse Barnaba. Phineas – deși noi am ținut asta secret la vremea aceea – era unul dintre cei șapte de la școală care s-au dus în Galileea să îl vadă și să îl asculte pe Iisus și s-au întors devotați Lui. Apoi el, ca și noi ceilalți, a trebuit să părăsească Iudeea, după moartea lui Ștefan. Când tu ne prigoneai, în Ierusalim, noi ne-am împrăștiat. Phineas s-a oprit în Cyrenaica, unde i-a chemat pe mulți pe calea spre Iisus, inclusiv pe Lucius.

– Câți oameni trăiesc în zona lui Lucius? întrebă Saul.

– Cincizeci și două de mii, după cum spuneau anul trecut colectorii de taxe, zise Barnaba. Este a doua cea mai populată parte, din cele patru.

Puse degetul pe o altă zonă a hărții lui.

– Acest sfert din sud-est este zona unde locuiesc cei bogați. Proprietățile lor se întind peste dealurile înverzite care se ridică spre Muntele Silpius. Reședințele lor au ziduri din cea mai curată marmură și din cel mai bun lemn de cedru și de santal. Curțile lor interioare sunt pavate cu mozaicuri splendide și originale. Cei mai mulți păgâni bogați sunt romani. Unii sunt greci. Câțiva sunt din Persia și Egipt. Toți trândăvesc, și-au făcut bogăția cu mult timp în urmă

sau au moștenit-o. Ziua, bărbații merg cu carele lor argintate în amfiteatre, unde pariază pe gladiatori și se bat pentru cele mai bune locuri în teatrul cezarului. Noaptea, se delectează cu amantele. Soțiile lor își etalează rochiile din mătase și bijuteriile, potirele filigranate și se distrează cu iubiți tineri. Atât bărbații, cât și femeile sunt amatori de povești care să-i desfete, așa că l-am desemnat acolo pe cel mai bun orator al meu, Simeon, care mai e numit și Negrul.

– Iar acești păgâni îl ascultă? întrebă Saul.

– O, da, vin la cuvântările lui Simeon ca la teatru, zise Barnaba și zâmbi. Se întrec în a-și afișa avuția, inclusiv arătându-și suitele de slujitori și de sclavi.

– S-au alăturat mulți mișcării? întrebă Saul.

– O mână de bogați, da. Și au fost darnici cu săracii noștri, zise Barnaba. Dar mult mai mulți au fost botezați din rândurile slujitorilor și ale sclavilor.

– Tu l-ai convertit pe Simeon? întrebă Saul.

– Într-o zi, pe când vorbeam în fața unei adunări, un negru cu ținută impunătoare s-a ridicat și mi-a pus o întrebare. Era ceva în felul lui de a fi, în timbrul pătrunzător al vocii lui, care sugera că putea fi învățător și conducător. Așa că, a doua zi de dimineață, l-am căutat și am stat de vorbă toată ziua. Am aflat că fusese luat de mic copil de la triburile de negri din sud de amontele Nilului și vândut ca sclav în Teba. Un negustor de cereale l-a adus aici, apoi l-a dus în Alexandria și l-a învățat să țină socotelile. În timp, Simeon și-a câștigat libertatea și a venit în Antiohia, unde lucra ca hamal ca să-și câștige pâinea. În acea zi

în care am vorbit, m-a întrebat dacă Iisus are grijă și de oamenii negri. I-am spus cum Iisus a chemat la El bărbați și femei de tot felul, mai ales pe cei umili și prigoniți, și cum Iisus spunea despre Sine Însuși că este sclavul întregii omeniri. Și i-am explicat că El nu numai că avea grijă de toți oamenii, ci chiar își dăduse viața pentru ei.

– Deci te-a crezut, zise Saul.

– Nu imediat, răspunse Barnaba. Au trecut săptămâni. Apoi, într-o dimineață devreme, a bătut la ușa mea, plin de frenezie. „Am auzit o voce", mi-a spus aproape strigând. „În rugăciunea mea de noaptea trecută am auzit o voce spunând: «Simeon, tu nu mai ești sclavul omului. Din această zi, primește-l pe Iisus să-ți fie stăpân.»"

Saul îl strânse pe prietenul lui de braț, cu admirație.

– Ai făcut treabă bună, Barnaba.

– Nu eu, ci Dumnezeu, zise el. Eu cred că Domnul Dumnezeu vede lucrurile bune din noi și le folosește ca uneltele Sale. Într-adevăr, sunt sigur că el m-a condus spre Antiohia și mi-a netezit calea.

Se gândi o clipă, apoi ridică mâna:

– Eu și Simeon am rostit în repetate rânduri cea mai importantă predică a lui Iisus, pe care el o spune cu atâta imaginație, de fiecare dată altfel și cu o asemenea pricepere oratorică, încât amfiteatrul e plin-ochi în prima zi a fiecărei săptămâni. Iar talgerul e mereu plin cu monede din argint și din aur, pe care le împart apoi săracilor. Simeon nu ia nimic pentru învățăturile lui, pentru că acum câștigă bine din noua slujbă, unde

ține socotelile pentru proprietarul celui mai mare hambar din Antiohia.

Barnaba se întoarse din nou spre harta lui.

– În sfertul de sud-vest sunt cei mai mulți locuitori, cele mai aglomerate piețe, cea mai mare diversitate de oameni. Într-adevăr, toate națiile pământului sunt acolo. E o zonă plină de viață și de activitate. Docheri, constructori de vase, confecționeri de pânze, femei ușoare, profeți, vrăjitori, șarlatani, ștrengari zdrențăroși, hangii, negustori de vin, pe toți îi găsești acolo. Printre ei, se amestecă și colectori de taxe, oameni cu bani și prostime. Cei mai pricepuți negustori, cei mai mari ticăloși, cei mai îndrăzneți hoți sunt tot acolo, împreună cu soldații romani care păstrează ordinea. Este zona unde ar fi trebuit să reușim cel mai mult, dar am făcut cel mai puțin. E cea mai mare provocare pentru noi. De aceea, e și cea mai importantă... Acest teritoriu trebuie să îl cucerești tu, Saul.

Bărbatul se uită la hartă un timp îndelungat, aprobând din cap cu gravitate.

– Mă vei desemna preot pentru acea zonă din Antiohia?

Barnaba neagă din cap.

– Nu, Saul, însuși Domnul Iisus te-a făcut apostolul Său. Eu sunt trimisul Lui, cel care trebuie să te aducă acolo unde acum e mai mare nevoie de tine.

– E adevărat că Iisus m-a chemat, zise Saul încet, privind în altă parte. Apoi, El m-a exilat pentru mulți ani, să-mi pună la încercare credința. Acum, trebuie să recuperez acel timp pierdut.

Se întoarse brusc:

– Spune-mi, Barnaba, din toată Antiohia, pe câți i-ai convertit tu?

– Trei sute patruzeci și șapte, zise Barnaba. Lucius a botezat o sută patruzeci, Simeon, nouăzeci și doi, Manaen, optzeci și unu. Eu am botezat treizeci și patru din zona ta.

Saul își miji ochii și zise cu o liniște plină de forță:

– În douăsprezece sâmbete, Barnaba, voi converti mai mulți decât voi toți la un loc.

Saul nu reuși chiar atât. Până în a douăsprezecea zi din Elul, la trei luni după ce ajunsese în Antiohia, botezase trei sute douăzeci și una de persoane. După aprecierile altora, nu și ale lui, făcuse o treabă bună. Dar el hotărâse, înainte de a ajunge acolo, să întreacă toate așteptările. Pentru că nu reușise ce-și propusese, jură să-și dubleze eforturile.

Și așa făcu. În Antiohia, ca și în alte părți, Saul porni de la ideea că cea dintâi dintre datoriile lui era să-i aducă pe frații lui evrei la Iisus. În fiecare sâmbătă, își rostea mesajul în cel puțin una sau chiar două sinagogi. Dar era mult mai precaut în Antiohia decât fusese în Damasc, unde zelul lui atrăsese mânia rabinilor și pe cea a înțelepților.

În alte zile, Saul se ducea printre oameni, îi ademenea în piețe și le vorbea stăruitor femeilor care își umpleau vasele cu apă de la fântânile publice pline-ochi. Când se adresa celor de alt neam, era mult mai îndrăzneț. În exil, ajunsese să-i cunoască pe bărbații și pe

femeile păgâne. Erau oameni simpli, care trăiau într-o lume aspră, de obicei flămânzi și înghețați, prost îmbrăcați și în adăposturi sărăcăcioase, copleșiți de frica de săbiile și de sulițele romane. În Antiohia, însă, erau altfel. Cele mai multe familii de aici trăiau în case bine încălzite și mâncau pâine bună, pește și carne. Totuși, aveau sufletele flămânde. Zeii păgâni erau în mare parte cruzi, răzbunători, uneltitori și ucideau fără motiv și fără părere de rău. Saul înțelesese că trebuia să le vorbească în așa fel încât cuvintele lui să atingă cele mai profunde dintre grijile lor. Le oferea speranță pe pământ și alinare împotriva hăului adânc al morții.

În copilărie, învățase limbajul grecesc al străzii, iar păgânilor care îl ascultau li se adresa cu aceste cuvinte simple.

– Mulți sunt zeii și zeițele date grecilor și romanilor. Dar vă întreb: Zeus sau Apollo sau Atena sau oricare alt zeu vă oferă o viață mai bună? Nu. Ei sunt mituri, falși zei.

Eu vin la voi și vă aduc cuvântului singurului zeu adevărat, unul darnic și minunat, cel care a făcut cerul și pământul și marea, cel care vă trimite ploaie din ceruri. Așa cum vă aduce fructe și grâne, să vă potolească foamea, la fel poate să vă dăruiască bucurie în viața de pe pământ și să vă arate calea spre viața veșnică.

Cum cei care-l ascultau era în mare parte greci, Saul adăugă numele elen „Hristos“ celui evreiesc al lui Iisus. Și zise:

– Acest zeu al tuturor l-a trimis pe fiul Său, Iisus Hristos, care se tălmăcește „cel uns“, l-a trimis, așadar,

pe pământ, să ofere speranță cugetelor voastre și pace sufletului vostru. El vă cere doar să vă căiți de răul făcut și vă va ierta.

Le spuse povestea minunilor lui Iisus, cum l-a tămăduit pe cel bolnav, cum l-a făcut pe orb să vadă și pe olog să meargă, cum a sfidat autoritățile, ca să îi ajute pe săraci, și cum își jertfise viața, pentru ca toți oamenii de pe această lume să aibă o viață mai bună.

– Puneți-vă credința în Iisus Hristos, iar El vă promite că la sfârșitul zilelor voastre pe pământ vă va lua în împărăția veșnică a Domnului Dumnezeu.

Atât de mulți umplură străzile să îl asculte pe Saul, încât negustorii se plânseră că mulțimea le bloca prăvăliile și pierdeau bani. Barnaba și Saul fură convocați înaintea guvernatorului.

– Am observat cu interes creșterea numărului celor din cultul vostru, zise Laurentus Justinius. Mesajul vostru ne scapă, continuă el cu o ridicare din umeri, dar asta nu ne privește. Mulțimile voastre care îl laudă pe Hristos umplu atât de mult piețele, încât stânjenesc schimbul de mărfuri și bani. Asta nu permitem.

Ridică spre cei doi mâna dreaptă acoperită de bijuterii.

– Iată ordinul nostru: voi, creștinii – așa cum vă numește oracolul – vă puteți aduna pe străzi, dar nu în număr mai mare de zece. În zilele în care vă celebrați zeii vă puteți strânge în anumite locuri stabilite pentru adunările plebeilor, adică la circ, la forum, la amfiteatru și în interiorul clădirilor adepților voștri.

Dar nu pe străzi, în piețe sau în alte locuri publice unse se cumpără și se vând bunuri.

Îndreptă un deget lung spre Barnaba.

– Tu ești responsabil, ca lider al acestui cult.

Barnaba lăsă capul în jos, în semn de respect față de guvernator.

– Am înțeles, excelență, și accept condițiile voastre, căci sunt necesare unei bune ordini, zise el. Regret că în entuziasmul nostru pentru cauză am tulburat pacea pe care înțelepciunea voastră o aduce în Antiohia.

Cu o mișcare autoritară a mâinii, Laurentus le făcu semn celor doi să plece.

Supus, Barnaba tăcu în timp ce amândoi se îndreptară spre casa pe care o împărțeau aproape de Nymphaeum. Brusc, Saul se opri.

– Barnaba! Asta e o minune, o favoare făcută nouă.

Bărbatul se uită la el cu mirare.

– Laurentus ne poruncește să ne purtăm așa cum ar fi trebuit să facem de mult timp, zise Saul. Întrucât nu ne putem aduna pe străzi, trebuie să ne ridicăm propriile clădiri pentru învățături și rugăciune. Fiecare evreu își cunoaște sinagoga, dar păgânii unde merg să i se închine lui Hristos? În casa unui adept sau pe străzi, unde pot fi disprețuiți și scuipați. Mișcarea noastră are nevoie de mai mult decât casa unui adept. Într-adevăr, creștinii noștri merită o casă doar a lor, o clădire frumoasă și demnă, unde să simțim prezența Domnului Iisus Hristos.

Barnaba se oprise în stradă și clătina din cap.

– Ce de visuri mai ai, Saul. Nu suntem atât de bogați precum vechile familii evreiești care au venit aici în urmă cu trei sute de ani, au prosperat și au construit sinagogile din Antiohia.

– Nu există nimic ce nu putem face, Barnaba, zise Saul, scuturându-și pumnul. Azi, voi merge la Nearchus, negustorul de grâu și mei, care ni s-a alăturat cu trei luni în urmă și care ne face donații. Nearchus are un hambar gol lângă docuri. Îl voi ruga să ne lase să facem un altar acolo, astfel încât adepții noștri să se poată întâlni pentru a se ruga în tihnă, așa cum ne-a poruncit Laurentus. Nearchus mai are un teren gol de-a lungul râului și îl voi întreba dacă vrea să construiască acolo o bazilică pentru noi.

Saul luă o piatră și desenă în praf conturul unei structuri.

– Avem nevoie de o clădire destul de mare ca să se adune în ea trei sute de oameni și unde să putem desfășura ritualul ruperii pâinii și al vinului, pentru împărtășirea cu Domnul Iisus Hristos.

Făcu o pauză, apoi continuă.

– Barnaba, vom face o clădire pentru patru sute de oameni. Va fi prima dintre multele bazilici unde păgânii se vor putea aduna să i se închine Domnului Iisus Hristos.

Barnaba se încruntă și cântări o clipă cele auzite.

– Crezi că va face Nearchus asta? întrebă el.

– Cu ajutorul lui Dumnezeu, îl putem convinge.

19

PROGRESUL

Într-o seară, la scurt timp după sfârșitul primului său an în Antiohia, Saul își luă jurnalul și înmuie o peniță nouă în sticluța verde pe care un convertit i-o făcuse pentru tuș. Odată ce ținu penița în mână, îi reveniră în minte amintirile despre cutia de penițe din lemn de măslin, pierdută după biciuirea din Issos. Gândul la acel dar de la mama lui îi trezi un dor puternic de ea. Închise ochii și încercă să refacă imaginea feței ei, dar trăsăturile îi erau neclare, ca și cum le-ar fi văzut prin sticlă închisă la culoare. Își jurase să nu o uite niciodată. Acum, la cincisprezece ani de la moartea ei, se gândea la ea tot rar. Totuși, nu se simțea vinovat. Se convinsese că acele zile ocupate, provocările fără sfârșit și chemarea datoriei nu îi lăsau timp de remușcări sau de mâhnire.

Dacă ar fi trăit, nu se îndoia ar fi fost mândră de el, de ceea ce devenise. Ar fi văzut, la fel ca el, că destinul îl purtase spre Antiohia. Aici, nu doar că își dovedise sieși, dar reușise să fie mai bun ca toți ceilalți.

Într-un an, adusese la Iisus Hristos o mie opt sute douăzeci și două de suflete. Construise o casă de rugăciune unde se adunau deodată cinci sute de bărbați și femei, să îl asculte și să îi accepte mesajul, să-și mărturisească credința și să primească pâinea sfântă și vinul, ca trup și sânge ale lui Iisus. Crease o școală unde îi învăța pe diaconi ritualurile și responsabilitățile rugăciunii. Preoții îi preluaseră mesajul. Îi urmaseră exemplul și ridicaseră case de rugăciune. El și Barnaba se puteau mândri că în Antiohia erau mai mulți oameni care îl urmaseră pe Iisus decât în Ierusalim, ba chiar mai mulți decât în tot Israelul.

Cucerise Antiohia. Acum, trebuia să meargă mai departe, să pornească o nouă campanie, să-i scoată din întuneric și din sclavia păcatului pe oamenii de pe alte pământuri, să le aline deznădejdea și să-i elibereze de frica de moarte. Asta era misiunea lui: să ducă vestea bună a venirii lui Iisus Hristos popoarelor îndepărtate ale lumii. „Mâine", își zise, „îi voi spune lui Barnaba de planul meu."

A doua zi dimineață, în timp ce slujitoarea curăța masa după dejunul lor sănătos, Saul nu mai așteptă:

– Barnaba, am adus Antiohia la Hristos. Dar ăsta e doar un început.

Bărbatul se uită la Saul, văzu fața îmbujorată, ochii negri sclipind și așteptă.

– Propun, rosti Saul încet și hotărât, să repetăm ce am făcut în Antiohia și în alte orașe ale lumii.

Barnaba se lăsă pe spate și ridică mâinile îngrozit.

– Să plecăm de aici? Să ne lăsăm baltă actualele responsabilități?

Clătină din cap hotărât.

– Nu putem face asta!

– Nu am părăsi Antiohia, Barnaba, doar am face următorul pas logic. Iisus a vorbit în sate. Noi o facem în numele Lui în orașe. Antiohia este modelul, exemplul a ce putem face și prin alte locuri. Unde e viitorul mișcării lui Hristos? E în orașe, capitalele politice ale puterii, în centrele unde se produc și se schimbă bunurile, unde negustorii vin și pleacă, unde oamenii muncesc și trăiesc.

Barnaba dădu din cap iarăși.

– Aici e lucrarea noastră, Saul. Antiohia are nevoie de noi.

– Lucrarea noastră nu e îngrădită de nicio graniță, Barnaba. Ia aminte: Augustus nu doar a construit drumurile imperiului, ci și-a postat și soldații de-a lungul lor, ca să le păstreze sigure pentru comerț și călătorie. Triremele lui au curățat mările de pirați. Augustus a făcut lumea sigură pentru comerț, dar și pentru ca tu și cu mine să putem călători departe și să răspândim Evanghelia lui Iisus Hristos.

Îl apucă de braț pe prietenul lui, vorbindu-i mai departe.

– Putem duce credința noastră și în alte locuri, exact cum Nearchus își trimite grâul la Roma și cum Nathan își vinde amforele cu vin bun în Efes.

Barnaba ridică o mână.

– Dar, Saul, aici încă sunt atât de multe de făcut.

– Ce rămâne de făcut aici poate fi îndeplinit de către preoții, învățătorii și diaconii pe care i-am învățat noi, răspunse el. Adepții noștri – numărul lor, credința lor, ardoarea lor – au atins un nivel, care nu doar că se va menține, ci va înflori și va crește. Am înfăptuit lucrurile atât de bine aici, în Antiohia, încât, laolaltă, bisericile noastre formează o instituție care se va perpetua de la sine, un întreg care va dăinui și peste generațiile încă nenăscute.

Barnaba își legănă trupul, cântărind cele spuse de Saul. În cele din urmă, vorbi:

– Ei bine, sunt de acord că bisericile de aici s-ar descurca, probabil, fără noi, pentru scurt timp.

– Nu doar s-ar descurca, Barnaba, ci ar prospera și s-ar extinde. Într-adevăr, succesul nostru aici m-a inspirat să-mi imaginez la scară mare ce am putea face. Gândește-te: din vechime, împărații au condus cu sabia și lancea. Filip, Alexandru, Iulius Cezar, Augustus – fiecare dintre ei a creat un imperiu invadând o țară, stabilind un centru al puterii într-un oraș existent sau într-unul nou și conducând printr-o mână de oameni loiali și de rang înalt. Din fortărețe sau din palate, aceștia dădeau ordine și ofereau beneficii. Împărații, de exemplu, recrutau oameni din popor, îi învățau să se descurce cu treburile de zi cu zi ale provinciei și îi recompensau cu bani și poziții. Pe localnici i-au făcut romani. Iar prin asta au făcut posibil ca un cuceritor să mărșăluiască mai departe și să acapareze noi popoare.

Saul își ridică brațele și exclamă:

– Și noi – tu și cu mine, Barnaba – vom cuceri. Armele noastre sunt credința, speranța, promisiunea vieții veșnice. Vom mărșălui înainte cu vorba și crucea. Oriunde vom merge, îi vom aduce pe oameni la Hristos, îi vom boteza, îi vom organiza, le vom arăta cum să ducă mai departe învățăturile, să-și sporească numărul și să-și lărgească influența. Tot ce am realizat aici prevestește vremuri și mai bune. Noi am insuflat o credință profundă și o nouă etică în rândul unui număr mare de locuitori ai Antiohiei. Putem face asta și în altă parte. Putem înfrânge răutatea și deznădejdea din comunitățile civilizate ale Imperiului Roman și chiar de dincolo de el, până la capătul pământului... Împreună, în timp, noi și apostolii noștri, laolaltă cu adepții noștri, vom ajunge la regatul pământesc al lui Dumnezeu, pe care ni l-a promis Iisus.

Barnaba respira zgomotos și își freca ochii.

– Ești curajos, Saul, zise el, apoi clătină din cap. Dar suntem atât de puțini. Haide să mai construim aici, încă un an-doi, să ne rânduim resursele și apoi să ne gândim la planul tău.

– Acum e momentul, Barnaba. Lumea așteaptă vestea cea bună a lui Iisus Hristos, credința și speranța pe care le putem oferi, izbăvirea de păcat și întuneric. Lumea ne așteaptă să ducem darul răscumpărării pentru toți oamenii de pe pământ. Aceasta este misiunea noastră. Hai să o împlinim.

Se opri și își ridică mâinile.

– Spune-mi acum, Barnaba, există cineva mai bun ca mine și ca tine, căruia să i se poată încredința această misiune?

– Nu pot nega, zise Barnaba. Dar mă tem să părăsesc biserica din Antiohia. Nu pot uita cât de dezbinați eram în primii mei ani aici. Să presupunem că intervine ceva care împiedică întoarcerea noastră în Antiohia, iar ceilalți au nevoie de noi.

– Niciodată nu vom fi plecați pentru multe zile, Barnaba. Avem norocul să trăim în vremuri în care călătoriile sunt rapide și sigure. Oriunde vom merge, vom folosi ca mesageri tineri convertiți care să ne poarte mesajele spre și dinspre Antiohia. Iar dacă adepții noștri de aici au nevoie de noi, ne întoarcem.

După o tăcere lungă, Barnaba întrebă:

– Unde o să mergem, Saul?

– Ar trebui să ne încercăm mesajul într-un castron mic, așa cum își încearcă brutarul mai întâi drojdia, zise Saul. De aceea, aș începe într-o provincie din apropiere. Sugerez Ciprul, portul Salamis. Dacă totul merge bine acolo, plecăm în capitală, în Pafos. Tu mi-ai spus adesea că ciprioții, la fel ca și cei din Antiohia, sunt harnici și cu mintea deschisă. De asemenea, Ciprul are avantajul că e la doar o zi pe mare de Seleucia. Odată ce ajungem în țara ta, încercăm. Ne vom adresa atât evreilor, cât și păgânilor și vom vedea apoi dacă mesajul nostru le-a atins inimile după cât de mulți aducem la Iisus.

Barnaba îl privi pe Saul în ochi.

– Pentru o asemenea misiune, zise el încet, e nevoie de aprobarea lui Petru și a lui Iacov.

– De ce?! exclamă Saul. Ei nu au contribuit cu nimic la reușita noastră de aici.

– Pentru că însuși Iisus l-a ales pe Petru să-i vegheze biserica, răspunse Barnaba. Pentru că Petru și Iacov m-au trimis în Antiohia. Ca urmare, înainte de a-mi părăsi responsabilitățile de aici trebuie să am consimțământul lor.

– Nu e așa, zise Saul. Ei știu și respectă tot ce ai făcut aici. Oricum, înainte să ne adresăm Ierusalimului, trebuie – ca să fim corecți față de cei trei preoți de aici – să le prezentăm lor propunerea.

Așa se face că cei cinci conducători din Antiohia se întâlniră să asculte și să discute planul lui Saul, după care Lucius propuse să aștepte o zi și apoi să se întâlnească din nou, să se roage. A doua zi, la apus, se adunară în casa lui Barnaba, să se sfătuiască. Vorbiră cu toții. Ascultară cu toții. În cele din urmă, Simeon zise:

– Eu cred că Dumnezeu e de acord să ne despărțim de Barnaba și de Saul, pentru lucrarea pe care trebuie să o înfăptuiască.

Se ridică, la fel făcu și Lucius, apoi Manaen. Împreună, cei trei își puseră mâinile pe fruntea lui Barnaba și pe a lui Saul și binecuvântară misiunea lor.

A doua zi pe la prânz, Barnaba citea în curte când observă că slujitorul lui deschide poarta. Își recunoscu vizitatorul, un bărbat pe care îl văzuse ultima oară pe o bancă din spatele odăii lui Petru, unde se întâlneau

cei doisprezece. Era Agabus, un profet cocoșat și ridat al Căii.

Pelerina, gluga și sandalele îi erau acoperite cu praf de pe drum. Înaintă oarecum pe furiș, cu pași mici, dar hotărâți, pentru a ajunge în fața lui Barnaba. Când un alt slujitor aduse un vas cu apă pentru drumeț, să-și spele mâinile și picioarele, Agabus îl dădu la o parte cu nerăbdare. Cu voce care suna prea tunător pentru un trup atât de mic, începu să vorbească.

– Îmi pare rău pentru poporul tău, norocosule. Îmi pare rău, pentru că îl așteaptă foametea. În anul ce vine, ploaia nu va cădea în Iudeea. Soarele va arde câmpurile cu grâne. Strugurii și măslinele se vor stafidi. Mielul și bivolul vor fi chinuiți de sete. Păsările din aer și animalele pădurii se vor îmbolnăvi și vor muri. Vântul va ridica nori mari de praf, care vor aduce întuneric dimineața.

Barnaba îi făcu semn slujitorului să plece și îl ascultă pe profet toată după-amiaza. Pe un ton solemn, Agabus îi spuse nu doar despre seceta și nenorocul care aveau să vină, ci și despre munca celor doisprezece, despre rezistența crescută a evreilor față de ocupația romană și despre alte întâmplări din Ierusalim. La căderea nopții, când Saul se întoarse, Barnaba zise:

– Acesta este Agabus, clarvăzător și sfătuitor al lui Petru și Iacov. Ne aduce vești proaste din Ierusalim. Pentru anii ce vin, el prevede secetă și foamete în toată Iudeea. Cei doisprezece, știind că Antiohia este bogată, așa cum știu că Ierusalimul este sărac, l-au trimis la mine. Ne cere să ajutăm biserica din Ierusalim

cu bani pe care îi va folosi pentru a-i hrăni pe frații noștri săraci din mișcarea de acolo.

Saul era intrigat de micuțul om ciudat cu spatele cocoșat. Nu avea barbă, era chel, cu o cută adâncă pe țeastă, cu fața ridată și cu ochii de un căprui-deschis, care luceau în lumina lămpii. Vocea lui avea o sonoritate convingătoare. Prezența lui era ciudată, dar inconfundabilă, în ciuda aspectului cocoșat, și avea charismă.

După ce un slujitor îl conduse pe Agabus la un pat pregătit într-o cămară de jos, Barnaba șopti:

– Foametea ne va costa adepții din Ierusalim, Saul.

– Agabus e de încredere în privința asta? întrebă acesta.

– Da, din păcate. Ca profet, e de neegalat.

Barnaba scutură din cap.

– Saul, trebuie să rămânem aici și să adunăm ajutoare pentru Ierusalim. Trebuie să ne amânăm misiunea.

– În niciun caz, zise Saul. Mai bine gândește-te că situația disperată din Ierusalim reprezintă un prilej bun. Îi vom ajuta, cu siguranță. Ne vom adresa tuturor adepților noștri de aici și le vom cere să-i ajute pe săracii din Ierusalim. Vom aduna tot ce au nevoie și chiar mai mult, ca să ne demonstrăm credința față de comunitatea lui Iisus Hristos. Apoi, nu vom trimite toate acestea printr-un mesager. Ci tu și cu mine în persoană le vom duce banii la Ierusalim. Dacă noi, preoții din Antiohia, vom da dovadă de dărnicie, cum

vor putea Petru și Iacov să nu aprobe misiunea care e voința lui Dumnezeu?

Barnaba se scărpină în cap, meditând.

– Ei bine, atunci, să-l trimitem pe Agabus înapoi, cu promisiunea noastră de ajutor?

– Ar trebui să îl ținem aici, zise Saul. Să-l lăsăm să vorbească la fiecare dintre bisericile noastre despre nevoile din Ierusalim. Prin apariția și prin cuvintele lui, le va trezi simpatia. Iar în vreme ce adunările noastre îl vor vedea și îi vor asculta cererea, Agabus, în schimb, va fi martor la felul în care Antiohia îl slujește pe Iisus Hristos. Hai să îl facem pe Agabus aliatul nostru, apărătorul nostru în fața celor doisprezece.

Într-o dimineață răcoroasă și însorită de toamnă timpurie, o caravană mică și ciudată ajunse la Poarta Joppa din Ierusalim. Paza romană de acolo văzu un cocoșat cu glugă pe un măgar, un roșcat înalt, cu umeri lați și alură prietenoasă, un bărbos cu început de chelie, cu ochi luminoși și cu o falcă puternică, un al doilea măgar încărcat cu burdufuri cu apă și desagi, plus câte un centurion roman robust, mărșăluind pe ambele părți. Paznicul, presupunând că cei trei drumeți prăfuiți erau prizonieri, le făcu semn spre strada care ducea la temniță. Nu, zise centurionul, el și camaradul lui înarmat erau trimiși de guvernatorul Laurentus Justinius pentru a însoți prețioasa încărcătură.

Escorta era necesară. Atâția oameni din Antiohia contribuiseră cu aur și argint pentru săracii din Ierusalim, că drumul și momentul în care acestea aveau

să plece spre destinație deveniseră subiect de cleveteli, iar agenții de la palat aflaseră că o bandă de hoți plănuia să-i atace pe drumeți, să-i omoare și să le ia banii. Manaen vorbise cu Justinius, iar el acționase.

Odată ce caravana ajunse la casa lui Petru, Agabus descălecă și propuse să intre el primul, să-i anunțe pe apostoli de sosirea delegației. Doar Petru și Iacov erau acolo în acea dimineață și își deschiseră brațele să-i primească pe Barnaba și pe Saul.

În calitate de conducător, Barnaba răsturnă cele trei săculețe pe masă. Primul conținea cincizeci și doi de shekeli din aur, al doilea o sumă mai mare, optzeci de taleri din argint, iar al treilea chiar mai mult, șase sute douăzeci de denari romani.

Petru era atât de uimit, că nu putea scoate o vorbă. Se uita când într-o parte, când în alta, cu gura căscată la banii de pe masă. În cele din urmă, îi reveni graiul.

– Ce dar! Ce dar!

Râse tare.

– Niciodată n-am mai văzut atâția bani.

Se răsuci spre Iacov.

– Săracii noștri vor avea ce să mănânce.

Se întoarse spre vizitatori.

– Cât de recunoscători îți suntem, Barnaba, și ție la fel, Saul!

– Și lui Agabus, interveni Saul, pentru că el a fost cel care a convins bisericile noastre de nevoile din Ierusalim.

– Și lui, desigur, zise Petru. Cu siguranță, sunteți osteniți după o astfel de călătorie. Veniți, o slujnică

vă va îmbăia picioarele și vă va aduce de mâncat și de băut. Fiți bine-veniți în această casă.

Niciunul dintre ei nu se mișcă, însă, și urmă o tăcere lungă. Căzuseră de acord ca Barnaba să prezinte misiunea în Cipru. Dar, îndată ce începu să vorbească, Petru ridică o mână.

– Înainte să împărțim pâinea, poate ne povestiți despre munca voastră în Antiohia. Câți adepți ai lui Iisus sunt acolo?

– Acum, avem botezați trei mii o sută șaptezeci și șapte în Antiohia și în orașele din apropiere, zise Barnaba. Și numărul lor crește cu fiecare săptămână.

– Așa mulți! exclamă Petru. Cum ați reușit?

– Prin sârguință și pentru că am urmat un plan bine întocmit, zise Barnaba. Fiecare dintre cei patru preoți ai noștri are înțelepți, diaconi și învățați care îi ajută. Fiecare conduce o școală unde sunt pregătiți conducători, atât tineri, cât și bătrâni.

– Am construit cinci case de rugăciune între zidurile orașului, o alta în Daphne și două în Seleucia. În prima zi a fiecărei săptămâni sunt pline.

Petru se lăsă pe spate în scaun, zâmbind cu admirație, în timp ce Iacov ridică o mână, în semn că voia să vorbească.

– Spune-ne, Barnaba, din toți cei trei mii o sută șaptezeci și șapte, câți sunt de alt neam?

– Aproape jumătate, îi răspunse el.

– Iar aceștia sunt tăiați împrejur înainte de a fi botezați? întrebă Iacov.

– Nu, nu sunt, zise Saul, întrerupându-i. Când Iisus m-a învățat să-i aduc pe toți la El, evrei și păgâni, deopotrivă, n-a zis nimic despre tăierea împrejur. Și nici despre faptul că cineva trebuie să devină întâi evreu dacă vrea să fie salvat.

– Totuși, zise Iacov calm, de la început, am presupus că toți cei care vor să îl urmeze pe Iisus trebuie să devină întâi evrei și nimeni nu poate fi evreu dacă nu este tăiat împrejur.

Barnaba ridică mâna și zise:

– Dar, Petru, tu nu ai convertit un centurion care nu era circumcis?

După o tăcere lungă, Petru zise:

– Un înger al Domnului mi-a poruncit să-l botez pe Cornelius, pentru că Sfântul Duh se pogorâse asupra lui.

Ridică din umeri și zâmbi.

– Dar putem discuta toate astea mai târziu, zise el vesel. Haideți, să mâncăm împreună.

După ce mâncară cu toții, Barnaba le prezentă planul pentru misiunea în Cipru. Petru și Iacov ascultară în tăcere, doar din când în când se încruntară și ridicară din sprâncene.

– Suntem aici, încheie Barnaba, să vă prezentăm planul nostru și să vă asigurăm că Antiohia va rămâne pe mâini bune cât o să lipsim noi.

Petru întrebă cu voce îngrijorată.

– Cât timp veți fi plecați?

– Două sau trei luni în Cipru, în funcție de cât de bine suntem primiți, zise Barnaba. Apoi, am putea merge în Pamphylia, pe drumul de întoarcere.

Petru se trase de barbă.

– Așadar, vreți binecuvântarea noastră?

Saul interveni:

– Vom merge, fie că ne-o dați sau nu, pentru că această misiune este voința Domnului Dumnezeu.

Barnaba îl apucă pe Saul de braț, încercând să-l facă să tacă.

– Cu șase luni în urmă, zise Barnaba încet, noi, cei care conducem bisericile din Antiohia – Manaen, Lucius, Simeon Negrul, Saul și cu mine – am postit și ne-am rugat pentru a primi sfat de la Domnul. În timp ce eram împreună și ne rugam, Dumnezeu i-a vorbit lui Simeon, spunându-i: „Despărțiți-vă de Barnaba și de Saul, pentru lucrarea pe care Le-am dat-o."

– Ei bine, atunci, zise Petru, așa cum Domnul Dumnezeu v-a spus, trebuie să...

Iacov îl întrerupse:

– Petru, poate că și noi doi ar trebui să ne rugăm și să îi cerem lui Dumnezeu să ne îndrume, să luăm în calcul cât de înțeleaptă este înfăptuirea unei asemenea misiuni fără precedent și care i-ar putea fi urmările.

Pentru o clipă, Petru cântări intervenția lui Iacov.

– Da, și noi ar trebui să căutăm îndrumare.

Se întoarse spre Barnaba.

– Când plecați?

– Întrucât sezonul potrivit pentru drumul pe mare se încheie în mai puțin de o lună, trebuie să ne mișcăm

repede, zise bărbatul. Vrem să părăsim Ierusalimul mâine, călare, să ajungem înapoi în Antiohia în opt sau nouă zile și să plecăm cu primul vas care merge din Seleucia spre Salamis.

– Lăsați-ne să ne odihnim în noaptea asta, zise Petru, și să ne întâlnim mâine dimineață.

În noaptea aceea, zvârcolindu-se în patul din odaia pusă la dispoziția lor în casa lui Petru, Saul încercă să-și rețină mânia. Sunetul respirației calme și liniștite a lui Barnaba îl irită și mai mult. De ce prietenul lui nu i se alăturase să spună că misiunea din Cipru avea să se întâmple, fie că Petru sau Iacov erau sau nu de acord? Saul nu era sigur ce simțea față de Petru. Era desconsiderare, resentiment, milă sau toate la un loc? Dacă Petru era o stâncă, era îngropată în apele stătute ale Ierusalimului, în timp ce în lumea de dincolo de el, creștinismul era un izvor clar și repede, care aducea speranță lumii întregi. Cât despre Iacov – Saul îi disprețuia emfaza și afectarea. Era unul care nici măcar nu-L urmase pe Cel care-i era pe jumătate frate, cât acesta fusese în viață, iar după moartea Sa își arogase dreptul de a vorbi în numele Lui. Iar acum Iacov era cel care încerca să-i împiedice misiunea. Era sigur că îl va păcăli pe Petru să le amâne călătoria sau să le-o respingă de-a dreptul.

„Nu lui Barnaba se opun ei", își zise Saul. „Ei mi se opun mie, pentru că Iisus mi-a vorbit, nu o dată, ci de două ori, în loc să le vorbească lor. Pizma e cea care i-a întors împotriva mea. M-ar distruge dacă ar

putea. Dacă Antiohia n-ar fi la mai bine de șase sute de kilometri depărtare, n-aș fi reușit să fac ce am făcut. Dacă ar fi fost în apropiere, Petru și Iacov ar fi intervenit, mi-ar fi pus la îndoială inițiativele. Acum, că am făcut din Antiohia inima care bate în trupul lui Hristos, îmi voi începe campania prin care voi duce mesajul și crucea lui Iisus în toate colțurile lumii. Nimic nu mă va opri. Voi pleca, în ciuda oricăror ordine care ar putea veni de la Petru. Însuși Iisus mi-a spus să merg în țările îndepărtate, să-i duc mesajul, atât către evrei, cât și către păgâni. Voi merge, chiar dacă va trebui să plec singur."

În dimineața următoare, Barnaba și Saul așteptară în odaia de întruniri a lui Petru timp de o oră, apoi încă una. Barnaba era calm și plin de încredere.

– Vor fi de acord cu această misiune, sunt sigur de asta, zise el.

Saul era încruntat și tăcut. Se simțea de parcă erau la judecată, stând pe piatra acuzatului, în fața Sinedriului, așteptând o sentință.

În a treia oră, auziră pași afară. Intră Petru, urmat nu de Iacov, ci de un tânăr ce avea mai puțin de treizeci de ani, îmbrăcat în haine de in. La început, Saul nu îl recunoscu. Dar Barnaba sări în picioare și exclamă cu bucurie:

– Ioan Marcu! Vărul meu cel drag! Ce înalt te-ai făcut! Ce arătos ești cu barba tunsă. Ce face mătușa Maria?

Ioan Marcu și-l amintea pe Saul de la vizitele în casa mamei lui și îl salută călduros:

– M-ai învățat cum să-mi îmbunătățesc scrisul, zise Marcu.

– Iar acum, zise Petru, Ioan Marcu este cel mai bun scrib și interpret al nostru. Făcu o pauză, apoi continuă: Și, ca să vă arătăm sprijinul nostru, l-am desemnat să vă însoțească în misiunea din Cipru.

– Minunat! exclamă Barnaba. Păși spre Ioan Marcu și îi cuprinse umerii cu brațul.

– Ce noroc să te avem cu noi! Se opri. Dar mătușa Maria a fost de acord?

– Da, da, zise Petru. Am vorbit cu ea azi-dimineață. A ezitat la început, dar apoi i-am spus că veți merge spre tărâmul ei natal. Și i-am promis că amândoi veți avea grijă de Ioan Marcu, ca și cum ar fi propriul vostru fiu.

Saul se simțea prins în capcană. Dat fiind entuziasmul lui Barnaba pentru compania vărului său în acea călătorie, nu avea cum să protesteze. Dar era sigur că Petru și Iacov plănuiseră să aducă un spion în preajma lor.

20

CAMPANIA

În ultimele zile de toamnă, călătoria dinspre marea estică spre Salamis se făcea rapid. Vânturile din nord, puternice și constante, făceau valuri destul de puternice. În vechime, fenicienii învățaseră să construiască vase și pânze care să profite de toate acestea, astfel încât corăbiile lor păreau să țâșnească precum antilopele, de pe un val pe altul. De atunci, toți cei care navigau se foloseau de moștenirea acelor stăpâni ai mărilor.

Vasul *Adora,* larg, robust și mic, era mai degrabă o barcă. Umplut doar pe jumătate cu saci din iută plini cu orz din ultima recoltă, se ridica pe valuri, se azvârlea, plonja, vira și își urma cu viteză drumul. Veselul lui căpitan și cârmaci, Nokos, făcuse acel drum atât de des – cel puțin o dată pe săptămână, mai puțin iarna – încât se fălea că *Adora* găsește drumul și singur.

– Direcția noastră este în linie dreaptă, îi explica Nokos lui Saul, care stătea lângă el la cârmă. Dimineața, ținem cârma direct spre Muntele Atchana. De

la prânz, urmărim soarele, până apune. Când apar stelele, trebuie să avem Ursa Mică perpendicular pe direcția noastră. Iar în zori, o să dăm de Capul Andreas. Urmărim acel deget de nisip auriu până în jos la curbură, dar rămânem în larg, să facem față vânturilor, iar acolo va fi Salamis.

Toată noaptea, Saul stătu lângă Nokos, înfășurați amândoi în pelerine largi, care să-i apere de vântul de nord. Respira aerul sărat și asculta poveștile bărbatului despre aventuri pe mare. Barnaba se adăpostise în spatele chepengului din față, în apropierea lui Ioan Marcu. Era prima aventură pe mare a tânărului și abia plecaseră din port că și începuse să vomite. Cei trei erau singurii pasageri ai vasului.

Portul Salamis era un mare arc deschis spre est. Vase mari, pregătite de plecare, încărcate cu lingouri de cupru, bărci de pescuit care își aduceau marfa la piață. Nokos trecu printre ele și duse *Adora* la cheiul rezervat lui. Cu vorbe vesele și îmbrățișări călduroase, își conduse pasagerii la mal.

Când puse picioarele pe piatra cubică din Salamis, Saul simți cum îi crește buna dispoziție. Era nerăbdător să întâlnească următoarea provocare: să-i aducă pe ciprioți la Iisus Hristos. Dar, adânc în sufletul lui, știa că această expediție era doar un început, baza planului său de a semăna semințele credinței în toată lumea. Dincolo de viziunea lui, Saul aștepta un destin și mai mare: începuse o aventură lungă și legendară, o călătorie de doisprezece ani și peste șaisprezece mii de kilometri care avea să-l înalțe și să-l coboare,

să-l facă să triumfe și să sufere, să-l poarte spre glorie și să-l arunce în chinul cel mai crunt. Spiritul lui neobosit și firea lui entuziastă aveau să facă din el un bărbat fără casă și fără de țară. Datoria avea să fie pe primul loc. Orice altceva avea să fie dat la o parte.

Într-o după-amiază răcoroasă și însorită, în Salamis se simțea aroma mării, a condimentelor și a fumului. Negustorii de mâncare, cu zornăitul micilor clopote de alamă, își chemau mușteriii la carnea crocantă și la pâinile dospite, pe străzile înguste și aglomerate. Ciocanele răsunau pe fier. Un măgar răgea. Cei trei vizitatori își croiau drum prin mulțime. Barnaba îl sprijinea pe Ioan Marcu, care încă avea genunchii moi, în timp ce se îndreptau spre cel mai bun han, iar Saul încerca să afle unde era sinagoga. El și Barnaba considerau că prima lor obligație era să le ducă evreilor vestea cea bună a lui Iisus Hristos.

Principala sinagogă din Salamis era o clădire impozantă, un dreptunghi din piatră de un ivoriu nepătat, într-o curte mărginită de ziduri joase care încadrau o întreagă stradă. Rabinul Barak își ridică brațele în semn de bun venit, imediat ce află că acel învățător fusese de curând în Ierusalim. Barak auzise povești despre rabinul din Nazaret și era curios să afle mai multe. Se oferi să adune câțiva dintre credincioșii de la sinagoga lui, pentru a-l asculta pe Saul a doua zi dimineață. Iar pentru sâmbătă îl invită pe el și pe însoțitorii lui să vorbească întregii congregații. Cu o plecare de cap cuviincioasă, Barak adăugă:

– Folosiți limba obișnuită a grecilor, pentru că aramaica nu este prea bine înțeleasă de către toți cei de aici.

În fața celor unsprezece oameni adunați, Saul vorbi despre ultimele evenimente din Ierusalim și despre opoziția care începea să se simtă tot mai puternic vizavi de taxele romane și de cruzimea legilor lui Claudius. Încheie pomenind despre Iisus atât cât să-și provoace ascultătorii. Intenția lui era să le deștepte curiozitatea, să-i facă să vorbească, astfel încât vorba lor purtată din gură în gură să umple sinagoga a doua zi.

Sâmbătă, după ce Barak citi din Lege și din Profeți, își invită vizitatorii să continue. Barnaba, în calitate de conducător al delegației din Antiohia, vorbi scurt înainte de a-l prezenta pe Saul ca fiind cel desemnat să rostească învățăturile din acea dimineață.

Saul se gândise bine la ce să spună când avea să li se adreseze pentru prima dată celor de acolo. Trebuia să-i impresioneze, dar să nu-i sperie, să-i atragă, dar să nu-i jignească. Fiecare public era diferit, iar el învățase să simtă starea oamenilor și să le estimeze nivelul de cunoștințe. Totuși, mai mult instinctul era cel care îl făcea să-și aleagă cuvintele cu care să găsească drumul spre speranțele și temerile lor. Acolo, în Salamis, voia să încerce să se adreseze minții evreilor trăitori pe alte meleaguri, mai ales că mulți dintre ei tânjeau după Ierusalim, deși nu îl văzuseră niciodată. Acei negustori și artizani erau exilați care încercau zilnic să păstreze etica mozaică, deși aveau de-a face cu păgâni lipsiți de conștiință și de legi. Pentru a ajunge la inimile lor, trebuia să se bazeze mult pe tradiția

și învățătura evreiască, apoi să-i ispitească să-i urmeze raționamentul potrivit căruia începuse o nouă eră în lunga și măreața lor istorie.

Așa și făcu. Le spuse din nou legendele despre Avraam, Isaac, Iacob și Moise, cită din profețiile lui Isaia, potrivit cărora Dumnezeu urma să trimită un nou conducător din tribul lui David și le aduse vestea cea bună, cum că Iisus Hristos venise să-i ierte de toate păcatele și apoi, așa cum spunea Scriptura, fusese răstignit și înviat.

– Toate acestea au fost planul lui Dumnezeu: să ne aducă înapoi credința părinților noștri, să-și înnoiască mesajul către omenire: căiește-te, încrede-te în Dumnezeu, iar păcatele tale vor fi iertate.

Saul se opri. Spusese destule. Învățase că nu putea învinge într-o singură zi devotamentul evreilor față de tradiție și ritualuri. Dacă vreun evreu sau vreun păgân voia să audă mai mult, avea să vină la el. Încheie cu o rugăciune și își reluă locul printre oameni.

În timp ce sinagoga se golea, Barak se grăbi spre Saul, îl apucă de mână și îi ceru:

– Vrei să te întâlnești mâine cu înțelepții noștri? O să vorbești și sâmbăta următoare?

În a treia zi a săptămânii, doi păgâni, un măcelar și soția lui, veniră la han să vorbească cu Barnaba și cu Saul.

– Suntem oameni cu frică de Dumnezeu, dar nu suntem evrei, zise Monica. Îl putem urma pe Iisus,

dacă soțul meu, Kronos, nu îndură durerea tăierii, pentru a deveni evreu?

– Calea lui Iisus Hristos este deschisă tuturor, zise Saul. Dacă voi credeți în El, dacă vă lepădați de păcate, puteți fi botezați și deveniți, astfel, de-ai noștri.

În următoarea sâmbătă, Saul vorbi din nou în sinagoga principală, unei adunări și mai mari. În a treia sâmbătă în Salamis, congregația era și mai mare. Vestea învățăturilor lui se răspândi. Din Temis, un sat învecinat, veni rabinul Beeri, care îl chemă pe Saul să vorbească și în sinagoga de acolo.

Barnaba era foarte mulțumit de primirea lor în Salamis și îi spuse asta și lui Saul. Dar Saul era dezamăgit. Mulțimile și entuziasmul lor aduseseră la ei douăzeci și unu de păgâni, pe când, după o lună, doar șapte evrei veniseră la hanul lor pentru a afla mai multe despre Iisus și doar trei dintre ei ceruseră să fie botezați.

– Trebuie să avem răbdare, zise Barnaba, în timp ce el și Saul se plimbau printr-o piață publică din apropiere de han.

Saul clătină din cap.

– De ce frații noștri evrei nu vin la noi? De ce nu văd adevărul?

În timp ce vorbeau, îl văzură pe Ioan Marcu venind spre ei, împreună cu hangiul Carchem și cu un străin cu trup impunător. Era slab, își ținea drept capul cu bucle frumos aranjate și păși cu autoritate în toga albă de oficial roman.

– Vine să ne aresteze, șopti Saul.

– Nu cred, zise Barnaba. Uită-te la fața fericită a hangiului.

Carchem, cu pieptul umflat de mândrie, îl prezentă pe străin.

– Stimatul proconsul care conduce această măreață provincie senatorială a Romei, Sergius Paulus, l-a trimis pe înaltul său reprezentant în acest oraș, Horus Apollonius, să le aducă un mesaj foarte important oaspeților de la hanul meu. O să vă prezint emisarului pe care l-a trimis proconsulul.

Horus Apollonius îi aprobă vorbele cu o ușoară plecare din cap și se întoarse spre Barnaba.

– A ajuns la capitala Pafos vestea învățăturilor voastre din Salamis. În această zi, am primit un mesager din partea eminenței sale Sergius Paulus, proconsul al marelui împărat Claudius în această provincie. Stimatul Sergius Paulus vă trimite gândurile lui bune și vă cheamă fără întârziere în Pafos, unde veți fi bine-veniți la palatul său, pentru că dorește să audă cuvântul lui Dumnezeu.

Cei trei drumeți plecară în dimineața următoare, devreme. Horus Apollonius le spusese să urmeze drumul de coastă, care era mai scurt decât cel prin vale, dar mai dificil. Unele porțiuni din drumul de munte – încă neterminat de romani – erau doar poteci înguste care șerpuiau de-a lungul falezei abrupte, care dădea în mare. Saul plănuise călătoria: șaizeci de kilometri până la vechiul fort roman de la Citium, în prima zi. Încă șaizeci și cinci de kilometri până

la Episcopi, ziua a doua. Acolo puteau să doarmă, la un han frecventat de pelerini care veneau cu barca să urce pe Muntele Olimp. Din Episcopi mai erau doar cincizeci de kilometri până la Pafos, așa că puteau ajunge în capitală pe la mijlocul după-amiezii. Toți duceau pâine, pește uscat și câte un burduf cu apă.

Saul își stabili ritmul după pasul soldatului, așa cum învățase în tinerețe. Barnaba, cu picioarele lui lungi și pasul întins, mergea ușor, dar Ioan Marcu rămânea mereu în urmă. Fiecare oprire pentru a-l aștepta pe tânăr îl făcea pe Saul și mai nerăbdător. Pe când ajunseră în Episcopi, în ziua a doua, picioarele lui Marcu erau pline de bășici și sângerau. A doua zi dimineață, Barnaba se uită la picioarele umflate ale vărului său și cumpără un asin pe care acesta să meargă călare până la Pafos.

Trecură prin poarta orașului pe la începutul după-amiezii și găsiră un han. Imediat ce se spălară și se curățară, Saul insistă să meargă neîntârziat la palat. Ușierul îi cercetă, de sus în jos, apoi se consultă cu un slujitor care, după șușoteli entuziaste cu alți slujitori, îi conduse pe drumeți la ușile duble sculptate. În timp ce stăteau în fața lor, slujitori în robe și mai elegante șușoteau între ei, într-o dezbatere ce părea aprinsă. În cele din urmă, se deschiseră ușile, iar cei trei intrară în sala tronului.

Proconsulul Sergius Paulus purta semnele unui soldat bătrân. Mâneca de la toga lui albă din in atârna moale acolo unde cândva îi fusese brațul stâng, retezat într-o bătălie oarecare pe Rin. După acea luptă,

talentul lui pentru logistică dusese la victorii care îi atrăseseră numirea din Senat. Acum, în afară de câteva fire cărunte la tâmple, era chel. Fața lui era brăzdată de riduri de culoarea bronzului, pe care le întâlneai adesea la soldați, pe câmpul de luptă. Avea ochi de un albastru profund, cu o privire sigură, directă. Stătea cu o autoritate princiară, țeapăn și drept, într-un scaun mare din stejar sculptat. La picioarele lui erau lungiți paji. Curtenii îi așteptau respectuoși poruncile. O femeie cu părul negru, evident, soția lui, stătea într-un scaun mai mic, dar la fel de impunător, la stânga lui. La dispoziția ei erau o femeie de vârsta ei și patru fecioare.

– Veniți.

Era o voce obișnuită să poruncească, a unuia care știe că va fi ascultat. Un curtean îi șopti ceva la ureche proconsulului, în timp ce ei se apropiau. Urmă o tăcere lungă, timp în care Sergius Paulus îi studie pe fiecare în parte, înainte de a-l privi pe Barnaba în ochi și de a vorbi.

– Tu ești cipriot, dintr-o familie bogată din Soli. Totuși, stai în fața mea într-o robă de țăran. Zeul tău îți cere să porți asemenea haine?

– Să-mi ceară? Asta nu, eminență, răspunse Barnaba cu respect. Calea lui Iisus Hristos e deschisă tuturor, celui măreț și celui umil, generalului și soldatului, bogatului și săracului. Dar cei mai mulți dintre adepții noștri nu sunt așa norocoși. Sunt flămânzi și săraci. De aceea, ne îmbrăcăm ca ei, ca mărturie a unui adevăr pe care-l cunoaștem cu toții: că suntem egali în

ochii lui Iisus, ale cărui cuvânt și spirit le-am adus în cea mai bună provincie a ta.

Sergius Paulus ridică din sprânceană și își sprijini bărbia în palmă, în timp ce cântărea răspunsul lui Barnaba.

Un curtean mai în vârstă veni, deodată, lângă proconsul, arătă spre vizitatori și izbucni:

– Nu-i ascultați pe acești impostori, Eminența Voastră. Zeii lor sunt falși.

Fără o clipă de ezitare, Saul păși în față, îl privi direct în ochi pe curtean, ridică mâna spre el și vorbi cu voce fermă:

– O, tu, Elymas vrăjitorule, plin de toate șiretleniile și de toate înșelăciunile. Tu, copil al diavolului, dușman al tuturor virtuților, nu vei înceta să pervertești adevăratele căi ale Domnului?

Se opri deodată, făcu doi pași spre Elymas și zise:

– Iar acum, iată! Mâna Domnului e deasupra ta. Vei fi orb, nu vei vedea soarele timp de un anotimp.

Sergius Paulus rămase cu gura căscată de uimire. Se dădu înapoi, să privească spre profetul Curții, căci Elymas se clătina, ca și cum ar fi fost lovit de o bâtă grea. Lipsit de ajutor, se poticnea și bâjbâia cu mâna, strigând să îl ajute cineva.

Murmure de stupoare trecură printre curteni și toți îl priveau uimiți pe Saul. Cu o mișcare rapidă a mâinii, proconsulul făcu semn unui paj să-l ia pe Elymas de mână și să-l conducă afară din sala tronului. Odată restabilită atmosfera de solemnitate, Sergius Paulus i se adresă lui Saul:

– Sunt un soldat bătrân, zise el calm, am condus campaniile din multe părți ale lumii și am văzut tot felul de întâmplări ciudate. Dar niciodată ochii mei bătrâni nu au fost martori la o asemenea minune. Ce am văzut aici este atât de uimitor, încât dovedește că ești un om al lui Dumnezeu, ale cărui puteri sunt nemărginite. Vorbește-mi acum, pe scurt, despre credința voastră. Apoi, eu îți voi pune întrebări. Pentru că, acum, cred în Dumnezeul vostru și vreau să știu mai multe despre el și despre ce dovezi cere de la supușii lui.

Sergius Paulus și Saul începură un dialog plin de spirit, în care proconsulul îl iscodea mereu:

– De ce L-a ales Dumnezeu pe Iisus să fie Fiul Său și nu pe altcineva? Cine L-a învățat pe Iisus să conducă? Cum L-a vindecat pe bolnav? El și cei care L-au urmat au căutat mâncare când călătoreau? Cine a dat banii pentru această campanie? Cum arăta Iisus? A avut vreodată o soție? Îi plăceau femeile? De ce L-au trădat evreii pe unul de-al lor? N-a avut sabie la El, să se apere? De ce adepții Lui nu au luat armele, să Îl apere? Ei Îl văzuseră răstignit? Îl văzuseră după ce Dumnezeu Îl ridicase din mormânt? Va mai veni Iisus pe pământ? Ce însemna pentru un muritor să trăiască în Împărăția Cerească a lui Dumnezeu?

Când se apropie seara, Sergius Paulus ceru o masă festivă în onoarea vizitatorilor lui și le oferi camere din palat. La porunca lui, urmau să meargă prin Pafos, să-și propovăduiască învățăturile, să pună întrebări

și să-i raporteze în fiecare zi câți ciprioți aduseseră la Iisus Hristos.

În noaptea aceea, în camera lui, Saul stătea la fereastră cercetând cerul nopții și contemplând stelele. Barnaba deschise ușa încet și intră, aducând o lampă cu petrol.

– Vreau să vorbesc cu tine, zise Barnaba.

– Și eu, fratele meu, zise Saul. Dar nu avem nevoie de lampă ca să luminăm ce avem de spus.

După ce stătură o vreme în întuneric, Barnaba fu cel care rupse tăcerea:

– Saul, cum ai făcut acea minune?

– Prima parte a fost simplă, zise Saul. În timp ce așteptam în afara sălii tronului, i-am auzit pe curteni vorbind în latină. Cel mai în vârstă spunea că Elymas, vrăjitorul Curții, unul dintre favoriții soției proconsulului, plănuise să ne împiedice să vorbim. Cel mai tânăr insistase că Sergius Paulus ne ceruse să venim și că trebuia să ne ducă înăuntru. Bătrânul replicase că, dacă intrăm în sala tronului, Elymas avea să-și folosească magia, să ne facă să dispărem. Așa că i-am știut numele și i-am anticipat intervenția.

Apoi, Saul rămase tăcut pentru multă vreme.

– Totuși, trebuie să mărturisesc că orbirea lui Elymas n-a fost gândită dinainte. Nu a făcut parte din planul meu.

Făcu o pauză.

– Barnaba, nu trebuie să spui nimănui ce o să îți spun acum: adevărul este că nu știu cum am făcut acea minune. Vorbele mi-au fost puse pe limbă de o forță

mai presus de mine, de o putere cosmică ce s-a pogorât asupra mea în clipa aceea de mare trebuință.

Tăcu pentru câteva momente, apoi zise:

– În clipa aceea, am simțit puterea lui Dumnezeu. Nu există altă explicație.

Dedesubt, auziră zgomot de cizme și strigătele care anunțau schimbarea gărzii de la palat, la miezul nopții.

– Ce m-a impresionat după minunea săvârșită, zise Barnaba, au fost energia și plăcerea discuției pe care ai purtat-o cu Sergius Paulus. În loc să fie uimit de ce ai făcut, s-a purtat foarte firesc. Cum ai reușit?

– Acea forță a venit și a dispărut într-o clipă, zise Saul. Și imediat am știut că depinde de mine să înalț discursul la nivelul întâmplării miraculoase la care toți cei de acolo fuseseră martori. Sergius Paulus mi-a fost de ajutor. M-a descusut ca un dascăl. E mult mai învățat decât mă așteptam.

– Ai fost mai convingător ca niciodată, zise Barnaba. Trebuie să fi moștenit talentul tatălui tău de a vinde ce ai, pentru că aici – la fel ca în Antiohia și în Salamis – ne-ai arătat tuturor cum se vinde credința în Dumnezeu.

Saul se arătă surprins:

– Tu nu l-ai cunoscut pe tata.

– Nu personal, zise Barnaba. Dar prin tine am ajuns să îi cunosc pe amândoi, atât pe Isaac, cât și pe Abigail. Și am ajuns la concluzia că amândoi au fost ființe remarcabile, că mama ta, în înțelepciunea ei, se exprima cu mare limpezime, în timp ce tatăl tău era tare iscusit în munca lui.

Saul se uită spre cer, în tăcere. Barnaba avea dreptate: dobândise de la tatăl lui mai multe decât recunoscuse vreodată. Bătrânul încovoiat era inventiv, hotărât și foarte priceput în meseria lui. Isaac văzuse că drumeții aveau nevoie de adăposturi pe care să le poată lua cu ei și care să fie sigure, și crease ceva care să le fie de folos. În sinea lui, Saul făcea o paralelă. Și el simțise o nevoie în oameni și hotărâse să umple golul. Și el își gândise „marfa" în așa fel încât să se potrivească celui care-l asculta. Dar să vinzi o idee era cu mult mai dificil decât să vinzi ceva ce puteai vedea, atinge, ține în mână sau puteai folosi ca adăpost pe vreme de furtună.

Când Barnaba îi pomeni de tatăl lui, gândul îl purtă înapoi în tinerețea lui și un val de vinovăție trecu peste el. Suferea pentru felul în care își tratase tatăl, disprețuindu-i negoțul, cu toate că el se bucurase de rodul muncii lui. Nu-și amintea să-și fi exprimat vreodată recunoștința pentru cele primite de la el. Dacă n-ar fi fost istețimea și hărnicia tatălui său, el nu s-ar fi bucurat de cele mai bune școli, de cea mai mare casă, de slujitori loiali, de o viață bună. Privind înapoi la băiatul de cincisprezece ani – atât trecuse de la moartea tatălui său – Saul se vedea așa cum era atunci și deplângea adevărul: tinerețea e prea preocupată de sine pentru a găsi răgaz să-și arate recunoștința. De ce nu îi spusese tatălui său niciodată că îl iubea, ci doar în acea ultimă epistolă, când fusese prea târziu?

În timp ce stăteau în întuneric, Saul simțea că în mintea lui Barnaba se petreceau și mai multe. În cele din urmă, prietenul său zise:

– Frate Saul, trebuie să îți mai spun ceva. Prin vorbele și prin faptele tale, ai dovedit, foarte simplu, că tu ești adevăratul conducător al acestei expediții. Petru m-a pus pe mine să o conduc, dar el nu vede ce văd eu: că tu ești cel care conduce această campanie îndrăzneață pornită în numele lui Iisus Hristos. Tu ai avut această inițiativă. Tu ai câștigat aprobarea ei în Antiohia și în Ierusalim. Tu ești primul dintre noi care a răspândit învățăturile Evangheliei în Cipru. Acest lucru a fost evident din prima zi în care am ajuns în Salamis. Eu m-am rugat mult, am alungat toate îndoielile și am luat o hotărâre: tu vei conduce această misiune, iar eu te voi urma.

Saul răspunse repede:

– Ce va spune Petru?

Deloc surprins de cuvintele lui, Barnaba zise:

– Este decizia Domnului Dumnezeu, nu a lui Petru. Când mă voi întâlni cu el, îi voi spune adevărul, pe care eu trebuie să îl recunosc, iar el să îl accepte: Dumnezeu te-a ales pe tine să fii primul dintre noi care să ducă vestea cea bună popoarelor de departe.

Saul rămase tăcut. Barnaba nu doar că îi citise gândurile, ci le spusese cu voce tare. De mult timp își dorea să preia conducerea. Trecuseră nouă ani de când Iisus venise la el, pe drumul spre Damasc. Nouă ani de așteptare. Acum, în sfârșit, i se oferise responsabilitatea care considera că i se cuvenea.

– Foarte bine, Barnaba, zise el. Primesc. Voi conduce eu această misiune. Îndată ce ne vom încheia lucrarea în Pafos, voi merge prin Asia.

– Iar eu voi veni cu tine, zise Barnaba și se ridică să plece.

– Stai, zise Saul. Vreau să îți spun mai spun ceva.

Așteptă ca prietenul lui să se așeze la loc.

– Mă gândesc la asta de ceva vreme, Barnaba, iar în noaptea asta am luat o hotărâre: nu voi mai folosi numele meu de la naștere, Saul. De acum înainte o să-mi spun Pavel.

– Renunți la numele tău evreiesc?

Vocea lui Barnaba era plină de uimire.

– De ce?

– În primul rând, noi suntem slujitori ai lumii grecești și ai celei romane. Gândim în greacă. Cei mai mulți dintre cei care ne ascultă nu cunosc altă limbă decât obișnuita greacă. Logica îmi spune că, fiind conducător al expediției, care se adresează mai mult grecilor și romanilor, trebuie să fiu cunoscut sub un nume care e și grecesc, și roman. În al doilea rând, Iisus m-a schimbat din cel care eram cândva în cel care sunt acum, așa că ar trebui să îmi iau alt nume.

– Dar vei continua să mergi la sinagogi, să te adresezi și evreilor, nu-i așa? întrebă Barnaba.

– Desigur. Ăsta rămâne țelul nostru cel dintâi. Să-i atragem pe evrei, să vorbim ca ei. Frații noștri vor recunoaște întotdeauna că eu sunt evreu. Dar, ca să îi atragem pe cei de alte neamuri, trebuie să vorbesc

ca unul dintre ei și să fiu cunoscut după un nume de-al lor. Așa că voi fi Pavel.

– Atunci, Pavel să fii, zise Barnaba vesel.

Timp de trei luni, Pavel, Barnaba și Ioan Marcu rămaseră în Pafos, predicară, botezară și organizară lucrurile. Așa trecu iarna și primele zile calde aduseră cu ele și cea dintâi briză de primăvară, care deschise drumurile pe mare. Nerăbdător să-și reia călătoriile, Pavel îi ceru proconsulului permisiunea de a pleca imediat ce va găsi un vas spre Asia.

– Fă-mi un raport despre munca voastră de aici, îi ceru Sergius Paulus.

– Excelența Voastră, i-am învățat și i-am botezat pe cei șaptezeci și doi de membri ai Curții domniei tale, care ni s-au alăturat, urmare a poruncii pe care ai dat-o, zise Pavel. În plus, am adus la Iisus o sută optzeci de bărbați și femei, prin învățăturile răspândite de noi prin oraș. În cazărmile pe care cu generozitate ni le-ai dat pentru școală, am instruit douăzeci de diaconi și înțelepți, ca să continue învățăturile noastre și să conducă ritualurile care ne confirmă credința și ne aduc mai aproape de Dumnezeu. Ți-ai dat consimțământul pentru desemnarea centurionului Lepidus Faustus ca primul dintre diaconi și am văzut că el continuă să-și arate profunda credință și priceperea ca lider. De aceea, Excelența Voastră, biserica de aici e pe mâini bune. Cu voia ta, voi pleca spre orașele romane din Asia, unde îmi propun să întemeiez alte biserici.

– Raportul unui soldat bun, zise Sergius Paulus, privind în jur la curtenii care aprobau dând din capete. Frecându-și mâinile cărnoase, continuă: Vă dau consimțământul, ție și însoțitorilor tăi, pentru plecarea în Asia. Întrucât niciun vas de negustori nu e pregătit să iasă în larg, veți merge la Pergam cu nava mea. Trimit acolo o încărcătură de cincizeci de cai, pentru fostul meu camarad, Junius Sabinus. El conduce Legiunea Fulminata, staționată acum în Pamphylia. În schimb, Junius Sabinus îmi va trimite o cohortă din inginerii lui, timp de un an, să proiecteze și să construiască noul drum spre Polis. Am nevoie de aceste trupe. Tu ai nevoie de un vas spre Asia. Așa vom face.

Două zile mai târziu, *Boreas* era încărcat și gata de plecare, odată cu mareea din zori. Era un vas mare, care se mișca greu, prevăzut cu spații pentru trupe și cu boxe pentru protejarea cailor. Întreaga corabie mirosea puternic a grajduri.

Sergius Paulus veni la doc să le ureze drum bun celor trei care îl aduseseră la Iisus și care îi fuseseră oaspeți. Pe coasta care se vedea din port se adunaseră toți creștinii din Pafos. După un îndemn înflăcărat la păstrarea credinței, Pavel își ridică mâinile spre mulțime, pentru a da o ultimă binecuvântare, după care urcă la bord.

În noaptea aceea, *Boreas* fu purtat pe mare de o furtună de iarnă târzie, care izbucni brusc, forțând echipajul să folosească doar o velă, ca să mențină direcția. Furtuna continuă și în ziua și în noaptea

următoare. În a treia zi, soarele răsări pe un cer senin, iar Crantus Quintus, căpitanul vasului, îi mărturisi lui Pavel că se rătăcise. Așa că navigară spre nord, până văzură pământ și recunoscură lanțul muntos de pe coasta Lyciei, departe de destinația lor. Legănat înainte și înapoi de vânt, *Boreas* ajunse în gura estuarului râului Kestros, opt zile mai târziu.

Pavel se folosi de acest timp pentru a-și plănui călătoria pe teritoriul Galatiei. Din Pergam, aveau să urmeze drumul militar roman spre nord, prin munți, spre un vast platou și peste marele lac alimentat de râul Anthios, spre Antiohia, în Pisidia. Era un oraș vechi, elenizat de Seleucos I și romanizat de Augustus. Ultimul îl transformase în centru pentru trupe și nod comercial, construind fortărețe și drumuri care îl legau de celelalte zone pe care le colonizase, pentru a controla și pentru a profita de mine, de carierele de piatră și de meșteșugarii din regiune. De mult timp exista un număr mare de evrei în orașele din Galatia. Pavel știa asta din anii petrecuți în biblioteca lui Gamaliel.

Odată ajunși la mal, cei trei merseră vreo opt kilometri spre vest, către Pergam, și intrară în oraș prin Poarta Râului. Era un oraș roman mic, dar elegant și primitor, un dreptunghi înconjurat de ziduri, cu străzi mărginite de coloane ionice.

– Ar trebui să găsim un han confortabil aici, zise Ioan Marcu.

Era o după-amiază caldă, iar el asuda puternic din cauza mersului pe jos. Pavel se opri și se aplecă, să-și

strângă curelele de la sandale. Apoi, privi spre soare, care încă era sus pe cer, și își puse pe umăr rănița.

– Sunt o sută cincizeci de kilometri până la Antiohia, în Pisidia, zise el. O să ne umplem burdufurile și vom porni la drum. Putem străbate douăzeci și cinci de kilometri înainte de căderea întunericului.

Ioan Marcu se prăbuși disperat.

– Nu ne putem odihni o zi? se rugă el.

Barnaba își ridică mâinile spre Pavel.

– E slăbit de cinci zile, din cauza răului de mare. Are nevoie de carne, pâine și somn.

– Nu, hotărî Pavel. Furtuna ne-a făcut să fim în întârziere. Trebuie să ne grăbim. Misiunea e pe primul loc.

Se întoarse spre Ioan Marcu:

– Adună-ți puterile. O să te poți odihni în Antiohia.

Brusc, Ioan Marcu izbucni în plâns.

– Vreau să merg acasă, la mama mea.

Pavel îl privi pe Ioan Marcu, nu cu simpatie, ci cu dispreț. Tinerețea nu se potrivea cu viața grea a drumului.

– Atunci, du-te!

Vocea lui Pavel era rece și plină de mânie.

– Du-te la mama ta. Misiunea noastră nu poate aștepta.

21

PREGĂTIT DE LUPTĂ

Odată ce trecură de poarta de nord a zidului orașului, drumul care îi ducea pe Pavel și pe Barnaba spre Antiohia părea să promită o călătorie rapidă și ușoară. Era un drum imperial nou, din blocuri de granit aduse de la o carieră din apropiere și potrivite cu pricepere de către inginerii militari romani. Primii cinci kilometri, drumul mergea drept, ca și cum o linie de plumb fusese întinsă peste câmpia fertilă, prin livezi, vii și lanuri de bumbac. Apoi, începu să urce ușor, șerpuind ca o panglică strălucitoare pe la poalele dealurilor, prin crânguri de măslini și rodii, stejari și nuci.

Continuară să meargă, mai sus, tot mai sus, pe lângă un cioban care își păzea oile grase pe o pajiște care începea să înverzească, pe lângă petice de pământ pline cu șofran și anemone. În afară de un tăietor de lemne și de carul său cu boi, drumul era pustiu. Asudând de la urcuș, ajunseră la o trecătoare joasă dintre două vârfuri și se opriră la un izvor. Apa era înviorătoare și sclipea în lumina soarelui. Spre sud,

puteau întrezări marea în depărtare, la cel puțin șase sute de metri sub ei.

Drumul continua să urce, iar stejarii fură înlocuiți cu o pădure deasă de pini foarte înalți. Înaintară cu greu, până când, la borna cu mila X, drumul pavat se termină abrupt. În față era un pic mai mult decât o dâră care mergea pe marginea unui canion lung, traversa un izvor de munte, până pe malul celălalt, apoi se pierdea în pădure și reapărea pe o culme care se înălța mult deasupra lor.

Pe la apus, când vântul se înteți, Barnaba văzu o stâncă joasă, care acoperea un petic de mușchi. Pavel apucă niște ramuri căzute și uscate, în timp ce Barnaba aduse flinta și niște iască, din sacul lui, și făcu un foc. Mâncară, se înfășurară în pelerine și se culcară.

În zori, o ceață deasă se întindea peste canion și începu să plouă. Continuară să meargă. Pe la mijlocul dimineții, pârâul de munte pe care îl traversaseră crescu, devenind un torent care mugea, lat de cincisprezece metri. Când dădură de un vad, Pavel nu ezită.

– Merg eu primul, zise el, intrând în apă.

Când ajunse cam la șapte metri de mal, alunecă pe pietrele de pe fund și dispăru sub apele tulburate. Barnaba își aruncă ranița, alergă în josul apei, de-a lungul malului, apoi sări în apă. Din fericire, reuși să prindă pelerina lui Pavel și îl trase la mal. Odată ce își recăpătă răsuflarea, Barnaba zâmbi:

– Mereu am zis că sunt un înotător mai bun ca tine.

– Azi ai dovedit-o, zise Pavel încet. Mi-ai salvat viața. Tremurînd, îl rugă: Hai să încercăm vadul încă o dată. Trebuie să mergem mai departe.

– Foarte bine, zise Barnaba, dar o să trecem împreună.

De data asta reușiră și își continuară drumul. Pe la amiază, urcând spre vârful a ceea ce ei credeau că era o altă creastă, se opriră la un moment dat și priviră cu uimire la ce vedeau. Ajunseseră pe culmea unui platou înalt, care se întindea în fața lor ca o masă nesfârșită de iarbă, pustie și tăcută. Pavel arătă spre drumul din față.

– Lepidus Faustus mi-a spus să mergem spre nord, până ajungem la un lac întins și puțin adânc. Acolo vom găsi drumul roman care duce de la Colossae la Antiohia.

După două zile de mers ajunseră la arcul Porții de Vest a orașului Antiohia, în Pisidia. La insistențele lui Barnaba, se duseră la cel mai bun han, se îmbăiară și se curățară, se ospătară cu carne și pâine, apoi se culcară.

Sinagoga din oraș era veche, bine îngrijită și mai mare decât se așteptase Pavel. Rabinul Ithamar și ajutorul lui, Bildad, îi primiră călduros. Pavel decise să-și prezinte misiunea clar:

– Suntem evrei care urmează învățăturile lui Iisus, un rabin din Nazaret, și vom vorbi congregației tale despre ele.

– Am auzit de acest mitic nazarinean, zise Ithamar. Suntem curioși să aflăm mai multe, așa că vă vom asculta peste două zile, de Sabat.

În robe noi și cu eșarfe de rugăciune, cumpărate din oraș de către Barnaba, merseră la sinagogă în ziua de Sabat. Băncile se umplură repede. Pe platformă își ocupară locurile cei cinci conducători ai sinagogii, urmați de rabin și de ucenicul lui.

În amvon, rabinul Ithamar deschise pergamentul și citi Legea, în ebraică. Urmă Bildad, care citi în greacă din Profeți. Cu un gest larg spre vizitatori, Ithamar zise.

– Fraților, dacă aveți vreun cuvânt de chemare a oamenilor, vorbiți.

Pavel se sculă, se îndreptă spre amvon și își ridică mâinile, să facă liniște.

– Oameni ai lui Israel și voi, cei care vă temeți de Dumnezeu, ascultați: Dumnezeul lui Israel i-a ales pe părinții noștri și a înălțat poporul lui ales atunci când a rămas străin pe pământul Egiptului. Și, cu un braț puternic, Domnul a despărțit apele și l-a condus spre libertate. Timp de patruzeci de ani, l-a făcut să rătăcească prin sălbăticie, să îi pună la încercare credința. Odată credința oamenilor dovedită, Dumnezeu i-a dus pe acești israeliți aleși, strămunii noștri, pe pământul din Canaan. Alte șapte popoare au ocupat acel pământ, dar Dumnezeu le-a alungat, astfel ca poporul lui să poată păstra acel loc binecuvântat, să fie moștenirea lor pentru totdeauna.

În următorii patru sute cincizeci de ani, Dumnezeu a dat poporului Său judecători, profeți și regi, cu promisiunea că va ridica pentru Israel pe unul dintre descendenții regelui David, Iisus, un salvator. Fraților, fii ai lui Avraam, acest mesaj de răscumpărare are mare însemnătate pentru voi. Ce a făcut poporul lui Israel și marii lui preoți, deși nu și-au dat seama, a fost să împlinească profețiile citite în fiecare sâmbătă: L-au condamnat pe Iisus și L-au făcut pe Pilat să-L trimită pe mântuitorul lor la moarte. Am venit aici să vă aduc vestea cea bună: Dumnezeu și-a ținut promisiunea din vechime, ridicându-L pe Iisus din morți. Fraților, prin Iisus, iertarea păcatelor vă este dăruită vouă și fiecărui credincios.

Mulți dădeau din cap, dar majoritatea nu-l luau în seamă. Pavel simți că trebuie să-i mustre:

– Păziți-vă, necredincioșilor! Amintiți-vă semnul lui Dumnezeu către poporul său, trimis prin profetul Habbakuk: „Păziți-vă, voi, cei ce disprețuiți, minunați-vă și pieriți, căci în zilele voastre am să fac o lucrare pe care n-ați crede-o dacă v-ar spune-o cineva."

Pavel coborî din amvon și își reluă locul pe bancă. Barnaba radia de mândrie. Adunarea era tăcută, iar Ithamar încheie cu o binecuvântare scurtă.

Când ieșiră din sinagogă, câțiva evrei și mai mulți păgâni, bărbați și femei, veniră la Pavel și la Barnaba.

– Urmați-ne la han, le spuse Pavel. Toate întrebările voastre vor primi răspuns.

În săptămânile care urmară, Pavel și Barnaba fură asaltați de tineri și bătrâni, greci, romani, evrei. Unii

fuseseră la sinagogă, cei mai mulți auziseră pe străzi vorbindu-se despre promisiunea de mântuire și de viață fără de moarte a străinului venit din est. Pavel, în curtea interioară, îi învăța și le explica. Barnaba, în piața publică, le păstra atenția trează povestindu-le despre cum l-a văzut și l-a ascultat pe Iisus în Galileea.

În dimineața celei de-a patra zile de sâmbătă, părea că întregul oraș se înghesuise în sinagogă, să asculte despre darurile promise de vizitatori. Când Pavel și Barnaba ajunseră la scările ce duceau spre ușă, fură opriți de Pashur, conducătorul cel mare al sinagogii.

– Voi, blasfemiatorilor, nu veți mai vorbi aici.

Cu capul sus, Pavel îi spuse lui Pashur cu voce hotărâtă și calmă:

– Ca evrei, e de datoria noastră să aducem întâi la voi cuvântul lui Dumnezeu. Dar, de vreme ce nu vreți să-l primiți, dacă vi se pare că nu meritați viața fără de moarte, așa să fie, ne vom adresa celor care nu sunt din neamul ales al Domnului.

Întorcându-se spre mulțime, Pavel proclamă:

– Pentru că Dumnezeu ne-a poruncit așa: „V-am dat lumină pentru popoare, astfel ca mântuirea Mea să poată ajunge până la capătul pământului."

Cu asta, el și Barnaba conduseră mulțimea spre piața principală a orașului, apoi sus pe cele douăsprezece trepte ale tribunei magistraților, unde, timp de o oră, Pavel vorbi despre venirea lui Iisus Hristos și despre promisiunea Lui de iertare și de mântuire a tuturor.

Întorși la han, Pavel și Barnaba se apucară să facă un plan. Atât de mulți veniseră la ei, încât era nevoie

să pregătească imediat botezul lor în râul din afara orașului. De asemenea, trebuiau să desemneze și să instruiască diaconi. Aveau nevoie de o casă în care să facă toate acestea și să organizeze rugăciunile.

– Marius, arămarul, ne-a oferit un loc unde să ne întâlnim, zise Barnaba.

– E bine, zise Pavel, mergem acolo mâine.

Barnaba rămase tăcut o clipă, apoi vorbi:

– Am o întrebare, Pavel. Când a poruncit Dumnezeu ca tu și cu mine să-i luminăm pe păgâni?

– Porunca pentru „noi" este o poruncă pentru toți evreii, zise Pavel. Așa a vorbit Dumnezeu prin Isaia. Veștile cele bune trebuiau duse întâi evreilor, iar noi, evreii, trebuie apoi să le ducem și altor popoare. Când preoții și conducătorii sinagogilor refuză să-i lase pe evrei să asculte, cum s-a întâmplat aici, e datoria noastră de apostoli să le ducem lumină celorlalți. Chiar din clipa în care Iisus mi s-a arătat pe drumul spre Damasc, am știut că profeția lui Isaia este o poruncă a lui Dumnezeu pe care eu trebuie să o duc la îndeplinire.

Barnaba se gândi un moment.

– Atunci, ar trebui să evităm sinagogile, în călătoriile noastre, și să mergem direct la cei care nu fac parte din neamul ales?

– Nu, zise Pavel. Datoria noastră rămâne aceea de a le vorbi întâi fraților evrei. Dacă urechile lor nu vor să audă adevărul, abia atunci ne îndreptăm spre păgâni.

– Pavel, de ce unii rabini și unii înțelepți ne primesc cu brațele deschise, ca în Salamis, în timp ce alții ne închid ușile în față, ca aici?

– E pizma, răspunse Pavel. Mesajul nostru aduce în congregație mai mulți oameni decât învățăturile lor din Lege. Dar sunt și alte motive, iar pe unele le avem în sânge. Noi am fost cei aleși de Domnul și suntem învățați să-i dăm la o parte pe cei de alt neam. De obicei, cu cât un evreu e mai devotat, cu atât mai mult îi privește pe păgâni ca fiind niște ființe inferioare. Mai mult decât atât, noi suntem o rasă încăpățânată. Și, ca să supraviețuim, trebuie să fim așa. Memoria noastră nu este doar puternică, ci și plină de tradiții, de reguli și de credințe pe care le învățăm din copilărie și pe care le împlinim și le ducem mai departe când devenim adulți. Păgânii, cel puțin mare parte dintre cei care ne ascultă, sunt lipsiți de educație. Ei nu sunt înlănțuiți în dogme. Este mai ușor să pătrunzi într-o minte unde terenul nu a fost cultivat niciodată, decât într-una care e deja plină și trebuie întâi curățată.

În dimineața următoare, o slujnică bătu la ușa lui Pavel.

– A venit la tine un oficial, zise ea cu tulburare.

Pavel se ridică de la masă, îl chemă pe Barnaba și, împreună, ieșiră la poarta hanului.

Apropiindu-se, străinul zise:

– Vin din partea lui Cragus Corunus, magistrat al acestei colonii romane a Antiohiei. M-a trimis să vă aduc în fața Curții sale.

Îi conduse pe Saul și pe Barnaba la Curte și le porunci să se prezinte în fața magistratului. Pe un rând de bănci de pe partea dreaptă stăteau Pashur și ceilalți conducători ai sinagogii, fiecare îmbrăcat în câte o togă albă. În stânga lor erau patru femei îmbrăcate în mătase și împodobite cu bijuterii.

– Ești acuzat de tulburarea liniștii în sfânta zi a evreilor, zise Cragus Corunus cu voce puternică. V-ați autoproclamat oracole și ați condus mulțimea pe străzile orașului, până la tribuna magistraților. Acolo, prin insinuări viclene, cum că ați avea nevăzute puteri de la un zeu necunoscut, i-ați incitat pe cetățeni și pe sclavi deopotrivă să tulbure pacea. Acuzatorii voștri au mărturisit aceste fapte în fața Curții.

Pavel ridică mâna, în semn că voia să vorbească.

– Nu este acesta un oraș roman în care toți oamenii sunt liberi să se roage la zeul pe care îl aleg?

– Liberi suntem, zise magistratul, dar nu să provocăm tulburări publice. De aceea, vă poruncesc să părăsiți acest oraș. Astăzi.

Fură escortați până la han, să-și ia lucrurile.

– Vom merge spre est, la Iconium, hotărî Pavel, în timp ce își luau în spate ranițele și burdufurile cu apă. Afară, în curte, aștepta o delegație. Marius, arămarul, vorbi pentru ei:

– Dacă cei care conduc acest oraș vă exilează, noi cum o să aflăm mai multe despre Iisus Hristos?

Pavel le privi fețele, pline de speranță și de îngrijorare.

– Alegeți pe câțiva dintre voi și trimiteți-i la noi, în Iconium. Îi vom învăța acolo, iar ei se vor întoarce și vă vor învăța pe voi. Până atunci, țineți minte asta: iubiți-L pe Dumnezeu și iubiți-vă aproapele, iar harul Domnului va fi cu voi.

Spre bucuria lor, înțelepții de la sinagoga din Iconium deschiseră ușile și brațele pentru Pavel și Barnaba în prima sâmbătă. Apoi, spre marea lor uimire, se întoarseră împotriva lor în cea de-a doua sâmbătă. Rabinul Benaih, mândru și bătrân, îi chemă la el și le spuse, cu lacrimi în ochi:

– Dacă veți rămâne aici, conducătorii vă vor duce la judecată pentru blasfemie și vă vor ucide cu pietre.

– Nu ne dai de ales, zise Pavel. Și adăugă pentru Barnaba: Vom merge spre răsărit. Nu mă îndoiesc că undeva, cineva o să asculte vestea cea bună.

Porniră spre Lystra, capitala Lycaoniei, care era și cel mai apropiat oraș, iar Barnaba îl convinse pe Pavel să se alăture și ei unei caravane de cămile.

– Nu e înțelept să călătorim singuri, zise Barnaba.

În caravană găsiră tovarăși de drum buni.

După ce trecură de Poarta de Vest din Lystra, găsiră un han mic, unde puteau să se spele de praful de pe drum și să se purifice. Hangiul era o văduvă bătrână, Lois, care ținea hanul împreună cu fiica ei, Eunice, și cu fiul ei, Timotei. Femeia era singură, energică și avea ochi luminoși. Fiul ei era un tânăr timid și zvelt. În timp ce luau cina împreună, Pavel zise:

– Spuneți-ne tot despre Lystra.

Femeia mai în vârstă răspunse prima:

– Strămoșii mei au părăsit Babilonul cu multe generații în urmă și au urmat Drumul Mătăsii, până în această vale dintre două râuri. Erau țesători, agricultori, păstori și își transmiteau priceperea din tată în fiu. Copilă fiind, țin minte că la vremea recoltelor niște bărbați fioroși coborau de pe Muntele Negru, pe caii lor iuți, și ne luau grânele. Din timp în timp, armatele cezarului Augustus veneau din vest – coloane și coloane nesfârșite de soldați cu armuri de alamă, cu săbii, lănci, sulițe, cai și care, o priveliște înfricoșătoare. Dar nu ne făceau nimic. Soldații nu luau nici măcar un miel fără să plătească.

Lois bătu din palme, încântată.

– Niciodată nu mai văzusem monede până atunci. Și, într-o bună zi, tribunul cohortelor a adunat oamenii îi piață și ne-a spus că marele Augustus cucerise acea regiune și proclamase Lystra colonie militară. Soldații au construit un fort și drumul Sebaste, care duce de la Porțile Ciliciene până departe, la Efes. Iar când fortul și drumul au fost terminate, mulți soldați au rămas aici. Și-au luat soții dintre noi, au deschis ateliere, au cultivat bumbac și grâne și au crescut pruni și viță-de-vie. La fel ca grecii dinaintea lor, îl venerau pe Zeus și au construit un mare templu, unde să se roage la zeii lor, templu care se ridică în afara Porții de Nord. Dar niciodată nu ne-au obligat să le venerăm zeii. Ne-au apărat câmpurile și recoltele. De când cu Augustus, am cunoscut pacea și liniștea în această vale.

– Câți oameni locuiesc în Lystra? întrebă Pavel.

– Șapte mii, după ultima socoteală a colectorilor de taxe, zise Lois.

– Și câți sunt evrei?

– Vreo trei sute dintre noi, răspunse Eunice, iar bătrâna aprobă din cap.

– Aveți sinagogă? întrebă Pavel.

– Da, răspunse Lois. E veche, dar e potrivită. Rabinul, Obed, își câștigă pâinea ca olar.

În dimineața următoare, la masă, Pavel îi zise lui Barnaba:

– Aici nu voi risca să vorbesc în sinagogă, ci voi merge în piață.

Barnaba fu de acord și îi cerură lui Timotei să îi conducă în cea mai aglomerată piață din Lystra.

Soarele de toamnă era strălucitor, aerul răcoros, tarabele încărcate cu vase din alamă pline cu cereale și fructe. Un șir de trepte duceau spre un loc mai înalt, cu vedere spre piață. Pavel hotărî să folosească treapta de sus ca podium. Barnaba și Timotei stăteau lângă el, să observe mulțimea.

– Veniți! strigă Pavel, făcându-le semn cu brațele să se apropie. Veniți și ascultați vestea bună pe care o aduc în Lystra. Eu sunt un trimis al lui Dumnezeu, cel din cer și de pe pământ, cel care vă aduce recoltele pe care le vedem în fața noastră în această piață.

Trei bărbați, apoi cinci, apoi alți cinci se opriră să asculte. Pavel le făcu semn să vină și mai aproape.

– Ascultați-mă! Am venit din răsărit, să vă aduc veste despre cel care vă va dărui o viață mai bună pe pământ și vă va duce în împărăția Lui cerească. Vă

va alina. Vă va vindeca trupul și spiritul. Și nu vă cere decât să credeți în El.

Întinzând mâinile spre alții care s-ar fi putut alătura celor adunați acolo, Pavel privi în dreapta lui. Acolo, văzu stând un olog, iar ceva îl făcu să privească din nou spre el. Chipul îi era inundat de lumină. Văzând mâinile împreunate a rugăciune ridicându-se, Pavel se gândi: „Crede. Crede."

– Ridică-te în picioare! îi porunci Pavel cu voce tare.

Îndată, omul se ridică, ezită o clipă, apoi păși îndrăzneț în jos pe scări, spre cei aflați acolo.

– Priviți! exclamă Timotei. Este Thestor cel olog. Priviți! Merge.

De la toate tarabele din piață veniră alergând femei și bărbați, să vadă minunea. Thestor era ologul care cerșea în piață. Fusese născut cu picioarele îndoite. Iar acum mergea ca orice om obișnuit.

Un murmur tulbură piața, bărbații începură să alerge strigând și arătând spre Pavel și spre Barnaba, vorbind în idiomul lor.

– Ce spun? îl întrebă Pavel pe Timotei, peste vacarm.

– Ei cred că sunteți zei veniți din Olimp, care și-au luat înfățișare de oameni. Că Barnaba cel înalt e Zeus, iar tu ești Hermes, mesagerul lui.

Arătând peste piață, tulburat, Timotei strigă:

– Priviți! Vor să vă aducă o jertfă, așa cum se aduc zeilor.

În piață, în bătăi de tobe, mărșăluia o procesiune condusă de un preot îmbrăcat în alb, cu un cuțit și

o lance, urmat de un alai care împingea înainte doi boi albi împodobiți cu ghirlande de flori.

– Oprește-i, strigă Pavel către Timotei. Barnaba! Dacă ne aduc jertfe, este blasfemie la adresa lui Dumnezeu.

Pavel se grăbi spre mulțime, strigând:

– Opriți-vă! Nu suntem zei, ci oameni, muritori ca și voi. Venim să vă aducem vestea cea bună de la singurul Dumnezeu adevărat, să vă întoarcem de la idolii mincinoși către Dumnezeu, cel care a făcut cerul și pământul și marea, și toate lucrurile care sunt pe ele.

Cu mâna pe mânerul cuțitului, preotul de la templul lui Zeus se apropie precaut de Pavel și de Barnaba, cercetându-i de aproape și înțepând brațul lui Pavel cu vârful cuțitului. Când sângele începu să curgă, preotul aprobă din cap.

– Sunteți oameni, nu zei, zise el și se întoarse să se sfătuiască cu cei care îl urmau.

Mulțimea îi înconjură pe Pavel și pe Barnaba, mormăind și blestemând într-o limbă ciudată și pe un ton amenințător. Brusc, unul dintre cei care aveau prăvălii acolo îl lovi pe Pavel peste față și strigă:

– Ne-ai păcălit. Ne-ai profanat zeii.

Începură și alții să strige, iar mulțimea întărâtată începu să se îmbulzească. Bărbați cu fețe dure și cu ochi bulbucați loviră cu bâtele și îi despărțiră pe cei doi, trântindu-l pe Pavel la pământ. Brusc, mulțimea fu cuprinsă de frenezie și căzu prima piatră, apoi alta, o ploaie de lovituri, una în cap, care îl făcu pe Pavel să își piardă cunoștința. Crezându-l mort, oamenii

traseră trupul moale pe străzi și îl abandonă dincolo de poartă, lăsându-l pradă șacalilor care dădeau târcoale noaptea.

Acolo rămase.

Barnaba fusese împins în altă parte a pieței, unde îl lovi pe un atacator, apoi pe al doilea, apoi pe al treilea. Mulțimea, speriată de puterea lui, îl lăsă să plece. Alergând spre poartă, să îl salveze pe Pavel, Barnaba îi întâlni pe Lois, Eunice și Timotei, care plecaseră după ajutor. Îl găsiră pe Pavel acolo, cu trupul plin de răni, sângerând, nemișcat și cu ochii închiși.

Lois îngenunche repede, își puse degetele pe gâtul lui, apoi îi atinse pieptul.

– Trăiește, zise ea. Aduceți apă de la zidul porții. Repede!

Îi spălă fața, brațele și umerii. Când atinse cu haina o rană ce sângera, Pavel tresări și deschise ochii. Încercă să șoptească ceva, dar nu reuși. Făcu precum un copil care își ridică brațele să fie luat în brațe. Barnaba și Timotei îl ajutară să se ridice în picioare și rămase nemișcat la început, apoi păru să își recapete simțurile. Făcu un pas, apoi altul și începu să meargă, strângând din fălci de durere. Ajunși la han, Pavel fu îmbăiat și hrănit cu supă. Apoi adormi.

În timpul nopții se trezi și se uită prin odaie, unde îl văzu pe Barnaba, care nu putea să închidă ochii.

– Trebuie să ne continuăm misiunea, zise Pavel. Norocul n-a fost de partea noastră aici, dar trebuie să mergem mai departe. Mâine pornim spre Derbe.

– Dar ai trupul plin de răni. Derbe e la două zile spre răsărit. Nu poți merge pe jos atâta.

– Pot merge până la Derbe, zise Pavel. Am mai mers cu dureri. Plecăm în zori.

Derbe era prea sărac și prea mic să aibă o sinagogă. Era un oraș primitiv, cu câțiva greci și mai puțini romani și doar zece soldați care păstrau ordinea. Primii care se stabiliseră acolo fuseseră cei din triburile din munți, pentru care fusese mai ușor să cultive cereale și să crească oi pe dealurile înverzite din jur. Pavel și Barnaba nu întâmpinară nicio provocare pe străzile înguste și în piața aproape goală. Păgânii din Derbe îi ascultară, crezură și se angajară să trăiască după învățăturile lui Iisus Hristos. Gelon, negustorul de măsline, puse la dispoziția celor adunați magazia lui și îi primi la masa lui.

La două luni de când erau acolo, Pavel începu să se simtă rău, răspândind o miasmă ciudată. Trupul îi ardea de febră și tremura încontinuu. Delphine, soția lui Gelon, îl duse în casa ei, îi dădu ierburi, iar fiica ei îl veghea. În ciuda îngrijirii lor, pielea lui Pavel se îngălbeni, ochii i se umflară, abia mai vedea, iar pe pleoape i se formă un înveliș lipicios și dezgustător. Nu se putea ridica și nici să vorbească nu reușea. Zăcea în pat și suferea.

Hotărât să ducă mai departe misiunea lor, Barnaba continua să predice învățăturile. Într-o zi, cinci străini veniră la el. Erau din Lystra, auziseră de Iisus de la Lois și Eunice și voiau să afle mai multe. Barnaba le

povesti cum călătorise pe mare și cum îl auzise pe Iisus în Galileea, despre cum fusese martor la minunile săvârșite de el, cum își găsise credința și cum își dedicase viața pentru a o insufla și altora. Timp de câteva săptămâni, cei cinci primiră învățături de la el, apoi se întoarseră în Lystra, botezați, promițând să trimită și pe alții la Barnaba.

Și veniră și alții, nu doar din Lystra, ci și din Iconium, Antiohia și din alte orașe mici din zonă. Când trecu iarna, îl părăsi și pe Pavel febra și începu să se refacă. Împreună cu Barnaba, își instruiau vizitatorii creștini, îi învățau imnurile și rugăciunile și pregăteau diaconi care să se ocupe de slujbe și de ritualuri.

Într-o dimineață, când lui Barnaba i se păru că Pavel era destul de puternic să pornească la drum, îi zise:

– Fratele meu, cred că e timpul să ne întoarcem în Siria, la oamenii și la bisericile din Antiohia. Au trecut trei ani de când am plecat. Le-am promis diaconilor și celor care ne-au urmat că ne vom întoarce.

– Sunt de acord, Barnaba, e timpul.

Barnaba zâmbi. Nu se așteptase la un consimțământ atât de rapid.

– Atunci, să plecăm curând. Gaius, unul dintre convertiții noștri, ne va da cai. Acum, că a venit primăvara, putem merge pe drumul Sebaste spre Porțile Ciliciei și să ajungem în Antiohia în nouă zile.

Pavel clătină din cap în semn că nu era de acord.

– Nu. Trebuie să ne întoarcem, să-i vizităm pe adepții noștri din orașe și să vedem dacă și-au păstrat credința.

– Dar am putea fi atacați și închiși, zise Barnaba.

– Nu vom vorbi în nicio sinagogă sau în vreun loc public, doar acolo unde credincioșii noștri se adună în locuri retrase, zise Pavel. Creștinii trebuie să vadă că trăim, că rezistăm și că ne continuăm misiunea.

Astfel, Pavel și Barnaba plecară din Derbe și se întoarseră în Lystra, apoi în Iconium, în Antiohia din Pisidia, rămânând în fiecare oraș doar atâtea zile, cât aveau nevoie pentru a-i saluta pe cei pe care îi botezaseră și pentru a-i îndemna pe toți să nu-și lase credința. Nu-i atacă nimeni, dar Pavel îi preveni pe creștini:

– Doar prin multă suferință și greutăți putem intra în împărăția lui Dumnezeu.

În cele din urmă, veni și ziua în care părăsiră Galatia. Pentru a-și grăbi călătoria, Barnaba îl convinsese pe Pavel să ia cai spre Pergam. Inginerii romani terminaseră drumul. Acum, un pod se arcuia peste râul unde Pavel aproape că se înecase. Nu în Pergam, ci în apropiere, în Attalia, găsiră un alt mijloc de transport, vasul *Krios,* care urma să plece în cinci zile spre Seleucia. Pavel și Barnaba se folosiră de acest timp pentru a proclama vestea cea bună în forumurile din Pergam și Attalia.

Ajunși la bordul vasului, Barnaba zise:

– Pavel, îți încredințez ție sfârșitul acestei misiuni încununate de succes.

– Acesta nu este sfârșitul misiunii noastre, spuse Pavel, ci începutul.

22

PROVOCAREA

În curtea casei confortabile a lui Barnaba, din Antiohia, un soare târziu de după-amiază arunca umbre lungi peste fântână. Vara era aproape, iar aerul, calm și înmiresmat cu flori de cais și de portocal. După trei săptămâni acasă, Pavel și Barnaba erau odihniți și profund mulțumiți să afle că mișcarea nu doar că se dezvoltase în absența lor, ci le depășise cele mai mari așteptări.

– Viețile noastre par prea liniștite, prea lesnicioase, zise Pavel. Un asemenea noroc nu poate dura mult.

Barnaba râse.

– Eternul pesimist, zise el. Totul merge bine. Sau mergea, până azi-dimineață...

– Ce s-a întâmplat?

– Lucius m-a anunțat că trei străini au fost în biserica lui și le-au cerut membrilor care nu sunt din neamul nostru să se taie împrejur.

– Cum?! exclamă Pavel. Cine erau? De unde veneau?

– Din Ierusalim, zise Barnaba. I-au spus lui Lucius că reprezintă autoritatea celor doisprezece.

– Cei doisprezece i-au trimis? Nu pot să cred asta.

– Nici eu nu am crezut, zise Barnaba. Dar asta pretindeau ei. Ieri, Lucius i-a văzut cum îi opreau pe oameni după slujbă. Și s-a dus la ei. I-au spus că autoritățile bisericii din Ierusalim au decretat că doar cei tăiați împrejur îl pot urma pe Iisus.

Pavel își ridică pumnul.

– Blestemați să fie! Sunt trimiși de Iacov. El face doar probleme, om cu două fețe și trădător ce e! Tu și cu mine am clarificat problema asta încă înainte de a pleca în Cipru.

Pavel strânse din dinți.

– Ce le-a spus Lucius?

– A trimis după mine. M-am întâlnit cu cei trei, le-am amintit că eu veghez asupra a ceea ce se petrece în Antiohia, prin autoritatea dată de Petru, și le-am poruncit să părăsească orașul. Doi dintre diaconii lui Lucius i-au escortat până la poartă și i-au văzut plecând.

– Încă nu s-a sfârșit disputa asta despre ce vrea Dumnezeu, să-i includem sau să-i excludem... Nu trebuie să cedăm niciodată, Barnaba.

Străinul care stătea în pragul casei lui Barnaba o lună mai târziu avea fața curată, gesturi politicoase și braț ferm.

– Eu sunt Elam, trimis de Petru și Iacov să-ți transmit salutări și să te duc la înaltul consiliu al discipolilor, apostolilor și înțelepților.

Cu o rotire a brațului, Barnaba își invită vizitatorul în casă.

– Un înalt consiliu? întrebă el. Pentru ce?

– Pentru a judeca anumite aspecte ale doctrinei. Asta am fost instruit să spun.

Barnaba nu era surprins. Se așteptase la urmări, după ce îi alungase pe oamenii lui Iacov. Nu existase până atunci niciun înalt consiliu. Cu siguranță, Petru și Iacov îl chemaseră cu un singur scop: să rezolve problema tăierii împrejur. După ce insistaseră cei trei că toți creștinii trebuiau circumcișii, un val de neliniște cuprinsese întreaga congregație. Tineri și bătrâni vorbeau mereu despre punerea în balanță a durerii pământești cu mântuirea cerească.

– Cine mai vine? îl întrebă Barnaba pe Elam.

– Tu, ca supraveghetor al Antiohiei. Pavel din Tars, pentru că el e cel care a adus cei mai mulți păgâni în mișcare.

– Când se întrunește acest înalt consiliu?

– Îndată ce veți veni voi, zise Elam. Petru mi-a spus să vă mai transmit că cei doisprezece vor un raport despre misiunea voastră în Cipru și în Galatia.

– Bucuros, zise Barnaba. Elam, poți să te odihnești aici, după drum. Slujnica îți va aduce apă și mâncare.

Barnaba plecă de acasă imediat și îl găsi pe Pavel pe doc, vorbind unui grup de marinari.

– A venit un mesager! zise Barnaba, cu voce ridicată. De la Ierusalim! A adus o convocare din partea lui Petru și Iacov. Suntem așteptați la un înalt

consiliu al discipolilor și al înțelepților, să vorbim despre doctrină – probabil, despre tăierea împrejur.

Pavel îl ascultă, cu fața gravă.

– Știu.

– De unde? întrebă Barnaba. Mesagerul te-a găsit pe tine mai întâi?

– Nu, zise Pavel și îl trase pe Barnaba deoparte. Acum două nopți, am avut o viziune. Doi îngeri ai Domnului mi s-au arătat și mi-au poruncit: „Du-te la Ierusalim și unește biserica lui Iisus Hristos!"

– Așadar, tu deja ai plănuit să mergi la Ierusalim, zise Barnaba.

– La început, m-am opus, zise Pavel, pentru că nu recunosc autoritatea celor de acolo. Eu am fost desemnat independent de ei, de către Iisus Hristos însuși. De aceea mă supun doar Lui și nu lui Petru sau lui Iacov. Totuși, rațiunea îmi spune că disputa pe tema tăierii împrejur ar putea să fie fatală cauzei noastre. Eu am un punct de vedere, Iacov altul. Doar Petru poate decide ce e corect și ce e mai bine pentru biserică. Unde e responsabilitatea mea? m-am întrebat. Și am ajuns la concluzia că trebuie să-l conving pe Petru să deschidă Calea lui Iisus pentru toți. Așa că voi merge la Ierusalim, nu ca supus al lor, ci ca egal. Voi da ascultare poruncii lui Dumnezeu de a aduce unitatea în biserica Lui.

– Eu nu am avut nicio viziune, zise Barnaba, dar mă aștept am ca alungarea celor trei să îl determine pe Iacov să acționeze.

Pavel aprobă din cap.

– Zelul cu care răspund înseamnă că Iacov crede că are susținerea necesară ca să câștige.

– Mesagerul mi-a spus că Petru i-a cerut și un raport din partea noastră, despre misiune, zise Barnaba.

– Excelent! zise Pavel. Întrucât tu ai fost ales de Petru să conduci misiunea, tu ar trebui să îl faci. Ierusalimul are încredere în tine. Spune acestui consiliu cum am predicat Evanghelia, cum i-am adus la Iisus pe evrei, deopotrivă cu cei din alte neamuri, fără să încălcăm Legea. Asta e dovada că mesajul și metodele noastre sunt bune.

– Iar tu vei conduce dezbaterea cu privire la circumcizie?

– Da. Și va fi riguroasă, în fața unei asistențe potrivnice pe care Iacov cu siguranță o va aduna. Dar vorbele nu sunt de ajuns, Barnaba. Voi discuta problema într-un fel pe care toți cei prezenți îl vor ține minte.

Barnaba ridică întrebător din sprânceană.

– Ce vrei să spui?

– Voi duce în mijlocul lor un creștin necircumcis și îi voi provoca pe acești așa-ziși stâlpi ai bisericii să îl dea afară.

Pavel se opri și își ridică mâinile spre Barnaba.

– Va cuteza oare Petru, care a botezat păgâni fără să le ceară să se taie împrejur, să îl alunge?

– Atâta vreme cât nu vrea să se nege pe sine, nu-l va alunga, zise Barnaba.

– Exact, răspunse Pavel. Va fi mult mai greu pentru consiliu să respingă un păgân creștinat aflat în fața

lor. Prin această confruntare, forțez mâna lui Petru în prezența lui Iacov și a oamenilor lui.

– Pe cine vei duce?

– Pe Titus, ucenicul fierarului, zise Pavel. El e unul dintre cei mai buni elevi ai mei la școala de diaconi. Mama lui e grecoaică, iar tatăl lui roman. Arată ca un bărbat din alt neam. Cu părul lui blond și pielea albă, va ieși în evidență în fața consiliului. Titus vorbește clar și e curajos. La dezbaterile de la școală își susține bine părerea în fața celorlalți.

– O alegere bună, zise Barnaba. Dar să presupunem că Petru îi poruncește lui Titus să se taie împrejur.

– Dacă o face – și asta e posibil –, pierdem, zise Pavel. Biserica se va rupe în două. Misiunea noastră va lua sfârșit, iar timpul și energia noastră vor fi fost irosite.

Barnaba tresări.

– Așadar, Petru e cel care ține în mâini viitorul bisericii?

– Nu, Barnaba, tu și cu mine îl ținem în mâini. Noi suntem cei care trebuie să câștige această bătălie împotriva circumciziei, pentru că asta e cheia pentru o problemă cu mult mai serioasă: Dumnezeu salvează prin credință sau prin Lege?

– Când plecăm? întrebă Barnaba.

– Mâine în zori, zise Pavel. Trebuie să învingem, Barnaba. Trebuie să păstrăm mișcarea deschisă pentru toți. Noi doi am văzut că în afara Ierusalimului pur și simplu nu există destui evrei convertiți care să susțină o biserică în creștere. În cazul în care creștinismul nu crește, nu poate exista.

Până să zărească zidurile Ierusalimului, Pavel știa deja cum avea să ducă acea bătălie. Douăsprezece zile pe drum îi dăduseră răgazul necesar să-și pregătească argumentele, iar primirea călduroasă a creștinilor din Sidon și Tyr, din Tirzah și Shechem, ridică moralul celor trei drumeți.

Odată trecuți de Poarta Damascului, se îndreptară repede spre vechea casă din lut a lui Petru.

– Bine ați venit! Bine ați venit!

Petru îșI întâmpină vizitatorii cu căldură și frenezie, în ușa odăii cu masa cea grosolană și cu cele douăsprezece bănci.

– Un mesager a venit înaintea voastră, de pe dealurile din nord, și ne-a spus că sunteți aproape.

În ușă stătea Iacov. Fețele lor îmbătrâniseră. A lui Petru era mai brăzdată, părul îi era mai alb, dar mâna, încă puternică, și brațul, robust, ca și cum și-ar fi petrecut fiecare zi trăgând la năvod. Iacov era surpriza... În locul înfățișării erudite și firave, găsiră un bărbat cu barba lungă și neîngrijită, cu picioarele goale și purtând o pelerină din păr de cămilă, cu un cordon din piele.

Intrând în odaie, Pavel văzu un alt bărbat, un străin. Își ridică privirile de pe scrierile lui și zise:

– Eu sunt Ioan, fiul lui Zebedeu.

Vocea îi era calmă, gesturile contemplative, detașate. Acela era apostolul pe care Iisus îl numise „cel îndrăgit", și care odată fusese furtunos, iar acum devenise cel mai serios dintre cei doisprezece.

În timp ce Petru și Iacov se uitau curioși la străinul cu păr blond, Pavel zise:

– Îl aduc în fața voastră pe Titus, un creștin de alt neam decât cel al lui Israel și un diacon al bisericii din Antiohia.

Petru aprobă din cap, îl privi scurt pe Titus și zise:

– Bine ai venit la biserica-mamă, pentru această adunare importantă. Nouă ne-a fost dată de către Iisus autoritatea de a ne aduna să discutăm și să limpezim problemele de doctrină. Acum, că ați ajuns, ne vom strânge cu toții mâine, la ora a șasea. Avem propria clădire pentru biserică, acum.

– Ce probleme sunt de discutat? întrebă Pavel.

Iacov ridică o mână și vorbi:

– Cu siguranță, știi că mulți dintre adepții noștri de aici, din Ierusalim, insistă ca păgânii care vor să fie primiți în biserică să îndeplinească trei condiții: să fie circumcișii, să se supună regulilor noastre cu privire la mâncare și să renunțe la desfrâu. Astfel, am hotărât să le ascultăm punctele de vedere într-o adunare deschisă, la fel și punctele voastre de vedere, deoarece sunteți primii dintre noi care ați făcut convertiri în rândul celor netăiați împrejur. Apoi, vom hotărî ce cale vom urma.

– Cine va hotărî? întrebă Pavel.

– Noi trei, zise Petru, arătând cu mâna spre Iacov și Ioan.

– Ni s-a spus că vor fi prezenți toți cei doisprezece, zise Barnaba.

– În afară de mine și de Ioan, toți sunt plecați în misiuni sau trudesc să-și câștige pâinea, răspunse Petru. Vom judeca noi în numele lor.

– Sunt nerăbdător să dezbatem asta pe față, rosti Pavel, dar îi condamn pe cei care trimit falși frați să se strecoare în Antiohia pentru a-i tulbura și a-i speria pe adepții noștri de neam păgân de acolo. Am venit la Ierusalim să le spun stâlpilor bisericii că eu propovăduiesc Evanghelia pe care însuși Iisus Hristos mi-a dat-o: credința în El, și nu Legea, este cea care eliberează un suflet de păcat și îi aduce mântuirea. Sunt aici să mă asigur că munca mea nu a fost zadarnică.

Petru își deschise brațele.

– Te ascultăm, Pavel. Știm ce lucruri minunate ai înfăptuit. Harul lui Dumnezeu e asupra ta și a misiunii tale. Să facem cunoscut lumii că suntem frați în slujba Domnului Dumnezeu.

– Atunci de ce Ierusalimul își trimite iscoadele, întrebă Pavel, și răspândește îndoiala printre oameni?

Petru scutură din cap cu uimire.

– Nu știu cine i-a trimis. Nu eu sunt acela. Asta știu, Pavel: Dumnezeu are nevoie de noi amândoi. Așa cum Iisus mi-a încredințat mie misiunea de a duce Evanghelia evreilor, ție ți-a încredințat misiunea de a o duce altor neamuri. Să facem un legământ între noi!

Se ridică și ajunse la masă cu mâna dreaptă întinsă.

– Dă-mi mâna ta, în semn de frăție.

Luă mâna dreaptă a lui Pavel. Iacov, după ce ezită un moment, puse mâna lui dreaptă peste mâinile întinse. Apoi, li se alătură și Ioan.

– Aceasta este pecetea legământului nostru în slujba lui Iisus, zise Petru.

Solemnitatea momentului îi făcu pe toți să tacă. În cele din urmă, Petru se așeză la loc pe banca lui și i se adresă lui Pavel:

– Îți cerem doar să nu uiți niciodată de sărăcia noastră.

– Întotdeauna îmi voi aminti, zise Pavel.

Se ridicară să plece, iar Petru îi trase deoparte pe Pavel și pe Barnaba.

– Să nu vă speriați, le spuse el, dar l-am pus pe Nekoda să vă însoțească la han și să rămână la ușa voastră peste noapte.

– De ce? întrebă Pavel neînțelegând.

– Pentru că știm că Zadok, de când a aflat de întâlnirea noastră, a pus la cale un plan ca să pună mâna pe tine, să te împiedice să vorbești și să te ducă la judecată în fața Sinedriului.

Pavel vru să protesteze, dar Barnaba ridică mâna.

– Consiliul e pe primul loc, zise el. Acceptăm protecția ta.

În timp ce Pavel, Barnaba și Titus, împreună cu Nekoda, se îndreptau spre han, Pavel îl iscodi:

– Barnaba, poți să îți dai seama după întâlnirea de azi ce vor hotărî mâine? Petru va avea curajul să i se opună lui Iacov?

– Exact asta mă întrebam și eu, mărturisi Barnaba. Petru ezită. Mai exact, el se adaptează, stă în firea lui să acționeze în funcție de împrejurări, să fie de acord cu ultima persoană care vorbește cu el. Dar intuiția lui în ce privește ce e mai bine pentru biserică e de obicei corectă. De aceea, în problema circumciziei, cred că Petru va fi de partea noastră. Iacov? El e împotriva noastră. Ioan, cel mai înțelept dintre ei trei, poate fi de oricare parte.

Barnaba scutură din cap și își desfăcu brațele.

– Nu știu cum gândește Ioan. Vorbește rar și nimeni nu a văzut încă ce scrie.

23

HOTĂRÂREA

Clădirea bisericii din Ierusalim fusese construită inițial de către Iosif din Arimateea, pentru depozitarea amforelor cu vin, apoi fusese abandonată, după care dată lui Petru, pentru a servi ca loc de întâlnire pentru mișcare. De-a lungul timpului, voluntarii văruiseră pereții, înăuntru și afară, ridicaseră un nou acoperiș și puseseră douăzeci și patru de rânduri de bănci, pe fiecare parte a coridorului central. Altarul și amvonul erau puse pe o platformă îndreptată cu fața spre adunare; o cruce din lemn nefinisat atârna de alabastrul de pe peretele din spate. Câte un cui străpungea piciorul și fiecare braț al crucii.

Chiar înainte de ora a șasea, Pavel, Barnaba și Titus intrară în biserică și se așezară la masa rezervată pentru ei aproape de partea din față, în stânga. Încăperea se umplu repede, fariseii ocupând toate băncile, cu excepția unei zone mici rămase pentru eleniști. Pe lângă pereți și în spatele băncilor se adunară bărbați și femei, tineri și bătrâni, în timp ce mulți alții

așteptau în fața intrării. Liniștea se așternu când ușa dinspre altar se deschise și intrară șapte înțelepți, niciunul cunoscut de Pavel, care se așezară pe platformă. Unul dintre ei, șopti Barnaba, este Obadiah, un fariseu militant și șef printre asistenții în număr tot mai mare ai lui Iacov. După o pauză lungă, ușa se deschise din nou: întâi Petru, apoi Iacov, apoi Ioan intrară solemn și își ocupară locurile pe scaunele din mijlocul platformei.

Petru își ridică mâna să potolească murmurele.

– Ioan, începe tu cu o rugăciune și o binecuvântare pentru adunare.

Acestea fiind făcute, Petru ridică din nou palma dreaptă și zise:

– Declar deschisă adunarea. Începem cu raportul fratelui nostru Barnaba, despre misiunea apostolilor din Antiohia în Cipru și Galatia.

Barnaba începu să le vorbească despre sosirea lor la sinagoga din Salamis, despre călduroasa primire a rabinului Barak și despre mulțimile pe care le-au atras.

– Unii erau evrei, cei mai mulți erau păgâni. Întrucât găsiseră credința și îi erau devotați lui Iisus, i-am botezat și i-am învățat ritualurile...

– Întrebare! se auzi o voce puternică.

Toate capetele se întoarseră spre un bărbat într-o pelerină lungă maro, care stătea în partea dreaptă din față și ridicase o mână spre Petru.

– Spune-mi numele tău, zise Petru.

– Eu sunt Itzak, evreu din acest oraș, fariseu și adept al lui Iisus, zise el.

– Poți vorbi, zise Petru.

Itzak se întoarse spre Barnaba.

– Înainte să-i botezați pe neevreii din Salamis, le-ați spus că trebuie să se taie împrejur? Acest bărbat de la masa voastră – arătă spre Titus – e circumcis?

Pavel se ridică imediat și i se adresă lui Petru.

– Cer voie să vorbesc despre asta.

– Vorbește, zise Petru.

Pavel se întoarse spre cel care pusese întrebarea:

– La ce autoritate te referi când spui că un adept al lui Iisus trebuie circumcis?

– La învățături, zise Itzak. În Tora, Dumnezeu i-a spus lui Avraam: „Să-mi ții Legământul, tu și semințiile tale și cei care le vor urma. Fiecare copil-bărbat dintre voi trebuie tăiat împrejur. Și va fi un semn al Legământului dintre mine și tine." Cu siguranță, tu, un evreu și un fariseu, nu susții ruperea Legământului.

– Da, sunt evreu și fariseu, zise Pavel, și, ca atare, păstrez Legământul, care, țin să-i amintesc acestei adunări, e bazat pe credință. „Avraam a crezut în Domnul", spune Tora, iar credința pe care Avraam și-a pus-o în El este tocmai esența Legământului dintre Dumnezeu și poporul Lui ales. Da, noi, copiii lui Avraam, suntem uniți de acest Legământ. Dar cei de alt neam nu sunt.

– Atât timp cât nu se convertesc, nu sunt, ripostă Itzak, dar dacă un bărbat vrea să se alăture religiei noastre ebraice, trebuie să accepte Legământul lui Avraam și să urmeze Legea lui Moise.

Se întoarse cu fața spre platformă.

– Te întreb pe tine, Petru: n-a spus Iisus că El a venit nu pentru a strica Legea, ci pentru a o împlini? N-a spus El că nimeni nu trebuie să treacă de Lege?

Petru aprobă din cap, dar nu spuse nimic.

Itzak îndreptă un deget spre Petru.

– Nu erai acolo, în Sidon, când o femeie din Canaan se ruga lui Iisus să alunge diavolii din fiica ei, iar El a refuzat, spunând: „Nu am fost trimis decât pentru oile rătăcite din tribul lui Israel." Și nu i-a mai spus Iisus că nu își pierde vremea cu „câinii din alt neam"?

– Îmi amintesc bine, răspunse Petru. Dar mai e ceva. Femeia a stăruit și i-a spus lui Iisus: „Chiar și câinii pot mânca din firimiturile care cad de la masa stăpânilor." Atunci, Iisus s-a uitat la ea și i-a zis: „O, femeie, mare e credința ta. Fie ție precum dorești!" Și fiica ei s-a vindecat.

– Totuși, zise Itzak, știm chiar din cuvintele lui Iisus că El punea semnul egal între păgâni și vameșii cei demni de dispreț. Și te întreb pe tine, Petru, când Iisus te-a ales să-I întemeiezi biserica, a zis „primește-i pe cei netăiați împrejur"?

Pavel vru să intervină și să-i răspundă că Iisus, prin Ananias din Damasc, îi poruncise să ducă Evanghelia și la alte popoare, dar își reținu acel impuls. Nu o dată convinsese publicul că Iisus i se arătase pe drumul spre Damasc. Dar, cu siguranță, acea adunare potrivnică l-ar fi luat în derâdere și l-ar fi batjocorit dacă ar fi vorbit despre acel lucru atunci.

Spre surprinderea lui Pavel, Ioan fu cel care răspunse.

– Dă-mi voie să pun această problemă în perspectivă, zise el. În primii ani, Iisus a crezut că misiunea Lui cea mare era aceea să aducă mântuirea pentru fraţii Lui evrei. Când marii preoţi au refuzat să-L asculte, El a reuşit să vadă sensul mai larg al vieţii Lui, învăţăturile Lui şi moartea ce-I era hărăzită. Trebuia să-I aducă pe toţi fiii pământului la Dumnezeu. Cu siguranţă, asta se înţelege din ceea ce a spus Iisus chiar în acest oraş: „Eu sunt păstorul cel bun şi îmi cunosc oile şi ele mă cunosc pe mine." Asta era afirmaţia care arăta că evreii erau cei dintâi care aveau locul pregătit la masa Lui. Apoi, Iisus a continuat şi a zis: „Am şi alte oi, care nu sunt din turma asta. Şi pe acelea trebuie să le aduc, iar ele vor auzi glasul meu şi va fi o singură turmă şi un singur păstor." Asta era credinţa Lui în acel moment, iar prin jertfa Lui toţi oamenii puteau fi chemaţi în turmă, întru gloria împărăţiei cereşti.

Itzak continua să facă gestul spălării pe mâini.

– Problema e puritatea – curăţia credinţei evreieşti. Mişcarea asta a început în rândul evreilor, pentru evrei. Cum puteţi voi, Petru, Iacov şi Ioan, conducătorii noştri, să permiteţi ca ea să fie întinată? Cum ne puteţi cere să împărţim pâinea împărtăşaniei cu cel nespălat, să mâncăm laolaltă cu cei care ating carnea de porc? Mai bine de o mie de ani au trecut de când ne-a fost dată o Lege divină, care ne desparte de toţi păgânii. Iar acum ni se spune că poziţia noastră şi obiceiurile care ne unesc ca neam trebuie abandonate? Eu spun nu! Legea e Lege.

De pe băncile din partea dreaptă izbucniră strigăte de susținere și aplauze. Petru își ridică mâinile să facă liniște și îi făcu semn lui Pavel să răspundă.

– Mare este Legea, zise Pavel, dar mai mare decât Legea este credința. Așa a fost pentru Avraam, Moise, David și pentru profeți. La fel și pentru Iisus Hristos. „Credeți în Dumnezeu, credeți în Mine." Acelea au fost cuvintele lui Iisus. El a propovăduit credința, a trăit în credință, a vindecat prin credință, și-a dat viața pentru noi din credință. A murit pe cruce – cu mâna stângă, Pavel arătă spre crucea din lemn de deasupra altarului – pentru a mărturisi credința Lui în Dumnezeu. Iisus și-a dat viața pentru a arăta fiecăruia dintre noi că doar credința ne va elibera de păcate, că doar credința în Dumnezeu ne va duce în împărăția fără de moarte.

Pavel se întoarse spre conducători și înțelepți.

– Dimpotrivă, dacă Legea e cea care ne salvează, înseamnă că Iisus a murit degeaba.

Întorcându-se din nou spre adunare, zise:

– Unii de aici ar vrea să stea de pază la poarta raiului și să întoarcă spatele celor care nu sunt din poporul ales al lui Avraam. Dar Iisus n-a întors spatele nimănui, nici femeie, nici bărbat, nici sărac, nici lepros, nici măcar vameșilor sau femeilor păcătoase. În schimb, el a venit pe pământ pentru a deschide larg porțile vieții fără de moarte, iar asta e promisiunea făcută fiecăruia dintre voi, bărbat, femeie și copil de pe pământ. „Veniți. Dacă aveți credință în Iisus Hristos, veți intra."

O tăcere adâncă se lăsă peste adunare. În cele din urmă, Petru se ridică și vorbi:

– După cum se știe, cu vreo zece ani în urmă, Dumnezeu m-a ales să duc Evanghelia păgânilor din Cezareea. Dumnezeu știa că ei credeau în El, așa că le-a trimis și lor Duhul cel Sfânt, așa cum ni-l dăruise și nouă. Dumnezeu nu face nicio deosebire între ei și noi, căci cu toții și-au curățat sufletul prin credință.

Petru își deschise brațele către adunare, în semn de implorare.

– Să vedem, de ce îl puneți la încercare pe Dumnezeu, așezând un jug pe gâtul apostolilor, un jug pe care nici părinții noștri, nici noi nu avem puterea să-l purtăm? Prin harul Domnului Iisus ei au fost mântuiți, la fel ca noi.

Pavel asculta cu atenție. Prin ceea ce spunea, Petru era cel dintotdeauna, încerca să mulțumească pe toată lumea. Astfel, își justifica o dată în plus faptul că îl convertise pe centurionul Cornelius, dar, din nou, trata acest aspect ca pe un fapt izolat, nu ca pe un precedent pentru acceptarea celor necircumciși. Într-adevăr, Petru nici măcar nu pomenise cuvintele aflate în centrul disputei, „tăierea împrejur". Metafora lui Petru despre păstor era încurajatoare, dar Iacov tăcea. Poate că avea să vorbească acum. Dar nu se întâmplă. În loc de asta, Petru îi ceru lui Barnaba să prezinte pe scurt raportul despre misiunea lor în Cipru și în Asia.

– Prima dintre minunile călătoriei noastre a avut loc în Pafos, începu Barnaba și continuă să descrie

cum li s-au alăturat proconsulul Sergius Paulus și cei de la Curte și cum i-au ajutat să găsească biserica în capitala cipriotă. Oraș după oraș – Antiohia din Pisidia, Iconium, Lystra, Derbe –, Barnaba povestea pe scurt aventurile lor, vorbind atât despre reușite, cât și despre eșecuri.

– Eram bine primiți de către unii, în timp ce alții ne alungau. Dar în fiecare dintre locuri am găsit mai mulți păgâni decât evrei nerăbdători să audă vestea cea bună a lui Iisus. Nu am făcut nicio deosebire, i-am primit cu brațele deschise pe toți cei care și-au pus credința în Hristos. I-am botezat. I-am învățat ritualurile rugăciunii și am numit diaconi. Am fondat biserici care le vor susține credința și îi vor face ca unul cu aceia dintre noi care cred întru Iisus încă de la început.

Încă o dată, Itzak se ridică să răspundă.

– Așadar, acești apostoli pe care i-ai trimis în Cipru și în Galatia au creat biserici care nu sunt conduse de evrei, ci de păgâni, pentru păgâni. Astfel, aceste biserici sălbatice sunt separate de iudaism. Dacă această mișcare se va răspândi prin aceste biserici ale lor, Calea lui Iisus se va îndepărta tot mai mult și mai mult de iudaism. În timp, moștenirea noastră de la patriarhi s-ar putea transforma într-o religie neevreiască. Te întreb pe tine, Petru, și pe tine, Iacov, și pe tine, Ioan: Asta vreți? Eu nu! Dacă le dați voie păgânilor să intre în această mișcare aleasă și sfântă, atunci să fie doar o mică parte din ea. Nu să devenim noi o mică parte printre ei.

Dinspre bănci începură să se audă un murmur, vociferări și bătăi din palme și din picioare. În timp ce demonstrația continua, Petru, Iacov și Ioan vorbeau între ei, iar expresiile lor trădau îngrijorare. În cele din urmă, Iacov se ridică, cu o încetineală voită. Într-o clipă, se făcu liniște. Toți știau că verdictul lui Iacov privea întreaga biserică-mamă și, astfel, va uni sau va rupe în două creștinismul.

– Fraților, ascultați-mă, începu el. Simon Petru ne-a spus că Dumnezeu a ales mai întâi un popor dintre toate, ca să îi poarte numele. Astfel, Domnul ne-a făcut aleșii Lui. Și, așa cum au scris profeții, Dumnezeu a zis: „Mă voi întoarce și voi ridica templul căzut al lui David și voi face în așa fel încât și ceilalți oameni să îl poată căuta pe Domnul, chiar toți oamenii, din toate neamurile, pentru că numele Meu e în ei toți." Iar Dumnezeu cunoaște toate lucrurile care sunt și care vor fi, de la început și în vecii vecilor.

Se opri, își trecu privirea peste adunare și își împreună mâinile în fața ei, ca și cum ar fi ținut o scară.

– Din acest motiv, cred că nu ar trebui să le îngreunăm drumul celor de alt neam care se întorc spre Dumnezeu, ci să le impunem doar aceste restricții: să se abțină de la desfrâu și, întrucât vor împărți pâinea cu noi, să păstreze puritatea legii noastre sacre cu privire la mâncare, adică să nu mănânce carne de la animale sugrumate, nici merinde făcute cu sânge, nici mâncare oferită ca ofrandă păgână.

Pavel nu se mișcă. Hotărâse să nu arate nicio emoție la rostirea sentinței – nici bucurie, dacă avea să

câștige, nici deznădejde, dacă avea să piardă. Voia ca nimeni din Ierusalim să nu poată spune vreodată că Pavel tresărise de frică sau exultase de bucurie.

Și era victorie. Credința triumfase asupra Legii. Păgânii erau scutiți de tăierea împrejur. Iacov omisese această condiție. Pavel era intrigat de digresiunea abilă din sentința lui Iacov. El n-ar fi vorbit așa, el ar fi fost direct, emfatic: niciun păgân nu trebuia să se circumcidă ca să intre în mișcare. Dar Iacov, mergând împotriva propriilor adepți și împotriva celor mai conservatori conducători, trebuia să atenueze lovitura. Făcuse asta ocolind problema principală, cea a circumciziei, și accentuând problema mai mică, cea a mâncărurilor. Pentru un precedent, Iacov se întorsese spre Legea mozaică. Aceasta le permitea evreilor să-i lase pe cei de alt neam să trăiască printre ei în anumite împrejurări, dar numai dacă se abțineau de la a mânca alimentele interzise.

Din experiență, Pavel știa că nu trebuia să se aștepte ca și cei din alte popoare să mănânce la fel ca evreii, dar înțelese că Iacov trebuise să îi împace pe membrii de bază, cei mai mulți dintre ei locuitori ai Ierusalimului. Cel mai important aspect era faptul că Iacov dăduse un verdict în favoarea lui Pavel în problema cea mai importantă, tăierea împrejur, iar cuvântul lui era respectat de toți evreii. Așadar, acea adunare stabilise că mișcarea le era deschisă tuturor.

Absorbit cu totul de analiza raționamentului lui Iacov, Pavel nu băgă de seamă îmbrânceala ușoară a lui Barnaba, care încerca să îi atragă atenția spre

platformă. Acolo, cei trei conducători se consultau și dădeau din capete. Discuția continuă energic, cu priviri înțepătoare ici și colo, după care deveni din ce în ce mai agitată. Într-un final, cei trei aprobară din cap la unison, iar Iacov se ridică din nou. Înălță mâna să facă liniște și începu să vorbească.

– Voi scrie ce am spus astăzi în fața acestui consiliu, iar epistola mea va fi dusă de doi dintre frații noștri, pentru a fi citită, în bisericile din Antiohia, Siria și Cilicia. Dintre noi, i-am ales pe Iuda Barsaba și pe Siluan, cărora le încredințăm această misiune.

– Un echilibru între dreapta și stânga, îi șopti Barnaba lui Pavel. Toți cei din familia Barsaba sunt susținători ai circumciziei, iar Siluan este un elenist înflăcărat.

Apoi, Petru ridică mâna, ceru o binecuvântare din partea lui Ioan și adunarea luă sfârșit.

În timp ce lumea se împrăștia, Pavel așteptă privindu-și mâinile tăcut, până când încăperea se goli aproape de tot. Se ridică să plece, când observă un străin care stătea în apropiere și care, evident, aștepta să-i vorbească. Gândindu-se că era vorba despre un susținător răzbunător al circumciziei, Pavel fu cât pe ce să-i întoarcă spatele, dar văzu că ținuta și înfățișarea străinului nu păreau specifice locuitorilor din Ierusalim. Era corpolent, iar fața, rotundă și luminoasă, ca un soare la răsărit, îi strălucea de la un fel de relaxare pe care ți-o dădeau de obicei mâncarea și vinul în exces. Cu siguranță, era grec, pentru că numai grecii puteau să aibă o ținută atât de mândră sau să poarte

un peplum din in atât de subțire tivit cu mov. Cu un oarecare licăr în ochi, străinul îl întrebă:

– Încă nu ai înțeles amploarea victoriei tale?

Îngrijorat că acel necunoscut l-ar fi putut ispiti să se laude, Pavel zise doar:

– A fost decizia adunării.

– Și încă una foarte curajoasă, zise străinul.

Vocea îi era caldă, sigură, cu un timbru specific oamenilor cultivați.

– Niciodată nu e ușor pentru un conducător să hotărască împotriva adepților lui. Spre marea mea uimire, acestă adunare tocmai a deschis calea spre unitatea evreilor întru Domnul, ca acesta să devină Dumnezeul întregii omeniri.

Pavel era intrigat. Bărbatul nu vorbise în greaca obișnuită, cea de pe străzi, ci cu eleganța și accentul unui discipol.

– Cine ești?

– Sunt Luca, din Salonic.

– Ce îl aduce pe un discipol grec în Ierusalim și încă la o adunare a evreilor? întrebă Pavel.

– Curiozitatea, ca să rezum într-un singur cuvânt, zise Luca. Eram în drum spre casă, venind din Alexandria, unde am studiat timp de șase luni medicina antică, dar vasul cu care călătoream s-a oprit în Joppa, pentru reparații. Acolo, la han, am auzit povești despre misticul Iisus. Adepții lui au povestit despre cum a vindecat bolnavi, cum a făcut un olog să meargă și un orb să vadă, așa că am hotărât să aflu mai multe despre metodele folosite de el pentru a tămădui.

– Dar ești doctor? întrebă Pavel.

– Prin vocație, da. Prin pasiune, un discipol care studiază marile întâmplări ale lumii și pe oamenii neobișnuiți, care scriu istoria.

Pavel îl invită pe străin să ia loc și îl întrebă:

– Ce ai aflat despre Iisus?

Luca se gândi o clipă.

– Că n-ar trebui să ne îndoim cu privire la întâmplările unice care se desfășoară în fața ochilor noștri, zise el. L-am luat în derâdere pe un tânăr creștin din Joppa care mi-a spus că Iisus a fost născut de o fecioară. Eu sunt doctor: anatomia femeii nu permite conceperea de prunci decât dacă himenul este rupt. Așadar, pentru a cerceta acest mit, m-am dus la Nazaret și am găsit-o pe Maria, mama lui Iisus.

Timbrul vocii lui Luca se schimbă și deveni temător și de o solemnitate calmă.

– Trebuie să îți spun că a fost o experiență de neuitat să vorbesc cu această femeie de o atât de mare curățenie, de o inocență și o frumusețe care trec dincolo de granițele lumii noastre, în acel orășel necivilizat și primitiv. Există în Ea o strălucire și o lumină cum n-am mai văzut vreodată, nici în locurile de unde vin eu, nici în alte părți și, în același timp, o modestie extraordinară. Ochii Ei s-au deschis plini de uimire în timp ce îmi povestea cum a venit la Ea arhanghelul Gabriel și I-a spus: „Maria, tu, cea plină de har, Domnul este cu tine! Binecuvântată ești tu între femei!"

– Ai vorbit cu mama lui Iisus! zise Pavel minunându-se.

– O, da, zise Luca. Când am ajuns acolo eram plin de îndoieli și am plecat crezând. Să o asculți pe Maria înseamnă să te transformi, înseamnă să afli, în sufletul tău, că acea femeie plină de virtute îți spune adevărul și că, într-adevăr, Dumnezeu i-a dăruit acelei umile fecioare harul de a-l aduce pe lume pe Fiul promis.

– N-am știut că Maria mai trăiește, zise Pavel.

– Trăiește, zise Luca, și este surprinzător de puternică și de tânără, pentru o femeie de șaptezeci de ani. Are o casă mică, pe care soțul ei, tâmplarul Iosif, a făcut-o înainte să moară și își câștigă pâinea îngrijind bolnavi. Cât am fost în Nazaret, am vorbit și cu vecinii Mariei, care l-au cunoscut pe Iisus copil, și cu alții care L-au urmat când predica în Capernaum și în alte orașe din Galileea. Într-o zi, brusc, mi-am dat seama: trebuia să găsesc pe cât mai mulți care l-au cunoscut pe Iisus, să urmăresc totul de la început și să scriu întreaga poveste, astfel încât generațiile viitoare să îl poată cunoaște.

– O idee minunată, zise Pavel.

Pentru o clipă, se întrebă de ce niciunul dintre cei doisprezece nu scrisese o relatare completă a vieții lui Iisus, dar răspunsul era evident: în afară de Ioan, cei mai mulți dintre ei nu știau nici să scrie, nici să citească.

– Ai vorbit cu primii doisprezece aleși de Iisus?

– Tocmai am început, zise Luca. Am venit de la Capernaum în grabă până aici, când am aflat că cei dintâi conducători ai creștinismului se întâlnesc, căci asta îmi oferea șansa de a afla de la ei povești despre Iisus. Până acum trei zile, când am ajuns, nu mi-am

dat seama de semnificația acestui prim consiliu al bisericii. Acum, înțeleg că a fost mult mai important decât am crezut.

– Ce vrei să spui? întrebă Pavel.

– Astăzi, zise Luca, creștinismul s-a aflat la o răspântie: la dreapta, drumul îngust al iudaismului, la stânga, drumul închis al ruperii în două. În față, calea ce duce spre conviețuirea între evrei și cei din alte neamuri. Sincer, hotărârea acestei adunări înseamnă că, în timp, creștinismul poate cuprinde întreg pământul.

Pavel aprobă încet din cap.

– Misiunea mea e să fac să se întâmple asta, zise el.

– E biruința ta, Pavel din Tars, și e măreață: dar n-au fost doar puterea ta de convingere și raționamentul tău, ci și îndrăzneala și viziunea lui Petru, a lui Ioan și, în special, a lui Iacov. Toate astea ți-au adus triumful.

Pavel închise ochii și se gândi o clipă. Nu mai auzise din tinerețe o frază bine formulată în greaca discipolilor. Putea învăța multe de la acest om. Zise încet:

– Da, plus o mână din Ceruri care a intervenit.

Luca se lăsă pe spate pe bancă și studie o clipă fața lui Pavel.

– În Capernaum, zise el vesel, am auzit povestindu-se despre convertirea ta miraculoasă și despre realizările tale din Antiohia. Vrei să îmi povestești limpede și în amănunt ce ți s-a întâmplat pe drumul spre Damasc? Și cum plănuiești să conduci această transformare spirituală?

Pavel nu stătu pe gânduri nicio clipă.

– O să îți spun. Dar nu acum și nu aici. Eu și Barnaba trebuie să ne continuăm misiunea. Vom pleca îndată spre Antiohia, vom porni de acolo și vom merge spre bisericile pe care le-am fondat în Galatia, apoi vom duce creștinismul în Frigia și Mysia.

– Foarte bine, zise Luca. Hai să ne întâlnim în Troas, anul viitor. Mă veți găsi acolo la casa protectorului meu, Teofil.

24

RUPTURA

Când micuța caravană ajunse în Byblos, Pavel spumega de o furie pe care nu o putea ascunde: de nouă zile erau pe drum și făcuseră doar jumătate din distanța până la Antiohia. Siluan din Assuan era un drumeț experimentat, dar Iuda Barsaba, un om în vârstă, care niciodată nu se aventurase mai departe de Ierusalim, putea merge doar ziua, cât era răcoare. La apus, când se opriră la caravanseraiul din Byblos, Pavel îl trase pe Barnaba deoparte.

– Mâine, hai să ne trezim la cântatul cocoșilor și să o luăm înaintea celorlalți. Nu suport ritmul ăsta de pierde-vară.

Barnaba se uită la însoțitorul lui.

– Tu ar trebui să mergi înainte, Pavel. Ia-i pe Titus și pe Siluan cu tine. Barsaba e slab de picior și nu poate călători singur. Voi merge eu cu el.

Puse o mână pe umărul lui Pavel.

– Mai e ceva, nu-i așa, fratele meu?

– Da, zise Pavel. Sunt nerăbdător să ne continuăm misiunea în ținuturile îndepărtate. Au trecut trei ani de când am pus prima dată piciorul în Cipru. Trebuie să vizităm bisericile pe care le-am fondat acolo și în Galatia, să le întărim credința, să le ducem un suflu nou, să le înnoim zelul. Apoi, propun să mergem spre vest și să ducem Evanghelia în Frigia și Mysia. Lumea ne așteaptă, Barnaba.

– Așa e, Pavel, și sunt și eu nerăbdător să merg, îndată ce epistola lui Iacov va fi citită în bisericile noastre din Antiohia.

– Epistola lui Iacov nu schimbă nimic, zise Pavel abrupt.

– Nu pentru tine, zise Barnaba, dar va aduce o mare siguranță și liniște pentru fiecare bărbat de alt neam, convertit, din Antiohia.

Prin întreaga Antiohie se adunaseră mulțimi care voiau să audă ce hotărâse biserica-mamă din Ierusalim. La porunca lui Iacov, Barsaba se duse mai întâi la casa bisericii lui Pavel, în zona aglomerată de sud-vest a orașului.

Apostolii și înțelepții, frații voștri din Ierusalim, trimit salutul lor către frații de alt neam născuți în Antiohia și Cilicia. De când am aflat că unii au fost pe aici, fără niciun fel de autoritate, să vă tulbure spunând: „tăiați-vă împrejur și urmați Legea", ne-am gândit că ar fi bine să trimitem niște reprezentanți aleși, împreună cu dragii noștri Barnaba și Pavel, care

și-au pus sufletele în slujba Domnului nostru Iisus Hristos. Așadar, i-am trimis pe Iuda Barsaba și pe Siluan, care, ei în persoană, vă vor da asigurări că ce am scris este adevărat. Căci noi, cei care conducem biserica lui Hristos, credem că nu trebuie să vă încărcăm cu o povară mai mare decât aceste lucruri necesare: nu mâncați animale sacrificate pentru idoli sau carne de la animale strangulate și stăpâniți-vă de la desfrâu. Respectați mereu toate acestea și va fi bine. Să aveți parte de belșug!

În prezența lui Pavel și a lui Barnaba, Barsaba citi epistola în fața adunărilor speciale din fiecare biserică din Antiohia și din orașele din jur, iar Siluan întări fiecare citire, cu explicații. Odată edictul proclamat către toate congregațiile, Pavel și Barnaba stabiliră data de începere a celei de-a doua călătorii.

În ziua dinaintea plecării, Barnaba citea în curte când auzi deschizându-se poarta, ridică privirea și văzu silueta puternică a lui Petru. Și nu numai el, ci și un alai din care făceau parte soția lui, Anna, ucenicii lui, Phicol și Gomer, eleniștii Filip și Parmenas și Ioan Marcu.

În timp ce își înfigea picioarele îndesate în poarta lui Barnaba, Petru anunță cu veselie:

– Atât de multe am auzit despre treaba bună pe care ați făcut-o aici, Barnaba, că am venit să vedem cu ochii noștri.

Bărbatul sări în picioare, uimit și încântat:

– Bine ați venit în Antiohia! Bine ați venit! Vă vom arăta tot ce Domnul Iisus ne-a îngăduit să înfăptuim aici.

Deoarece casa lui era prea mică pentru a-i găzdui pe toți, Barnaba îi conduse la hanul lui Binnui, din apropiere, unde le pregăti camere confortabile, cea mai bună carne și cel mai bun vin. Când Pavel se întoarse acasă, seara, prietenul lui îi spuse că Petru era în oraș. Strângând din dinți de furie, Pavel fu de acord să-și amâne plecarea, fără tragere de inimă.

Cu Barnaba pe post de gazdă și călăuză, Petru vorbi în fiecare biserică din Antiohia, din Seleucia și din Daphne, precum și din orașele mici din vecinătate, spunând oamenilor poveștile lui despre Iisus, susținându-le credința și alăturându-li-se la sărbătorile locale ale creștinilor, bogate în bucate și vin. Întrucât vizita se prelungea, de la două săptămâni la o lună, iar vara trecea, Pavel era tot mai agitat și spumega de furie. În cele din urmă, îl luă pe Barnaba deoparte:

– Dacă nu plecăm în curând, va veni iarna, iar vânturile din nord ne vor împiedica să navigăm spre Cipru.

Barnaba scutură din cap cu resemnare.

– Ce vrei să fac, să îi spun lui Petru să plece? El este mai presus de mine. El m-a pus să veghez peste Antiohia. Îi datorez nu doar ospitalitatea mea, ci și respectul.

Sperând să mai atenueze tensiunea, Barnaba îi invită pe Pavel, pe Petru și pe însoțitorii lui să cineze la hanul lui Binnui într-o seară, împreună cu Lucius și șapte meșteșugari păgâni ai acestuia. Petru era în

cea mai bună formă a lui, spiritual, plin de bună dispoziție și locvace, captând atenția tuturor în timp ce le povestea prima lui întâlnire cu Iisus și experiențele lor din primele zile petrecute în Galileea. Brusc, se opri din vorbit. Ceilalți se uitară în jur și îi văzură pe Obadiah, șeful oamenilor lui Iacov, și pe doi dintre prietenii lui susținători ai tăierii împrejur, care tocmai sosiseră din Ierusalim și se așezaseră la o masă în cealaltă parte a odăii. Obadiah se holba la Petru, scuturând din cap cu dispreț la adresa păgânilor cu care lua masa.

După un moment de liniște ciudată, Petru se ridică și se duse să se așeze la masa lui Obadiah. Cu un hârșâit de bănci, cei șase însoțitori ai lui Petru se ridicară și ei și se duseră la masa lui Obadiah. Barnaba îi urmă.

Pavel sări în sus, strânse pumnii și porni spre masa lui Obadiah. Îndreptând un deget spre Petru, Pavel zise tare:

– De șapte săptămâni trăiești în Antiohia ca un păgân, mănânci în casele lor și împarți cu ei pâinea și vinul împărtășaniei, în bisericile lor. Iar acum, pentru că te temi de aceste gâturi înțepenite, de acești susținători ai circumciziei, le întorci spatele. Ți-e rușine că gruparea lui Iacov te vede mâncând cu cei netăiați împrejur. Fățarnicule! Faptele tale contrazic chiar esența mesajului lui Iisus, că fiecare dintre noi este motivat nu de Lege, ci de credință. Petru, unde este apostolul care a avut o viziune în Cezareea, în care Dumnezeu nu făcea deosebire între evrei și cei de alt

neam? Ce ai de gând acum, ca prim apostol? Să faci o castă superioară a creștinilor care au fost născuți evrei și una inferioară, a creștinilor care au fost născuți păgâni? Privește cum râzi de tine însuți. Dacă tu, evreu fiind, nu trăiești ca un evreu aici în Antiohia, ci ca un păgân, de ce te aștepți ca ei să trăiască precum evreii?

Petru rămase tăcut, cu mâinile mari împreunate și cu privirea ațintită spre masă. După câteva clipe, Pavel scutură din cap cu dezgust și plecă de la han. Timp de câteva ore, rătăci pe străzile largi și pe aleile întunecate. În cele din urmă, se întoarse în odaia lui de la biserică. Cu gravitate, își spuse că de faptele lui Petru nu trebuia să fie surprins. Îi stătea în fire să se schimbe brusc și inexplicabil. La urma urmei, el era omul care, în orele dinaintea morții lui Iisus, se lepădase de El arătând ce caracter slab avea, ce lipsă de curaj în momente cruciale. Dar Pavel nu putea înțelege sau tolera lipsa de loialitate a lui Barnaba. Era furios pe Petru și îi disprețuia slăbiciunea, dar era rănit, profund rănit de Barnaba. Înfășurat în pelerină, în odaia goală, Pavel adormi suferind pentru că fusese trădat de către singurul lui prieten.

Două dimineți mai târziu, Barnaba deschise încet ușa de la odaia lui Pavel. Pe fața lungă i se citea remușcarea. Era tristețe în capul plecat și în umerii căzuți.

– Am greșit, zise Barnaba cu hotărâre. Am acționat înainte să gândesc. Știu că Petru se teme de Iacov, teamă provocată cu bună știință de oamenii lui. Am

vrut doar să-i arăt că sunt alături de el. Nu m-am gândit cum o să pară asta pentru tine și pentru păgânii de la masa noastră. Îți cer iertare.

După o tăcere lungă, Pavel privi în altă parte, își ridică mâinile și le scutură cu deznădejde.

– Ce înseamnă pentru mișcarea noastră faptul că tocmai conducătorul ei desemnat de Iisus se dovedește a fi un om cu două fețe? întrebă el.

Barnaba așteptă scrâșnind din dinți înainte să răspundă.

– Cu siguranță, tu înțelegi, zise el calm, că Petru e prins la mijloc. Prima lui datorie este să păstreze biserica unită. Într-o zi e de partea eleniștilor liberali și liber-cugetători, în următoarea de cea a conservatorilor atât de înrădăcinați în tradiții. Dăruiește-i lui Petru încrederea ta! Nu avem pe nimeni mai bun care să poată ține mai bine în frâu cele ce ne despart.

Pavel aprobă din cap, dar nu spuse nimic.

– Tu vezi în Petru un rival, continuă Barnaba. Eu văd în el un împăciuitor.

Din nou, Pavel aprobă din cap tăcut.

– Am venit să îndrept lucrurile, zise Barnaba, și să îți spun că Petru pleacă mâine dimineață, se întoarce la Ierusalim. Hai să ne întâlnim la prânz, după ce pleacă, să ne începem noua călătorie.

Pavel oftă ușurat, îl privi pe Barnaba în ochi și îi întinse mâna dreaptă.

– Voi fi acolo.

În mai puțin de o oră, Pavel își părăsi odaia din biserică, se îndreptă repede spre cheiul principal și

găsi vasul *Adora*. Peste două zile, căpitanul Nokos avea să facă ultima călătorie din acel anotimp spre Salamis. Pavel scoase din săculețul lui doi denari și îi înmână lui Nokos.

– Pentru mine și Barnaba.

Prea tulburat ca să poată dormi în acea noapte, Pavel se ridică și merse la masă, se așeză pe scaun și meditâ. A doua zi, el și Barnaba aveau să înceapă o nouă călătorie.

– Continuăm bătălia pentru adevăr, care nu trebuie să se termine niciodată, zise el tare. Am amânat-o prea mult, prea dureroase au fost diferențele dintre noi. Trecutul nu poate fi uitat, dar îl vom birui. Țările îndepărtate ne cheamă. Și sunt liber de constrângerile Ierusalimului. Mi-am învins tot mai mult dușmanii din mișcare. Consiliul a acceptat dogma creată de mine, faptul că suntem eliberați de păcat nu prin Lege, ci prin credința în Iisus Hristos. Suntem binecuvântați, Barnaba, tu și cu mine, să fim aleși pentru această misiune măreață: să ducem mesajul izbăvirii și al vieții fără de moarte, să scoatem omenirea din întuneric.

Se apucă să planifice călătoria. Întâi, Salamis. În trei zile vor ajunge acolo, vor rămâne trei sâmbete, nu mai mult, apoi vor merge spre Pafos și vor trece să îl salute pe Sergius Paulus. Poate că vor rămâne peste iarnă în capitală, unde vor predica, vor pregăti diaconi la școala donată de Sergius Paulus și vor merge prin comunitățile din vecinătate. Când vor veni vânturile de primăvară, vor putea pleca spre Attalia, vor petrece acolo două sâmbete, una în apropiere, la

Pergam, după care o vor lua spre nord, pe noul drum roman către Antiohia din Pisidia.

Oare sinagoga de acolo îi va primi de data asta? Sau Pashur le va întoarce spatele din nou? Dacă va fi așa, îl vor sfida. Mișcarea exista în acele locuri. Știa asta dintr-o scrisoare de la Timotei, care îi mai spusese că se făcuseră progrese la bisericile din Iconium, Lystra și Derbe.

Din acele orașe, el și Barnaba ar fi plecat apoi spre noi teritorii. Galatia de Nord era promițătoare. Zagoreos le spusese cândva cum invadaseră barbarii pe vremuri acea zonă, o cuceriseră și transformaseră totul, pământ și oameni, deopotrivă. Dincolo de acel ținut se întindeau Bitinia și Frigia – provincii păgâne ale Romei, pe care le vor converti în provincii ale lui Iisus Hristos. Apoi, mai departe, spre Mysia și Troas, unde îl vor găsi pe Luca. Își va face un aliat din acel discipol, căruia îi va arăta cum și-au continuat ei misiunea de propovăduire a creștinismului. Mulțumit de acel plan și cu visuri de cucerire, se întoarse în pat și adormi profund.

A doua zi, exact la prânz, Pavel deschise poarta casei lui Barnaba. Se trezise în zori și întreaga dimineață simțise cum îi creșteau entuziasmul și speranța. Când îl văzu pe Barnaba că îl aștepta în curte, azvârli cât colo pelerina și burduful cu apă și îl luă de brat pe prietenul lui.

– Ne îmbarcăm pe *Adora,* azi, Barnaba. Mâine, în zori, plecăm spre Cipru. În sfârșit! Uite planul meu: iarna, în Cipru, primăvara, pe uscat, să revedem

bisericile noastre de acolo, vara, în noile orașe, noile ținuturi, noile provocări.

– Știam că vei avea un plan, zise Barnaba. Un singur lucru, însă...

În clipa aceea, o umbră trecu peste privirea lui Pavel. O siluetă se vedea pe terasa de sub arcadele de peste curte.

– Nu e Ioan Marcu? întrebă el. Parcă ai zis că Petru și ai lui pleacă în zori.

– Au plecat, zise Barnaba încet, dar Ioan Marcu a rămas.

Făcu o pauză.

– Pavel, băiatul a cerut să vină cu noi în această misiune.

– Să vină cu noi? întrebă Pavel neîncrezător. Să vină cu noi? Ioan Marcu s-a retras din misiunea în Pamphylia. Ne-a părăsit când eram abia la început.

– Era tânăr atunci și nu făcuse niciun drum greu, zise Barnaba. Trei ani l-au maturizat. Nu mai e încet de picioare și nici slab de voință.

Pavel scutură din cap, ferm.

– Barnaba, trebuie să ducem Evanghelia într-o lume potrivnică. Noi doi cunoaștem riscurile. Dar nu ar fi prudent să-l supunem la ele pe iubitul tău văr și singurul fiu al mătușii tale Maria.

– Îl subestimezi pe Ioan Marcu. L-am avertizat că această călătorie va fi și grea, și plină de primejdii. Vrea să vină.

– Ne-a încetinit misiunea din Cipru, Barnaba, și o va încetini și pe asta, care e mult mai plină de

riscuri și mai ambițioasă. Scopul nostru e să răspândim Evanghelia. Asta e pe primul loc.

– Ioan Marcu e nerăbdător să devină apostol, zise Barnaba. Vrea să își dedice viața acestui scop. A lucrat cu Petru în Iudeea și Samaria și crede că va învăța mai multe cu noi, în această călătorie.

Făcu o pauză, apoi continuă.

– Nu e obligația noastră să pregătim viitoarea generație de conducători?

– Sigur că este, zise Pavel abrupt, dar niciun general responsabil nu ia un soldat neinstruit într-o bătălie crucială.

– Ioan Marcu e mai puternic, mai hotărât și mai curajos decât știai. Nu ne va încetini, ci va munci cu sârguință, va dovedi că poate. Vei vedea.

Barnaba îl luă de braț pe prietenul lui și zise serios:

– Pavel, vreau ca Ioan Marcu să vină cu noi.

– Nu, îl respinse el, încleștându-și falca. Nu vine cu noi.

Barnaba se dădu înapoi și vorbi dând frâu liber unor sentimente îndelung reprimate:

– Pavel, te-am apărat în fața celor care spun că ești arogant, egoist și autoritar, disprețuitor față de cei pe care îi crezi inferiori – adică noi toți –, batjocoritor față de orice opinie diferită de a ta și față de orice convingere care nu-ți aparține. Încă o dată dai dovadă că ești de neînduplecat.

– Știu ce spun alții despre mine, îi răspunse el înflăcărat, dar experiența m-a făcut să ignor criticile.

Privi spre prietenul lui cu falca încleștată și cu ochii mijiți.

– Ascult doar de Iisus Hristos, pentru că el și numai el este călăuza mea.

Barnaba strânse din dinți, în timp ce fața i se înroșea de furie.

– De data asta, nu voi accepta încăpățânarea ta.

Îl privi pe Pavel în ochi și zise încet:

– Ioan Marcu va merge cu noi.

– Nu, nu va merge!

– Atunci, zise Barnaba calm, noi doi vom pleca mâine spre Cipru. Dacă nu vrei să-i fii dascăl lui Ioan Marcu, o voi face singur.

Cu o față lungă și tristă, își șterse sudoarea de pe sprânceană și zise cu voce tremurătoare.

– Te mai întreb o dată, Pavel: vii cu noi?

– Nu, zise Pavel. Voi merge spre alte tărâmuri.

– Așa să fie, zise Barnaba.

– Așa să fie, îi răspunse și el.

Cu asta, își luă pelerina și burduful cu apă și părăsi casa lui Barnaba.

Astfel, după ce fuseseră frați timp de douăzeci și doi de ani, Pavel și Barnaba se certară și se despărțiră. Aduși împreună de soartă pe vremea când erau colegi de școală, ei deveniseră în timp un întreg mai valoros decât era fiecare în parte. Doi bărbați plini de priceperi, care se completaseră reciproc, se dovediseră cei mai activi și mai eficienți dintre apostoli. Intelectul și zelul lui Pavel se potriviseră cu bunul-simț

și cu reținerile lui Barnaba. Prin convingerile lui de neclintit și prin firea lui autoritară, Pavel stârnise controverse și dăduse naștere la dușmănii. Barnaba nu era mai puțin dedicat, dar el asculta și împăca părțile adverse. Pavel era sensibil, bănuitor și se simțea mereu încolțit. Barnaba avea încredere în toată lumea și vedea partea bună în orice.

Fiecare dintre ei era îi profund îndatorat celuilalt. Barnaba îl ocrotise pe Pavel de eleniștii cei răzbunători, intervenise pe lângă Petru și Iacov și confirmase revelația din Damasc. Îl scosese pe Pavel din lâncezeala unei vieți obișnuite, oferindu-i ocazia de a-și afirma poziția în Antiohia. Nu o dată, Barnaba îi salvase viața lui Pavel. Iar el, la rândul lui, îi oferise prietenului său daruri trainice: respect de sine, încredere, hotărâre. Îl învățase pe colegul lui, cândva ezitant, să devină un conducător puternic și plin de inițiativă.

În Antiohia, vestea despărțirii lor se răspândi rapid pe la biserici. Diaconii și preoții, uluiți, se întrebau cum era posibil ca o asemenea prietenie lungă și frumoasă să se încheie într-o clipă, din cauza unei dispute fără noimă. Răspunsul: Pavel și Barnaba erau oameni, nu sfinți. Aveau păreri diferite nu doar cu privire la un singur aspect al doctrinei, al credinței sau al unui principiu. Ceea ce-i despărțea era mai ales firea lor. Fiecare era convins că poziția lui era logică și prudentă, adică justificată. În acea ultimă înfruntare, pentru fiecare era mai important să aibă dreptate decât să servească acelei cauze comune pe care o slujeau: răspândirea creștinismului. Astfel că se

despărțiseră. După cearta lor din acea după-amiază de toamnă, cei doi prieteni nu-și mai vorbiră niciodată, nu-și scriseră și nici nu se mai întâlniră vreodată.

De la poarta lui Barnaba, Pavel se duse repede spre biserica lui, gândurile zburându-i de la tristețea celor întâmplate la cum ar trebui să procedeze în legătură cu misiunea lui. Putea să îl ia pe Titus. Era credincios. Dar ar fi fost mai bine să aibă cu el un evreu, pe cineva mai în vârstă, cu mai multă experiență.

Îndată găsi răspunsul: Siluan din Assuan își dovedise meritele, întâi demonstrându-și rezistența în călătoria dinspre Ierusalim, apoi vorbind în bisericile din Antiohia și povățuindu-i pe preoți în legătură cu munca lor. Despre educația lui nu știa nimic, dar Siluan se descurca bine cu scrisul în ebraică, iar greaca lui era și mai bună. Pomenise odată că servise o vreme într-o legiune egipteană a armatei romane. Disciplinat, antrenat să îndure vitregiile, era omul potrivit pentru viitoarea lui misiune.

Fără să piardă o clipă, Pavel schimbă direcția spre casa lui Manaen, unde stăteau Iuda Barsaba și Siluan. O slujnică îl conduse în grădină, unde Manaen și Siluan țineau un seminar cu viitorii diaconi. Pavel rămase în spate, mutându-se nerăbdător de pe un picior pe altul, până când prinse privirea lui Siluan și îi făcu semn să vină să vorbească într-un colț liniștit.

– Siluan, eu și Barnaba am ajuns azi la concluzia că ar trebui să mergem separat în misiunea noastră, zise Pavel. El va merge în Cipru, cu vărul lui Ioan

Marcu. Eu voi merge în altă parte, mai întâi să întăresc bisericile din Galatia, apoi să duc Evanghelia în provinciile îndepărtate din Asia. Vrei să vii cu mine în această misiune?

Siluan se lăsă pe spate surprins și cercetă cu atenție chipul lui Pavel.

– Tu și Barnaba v-ați certat?

– Da, Siluan, ne-am certat și ne-am despărțit, îi răspunse el. Dar munca noastră va continua, el pe insula lui, eu pe continent. Am nevoie să vii cu mine, am văzut că nu ești doar un dascăl iscusit, ci și un însoțitor de nădejde.

Pavel făcu o pauză și ridică mâna în semn de avertisment.

– Totuși, trebuie să îți spun că va fi o călătorie grea și plină de primejdii.

– Asta ne e lucrarea, zise Siluan vesel. Domnul Iisus nu le-a oferit niciodată o cale bătătorită apostolilor lui. Se încruntă: Care ar fi, mai exact, îndatoririle mele?

– Să fii însoțitorul și ucenicul meu, să predici cu mine, să aduci noi membri păgâni în mișcare, să-i botezi și să-i înveți, să pregătești diaconi și preoți, să le arăți cum să înființeze biserici, astfel încât, la fel ca întreaga mișcare, acestea să crească și să prospere.

Brusc, fața lui Siluan deveni foarte serioasă.

– Niciun bun creștin n-ar putea refuza o astfel de provocare, zise el. Da, Pavel, voi merge cu tine.

25

DEPARTE

Urcând pe dealurile joase, ajunseră la trecătoarea de sub Muntele Ida și se opriră să privească în jos, minunându-se, spre portul Troas, care se întindea la poale. Pavel și cei doi însoțitori ai lui nu văzuseră niciodată atâtea vase. Pânze albe mișcându-se pe apele albastre care sclipeau, ramele de la trireme lucind în lumina soarelui, bărcile de pescuit trăgând plasele grele. De la înălțimea aceea se vedea întregul oraș întins la picioarele lor – hipodromul, amfiteatrul, băile, zidurile, digurile apeductului care aducea apă proaspătă din lacurile de pe munte.

Siluan, care învățase la școala militară din Alexandria despre cum reconstruise Augustus orașul Troas, arătă spre fiecare fortificație și le explică scopul lor strategic. Timotei, care se alăturase misiunii lui Pavel în Lystra, nu mai văzuse marea până atunci. Stătea cu gura căscată zărind pentru prima dată un port uriaș. Totul era încântător, marea, cerul... După o vreme, Pavel zise încet:

– Mergem înainte. Siluan, dacă ai destui bani pentru un han, ne vom purifica și vom merge la sinagogă.

De cinci sute de ani, Troas adăpostea evrei. Grecii, macedonenii, romanii, toți îi primiseră pe evrei, pe rând, pentru priceperea lor ca negustori și artizani. În schimb, fiecare cuceritor îi expulzase pe evrei în cea mai rea zonă a orașului. Acolo își duceau zilele, munceau, își educau copiii și prosperau. Sinagoga lor, un dreptunghi impozant din piatră gri, era așezată pe un deal scund ce se ridica direct din mare. Ușile ei frumoase din cedru erau deschise, invitându-i pe aleșii lui Dumnezeu.

Era după-amiază târziu când Pavel, Siluan și Timotei intrară în lăcașul sfânt. Timp de o oră, Pavel se rugă și medită, gândindu-se la misiunea lui de până atunci și la ce avea să urmeze. Era foarte mulțumit – creștinismul era acum adânc înrădăcinat în Galatia. Putea privi înapoi cu mândrie la ce realizaseră el și Barnaba. Numărul bisericilor lor se triplase sau chiar mai mult. În acea a doua călătorie a lui ajunsese să realizeze că Barnaba fusese cel care pusese bazele acelea solide, mai mult decât el. Îi era dor de prietenul lui, se gândise la el aproape în fiecare zi din cele opt luni care trecuseră de când plecase din Antiohia. Dar Siluan se dovedise a fi un ajutor pe care se putea baza. Învăța repede, vorbea bine și niciodată nu era obosit. Iar Timotei era o descoperire neașteptată. Pavel se opusese să ia pe cineva atât de tânăr în acea expediție grea, dar seriozitatea lui Timotei, talentul și încrederea pe care o inspira făcuseră să nu îl poată refuza.

Instinctul lui nu dăduse greș nici de data asta: Timotei și Siluan își dovediseră convingerea și curajul ducând Evanghelia în Ancyra, în timp ce el zăcea aproape mort, din cauza vărsatului, în apropiere de Pessinus. Deși fuseseră arestați, biciuiți și închiși pentru învățăturile lor, credința nu le slăbise nicio clipă. Într-adevăr, erau atât de dedicați, încât începuseră să-i convertească pe cei care erau închiși cu ei, iar unul dintre noii creștini pusese la cale evadarea lor. Își aminti de febra care îi încețoșase mintea și de rănile care îi acoperiseră trupul, cum zăcuse neajutorat, delirând, întrebându-se dacă avea să trăiască sau dacă avea să mai fie în stare să predice vreodată. Își aminti rugăciunea lui, în timp ce rătăcea în apropierea morții: „Doamne Dumnezeule, vindecă-l pe acest slujitor suferind, ca să poată să-Ți ducă numele și harul în fața mulțimilor de departe." Se rugase cu putere. Crezuse cu abnegație. Iar Dumnezeu îi răspunsese la rugăciune. Pentru asta Îi mulțumea zi de zi. Și pentru că putea să-și continue misiunea îi mulțumea, pentru că putea să ducă omenirii mesajul lui Iisus și să aducă omenirea la Hristos. „O, Doamne atotputernic", încheie el, „dă-mi puterea să fac ce mi-am pus în gând, dă-mi înțelepciunea de a ști ce să fac și curajul de a înfăptui, apoi du-mă în împărăția ta cerească."

Odată rugăciunile încheiate, cei trei fură întâmpinați la ușă de un bărbat îndesat, cu bucle negre îngrijite și cu barba tunsă.

– Eu sunt rabinul Tobias, zise el.

– Eu sunt Pavel, iar ei Siluan și Timotei.

Tobias îi cercetă fața ciupită de vărsat.

– Știu cine ești și îți cunosc învățăturile. Am un mesaj pentru tine. Luca te așteaptă la casa lui Teofil.

Arătă spre un deal îndepărtat, spre nord.

– Locuiește acolo, printre bogații din Troas.

La apus, în timp ce se întorceau la han, Pavel le povesti celorlalți cum îl cunoscuse pe Luca și despre întâlnirea stabilită în Troas.

– Timotei, zise el, du-te mâine la vila lui Teofil și adu-l pe Luca la han. Este important ca noi doi să stăm de vorbă.

În seara aceea, soția hangiului își hrăni oaspeții cu boluri mari cu supă groasă de linte și pește proaspăt, pâine caldă și cupe cu vin pline-ochi. Cu burțile pline, Siluan și Timotei se trântiră în paturile lor de paie și adormiră profund.

Mult după miezul nopții, Pavel, care dormea în altă odaie, fu trezit deodată de o viziune: un bărbat îmbrăcat ca un macedonean stătea pe marginea unei plaje, cu brațele ridicate stăruitor, și vorbea cu accent macedonean, zicând: „Traversați în Macedonia. Ajutați-ne!“ În timp ce ecoul cuvintelor se auzea încă peste ape, silueta bărbatului dispăru.

Într-o clipă, Pavel sări în picioare. Bărbatul din viziunea lui fusese Iisus. Nu avea nicio îndoială. Plin de entuziasm, Pavel alergă spre ușa odăii lui Siluan și a lui Timotei.

– Treziți-vă! Repede! Dumnezeu mă cheamă să duc veștile cele bune în Macedonia. Pornim mai departe neîntârziat. Siluan, vino cu mine, să găsim primul vas

care ridică ancora. Timotei, du-te îndată la Luca. Spune-i că plecăm spre Europa și că trebuie să vină cu noi. Fugi! Nu mai e timp de pierdut.

Din însemnările lui Luca

Am plecat din Troas cu mareea din zori, am pornit ușor de pe chei, am ieșit în larg, unde Phorbas, căpitanul vasului *Halcyone,* a poruncit să fie ridicată vela cea mare. Dintr-odată, un vânt răcoros dinspre sud, obișnuit la începutul verii în aceste ape din nord, a umflat pânzele, împingând vasul peste valuri, ca pe un armăsar înfocat într-o bătălie. Navigăm sub un cer senin, neatins de vreun nor, o luăm printre insulele care stau ca santinelele în această „mare ca un vin negru", trecem cu bine pe la est de Tenedos, înfruntăm curentul care vine dinspre sud, de la Hellespont, și merge drept spre nord, peste vârful Imbros. Acum, cârmaciul o ține drept spre Muntele Samotrace. După ce vom ancora la adăpostul liniei de coastă, vom aștepta vasul care va aduce jumătate din încărcătura noastră de vin, pe care îl vom da călătorilor însetați ce sărbătoresc cabiriile, o pereche de zeități, unul tânăr, unul bătrân, care îi protejează pe navigatorii fenicieni.

În dimineața următoare, Macedonia. Acolo, Pavel își începe campania în numele lui Iisus, în Europa. Va fi primul apostol care va pune steagul creștinismului pe marele continent care este o speranță pentru viitoarele civilizații. El luptă și cucerește teritorii cu cea mai formidabilă dintre arme: ideea.

Ce repede îl schimbă marea! În Ierusalim, am văzut un bărbat extrem de agitat, chinuit de nerăbdare, mânat de un foc interior. Pe acest vas, înfățișarea-i ursuză i se schimbă într-una veselă. Zâmbește, chiar râde. Neîndoios, pentru Pavel, marea e un rai, un răgaz bine-venit.

Boala și-a lăsat semnele. Trupul lui e slab, uscățiv, picioarele, îndoite și mușchii lăsați. Are fața trasă, însemnată cu cicatrice de la vărsatul care adesea te duce direct în mormânt. Ochii par să-i iasă din orbite. Energia pe care i-am observat-o înainte să ne îmbarcăm poate fi de la glandele suprarenale stimulate de apropierea de moarte. O astfel de experiență poate provoca un zel și mai mare la unii oameni.

Ca însoțitori, Pavel și-a ales mușchi și creier. Siluan e musculos ca un centurion. El este, în toate sensurile, un bun apărător, sigur pe sine, loial, rapid, nu scapă niciun prilej să doarmă, pentru că știe că vor veni o zi și o bătălie când singura odihnă va fi moartea.

Când tânărul Timotei m-a luat de la casa lui Teofil, dimineața devreme, m-am gândit prima dată că e un slujitor. Felul lui de a fi timid ascunde o minte ageră, un talent diplomatic și un entuziasm irezistibil pentru orice nouă experiență. E greu de crezut că aceasta este prima lui călătorie pe mare. Merge pe punte cu încredere, trage la cabestan cu ceilalți din echipaj și se cațără pe catarg cu mare dibăcie.

Toți patru suntem pe acest vas călători către viitor. Pavel va face istorie. Iar eu voi povesti această istorie.

Însemnare făcută în a cincea zi din luna a șaptea, după calendarul iulian, în al nouălea an al domniei lui Claudius.

În timp ce *Halcyone* intra în canalul dintre crestele zimțate ale insulei Thasos și linia joasă a coastei Macedoniei, Pavel, Siluan și Timotei îl înconjurară pe Luca lângă balustrada de la babord.

– Vorbește-ne despre Macedonia, îl rugă Pavel.

Luca se uită în jur și arătă spre un loc de pe malul abrupt al insulei.

– Acolo, cu nouăzeci și doi de ani în urmă, Brutus a trimis în secret trupul lui Cassius, pentru a fi ascuns, astfel încât soldații lui, în retragere din calea armatelor lui Antoniu, după prima bătălie de la Filipi, să nu fie demoralizați de moartea căpitanului lor. În ziua următoare, în a doua bătălie de la Filipi, și Brutus a fost învins. Această victorie a lui Antoniu a fost cea care l-a asigurat pe vicleanul Octavian că va deveni, în timp, cuceritor și împăratul Augustus, cel cu o domnie atât de îndelungată.

Văzând că are ascultători atât de atenți, Luca își continuă povestea:

– Împăratul Augustus a făcut din Filipi atât oraș, cât și fortăreață romană. L-a populat cu veterani ai armatei lui și a pus picior proaspăt de soldat pe dealuri, pentru a-l apăra de barbarii din nord. Rămâne

o capitală de hotar, un avanpost bine apărat al imperiului și principalul oraș din estul Macedoniei.

– Filipi e capitala provinciei? întrebă Pavel.

– Da, zise Luca, deși în problemele politice Filipi nu este o provincie, ci o colonie a imperiului, cu toate privilegiile pe care le are chiar Roma.

– Care sunt religiile de bază în Filipi? întrebă Pavel.

– Îi venerează pe Jupiter și pe Marte, zeii romani obișnuiți, zise Luca. Vechii traci se înclină zeiței lor Bendis, care are și un sanctuar la Cybele.

– Există vreo sinagogă? întrebă Pavel.

– Nu, zise Luca. Mai bine zis, acum doi ani, când am fost eu acolo ultima dată, nu era niciuna. Sunt puțini evrei, Pavel, și adesea sunt hărțuiți de funcționarii pretorului Aelius Haterius. Dar sunt mulți, foarte mulți păgâni cu mintea destupată.

– Atunci, să mergem întâi în Filipi, zise Pavel.

Cu vântul ținându-i bine în golful Neapolis, Phorbas strânse parțial, apoi coborî de tot vela mare, astfel încât *Halcyone* să alunece ușor spre un doc din partea de est a promontoriului lung pe care se afla Neapolis. Pavel și însoțitorii lui își croiră drum printre o mulțime de cărucioare, cutii cu animale și negustori de vite care se îndreptau spre centru și spre drumul către Filipi.

Din Neapolis, via Egnatia urca abrupt, se răsucea printre canioanele Pangaeus, spre o culme unde se afla o trecătoare înaltă, unde călătorii se opriră să se răcorească la un izvor de munte.

– Iată, zise Timotei, deschizându-și brațele înspre vasta panoramă, către Filipi.

Valea largă, cu câmpii verzi și o zonă mlăștinoasă, era înconjurată din trei părți de munții cu albii de fier, cupru și alte minereuri. În prim-plan se vedeau o rețea ordonată de străzi, un mozaic uriaș de acoperișuri, un arc triumfal care ducea spre fortăreață, o arenă și domenii pe jumătate ascunse de cedrii înalți de pe dealuri.

– E un oraș frumos, zise Luca.

– Va fi un loc și mai bun după ce îl vom face un centru al creștinismului, răspunse Pavel.

În mai puțin de o oră, cei patru intrau pe poarta de est a orașului. Pavel, cu gând că avea să găsească semeni evrei în zona cea mai aglomerată a pieței, mergea de la tarabă la tarabă, vorbind în ebraică. Din ușa deschisă a unui țesător, îl strigă o femeie:

– Eu, Eglah, sunt din tribul lui Ephraim, zise ea. De ce cauți evrei?

– Eu sunt un om al lui Dumnezeu, zise Pavel, și mă voi ruga împreună cu poporul meu.

– Atunci, vino de Sabat, trei zile de acum înainte, pe malul râului Gaggitas, îi spuse ea. Acolo ne-am ales locul de rugăciune, pentru că dincolo de poartă apele sunt curate, iar soldații nu ne urmăresc.

– Aveți un rabin? întrebă Pavel.

– Nu, proconsulul l-a alungat, zise Eglah. Fără rabin, congregația noastră e mică. Mare parte din cei care se adună de Sabat sunt femei.

– Voi veni și voi vorbi, zise Pavel.

Treisprezece femei și trei bărbați tineri se adunaseră lângă râu și stăteau acolo, privindu-i curioși pe Pavel și pe însoțitorii lui. Cu spatele la apă, bărbatul ridică mâna dreaptă și zise:

– Așezați-vă pe mal, pentru că am multe să vă spun.

Începu cu entuziasm.

– Vă aduc o veste bună despre venirea unui mare profet trimis de Dumnezeu să ne readucă pe drumul credinței.

Era pe cale să le povestească obișnuitele istorii despre Avraam, Moise și David, când observă ochii luminoși ai femeilor, la fel de multe evreice ca și păgâne, și se răzgândi. Preferă să dramatizeze puterea credinței spunând povestea lui Naomi, mama evreică ce își pierduse soțul și cei doi fii în ținutul străin al Moabului.

– Îndurerată și plină de deznădejde, Naomi a pornit la drum, vrând să se întoarcă în ținutul ei natal, iar pe nurorile ei moabite le-a îndrumat să revină la casele lor. Una așa și făcu. Dar Ruth, văduva fiului ei mai mare, refuză, spunându-i lui Naomi: „Acolo unde mergi tu, voi merge și eu. Unde vei trăi tu, voi trăi și eu. Poporul tău va fi poporul meu, iar Dumnezeul tău va fi Dumnezeul meu. Nimic în afară de moarte nu mă va despărți de tine.“ Așa se face că Ruth, străina din Moab, s-a întors cu Naomi în Betleem, iar acolo l-a întâlnit pe Boaz, un proprietar bogat de pământuri și rudă cu soțul ei cel pierdut. Și atât de mult i-a plăcut lui Boaz de Ruth, că s-au căsătorit, iar ea i-a dăruit un fiu, pe Obed, bunicul regelui David.

Capetele se înclinau în semn de aprobare: micii adunări de femei îi plăcuse povestea lui Ruth.

– După cum au spus profeții cândva, din neamul lui David se va ridica cel mai mare conducător dintre toți, nu un războinic, nu un împărat cuceritor, ci umilul om Iisus, cel care va ajuta bolnavul, va hrăni flămândul, îl va salva pe cel pierdut, îl va preamări pe cel sărac și își va jertfi viața, pentru ca păcatele noastre să fie iertate.

Făcu o pauză și își deschise brațele.

– Și ce ne cere Iisus în schimb? Să ne căim, să avem credință în Dumnezeu, să îl iubim pe Domnul Dumnezeu din toată inima și din tot cugetul nostru, la fel și pe aproapele nostru. Credeți în Domnul Iisus, pentru că El vă aduce viața fără de moarte.

Cu acest îndemn, Pavel se dădu într-o parte. Atunci, se ridică de pe mal o femeie frumoasă, îmbrăcată într-o pelerină din in mov.

– Eu, Lidia, nu sunt evreică, ci o femeie cu frică de Dumnezeu, din Thyatira, de peste mare. Spui că Iisus aduce mântuire și păgânilor, la fel ca evreilor?

– Da, zise Pavel. Pentru Iisus Hristos nu există nicio diferență, nici între evreu și păgân, nici între bărbat și femeie, nici între bogat și sărac.

– Mi-ai deschis mintea și inima, zise Lidia. Eu caut harul lui Dumnezeu.

Se întoarse spre cele patru femei care erau cu ea și care începură să aprobe din cap cu hotărâre.

– Toți cei aflați în slujba mea sunt pregătiți să primească promisiunea lui Iisus Hristos.

– Veniți, toți cei care aveți credință, zise Pavel. Urmați-mă la apă, vă voi boteza chiar acum.

Cele șapte femei înaintară. Când ritualul fu gata, iar Pavel își pusese mâna pe capul fiecăreia, în semn de binecuvântare, Lidia îi zise:

– Acum, că mi-ai deschis ochii spre credință, vrei ca tu și însoțitorii tăi să mă însoțiți la casa mea din oraș? Acolo trăiesc și alții din breasla vopsitorilor. Aș vrea să le vorbești, așa cum ne-ai vorbit nouă. Vino în casa mea și stai la masa mea. Poți rămâne acolo până îți duci la îndeplinire misiunea în Filipi.

Pavel ezită. Ei locuiau într-un han dărăpănat, cu banii rămași în punga ce îi fusese dată în Pessinus. Era nerăbdător să le vorbească celor din breasla Lidiei, dar voia să-și câștige banii pentru adăpost lucrând cu mâinile lui.

– După ce le voi vorbi oamenilor de la tine, trebuie să ne întoarcem la hanul nostru.

Lidia dădu din cap și vorbi hotărât:

– Dacă ai apreciat că sunt un om cu credință în Dumnezeu, rămâi o vreme în casa mea. Ai încredere în mine, așa cum am eu în tine.

Luca puse o mână pe brațul lui Pavel.

– Fă cum spune, zise el încet. Ospitalitatea femeii e semn de recunoștință. Nu e nicio virtute în sărăcia noastră, iar prin ea vei putea aduce și pe alții la credință.

Așadar, cei patru plecară spre casa Lidiei, o clădire spațioasă, din cărămidă arsă. La parter, cu deschidere spre stradă, se vindeau pânzeturi în culori frumoase,

iar țesătorii le prefăceau în straie minunate. La etajele superioare se aflau mai multe odăi pentru lucrătorii Lidiei și pentru oaspeți.

Acea casă a Lidiei era mai mult decât confortabilă pentru Pavel și însoțitorii lui. Și deveni izvorul creștinismului din Macedonia.

Mulți din comunitatea de meșteșugari veneau zilnic la atelierul Lidiei și atât de mulți îl ascultau pe Pavel, încât, foarte curând, se văzu nevoit să găsească un loc mai spațios pentru adunări. Printr-o întâmplare norocoasă, o clientă bogată, Minerva Mindarus, veni acolo într-o dimineață, pentru a-și alege pânze. Și, la îndemnul Lidiei, îl ascultă pe Pavel. În mai puțin de o oră, Minerva ceru să fie botezată și îi oferi lui Pavel o casă din oraș, ca loc pentru rugăciune. Siluan și Timotei ridicară un altar și făcură bănci pentru holul mare. Acolo, de trei ori pe săptămână, Pavel le vorbea creștinilor și altora care veneau din curiozitate sau sperând.

Când numărul celor nou creștinați ajunse la cincizeci, Pavel îl puse pe Timotei să conducă o școală pentru diaconi. Pe măsură ce vestea despre zeul cel nou și străin se răspândi, cei care hoinăreau prin piețe începură să clevetească și să-i ia în derâdere pe Pavel și pe însoțitorii lui, privindu-i cum se îndreptau spre casa lor de rugăciuni, în fiecare dimineață.

Așa se face că o fată cu părul ciufulit începu să îi aștepte, bătându-și joc de ei și strigând:

– Acești oameni sunt sclavi ai celui mai puternic zeu, care anunță o cale de mântuire!

La început, Pavel n-o luă în seamă, dar cineva îi spuse că era o sclavă posedată de spiritul demonic al lui Python. Cei doi stăpâni ai ei o exploatau punând-o să strige pe străzi și adunând bani de pe urma ei. Pavel își aminti miturile grecești: Python, dragonul care păzea oracolul din Delphi, a fost ucis de Apollo, după care spiritul demonic al lui Python a intrat în trupul zeului și i-a dat acestuia puterea de a prezice viitorul. Lui Pavel i se făcu milă de fată, dar era din ce în ce mai plin de mânie, cu fiecare zi în care îl acosta.

Într-o dimineață, când începu să declame bombastic, Pavel se întoarse spre ea:

– În numele lui Iisus Hristos, îți poruncesc, spirit diavolesc al lui Python, ieși din fata asta!

Într-o clipă, sclava tăcu. Fața ei deveni calmă și se uita în jur de parcă se întreba cum ajunsese acolo. Cei doi stăpâni ai ei se grăbiră spre ea.

– Vorbește! Vorbește! îi ordona Torgus, cel mai în vârstă dintre ei.

Dar ea abia dacă se uită spre ei, ca și cum ar fi fost doi străini.

Atunci, cei doi se întoarseră spre Pavel.

– Tu! strigă Torgus. Ai distrus ceva ce era al nostru. Pentru asta, vei avea de suferit!

Pavel încercă să stea de vorbă cu ei, dar îl loviră și pe el, și pe Siluan și îi târâră prin piață până la curtea deschisă a lui Mortinax, magistratul-șef.

Era un bătrân centurion cu un singur picior, o buză răsucită și o cicatrice urâtă făcută de o sabie, de-a latul fălcii. Mortinax se uită la cei doi străini însângerați și ciufuliți.

– Care e acuzația? mormăi el.

– Pentru început, sunt evrei, zise Torgus. Fac mari probleme în oraș. Ne impun religia lor evreiască. Ca romani, noi nu putem nici măcar să recunoaștem, nu să venerăm, zeii lor falși.

Între timp, o mulțime de oameni se adunaseră în jurul lor și ascultau acuzațiile lui Torgus cu entuziasm crescând, aprobând din cap și agitându-și pumnii în aer. Pavel încercă să vorbească, să se apere, să ceară să fie judecați cum se cuvenea, dar cineva din mulțime strigă:

– Loviți-i! Loviți-i!

Începură și alții să urle, cerând răzbunare. Mortinax își încrucișă brațele și privi în jur, lăsând mulțimea să se agite. În cele din urmă, ridică mâinile și ceru liniște.

– Lictori! porunci el. Dezbrăcați-i pe acești evrei. Loviți-i cu nuielele. Întindeți-i. Când ați terminat, aruncați-i în temniță.

Mulțimea sfâșie hainele de pe Pavel și de pe Siluan, lăsându-i goi până la brâu, în timp ce lictorii alegeau nuiele groase din legăturile pe care le cărau cu ei. Cu magistratul privindu-i și cu mulțimea urlând de încântare la fiecare lovitură, lictorii umplură de sânge spatele celor doi, cu treizeci de izbituri pentru fiecare dintre ei. Sângerând și abia răsuflând, chircindu-se

de durere la fiecare pas, fură apoi târâți pe străzi până la temnița din apropiere.

– Pune-i pe acești doi răufăcători într-un loc de unde să nu poată fugi, zise lictorul-șef către temnicerul Maduros. Scoțându-și sabia și zornăind mândru inelul cu chei, acesta îi împinse pe Pavel și pe Siluan în cea mai întunecată celulă, după care îi legă cu picioarele de niște butuci.

Și rămaseră acolo, cu picioarele înțepenite, cu spinările dezgolite și însângerate, cu gurile uscate de sete și cu burțile goale. După un timp, Pavel zise încet:

– Niciodată nu ne vor putea împiedica să ne rugăm.

Toată după-amiaza și toată noaptea, el și Siluan se rugară cu voce tare:

– Domnul este piatra și fortăreața mea și binefăcătorul meu... Domnul îl eliberează pe om din temniță. Domnul îl ajută când e căzut... Ei, care stau în întuneric și în umbra morții, care sunt legați iute în mizerie și fier, când strigă, Domnul îi scoate din suferință, din umbra morții și le rupe lanțurile în bucăți.

– Tăcere! se auzi o voce din altă celulă. Lăsați-ne să dormim!

Agitația îl scoase din casă pe temnicer, care îi ceru lui Pavel să nu mai spună nimic. Pavel refuză, continuând să se roage și să cânte imnuri, mărturisindu-și credința în Iisus Hristos. Iar și iar, el și Siluan intonau:

– Așa cum a îndurat Iisus, putem îndura și noi.

Câteva ore mai târziu, aproape de miezul nopții, un zgomot slab, dar de neconfundat, se auzi în depărtare, apoi tot mai aproape și mai aproape.

– Cutremur! strigă cineva în întuneric, în timp ce podeaua temniței se mișca, se cutremura și părea să se ridice și apoi să se prăbușească.

Zidurile temniței se legănau, se înclinau în unghiuri ciudate, făceau să cadă pietre mari și umpleau aerul cu praf. Peste zgomotul făcut de cutremur se auzi strigătul de durere al unui prizonier:

– Piciorul meu! Piciorul meu! Nu mă pot mișca!

Cutremurul spulberă grinzile din lemn. Pavel și Siluan erau liberi. La lumina lunii, care pătrundea printr-o gaură din acoperiș, vedeau că ușile celulelor căzuseră, iar lanțurile din fier se desfăcuseră ca niște sfori. Și totul era tăcut. Nimic nu se mișca.

În clipa aceea, Pavel auzi vocea lui Maduros, la ușa temniței:

– Vai de mine! Vai de mine! Prizonierii mei au scăpat! Trăgându-și sabia și gândindu-se că sinuciderea ar fi o moarte mai bună decât tortura, Maduros o ridică și și-o îndreptă spre piept. Atunci, Pavel strigă:

– Oprește-te! Nu-ți face rău! Toți prizonierii tăi sunt aici.

– Lumină! Aduceți lumină! strigă Maduros, iar când fu adusă o lumânare se uită prin fiecare celulă și văzu că toți erau acolo.

Când temnicerul ajunse la celula din mijloc, căzu în genunchi în fața lui Pavel și a lui Siluan:

– Puterea zeului vostru v-a eliberat. Ce trebuie să fac să fiu mântuit?

Pavel își puse mâna pe capul lui.

– Crede în Domnul Iisus Hristos și vei fi mântuit, tu și toți oamenii tăi.

Suspinând, temnicerul se ridică și, aducând lumina în fața lui, îi conduse pe Pavel și pe Siluan acasă la el. Cu mâini acum pline de blândețe, Maduros curăță rănile urâte de pe spatele celor doi și puse aloe pe urmele lăsate de nuiele.

Spălat și îmbrăcat în haine curate aduse de soția temnicerului, Pavel le spuse pe scurt mesajul bărbatului, soției lui, celor trei copii ai lor și celor patru sclavi care lucrau pentru ei. Toți cerură să fie botezați neîntârziat. După ce îi atinse pe toți cu apă, Maduros le spuse slujitorilor să pună pe masă pâine, carne, apă și vin, astfel încât toți, oameni liberi sau sclavi, să-i poată sărbători pe Pavel și pe Siluan.

Cu mult înaintea zorilor, ajunse la pretorul Aelius Haterius și la magistratul lui șef vestea că acel cutremur deschisese în mod miraculos ușile temniței și nici Pavel, nici Siluan nu încercaseră să evadeze. Haterius, avertizat că doi străini ar putea provoca un nou cutremur în Filipi, îl instrui pe Mortinax să-i elibereze pe creștini și să le poruncească să părăsească orașul de îndată. La prima lumină a zorilor, lictorul-șef bătu la ușa temnicerului.

Când apărură Pavel și Siluan, lictorul-șef anunță:

– Mortinax și ceilalți magistrați au decis să vă elibereze. Acum, plecați din oraș și mergeți în pace.

– Nu! zise Pavel înfierbântat. Ne-ai bătut în public, deși suntem cetățeni romani și nu am fost condamnați după lege. Iar acum vrei să plecăm în secret.

Nu! Să vină superiorii tăi aici și să recunoască faptul că au greșit. Să ne escorteze afară din oraș, așa cum se cuvine unor cetățeni romani.

– Sunteți cetățeni romani? întrebă uimit lictorul-șef. De ce nu i-ați spus magistratului?

– I-am spus. Cu voce tare, dar magistratul vostru asculta mulțimea, nu pe noi, zise Pavel.

Temându-se că el și superiorii lui puteau fi pedepsiți cu toții pentru dezonorarea unui cetățean roman, lictorul plecă grăbit. În foarte scurt timp, veni un oficial îmbrăcat într-o pelerină mov, însoțit de patru soldați.

– Eu sunt Epitadeus, reprezentant al pretorului Aelius Haterius, care tocmai a aflat că s-a făcut o greșeală și un cetățean roman a fost tratat cum nu se cuvine, zise el. Pretorul regretă incidentul și vă roagă să îl înțelegeți. De asemenea, e îngrijorat de faptul că o parte din locuitorii orașului v-ar putea învinui de producerea cutremurului. Pentru siguranța voastră, el cere să părăsiți localitatea neîntârziat.

– Spune-i pretorului, zise Pavel, că eu și Siluan vom părăsi Filipi azi la prânz, cu două condiții: prima, toți prizonierii din temniță să fie eliberați de îndată. A doua, tu și însoțitorii tăi ne veți escorta până la casa noastră de rugăciuni, astfel încât să îi putem aduna pe adepții noștri, să le confirmăm și să le susținem credința și să ne luăm rămas-bun de la ei.

Epitadeus cântări o clipă cele auzite, apoi aprobă din cap și zise:

– Eu, Epitadeus, îmi exercit autoritatea de reprezentant al pretorului și sunt de acord cu aceste două condiții.

După ce se adresă adunării de creștini și îi dădu binecuvântarea, Pavel își chemă însoțitorii și pe Lidia, într-o altă odaie.

– Ora plecării mele e aproape, zise el. Luca, unde ar trebui să merg acum, în Macedonia?

– La Salonic, zise Luca. Îndeplinește prima ta cerință, adăpostește un număr mare de oameni. E un amestec de romani, traci, iliri, achaieni, evrei, samariteni, fenicieni, egipteni, cirenieni – mai mult de trei sute de mii, după ultima numărătoare. În călătoriile tale, nu ai mai văzut un astfel de oraș, Pavel, sunt sigur. Nu este doar capitala politică a Macedoniei, ci și, de departe, cel mai important oraș al întregii regiuni.

– Guvernatorul tolerează noile religii? întrebă Pavel.

– Fiecare venerează ce zeu vrea, zise Luca. Salonicul este unic în imperiu prin faptul că este un oraș liber guvernat de șapte politarhi, adică cetățeni aleși de ceilalți pentru a conduce problemele de stat.

Pavel aprobă din cap.

– Iată ce am hotărât. Eu și Siluan vom merge la Salonic. Timotei, cred că tu mai ai nevoie de două săptămâni să îi pregătești pe diaconii de aici. Apoi, alătură-te nouă în Salonic. Odată ce vom avea o biserică acolo, vom duce Evanghelia în Achaia. De mult timp cred că ar trebui să avem o biserică și în Atena, chiar centrul învățăturii, după care o să pornim spre Corint.

Se întoarse spre gazda lor:

– Lidia, îți cer să supraveghezi munca lui Timotei și să alegi înțelepți care să se îngrijească de creșterea bisericii și de păstrarea credinței aici. Fără tine nu am fi avut biserică în Filipi. Viitorul ei stă în mâinile tale.

Se uită la fiecare, pe rând.

– Să mergem.

26

EȘECUL

Atena: poezie în marmură. Așa spunea Zagoreos când povestea despre orașul lui natal. Pavel avea treisprezece ani pe atunci și îl asculta pe învățătorul lui vorbind despre un oraș de o asemenea frumusețe, încât îți frângea inima, un oraș unde filosofia era mai prețuită decât aurul, unde guverna înțelepciunea. Acum, stând pe Acropole, după aproape treizeci de ani, Pavel privea o imagine măreață, compoziție a unui artist pe o magnifică pânză a naturii.

De la acea înălțime, putea să vadă spațiile deschise bine gândite, parcurile unde înțeleptul și cel fără minte cleveteau sub copaci, schimbau noi idei și noi filosofii, dezbăteau la nesfârșit, fără să ajungă la vreo concluzie. Putea să vadă templele ridicate în cinstea atâtor zei și religii, pâlcurile de statui închinate unor mituri și unor eroi. Timp de cinci zile se plimbase printre temple și statui, mânat de curiozitate, închipuindu-și gloria Atenei din urmă cu cinci secole și având în fața ochilor o capitală intelectuală în declin.

Explorase fiecare parte a orașului și, cu cât vedea mai mult, cu atât era mai revoltat de prezența la tot pasul a idolilor și de atenienii care venerau niște zei falși. Grecii inventaseră acele ființe mitice pentru a explica întâmplări pe care altfel nu le puteau înțelege. Altfel, de ce s-ar păcăli niște oameni atât de bine educați și s-ar ruga unei imagini neînsuflețite, din bronz sau din piatră?

Fără să se teamă că va da greș, Pavel se hotărî să-i convingă pe atenieni de absurditatea zeilor lor. Întrucât nu le plăcea nimic mai mult decât să peroreze, să teoretizeze și să dezbată în public, avea să îi înfrunte chiar pe terenul lor. În consecință, în fiecare dimineață, Pavel ieșea singur, căci pe Timotei îl lăsase să se ocupe de biserica din Salonic, iar pe Siluan să înființeze una în Beroea. Tot mergând prin forumuri și prin piețe, găsea câte o platformă pe care vorbea despre singurul Dumnezeu adevărat și dădea vestea cea nouă a venirii lui Iisus Hristos, dar atenienii fie nu-l luau în seamă, fie îl priveau cu dispreț.

– Ce vrea să spună cerșetorul ăsta? zise un student arătând spre pelerina uzată a lui Pavel.

Cu toată sârguința lui, care unor atenieni le părea comică, Pavel nu reuși să atragă niciun nou adept.

În a treia săptămână, totuși, stârni curiozitatea unui patrician. Pavel tocmai încheiase o dezbatere energică despre existența sau inexistența vieții de apoi, când se apropie un atenian îmbrăcat în haine curate din in alb. Peplumul străinului era tivit cu un model grecesc din aur, care arăta că avea un anume rang în oraș.

– Eu sunt Dionisius, unul dintre cei o sută de consilieri din Areopag, îi zise el lui Pavel. Spui lucruri surprinzătoare pentru urechile noastre. Nu ne-ar deranja să aflăm mai multe despre această filosofie pe care o predici. Vrei să vorbești în fața consiliului?

Pavel înțelese pe dată cât de importantă era invitația. Areopagul era vechiul nume dat atât unei eminențe independente, cât și judecătorilor Curții împărătești, care se întruneau acolo cu cinci secole în urmă, pentru a decreta libertatea sau moartea cuiva. Acum, Areopagul nu mai avea putere legală, deși era acceptat ca unic forum pentru dezbaterile politice, filosofice, etice și religioase. Nimănui nu i se permitea să vorbească acolo, cu excepția unora recunoscuți ca fiind capete luminate. Așadar, Pavel zise:

– Excelență, voi fi onorat să vorbesc la Areopag.

Niciodată până atunci nu se adresase Pavel unei audiențe atât de distinse, unor elite, filosofi și gânditori, așa că trebuia să renunțe la obișnuita deschidere care făcea apel la emoție. În schimb, trebuia să-i impresioneze prin logică și raționament. A doua zi la prânz, Dionisius se întâlni cu Pavel la poalele dealului și merseră împreună până sus, la a șaisprezecea treaptă din piatră, la marginea curții. De acolo, Pavel merse singur spre centrul unui patrulater deschis și neted, cu o lungime de aproximativ douăzeci de metri, înconjurat de o sută dintre cele mai bune scaune și bănci ale Atenei, tăiate în piatră.

Întinzându-și mâinile, Pavel începu să vorbească pe un ton hotărât și cu o voce puternică:

– Atenieni, privesc la felurile în care vă arătați devotamentul față de religie și vă temeți de zeii voștri. Mergând prin oraș și văzând obiectele pe care le veneați, am găsit și un altar pe care scria: UNUI ZEU NECUNOSCUT. Întrucât nu îl cunoașteți, nici nu știți pe cine veneați, așa că vi-l voi face eu cunoscut... Dumnezeul care a făcut această lume și tot ce e în ea, acest unic Dumnezeu care domnește în cer și pe pământ nu sălășluiește în temple făcute de mâna omului – Pavel arătă spre Partenon – și nici nu este slujit de mâna omului, pentru că El nu are nevoie de nimic, întrucât El este cel care dă viață și suflare tuturor.

Apoi, ajunse la ideea grecilor potrivit căreia ei ar proveni dintr-o rasă superioară celorlalte.

– Iar el a făcut pe fiecare popor din același sânge și i-a răspândit pe fața întregului pământ, încredințându-i fiecăruia importanța cuvenită, stabilind pentru fiecare granițele între care să trăiască.

Iar pentru a-și întări ideea de universalitate, cită dintr-un poet grec:

– Așa cum spune unul dintre poeții voștri, „suntem cu toții copiii Lui".

Trecând cu privirea peste public, Pavel observă un oarecare interes, dar mult mai mult dispreț, deși cu toții erau atenți.

– Fiind cu toții copiii de pe pământ ai lui Dumnezeu, nu trebuie să presupunem că divinitatea este

făcută din aur, argint sau piatră, gravată de măiestria omului.

În acel moment, văzu încruntături și capete care îl dezaprobau.

– În trecut, Dumnezeul tuturor a trecut peste ignoranța celor mai puțin luminați, dar acum le cere tuturor să se căiască, pentru că Domnul a stabilit o zi când îi va judeca pe locuitorii acestei lumi. Judecata va fi făcută de către un om căruia Dumnezeu i-a poruncit asta, iar dovada acestui lucru este faptul că Dumnezeu L-a ridicat din morți, L-a înviat...

La auzirea cuvântului înviat, publicul izbucni în râs. Șocat, apoi furios de luarea în derâdere, Pavel vru să plece. Dionisius veni repede lângă el, scuzându-se:

– O să te rugăm să te întorci altă dată.

Pavel clătină din cap. Îndurase prea adesea opoziția vehementă a semenilor lui evrei și învățase să facă față neștiinței păgânilor, dar nu avea de gând să supună credința lui batjocurii acelor autointitulați intelectuali, care puneau totul sub semnul întrebării și nu credeau în nimic.

Încercând să-l împace pe Pavel, Dionisius zise:

– Deși unii dintre noi cred în unicul Dumnezeu, există printre noi și învățați care au dovedit, prin studierea științelor fizice, că un trup nu poate fi readus la viață.

Pavel ridică mâna, să protesteze:

– Ce nu vor să vadă acești iubitori de sine din rândurile voastre este că Dumnezeu, care a creat legile naturii, poate trece peste aceste legi.

Întorcându-se, Pavel părăsi Areopagul profund dezamăgit. Cu capul plecat, îndreptându-se spre han, își aminti cum, în tinerețe, visase să vină la Atena să învețe și cum, după realizările din Antiohia, pusese Atena prima pe lista orașelor unde avea să-și continue misiunea. Venise aici cu mare entuziasm, să aducă vestea cea bună a lui Iisus în acel oraș recunoscut pentru „interesul față de nou", așa cum spusese Demostene. Dar atenienii își bătuseră joc de el. Avea să plece chiar în acea zi.

Cu ultima monedă pe care o avea, Pavel se îmbarcă pe feribotul care mergea zilnic spre îndepărtatul port aglomerat din Cenchreae. Odată ajuns la mal, porni la drum spre vest, către Corint, pe un drum roman larg și bine pavat, printre căruțe trase de boi, pline cu pește proaspăt, păsări, vin, lână, grâne și alte produse trimise cu vasele peste istm sau făcute în Corint pentru a fi vândute peste hotare. După ce ajunse între zidurile orașului, oriunde se întorcea, Corintul era un furnicar de oameni în haine de egipteni, asiatici, romani, cyrenieni, greci, fenicieni și toți strigau, cumpărau, vindeau, izbucneau în râsete gălăgioase sau ieșeau din taverne, poticnindu-se. Niciodată nu văzuse o asemenea aglomerație și nici astfel de străzi zgomotoase sau mirosind atât de tare a vin.

Drumul dinspre Cenchreae deveni principala stradă care îl conduse pe Pavel direct spre marea și impresionanta agora din Corint. Trotuarele din piatră de var de pe fiecare parte erau mărginite de coloane și

prăvălii cu frontoane decorate și cu steaguri din mătase, care dădeau pieței o frumusețe țipătoare și festivă. Prăvăliile erau organizate după produse – pește, carne, măsline, grâne. Un izvor abundent, fântâna Peirene, alimenta cu apă prăvăliile și multe dintre tavernele din apropiere, fiecare dintre ele afișându-și cu mândrie numele: Taverna lui Zeus, Taverna lui Dionysos, Taverna Bunăstării, Taverna Dorinței. Privind în jur, Pavel vedea spre vest teatrul, care fusese reconstruit și extins, iar spre sud *bema,* platforma pentru tronul proconsulului. Departe, înspre sud, era Acrocorintul, pilonii din piatră care aveau o înălțime de aproape opt sute de metri. Odată o fortăreață militară de neînvins, acum era locul care adăpostea templul Afroditei, unde o sută de preotese o venerau pe zeița dragostei și îi așteptau pe călători în palate somptuoase.

Mergând spre nord, Pavel trecu pe lângă o basilică lungă, liniștitul templu al lui Apollo și amfiteatrul tăiat în piatră de pe coasta dealului.

Mai departe, găsi Lerna Asclepium, izvoarele tămăduitoare pline de brațe și picioare din ceramică lăsate acolo ca ofrande, de către răniți și năpăstuiți. Dincolo de ele era cartierul evreiesc. Curând, ajunse la o poartă monumentală pe care scria, în greacă și ebraică: SINAGOGA EVREILOR.

Se opri și privi uimit. Era cea mai mare sinagogă pe care o văzuse vreodată. Înălțată pe un deal de sine stătător, în zona cea mai bogată a cartierului evreiesc, arăta ca o citadelă, cu zidurile ei din marmură,

și părea să păstreze în ea chiar esența îndelungatei istorii a poporului lui Israel, precum și rezistența lui trainică. Stând înăuntru, în liniște, Pavel privea în jur. Spațiul pentru congregație era un dreptunghi lung, de cincizeci de metri pe o parte, cu niște coloane din marmură ce despărțeau băncile sculptate în lemn de stejar. Iar un perete din marmură filigranată despărțea galeria femeilor. Altarul pentru Tora era tot din stejar și sugera eleganța și veșnicia. De când fusese în Antiohia nu mai văzuse pereți cu mozaicuri atât de sofisticate și reliefuri atât de delicate. Se hotărî să vorbească în acea sinagogă frumoasă, dacă rabinul avea să îi dea voie. Apoi, privind spre mâneca zdrențuită a pelerinei lui, își dădu seama că nu putea să își facă apariția în acel loc sfânt arătând ca un cerșetor. Intră pe următoarea ușă, să îl caute pe rabin.

– Eu sunt Pavel, un trimis al lui Dumnezeu, și vin din Est, zise el. Tocmai am ajuns, după o lungă călătorie, și nu am niciun ban. Unde pot găsi de lucru?

Rabinul era un om slab, tras la față, cu ochi căprui blânzi și cu fire albe ici-colo, printre buclele negre. Pentru o clipă, își înclină capul și îl privi iscoditor pe străinul care stătea în pragul ușii.

– Noi, care suntem poporul ales al lui Dumnezeu, suntem cu toții trimișii Lui, zise el pe un ton plăcut.

Ochii prietenoși studiau fața lui Pavel, ridată și arsă de soare și de vânt, apoi alunecară spre sandalele lui uzate.

– Cu siguranță vii de departe. Ai de spus ceva ce congregația din Corint ar trebui să știe?

– Într-adevăr, am, zise Pavel. Aduc o veste bună, care împlinește cuvintele celor mai mari profeți ai noștri.

Din nou, rabinul aprobă din cap cu plăcere, în timp ce își împreuna vârfurile degetelor.

– Mesajul tău se referă la Chrestus, cel despre care am auzit?

– Chrestus este numele roman, zise Pavel. În greacă este Christus, iar pentru noi e Hristos. Vin în numele Domnului și cu binecuvântarea Domnului, pentru a sărbători venirea în lume a izbăvitorului Iisus Hristos. Voi vorbi congregației tale la viitorul Sabat.

– Știi că împăratul Claudius i-a alungat din Roma pe toți evreii, anul trecut, din cauza acestui Chrestus, zise rabinul.

– Nu știam, zise Pavel.

Într-adevăr, era surprins. Cine dusese vestea lui Iisus chiar până în inima imperiului? se întreba el. Cu siguranță, nu Petru, căruia îi lipsea inițiativa, cu siguranță, nu Ioan, care era prea singuratic.

– Cum a reușit numele lui Iisus să ducă la alungarea evreilor din Roma? întrebă Pavel.

Rabinul ridică din umeri.

– Poveștile sunt destul de încâlcite, zise el. De la începutul domniei sale, Claudius i-a suspectat pe toți evreii și i-a persecutat pe unii dintre ei. Când secta lui Chrestus a contestat pe față vechile generații de evrei și a provocat tulburări pe străzi, Claudius a găsit o scuză plauzibilă să-i oblige să părăsească orașul.

– Un alt exil pentru poporul nostru, un alt ghinion, zise Pavel clătinând din cap.

– Nu și pentru cei din Corint, zise rabinul cu un zâmbet și cu un gest larg al mâinii. Mulți dintre cei alungați din Roma au venit aici. Și-au adus priceperea, aurul, energia și au prosperat aici. Și își împărtășesc bunăstarea. Privește această sinagogă măreață. Au grijă de săracii noștri, deși puțini sunt săraci în Corint, iar congregația noastră crește cu fiecare Sabat.

Făcu o pauză și se gândi o clipă.

– Acest Chrestus e un nou profet?

– Este profet și învățător. Și face minuni, zise Pavel. Eu am fost chemat să aduc mesajul Lui în Corint.

– Trebuie să vorbesc mai întâi cu Crispus, conducătorul acestei sinagogi, zise rabinul. La ce te pricepi?

– Tata făcea corturi, așa că știu să fac pânză și să o transform în corturi. Și pot să țes haine și să cos piele.

– Atunci trebuie să mergi la casa lui Acvila, unul dintre exilații din Roma, zise rabinul. El e cel mai bun la făcut corturi și locuiește aproape, în partea aceea.

După ce arătă spre casa lui Acvila, rabinul își deschise punga.

– Uite niște bani pentru pâine.

– Nu, zise Pavel. Nu mănânc pâine pe care nu o câștig. Dar pot să știu cum te numești?

– Eu sunt Ariel. Și voi vorbi cu Crispus.

– Încă o întrebare, vorbi din nou Pavel. E vreo sărbătoare, de sunt atât de mulți vizitatori în oraș?

Ariel râse.

– Pentru păgâni, Corintul este o sărbătoare continuă, îi răspunse el.

Pavel simți mirosul casei lui Acvila încă înainte să ajungă la ea. Izul cunoscut de lână, cel de rânced și cel al cazanelor care fierbeau erau de neconfundat. Apropiindu-se, pe străzile aglomerate și înguste, auzea bătăile ritmice ale celor care prelucrau fibrele și le transformau în țesături rezistente, care să facă față ploii, zăpezii și vânturilor din deșert.

O mică parte a complexului era veche, ceva mai mult decât o magazie făcută din cărămizi din lut, și era folosită ca tăbăcărie. Vizavi, peste curte, se înălța o clădire nouă, din piatră albă. Prin partea deschisă către curte, Pavel putea vedea șirurile de croitori, mulți dintre ei femei, care coseau corturi. Etajul superior al clădirii părea să fie împărțit în patru, iar pe acoperiș erau alți șapte lucrători. După forma joasă a băncilor, păreau să prelucreze și să coasă piele.

Acvila apăru dintr-o cameră interioară, după ce Pavel așteptă o vreme. Era tuciuriu, transpirat și neîngrijit. Avea un cap mare, acoperit de păr lung, netuns, o frunte lată, un nas proeminent și o atitudine vioaie. Părea grăbit și epuizat.

– Caut de lucru, zise Pavel. Știu să fac corturi.

– Să-ți văd mâinile, zise Acvila.

Pavel își deschise palmele, încă bătătorite de la munca în Salonic.

– Avem nevoie de lucrători, zise Acvila, dar mai întâi trebuie să vorbești cu Priscila. Așteaptă aici.

În timp ce Pavel aștepta în curte, fu martor la ceva ce nu mai văzuse vreodată: catargul unui vas mișcându-se pe uscat. Ieșind pe stradă să vadă mai bine, își

aminti de lecțiile de pe vremea când era copil. Cu șase sute de ani în urmă, tiranul Periander născocise o modalitate de a mări viteza vaselor care transportau mărfuri prin istm: pusese sclavii să taie drum în piatră, patru metri în larg, peste cei cinci kilometri care uneau golful Corintului la vest și golful Saronic la est. O mulțime de sclavi trăseseră vasele din apă pe căruțe cu roți mari, după care le remorcaseră cu catârii pe drumul tăiat în piatră, de la mare la mare.

Atent la spectacol, Pavel nu o auzi pe femeia care venea în spatele lui. Când se întoarse, ea zâmbi. Cu voce veselă, îi zise:

– Străine, nu ai mai văzut vase navigând pe uscat?

Pavel se dădu înapoi. Nu doar că femeia era drăguță, ci avea o grație, o seninătate și o noblețe în ținută care îi amintiră de mama lui.

– Faci corturi? întrebă ea.

– Înainte de toate sunt un trimis al Domnului, un apostol al lui Iisus Hristos, răspunse Pavel și își deschise palmele. Îmi folosesc mâinile pentru a-mi câștiga pâinea.

Priscila se retrase:

– Vrei să spui că predici despre Chrestus? Din cauza lui am părăsit Roma.

– Ești o adeptă a lui Hristos? întrebă Pavel.

– Nu, zise ea, dar am auzit un străin vorbind despre el în sinagoga din Roma.

– Îți amintești numele lui? întrebă Pavel.

Priscila se încruntă jignită.

– Sigur că îmi amintesc numele lui: Merari. Cum am putea uita? A stârnit asemenea discordie în sinagogă, încât înțelepții l-au scos de acolo. Așa că s-a dus pe străzi și în piețe și a provocat atâtea neplăceri, încât Claudius i-a alungat pe toți evreii din Roma.

– Acel Merari era din Gaza? întrebă Pavel.

– Noi am presupus că venea din Ierusalim, zise Priscila, pentru că pretindea că a fost trimis la Roma de către conducătorii sectei voastre.

– Ai pierdut totul când ai plecat de acolo? întrebă Pavel.

– Nu, doar cazane, bancuri de lucru și o casă veche. Noi suntem nomazi, precum evreii de altădată. Am făcut corturi și șei în Sinope, Bizanț, Efes, Roma, iar acum în Corint. Avuțiile noastre mereu sunt la noi.

– Care sunt avuțiile tale? întrebă Pavel.

După o clipă de gândire, ea zise:

– În primul rând, e dragostea pe care eu și Acvila ne-o purtăm unul altuia. Apoi, sunt energia și priceperea lui Acvila pentru acest fel de negoț. Apoi, talentul meu de a găsi lucrători buni și de a scoate ce e mai bun din ei, tratându-i corect și plătindu-i bine. În final, niște aur, pe care îl păstrăm pregătit în caz că trebuie să plecăm repede.

– Eu îți aduc o avuție și mai mare, zise Pavel. Este promisiunea lui Iisus pentru viața fără de moarte.

Priscila își îngustă ochii și studie fața străinului.

– Ești un om învățat. Iată ce îți ofer: lucrează la mine trei zile. Dacă dovedești că ești priceput, te vom plăti pe măsură. Dacă vei continua să muncești cu

sârguință, nu doar eu și Acvila vom asculta ce ai de spus despre Chrestus, ci și lucrătorii și slujitorii noștri. Dar să nu provoci tulburări pe străzi, cum a făcut Merari în Roma. Noi, ca mulți alți evrei care au venit aici, am prosperat mult mai mult decât în Roma. Așa că nu face nimic care să îl determine pe proconsulul cezarului să ne alunge și din acest oraș înfloritor.

Pavel ridică mâna:

– Dar trebuie să îmi dați voie să vorbesc în sinagogă.

Ea ridică din umeri.

– Dacă înțelepții îți dau voie, poți să o faci.

Îi făcu semn cu mâna.

– Acum, urmează-mă. Vino să împărțim pâinea cu lucrătorii.

27

A CLĂDI

În prima lună petrecută în Corint, Pavel avu parte de o viață neobișnuit de bună. În fiecare sâmbătă predica și apoi se iscau discuții în sinagogă. Unul câte unul, cei convertiți cerură să fie botezați. În timpul săptămânii lucra la șei. Munca fizică îi dădea răgazul să gândească. În a doua zi de lucru, după o discuție aprinsă despre etică, purtată la cină, Acvila și Priscila îl invitară pe Pavel să locuiască într-o odaie de la etaj. Descoperi foarte curând cât de mult îi plăcea să petreacă timpul cu ei și lor cu el...

Acvila și Priscila erau o pereche ciudată. Unul simplu, celălalt rafinat. Dar aveau în comun simțul practic al negoțului și o simpatie sinceră pentru marea lor familie de lucrători, vânzători și clienți. Pe Pavel îl tratau ca pe un frate preferat, iar el nu pierdea deloc timpul și se adapta... Din vremea tinereții lui în Tars nu se mai bucurase de așa ceva: un pat bun, o masă solidă la o fereastră însorită, slujnice care să se ocupe de nevoile lui, haine noi, mâncare din belșug și grijă

maternă. Dincolo de recunoștință, el încerca să-și facă treaba cât mai bine, în fiecare zi. Iar prin puterea lui de convingere, îi făcuse întâi pe Acvila și pe Priscila, apoi pe toți cei din casa lor să devină creștini.

În a cincea sâmbătă la sinagoga din Corint, Pavel se confruntă cu o scindare în congregație. Ca și până atunci, el își spunea mesajul: profețiile, viața lui Iisus, răstignirea și învierea.

Membrii mai tineri, în special cei veniți din Roma, precum și păgânii cu frică de Dumnezeu îi urmăreau fiecare cuvânt, cum făcuseră de la început. Dar o grupare de păstrători înverșunați ai tradiției era împotriva lui Pavel și toți cei care făceau parte din ea își acopereau urechile când el folosea cuvinte precum înviere și Mesia. Mai târziu, Ariel îl chemă la o parte.

– Sostene e împotriva ta. El și oamenii lui vor să te împiedice să mai vorbești.

– Ce mă sfătuiești? întrebă Pavel.

– Crispus e cel care conduce, zise Ariel, iar el spune că poți vorbi în continuare.

O săptămână mai târziu, când își încheie cuvântul despre Iisus, Sostene contestă pe față interpretarea dată de Pavel Scripturii, provocând o dezbatere lungă și aprinsă. În final, Crispus se sculă de pe scaunul lui de pe platformă și ridică mâinile, să facă liniște.

– Eu, Crispus, zise el calm, am ajuns să cred că Domnul Iisus este Mesia.

Nu se auzea niciun sunet, nicio șoaptă.

– Alții cred altfel, continuă el. Și asta pot înțelege. Dar așa cum eu le respect atașamentul față de Lege

și de tradiții, tot așa le cer să-mi respecte și mie descoperirile. Ascultați-mă, frați și surori, pentru că nu mă îndoiesc de ce spun. Profețiile din vechime au fost împlinite. Domnul Dumnezeu ne-a arătat nouă tuturor că vrea să vedem în Iisus pe cel Uns.

După o pauză, continuă:

– Iisus este Mesia. De aceea, eu și toți oamenii mei ne vom boteza și ne vom alătura numele familiei de creștini.

Un murmur se auzi printre cei prezenți. Erau uluiți și plini de neîncredere la gândul că respectatul Crispus își asumase noua credință. După binecuvântare, toți ieșiră din sinagogă într-o liniște neobișnuită. A doua zi, Sostene îi convocă pe înțelepți și le ceru să treacă la fapte. După câteva ore de discuții aprinse, îl înlăturară pe Crispus, iar Sostene fu ales noul conducător. Fără întârziere, îi porunci lui Ariel să îl împiedice pe Pavel să mai vorbească în sinagogă.

Fără să se sperie, Pavel hotărî să pună la încercare edictul. În următoarea sâmbătă, se ridică să vorbească, dar insultele începură imediat:

– Ești un impostor și un eretic, îl acuză Sostene. Conducătorii acestei sinagogi găsesc că învățăturile tale nesocotesc Legea și chiar prezența ta aici este o insultă la adresa ei. Nu vei mai vorbi în acest lăcaș sfânt.

Încă în picioare, Pavel zise:

– Voi, propriul meu popor, nu ascultați. De acum înainte, voi merge la cei de alte neamuri, având conștiința curată.

Afară, câțiva adepți ai lui Pavel se adunară în jurul lui, înfășurați în pelerine, pentru a se apăra de ploaia rece de toamnă. Anticipând ce avea să se întâmple, Pavel hotărâse împreună cu Priscila să se întâlnească în curtea casei ei, așa că le spuse asta celor prezenți.

– De ce să mergem atât de departe? strigă cineva.

Era Titius Justus, un soldat bătrân și morocănos, care lucrase la construirea podului peste Rin, iar acum clădea case pentru bogații din Corint. Justus era unul dintre primii convertiți de Pavel acolo.

– Casa mea e chiar aici lângă sinagogă, zise el. Veniți. E loc destul pentru toată lumea. Haideți să nu stăm în ploaie și în frig.

Zece zile mai târziu, pe când Pavel lucra în interiorul atelierului, veni o slujnică și îi spuse că îl așteptau doi străini în curte. Puteau fi Siluan sau Timotei? Grăbindu-se pe scări, Pavel îșsi întâmpină bucuros însoțitorii de drum, apoi îi întrebă:

– Fraților, ce vești aveți din Macedonia? Mai trăiesc bisericile noastre?

– Nu doar că trăiesc, dar au și prosperat, zise Siluan. Toți de acolo îți transmit gândurile lor bune.

– Vreau să-mi povestiți, spuse Pavel.

Priscila îl întrerupse.

– Nu înainte de a le da să mănânce, îl rugă ea, văzând că amândoi erau slabi și fără culoare în obraji.

După ce toți patru se așezară la masa pusă de Priscila, Siluan și Timotei se năpustiră asupra farfuriilor cu supă de miel și orz, pâine caldă și lapte de capră.

Sătul, Timotei își șterse fața cu mâneca și începu să vorbească.

– În primul rând, în Salonic aveam optzeci de adepți când frații Nabal și Eli te-au obligat să pleci. Acum, avem o sută patruzeci, toți de neam păgân. În al doilea rând, prigoana e necontenită, și nu doar în ce-i privește pe evrei, ci și pe păgânii care îi venerează pe Dionysos și cabiriile. În al treilea rând, cei din congregație mi-au cerut să îți pun două întrebări și să ne sfătuiești. Când se va întoarce Iisus pe pământ? Cei care o să moară în zilele care vor veni, înainte de întoarcerea lui Iisus, vor fi uitați când se vor deschide porțile împărăției cerești? În al patrulea rând, două probleme de legitimitate. O facțiune pune la îndoială autoritatea apostolică a lui Iacov și a diaconilor lui, în timp ce șapte noi membri se îndoiesc de autoritatea necunoscutului Pavel. Ca să spun drept, ei bănuiesc că ai fi un vrăjitor nomad, care se plimbă din oraș în oraș în căutare de bani.

Pentru Pavel, ultima problemă era cu adevărat gravă. Era profund mâhnit că vreun creștin ar putea gândi că el, care îndurase atâtea, care nu primea niciun bănuț fără să-l muncească, încerca să profite de pe urma învățăturilor lui. Era o acuzație nedreaptă, dar trebuia să-i răspundă într-un fel. Se întoarse spre Timotei.

– Cum sunt persecutați creștinii?

– Sunt batjocoriți pe stradă și acolo unde muncesc, zise Timotei. Unii sunt ispitiți cu femeile ușoare ale culturilor păgâne.

Pavel ridică din umeri.

– Asta nu înseamnă nimic în comparație cu persecuțiile pe care le-a poruncit Sinedriul împotriva Căii în primele zile ale mișcării. Știu prea bine. Pe vremea aceea, eu eram un șef al prigonitorilor.

Se întoarse spre Siluan.

– Ce ai de adăugat la ce a spus Timotei?

– Doar atât: există probleme, da, dar lucrurile bune sunt mult mai mari. Bisericile din Salonic mi-au depășit așteptările și s-ar putea ca și pe ale tale. Putem fi mândri de ce au înfăptuit Iason și ai lui și de cât de multe am făcut cu toții într-un timp atât de scurt. După Antiohia, Salonic este cea mai promițătoare înfăptuire a noastră în lumea păgână.

– De care putem fi mândri, zise Pavel. Îi iubesc pe frații și pe surorile mele așa cum un tată își iubește copiii și abia aștept să îi revăd. Totuși, întrucât cei care conduc Roma mă împiedică să mă întorc în Salonic, le voi trimite sfatul meu în scris. Scriindu-le celor de acolo, le vom răspunde la întrebări, le vom întări credința și îi vom îndruma în viitor. Vorbele pot dispărea, dar ce e scris va rămâne.

– Desigur, îl întrerupse Siluan. Așa cum Iuda Barsaba și cu mine am citit epistola lui Iacov în bisericile din Antiohia...

– Eu nu încerc să imit ce-a făcut Iacov, zise Pavel cu o privire plină de dispreț. Eu le scriu bisericilor din Salonic pentru că Roma nu îmi dă voie să merg acolo.

Se întoarse spre Timotei.

– Cu raportul tău ca bază, schițează o epistolă mai cuprinzătoare. Nu te lăsa înlănțuit de forma evreiască a unei epistole sau de cea grecească sau romană. Epistola nu va fi doar din partea mea, ci din partea noastră.

Se întoarse iar spre Siluan.

– Întrucât le vom scrie păgânilor, vom folosi numele noastre cunoscute de ei și nu pe cele evreiești. Vom începe așa: *Pavel și Siluan și Timotei, către biserica din Salonic. Har și pace vouă, de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos. Îi mulțumim Domnului, care totdeauna are grijă de voi toți, vă pomenim în rugăciunile noastre și-i amintim fără încetare de strădania voastră, de credința și de dragostea voastră și de statornicia speranței în Domnul nostru Iisus Hristos. Pentru că știm, iubiți frați și surori, că nu noi, ci Domnul Dumnezeu v-a ales...*

Pavel făcu o pauză, pentru ca Timotei să poată scrie.

– Iată tonul potrivit și iată ce vreau să le transmitem: că suntem aproape, că ne rugăm pentru ei și singurul nostru gând e grija ce le-o purtăm și să nu-și piardă nădejdea. Voi m-ați auzit adesea predicând, Timotei. Urmați-mi felul de a vorbi. Cuvintele, frazele și ideile mele să vă fie îndrumătoare. După binecuvântarea de început și după mulțumiri, scrieți următoarele idei, în ordinea pe care v-o spun eu: lăudați-i din belșug pentru că ei sunt o pildă de urmat pentru toate bisericile din Macedonia și din Achaia. Amintiți-le câte am avut noi de îndurat pentru a le putea duce lor vestea cea bună. Vorbiți-le despre autoritatea mea, căci eu sunt apostolul care a primit mesajul de la

însuși Domnul Iisus Hristos. Vai și amar de cei care ne numesc șarlatani! Ei sunt unelte ale Satanei. Apoi, răspundeți pe rând întrebărilor pe care le-ați auzit și îngrijorărilor pe care le-au arătat. În special, negați cu putere orice acuzație potrivit căreia am fi lacomi sau am profita în vreun fel de ei. Și amintiți-le necontenit că și Siluan, și eu, deși predicăm în fiecare dimineață, lucrăm după-amiezile și noaptea ca să ne câștigăm pâinea și ca să nu fim o povară pentru nimeni.

Se plimbă o vreme prin odaie fără să spună nimic.

– Cât despre momentul în care Iisus va reveni pe pământ, asta stă în mâinile lui Dumnezeu, dar, cu siguranță, se va întâmpla curând. Asigurați-i că, atunci când Iisus se va întoarce, moartea nu va fi uitată, ci aceia care mor întru Hristos se vor ridica înaintea celor care trăiesc întru Hristos. Înainte de cel din urmă paragraf, folosiți propoziții imperative, prin care să-i învățați virtuțile vieții trăite întru Dumnezeu. Sfârșiți-vă epistola cu o binecuvântare și cu porunca mea ca ea să fie citită dinaintea tuturor fraților și surorilor din Salonic.

Din nou, Pavel așteptă până când Timotei termină de scris.

– Când o să ai cea mai bună schiță, frate Timotei, dă-o lui Siluan, să o completeze. Când amândoi puteți spune „asta e cea mai bună formă", aduceți-o la mine.

Întreaga zi care urmă, Timotei se strădui să scrie, făcu ciorne, le aruncă, făcu altele, privi cu disperare

papirusul gol... Avea începutul. I-l dictase Pavel. Dar ce să spună în continuare? În cele din urmă, la apus, ieșiră din penița lui primele cuvinte cât de cât potrivite. „Iar voi ați devenit o pildă bună de urmat pentru toți credincioșii din Macedonia și Achaia, căci lumea lui Dumnezeu...“

Prinzând curaj, Timotei scrise plin de sârguință toată noaptea, punând idei în cuvinte și propoziții, mânat de străfundurile sufletului său, hăruite cu puterea de a crea. Lumina lămpii se făcu mai mică. Găsi alta. Singurul sunet care se auzea era cel al peniței lui, care aluneca pe papirus. În sfârșit, termină. Citi tare, de la primele cuvinte dictate de Pavel, până la ultimul rând. Era sigur că făcuse o treabă bună.

Dimineață, devreme, îl găsi pe Siluan și îi arătă ce scrisese:

– Întâi citește cu glas tare, Timotei. Epistola asta e mai mult pentru urechi decât pentru ochi.

Toată după-amiaza, cei doi lucrară împreună, corectând, tăind, clarificând și citind cu voce tare. În cele din urmă, fură mulțumiți și îi duseră schița lui Pavel.

– Asta e cea mai bună formă? întrebă Pavel.

– Da, răspunseră ei, aproape deodată.

– Atunci, așa o s-o consider, zise Pavel.

Citind primele vorbe în odaia lui, începu să simtă o bucurie tot mai mare. Era fără cusur, plină de dragoste și căldură, logică, limpede și cuprinzătoare. Curgea. Era emoționantă. Măgulitoare. Înduioșătoare. Plină de învățături. Era încântat că Timotei reușise

să pună în cuvinte scrise talentul lui oratoric. „Băiatul ăsta are dar pentru scris!“ își zise el fericit.

Totuși, Pavel nu se putu abține de la a face unele modificări. Pentru a-și scoate și mai bine la lumină sentimentele față de cei din Salonic, adăugă, la sfârșitul unui paragraf: „Voi sunteți mândria și bucuria mea.“ Iar pentru a-și întări spusele, în alt loc, scrise: „Dumnezeu mi-e martor.“ Iar pentru încheiere: „Fie ca pacea lui Dumnezeu să vă mântuiască, să vă desăvârșească și să vă sfințească. Și fie ca sufletele, cugetele și trupurile voastre să fie purificate prin venirea Domnului nostru Iisus Hristos. El este Cel ce vă cheamă. El este plin de credință și va veni.“

Cu scrisoarea în mână, Pavel coborî scările și îi găsi pe Siluan și pe Timotei așteptând lângă vatra caldă din odaie.

– Bravo, Timotei. Bravo, Siluan. Acestea sunt cuvintele pe care cei din Salonic au nevoie să le audă. Adăugați ce am pus eu și faceți trei copii. Două le iei cu tine, iar una rămâne aici.

Arătă spre fereastră.

– Cu siguranță, vin ploile de iarnă, rugați-o pe Priscila să pună fiecare epistolă în pânză de cort și piele, să nu se ude.

– Voi pleca mâine în zori, zise Timotei.

Primăvara veni devreme în Corint. În curând avea să se reia transportul pe mare, ciocanele loveau fierul, răsunând într-un cor disonant, în timp ce vasele erau pregătite pentru vânturile sezoniere care aveau

să le ducă spre Brindisi și Siracuza și chiar mai departe. În piețe, negustorii de alimente își lăudau produsele proaspete și carnea de miel. Femeile vorbeau vesele una cu alta, când se întâlneau pe malul râului pentru a curăța funinginea de peste iarnă din hainele lor. Soarele binefăcător și cerul senin îi scoaseră pe Pavel și pe ceilalți lucrători din odaia de lucru întunecoasă.

Într-o zi, el și Siluan lucrau unul lângă altul, când acesta din urmă se întoarse spre Pavel și îi zise:

– Pot să te întreb ceva personal?

– O să-ți răspund, zise Pavel. Nu am nimic de ascuns.

– În Filipi, știai că Lidia te-a îndrăgit ca bărbat?

– Cum să nu! zise Pavel. Era discretă, dar hotărâtă. Și am fost ispitit, pentru că și eu râvneam la ea. Dacă nu am fi fost închiși atunci, poate că aș fi cedat păcatului.

– Ce sfat le dai tinerilor diaconi, în privința asta? întrebă Siluan.

– Să se abțină, să nu cadă în păcat, răspunse Pavel. Noi predicăm, așadar, suntem întruchipări ale puterii. Prin urmare, unele femei sunt atrase de noi. Este o povară pe care trebuie să o ducem. Eu le zic așa: puneți-vă întreaga energie în munca voastră. Învingeți ispita! Rugați-vă lui Dumnezeu să înlăture acest spin din carnea voastră. Așa cum fac eu.

– Ți-a ascultat Dumnezeu rugăciunea? întrebă Siluan.

– Încă nu. Dar eu mă rog în continuare.

Timotei se întoarse și le spuse că cei din Salonic fuseseră mulțumiți de epistola lui Pavel și că îl puseseră pe Aristarh, un discipol tânăr, să lucreze cu Iason și cu înțelepții timp de două luni, ca apoi să le trimită veste despre progresele făcute.

– Ai dovedit că ești un emisar bun, zise Pavel. Acum, iată ce e de făcut aici. Preia instruirea diaconilor și a viitorilor preoți. Apoi, du-te și vorbește între patru ochi cu Stephanas. El și familia lui au fost printre primii convertiți de mine aici și cred că Stephanas ar putea deveni nu doar cel dintâi peste preoții din Corint, ci ar putea chiar supraveghea bisericile pe care vreau să le înființăm în Achaia. Ajută-l și pe Siluan întru sporirea bisericilor din Lechaion și Cenchreae. Sunt atât de multe de dăcut, Timotei, multe care rămân în grija ta.

Peste iarnă, biserica din Corint crescuse cu mult peste așteptările cele mai optimiste ale lui Pavel. Siluan botezase atât de mulți membri noi, încât casa lui Justus, deși mare, devenise neîncăpătoare. Era nevoie de o biserică nouă, o clădire destul de mare ca să-i adăpostească pe toți adepții. În plus, după experiența din Antiohia, Pavel știa că o inițiativă de o asemenea amploare avea să ducă la nașterea unei congregații și, totodată, oferea un fel de garanție vizibilă că mișcarea avea să dureze peste timp.

Justus făcu primul pas, donând un loc mare în spatele casei lui. Era numai bun, pentru că dădea spre o stradă largă și nouă, iar curtea avea să fie izolată.

Justus ridicase un zid de înălțimea unui om, pentru ca biserica să se poată vedea din sinagoga de alături. Pentru respectarea legii romane a proprietății, Siluan îl împuternicise pe Quartus să fie responsabilul cu legile din partea bisericii lor.

În două săptămâni, Crispus, Siluan și Justus adunaseră destui bani, ajutați de Erastus, vistiernicul orașului și un nou convertit al lor, pentru a începe lucrul. Îndemnați de entuziasmul congregației, Pavel și Siluan începură să facă schițe pentru zidari și tâmplari. Pereți din piatră, unii groși de aproape trei metri, urmau să se ridice spre o serie de arcade, după modelul viaductelor romane. Naosul noii biserici, lung și deschis, avea să adăpostească cel puțin cinci sute de credincioși. O cruce mare din lemn avea să atârne deasupra altarului. La insistența Priscilei, fu înlăturată cortina pentru femei. Familiile aveau să stea împreună. În spatele catapetesmei urmau să fie o mică bibliotecă și o odaie pentru preot.

– Vom construi un edificiu mai mare decât biserica mea din Antiohia, îi mărturisi Pavel lui Siluan.

Două săptămâni mai târziu, apostolul ieșea din casa lui Justus cu pași întinși, într-o dimineață frumoasă de vară, pentru a lua parte la adunarea înțelepților și a zidarilor pregătiți să pună piatra de temelie a noii biserici. Voluntarii săpaseră șanțurile pentru noua fundație și aduseseră acolo blocurile de piatră dăltuită. Era o zi pentru un nou început, o zi ce trebuia prețuită, iar în jur plutea un aer de sărbătoare.

Când zidarul-șef făcu semn că era pregătit, Pavel urcă pe platformă și își puse mâna stângă pe o piatră inscripționată în greacă: BISERICA LUI HRISTOS DIN CORINT. Toți își plecară capetele în liniște, în timp ce Pavel ridică mâna dreaptă și începu să vorbească.

– O, Doamne Dumnezeule, tată ceresc, de la care vin toate lucrurile bune, binecuvântează această biserică și pe toți cei care intră în ea. Fă să ne fie alinare. Fă să ne fie adăpost. Fă să ne fie învățătură. Fă să ne ofere speranță. Fă să ne fie inspirație. Fă să prospere și să crească. Fă să rămână mereu un simbol al credinței noastre în Iisus Hristos. Dă-ne har, Doamne, în această zi și în toate care vor urma, până la sfârșitul veacului. Amin.

Zidarii așezară piatra de temelie într-o poziție anume, iar Pavel puse pe ea cea dintâi mistrie cu mortar.

– Închin această biserică Domnului Iisus Hristos.

După un ospăț sărbătoresc, oamenii se întoarseră la muncile și la casele lor. Pavel era la locul noii biserici, revedea schițele, împreună cu zidarul-șef, când se auzi strigat. Pe o scară ce urca pe un zid lateral al sinagogii era Sostene, care agita pumnul înspre el și striga:

– Oprește-te! Clădirea ta va profana această sinagogă.

Înfrânându-și mânia, Pavel vorbi calm:

– Eu, Pavel, respect mai mult ca oricine o sinagogă. Așa cum respect eu casa voastră închinată lui Dumnezeu, mă aștept să o respectați și voi pe a mea.

Se întoarse și plecă.

A doua zi la prânz, Justus, plin de sudoare și îngrijorat, veni la Pavel, care era la atelierul de făcut corturi.

– Sostene încearcă să ne împiedice să ridicăm clădirea, îi zise el lui Pavel. A depus un protest azi-dimineață. Quartus a alergat să-mi spună.

– Și pentru ce anume protestează Sostene? întrebă acesta. Biserica noastră nu încalcă proprietatea sinagogii.

Justus îi citi acuzațiile lui Sostene: „Dacă această clădire va fi ridicată, umbra sectei apostate va cădea peste pământul sfânt al sinagogii mele și, astfel, va pângări pământul ales al lui Dumnezeu. Întrucât legea romană le dă evreilor libertatea de a se ruga cui vor, ea și apără locul nostru sfânt de rugăciune de orice păgâni și de orice pângărire."

– Acuzația este falsă! zise Pavel. Hai să mergem acum la Curte, să o dezmințim.

– Încă nu, zise Justus. Quartus zice că sunt alte cazuri care îl așteaptă pe proconsul, care a venit de la Roma abia săptămâna trecută, așa că s-ar putea să dureze o lună până să judece această pricină. Justus ezită. El propune să oprim construcția până când se rezolvă problema.

– Nici vorbă!

Fața lui Pavel se înroși de furie.

– Vom continua. De îndată și în mare grabă.

Justus își ridică mâinile în semn de înțelegere.

– Îți accept ordinele. Sunt un soldat bătrân. Lucrările la biserică vor continua. Ezită din nou. Quartus te sfătuiește să nu vorbești în public până când nu

se judecă această pricină. Crede că n-ar trebui să-i mai provocăm pe conducătorii sinagogii, pentru că mulți dintre ei au prieteni la Curte.

Pavel se întoarse furios spre Justus.

– Nu voi tăcea!

Bătrânul plecă supus, iar Pavel se întoarse la atelier, puse mâna pe ciocan și lovi pielea de pe banca din lemn. Odată ce își potoli furia, începu să se întrebe dacă acționase prudent. Niciodată nu se îndoise de o hotărâre luată, dar de data asta era altfel. O biserică ridicată pe jumătate ar fi un monument al înfrângerii – a lui însuși, a misiunii creștine din Corint. Și era foarte posibil să piardă în fața acelui proconsul roman. Niciodată nu câștigase la o Curte romană. În Antiohia din Pisidia, în Iconium, în Salonic, în Beroea întotdeauna se întâmplase la fel. O facțiune de evrei conservatori provoca probleme, îl acuza că era un răufăcător și îl convingea pe magistratul local că el era cel vinovat. De ce era pedepsit mereu pentru tulburări iscate de alții? Povestea avea să se repete oare și acolo, în Corint, unde lucrase în pace un an?

Brusc, se opri, dându-și seama că mai exista o problemă. În prima lui zi în Corint îi promisese Priscilei să nu tulbure liniștea orașului. Ea și Acvila îl primiseră în casa lor, ca pe un membru al familiei, îl alinaseră, îl încurajaseră, umpluseră un gol din viața lui. Nu trebuia să facă nimic ce le-ar fi putut pricinui ceva rău lor sau muncii lor, așa că hotărî să facă un compromis: nu avea să vorbească în public, până după judecată, dar nu va opri lucrările la clădire.

Chiar în acea noapte, în timp ce Pavel dormea, Domnul i se arătă și îi vorbi. Din întuneric, se ivi o lumină clară și orbitoare, urmată repede de o voce limpede și convingătoare: „Nu te teme, vorbește! Nu ține buzele tale închise, pentru că Eu sunt cu tine. Am mai mulți oameni decât știi tu în acest oraș, atât de mulți că nimeni nu te va ataca, nu te va oprima și nu îți va face rău."

Pavel se ridică din pat cu chipul îmbujorat.

– Așa voi face, rosti el cu voce tare.

Auzise glasul lui Dumnezeu, același, limpede și poruncitor, precum răsunase în urechile lui în Templul din Ierusalim, în Galatia sau în Troas, vocea aceea căreia trebuie să i te supui. Și așa avea să facă.

Când cazul Sostene împotriva Bisericii lui Hristos ajunse în fața Curții și a proconsulului din Achaia, Lucius Annaeus Novatus, cunoscut și ca Gallio, era deja toamnă. Chemat în fața înaltului tribunal, Pavel se înfățișă acolo tăcut, pe piatra acuzatului. Nu mai fusese niciodată în acel impresionant forum, pavat și acoperit cu marmură albastră și albă, cu bănci din marmură în spate și pe părțile laterale. Și nici pe Gallio nu îl mai văzuse până atunci.

Proconsulul Gallio avea sprâncene mari, un nas lat, nări ridicate și fălci grele, așa cum vedeai adesea la descendenții elitei romane. Atitudinea lui era rezervată, iar fața, serioasă, așa cum se cuvenea unui înțelept. Pavel aflase că Gallio se născuse în familia de cavaleri a înțeleptului Lucius Annaeus Seneca, iar apoi

fusese adoptat de puternicul senator și orator Junius Gallio. Prin sânge, acel proconsul era fratele mai mare al filosofului Lucius Annaeus Seneca, tutore al moștenitorilor regali și seducător de prințese. În vremea tinereții, Seneca urmase pentru scurt timp școala de la Stoa, din Tars, împreună cu Pavel. Nefiind sigur dacă acea legătură îi putea face bine sau rău, Pavel nu spuse nimănui despre ea. Privind spre scaunul înalt al judecătorului, nu văzu nicio asemănare între fostul coleg pe care și-l amintea și acel proconsul cu păr cărunt.

Gallio făcu semn înspre banca acuzatorilor, iar Sostene se ridică să vorbească.

– Îl acuzăm pe acest bărbat, Pavel, că încearcă să îi convingă pe oameni să îl venereze pe Dumnezeu într-un fel care încalcă Legea.

Era aceeași acuzație cu care Pavel se confruntase în multe alte orașe. Era periculos, pentru că un judecător neînduplecat putea schimba acuzația în trădare. Instinctiv, deschise gura să răspundă, dar Gallio îl făcu să tacă imediat, cu o privire poruncitoare.

– Ascultați-mă, voi, evreilor, zise Gallio, cu voce ușor amuzată și disprețuitoare. Dacă ar fi fost vorba despre vreo greșeală sau vreo crimă, v-aș fi ascultat plângerile. Dar, fiind vorba despre ceva legat de cuvânt, de nume și de legile inventate de voi, evreii, rezolvați-vă singuri problema. Nu voi judeca această pricină. Anulez acuzația. Puteți pleca.

Pavel era uluit. Judecata se încheiase. Fără să rostească un singur cuvânt în apărarea lui, câștigase. În

timp ce mergea cu pași mari, văzu că adepții lui erau pe străzi, sărbătoreau sentința. Când Sostene coborî scările, creștinii îl apucară și începură să îl lovească cu bâtele și cu pumnii chiar în fața proconsulului. Gallio se opri pentru o clipă să privească bătaia, ridică din umeri și se întoarse la următorul caz.

În timp ce Sostene striga de durere, Pavel nu știa ce să facă. Și el era furios, iritat de insultele lui Sostene și rănit că fusese trimis să stea în fața lui Gallio ca un criminal de rând. Dar Iisus spusese: „Întoarce și celălalt obraz!" Numai că Pavel nu reușise niciodată să facă asta. Totuși, se întoarse spre Siluan și îi zise:

– Du-te și salvează-l pe Sostene. Amintește-le alor noștri că un creștin e un om al păcii.

În noaptea aceea, în camera lui, Pavel stătea la masă, cu lampa lângă el, cu o peniță nouă în mână și cu un papirus încă alb dinainte. Își pusese în gând să aștearnă pe hârtie biruința de la Curte. Știa că fusese nu doar a lui și a bisericii din Corint, ci și a cauzei lui Iisus Hristos. În trecut, în alte orașe, romanii dăduseră câștig de cauză vechilor ordine ale evreilor, care încercaseră să-l oprească din misiunea lui. Aici, grație minții deschise a lui Gallio, Roma îi lăsase pe oameni să aleagă între vechea ordine și noua mântuire pe care o predica Pavel. Trebuia să profite de perioada cât Gallio era proconsul, pentru a întări biserica, astfel încât viitorul proconsul, ca și cel de după el, să-i vadă pe creștini așa cum erau: o comunitate a dreptății și a civilizației, o forță a păcii și a ordinii. Nu trebuia să mai piardă timpul.

În săptămânile care urmară după salvarea neașteptată a creștinilor de către Gallio, Pavel își dublă eforturile.

Dimineața vorbea – în casa ce le era biserică, în marea agoră a orașului, în piața de carne, în piața de pește, la docurile aflate în apropiere de Lechaion. La amiază se grăbea spre casa lui Justus, să-i întărească pe zidari și pe tâmplari să lucreze mai cu sârg la construirea bisericii, dar și ca să discute cu viitorii preoți și diaconi din clasele lui Timotei. La sugestia Priscilei, deschise o nouă școală pentru diaconi femei și o rugă să se ocupe de ea. Merse printre săraci, dăruindu-le speranță, apoi printre cei bogați, ca să-i convingă să le dea de lucru săracilor, să-i hrănească și să-i adăpostească. După-amiaza și seara lucra în atelierul de făcut corturi, să-și câștige pâinea. Noaptea, scria sfaturi pentru bisericile din jur, pe care Siluan le fondase în Megalopolis, Patra și alte orașe care se aflau la sud de Corint. Mânca puțin și dormea și mai puțin.

– De ce atâta zel? îl întrebă Priscila pe Pavel într-o noapte, când ea și Acvila stăteau la masă, împreună cu Siluan și Timotei.

– Nu înțelegi? Pentru prima dată, mișcarea creștină poate merge mai departe într-un oraș unde nu ne atacă nimeni pe față, nici Roma, nici evreii, nici vreun alt cult mânat de cine știe ce mit grecesc. În Corint suntem liberi, prin chiar ordinul proconsulului. De câte ori nu am stat în piețele publice ale altor orașe și am propovăduit vestea cea bună a lui Iisus Hristos, doar ca să vină vreun soldat roman care

să îndrepte spre mine sabia și să poruncească: „Oprește-te! Perturbi liniștea!“ Nu și aici. Corintul ne-a deschis brațele. Întreaga Achaia e pregătită să ne primească. Gallio ne-a oferit libertate, iar asta ne dă prilej să aducem pe mai mulți la Hristos. Trebuie să ne folosim de asta!

Vânturile reci din nord scuturau ultimele frunze ale copacilor din Corint. Iarna era aproape. Pavel aștepta de mult ziua asta: acoperișul bisericii era aproape gata și avea să îi ferească de ploile care urmau. De atunci încolo, toți creștinii din Corint se puteau aduna în biserică, chiar dacă tâmplarii nu terminaseră încă platforma, băncile și altarul. Învinseseră în cursa împotriva vremii.

Pentru asta, Siluan organizase echipe de voluntari care să acopere arcadele din piatră ale bisericii cu scânduri groase de cedru, îmbinându-le cu lemn de stejar. Apoi, cei care lucrau la acoperiș urcaseră pentru a pune șistul argilos care avea să apere biserica de ploaie și de furtuni.

Pavel se trezi devreme, pentru că trebuia să prezideze ceremonia prin care era așezată la locul ei ultima bucată din acoperiș, care însemna încheierea lucrărilor exterioare. Era ziua în care trebuia să le mulțumească tuturor pentru lucrul bine făcut și să-i îndemne să meargă mai departe, neobosiți. Păși repede și simți mirosul de catran de la acoperiș cu mult înainte de a ajunge acolo. Zidarul-șef îl aștepta pe Pavel

și îi dădu mândru o mistrie, după care îl rugă să spună o rugăciune.

– O, Doamne Dumnezeule, I-ai binecuvântat pe toți cei care au ridicat acest sfânt lăcaș întru harul Tău și îți mulțumim pentru priceperea mâinilor lor și pentru dorința din sufletele lor. Prin acești oameni devotați, bărbați și femei deopotrivă, ai ridicat biserica noastră. Ajută-ne în munca pe care o vom înfăptui, așa cum i-ai ajutat pe ei. Păstrează acest lăcaș ca pe o casă a sfințeniei, așa cum păstrezi credința noastră în Domnul Iisus Hristos. Amin.

De la ceremonie, Pavel se duse la o clasă nouă ce se pregătea pentru botez, apoi se întoarse la atelier, unde rămase până după-amiaza târziu. Siluan veni acolo ca să îl însoțească în Cenchreae, la o slujbă de seară. Era prima lui vizită mult amânată la o adunare din Cenchreae. Cei treizeci și trei de adepți, toți botezați de Siluan, se întâlniră într-un cort pregătit în curtea lui Dexippus, proprietarul unui vas. Siluan îl învățase pe Olen, un meditator de matematici, să fie diacon și să conducă rugăciunile.

Era o după-amiază minunată, cerul de iarnă era de un albastru profund și senin, briza sufla dinspre vest, iar soarele le încălzea hainele. Cortul-biserică din Cenchreae era plin când ajunseră ei acolo și se alăturară celor care cântau imnuri și citeau din Psalmi. Vocile erau clare și puternice, bine acompaniate de lira unui atenian. În acea parte a slujbei nu se ținea predică, iar la sfârșit Pavel ridică mâna dreaptă în semn de binecuvântare și zise:

– Pacea lui Dumnezeu, care se găsește în tot și în toate, fie cu voi, cu toți, acum și în vecii vecilor.

După binecuvântare, frații și surorile se aliniară să stea de vorbă cu Pavel, îi strânseră mâna, îi puseră întrebări sau îl rugară să vindece vreun copil bolnav. Era aproape întuneric când ajunse la capătul șirului. Siluan se dusese la casa lui Dexippus. Pavel era singur. Atunci o siluetă ieși din umbră, din spatele cortului, și se îndreptă încet spre el. Era o femeie îmbrăcată în in alb, cu un văl care lăsa să se vadă doar o pereche de ochi albaștri. În timp ce se apropia, Pavel simți mirosul de iasomie.

Plină de grație și delicatețe, ea îi luă mâna dreaptă și îndepărtă vălul. Pavel o privea atât de uimit, încât abia reuși să șoptească.

– Phoebe.

28

ADUCERI AMINTE

– Da, Paulos, sunt eu, Phoebe, fata pe care ai iubit-o când erai tânăr, femeia care încă te iubește.

– Phoebe! Phoebe! repeta Pavel minunându-se, cu ochii negri măriți și încă nevenindu-i să creadă. Nu mă așteptam să te mai văd vreodată.

Phoebe zâmbi.

– O, dar eu știam. Niciodată nu m-am îndoit că undeva, cândva, ne vom întâlni din nou. Eram sigură că cele trei grații nu vor lăsa să piară o dragoste ca a noastră.

– Dar... dar, se bâlbâi el, de ce ești în Cenchreae?

– Aici locuiesc, zise ea. Aici e casa mea. Iar asta, Paulos, e biserica mea. Siluan și Olen mă învață să devin diacon.

Pavel o privea și nu vedea femeia de patruzeci de ani, cu riduri în jurul ochilor albaștri, ci fata zveltă și pasională pe care o văzuse ultima dată cu aproape douăzeci și cinci de ani în urmă în grădina înflorită a tatălui ei, Epicrates, magistratul-șef al lui Tiberius,

din Tars. Iar Phoebe îl privea pe Pavel și nu vedea un bărbat cu barbă și chelie, de patruzeci și doi de ani, ușor încovoiat, ci pe tânărul sprinten, cu trup puternic, ochi negri și bucle negre pe care îl văzuse prima dată când el venise acasă la ea cu fratele ei, Alcmaeon.

– Când ai devenit creștină? întrebă Pavel.

– Când ai devenit și tu, zise ea, întinzându-se să îi ia mâna. Nu îți amintești ce ți-am spus? „Poporul tău va fi poporul meu, iar Dumnezeul tău va fi Dumnezeul meu."

– Dar de unde ai știut că am devenit creștin?

– De la Alcmaeon, care a aflat de la Pan și mi-a scris. Fratele meu e în Roma, scrib la Curtea lui Claudius. Și aspiră să devină magistrat provincial.

Încă scuturând din cap uimit și încântat, Pavel întrebă:

– De când locuiești aici?

– De mulți ani, zise ea. După nașterea fiului meu, eu...

– Un fiu? Ai un fiu?

Ea se ridică și îi luă ambele mâini.

– Noi avem un fiu, Paulos.

În clipa aceea, Siluan intră în cort.

– E timpul să plecăm, Pavel, dacă vrem să ajungem în Corint înainte să se întunece.

Ea îi dădu drumul la mâini repede și șopti:

– Nu i-am spus nimic despre noi.

– Du-te înainte, îi zise Pavel lui Siluan. Eu mai rămân. Eu și Phoebe ne-am împrietenit cu mult timp în urmă, în Tars. Avem multe de vorbit.

Siluan se uită la Phoebe, văzu încântarea din ochii ei, se uită la Pavel, văzu bucuria de pe fața lui, dar nu zise nimic.

Îndată ce Siluan plecă, Pavel întrebă cu voce joasă:

– Ai zis că noi avem un fiu?

– Da, da, zise Phoebe veselă. Cum se poate să nu știi? Ți-am spus atunci, în acea ultimă oră a noastră, în grădina tatălui meu, că eram însărcinată și că voi aduce pe lume un fiu, fiul tău.

– Unde e, Phoebe? Pot să îl văd?

– E în Spania sau poate în Britania. E soldat, Pavel, centurion în Legiunea a IX-a spaniolă.

– L-ai trimis departe, să fie soldat? întrebă Pavel.

– Nu, nu a fost dorința mea.

Își șterse o lacrimă cu mâneca și îl luă de braț.

– Vino. Să mergem spre micuța mea casă. E aproape.

După ce se liniști, continuă:

– Paulos, tatăl meu m-a chemat la el cam la o lună după ce ai plecat tu la Ierusalim. Voiam să fiu curajoasă, dar eram foarte speriată. Mi-a spus că a aflat despre starea mea de la o slujnică și m-a întrebat dacă era adevărat. I-am mărturisit și i-am spus că tu erai tatăl. I-am văzut durerea în ochi, dar nu m-a lovit. Mi-a zis că trebuia să nu spun nimic, deoarece, dacă s-ar fi aflat că fiica lui aștepta un copil de la un evreu, i-ar fi pus în pericol poziția de magistrat-șef. Așa că m-a trimis departe de casă, să îți pot purta copilul.

– Unde?

– În Pandateria, o insulă mică aproape de coasta de vest a Italiei.

Clătinând din cap cu tristețe, adăugă:

– Nu eram singura femeie dintr-o familie de rang înalt trimisă acolo să nască în secret.

– Și l-ai crescut pe băiat acolo? întrebă Pavel.

– Până la trei ani. Apoi, împotriva voinței mele, un văr al tatei, generalul Lucretius Maximus Tercerius, a trimis soldații să mi-l ia. A fost adoptat și i-a fost dat numele de Marcus Pleminius Tercerius.

– Și nu l-ai mai văzut de atunci? întrebă Pavel.

– Nici măcar o dată, zise ea cu tristețe. Am încercat. O, cât am încercat! Mai întâi, m-am dus la casa lui Tercerius, din Roma, dar am fost alungată de o slujnică. Mai târziu, generalul a trimis un mesager să îmi spună că băiatul va fi instruit împreună cu propriii lui fii, iar la șaisprezece ani va fi trimis în armată. M-a avertizat că nu trebuia să mai încerc să-l găsesc sau să-l văd. Eu am încercat însă. Am găsit locul unde se antrena, dar soldații m-au oprit la poartă. M-am dus în Spania. Dar a fost o întreprindere fără speranță. Și m-am întors aici.

Mergând încet, ajunseră la casa ei și îl conduse în grădina mică. Slujnica le aduse pâine, fructe și vin.

– E a mea, zise ea privind în jur cu mândrie, „un loc mic, cu o grădină aproape de casă, cu un izvor și o pădurice...“ Îți mai place Horațiu, Paulos?

Pavel zâmbi.

– Cândva, îi știam bine predicile și epistolele, dar acum recit din Scriptură, zise el. Spune-mi, Phoebe, ce nume i-ai dat fiului nostru?

– Paulos, desigur, zise ea. Micuțul și iubitul meu Paulos, așa îi cântam când îl țineam în brațe.

– De la Roma ai venit aici? întrebă Pavel.

– Nu, zise ea. Tata mi-a lăsat niște bani, suficient cât să pot trăi în bunăstare, atât timp cât nu mă întorceam în Tars. Din Pandateria, m-am dus la Napoli, apoi la Roma, apoi în Siracusa, apoi în Corint, apoi în Cenchreae. Mi-am găsit casa în acest frumos orășel. Aici am citit, minunându-mă de soarele care răsărea din marea mereu schimbătoare, și am cultivat flori, care m-au făcut să mă simt tânără din nou.

După o pauză, continuă.

– Dar sunt singură, Paulos.

Impulsiv, întinse brațele spre ea. După o clipă de ezitare, veni la el și se îmbrățișară, amintindu-și fiecare de tinerețea lipsită de griji și tânjind amândoi după un trecut pe care nu îl mai puteau aduce înapoi. Ea oftă și îi șopti încet la ureche:

– O, cât de mult am așteptat acest moment, Paulos.

Brusc, se dădu înapoi și întrebă:

– Tu te-ai gândit la mine?

– În fiecare zi, zise el.

Phoebe râse.

– Știu că vrei să mă farmeci cu vorbele tale, dar, oricum ar fi, eu le prețuiesc.

Îl luă de mână și îl conduse la masa pe care o pregătise slujnica.

– Acum, vino și stai lângă mine, Paulos. Vom cina împreună, iar tu o să-mi povestești tot ce s-a petrecut în viața ta de când m-ai lăsat în Tars.

– În acea ultimă zi în grădina tatălui tău, zise el încet, nu reușeam să înțeleg că aștepți un copil. La optsprezece ani, știam prea puțin despre lucrurile astea. N-am vrut să te părăsesc, la fel cum n-am vrut să renunț la nicio altă parte din viața mea frumoasă din Tars. Dar mama era cea care mă conducea atunci. Și am plecat crezând că mă voi întoarce în Tars într-un an.

Luă o gură de vin, îngrozit de ce urma să spună.

– Phoebe, plecarea mea mi-a distrus familia. Tata m-a renegat și și-a lăsat negoțul pe mâna unui lucrător viclean și un nerecunoscător care l-a prădat și a mituit o slujnică să o otrăvească pe mama. Zile în șir am plâns, învinuindu-mă pentru moartea ei. Am pierdut totul. Furia și regretul m-au transformat într-un fanatic al Legii. Am trimis în temniță femei și copii. Am pus la cale execuția unui coleg. Am pornit spre Damasc pentru a-i prigoni și pe alți adepți ai lui Iisus, iar pe drum mi s-a arătat însuși Iisus, care m-a mustrat pentru că îi prigoneam poporul și mi-a poruncit să duc mesajul Lui lumii întregi.

Mult timp rămaseră tăcuți. În cele din urmă, Phoebe murmură:

– Ce proști suntem, Paulos, să credem că ne putem croi singuri viețile, când destinul este cel care hotărăște în locul nostru!

– Da, zise Pavel încet. Am ajuns și eu să cred că atunci când eram în pântecele mamei Domnul Dumnezeu a hotărât că eu voi deveni ce sunt.

Apoi, discuția alunecă spre vremurile fericite din tinerețea lor.

– Ții minte, întrebă ea veselă, când ai câștigat laurii pentru cursa aceea lungă, în arenă? Eram acolo și te priveam.

Și continuară tot așa, despre școală, despre colegi, despre jocuri și întâlniri, poeți și apusuri de soare pe platoul acoperit de zăpadă al Munților Taurus. Luna coborî, iar noaptea îi aduse aproape încă o dată.

Când Pavel se întoarse în Corint a doua zi de dimineață, merse mai întâi la casa de rugăciuni a lui Justus. Acolo îl așteptau Siluan, Timotei și, spre surprinderea lui, Aristarh. Venise de la Salonic în noaptea dinainte, ca să-i ceară sfatul.

– În primul rând și cel mai important, zise Aristarh, membrii congregației noastre au sufletul tulburat și se tem de venirea lui Iisus Hristos. După epistola ta, au înțeles că ziua judecății e foarte aproape. Astfel, mulți nu mai lucrează, spunând: „De ce să ne spetim, dacă tot vom muri curând?“ În al doilea rând, biserica e scindată. O facțiune pune sub semnul îndoielii autoritatea lui Iason și a înțelepților.

– De ce? întrebă Pavel.

– Se opun regulilor lui Iason cu privire la ceea ce au voie să mănânce și cum trebuie să se poarte.

Pavel lovi cu pumnul în masă.

– Alea nu sunt regulile lui Iason, ci precepte luate din viața și din învățăturile lui Iisus, zise el direct.

Creștinii trebuie să vrea să trăiască după aceste principii înalte. Alte probleme, Aristarh?

Bărbatul dădu din cap.

– Venirea lui Iisus le stârnește o frică atât de mare că poate scinda pentru totdeauna biserica. De aceea m-a trimis Iason la tine.

Pavel ridică vocea rănit și mânios.

– Întoarcerea lui Iisus pe pământ trebuie sărbătorită, nu temută. Cum se poate oare să nu înțeleagă asta?

Se întoarse spre Timotei.

– Scrie altă epistolă. Spune-le adepților noștri din Salonic să se întoarcă la muncă. Hristos va veni, dar asta nu se va întâmpla până când nu ne va da un alt semn: un om al Satanei va apărea într-un loc sfânt, va face miracole și se va da drept Dumnezeu. Pe unii dintre credincioși îi va păcăli, dar apoi Domnul Dumnezeu își va trimite mânia pentru a-l distruge pe acel dușman. Așadar, spune-le să fie pregătiți pentru apariția acelui antihrist.

Încheie cu un îndemn hotărât la acțiune și la unitate. Arată-i schița lui Aristarh, iar el să vină cu sugestii. Apoi, revizuiește-o, ca data trecută, împreună cu Siluan. Când toți veți fi de acord că e cea mai bună formă, aduceți-o la mine. O voi încheia eu, cu mâna mea.

La bancul lui de lucru, în acea după-amiază, Pavel nu reuși să și-o scoată din minte pe Phoebe. Dragostea ei pentru el era la fel de arzătoare și plină de dărnicie ca întotdeauna, iar dragostea lui pentru ea fusese

transformată de timp și de întâmplările vieții dintr-un flirt de tinerețe într-un devotament matur și respectuos. Acum, spinii dorinței îi străpungeau în carne. Timp de douăzeci de ani se ferise de întâlnirile tainice cu văduvele și cu alte femei care, simțise el, îl priveau mai mult ca pe un bărbat decât ca pe un apostol. Dar Phoebe era altceva. Și nu doar faptul că o cunoștea încă din cele mai fericite zile ale tinereții lui. După ce se despărțiseră, viețile lor urmaseră linii ciudat de asemănătoare. Amândoi fuseseră nomazi. Rătăcitori. Misiunea ei de a călători în căutarea fiului ei... A lui, de a călători în căutarea sufletelor pe care le putea aduce la Iisus. Cândva, cu mult timp în urmă, viețile lor se uniseră. Acum, se întâlniseră din nou. Și nu era o întâmplare. Destinul îi adusese iarăși împreună.

După a treia vizită la Cenchreae, Pavel se întoarse în Corint dimineața și se duse la Priscila. Îi spuse întreaga poveste a dragostei lui din tinerețe, nașterea fiului lor și reîntâlnirea cu Phoebe.

– Am iubit-o pe Phoebe în tinerețe, când dragostea era un mister atât de atrăgător, zise Pavel. Acum, în după-amiaza vieții, ea încă mă iubește, iar eu o iubesc mai mult ca niciodată. Ea vorbește sufletului meu și eu cred că vorbesc cu al ei.

– Atunci căsătorește-te cu ea, Pavel, zise Priscila.

– Dar cum aș putea fi un soț bun și în același timp să-mi îndeplinesc misiunea? întrebă Pavel.

– Niciunul dintre cei doisprezece apostoli nu are soție? întrebă Priscila.

– Petru are, zise Pavel. Cu siguranță, am la fel de mult drept ca el să mă căsătoresc.

– Dacă Petru are soție, tu de ce nu ai avea?

– Dar eu nu sunt ca Petru, zise Pavel. Ca apostol al evreilor, el rar trebuie să plece din Ierusalim. Eu, fiind desemnat să duc Evanghelia popoarelor de departe, nu am casă. Trebuie să călătoresc mereu.

– Iisus ți-a poruncit să nu îți iei o soție? întrebă Priscila.

– Nu, Iisus nu-l oprește pe niciun bărbat de la a avea o soție, răspunse Pavel. Într-adevăr, Iisus ne amintește că Dumnezeu a creat bărbatul și femeia să fie ca unul și întărește puterea de nezdruncinat a căsătoriei spunând: „Ce Dumnezeu a unit omul să nu poată desface." Astfel, Iisus binecuvântează căsătoria. De fapt, prima lui minune, transformarea apei în vin, s-a petrecut la o sărbătoare după o nuntă.

– Tora interzice căsătoria pentru rabini și preoți? întrebă Priscila.

– Dimpotrivă, zise Pavel. Se așteaptă ca toți conducătorii să se căsătorească și să aibă copii, să fie modele pentru ceilalți evrei. Halakha, legea iudaică, spune: „Cel care nu are soție nu poate fi numit bărbat." Singura constrângere pentru un preot este că nu se poate căsători cu o femeie divorțată.

– Atunci și tu ar trebui să fii exemplu pentru creștini: căsătorește-te cu Phoebe și faceți copii, zise Priscila.

După o tăcere lungă, Pavel zise:

– Sfârșitul singurătății. Dragostea și devotamentul femeii pe care o doresc: un copil, poate un fiu, pe genunchii mei, confortul unei case. Toate astea și chiar mai multe le poate aduce Phoebe în viața mea.

Scutură din cap disperat.

– Dar, dacă mă căsătoresc, trebuie să aleg: să neglijez progresul creștinismului sau să-mi neglijez soția și copiii.

Se ridică și începu să se plimbe de colo-colo, ridicându-și brațele.

– Există un singur răspuns: misiunea mea e pe primul loc. Așa a fost de când Iisus mi S-a arătat prima dată pe drumul spre Damasc. Așa trebuie să fie până la sfârșitul vieții.

– Atunci nu trebuie să mai mergi la Cenchreae, Pavel. E un păcat să faci ceea ce tu condamni în învățăturile tale.

Pavel se lăsă să alunece pe un scaun.

– Știu, Priscila. Trebuie să întorc spatele ispitei. Voi renunța la ceea ce este o plăcere și mă voi dărui ei într-o formă nouă.

– Du-te și spune-i lui Phoebe, zise Priscila. Prima ta obligație este să o convingi pe femeia pe care o iubești și care te iubește că datoria e înainte de toate.

Phoebe citea în grădină când Pavel ajunse la ea în acea după-amiază. O singură privire spre fața lui tristă îi fu de ajuns să înțeleagă de ce venise. Pavel nu stătu pe gânduri:

– În primul rând și înainte de toate, îi spuse el, te iubesc așa cum n-am iubit pe nimeni pe pământ. Dragă Phoebe, tu ești cel mai aproape de inima mea și ai un loc al tău adânc în sufletul meu. Așa a fost mereu și așa va fi întotdeauna. Și dacă n-ar trebui să aleg, aș veni acum la tine și n-aș mai pleca niciodată.

Îi luă mâinile într-ale lui.

– Dar nu eu hotărăsc ce să fac cu viața mea. Domnul Iisus m-a ales să împlinesc o misiune. De la început, însuși Iisus m-a avertizat că voi suferi pentru cauza Lui și așa s-a întâmplat. Am fost bătut, biciuit, închis, torturat, am pierdut tot. Dar niciodată nu am suferit ca acum, pentru că am venit să îți spun că trebuie să plec din Corint și să te părăsesc. Este voința lui Dumnezeu și trebuie să mă supun Lui.

Din ochii albaștri ai lui Phoebe începură să curgă lacrimi. Când, în sfârșit, își veni în fire, vorbi cu voce hotărâtă și calmă.

– Paulos, dragostea noastră nu va muri niciodată, dar nu poate – și nici nu trebuie – să stea în calea drumului măreț pe care ai pornit. Acest timp scurt pe care l-am avut împreună este un dar prețios pentru mine. Dacă ar sta în puterile mele, te-aș ține aproape de mine pentru tot restul zilelor. Dar am găsit credința pe care tu o duci multora. Așa cum tu crezi, așa cred și eu. Precum te supui tu sorții, așa trebuie să fac și eu. Spui că trebuie să mergi mai departe și înțeleg. Dar sper și mă rog ca într-o bună zi, într-un anotimp preamărit, să vii din nou în grădina mea, ca să ne putem iubi din nou.

Se îndreptară împreună spre poarta grădinii, iar acolo se despărțiră.

Mergând cu pas întins pe drumul spre Corint, Pavel se gândea încotro ar trebui să pornească în următoarea călătorie. Să viziteze din nou bisericile pe care le întemeiase, să vadă cum progresaseră? Trecuseră aproape trei ani de când fusese văzut în Antiohia și aproape la fel de mult de când trecuse prin Galatia. Era foarte important ca apostolii să-și viziteze bisericile adesea, altfel credința adepților putea slăbi sau se puteau îndepărta de doctrină.

Sau să pună crucea creștinismului într-un loc nou? În Antiohia înțelesese că mișcarea creștină era una urbană, așa că trebuia să meargă spre centru, în capitala politică, în locul unde se încrucișau drumurile comerciale, unde piețele zumzăiau de mărfuri și de oameni. Ca și cei care făceau negoț, el aducea bunuri, era unul care vindea nu pâine sau lână, pe care oamenii le puteau ține în mână, ci speranță, pe care să o țină în suflete, și credință, care să le înalțe spiritul. Imperiul avea atât de multe centre, dar cel mai promițător era la doar patru zile distanță.

Efes era cel mai mare și mai prosper oraș roman din Asia. Și era a patra metropolă a imperiului. În plus, caracterul și diversitatea efesienilor – greci ionieni, veterani romani, macedoneni, fenicieni, carieni, lelegieni și un mare număr de evrei – sugerau că acel port putea fi pământul roditor de care avea nevoie creștinismul. Cu efort și cu noroc, Efes putea

deveni o comunitate creștină la fel de influentă precum Corint și Salonic.

Până să ajungă în Corint, Pavel luase o decizie: avea să le facă pe amândouă. Avea să meargă de îndată în Antiohia, unde o să rămână cam o lună, apoi avea să refacă drumul prin Galatia. Dacă petrecea două sau trei săptămâni la fiecare congregație, putea să ajungă în Efes într-un an.

Între timp, avea să trimită o misiune în Efes, să poarte într-acolo scânteia creștinismului și să-i pregătească venirea. Cu siguranță, Siluan era potrivit pentru asta, dar bisericile din Achaia aveau prea mare nevoie de el. Timotei? Nu, el îi era de mare trebuință ca însoțitor și dascăl pentru diaconi și nici nu ajunsese încă în punctul în care ar fi putut conduce o misiune într-un oraș mare. Cine altcineva era potrivit să înfigă steagul creștinismului în Efes? Desigur, răspunsul era Priscila. Cunoștea Scriptura. Ea desăvârșise mesajul predicat de Pavel. Vorbea cu autoritate și putea aduna oamenii. Dar ea nu ar fi mers nicăieri fără Acvila. Ar renunța ei doi la negoțul lor profitabil pentru cauză?

Pavel se îndreptă imediat spre atelier, unde o găsi pe Priscila.

– Ai cedat ispitei? întrebă ea.

– Nu, zise Pavel.

– I-ai spus lui Phoebe adevărul?

– Da! Și cred că înțelege că misiunea care mi s-a dat în numele lui Iisus Hristos e pe primul loc în

viața mea. După o pauză, adăugă: O să plec din Corint neîntârziat.

– Și unde o să mergi? întrebă ea.

– Înainte să îți răspund... mi-ai spus cândva că tu și Acvila ați vrea să vă întoarceți, la un moment dat, în Efes?

– Așa e, spuse ea.

– Acel moment a venit, zise Pavel. Vă cer să plecați îndată spre Efes și să puneți bazele mișcării noastre acolo.

Priscila ridică mâinile uluită.

– Să părăsesc această casă? Această viață plăcută? Acest negoț profitabil? Dragostea ți-a afectat judecata, Pavel.

– Nu, mi-a redat judecata, zise Pavel. Am nevoie de ajutorul tău, Priscila. Renunță la viața asta ușoară de aici și du crucea în Efes.

Priscila își încrucișă brațele și se așeză.

– Iar tu unde vei merge?

– Întâi, în Antiohia și la bisericile pe care eu și Barnaba le-am înființat acolo, apoi prin Galatia, să vizitez toate bisericile mele, iar într-un an mă voi alătura vouă în Efes.

Priscila se ridică de la masă.

– Mă duc să-l caut pe Acvila, zise ea, dar nu cred că o să vrea să plece.

Când se întoarseră, Pavel își repetă propunerea. Acvila se scărpină în cap și se uită la Priscila.

– De ce să nu mergem, așa cum zice Pavel? Va fi o nouă aventură pentru noi.

– Dar ce facem cu negoțul de aici? întrebă Priscila.

Acvila ridică din umeri.

– De ce să nu îl lăsăm lui Justus, iar el să dea profitul bisericii? Pentru noi avem destul.

În aceeași seară, Pavel se duse la casa de rugăciuni, îi găsi pe Siluan și pe Timotei și le spuse de planurile lui.

– Noua clădire a bisericii va fi gata într-o lună, zise Siluan. Stai până atunci și sfințește-o.

– Nu, zise Pavel. Tu ai construit această biserică, Siluan, așa că tu o s-o sfințești. Într-adevăr, tu trebuie să îmi iei locul aici în Corint și să veghezi asupra tuturor bisericilor din Achaia.

– O să fac tot ce pot, zise Siluan.

Timotei îl rugă:

– Ia-mă cu tine. Sunt mai bine de doi ani de când nu le-am văzut pe mama și pe bunica.

Pavel clătină din cap în semn că nu.

– Este foarte important ca tu să rămâi aici, Timotei, ca principal ajutor al lui Siluan. Vă voi chema când voi ajunge în Efes.

– Să adun oamenii pentru slujba ta de rămas-bun? întrebă Siluan.

– Nu, nu îmi voi lua rămas-bun de la Corint, zise Pavel. Deși voi fi plecat o vreme, mă voi întoarce, pentru că aici am pus inimă și suflet în biserica noastră, iar eu aparțin acestui loc.

În două zile, Pavel era gata pentru noua lui călătorie. Primul vas care pleca spre est era *Andromeda*,

care se îndrepta spre Cezareea. Pavel își schimbă planul: avea să meargă spre Cezareea, să ajungă la Ierusalim la timp pentru sărbătoarea Pogorârii Sfântului Duh, să vorbească cu Petru și cu Iacov despre progresele făcute de el printre păgâni, apoi să plece spre Antiohia și să-și înceapă campania de vizitare a bisericilor. Dar nu ajunse la timp pentru Pogorârea Sfântului Duh. *Andromeda* fu întârziată de o furtună. Iritat și plin de nerăbdare, Pavel coborî pe mal în Cezareea, se grăbi spre Ierusalim și se duse de îndată la casa lui Petru, pentru a discuta cu el și cu Iacov.

Deschizând poarta, Pavel observă că pereții clădirii vechi erau tot scorojiți și nezugrăviți și același oblon rupt atârna încă pieziș. O slujnică bătrână răspunse la ușă și îi spuse că Petru era plecat în Galileea, iar Iacov în Gaza.

Întristat că pierduse săptămâni întregi ca să vină la Ierusalim, brusc, Pavel înțelese că putea și chiar trebuia să facă, totuși, ceva. Nu o dată se gândise la acel lucru, dar datoria și împrejurările îl împiedicaseră. Acum era momentul, acum avea prilejul. Trebuia să o găsească pe sora lui.

Rașela se măritase cu un negustor de bumbac și se mutase la Ierusalim cu treisprezece ani în urmă, dar Pavel nu cunoștea numele soțului. Așadar, porni spre piața unde erau cei care prelucrau bumbacul și începu să întrebe în dreapta și-n stânga dacă știe cineva un negustor de bumbac căsătorit cu o femeie pe nume Rașela. Nu află nimic și crezu că toată căutarea fusese în van, până când se întâmplă să arunce

o privire pe o alee aproape de strada Irod și să vadă un semn mic, cu un singur cuvânt: BUMBAC. Bărbatul din prăvălie era slab, chelios și ocupat să numere niște gheme.

– Caut un negustor de bumbac căsătorit cu o femeie din Tars numită Rașela, zise Pavel. Ai cunoștință de așa ceva?

Omul lăsă treaba la o parte și se uită la Pavel cu o privire bănuitoare.

– Eu sunt, zise el. De ce mă cauți?

– Eu sunt Pavel, fratele Rașelei.

Bărbatul scutură din cap.

– Are un frate, dar numele lui e Saul.

– Saul era numele meu de la naștere. Acum, sunt cunoscut ca Pavel. Eu sunt fratele ei. Pot să o văd?

Bărbatul ezită, apoi strigă:

– Ionatan, du-te sus și adu-o pe mama ta. O așteaptă un vizitator.

Un băiat de vreo unsprezece ani ieși din spatele prăvăliei, fugi afară și urcă scările. În timp ce Pavel aștepta, bărbatul luă un ghem și spuse:

– Eu sunt Asher. Dacă tu ești fratele ei, ai grijă, că Rașela are amintiri dureroase despre tine.

Femeia intră în prăvălie cu un aer sigur și cu o autoritate care, într-o clipă, îi amintiră de mama lui, deși gesturile ei impulsive erau ale tatălui lor. Era mai înaltă decât soțul ei. Ochii, mari și negri, priviră cu uimire când îl recunoscu.

– Saul!

– Fratele tău sunt, zise Pavel.

Rașela se încruntă.

– Dar de ce ai venit acum? Au trecut – socoti repede pe degete – douăzeci și cinci ce ani de când tu...

– ...am refuzat să lucrez pentru tata, o întrerupse Pavel, și astfel am distrus familia și am provocat ruinarea ei.

Tăcerea tensionată care urmă fu ruptă de Asher.

– Îngropați trecutul, zise el. Rașela, venirea fratelui tău trebuie sărbătorită. Spune slujnicelor să pregătească pâine, carne și vin și să le aducă pe acoperiș. E o zi mare.

Femeia vorbi puțin în timp ce mâncară sub cerul înstelat al serii calde de vară, dar Ionatan era nedumerit.

– Spune-mi despre aventurile tale în ținuturile îndepărtate, îl rugă el pe Pavel.

Îi povesti băiatului despre marile orașe și despre obiceiurile ciudate pe care le întâlnise, despre nopțile în deșert, despre pânzele întinse de vânt pe mare, despre furtuni și despre naufragii.

Cu privire drăgăstoasă de mamă, Rașela zise:

– În doi ani sperăm să meargă la școala lui Gamaliel. Acum e bătrân, dar tot mai predă. După un moment, adăugă: Spune-mi, ce s-a întâmplat cu tine la școala lui Gamaliel de te-a făcut să te întorci împotriva religiei strămoșilor noștri?

– Nu m-am întors împotriva învățăturilor noastre, sora mea. Într-adevăr, după ce am aflat de moartea mamei noastre, am devenit un fanatic al Legii, trimis de Sinedriu să-i prigonească pe cei care nu o respectau. Am pornit spre Damasc să-i persecut și pe

alții – iar pe drumul acela am cunoscut marele adevăr. Domnul Iisus însuși mi S-a arătat acolo și mi-a poruncit să mă opresc din faptele mele și să-I duc mesajul în ținuturile îndepărtate. Asta am făcut. Și asta voi face până la sfârșitul zilelor mele.

– Dar de ce marii preoți de la Sinedriu îți ponegresc numele? întrebă ea. Nu o dată, un înalt oficial numit Zadok a venit cu gărzile de la Templu să caute în această casă, crezând că te vor găsi aici.

– M-am ridicat împotriva vechii ordini, zise Pavel. Le-am amenințat pozițiile înalte, casele frumoase, puterea asupra oamenilor mai slabi. Ei sunt avocați și apărători ai Legii, dar Iisus ne-a făcut să vedem cum credința este mai presus de Lege. În esență, acesta este mesajul pe care Iisus mi l-a dat să-l duc lumii.

Toți patru rămaseră tăcuți o vreme. Ionatan adormise. Asher ascultase cu interes, dar nu zisese nimic. În cele din urmă, Rașela îi vorbi:

– Saul, rămâi cu noi o vreme. Aventurile tale l-au fermecat pe fiul nostru.

– Nu pot. Mâine în zori plec spre Antiohia și Galatia, apoi mai departe, să-mi continui misiunea.

29

PIERDEREA

Pe via Maris, care ducea prin nord spre Antiohia, dimineața de vară era animată de strigătele celor care-și mânau cămilele și de căruțașii care își făceau loc pe drum. Între zidurile orașului, oamenii umpleau prăvăliile și piețele de pe lângă Colonnade, înghesuindu-se, târguindu-se, numărându-și banii. Făcându-și drum prin mulțime, Pavel se opri lângă o fântână, să privească în jur. Energia oamenilor era molipsitoare și înviorătoare. Pavel iubea acel oraș pentru atmosferă, vitalitate și încredere în sine, toate, calități care îi ridicau moralul.

De la Colonnade, Pavel porni cu pas întins spre biserica lui de pe râu. Concepuse o biserică frumoasă pentru adepții lui, în zona aglomerată din sud-vestul orașului. Era mândru să fie cel care construise prima biserică a creștinilor din Antiohia. E drept, fusese primul care construise biserici pentru adepții lui Iisus în orice oraș prin care trecuse. Acum, la șase ani după

ce o ridicase, biserica lui arătoasă era o mărturie impunătoare a credinței.

La intrarea în naos se opri să o admire. Era așa cum trebuia să fie o biserică: un loc de tihnă și apărare, liniștită, cu pereții reci din piatră, cu băncile de stejar calde și primitoare. Crease locul perfect în care bărbații și femeile să se întoarcă spre sufletele lor și să se gândească la Domnul Dumnezeu și la darurile lui.

În partea din spate a bisericii găsi ușa spre odaia pe care o gândise pentru el însuși. În timp ce intră, un bărbat tânăr se ridică de la masă, se încruntă nedumerit și exclamă:

– Tu ești Pavel! Ești conducătorul nostru, te-ai întors de departe.

– Iar tu cine ești? întrebă Pavel.

– Marius Marcenus, diacon al acestei biserici – al bisericii tale. Eram tânăr învățăcel când ai plecat. Acum îl ajut pe Titus, preotul de aici.

– Unde e Titus? întrebă Pavel.

– În piață sau pe docuri, zise Marius. Așteaptă aici și îl aduc.

– Mergem împreună, zise Pavel.

La vederea lui Pavel, Titus sări în sus de bucurie.

– Ce zi minunată! Să mergem îndată la Manaen. Acum, el este supraveghetorul nostru.

Manaen își ridicase propria biserică în stil roman, nu foarte mare, dar cu o arhitectură elegantă, pe terenul palatului. Când cei trei intrară în camera lui Manaen, Pavel îl felicită pentru ce înfăptuise.

– Un dar de la guvernator, zise Manaen încet. S-a gândit că ar fi potrivit ca toți creștinii aflați în slujba lui să aibă un templu potrivit pentru rugăciune.

– Titus îmi spune că mișcarea merge bine în Antiohia, zise Pavel.

Manaen se întoarse la masa lui și scoase un vraf de papirusuri.

– Aici e recensământul creștinilor. Cifrele mele sunt modeste. Am adăugat ceva mai mulți de o sută celor care erau când ai plecat tu. Dar atât Lucius, cât și Simeon Negrul aproape că și-au dublat congregațiile. Fiecare dintre ei și-a ridicat propria biserică. În toate zonele orașului avem acum câte o școală pentru copii, iar în zona lui Simeon avem o academie pentru preoții și diaconii în devenire. Prosperăm, Pavel.

– Aveți comunități de creștini și în orașele și satele din apropiere? întrebă Pavel.

– Doar în orașele mari, în Seleucia, Alexandretta și Harim, zise Manaen. În satele mici, superstițiile colective s-au dovedit imposibil de înfrânt.

– Barnaba s-a întors din misiunea lui în Cipru?

Manaen păli. Se uită neliniștit la Titus și la Marius.

– Barnaba a murit, zise el. Credeam că ai aflat.

Cuvintele îl izbiră pe Pavel. Era uluit și buimăcit, iar mintea lui refuza să accepte realitatea. Preoții văzură cum puternicul lor conducător începe să plângă, cu fața lui lungă cuprinsă de suferință, cu capul în mâini, cu vocea frântă și cu umerii scuturați de suspine. Multă vreme nu vorbi nimeni. Manaen chemă

o slujnică, iar ea le aduse un vin tare. Pavel suspina încă, dar își șterse ochii cu mâneca și sorbi din cupă.

– Bunul Barnaba a murit pe pământul lui natal, pentru cauza lui Iisus, zise Manaen încet. A fost omorât la doar patru luni după plecarea din Antiohia.

Încă suspinând, Pavel zise slab:

– Cum s-a întâmplat?

– După cum știi, vorbi Manaen, Barnaba era printre favoriții de la Curtea din Pafos și aducea noi adepți în fiecare săptămână. Într-o noapte, a fost ademenit pe o alee de către un bărbat care pretindea că era șchiop. Știi că el avea încredere în oricine. În întuneric, a fost înconjurat de o trupă de brute angajate de un curtean răzbunător de la palat. Ticăloșii l-au lovit pe Barnaba necontenit, până l-au lăsat sângerând pe stradă. Ioan Marcu l-a găsit încă în viață, dar abia mai respira. Medicul proconsulului a încercat să-l salveze, dar n-a reușit. Sergius Paulus s-a înfuriat și le-a ordonat soldaților să-i tortureze pe ticăloși până au spus numele curteanului care i-a pus să facă asta. Apoi, i-a executat pe toți, inclusiv pe acel curtean.

– Barnaba a fost îngropat ca martir? întrebă Pavel.

– Da, zise Manaen. Ioan Marcu s-a ocupat de asta. Iar Sergius Paulus a ridicat un templu mare și frumos în memoria lui.

– Unde e Ioan Marcu acum? întrebă Pavel.

– În Alexandria, zise Manaen. Ca să îi mai aline durerea, mama lui l-a trimis acolo la școală, pentru un an.

Pavel își mută privirea în altă parte. Încă încerca să cuprindă cu gândul pierderea uriașă pentru biserică și pentru el însuși. Se gândea la prima lor întâlnire la școala lui Gamaliel, la zilele lor petrecute împreună acolo, la vremurile bune, la drumurile diferite care îi aduseseră la Iisus, la cum a venit Barnaba și l-a chemat pentru a-i deschide apoi drumul spre Antiohia și spre aventurile prin care au trecut amândoi. Acum, singurul lui prieten, bărbatul care îi fusese ca un frate, era mort. Niciodată nu va mai vedea acea față plină de pistrui și nici nu va mai auzi acea voce serioasă. În secret, sperase că venind în Antiohia ar putea porni din nou împreună într-o călătorie prin Asia și chiar mai departe, așa cum făcuseră cândva. Dar nu mai era posibil. De atunci încolo, avea să fie singur, mereu singur.

Pavel își înălță capul și se întoarse spre ceilalți.

– Cu toate că și-a dat viața pentru Iisus în Cipru, Barnaba încă trăiește. Antiohia e cel mai mare și mai potrivit monument pentru el. El a fost conducătorul nostru aici, cel care a făcut din Antiohia capitala creștinismului. Atât timp cât creștinismul va dăinui aici, noi îi vom fi datori acestui om bun.

Se ridică de pe scaun.

– Acum, voi merge la biserica mea, zise el. O zi și o noapte o să stau singur și o să jelesc.

La stăruințele celor patru preoți din Antiohia, Pavel rămase câte trei săptămâni la fiecare dintre bisericile lor. De dimineața până seara predica, dădea

sfaturi, îi instruia cu privire la ritualuri, le explica doctrina și îi îndemna pe toți la treabă. La cererea lui Simeon, petrecu încă o săptămână la academia lui. Dar era nerăbdător să-și continue călătoria, să ajungă în inima Galatiei înainte de căderea zăpezii, iar apoi să meargă prin Frigia. Avea nevoie de un tovarăș de călătorie, cineva puternic și rezistent la drum. Voia un evreu, dar niciunul nu întrunea condițiile lui. Așa că îl alese pe blondul Titus.

La început, Titus nu se arătă prea dornic. Congregația lui avea nevoie de el și era în plină dezvoltare, iar el locuia într-o casă confortabilă, unde își continua și studiile. Dar Pavel îl convinse că cea mai mare provocare pentru el era să meargă acolo unde păgânii trăiau în întuneric și în sclavia superstițiilor, să le sădească în suflete speranța și să-i înalțe la credință. În ultima zi a lunii august, Pavel și Titus plecară din Antiohia în zori și porniră spre nord.

După vreo mie trei sute de kilometri străbătuți, un Pavel ostenit și sfârșit ajunse în Efes.

– A fost cea mai dificilă dintre călătoriile mele, le zise Pavel lui Acvila și Priscilei, în timp ce se lăsa pe un scaun din casa lor. Zece luni de opoziție și dispute. Zece luni doar ca să aflu că cei mai mulți dintre oamenii pe care eu și Barnaba i-am adus la Hristos sunt pierduți.

– Ce vrei să spui? întrebă Priscila. Ce s-a întâmplat?

– Trădare, zise Pavel. Trădare. De către Petru și Iacov. Grupul acela de conservatori cu inimile întunecate de Necuratul, aceiași care au răspândit frica

printre păgânii convertiți în Antiohia cu cinci ani în urmă, călătorește din oraș în oraș spunându-le oamenilor că trebuie să fie creștini circumcișii. Au semănat îndoiala și tulburarea, cu bună știință, iar conducătorii noștri locali – superficiali sau leneși sau amândouă la un loc – nu știu să le răspundă. Așa că bisericile din Galatia sunt scindate.

– Toate? întrebă Priscila.

– Listra, Iconium, Antiohia din Pisidia, bisericile mai noi din Galatia.

– Dar Siluan nu le-a citit epistola lui Iacov, în ultima lui călătorie acolo? Epistola prin care se spunea limpede că cei de alt neam sunt scutiți de tăierea împrejur?

– Ba da, epistola aceea confirma că problema fusese rezolvată în acel înalt consiliu, de către Iacov. Cel puțin așa credeam. Dar Asaph, liderul celor trei conservatori, pretinde că vorbește în numele bisericii-mamă din Ierusalim și consideră acea epistolă un fals, un truc al meu menit să ușureze drumul păgânilor către creștinism. Îmi pune la îndoială autoritatea și insistă să spună că nu sunt un apostol legitim, din cauză că nu fac parte dintre cei doisprezece.

– Cine i-a trimis în Galatia? întrebă Priscila.

– Iacov, zise Pavel. De asta sunt sigur. El i-a trimis în Antiohia și tot el i-a trimis în Galatia. Iacov e cu două fețe, un om în care nu poți avea încredere niciodată. Iar Petru, mereu invidios pe mine, îi face pe plac.

Titus vorbi pentru prima dată:

– Au încercat să ne ucidă în Iconium. Din fericire, unul dintre credincioși ne-a avertizat și am reușit să ne apărăm. Un centurion ne-a însoțit până departe.

Pavel strânse din dinți.

– Blestemat să fie Iacov și ai lui.

Priscila încercă să-i schimbe starea de spirit.

– Lasă-ne să-ți luminăm ziua, zise ea veselă. Avem vești bune de aici din Efes. Avem...

– Asta vreau să aud, o întrerupse Pavel, dar nu încă. Mai întâi, trebuie să salvez ceva din acest dezastru din Galatia. Deși bisericile sunt scindate, niciodată nu le voi preda iscoadelor perfide ale lui Iacov. Congregațiile și conducătorii lor trebuie să știe adevărul despre mine și despre cum mi-a fost încredințată Evanghelia, așa că voi scrie totul, în cuvinte care să nu lase loc neînțelegerilor, în cuvinte care să-i asigure pe credincioși și să-i mustre pe cei ce s-au îndepărtat de noi. O epistolă clară poate chiar să-i aducă înapoi pe unii dintre cei rătăciți.

– Vrei mai întâi să te purifici, să mănânci și să te odihnești? întrebă Priscila.

– Îndată ce voi fi curat, voi scrie. Cu mâna mea.

Pavel, apostol nu de la oameni, nici prin puterea vreunui om, ci prin Iisus Hristos și prin Dumnezeu Tatăl, care L-a înviat pe El din morți. Și toți frații care sunt împreună cu mine către bisericile Galatiei:

Har vouă și pace de la Dumnezeu Tatăl și de la Domnul nostru Iisus Hristos, Cel ce S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre, ca să ne scoată pe noi din acest veac

rău de acum, după voia lui Dumnezeu și a Tatălui nostru, Căruia fie-i slava în vecii vecilor. Amin!

Mă mir că așa degrabă treceți de la Cel ce v-a chemat pe voi, prin harul lui Hristos, la altă Evanghelie, care nu este alta, doar că sunt unii care vă tulbură și voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos. Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema! Precum v-am spus mai înainte, și acum vă spun iarăși: dacă vă propovăduiește cineva altceva decât ați primit – să fie anatema! Căci acum caut bunăvoința oamenilor sau pe a lui Dumnezeu? Sau caut să plac oamenilor? Dacă aș plăcea însă oamenilor, n-aș fi rob al lui Hristos. Dar vă fac cunoscut, fraților, că Evanghelia cea binevestită de mine nu este după om. Pentru că nici eu n-am primit-o de la om, nici n-am învățat-o, ci prin descoperirea lui Iisus Hristos. Căci ați auzit despre purtarea mea de altădată întru iudaism, că prigoneam peste măsură Biserica lui Dumnezeu și o pustiam. Dar când a binevoit Dumnezeu Care m-a ales din pântecele mamei mele și m-a chemat prin harul Său să descopere pe Fiul Său întru mine, pentru ca să-L binevestesc la neamuri, îndată nu am primit sfat de la trup și de la sânge.

Nici nu m-am suit la Ierusalim, la Apostolii cei dinainte de mine, ci m-am dus în Arabia și m-am întors iarăși la Damasc. Apoi, după trei ani, m-am suit la Ierusalim, ca să-l cunosc pe Chefa și am rămas la el cincisprezece zile. Iar pe altul din apostoli n-am văzut decât numai pe Iacov, fratele Domnului. Dar cele ce

vă scriu, iată, spun înaintea lui Dumnezeu, că nu vă mint. După aceea am venit în ținuturile Siriei și ale Ciliciei. Și după față eram necunoscut Bisericilor lui Hristos celor din Iudeea. Ci numai auziseră că cel ce ne prigonea pe noi, odinioară, acum binevestește credința pe care altădată o nimicea. Și slăveau pe Dumnezeu în mine.

O, galateni fără de minte, cine v-a ademenit pe voi să nu vă încredeți adevărului, pe voi, în ochii cărora a fost zugrăvit Iisus Hristos răstignit? Numai aceasta voiesc să aflu de la voi: din faptele Legii primit-ați voi Duhul, sau din ascultarea credinței? Atât de fără de minte sunteți? După ce ați început în Duh, sfârșiți acum în trup? Ați pătimit atâtea în zadar? Dacă a fost în zadar, cu adevărat.

Iar înainte de venirea credinței, noi eram păziți sub Lege, fiind închiși pentru credința care avea să se descopere. Astfel că Legea ne-a fost călăuză spre Hristos, pentru ca să ne îndreptăm din credință. Iar dacă a venit credința, nu mai suntem sub călăuză. Căci toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Hristos Iisus. Căci, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți întru Hristos Iisus.

Stați deci tari în libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi și nu vă prindeți iarăși în jugul robiei. Iată eu, Pavel, vă spun vouă: că de vă veți tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic. Și mărturisesc, iarăși,

oricărui om ce se taie împrejur, că el este dator să împlinească toată Legea. Cei ce voiți să vă îndreptați prin Lege v-ați îndepărtat de Hristos, ați căzut din har; căci noi așteptăm în Duh nădejdea dreptății din credință. Căci în Hristos Iisus, nici tăierea împrejur nu poate ceva, nici netăierea împrejur, ci credința care este lucrătoare prin iubire.[1]

Cu un gest nervos, Pavel îi înmânã femeii schița epistolei, iar Priscila o duse înăuntru. După ce o citi, i-o aduse înapoi.

– Chiar vrei să spui asta?

– Voi spune asta și chiar mai mult, zise Pavel. Voi cita din Scriptură, pentru a le dovedi că se înșală. Și voi scrie o încheiere împotriva circumciziei, cu litere mari, cu mâna mea. Apoi îmi voi scoate Galatia din cap și îmi voi începe treaba aici.

În dimineața următoare, cu epistola completată și trimisă galatenilor, Pavel le ceru Priscilei și lui Acvila un raport. Făcuseră multe în Efes. Convertiseră patruzeci și șapte de efeseni și țineau slujbe săptămânale în casa lor, până când aveau să pregătească un

[1] Pentru fragmentele preluate din Biblie s-a folosit traducerea din ediția *Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea și cu puterea de grijă a Preafericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991 (n. red).

cort mare. Pentru viitor, li se promisese o sală de cuvântări ca posibilă clădire pentru o biserică. De asemenea, găsiseră câțiva convertiți ce ar fi putut deveni diaconi și începuseră să îi pregătească. Îl auziseră pe un tânăr alexandrin numit Apollos vorbind în sinagogă cu elocință și limpezime despre Iisus și îl chemaseră la ei, să îl instruiască. Se mutase în Corint, unde Siluan îl primise cu brațele deschise ca nou învățător pentru congregația lui. Iar Timotei venise din Corint împreună cu Sostene.

– Sostene? întrebă Pavel.

– Da, zise Priscila. După judecata ta în fața lui Gallio, a fost atât de impresionat de intervenția ta împotriva celor care l-au bătut, încât s-a dus la Siluan, care l-a învățat ce înseamnă să fii creștin. A venit în Efes cu Timotei, ca să îți ceară iertare.

– Unde e Timotei? întrebă Pavel.

– La sala de cuvântări ce ne-a fost oferită, încearcă să-și dea seama cum s-o folosim mai bine, zise Priscila.

În timp ce mergeau într-acolo, Priscila zise:

– Aparține lui Tyrannus, moștenitorul unui miner bogat și unul dintre primii noștri convertiți. Când era copil, a fost la școală în Atena, iar aici s-a gândit să reconstruiască academia lui Platon. Dar nu s-a înscris nimeni, așa că ne-a oferit nouă clădirea, pentru biserică.

Timotei și Tyrannus îi așteptau în ușă. După o primire entuziastă, făcură un tur prin academia pustie a lui Tyrannus. Pavel își dădu seama imediat că era prea mică pentru biserica pe care și-o imaginase

el în Efes, dar era ideală pentru un alt scop, unul poate cu mult mai important.

Pe drumul dinspre Galatia își amintise că în deșert învățase că el, și nu Dumnezeu, trebuia să hotărască felul în care să-și ducă la îndeplinire misiunea. De când se despărțise de Barnaba, încercase să facă totul de unul singur. De acum înainte, însă, avea să predice mai puțin. Putea să-și folosească timpul și energia mai bine, să-i pregătească pe preoți și pe diaconi. Bisericile din Galatia se scufundaseră, în mare măsură, din cauză că el și Barnaba nu-i pregătiseră cum trebuie pe diaconi și pe ceilalți care ar fi trebuit să se ocupe de ele. În schimb, în Antiohia, îi învățaseră cu grijă și sârguință, dezvăluindu-le în profunzime doctrina și Scriptura și analizând tot ce făceau în timp ce predicau în piețe, veghind mereu atent asupra lor. Ca urmare, bisericile din Antiohia nu doar că rezistaseră, ci înfloriseră. În mintea lui, Pavel își întocmise un plan pentru pregătirea noilor preoți și diaconi din Efes și pentru trimiterea lor prin localitățile din zonă. Prin ei, putea duce Evanghelia la mult mai mulți oameni decât reușise vreodată singur. În plus, un preot bine pregătit era cea mai bună apărare împotriva falsei doctrine a celor care ar fi încercat să-l tulbure.

– E un loc ideal, îi zise el lui Tyrannus, dar nu ca biserică. Aici, cu voia ta, vom face un seminar, o academie unde îi vom pregăti pe preoți, pe diaconi, pe supraveghetori și pe toți cei care vor sluji biserica. În timp, din această școală vom trimite apostoli care să ducă mesajul lui Iisus Hristos în toată Asia.

– Minunat! zise Priscila fericită. Când începem?

– Întâi, tu și Acvila îi veți alege pe cei mai buni candidați pentru prima clasă. Timotei, pe tine te rog să pregătești un curriculum care să includă oratoria, scrisul, Scriptura, viața lui Iisus cu accent pe răstignire și înviere, natura credinței, imnurile, ritualurile. Ziua a patra a săptămânii păstrează-o pentru întrebările discipolilor, întrebări pe care mi le vor pune mie. Am învățat asta de la Gamaliel. Ăsta era felul lui de a afla ce știam și ce nu știam. Fă orarul în așa fel încât fiecare să petreacă trei după-amiezi pe săptămână printre oameni, să afle cum trăiesc, să le asculte plângerile și temerile, să le descopere visurile și speranțele.

Stabilește standarde înalte. Provoacă-i. Pune-i la încercare. Nu le vom da voie să iasă în piețe să predice până când nu vor fi bine pregătiți în acest seminarium. Nu până când nu vom fi siguri de priceperea lor, când îi vom trimite și în orașele din Asia.

Bătându-l pe Tyrannus pe braț, adăugă:

– Platon a pregătit oameni care să slujească statul. Mulțumită ție, noi vom pregăti oameni care să-l slujească pe Dumnezeu.

30

ÎMPĂCAREA

Cortul care le servea temporar efesenilor drept biserică era plin în acea după-amiază minunată de septembrie. Când Pavel ieși din casa Priscilei, aflată alături, privi în jur și se opri să admire frumusețea cerului anatolian lipsit de nori. Prima atingere a toamnei umplea aerul, era un anotimp pe care mereu îl aștepta cu bucurie, după căldura toropitoare a verii. În timp ce mergea prin congregație, care acum ajunsese la respectabila cifră de o sută douăzeci de creștini, un murmur trecu prin adunare, un semn de respect și plecăciune, care întotdeauna îi făcea plăcere.

Stând pe podium, văzu noi fețe în capătul și pe părțile laterale ale cortului. Nu avea să-i dezamăgească. Timp de trei ore vorbi cu ardoare despre promisiunea de izbăvire prin Iisus, îndemnându-i pe toți să trăiască în dragoste, milă, stăpânire de sine, apoi se rugară împreună și împărțiră pâinea și vinul. În încheierea slujbei, coborî printre ei, binecuvântă copiii și

le spuse cuvintele de încredere ale lui Iisus: „Pacea fie cu voi!"

În acea zi de sărbătoare, împărți masa bogată cu Acvila și Priscila, precum și cu lucrătorii și prietenii lor. După o rugăciune de mulțumire pentru prietenia și pentru viața lor cea tihnită, Pavel, împreună cu Aristarh și Onisim, plecară să predice în piață.

Efes era un oraș nou pe vremea lui Pavel, dar avea istorie. Disputat adesea, cucerit de Alexandru, dărâmat de cutremure, nu doar că dăinuise, ci înflorise. Cezarul Augustus cercetase portul și câmpia roditoare de pe malul râului Cayster și poruncise ca orașul să fie reconstruit și să devină un centru comercial. În timp, el și Tiberius dăruiseră Efesului un apeduct, băi publice, o școală, o bibliotecă, un templu închinat fertilității zeiței Diana și un magnific teatru în care încăpeau douăzeci și patru de mii de oameni. Pornind de la acel teatru, inginerii romani construiseră o stradă măreață spre port, Arkadine. Era mărginită de colonade care adăposteau prăvălii, hanuri și meșteri bijutieri care lucrau pentru cei bogați, iar aceștia erau mulți în Efes. Pentru plebei, la sud de Arkadine, era o agora, un dreptunghi de nouăzeci pe o sută zece metri.

În această piață aglomerată își aduceau țărani cei umili ceapa, măcelarii, mieii abia tăiați, pescarii, plasele pline, fierarii, ciocanele și forjele, iar brutarii, pâinea proaspătă. În acea agora venea Pavel o dată pe săptămână, uneori chiar de două ori, dar întotdeauna cu discipolii de la academie. Scopul lui era

să aducă acolo mesajul lui Iisus și să-i asculte pe învățăcei predicând.

Și atunci, ca în cele mai multe dintre zile, majoritatea celor din agora își vedeau de drum, iar unii se opreau să asculte sau să discute. Un preot de la templul Dianei îl contrazise pe Pavel spunând că recoltele abundente nu erau munca zeului său, ci un dar al zeiței lor, care era una a fertilității. O femeie cu un băiat mic ascultă o vreme, apoi îi puse întrebări lui Pavel. După ce îi explică mântuirea și izbăvirea, o chemă să ia parte la următoarea slujbă din cortul lor.

– Oricine se arată curios în legătură cu Iisus este un posibil creștin, le explică el lui Aristarh și lui Onisim. Convertirea, după cum am descoperit cu mult timp în urmă, vine mai ușor în compania altora decât atunci când ești singur.

Când văzură că orologiul se apropia de a noua oră, Pavel și cei doi discipoli ai lui se grăbiră spre sala de cuvântări a lui Tyrannus.

Stând în față, în timp ce discipolii se așezau la locurile lor, își trecu privirea peste sală și fu mulțumit de ce văzu. În șase luni, crease ceva important. Cel puțin jumătate dintre cei aflați în prima lui clasă aveau să ajungă discipoli. Așa cum plănuise, în timp, ei și urmașii lor aveau să ducă zorii creștinismul spre noi teritorii și către noi generații, încă nenăscute.

Era mândru de ei: Priscila, supraveghetor al școlii, mamă pentru toți, sfătuitor înțelept, devenea un vorbitor tot mai bun. Dacă obiceiurile ar fi permis ca o femeie să predice, ar fi fost la fel de bună ca un bărbat.

Timotei era copistul lui Pavel, specialistul în curriculum, prieten apropiat, cel mai bun însoțitor și omul pe care se putea bizui cel mai bine în orice. Titus din Antiohia, curajos, dar greu de urnit, avansa în studiile lui. Era plictisitor ca orator, dar toată lumea avea încredere în el. Aristarh, fiul educat al politarhului din Salonic, era și el un om pe care se putea bizui pentru ducerea la îndeplinire a unei sarcini, atâta vreme cât i se dădeau îndrumări clare, dar îi lipsea inițiativa. Secundus, tot din Salonic, era fiul cel darnic al unui om bogat și avea talent pentru a-i determina pe oameni să contribuie cu bani, dar nu avea putere de convingere în fața unei mulțimi și nici măcar în fața colegilor lui. Erastus, cândva trezorier al Corintului, încerca în van să priceapă esența filosofiei. Putea administra o congregație mare, dar vorbele lui nu aveau să ajungă niciodată la sufletele oamenilor.

Pe stânga era cel mai în vârstă din clasă, Sostene. Înainte ca tatăl lui să îl pună să se ocupe de administrarea banilor, mama îl trimisese la școala din Atena, apoi la o academie a rabinilor, din Ierusalim. Stilul lui de a vorbi era rigid, chiar pretențios. Darul lui era scrisul, pe care îl făcea cu stil și cu limpezime. Lângă el stătea cel mai tânăr, Onisim, un voluntar din Colossae. Ager la minte și cu vorbire fluentă, nu era doar unul dintre cei mai promițători, ci și cel mai folositor. Aducea apă din fântână în fiecare dimineață, făcea diverse treburi date de Priscila, curăța gresia și rearanja băncile la sfârșitul zilei. Gaius, negustorul de cai din Derbe, era gregar, vorbea mult și foarte

convingător. Dacă ar fi ajuns să priceapă logica mesajului lui Iisus, ar fi putut deveni un excelent predicator. Pe următoarele trei bănci erau cei mai noi: Artemas, tăietorul de piatră cu umeri largi, dintr-o zonă învecinată a orașului; Trophimus, un meditator de filosofie cu părul de aur, din Pergamum; Tychicus, cultivatorul îndesat de viță-de-vie, din Hierapolis; și Epaphras, tâmplarul tăcut și robust din Laodicea. Fiecare părea talentat, deși niciunul nu ieșise încă în evidență pe podium. În capăt stătea Sopater, țăranul din Beroea, care răspunsese provocării vieții din oraș și devenise un vorbitor bun și încrezător, cu aplecare spre dezbaterile publice. Sopater, se gândea Pavel, era următorul care putea să înceapă o misiune pe cont propriu.

La sfârșitul zilei, Pavel citea în odaia lui de la academie, când Priscila bătu la ușă.

– O delegație din Corint, din partea lui Chloe, tocmai a sosit și te așteaptă, zise ea. Vor să îți ceară sfatul în problema controverselor dintre facțiuni cu privire la doctrină.

Chloe avea o țesătorie în care lucrau douăzeci de femei. Prietenă cu Priscila, ea își adusese personalul să îl asculte pe Pavel; toți aleseseră să fie botezați. Prin firea ei, Chloe era un conducător înnăscut. Avea o minte ageră, încredere în sine și o voință puternică. Adesea, încercase să le dea femeilor un rol mai important în biserică. Pavel se opusese, păstrând tradiția evreiască potrivit căreia Dumnezeu îl vedea pe bărbat

superior, motiv pentru care cei doi se angajaseră în dezbateri aprinse pe această temă. Ea rămăsese fără argumente, în cele din urmă, dar câștigase respectul lui Pavel. Dacă venise cu o delegație la el, însemna că era important.

– Adu-i aici, imediat, zise Pavel.

Când intrară, Pavel le recunoscu îndată pe cele trei. Megara și Annia lucrau ca țesătoare pentru Chloe, iar Ifigenia era soția unui proprietar de vas.

– Chloe îți transmite salutări, zise Ifigenia. De asemenea, îți cere să continui să te rogi pentru ea și poporul ei și speră că vei veni în curând la biserica din Corint, unde ești foarte stimat.

– Asta promit să fac, zise Pavel. Ce vești aduceți din Corint?

– Avem nevoie de ajutorul tău, răspunse Ifigenia. Avem probleme pe care doar tu le poți rezolva și întrebări la care doar tu poți răspunde.

Pavel le privi pe cele trei, fețele lor serioase și atitudinea încordată.

– Siluan știe că sunteți aici?

– Da, răspunseră cele trei, aproape la unison. De fapt, el a încurajat-o pe Chloe să ne trimită la tine, zise Ifigenia și scoase un pergament. El ne-a aprobat și lista.

– Care e prima problemă? întrebă Pavel.

– Biserica noastră e divizată în facțiuni. Unii spun „eu țin de Pavel", alții spun „eu țin de Apollos", iar alții „eu țin de Petru" sau „eu țin de Hristos".

Pavel se încruntă și dădu din cap.

– Cu toții îi aparținem lui Iisus Hristos. El a fost cel care s-a răstignit și ne-a adus mântuirea, nu Apollo, nu eu.

Începu să citească lista lor.

– Surorile mele, zise el, aceste probleme necesită mai mult decât o discuție pe fugă. Veniți mâine la a treia oră. Voi ține un colocviu cu voi trei, pe marginea tuturor întrebărilor pe care le veți ridica și va fi prezent și un scrib. El va nota discuțiile noastre și vă voi da răspunsuri scrise la problemele importante: o epistolă pe care să o duceți în Corint.

Îndată ce plecară cele trei, Pavel îl chemă pe Sostene și îi spuse că el va fi scribul ce va lua parte la colocviul cu cele trei, de a doua zi.

– Dar eu nu am experiență în scrierea unor astfel de epistole, zise Sostene.

Pavel respinse această obiecție cu un gest al mâinii.

– Te voi învăța eu. Orice epistolă întocmită bine se deschide cu o formulă de adresare și cu o binecuvântare. Scrie: „Eu, Pavel, desemnat ca apostol al lui Iisus Hristos prin voința lui Dumnezeu, și Sostene, fratele nostru, către biserica lui Dumnezeu din Corint, către cei care au fost sfințiți în numele lui Iisus Hristos și au fost numiți poporul sfânt al lui Dumnezeu și către toți de pretutindeni care cred în Iisus Hristos. Har și pace vouă, de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos.“ O epistolă bună trebuie să continue cu mulțumiri, mai exact cu o rugăciune scrisă. Este chemarea noastră plină de ardoare, ca să se pogoare asupra noastră harul lui Dumnezeu

și, indirect, este o laudă pentru cei cărora ne adresăm. Astfel, zicem: „Întotdeauna îi aduc mulțumiri Dumnezeului meu cu privire la voi, pentru că ați fost binecuvântați prin faptul că Domnul nostru Iisus Hristos vi s-a arătat, cel care vă va și primi la El în cele din urmă, pe voi cei fără de păcat."

Apoi ajungem la partea cea mai importantă a scrisorii, de departe cea mai lungă și mai amănunțită, iar asta o vei scrie, desigur, din discuțiile noastre de mâine. În final vin chemarea, lauda, binecuvântarea și harul. Acestea le voi scrie cu mâna mea.

Pavel se opri și ridică mâinile.

– Te vei descurca bine, Sostene. Vino la a treia oră mâine. Priscila va fi și ea aici. Ea e înțeleaptă, are o ureche atentă la nuanțe și ochi potrivit pentru lumea din jur.

La ora stabilită, cei șase se adunară în odaia lui Pavel, cele trei femei din Corint stând respectuos pe băncile aflate de-a lungul peretelui, Priscila, hotărâtă și serioasă, pe un scaun aproape de ele, iar Sostene la masa de scris. Pavel stătea în centru.

– Ifigenia, începu Pavel, citește prima problemă de pe pergament.

– După cum am spus ieri, în funcție de cine i-a botezat, unii te urmează pe tine, alții pe Apollos, alții pe Petru...

Pavel o întrerupse:

– Iată răspunsul meu: întrucât toți îi aparținem lui Iisus Hristos, cum pot exista astfel de împărțiri?

Hristos s-a rupt pe sine? Cu toții am fost botezați în numele lui Iisus Hristos. De ce există printre voi invidie și ceartă? Nu trăiți cu toții după ceea ce ați învățat de la Dumnezeu? Suntem copiii lui Dumnezeu. Potrivit harului pe care Dumnezeu mi l-a dat, am pus bazele Evangheliei. Dar alții sunt cei care construiesc peste ea. Haideți să nu îi preamărim pe oameni, nici pe Pavel, nici pe Apollos, nici pe Petru, nici lumea, nici viața, nici moartea, nici lucruri prezente, nici lucruri viitoare – toate sunt ale voastre. Voi sunteți ai lui Hristos, iar Hristos este al lui Dumnezeu.

Pavel începu să se plimbe prin odaie.

– Niciunul dintre voi nu trebuie să se împăuneze cu propria importanță și să se compare cu alții. Nu spun lucrurile astea ca să vă rușinați, ci ca să vă fac atenți, ca pe copiii mei iubiți. Dacă Dumnezeu va vrea, voi veni la voi în curând. Și mă voi interesa nu de ce spun oamenii care își dau importanță, ci dacă au sau nu putere. Pentru că împărăția lui Dumnezeu nu stă în cuvânt, ci în putere. Ce vreți? Să vin la voi cu o nuia sau cu dragoste?

Toți rămaseră tăcuți după acel lung răspuns.

– Ifigenia, întrebă el, care e următoarea problemă?

– Unul dintre frații noștri se culcă cu mama lui vitregă, zise ea. Și continuă să vină la rugăciunile noastre.

– Înlăturați-l din mijlocul vostru, zise Pavel. Nu știți că un pic de drojdie face să crească tot aluatul? Când spunem „căci Hristos, Paștele nostru a fost jertfit; lasă-ne să sărbătorim“, nu mâncăm vechea pâine

diavolească, ci noua pâine nedospită, a sincerității și a adevărului. Nu împărțiți niciodată pâinea cu cineva care e adulterin sau cu unul care râvnește la ce nu e al lui, cu un idolatru sau cu un ponegritor, cu un bețiv sau cu un prădător.

Ifigenia citi mai departe.

– Unii dintre adepții noștri, care se plâng unul de altul, caută dreptate la judecata romanilor.

– Rușine lor, zise Pavel. Cum pot cei nedrepți să facă dreptate celor deja drepți? Frate contra frate judecat de necredincioși! Printre voi nu e niciunul care să poată face o judecată dreaptă? E greșit să vă judecați între voi. De ce să vă înșelați unul pe altul? Știți că cei nedrepți nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu? Nu vă lăsați duși pe căi greșite – nici de către adulteri, nici de către idolatri, nici de către hoți, nici de către ponegritori, nici de către bețivi, nici de către cei ce râvnesc la ce nu-i al lor – niciunul dintre aceștia nu va moșteni împărăția lui Dumnezeu.

Annia vorbi:

– Ca evreică, sunt îngrijorată de faptul că unii membri de alt neam din biserica noastră spun: „Legea evreiască nu ni se aplică nouă. Ne putem însoți în orice fel ne face plăcere."

– Trupul nu e pentru păcate, ci pentru Domnul, zise Pavel. Nu vă aduceți aminte că trupurile voastre fac parte din trupul lui Hristos? Cei care păcătuiesc trupește păcătuiesc împotriva Trupului Său. Trupul vostru este un Templu al Duhului Sfânt primit de la Dumnezeu.

Annia continuă:

– Atunci, care e regula pentru relațiile dintre soți?

– Fiecare bărbat să aibă soția lui și fiecare femeie să aibă soțul ei, zise Pavel. Fiecare soț să îi dea soției lui ce i se cuvine, la fel și femeia soțului ei. Soția nu este stăpână pe trupul ei, dar bărbatul ei este. La fel, bărbatul nu este stăpân pe trupul lui, dar soția lui e. Nu trebuie să se priveze unul de altul decât printr-o înțelegere făcută pentru un timp în care sunt liberi să postească și să se roage. Și apoi să se reunească, altfel Satana îi poate ispiti. Dar eu vă spun asta ca învoire, nu ca pe o poruncă. Aș vrea ca toți oamenii să fie ca mine, dar fiecare are propriul har de la Dumnezeu, unul într-un fel, altul în alt fel.

– Ce le sfătuiești pe văduve? întrebă Annia.

– Văduvelor și bărbaților necăsătoriți le spun că e bine pentru ei să rămână așa cum sunt. Dar dacă nu se pot stăpâni, atunci să se căsătorească. E mai bine pentru ei să se căsătorească decât să ardă de dorință.

– Care e sfatul tău pentru cazurile în care există neînțelegeri între soț și soție și se ajunge la separare? întrebă Annia.

– Eu poruncesc căsătoria – nu eu, ci Dumnezeu –, nu despărțirea. Dar dacă femeia e separată, să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul ei. O soție nu trebuie să-și lase soțul.

Veni altă întrebare de la Annia:

– Dacă unul din soți devine creștin, iar celălalt nu, trebuie să rămână căsătoriți?

– Asta e regula mea, nu a lui Dumnezeu, zise Pavel. Dacă vreun frate are o soție necredincioasă, iar ea consimte să trăiască alături de el, să nu o părăsească. Iar dacă o soră are un soț necredincios și el consimte să trăiască alături de ea, să nu îl părăsească. Pentru că soțul necredincios se purifică prin soția lui, iar soția necredincioasă, prin soțul ei. Astfel, copiii vor fi sfințiți.

Pavel ridică o mână în semn de mustrare.

– Dacă cel necredincios se separă, să fie lăsat să plece. Fratele sau sora nu este legată în sclavie de necredincios.

Megara, cea mai tânără dintre trimisele lui Chloe, așteptase tăcută. Acum, avea prilej să vorbească.

– Pavel, tu spui că toți ar trebui să rămânem așa cum suntem. Propui ca fecioarele din biserică să nu se mărite?

– În privința asta nu am nicio poruncă de la Dumnezeu, zise Pavel. Dar vă dau un sfat, ca și unul care a primit de la Domnul darul de a fi credincios. Dacă ești bărbat și te căsătorești, nu păcătuiești. Dacă o fecioară se căsătorește, nu păcătuiește. Dar aceia care se căsătoresc atrag către ei o grămadă de probleme pământești, numai că vă voi scuti acum de ele. Ca un vas cu pânzele în vânt, timpul se mișcă acum repede înspre ziua în care Iisus se va întoarce pe pământ. Așadar, e bine ca oamenii să rămână așa cum sunt, pentru că lumea, așa cum o știm noi, nu va mai fi. Celor necăsătoriți le pasă de vrerea Domnului, se gândesc cum să îi facă pe plac, dar bărbaților căsătoriți

le pasă de lucrurile lumești, se gândesc cum să-și mulțumească soția. Cel mai potrivit e să îl aștepțați pe Iisus și să vă lipsiți de distracțiile lumești. După un moment de gândire, adăugă: Dacă un bărbat cu o patimă nestăvilită se poartă cu nerușinare față de logodnica lui, să se căsătorească. Astfel, nu păcătuiește. Dar cel care se ține tare și își strunește pofta pentru a-și păstra fecioria bine face. La fel și cei care se căsătoresc. Dar cei care rămân curați, așa cum au venit pe pământ, fac și mai bine.

Ifigenia citi din nou de pe listă:

– Obiceiul păgânilor din Corint este să jertfească animale către zeii lor falși și să vândă în piețe părțile pe care nu le mănâncă. Creștinii pot mânca această carne?

– Noi știm că un idol nu reprezintă nimic în lume și că nu există decât un singur Dumnezeu, răspunse Pavel. El reprezintă totul pentru noi, iar noi suntem totul pentru El. Mâncarea nu ne încredințează lui Dumnezeu, așa că aveți libertatea de a mânca. Dar aveți grijă cum folosiți această libertate. Mai degrabă decât să mâncați carne și să-i smintiți astfel pe frații voștri, nu mâncați carne deloc.

Se opri din mers, își lăsă capul într-o parte, apoi în cealaltă, meditând.

– Mâncați tot ce se vinde în piață, nu priviți nimic prin prisma conștiinței. Pentru că pământul e al Domnului. Iar dacă vreun necredincios vă invită la masă și vreți să mergeți, mâncați tot ce vi se pune în față, nu judecați.

Priscila ridică mâna.

– Dar, Pavel, primul tău răspuns către Ifigenia îl contrazice pe al doilea.

Pavel ridică din umeri.

– Știu. Voi clarifica în scris. Ce urmează, Ifigenia?

– Unele obiecții cu privire la actul de a oferi casă și masă celor care lucrează pentru noi în biserică, zise ea.

Fața lui Pavel se înroși de furie.

– Eu nu sunt apostol? Nu sunt liber? Nu l-am văzut pe Domnul Iisus Hristos? Voi nu sunteți munca mea pentru Domnul? Apărarea mea în fața celor care mă cercetează este asta: nu avem dreptul să mâncăm și să bem? Nu avem dreptul să avem o soră, o soție, la fel ca Petru, ca alți apostoli sau ca frații lui Iisus? Cine plantează o viță-de-vie și nu îi mănâncă rodul? Dacă noi am sădit în voi sămânța credinței, nu ne putem bucura de lucrurile voastre lumești? În Templu, aceia care servesc la altar împart altarul. La fel, Domnul a poruncit ca aceia care predică Evanghelia să trăiască din Evanghelie. Dar eu nu m-am folosit de acest privilegiu. Eu ofer Evanghelia fără să cer nimic. Eu mă înrobesc și încerc să aduc cât mai mulți la Hristos. Dacă vreau să aduc de partea noastră un evreu, devin evreu. Dacă mă adresez altor neamuri, devin asemenea lor. Când e vorba de cei slabi, devin slab. Devin tot ce e nevoie, doar ca să pot salva cât mai mulți.

– Femeile trebuie să își acopere capetele și fețele când se roagă în biserică? continuă Megara.

– Se știe că Dumnezeu este capul lui Hristos, Hristos este capul bărbatului, iar bărbatul este capul femeii, zise Pavel. Un bărbat nu trebuie să-și acopere capul când se roagă la Dumnezeu, pentru că el este imaginea lui Dumnezeu. Dar femeia este slava bărbatului. Din cauza asta, femeia trebuie să fie stăpână pe propriul ei cap. Gândiți-vă voi. Este potrivit pentru o femeie să se roage la Dumnezeu descoperită? Nu ne învață însăși natura că, dacă un bărbat își împodobește părul, asta îi aduce dezonoare? Dar, dacă o femeie își împodobește părul, este o splendoare. Totuși, dacă cineva crede că acest lucru este prilej de dispută, atunci să știe că nu avem un astfel de obicei în biserica lui Dumnezeu.

– Această problemă privește ritualul Cinei Domnului, zise Ifigenia. Unii aduc pâine și vin în biserică, pentru ceremonie, apoi mănâncă și beau înainte de sosirea altora. Se cuvine să facă asta?

– Nu, zise Pavel. Să se adune în acest fel face mai mult rău decât bine. O astfel de adunare nu este Cina Domnului. Amintiți-vă că eu am primit de la Domnul acest ritual pe care vi l-am adus vouă: în noaptea în care a fost trădat, Iisus a luat pâine și, mulțumind, a rupt-o și a spus: „Luați, mâncați, acesta este trupul meu, care se frânge pentru voi. Faceți asta întru pomenirea mea.“ După cină, a luat cupa, spunând: „Acesta este sângele meu, al legii celei noi. De câte ori veți bea, faceți asta întru pomenirea mea.“ De aceea, de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest vin, veți proclama solemn moartea Domnului, până când

el va veni. Oricine va mânca această pâine sau va bea acest vin în mod nedemn va fi vinovat de pângărirea trupului și a sângelui lui Iisus.

Era rândul Anniei:

– Ades, ai vorbit despre darurile spirituale. Le primesc toți?

– Același Dumnezeu lucrează în toate. Fiecăruia îi este dată o anumită parte din spirit: unuia un cuvânt de înțelepciune, altuia un cuvânt de pricepere, unuia credința, altuia darul de a vindeca, unuia puterea de a face minuni, altuia profeția, unuia darul rugăciunii, altuia înțelegerea limbilor. Chiar dacă trupul e unul, el e făcut din mai multe părți. La fel e și Hristos. Pentru că toți am fost botezați de același duh, într-un singur trup, fie că suntem evrei sau nu, fie sclavi, fie oameni liberi, toți am fost uniți în duh. Voi sunteți trupul lui Hristos, fiecare câte un membru, fiecare o parte dintr-un întreg. Iar Dumnezeu i-a pus pe unii în biserică: în primul rând, apostolii. Apoi, profeții, apoi, predicatorii, apoi cei care săvârșesc minuni, apoi cei cu darul tămăduirii, cei care-și ajută aproapele, cei care conduc, cei cu harul vorbirii. Zeloșii se străduiesc să obțină daruri mai bune.

– Când li se va permite femeilor să vorbească în biserică? întrebă Annia.

– Obiceiul e ca femeile să tacă în biserică, zise Pavel. Nu le este permis să vorbească, ci să fie supuse, cum zise Legea. Dacă doresc să afle ceva, să îi întrebe pe soții lor acasă, pentru că e o rușine pentru o femeie să vorbească în biserică.

Cele patru femei începură să dea din cap cu putere, iar Annia interveni:

– Dar mai devreme ai spus că femeile pot profeți în biserică, atât timp cât au capetele acoperite. Iar noi avem femei diaconi în Achaia, care vorbesc. Vrei să impui regula sinagogilor în biserica lui Hristos?

– Într-adevăr, este părerea mea că ar trebui să respectăm legea lui Moise în această privință, nu este o poruncă a lui Dumnezeu.

Priscila îl întrerupse:

– Din nou te contrazici, Pavel. Sugerezi că părerea ta este superioară voii lui Dumnezeu?

Bărbatul nu răspunse.

După o tăcere încordată, Ifigenia zise:

– Unii își pun întrebări în legătură cu învierea. Ei spun: „Cum poate fi adus la viață un om mort?" sau „Ce fel de trup au oamenii când se întorc?"

Pavel vorbi foarte direct:

– Eu v-am învățat Evanghelia ce mi-a fost revelată. Hristos a murit pentru păcatele noastre. A fost îngropat și s-a ridicat din mormânt a treia zi, așa cum spun Scripturile. Voi ați primit-o și ați acceptat-o. Este cuvântul care vă va salva dacă veți posti așa cum spune Evanghelia, altfel, credința voastră va fi în van. Cu adevărat, Iisus a fost ridicat din morți. Dacă nu, atunci de ce suntem botezați în numele lui Hristos cel înviat?

Se uită spre Ifigenia, dar ea rămase așteptând. Din nou, interveni Priscila.

– Partea a doua a problemei, Pavel. În ce trup ne întoarcem?

– Proștilor! Sămânța pe care ați văzut-o nu prinde viață până când nu moare și este îngropată. Voi ați văzut un grăunte gol, de grâu sau orz, iar Dumnezeu îi dă trup potrivit voinței sale. La fel și învierea din morți. Este însămânțat un trup pământesc. Este înviat un trup spiritual. Cu toții vom fi schimbați – într-un moment, cât ai clipi, la ultima suflare.

Ifigenia ridică pergamentul.

– O ultimă întrebare, zise ea. Când facem colectă pentru săracii din Ierusalim?

– În prima zi a săptămânii, aceea e ziua Domnului. Puneți fiecare ceva deoparte, aduceți ce vă prisosește, astfel încât să se adune până când voi veni în Corint. E posibil să petrec iarna cu voi, înainte să duc banii la Ierusalim.

La sfârșitul întâlnirii, Ifigenia strânse și legă pergamentul. Ea și surorile ei se ridicară să plece.

– Întrucât voi ați venit ca delegație a bisericii să îmi cereți sfatul, zise Pavel, ar trebui să duceți această epistolă bisericii din Corint.

– Când va fi gata? întrebă Ifigenia.

– În două zile, zise Sostene.

Ifigenia se uită la celelalte. Toate fură de acord să aștepte epistola.

Urmând cu atenție învățămintele lui Pavel și lucrând toată noaptea, Sostene termină epistola până a doua zi dimineață. I-o dădu lui Pavel, care o luă și se puse pe treabă. Revăzu epistola, propoziție cu propoziție. Citindu-și fără menajamente propriile

cuvinte și îndemnuri, fu mulțumit că le răspunsese femeilor din Corint cu atâta candoare și energie. Unele răspunsuri n-aveau limpezime, e-adevărat, dar își aminti că la unele întrebări nu existau răspunsuri clare. Cu cât citea mai mult, cu atât îi plăcea mai mult ce făcuse Sostene. În final, totuși, analizând epistola în ansamblu, se gândi că lipsea ceva – un pasaj care să meargă mai direct la sufletul creștinilor. Luă un papirus nou și scrise un imn de dragoste.

De-aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător.

Și de-aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de-aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am nimic nu sunt. Și de-aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește.

Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește.

Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul.

Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.

Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă.

Dragostea nu cade niciodată. Cât despre proorocii – se vor desființa; darul limbilor va înceta; știința se va sfârși.

Pentru că în parte cunoaștem și în parte prorocim.

Dar când va veni ceea ce este desăvârșit, atunci, ceea ce este în parte se va desființa.

Când eram copil, vorbeam ca un copil, simțeam ca un copil, judecam ca un copil; dar când m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale copilului.

Căci vedem acum ca prin oglindă în ghicitură, iar atunci, față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște pe deplin, precum am fost cunoscut și eu.

Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea, dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea.

După ce Sostene făcu toate schimbările și epistola fu gata, Pavel o chemă pe Priscila și o puse să i-o citească. La sfârșit, zise:

– Crezi că ar trebui să spun ceea ce nu cred?

– Nu, zise Priscila. Dar cred că refuzi cu încăpățânare să recunoști că te contrazici. Mai mult, diminuând rolul femeilor din Corint, nu îți dai seama de rolul pe care noi îl avem în atragerea către Iisus Hristos atât a bărbaților, cât și a femeilor.

Pavel nu mai făcu nicio schimbare, dar le chemă pe cele trei femei să fie acolo în timp ce el scrise concluziile, cu mâna lui.

Bisericile din Asia vă trimit gândurile lor bune. Acvila și Priscila vă salută în numele Domnului, împreună cu cei care se adună la biserica din casa lor.

Toți frații și toate surorile vă salută. Întâmpinați-vă unul pe altul cu un sărut sfânt.

Eu scriu acest salut cu mâna mea. Pavel.

Dacă cineva nu îl iubește pe Domnul Iisus Hristos, să fie blestemat.

Domnul nostru vine.

Harul Domnului Iisus Hristos să fie cu voi! Dragostea mea fie cu voi întru Iisus Hristos. Amin.

După ce zvântă papirusul până ce scrisul se uscă, Pavel i-l dădu Ifigeniei.

– Spune-i lui Siluan că această epistolă trebuie citită timp de șase săptămâni la slujbele din toate bisericile din Achaia. Dumnezeu să vă binecuvânteze și să vă păzească în călătoria voastră.

31

POTRIVNICIA

Totul merse bine în Efes, până într-o după-amiază de vară, când Pavel, îndreptându-se dinspre piață spre odaia lui de la școală, o văzu pe Priscila alergând spre el. Era palidă și speriată.

– Am vești rele, zise ea. Onisim e sclav fugar.

– Onisim un sclav? Un sclav fugar? Cine zice?

– Tocmai mi-a mărturisit chiar el, zise Priscila. A văzut niște soldați care arestau un fugar în piață și s-a speriat că ar putea fi prins, iar tu biciuit, din cauză că l-ai ascuns.

– A zis cine îi e stăpân?

– Filimon din Colossae, zise Priscila. Onisim mi-a spus că te-a auzit vorbind în Colossae și și-a dorit să fie creștin. S-a gândit că asta nu va fi posibil ca sclav, așa că a fugit de pe proprietatea lui Filimon, sperând să te găsească în Efes. Și, desigur, te-a găsit.

Pavel clătină din cap.

– E unul dintre cei mai promițători elevi și preferatul tuturor de la academie, zise el, dar trebuie să

îl înapoiem lui Filimon. Eu urăsc sclavia. Nici tata, nici mama n-au avut sclavi. Niciodată n-am înțeles cum evreii, ai căror strămoși au fost în sclavie, îi pot face sclavi pe alți semeni de-ai lor. Dar acesta este un mod de viață acceptat și de unii, și de ceilalți.

– Onisim așteaptă în odaia ta de la academie, zise Priscila. Vrea să te roage să îl lași să rămână aici. Timotei încearcă să îl liniștească.

Când Pavel intră, Onisim căzu în genunchi și începu să plângă.

– Nu mă trimite înapoi. Aș putea fi ucis, pentru că am fugit.

Pavel puse mâna pe umărul tânărului.

– Ridică-te, Onisim. Tu știi că legea evreiască și cea romană consideră o crimă adăpostirea unui sclav fugar, așa că nu am de ales, trebuie să te trimit înapoi la stăpânul tău. Dar știu că Filimon e un creștin devotat, bun și drept. Dacă te întorci din proprie inițiativă, îi va fi mult mai ușor să te ierte.

Onisim continua să suspine.

– Nu deznădăjdui, zise Pavel. Ți-ai încredințat viața lui Hristos, iar el te va scoate nevătămat din această situație grea. Îți voi da o epistolă pentru Filimon, în care voi face apel la bunătatea lui și la simțul dreptății.

Se întoarse spre Timotei și rămase pe gânduri o clipă.

– Scrie asta:

Pavel, cel pus în lanțuri pentru Iisus Hristos, și fratele Timotei, iubitului Filimon, împreună lucrător cu noi. Și surorii Apfia și lui Arhip, cel împreună

oștean cu noi, și Bisericii din casa ta. Har vouă și pace de la Dumnezeu, tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos! Mulțumesc pururea Dumnezeului meu, pomenindu-te în rugăciunile mele. Auzind despre dragostea ta și despre credința pe care o ai către Domnul Iisus și către toți sfinții. Ca părtășia ta la credință să se facă lucrătoare în deplina cunoștință a oricărei fapte bune, pe care o faceți pentru Hristos Iisus. Căci am avut multă bucurie și mângâiere din dragostea ta, întrucât inimile sfinților s-au odihnit prin tine, frate. De aceea, deși având întru Hristos tot dreptul să-ți poruncesc ce se cuvine, pentru dragoste îți fac mai degrabă o rugăminte. Așa cum sunt eu, Pavel, ca un bătrân, iar acum și pus în lanțuri pentru Hristos, te rog pe tine pentru fiul meu, pe care l-am născut fiind în lanțuri, Onisim. Cel ce altădată nu-ți era de folos, dar acum și ție, și mie mi-e de folos, pe acesta ți l-am trimis, pe el însuși, adică inima mea; primește-l. Eu voiam să-l țin la mine, ca în locul tău, să-mi slujească mie, care sunt în lanțuri pentru Evanghelie. Dar n-am voit să fac nimic fără de încuviințarea ta, ca fapta ta cea bună să nu fie ca de silă, ci de bunăvoie.

Căci poate pentru aceea a fost despărțit de tine câtva timp, ca veșnic să fie al tău. Dar nu ca rob, ci mai presus de rob, ca pe un frate iubit, mai ales pentru mine, dar cu atât mai vârtos pentru tine, și după trup, și în Domnul.

Deci, dacă mă socotești părtaș cu tine, primește-l pe el ca pe mine. Iar de te-a păgubit cu ceva sau îți este dator cu ceva, pune aceasta în socoteala mea. Eu,

Pavel, am scris cu mâna mea, eu îți voi plăti, ca să nu-ți spun că și tu îmi ești dator cu tine însuți. Da, frate, eu te rog, fă-mi binele acesta în Domnul. Liniștește inima mea în Hristos! Bine încredințat de ascultarea ta, ți-am scris ție, știind că vei face chiar mai mult decât cele ce-ți spun. Și odată cu aceasta pregătește-mi loc de găzduit, fiindcă nădăjduiesc că, prin rugăciunile voastre, voi fi dăruit vouă.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu duhul vostru! Amin.

După ce Pavel termină, Timotei întrebă:

– N-ar trebui să te adresezi și bisericii din Colossae?

– Nu în această epistolă personală către Filimon, zise Pavel. Dar, da, ar trebui să apreciem și progresele celor din Collosae. Tu și Priscila veți întocmi o astfel de epistolă, iar eu o voi semna.

Priscila ridică o mână în semn de avertisment.

– Unul dintre noi ar trebui să îl însoțească în călătoria lui către Filimon. Altfel, cineva ar putea să îl recunoască și să îl prindă, pentru recompensă.

– Așa e, zise Pavel. Spune-i lui Tychicus să meargă cu el. El cunoaște zona.

În partea opusă a orașului, în zona artizanilor, un argintar pe nume Demetrius îi adunase în stradă pe ceilalți meșteșugari care confecționau statuete din argint ale Dianei, zeița fertilității. Stând pe o cutie, Demetrius zise:

– Probabil că ați văzut și ați auzit despre acel om numit Pavel, care le spune celor care îl ascultă prin piețe că zeii făcuți de mâna omului nu sunt zei. În felul acesta, el ne desconsideră meșteșugul, ne face să pierdem bani și ne profanează zeii. Noi din asta trăim. Îl vom lăsa pe acest străin să ia pâinea de la gura copiilor noștri? Nu! E timpul să facem ceva!

– Minunată este Diana pentru efesieni! strigă un tânăr argintar și toți ceilalți îl urmară, după care întreaga adunare începu să mărșăluiască pe străzi, îndemnând tot orașul la revoltă. Năvălind în piață, mulțimea puse mâna pe Gaius și pe Aristarh, care predicau acolo, și îi traseră spre teatru, unde unii deja se așezau pe locuri, pregătiți să privească vreun omor sângeros.

Timp de două ore, mulțimea îi lovi pe cei doi prizonieri, până când, brusc, toți ochii se întoarseră spre un oficial în togă care înainta încet printre ei, spre scenă. Efesenii îl recunoscură pe Deion, clericul orașului. Cu un aer de autoritate calmă, Deion ceru liniște și începu să vorbească.

– Efeseni, ce om e acela care nu știe că acest oraș este păstrătorul templului marii zeițe Diana și a statuii ei venite din ceruri? Întrucât cunoaștem cu toții acest adevăr de netăgăduit, este imperios necesar să rămâneți calmi și să nu faceți nimic nesăbuit. Acești oameni pe care i-ați prins nici nu au jefuit templul, nici nu au profanat-o pe zeița noastră. Dacă, totuși, Demetrius sau oricare alt meșteșugar de aici are vreo plângere împotriva cuiva, ar trebui să o prezinte Curții sau pronconsulului. Pentru că noi riscăm acum să fim

acuzați de provocarea unei revolte. Nu există nicio justificare pentru a fi aici laolaltă. De aceea, declar încheiată această adunare.

Plini de vânătăi și de zgârieturi, Aristarh și Gaius se întoarseră la academie și îi povestiră lui Pavel ce se întâmplase. După ce terminară și se lăsară curățați, Pavel îl chemă pe Timotei:

– Ai grijă. Garda proconsulului va veni după mine mâine.

Nu a doua zi, ci în mai puțin de o oră, o gardă de la palat îl luă pe Pavel și îl duse în fața magistratului.

– Ești acuzat de rebeliune împotriva cezarului.

– Cine face acuzația? întrebă Pavel.

– Demetrius și breasla argintarilor, zise magistratul, arătând spre acuzatori.

– Fiind cetățean roman, am dreptul la o judecată pe loc, zise Pavel.

– Doar proconsulul Capito Canuleius poate lua hotărâri în cazurile de rebeliune, vorbi magistratul. Dacă el te găsește vinovat, *ius gladii*[1], poate ordona să fii executat.

– Cer să apar în fața proconsulului de îndată, zise Pavel.

---

[1] În lb. latină în original, expresia înseamnă literal „dreptul sabiei" și se referă la autoritatea de netăgăduit pe care și-o poate exercita un individ sau un grup de a trimite la moarte pe cineva pentru o vină de neiertat (n. red).

– E pe câmpul de luptă cu legiunea lui, răspunse magistratul și arătă spre comandantul gărzilor palatului, care îl conduse pe Pavel spre temniță.

Timotei sosi la el, îi aduse apă și mâncare și îl găsi încruntat și pierdut în gânduri.

– Viața mea e în pericol, îi zise el lui Timotei, dar din asta va veni mântuirea mea. Îl voi preamări pe Iisus, chiar dacă asta va însemna moartea mea. Dacă voi trăi va însemna că îmi voi continua munca grea și fructuoasă. Dacă voi părăsi această viață, voi fi cu Iisus. Și va fi mult mai bine pentru mine. Nu știu ce să-mi doresc. Sunt prins între cele două. Totuși, să rămân în viață este o nevoie mai mare pentru omenire. Asta știu cu siguranță: atât timp cât voi fi în viață, voi trăi în credința ce mi-a fost dată de Hristos și pentru toți cei care cred în el. Indiferent cât timp mi-a mai rămas, voi trăi într-un fel demn de Evanghelia lui Hristos.

Pentru mult timp, amândoi rămaseră tăcuți, până când, în cele din urmă, Timotei îndrăzni:

– Sunt vești bune din Filipi. Epafrodit a adus un dar de cinci sute de denari de la Lidia, Minerva Mindarus și alții, să îi folosești așa cum dorești.

– Dărnicia lor e fără de sfârșit, zise Pavel. Scrie-le îndată o epistolă de recunoștință din partea mea.

– De asemenea, Epafrodit ne aduce la cunoștință trei probleme: certuri interne, atacuri din partea păgânilor și subminări ale conservatorilor. Cum să îi răspund?

– Spune-le că sunt închis pe nedrept, dar că mesajul lui Hristos nu poate fi împiedicat. Apoi, răspunde problemelor lor. Știi ce să spui. Făcu o pauză, după care continuă: Timotei, cred că e înțelept să le ridicăm moralul incluzând în epistolă și imnul pe care l-am scris în Corint.

– Te referi la cel care spune „fiecare genunchi trebuie să se plece în numele lui Iisus“?

– Da, haide să îl cântăm acum.

În timp ce cântau, comandantul gărzilor de la palat se strecură în apropierea celulei lui Pavel și ascultă.

– Ce să mai scriu în epistolă? întrebă Timotei când terminară.

– Spune-le că abia aștept să îi văd și că, dacă voi scăpa cu viață și voi fi eliberat din temniță, voi veni fără întârziere să îi vizitez. Ca nu cumva să se îndoiască de cuvântul meu, spune-le că te trimit pe tine să îmi pregătești venirea.

După ce se plimbă o vreme prin celulă, zise:

– Dă-mi penița ta și papirus. Mai am un mesaj pentru ei și îl voi scrie cu mâna mea.

Domnul este aproape. Nu vă îngrijorați de nimic; ci în orice lucru aduceți cererile voastre la fața lui Dumnezeu, prin rugăciuni, cu mulțumiri. Și pacea lui Dumnezeu, care întrece orice pricepere, vă va păzi inimile și gândurile întru Iisus Hristos. Încolo, frații mei, tot ce este adevărat, tot ce este vrednic de cinste, tot ce este drept, tot ce este curat, tot ce este vrednic de iubit, tot ce este vrednic de primit, orice faptă bună

și orice laudă, aceea să vă însuflețească. Ce ați învățat, ce ați primit și auzit de la mine și ce ați văzut în mine, faceți. Și Dumnezeul păcii va fi cu voi.

Proconsulul din Efes obținu de la Senatul roman înalta numire pentru a comanda oștirea care supuse și subjugă răzmerițele iliriene. Deși era încă un bărbat tânăr, fără barbă, cu plete negre atent aranjate, Capito Canuleius își păstra mereu oștenii ordonați și neîndurători, conducând exerciții militare regulate prin ținuturile aspre dinspre est. Era un guvernator popular, în parte pentru că orașul prospera, în parte pentru că reușise să impună o toleranță oficială printre neamurile cele multe pe care le guverna și, în cea mai mare parte, pentru că organiza cu regularitate în magnificul său teatru întreceri provocatoare între oameni și animale. Capito iubea spectacolele și chiar mai mult iubea să se afle în centrul lor.

La Curte, prezida după un anumit ritual. Cei din familia lui și soldații de rang înalt se adunau pe o platformă ridicată a tribunalului și își ocupau pozițiile în fața stâlpilor curbați din spatele locului unde stătea înaltul judecător. Pentru a spori tensiunea, funcționarii și arhivarii înaintau în grup ca să aștepte sosirea faimosului soldat. Când totul era pregătit, Capito Canuleius intra, înalt și drept, în toga lui tivită cu aur.

În dimineața în care Pavel apăru în fața proconsulului, argintarii conduceau o mulțime care umplu

pavilionul. Fusese adus din temniță de un gardian și stătea pe piatra din marmură a acuzaților.

– Citește acuzația! îi porunci Capito funcționarului.

– Rebeliune împotriva cezarului, zise acesta.

Capito văzu în fața lui un bărbat chelios și ușor încovoiat, cu o față lungă, ochi bulbucați și picioare îndoite, îmbrăcat într-o pelerină jerpelită. Cu o privire contrariată, îl chemă pe funcționar, care îi șopti ceva la ureche.

Apoi, Capito se întoarse spre mulțime, arătă către Pavel și râse.

– Priviți-l pe acest bătrân încovoiat. Arată el ca un conducător de răzmeriță? Unde e oastea lui? Soldații lui? Caii lui? Armele lui? Cred că brațul îi e prea slab ca să ridice o sabie.

Mulțimea râse împreună cu el, iar după un timp Capito ridică mâinile, să facă liniște.

– Doar vreun răzbunător ar fi putut aduce o astfel de acuzație împotriva acestui om. Gărzi, eliberați prizonierul!

Pavel ridică mâna. Capito îl privi surprins.

– Prizonierul are ceva de spus?

– Da, onorat proconsul. Și eu sunt soldat. Sunt un soldat al lui Dumnezeu și îi port steagul virtuții și al blândeții îndreptate împotriva păcatului și a răului. Cuvintele mele îmi sunt arme, credința mi-e scut și mă bat pentru mințile, inimile și sufletele tuturor celor care trăiesc pe acest pământ.

Curând după întoarcerea lui la academie, Pavel se spălă bine de murdăria adunată în săptămâna petrecută în temniță. Curățat și purificat, se duse în sala de cuvântări și întrerupse declamările.

– Fiți pregătiți să suferiți! zise el, mergând înainte și înapoi și trecând cu privirea peste sala plină cu discipoli, unii mai vechi, care stăteau pe bănci, și unii mai noi, care stăteau la picioarele lui. Fiți pregătiți să îndurați temniță, lanțuri, biciuiri și bătăi. Durerea este soarta noastră, umilința, drumul care ni se deschide dinainte. Suferința noastră e prea mică atunci când ne amintim cât a suferit Hristos. Pe măsură ce înaintați în lucrul vostru, să știți asta: Iisus este cu voi. Este cu voi în bucuria aducerii credinței și speranței la cei rătăciți și oprimați, e cu voi când dușmanii voștri vă pângăresc și ridică biciul și sabia asupra voastră.

Părăsind platforma, le făcu semn lui Timotei și Priscilei să îl urmeze în odaia lui.

– Am vești proaste, izbucni Timotei. Din Corint. Falși profeți îți subminează învățăturile. Haosul pune stăpânire pe biserică.

– Falși profeți? De ce îi lasă Siluan să vorbească?

– Siluan a plecat să se alăture lui Petru și Ioan Marcu. L-a lăsat pe Crispus în locul lui, dar nimeni nu ascultă de Crispus.

– Epistola mea nu a fost de ajutor?

– În parte, da, dar pe unii i-a jignit, zise Timotei. Ai atacat un stâlp al bisericii.

– Am atacat un stâlp? Pe cine?

– Quintilianus, bărbatul care trăiește cu mama lui vitregă, zise Timotei. E un înțelept respectat. Când tatăl lui era pe moarte, i-a cerut să aibă grijă de Leda, tânăra lui mamă vitregă. El și-a ținut promisiunea, iar acum intenționează să se căsătorească cu ea. Iar tu ai scris că ar trebui alungat și castrat.

– Trebuie să merg în Corint neîntârziat, zise Pavel.

– S-ar putea să îți fie ostili.

– Un motiv în plus ca să mă duc.

Pavel ajunse în Corint doar ca să vadă dispute atât de mari, că după trei zile plecă. Începu prin a încerca o împăcare, dar fu privit cu dispreț și acuzat de slăbiciune. Când încercă să ia la rost facțiunile, fu ridiculizat și acuzat că era lăudăros. Cei doi falși apostoli refuzară să se întâlnească cu el. Crispus, ostenit și bolnav, nu reuși să-l ajute. La cererea lui Pavel, Stephanas adună la el acasă câțiva înțelepți, inclusiv pe Quintilianus, dar își petrecură seara certându-se între ei. Supărat, văzând cum totul se duce de râpă, Pavel îi spuse lui Stephanas, gazda lui, că vizita aceea fusese o greșeală. În dimineața următoare plecă.

După ce ajunse în Efes, Pavel se spălă la baia publică de lângă doc, apoi se duse direct la casa lui Acvila și a Priscilei. Ei îi povesti tot ce i se întâmplase, inclusiv despre cum fusese respins și umilit în biserica întemeiată de el și considerată a fi printre cele mai puternice. După ce îl ascultă liniștită, ea zise:

– Pavel, Corintul s-a rătăcit. Dă-le timp!

– Da, dar trebuie să le trimit un conducător.

– Dată fiind situația, eu nu aș încerca să le impun un conducător, îl sfătui Priscila. Mai bine trimite un emisar, pe cineva care îți poate reprezenta punctele de vedere cu claritate și credință și care e puternic, dar are și tact, și răbdare, în același timp, lucruri care ție îți lipsesc.

– Te referi la Titus?

– Da, zise Priscila. Titus e un conducător care ar putea să se adapteze situației. El o să-și dea seama cum și de ce nu merg lucrurile cum trebuie acolo și unde s-ar putea să fi greșit tu.

– Adu-l pe Titus, îl voi pregăti.

În dimineața următoare, devreme, Pavel își părăsi odaia și porni spre faleză. De-a lungul Zidului lui Lisimah găsi locul unde venea din când în când să mediteze. Privind spre mare, își dădu seama că Efes îi oferise cei mai buni ani ai vieții lui. Trăise în bunăstare în casa lui Acvila și a Priscilei, îi plăcuse tovărășia lor și le împărtășise optimismul și bunăvoința cu care primeau pe oricine le ieșea în cale. Lucrase la atelier când avuseseră nevoie, destul ca să-și câștige hrana, dar nu atât de des, încât să nu aibă timp de academie sau de biserică. Congregația lui era credincioasă și devotată, chiar dacă mai mică decât sperase, dar suficient pentru cât se putea aștepta de la un oraș care venera o statuetă a unei femei cu șaisprezece sâni.

Până la revolta argintarilor, își dusese misiunea în pace. În particular, avusese grijă să nu îl supere pe rabin și nici să se certe cu înțelepții de la sinagogă.

În prea multe orașe îi provocase pe evreii mai influenți să ceară Curții romane să nu-i mai dea voie să vorbească și să îl izgonească. Niciodată nu avea să își abandoneze datoria de a duce Evanghelia la frații lui evrei, dar în Efes cel puțin acceptase faptul că prima lui responsabilitate era să lucreze ca apostol pentru neamurile păgâne – o îndatorire care venea nu de la Petru, ci de la Hristos însuși.

Oricum ar fi privit lucrurile, misiunea lui în Efes era o reușită. În trei ani, acel seminarium pe care îl înființase devenise centrul mișcării creștine. Toate drumurile porneau de la el. Tinerii discipoli pe care îi pregătise la academia lui duceau Evanghelia în est la Hierapolis, Colossae și Laodicea, în nord la Smirna, Thyatira, Sardis, Philadelphia, Pergam și Troas, în sud la Milet și Cos. După ce plecau în misiunile lor, discipolii lui îi scriau sau se întorceau la el să îi ceară sfatul în alegerea diaconilor și a noilor preoți. Pentru a-i supraveghea ca păzitori ai doctrinei și ai ritualurilor, alesese dintre ei pe unii care aveau cea mai solidă judecată. Iar pentru acești supraveghetori crease un nou titlu, acela de *episcopos*, episcop. Cu excepția Galatiei, bisericile pe care le întemeiase înainte mergeau bine. Filipi, Salonic, Beroea – toate cele din Macedonia înfloreau, iar Corintul, cu siguranță, avea să fie readus pe calea cea dreaptă.

Efes era ceva bun, o reușită atât de mare, că uneori se gândea să nu mai plece de acolo. Aici călătorise mai puțin, predicase mai puțin, suferise mai puțin. Cu toate astea, pregătind și trimițând prin Asia preoții,

reușise să ducă mesajul lui Hristos mai departe decât se așteptase. Se descurcase bine. Găsise prilejul și profitase de el din plin.

Acum, că treaba lui era făcută, era timpul să plece. Îi era dor să fie din nou pe drum. Unde să meargă? Întâi, vara în Macedonia, să facă vizita promisă în Filipi, apoi mai departe spre Salonic și Beroea. Astfel, îi va da timp lui Titus să împace lucrurile în Corint. Orice s-ar fi întâmplat acolo, Corintul încă îi aparținea lui, iar el Corintului. Și Phoebe... În fiecare zi tânjise să o revadă.

Așadar, va petrece iarna în Corint, apoi se va întoarce iarăși în Ierusalim, să ducă niște daruri din Macedonia și Achaia, pentru săracii de acolo, așa cum promisese cândva. Odată acestea toate duse la îndeplinire, putea începe o nouă misiune, de data asta în Spania, într-un nou ținut îndepărtat, unde crucea și Evanghelia nu erau cunoscute.

32

A RECLĂDI

Pornind pe drumul de zece zile din Macedonia spre Corint, Pavel se simțea cel mai norocos om din lume. În Filipi fusese întâmpinat cu o căldură și cu un respect de care nu avusese parte niciodată. Vreme de șase săptămâni fusese sărbătorit și preamărit de mulțimea care îl urma pe străzi și care umplea zi de zi biserica în care predica. Seara, cina alături de Luca, Timotei, Aristarh și Lidia, cu lucrătorii ei și conducătorii pe care ea îi invitase să-l cunoască pe vestitul ei oaspete. Adesea, după cină, se plimba cu Luca prin grădină, discutând filosofie, logică, istorie și metodele grecești sau romane de guvernare.

Cei din Salonic îl primiseră pe fondatorul bisericii lor cu respect și cu entuziasm. Iason, îmbătrânit, dar încă în putere, îi povesti mândru cum izbutise adunarea lui să depășească neînțelegerile și îndoielile și să clădească o biserică nouă și nemaipomenită. „Este, la fel ca biserica pe care ai înălțat-o în Corint", îi spusese el lui Pavel. „Și avem un preot înțelept și

respectat, Protagoras, trei diaconi, zece ajutoare și patru sute șaizeci de membri."

Titus venise cu o dare de seamă despre situația din Corint: biserica era tot dezbinată, tot sub asaltul profeților mincinoși, dar majoritatea creștinilor înțeleseseră că greșiseră față de Pavel și aveau să îl primească oricând cu brațele deschise în rândurile lor. Spre surprinderea lui Pavel, susținătorii lui din Corint strângeau deja arginți pe care el să îi ducă săracilor din evreimea creștină a Ierusalimului.

Totul părea încurajator, însă, pe măsură ce se apropiau de Corint, Pavel era cuprins de îngrijorare, când se gândea la ce o să găsească acolo. Câteodată îl copleșea încrederea nesfârșită: Stephanas scăpase de falșii profeți, restabilise unitatea bisericii, orânduiala și respectul pentru slujbă. Alteori îl apuca deznădejdea, încredințat fiind că prorocii cei neadevărați sunt peste tot și iscă și mai multă dezbinare, chemându-i pe cei umili și naivi să se îndepărteze de biserică și să se întoarcă în rândurile păgânilor.

Obișnuit de amar de vreme cu repeziciunea cu care Pavel trecea de la entuziasm la neîncredere și invers, Timotei își luase sarcina de a-i potoli din avânt atunci când va fi prea încrezător și de a-l înveseli când va fi fără de nădejde. Odată ajunși în Marathon, la două zile depărtare de Corint, starea lui Pavel se schimba de la un ceas la altul. Timotei îi zise:

– Nu poate fi nici atât de rău cum crezi tu, nici atât de bine cum nădăjduiești.

Și se dovedi că așa și era. Pavel sosi în Corint și văzu că biserica lui era tot dezbinată, dar lucrurile erau pe drumul cel bun. O parte din adepți se întorceau la slujbe, deși băncile erau încă pe jumătate goale – și fiecare grupare stătea pe partea ei. Cei doi falși apostoli Jerubaal și Ahazia încă veneau la biserică și chiar prin piețe, unde se făleau cu înțelepciunea lor și strângeau arginți. După ce purtă discuții pline de miez întâi cu Titus, apoi cu Stephanas, Pavel hotărî să se ocupe mai întâi de ei.

Chiar în dimineața următoare se trezi devreme și porni prin ploaie să-l găsească pe Erastus, care se întorsese din Efes și era din nou vistiernic în Corint.

– Vino cu mine, îi spuse el și merseră împreună spre cartierul în care locuiau bogătașii din oraș, unde cei doi falși profeți luaseră cu chirie o casă mare. O slujnică deschise ușa. Pavel dădu buzna, cu Erasmus după el, și merse din odaie în odaie, până când îi găsi pe Jerubaal și pe Ahazia la o masă plină cu bucate. Amândoi îi priviră surprinși pe cei doi străini.

– Eu sunt Pavel, un adevărat urmaș al lui Dumnezeu și mă aflu aici prin voia Domnului Iisus Hristos să vă osândesc pentru că I-ați răstălmăcit învățăturile. Amândoi sunteți demni de dispreț. Ca om drept ce sunt, vă dau de ales: fie dezbateți cu mine Scriptura și Evanghelia lui Iisus Hristos, în biserică și în piețele publice, fie părăsiți Achaia și vă duceți „înțelepciunea superioară“ în altă țară.

Odată ajunși afară, Erastus se întoarse spre Pavel:

– E o mare cinste pentru mine să fiu martorul acestui gest curajos, dar de ce mi-ai cerut să vin cu tine?

– Erastus, îi spuse el încet, acești doi impostori au plătit orașului dările pe banii strânși aici?

Erastus își duse mâna la ureche și rânji.

– Nu știu. Dar mă duc să aflu chiar acum.

Odată întors la biserică, Pavel se întâlni, pe rând, cu fiecare dintre cei mai înflăcărați vorbitori ai fiecărui grup în parte și le ceru să îi dezvăluie, în mare, punctele de vedere diferite de ale celorlalți. După cum se așteptase, credințele care îi uneau erau mult mai multe decât cele care îi despărțeau. Zilele următoare se întâlni cu câte doi, apoi cu câte trei dintre ei, apoi cu toți la un loc. Vorbea cu ei, se rugau împreună pentru unitate și încerca să-i convingă că unele viziuni diferite sunt de așteptat în marea familie a pământului, ba chiar de la sine înțelese, când vine vorba de oameni puternici.

– Însuși Dumnezeu ne-a făcut deosebiți unul de celălalt, zise el – Moise și propriul trib, evreii și celelalte neamuri. Însă harul Domnului Iisus ne unește în credință. Cu toții suntem la fel în clipa morții și putem, prin Hristos, să fim împreună și în împărăția cerească a lui Dumnezeu.

Îl ascultară. Unii se domoliră. Dar cei mai mulți nu. Pavel se strădui să fie răbdător, știind că niciodată nu fusese treabă ușoară sau iute să aduci înapoi pacea...

La prânz își adună oamenii.

– Avem nevoie de un alt preot, unul ce-și folosește iscusit puterea și, mai mult, care nu șovăie niciodată în a și-o folosi. Îl voi chema pe Gaius din Efes să preia frâiele acestei biserici. Nu o să poată călători decât la primăvară, așa că mai avem trei luni, în care cu toții trebuie să trudim. Timotei, școala de diaconi pe care ai deschis-o aici s-a desființat după ce ai plecat. Readu-o la viață. Lărgește-o. Fă astfel încât să fie ca un magnet pentru cei tineri. Titus, Erastus mi-a spus că ai strâns mult pentru săracii Ierusalimului. Haideți să facem și mai mult. Nimic nu poate însufleți o adunare cu mai multă forță decât o chemare de la om la om la jertfa pentru o cauză dreaptă.

Aristarh, tu și cu mine vom începe mâine să propovăduim în agora. Avem nevoie de mai mulți convertiți. Ardoarea celor nou-veniți la Hristos nu are egal. Sopater, biserica are nevoie de curățenie și de o altă rânduială, una în amănunțime, iar pământul e înțesat de buruieni. Strânge un grup de adepți și pune-i la treabă. Spală piatra. Vopsește ușa din față. Vrem ca toți cei care intră în biserică să vadă că se întâmplă ceva, că se fac îmbunătățiri. Stephanas îmi spune că avem un tânăr nerăbdător, pe Quartus: pune-l să-ți dea o mână de ajutor. Tertius, Luca îmi zice că te-ai făcut scrib. Uită-te pe scrierea lui Septuagint, dată mie când am fost aici mai înainte, și pe pergamentul cu imnuri și rugăciuni scrise tot de el. Ai două zile să-mi spui dacă s-au păstrat bine, iar, dacă nu, să mă sfătuiești ce să fac.

Începu să plimbe ici-colo, cu mâinile la spate.

– Iisus Hristos i-a adunat pe oameni în această biserică. Însă acum ei au rătăcit calea. Ține de noi să-i aducem iar laolaltă, să-i călăuzim din nou spre credință. Iar timpul e scurt. Începem azi, chiar acum.

În a treia zi din săptămână, Pavel și tovarășii lui de lucru ajunseră mai devreme la biserică, așa că el avu timp să-și orânduiască oamenii cum se cuvine înainte de prima slujbă. Avea în gând trei lucruri pentru acea apariție publică. Trebuia să aibă o biserică plină. Trebuia să dea dovadă de forță și de stăpânire de sine, să păstreze ordinea și respectul în timpul slujbei. Trebuia să țină o slujbă pe care cu toții s-o înțeleagă.

La început, clevetelile și curiozitatea aveau să-i întoarcă din drum pe mulți ca să-l asculte. Dar poate că nu era de ajuns pentru ca biserica să se umple, așa că îi ceru Ifigeniei să pună pe douăzeci dintre cele mai credincioase femei căsătorite din biserică să convingă și alte soții să vină la slujbă și să-și aducă soții.

– Nu trebuie să rămână bănci goale, îi zise Pavel.

Cât despre slujbă, se întreba dacă cei doi falși apostoli aveau să-și facă apariția în biserică. Dacă da, va vorbi cu ei luând drept temei faptele, logica și solemnitatea. Dacă nu, avea să conducă slujba liniștit și smerit. Pentru predică, hotărî ca nici măcar să nu pomenească de greutățile și neînțelegerile din sânul bisericii. Trebuia să fie un nou început. Așa că avea să se întoarcă la mesajul cel mai important, pe care izbutise să-l aducă inițial în Corint.

Și iată că sosi și prima zi din săptămână, cu un aer rece și cuminte și cu soarele de iarnă conturându-se în umbra lungă a bisericii zidite de Pavel. Mulți veniră devreme. Timotei, privind discret dintr-o despărțitură din spatele altarului, porni iute spre odaia în care aștepta Pavel.

– Aproape toate băncile sunt pline, zise el. Biserica se va umple, nici nu vor începea toți.

– Vreun semn de la falșii apostoli? întrebă Pavel.

– Încă nu.

– Poate că intenționează să se arate în timpul slujbei ca s-o întrerupă.

La ora stabilită, Pavel intră în biserică prin ușa de lângă altar, pășind pe coridor până în mijloc, la platformă. Mulțimea murmură și toți își întinseră capetele după el.

Ridicând mâinile în semn de binecuvântare, Pavel zise:

– Har vouă și pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Iisus Hristos.

După mai multe rugăciuni de mulțumire pentru adunare, pentru biserica din Corint și pentru toate bisericile din Achaia, îl chemă pe unul dintre membrii mai în vârstă să citească pasaje din Scriptură, iar pe un nou-venit, să conducă imnurile. Apoi își începu predica, urmând drumul cunoscut: profeții au prezis venirea unui Mesia din tribul lui David, nașterea lui Iisus din fecioară, botezul Lui și revelația fiului lui Dumnezeu, învățătura Lui și vindecările minunate din Iudeea, trădarea, răstignirea și învierea.

Când urma să rupă pâinea și să umple cupa pentru împărtășanie, se întoarse spre mulțime:

– Așa cum noi, aici, fiecare și toți laolaltă, simțim durerea și chinul lui Iisus, și așa cum noi, fiecare și toți laolaltă, putem fi iertați de păcate și mântuiți prin credința întru Hristos, să săvârșim și împărtășania cu pâine și cu vin, care ne-au unit în amintirea celui care, din cea mai curată dragoste și din milă, și-a dat viața pentru fiecare dintre voi, pentru voi toți.

La sfârștiul acelei zile lungi, era mulțumit. Nu fuseseră întreruperi, nici gâlceavă între grupuri, nici intervenții ale falșilor apostoli. Nu îi tulburase cu elocința – niciodată nu avusese cu adevărat darul vorbirii –, dar izbutise să transmită mesajul: viața și moartea lui Iisus, o minune, precum și însemnătatea lor în propria viață și în propria moarte. Le ținuse atenția trează. Nu îngăduise nimănui să vorbească neîntrebat. Văzuse ură în privirile unora, dar readusese iute orânduiala și respectul pentru slujbă.

Pavel era la biserică a doua zi când sosi Erastus, al cărui chip spunea tot.

– Cei doi falși apostoli au plecat, zise el vesel. Au pornit din portul Lechaion spre Brindisi azi-dimineață. Unul dintre oamenii mei, care strânge birurile, i-a văzut îmbarcându-se cu puțin înainte ca vasul să ridice ancora.

– Cum ai izbutit, Erastus? întrebă Pavel.

– L-am trimis pe Damas, cel mai de încredere om al meu, să le spună că datorează orașului o mie de

denari din banii strânși de la oamenii de aici. Damas le-a dat o săptămână să aducă arginții, socotind că este de ajuns să-și pregătească plecarea.

După ce reflectă o clipă, Pavel zise:

– Să faci să se răspândească vestea printre oameni, Erastus.

Într-o zi, la amiază, aplecat asupra mesei, în odaia din spatele bisericii, Pavel auzi ușa deschizându-se și se uită să vadă cine e. Phoebe stătea în prag. Alergă spre el cu un strigăt de bucurie, îl îmbrățișă și îl sărută. Se lăsă pe spate în brațele lui, își luă o mină serioasă și îl mustră:

– Ești aici de o săptămână, Paulos, și n-ai venit să mă vezi.

O trase spre el, o sărută și o ținu strâns mult timp.

– Vino cu mine la casa lui Stephanas, zise el. Vom împărți pâinea.

– Numai bine, am adus pâine, fructe și vin, spuse ea. După ploaie, soarele a binecuvântat pământul cu căldura lui. Să mergem în grădină și să ne odihnim la adăpostul zidului.

Braț la braț, ieșiră din biserică.

– Am vești bune, zise ea. Pentru curaj în bătălie, micul și dragul nostru Paulos a fost avansat tribun.

Pavel se însufleți și el.

– Fiul nostru e un soldat viteaz! Dar cum ai aflat?

– De la fratele meu. Acum Alcmaeon este magistrat în Lusitania, cea mai îndepărtată provincie a Spaniei, și a dat peste el din întâmplare.

– Lasă-mă să număr anii, zise Pavel, acum are...

– Douăzeci și nouă, zise Phoebe încet. Adu-ți aminte, Paulos! Treizeci de ani au trecut de la zilele tinereții noastre însorite și lipsite de griji.

Toată după-amiaza vorbiră despre Tars, despre familiile și prietenii lor, despre bucuria și patima pe care le împărtășiseră ca tineri iubiți.

– Când vii pe la mine, în Cenchreae? întrebă ea.

Întrebarea îl ispiti pe Pavel, care știa însă că nu trebuie să-i cedeze.

– O să vin în vizită și-o să vorbesc în biserica ta de acolo. Nu putem fi împreună ca înainte, ca soț și soție, Phoebe, căci aș încălca opreliștea pe care am dat-o tuturor creștinilor necăsătoriți. Nu pot încălca o regulă pe care le-o impun altora – își deschise brațele spre ea –, oricât de mari mi-ar fi dragostea și dorul pentru tine.

Ea zâmbi și își întinse la rândul ei brațele.

– Ca o bună creștină ce sunt, și eu trebuie să mă supun. Iubitul meu Paulos, putem avea dragoste și dacă nu suntem iubiți.

La sfârșitul primei luni de după revenirea în Corint, Pavel intră în biserică să vadă ce treabă făcuseră oamenii lui Sopater. Pentru a repara o grindă slăbită a acoperișului, Sopater și Quartus aduseseră constructori de bărci, care nu aveau de lucru peste iarnă. Zidurile și ferestrele bisericii fuseseră curățate, iar lemnul altarului, lăcuit. Pavel era mulțumit. El clădise biserica și mereu fusese mândru de ea, căci o ridicase

pe temelia credinței care făcea totul posibil. Iar cei din congregație se întorceau, nu atât de repede precum sperase el, dar constant. Se plimba pe acolo și hotărî să arunce o privire în odăița în care țineau Scripturile și vasele de împărtășanie. Când intră, Tertius, care lucra la masă, sări în picioare.

– Spune-mi ce ai găsit, zise Pavel.

– Abia se poate desluși, zise Tertius, așa că am copiat totul pe un nou pergament.

Pavel aprobă cu un gest din cap și privi mai îndeaproape.

– Ai mână bună, zise el.

– Am copiat și rânduiala slujbei, rugăciunile și imnurile pe care le folosim cel mai des.

Din nou, Pavel aprobă din cap.

– Iar aici, zise Tertius îndepărtând capacul de pe un vas din lut, am păstrat copii ale tuturor epistolelor tale pe care le-am găsit.

– Unde ai învățat să faci așa ceva? întrebă Pavel.

– La Roma, în cei trei ani petrecuți la academie, zise Tertius. Arhivarii ne-au învățat cum se păstrează documentele.

Sosiră Idele lui Marte și puseră capăt ploilor de iarnă și furtunilor, aduseră flori în livezile de pe dealurile de dincolo de istm și se deschiseră drumurile pe mare. Primul vas veni din Efes și îl aduse nu doar pe Gaius și calul lui îndrăgit, ci și pe înțeleapta Priscila și pe întreprinzătorul și descurcărețul ei soț, Acvila.

Pentru Pavel, era o zi binecuvântată și îndelung așteptată. Era pregătit și chiar nerăbdător ca Gaius să preia biserica și să aducă un suflu nou în congregație. Peste iarnă el și tovarășii lui de lucru din Corint se străduiseră să pună capăt neînțelegerilor dintre membri și facțiuni și să readucă pe primul loc credința, dar reușiseră doar în parte. Era timpul ca în Corint să apară o față nouă, o voce nouă, un conducător nou.

Pentru a sărbători sosirea lui Gaius, Stephanas le porunci slujitorilor să pregătească o masă acasă la el, unde stătea și Pavel. Carnea bună și pâinea proaspătă îi săturară, iar vinul bun îi înveseli. După cină, Acvila merse în vizită la paznicul care le cumpărase negoțul din Corint. Pavel o duse pe Priscila la o masă din odaia mare.

– Priscila, biserica din Corint ar putea dispărea, zise el, și sunt recunoscător că tu și Acvila ați venit să îl ajutați pe Gaius să refacă tot ce s-a pierdut.

– O, Pavel, zise ea iute, am așteptat să îți spunem ție înainte de a spune altora. Suntem doar în trecere prin Corint, în drum spre Roma.

– Spre Roma? întrebă Pavel surprins. Vă întoarceți la Roma acum? Dar evreilor nu li se dă voie să lucreze și să facă negoț acolo și cei mai mulți au fost alungați, inclusiv voi.

– Asta a fost sub Claudius, zise Priscila. După ce Nero a devenit împărat, acum trei ani, evreii au început să se întoarcă în Roma. Cel care are grijă de avutul nostru ne-a trimis vorbă că putem veni la atelierul

pe care am fost obligați să îl vindem. Așa că am hotărât să plecăm într-acolo.

Făcu o pauză și puse o mână pe brațul lui Pavel.

– Vrem să vii cu noi.

Pavel clătină din cap.

– Tu știi regula mea. Duc Evanghelia acolo unde numele lui Hristos încă nu e cunoscut.

– Evanghelia e cunoscută în Roma, dar numai de câțiva păgâni, zise femeia. Acolo e predicată de evrei pentru evrei.

– Nu pot merge la Roma acum, Priscila. Am hotărât, cu mult timp în urmă, să-i ajut pe creștinii săraci din Ierusalim. Bisericile din Macedonia și Achaia au adunat deja contribuții generoase și am promis să le duc eu. Nu îmi voi încălca promisiunea.

– Pavel, de ce insiști să te întorci în Ierusalim?

În ochii ei se vedeau scântei de mânie.

– Iacov, Petru și ceilalți de acolo nu vor aprecia niciodată realizările tale. În schimb, te vor disprețui și te vor submina.

Pavel privi în altă parte o vreme, apoi își întoarse fața spre ea.

– De ce mă duc la Ierusalim? Primul motiv îl știi. Cei din alte neamuri s-au adăpat din plin din fântâna cu binecuvântări pe care Dumnezeu le-a dăruit-o evreilor. De aceea, ei vor să plătească în bani măcar o parte din ce au primit. Darurile pe care eu le-am adunat pentru Ierusalim sunt parte din această plată a păgânilor. În al doilea rând, merg cu speranța că acest mărunt apostol ar putea aduce unitate între creștini

și evrei – sau să moară, cum a făcut Iisus, pentru o cauză demnă de ținut minte.

Priscila se cutremură.

– Vrei să devii martir? S-ar putea să reușești, pentru că vei fi prins între dușmanii tăi declarați – evreii conservatori, pe de o parte, și Zadok împreună cu preoții de la Sinedriu, pe de altă parte. Și unii, și ceilalți vor plăti ucigași, din clipa în care vei fi văzut în oraș.

Când auzi numele lui Zadok, Pavel tresări. De ani întregi nu se mai gândise la fostul lui mentor.

– Totul e în mâinile Domnului, Priscila.

– Dar, cu siguranță, Dumnezeu nu se așteaptă ca tu să îți asumi riscuri prostești, zise Priscila. Ascultă-mă, Pavel: Roma e viitorul. Ierusalimul e trecutul. Roma are nevoie de un conducător. Dacă aduci Evanghelia creștinismului în Roma, așa cum ai făcut în Antiohia, în Efes, în Filipi, în Salonic și în Corint, ea va dăinui pentru totdeauna.

– Nu-ți pot tăgădui argumentele, Priscila. Într-adevăr, planul meu este să merg la Roma după Ierusalim, să încerc să stabilesc acolo o bază pentru misiunea mea în Spania, așa cum Antiohia a fost pentru Galatia și Efes pentru Asia.

Priscila își ridică mâinile.

– Atunci, așa să fie. Pe cât posibil, eu și Acvila vom pregăti lucrurile până la sosirea ta, oricând va fi asta.

– Voi pleca din Ierusalim la timp pentru sărbătoarea Pogorârii Sfântului Duh, zise el. Până la începutul verii voi fi în Roma.

– Dacă nu vii cu noi acum, îmi acorzi mie statutul de diacon, astfel încât să pot vorbi cu autoritatea ta în fața creștinilor din Roma?

Văzând că Pavel stă pe gânduri, Priscila vorbi mai departe:

– Da, știu prea bine, tu crezi că numai bărbații pot fi discipoli. Nu ești de acord ca femeile să vorbească, deși pui diaconii să le citească din Scriptură – încă una dintre contradicțiile tale. Dar, dacă vreau să aduc pe cineva la Hristos, în Roma, trebuie să am binecuvântarea ta...

Pavel ridică o mână, în semn de tăcere.

– Așa e, Priscila. Nu sunt întotdeauna consecvent, știu. Cu siguranță, ți-ai câștigat dreptul de a fi numită diacon și vom face asta mâine, într-o ceremonie în biserică.

Ochii ei se umplură de lacrimi.

– De ce plângi? întrebă el cu voce aspră.

– Pentru că sunt fericită și recunoscătoare.

După ce își șterse lacrimile, continuă.

– Mai am o singură cerere pe care am adus-o din Efes. Scrie o epistolă de îndrumare pentru creștinii din Efes și din celelalte orașe din vestul Asiei! Ei știu că le-ai scris și altor biserici și sunt invidioși. Nu ai avut timp să îi vizitezi și să le vorbești, așa că trimite această epistolă să îți țină locul.

Pavel începu să aprobe din cap înainte ca ea să termine de vorbit.

– Desigur că le putem scrie celor din Efes și celor de la celelalte biserici din Asia, zise el. Despre ce probleme să le vorbesc?

– Mai degrabă decât să răspunzi la anumite întrebări, așa cum ai făcut pentru oamenii lui Chloe, îți sugerez să le vorbești pe larg despre principiile creștinismului, mai ales celor nou botezați. Arată-le viziunea ta despre planul lui Dumnezeu pentru poporul Său și locul lui Iisus în acest plan, apoi îndeamnă-i pe toți cei din aceste biserici să se unească în credința întru Iisus Hristos.

– Bine spus, Priscila. Întocmești tu o epistolă care să includă toate astea și altele asemenea, apoi mi-o aduci? Împreună, tu și cu mine, îi vom da forma finală.

Priscila zâmbi.

– Speram să îmi ceri asta, zise ea. O voi scrie.

Pavel se liniști. Era uimit, dar nu jignit. Nu era prima dată când Priscila îi citea gândurile sau îi anticipa reacțiile.

– Adu-mi-o la biserică mâine, îi ceru el.

Încă de la primele cuvinte, Pavel fu cucerit. Propoziția cu care începuse Priscila, destul de lungă, transmitea scopul etern al lui Dumnezeu și explica nețărmurita lui dragoste pentru poporul Său și bogăția darurilor Lui. Pavel era surprins să recunoască în scrisul ei multe dintre conceptele lui, dar puține din frazele folosite de el. În ansamblu, era o epistolă cuprinzătoare, compusă cu o pricepere neobișnuită. Când sfârși de citit, îi zise:

– Dacă eu aș fi scris această epistolă, aș fi considerat-o printre cele mai bune. Așa cum e, voi fi mândru să îmi pun numele pe epistola ta, ca și cum ar fi a mea.

– Tu m-ai învățat, zise ea, cu ochii lucindu-i de fericire. Ar fi bine să scrii și tu un pasaj.

Pavel citi scrisoarea din nou și începu să scrie:

De aceea, vă îndemn eu, cel întemnițat pentru Domnul, să umblați cu vrednicie, după cum ați fost chemați, cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii. Există un trup și un Duh, așa cum ați fost chemați la o singură nădejde. Există un Domn, o credință, un botez, un Dumnezeu și Tatăl tuturor, care e peste toate și prin toate și întru toți.

Să vă lepădați de viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele amăgitoare, și să vă înnoiți în duhul minții voastre. Și să vă îmbrăcați în omul cel nou, cel după Dumnezeu, zidit întru dreptate și în sfințenia adevărului. Pentru aceea, lepădând minciuna, grăiți adevărul fiecare cu aproapele său, căci unul altuia suntem parte. Mâniați-vă și nu greșiți; soarele să nu apună peste mânia voastră. Nici nu faceți loc diavolului. Cel ce fură să nu mai fure, ci mai vârtos să se ostenească lucrând cu mâinile sale lucrul cel bun, ca să aibă să dea și celui ce are nevoie. Din gura voastră să nu iasă niciun cuvânt rău, ci numai ce este bun, spre zidirea cea de trebuință, ca să dea har celor ce ascultă. Să nu întristați

pe Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru care ați fost pecetluiți pentru ziua răscumpărării. Orice amărăciune, și supărare, și mânie, și izbucnire, și defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate. Ci fiți buni între voi și milostivi, iertând unul altuia, precum și Dumnezeu v-a iertat vouă, întru Hristos.

Și umblați întru iubire, precum și Hristos ne-a iubit pe noi și S-a dat pe Sine pentru noi, prinos și jertfă lui Dumnezeu.

Când termină de scris, Pavel așteptă să se usuce pergamentul și arătă spre un pasaj din compoziția Priscilei.

– Include-l aici, zise el, și spune-i lui Tertius să facă șapte copii.

După o pauză, vorbi iar:

– Și trimite după Tychicus. El este cel mai respectat din Asia. Spune-i să citească epistola de două ori în fiecare biserică.

– Dar Tychicus e în Hierapolis.

– Adu-l aici, spuse Pavel hotărât. Această epistolă e prea importantă ca să fie încredințată altcuiva.

Singur în biserică în acea după-amiază, Pavel se gândea ce bine era să trimită un mesaj pozitiv și plin de încredere tinerelor biserici, în loc să-i mustre pe cei care produceau tulburări și să corecteze greșeli. Poate că și în cazul unei congregații, la fel ca atunci când educi un copil, să lauzi e o metodă mai bună decât să mustri, dacă vrei să-i clădești caracterul. Clătină

din cap minunându-se de Priscila. O cunoștea bine, dar încă îl uimeau sinceritatea ei, inițiativa și ascuțimea minții.

Judecata ei cu privire la motivele pentru care ar fi trebuit s-o pornească îndată spre Roma era convingătoare, iar el stătuse pe gânduri, fusese cu adevărat ispitit. Nu se îndoia că și-ar putea continua misiunea predicând Evanghelia în Roma și că se putea bucura și de viața personală. O putea lua pe Phoebe cu el, să se căsătorească apoi cu ea, să aibă un copil și să lucreze împreună. Iar după ce ar fi dus creștinismul în bisericile din Roma, el și Phoebe s-ar fi putut îndrepta spre Spania.

În călătoriile lui de început nu avusese soție. Acum, că reușise să ducă Evanghelia în atâtea ținuturi, ar fi putut să aibă. Fără îndoială, Acvila și Priscila dovediseră că bărbatul și femeia puteau lucra și călători împreună, puteau să îl slujească pe Domnul cu devotament și statornicie. La fel puteau face și el cu Phoebe.

Ideea era ispititoare, un vis fericit. Dar în acel punct critic al vieții lui nu putea rămâne decât un vis. Trebuia să meargă mai întâi la Ierusalim. Le promisese lui Petru și Iacov să le ducă banii adunați. Și mai avea o obligație și mai mare: să facă o încercare plină de curaj de a-i împăca pe toți creștinii, evrei și păgâni. Nu așa îi poruncise Iisus pe drumul spre Damasc? „Te trimit atât la evrei, cât și la cei de alt neam, să îi întorci dinspre întuneric spre lumină."

Dar după ce va fi făcut încă o chemare înflăcărată către frații lui evrei, în biserica-mamă, odată ce își

va fi îndeplinit datoria, va putea pleca liniștit spre Roma. Acela era planul, unul bun, deși cuvintele Priscilei îl urmăreau. O furtună i-ar fi putut scufunda vasul. Și mai probabil, parcă se vedea prins pe o alee întunecoasă din Ierusalim, cu ucigașii tocmiți de Zadok sau de Iacov, ridicând cuțitele asupra lui. Amândoi aveau oameni pregătiți să-i ia viața. Intuiția Priscilei rareori dădea greș. Oare era gata să devină martir, așa cum sugerase ea? Îl imita inconștient pe Iisus, care intrase în Ierusalim știind că putea fi ucis?

– Dacă e să mor curând, zise el cu voce tare, trebuie să las o moștenire. Nu am bunuri sau aur, ci o comoară mai de preț ca oricare alta: mesajul dat de Iisus Hristos pentru a-l duce lumii. Trebuie să arăt omenirii întreaga Evanghelie adevărată, pentru care am trăit și pentru care acum sunt pregătit să-mi dau viața.

33

SOCOTEALA

Pe docul din Lechaion, Pavel îi îmbrățișă cu căldură pe Priscila și pe Acvila, înainte ca aceștia să se îmbarce pe *Aquarius,* care pleca spre Brindisi. Întorcându-se în Corint, Pavel zise:

– Tertius, îndată ce ajungem, invită-i pe Luca și pe Phoebe să discutăm ceva important.

– Să-i invit? întrebă Tertius amuzat. Sau să-i convoc, cum spui tu de obicei?

– Să-i inviți e mult mai cuviincios, zise Pavel zâmbind. Așa am învățat de-a lungul timpului.

– Ce să le spun că se va discuta? întrebă Tertius.

– Despre Dumnezeu și omenire, zise Pavel.

În timp ce stăteau în grădina înfrunzită a bisericii, Pavel părea neobișnuit de senin.

– Am hotărât să pun în scris doctrina și practicile creștinismului, le spuse el, și voi avea nevoie de sfatul vostru. Planul meu este simplu. Voi alcătui o disertație care să fie o călăuză pentru pentru viața

creștină, dar și o prezentare a planului pe care Dumnezeu l-a pregătit pentru omenire.

– O concluzie? întrebă Luca.

– O concluzie și un manifest, răspunse Pavel. Îl voi structura ca pe o epistolă către creștinii din Roma, dar scopul meu este să prezint lumii viziunea mea despre creștinism, cum ar trebui să fie el și cum este menit să îmbrățișeze întreaga lume. Până acum, epistolele mele către biserici s-au adresat unor probleme specifice, dar în niciuna dintre ele nu am cuprins întregul mesaj ce mi-a fost încredințat de către Domnul Iisus. Acum o voi face. După o pauză, adăugă: Întrucât aceasta va fi ultima mea epistolă, vreau să fie cea mai cuprinzătoare dintre toate și cea mai bună.

Phoebe îl privi neliniștită.

– De ce vorbești astfel, Paulos?

– Nu știu dacă Ierusalimul mă va primi cu tobe și harpe sau cu vreun cuțit și vreo bâtă, zise Pavel. Însă orice m-ar aștepta acolo, voi lăsa această mărturie de credință ca moștenire a mea.

– Prudent și practic, zise Luca. Dar de ce adresezi această epistolă Romei, și nu creștinilor de pretutindeni?

– În primul rând, acum, că misiunea mea în această parte a lumii este împlinită, intenționez să folosesc Roma ca bază pentru o nouă misiune, cea din Spania. Așadar, vreau ca toți creștinii de acolo să știe că vin la ei. În al doilea rând, acum, că Roma este noul centru al lumii noastre civilizate, este important ca preoții și congregațiile de acolo să țină în mână mesajul pe care Hristos mi l-a dat să îl duc lumii.

– Altă întrebare, vorbi Luca. De ce, timp de un sfert de secol de când Iisus a trăit și a murit, nimeni nu a tălmăcit Evanghelia?

– Puțini erau cei pregătiți pentru asta, zise Pavel. Eu aș fi putut, dar misiunea mea cea mai de seamă a fost să trec la fapte, să îi aduc pe oameni la Iisus, să-i organizez în biserici și să pregătesc conducători care să îi îndrepte și pe alții spre credință. Timp de cincisprezece ani am călătorit și am dus Evanghelia, înainte de a scrie prima mea epistolă. Care, la fel ca toate cele ce-au urmat, a avut drept scop să-i sprijine și să-i întărească pe creștini în credința lor, să fie un instrument menit să îndrepte greșelile și să-i adune laolaltă pe credincioși în vremea în care eu nu eram cu ei. Acum, am atins un alt punct important al misiunii mele și cred că este timpul să meditez, să mă folosesc de experiența adunată și să aștern în scris esența creștinismului.

Privindu-i pe fiecare pe rând, Pavel vorbi mai departe:

– Tertius, te rog să mă ajuți. Am nevoie de tine nu doar să compui epistola împreună cu mine, ci și să-mi dezvălui tot ce cunoști cu privire la firea și temperamentul romanilor cărora ne adresăm. Phoebe, și tu cunoști Roma. Aș vrea să mă folosesc de înțelepciunea și de experiența ta pentru a găsi cea mai bună cale de a ajunge la inimile și mințile bărbaților și femeilor din întreaga lume, nu doar din Roma. Luca, am nevoie de inteligența ta, la fel ca de multele tale cunoștințe despre începuturile și despre istoria

mișcării creștine. Întrucât te pricepi foarte bine la scris, te rog să mă ajuți să schițez o disertație care va dăinui peste generațiile care vor veni.

– O observație, zise Phoebe. Din câte se pare, epistola ta va fi scrisă pentru creștinii din Roma. Cei mai mulți sunt evrei. Cel puțin așa era când am fost eu acolo. Cele de până acum au fost scrise către păgâni, iar mare parte dintre ei te ascultaseră, te văzuseră, te cunoscuseră. Te priveau ca pe un tată, iar tu îi puteai dojeni ca pe copiii tăi.

– Ce încerci să îmi spui? întrebă Pavel.

– Ești un străin pentru Roma, unul venit din afară, așa că nu le poți ține prelegeri creștinilor de acolo. Evită să fii moralizator, imperativ. Folosește-ți puterea de convingere. Când te adresezi evreilor trebuie să fii prevăzător cu astfel de probleme sensibile precum răstignirea, despre care tu pretinzi că a fost o crimă a preoților evrei, sau tăierea împrejur, pe care tu o consideri fără rost.

Pavel se întoarse spre Tertius.

– Tu ai învățat de curând în Roma. Ce ai de zis?

– Phoebe are dreptate, răspunse Tertius. Numele tău nu va atrage un respect neîntârziat, la fel ca în Macedonia și în Achaia. Bisericile din Roma sunt, într-adevăr, în cea mai mare parte evreiești. Scriptura e citită în ebraică. Deși predicile sunt rostite în greacă, se urmează îndeaproape morala și Legea evreiască.

– Câți erau în congregații? întrebă Pavel.

– Opt sute, cel mult, împrăștiați în patru case de rugăciune, zise Tertius. Iar asta într-un oraș unde evreii sunt douăzeci de mii, după ultima numărătoare.

– Foarte bine, zise Pavel. Întrucât mă adresez unor străini, trebuie să încep prin a le spune cine sunt. Și, pentru că ei sunt evrei, trebuie să mă prezint ca fiind un apostol al Evangheliei așa cum a fost ea învățată de către creștinii evrei.

– Care e diferența? întrebă Tertius.

– Accentul. Evreii vorbesc mai mult despre Dumnezeu, eu am vorbit mai mult despre Iisus. Le voi spune că Îi reprezint pe amândoi. Să încep prin a le trimite gânduri bune, respect și mulțumiri. Spune-le că Dumnezeu mi-e martor că mereu îi pomenesc în rugăciunile mele și că voi veni la ei, așa cum am promis cândva. Tema de bază o știi foarte bine: credința în Iisus Hristos, și nu în Lege, este cea care Îl face pe Dumnezeu să ne deschidă ușa Împărăției Lui. Această idee dintru început o vom relua iar și iar. În partea cea mai largă a epistolei voi începe cu o analiză a condiției umane și voi sublinia pedeapsa dată de Dumnezeu păcătoșilor. Ține minte asta, Tertius: mânia cerească a lui Dumnezeu coboară asupra celor necredincioși și nedrepți. Păcătoșii știu că greșesc, pentru că Dumnezeu le-a arătat ce e drept. Ei cunosc voința Lui, dar nu țin cont de ea. În schimb, sunt plini de vanitate, lipsiți de rațiune și ușor de ispitit. Degrabă se leapădă de harul unui Dumnezeu preamărit, în schimbul unor alcătuiri întocmite de oameni care se vând ușor celui Necurat și al unor idoli reprezentând

păsări, animale și reptile. De aceea, Domnul îi lasă să zacă în păcat și să-și urmeze poftele trupești. Chiar și femeile lor se leapădă de legăturile firești pentru cele nefirești. Iar bărbații se leapădă de pofta cea pe potriva firii pentru femeie și ard de dorință pentru alți bărbați. Ei săvârșesc acte rușinoase cu alți bărbați și sunt pedepsiți pentru ele.

Și, din moment ce acești păcătoși nu Îl cunosc pe Dumnezeu, El îi lasă pradă păcatelor. Așa se face că ei se umplu cu tot felul de slăbiciuni: răutate, pizmă, sunt plini de mânie și arțag. Li se deschide pofta spre clevetire, spre defăimare, spre lauda de sine și încep să-L urască pe Domnul. Sunt perfizi, neiertători, nemiloși, nesupuși părinților. Și, deși cunosc poruncile lui Dumnezeu, că toți cei care fac asemenea lucruri merită osânda Lui, nu doar că le săvârșesc mai departe, ci îi și aplaudă pe alții care fac precum ei.

– Ce le vei spune celor care i se închină lui Dumnezeu și îi aduc mulțumiri pentru darurile Lui? întrebă Priscila.

– Viața fără de moarte! Pe care El le-o va dărui acelora ce trăiesc întru credință și care, printr-o viață cuviincioasă și răbdare, caută onoarea și cinstea, răspunse el. Și voi spune mai multe despre aceia care trăiesc după poruncile lui Dumnezeu. Dar prin aceasta vreau să-i previn pe aceia care sunt egoiști și răi, căci îi va răsplăti cu mânie, cu piedici și suferință. Asta pentru fiecare suflet ce practică cele rele, evrei sau păgâni deopotrivă. Pentru că Dumnezeu nu face deosebire între păcătoși.

În următoarea oră, Pavel vorbi în continuare despre păcat și pedeapsă, despre circumcizie și de ce a stârnit ea un conflict distrugător printre creștini, de ce evreii încă trebuiau să urmeze Legea, dar cei de alt neam nu erau obligați să se supună ei. Când se opri pentru o clipă, Luca îl întrebă:

– Care spui că e esența doctrinei creștine?

– Credința și numai credința aduce mântuirea lui Dumnezeu, răspunse Pavel. Deși dreptatea lui Dumnezeu a fost arătată în Lege și în Profeții, ea s-a manifestat în Iisus Hristos, pentru noi toți cei care avem credință în el, dincolo de cele două Cărți. Nu există deosebiri între noi: cu toții am păcătuit și niciunul dintre noi nu e cu adevărat demn de harul lui Dumnezeu. Dar acum îl putem primi și, odată cu el, mântuirea prin Iisus Hristos, pe care Dumnezeu L-a trimis înainte.

În dimineața următoare, când Tertius aduse o schiță a discuțiilor din prima zi, Pavel o luă nerăbdător și începu să citească, ținând fiecare pergament aproape și mijindu-și ochii, să vadă mai bine cuvintele. Ucenicul lui rămase tăcut. Avea dinainte un om bătrân, cu vedere slabă, cu părul rar și cărunt pe la tâmple, aproape chel și cu un cap neobișnuit de mare. Umerii înguști și gâtul subțire ar fi putut trăda un trup plăpând, dar Tertius știa că nu era deloc așa. Chiar și șchiopătatul lui, care devenise mai vizibil în ultimele luni, nu îi slăbea mersul. În săptămânile din urmă, se schimbase văzând cu ochii. De când reunise biserica și o dăduse în mâna cea puternică a lui Gaius,

firea lui Pavel se mai înmuiase. Era mai rezonabil, mai dispus să asculte, nu se mai supăra așa repede, era mai gânditor. Adesea, stătea singur ore în șir, își încrețea fruntea odihnindu-și-o pe vârfurile degetelor și meditând. Tertius simțea că învățătorul lui tânjea în adâncul sufletului după ceva, după cineva...

Odată ce termină de citit, Pavel îi dădu ciorna lui Tertius.

– Mai e mult de lucru la ea, zise el. Întâi, unde sunt pasajele pe care ți le-am dictat, despre Avraam și David?

– Dar le scrii evreilor, care cunosc istoria lui Avraam și a lui David, răspunse Tertius.

– Niciun creștin nu trebuie să uite că Avraam și David sunt mărturii vii ale credinței în Dumnezeu, zise Pavel. În al doilea rând, unde este comentariul despre însemnătatea botezului? În al treilea rând, să adaugi toată povestea despre lupta mea interioară împotriva păcatului. O să repet ce am spus ieri: sunt conștient că Legea este plină de spirit, dar eu sunt o ființă din carne și sânge, vândută ca sclav păcatului. Nu îmi înțeleg propria fire. Nu mă port așa cum aș dori, ci fac lucruri pe care le urăsc. Nu eu sunt cel care le face – nu eul meu firesc –, pentru că, deși voința de a face bine e în mine, niciodată nu fac bine. Lucrurile rele pe care nu le vreau, pe acelea le săvârșesc. În mintea mea, iubesc sincer Legea lui Dumnezeu, dar în trupul meu se dă o bătălie cu o altă lege.

Când cei patru se adunară după-amiază, pentru a doua zi de discuții, Luca vorbi primul.

– Ieri am ascultat o expunere prețioasă și bine documentată. Azi, sugerez să punem întrebări, iar eu am una anume, la care nimeni din Ierusalim nu a știut să răspundă: Dacă, de la început, Dumnezeu a avut în plan să Îl trimită pe Fiul Său pe pământ, de ce poporul Lui ales L-a alungat pe Fiul lui Dumnezeu?

– Nimeni nu îi poate cere lui Dumnezeu să își explice faptele, zise Pavel. Profeții au încercat de mai multe ori să arate poporului lui Israel calea către Dumnezeu, dar ei nu L-au ascultat pe Domnul și L-au sfidat. Totuși, Dumnezeu nu și-a abandonat niciodată poporul pe care l-a ales. Nici atunci când rătăcea în pribegie plin de deznădejde, nici când era înlănțuit în sclavie. Întotdeauna l-a salvat. Oare înverșunarea evreilor împotriva lui Iisus va duce la prăbușirea lor definitivă? Ferească Dumnezeu! Din contră, eșecul lor a adus mântuirea altor popoare, iar asta i-a făcut pe cei din neamul ales să-i pizmuiască pe păgâni. De aceea, dacă pierderea israeliților s-a dovedit a fi un mare câștig pentru cei de alte neamuri, cât de mare va fi acest câștig atunci când toți vor fi întorși la credință?

– Am o propunere, zise Phoebe. Știu că așa e în Cenchreae și în Corint, și presupun că la fel se întâmplă și în Roma: creștinii evrei nu privesc cu ochi buni stăruința cu care le spui că ei sunt sclavii Legii și, în același timp, păgânilor le lași o mare libertate în purtare. Îți sugerez ca în această epistolă să spui care sunt regulile de comportament pe care trebuie să le urmeze toți cei care se supun lui Hristos.

Pavel își deschise brațele în semn de cuprindere.

– Principiile după care trebuie să se călăuzească toți se găsesc în cuvintele lui Iisus: „Iubește-l pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima, din tot sufletul și cu tot cugetul tău, iubește-ți aproapele, ca pe tine însuți.“ Atât pentru evrei, cât și pentru păgâni, dragostea trebuie să fie adevărată. Să se lepede de Satana. Să prețuiască cele bune. În iubire frățească, în iubire înflăcărată. Să se întreacă unul pe altul arătând cinste. Să fie zeloși. Să-l slujească pe Domnul. Să se bucure în nădejde. Să îndure suferințele. Să se roage statornic. Să ajute la nevoile poporului sfânt. Să fie primitori.

Binecuvântați-i pe aceia care vă prigonesc. Nu îi blestemați! Bucurați-vă cu aceia care se bucură. Plângeți cu aceia care plâng. Trăiți în armonie unii cu alții. Nu fiți trufași, ci faceți și treburi umile. Nu fiți niciodată îngâmfați. Nu răsplătiți răul cu rău. Gândiți-vă la ce e nobil pentru toți. Dacă se poate, trăiți în pace cu toți ceilalți. Niciodată să nu vă răzbunați, lăsați asta pe seama mâniei lui Dumnezeu, pentru că este scris: „Răzbunarea este a mea, eu voi răsplăti fiecăruia după faptele lui“, așa spune Domnul. Dacă dușmanului vostru îi e foame, hrăniți-l. Dacă îi e sete, dați-i să bea. Nu vă lăsați învinși de Satana, ci învingeți pe Cel Rău cu binele.

Restul după-amiezii, Pavel le vorbi despre obligațiile celor credincioși de a-i ajuta pe cei slabi și nehotărâți, despre cum răstignirea a luat locul vechii Legi, le explică de ce israeliții au greșit și, totuși, au realizat atât de multe. În acest timp Luca și Phoebe îi puneau întrebări și analizau ce spunea el.

Conversația începuse să lâncezească în momentul în care, brusc, Pavel dictă un pasaj care îi înviora: „Dacă Dumnezeu este cu noi, cine poate fi împotriva noastră? Ne poate despărți ceva de dragostea pentru Hristos? Ar putea face asta greutățile, suferința, prigoana, foametea, lipsa hainelor, primejdiile sau sabia? Nu! Putem înfrânge toate acestea prin puterea dragostei Lui. Pentru că eu sunt sigur că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici conducătorii, nici puterile, nici lucrurile prezente, nici lucrurile ce vor veni, nici înălțimea, nici adâncimea, nici altceva nu ne va putea despărți de dragostea lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos, Domnul nostru."

– Grăitor! exclamă Luca. Ar trebui să închei epistola cu acest pasaj emoționant.

– Dar mai am atâtea de spus, zise Pavel disperat.

– Atunci, propun să rezumăm mâine, zise Luca. Ne-ai dat multe la care să ne gândim.

Tertius lucră toată noaptea pentru a pune cap la cap tot ce spusese Pavel. Citind, își făcu o imagine de ansamblu. Noua epistolă era un compendiu al epistolelor anterioare ale lui Pavel, mai ales al celor adresate galatenilor și corintenilor, dar aspectele abordate erau prezentate mai logic decât în cazul galatenilor, când fuseseră scrise cu mânie, și mai bine organizate decât în cazul corintenilor, cărora le răspunsese unor întrebări vagi. Concluzionă că bătrânul încă mai avea simțurile treze. Nu uita nimic din ce dictase sau scrisese vreodată.

În ziua următoare, când Pavel citi a doua schiță a lui Tertius, răspunsul lui fu scurt:

– Mult mai coerent, dar incomplet.

Așadar, cei patru se întâlniră în grădină pentru a treia oară.

În timp ce stăteau pe scaune, Pavel zise:

– Epistola asta este atât de importantă, că o să îi cer lui Phoebe să o ducă și să o citească în bisericile romane. Așa cum știți cu toții, încrederea mea în tine, Phoebe, e nemăsurată. Iar tu, ca diacon al bisericii, trebuie să o poți citi în fața oricărei adunări de creștini.

– Paulos! Sunt onorată, zise Phoebe, cu ochii albaștri lucindu-i de încântare.

– Acum, la treabă, zise Pavel.

– O întrebare, zise Luca. Întrucât Claudius i-a alungat pe toți evreii din Roma pentru că au tulburat liniștea publică, iar tu ai fost arestat pentru tulburarea păcii și instigare la răzmeriță, cum vor sprijini creștinii Evanghelia în mod pașnic și care sunt obligațiile lor față de împărat?

– Creștinii ar trebui să fie exemple pentru toți ceilalți cetățeni, zise Pavel. Să spună adevărul. Niciodată nu trebuie să tăcem de frica unei mulțimi. Să-i lăsăm pe alții să guverneze cu autoritate, pentru că nu există altă putere decât cea a lui Dumnezeu, iar forța lor e lăsată de El. De aceea, cel care se opune autorităților se opune lui Dumnezeu. Regulile nu sunt o teroare dacă vin din partea unei conduceri bune, ci a uneia rele. Dacă nu aveți teamă de autorități, faceți doar ce e bine și veți primi aprobare din partea cezarului,

pentru că el este slujitorul Domnului întru bine. Dar dacă greșiți, temeți-vă, pentru că el nu ridică sabia în van. El este slujitorul lui Dumnezeu, prin el își arată mânia împotriva celor ce greșesc.

– Aud bine? întrebă Tertius. Pledezi pentru devotament față de acest cezar? Criminalul Nero?

– Cuvântul meu nu este pentru vreun om, ci pentru Dumnezeu, zise Pavel. Spun doar că recunosc principiile și beneficiile autorității. Sub protecția cezarului am mers pe aceste drumuri și am navigat pe mări. De asemenea, am suferit de biciul pretorienilor lui și, totuși, am fost lăsat liber de proconsulul lui. Fie că e crud sau binevoitor, fie că e în Roma sau în provincii, autoritatea îl slujește pe Dumnezeu, ne apără de pirați, de hoți și de barbari. De asta trebuie să plătiți dări celor cărora le datorați dări și să-i respectați pe cei cărora le datorați respect.

Discuția amplă despre ce și cum trebuia scris în epistolă continuă până la apus. Când să plece, Pavel îi zise lui Tertius:

– Să rescrii începutul. În deschidere, laudă-i pe creștinii romani. Pentru că au supraviețuit sub cezar, merită laude. Prezintă apoi doctrina în ordinea logică: Evanghelia ne arată bunătatea lui Dumnezeu, puterea Lui de a aduce mântuire tuturor credincioșilor, întâi evreilor, apoi păgânilor. Împăcarea vine prin moartea lui Iisus Hristos. Apoi, israeliții îl resping pe Iisus și Evanghelia, dar în timp pot să își vadă greșeala și să Îl accepte pe Iisus ca mântuitor al lor. După

doctrină, să vină sfaturile mele de viață pentru creștini, cu accent pe principiile de care am vorbit în prima zi.

În dimineața celei de-a douăsprezecea zile a discuțiilor, Pavel ridică privirea de pe ultima ciornă și zise:

– Partea principală a epistolei e gata. Mai sunt de făcut câteva completări. Subliniez ce am scris nu ca să le dau lecții creștinilor din Roma sau să îi corectez în vreun fel, ci ca să le împrospătez memoria cu privire la planul lui Dumnezeu referitor la israeliți. Și ca să le dăruiesc din experiența mea după decenii ca apostol în slujba lui Iisus Hristos printre cei din alte neamuri. După o clipă, adăugă. Și spune asta: credința oferă garanția mântuirii. Prin credința întru Iisus Hristos putem ajunge la darurile lui Dumnezeu în această viață și la Împărăția Lui Cerească de după aceea. Hristos a murit pentru cei fără Dumnezeu. Greu poți găsi pe cineva care să moară pentru altcineva, chiar și pentru un om bun. Așadar, este o dovadă a dragostei Domnului faptul că Iisus și-a dat viața pentru noi, păcătoșii.

– Cum încheiem? întrebă Tertius.

– Cu niște note personale, cu binecuvântările cuvenite și cu un mesaj scurt, cum că nădăjduiesc să îi vizitez după Ierusalim, în drumul meu spre Spania. De asemenea, scrie-le să se roage pentru mine să scap de dușmanii din Ierusalim, care vor să îmi ia viața. Și spune așa: o trimit la voi pe sora Phoebe, purtătoarea acestei epistole, diacon al bisericii din Cenchreae. Primiți-o întru Domnul, ca pe una din poporul sfânt

al lui Dumnezeu, și ajutați-o în orice nevoie, pentru că ea-i ajută pe mulți creștini, inclusiv pe mine.

Pavel își puse mâna pe brațul lui Tertius.

– Menționează că tu, Tertius, m-ai ajutat la scrierea acestei epistole. Sârguința și vrednicia ta au făcut-o posibilă.

Cei patru se adunară în grădină pentru ultima dată. Întrucât Phoebe trebuia să citească epistola în bisericile din Roma, Pavel o puse să le-o citească și lor. Pe când termină, soarele apusese, iar Phoebe răgușise. Pavel îi arătă lui Tertius ultimele modificări pe care să le facă, apoi strânse epistola și o pregăti pentru drum.

Pavel nu lăsă pe nimeni să aleagă vasul cu care avea să plece Phoebe și să-i aranjeze călătoria, ci se ocupă el însuși. Apoi se duse în Cenchreae să-i spună care era planul lui: *Vesta*, condusă de căpitanul Bara, un fenician pe care Pavel îl creștinase, avea să o ducă în cinci zile până la Brindisi. De acolo mai erau trei sute șaptezeci și cinci de kilometri, pe via Appia, până la Roma.

În timp ce se plimbau prin grădina ei, Pavel întrebă:

– Să trimit un preot de-al meu cu tine, să te apere pe drum?

– Nu e nevoie, zise Phoebe zâmbind. Am călătorit singură în Italia și nu mi-e frică. Într-adevăr, o femeie are mai puțin a se teme să meargă singură pe via Appia decât prin Corint.

– Stephanas ne va da bani pentru călătoria ta, zise Pavel.

– Aș vrea să o plătesc eu, zise Phoebe.

Slujitoarea ei le aduse carne, pâine, fructe și vin. Priviră împreună prima lună plină din acea primăvară, în timp ce se înălța peste mare, vorbind despre trecut și plănuindu-și viețile de atunci înainte.

34

ÎN PRIMEJDIE

Cu epistola pregătită pentru Roma, Pavel îi dădu instrucțiuni lui Titus să meargă de îndată la Cenchreae și să aranjeze plecarea cu următorul vas spre Cezareea.

– Care e planul pentru ducerea banilor la Ierusalim? întrebă el.

– Eu și Luca vom duce fiecare câte o desagă cu monede din aur și argint, zise Titus. Sopater, Aristarh, Secundus și Trophimus ne vor însoți. Cu excepția ta și a lui Luca, toți vom avea arme.

Pavel aprobă din cap.

– Cu cinci arme vom fi în siguranță.

Pavel îl găsi pe Timotei în clasa pentru diaconi și îl luă deoparte.

– Corintul are nevoie de tine, Timotei, zise el. Îți cer să rămâi aici încă două luni, să îl ajuți pe Gaius. Apoi, o să iei barca spre Brindisi și o să ne întâlnim în Roma.

După o tăcere lungă, Timotei îl privi pe Pavel neliniștit.

– Te implor, lasă-mă să merg cu tine la Ierusalim. Nu am fost niciodată acolo, iar tu spui că e ultima ta vizită în Ierusalim.

– Misiunea ta aici e prea importantă, Timotei. Gaius are nevoie de ajutorul tău ca să readucă biserica din Corint înapoi la gloria ei de odinioară. În două luni o să poți pleca și mă găsești în Roma. Acolo vom lucra împreună din nou.

Cu o față lungă și resemnată, Timotei fu de acord.

Gaius aștepta în biserică și, timp de o oră, el și Pavel se plimbară de colo-colo admirând îmbunătățirile pe care le aduseseră Sopater, Quartus și voluntarii lor. Piatra fusese spălată, acoperișul reparat, ușile vopsite, iar afară plantaseră arbuști și copaci.

– Condu congregația, îl sfătui Pavel pe Gaius. Fii iute la ascultare, încet la mânie. Prefă-te că iei în considerare și cele mai prostești lucruri. Cei mai buni dintre înțelepții tăi se vor ocupa de ele. Fă-le o favoare din când în când, să-i faci fericiți, dar în problemele cele mai de seamă folosește-ți judecata, ia hotărârile corecte. Aceasta este biserica ta, prin harul lui Dumnezeu și prin grija unui apostol al lui Iisus Hristos. Cei pe care îi conduci nu trebuie să se îndoiască vreodată de asta. Coborî vocea: I-am cerut lui Timotei să rămână aici și să te ajute, timp de două luni, zise Pavel. El mi-e ca un fiu și am hotărât să nu-i pun viața în

primejdie luându-l cu mine în această periculoasă vizită la Ierusalim.

– De unde vine pericolul, Pavel?

– De la frații mei evrei, pe de o parte, și de la frații mei creștini, pe de altă parte. Marele preot al Sinedriului a pus un preț pe capul meu, cu mult timp în urmă. Conservatorii și-au ascuțit cuțitele, să îmi taie beregata, dacă mă prind singur.

Era după-amiază târziu când se întoarse Titus.

– Nu e niciun vas care să meargă spre Cezareea. Singurul care se îndreaptă spre răsărit e *Cetus*, care pleacă odată cu mareea de dimineață, spre Antiohia.

– Atunci vom merge cu vasul până în Antiohia și de acolo pe jos până în Ierusalim, zise Pavel.

– Am presupus că așa vei vrea, zise Titus, așa că am plătit pentru șapte oameni. Trebuie să ne îmbarcăm mâine în zori.

– Spune-le tuturor să fie pregătiți, zise Pavel.

În dimineața următoare, Pavel se trezi devreme și porni repede spre agora. Întâi își luă rămas-bun de la negustorii de acolo, cu care se împrietenise, apoi urcă treptele de la colonade, pentru a lăsa o ultimă și înflăcărată dovadă a veștii bune a lui Iisus Hristos. Când soarele era deja pe cer, se întoarse la biserică, să conducă ultima slujbă cu discipolii și cu înțelepții. Spre surprinderea lui, biserica era plină, chiar neîncăpătoare. Întreaga congregație venise să îi aducă un omagiu.

După slujbă, se grăbi spre casa lui Stephanas, să își ia pelerina și sandalele. Starea lui de spirit era bună. Revărsarea de generozitate și dragostea frățească îi confirmaseră sentimentul de împlinire. Înălțase Corintul, îl văzuse apropiindu-se de autodistrugere, apoi renăscând. Acum, congregația era mai puternică ca niciodată. Dacă exista vreun premiu pentru statornicia unui scop, el câștigase laurii în Corint.

O bătaie se auzi în ușă, iar o slujnică îi spuse că un bătrân venise să îl vadă. Când ieși, Pavel îl găsi pe Crispus, apărătorul lui din primele zile, acum bolnav, cu mersul târșâit și mâinile mari tremurând. Pavel îi luă mâna și îl conduse spre un scaun.

– Nu trebuia să-ți părăsești patul ca să vii să-ți iei rămas-bun de la mine, zise Pavel cu voce smerită. Aș fi venit eu la tine.

– Nu de asta am venit, zise Crispus, aplecându-se spre el. Nu pune piciorul pe *Cetus*, șopti el. Te vor ucide.

– Cine o să mă omoare, Crispus?

– Înțelepții de la sinagoga pe care am condus-o eu cândva. Nu te-au iertat niciodată, Pavel. Un fanatic dintre ei a angajat un ucigaș să-ți înfigă un pumnal în spate și să-ți arunce trupul în mare, să nu fie găsit niciodată.

– Cum ar fi posibil, Crispus? Voi avea cinci gărzi lângă mine.

– Știu, dar acești ucigași îi vor omorî și pe ei și îți vor lua sacii cu bani, zise Crispus cu vocea stingându-i-se într-un murmur răgușit.

– Cum ne-au aflat planurile? întrebă Pavel.

Crispus mârâi ca un leu bătrân.

– Toată lumea îți cunoaște planurile. Toată lumea știe de banii pe care i-ai adunat pentru Ierusalim. Iar omul tău, Titus, a fost urmărit la docuri.

Pavel își puse mâna pe brațul bătrânului.

– Știu că nu ai fi venit dacă nu erai sigur de asta, Crispus.

– Așa cum nu mă îndoiesc că eu sunt Crispus, așa cum nu mă îndoiesc că tu ești Pavel, la fel de sigur sunt de acest complot. Am aflat de la cineva în care am încredere. Te urăște, asemenea celorlalți, dar e un evreu prea cinstit ca să își știe mâinile mânjite cu sânge.

– Înțeleg ambele poziții. Crispus, îți datorez viața.

Bătrânul îi întinse o mână ce tremura și îi zise:

– Pavel, nu știi că eu îți datorez viața mea întru Iisus Hristos?

Imediat după ce îl ajută pe Crispus să se urce în lectica ce îl adusese, Pavel se întoarse în odaia lui. Era acela un semn? Era o avertizare că nu trebuia să meargă la Ierusalim? Simțise teama de multe de ori, dar de data aceea era altfel. Dușmanii se apropiau, îl urmăreau, așteptau ocazia potrivită să îi curme viața. Se așteptase să fie în pericol în Ierusalim, dar nu în Corint. Dar cum putea să se dea bătut în fața amenințărilor? Ierusalim era misiunea lui, trebuia să meargă înainte. Nu le scrisese el romanilor „Dacă Dumnezeu e cu noi, cine poate fi împotriva noastră“? Dacă el credea în acele vorbe, trebuia să acționeze ca atare.

Pavel se îndreptă repede spre odaia lui Titus.

– Adună oamenii, repede, îi porunci el.

După ce se reuniră, îi conduse pe cei șase într-un colț al curții, unde nu îi putea auzi niciun slujitor.

– Să nu spuneți nimănui nimic despre asta, le zise el privindu-le fețele solemne. Viețile noastre pot depinde de asta. Tocmai am aflat că niște asasini au pus la cale uciderea noastră pe vasul *Cetus,* după care au de gând să ne fure banii pe care i-am adunat pentru Ierusalim.

Ridică mâna, să le potolească murmurele.

– Așa că vom face altfel.

– Înseamnă că ar trebui să îi cer căpitanului să ne înapoieze banii pe care i-am plătit, zise Titus.

– Nu, răspunse Pavel. Căpitanul poate fi unul din complotiști. Lăsați-i pe el și pe ucigași să creadă că ne vom îmbarca, până în ultima clipă, când vor trebui să pornească. Mâine, eu și Luca, pe cât de discret putem, vom merge la un alt doc și vom lua primul vas care pleacă spre Macedonia. De acolo, ne vom îndrepta spre Troas. Voi cinci veți aștepta trei zile, veți găsi un vas spre Troas și veți aduce banii. Eu și Luca vă vom aștepta acolo, la casa lui Teofil.

Ridică din nou mâna.

– Nu uitați, nu spuneți nimănui niciun cuvânt.

Planul lor reuși. Pavel și Luca plecară cu o navă până la Neapolis, așteptară o zi, apoi luară un alt vas spre Troas. Ajungând acolo, Pavel fu ușurat să-i găsească pe cei cinci discipoli și banii într-o odaie sigură din casa lui Teofil.

Atât de călduros îi primi Teofil, atât fu de mulțumită soția lui, Erinna, încât Pavel cedă rugăminților lor și acceptă să rămână în Troas încă o săptămână, să predice în fiecare zi în casa lui Teofil și în piețe.

În ultima zi a lui Pavel în oraș, Teofil îi chemă pe cei patru fii ai lui și pe soțiile lor, pe cele trei fiice cu soții lor, pe cei paisprezece nepoți și câțiva prieteni apropiați, să asiste la slujbă. La apus, cu toții erau adunați într-un hol mare, la etajul casei lui. Întrucât urma să plece în dimineața următoare, Pavel avea multe de spus. Și vorbi. Predică iar și iar. Pe la miezul nopții, Teofil le porunci slujitorilor să aducă lămpi cu gaz, pentru ca toți cei adunați acolo să îl vadă pe predicator la fel de bine cum îl auzeau. Chiar și în timp ce se aprindeau lămpile, Pavel continuă să vorbească.

Noaptea era caldă, iar pe ferestrele deschise intra briza dinspre mare. Eutychus, un tânăr de cincisprezece ani, nepot al lui Teofil, stătea cu verii lui pe un pervaz al unei ferestre deschise. La un moment dat, adormi și căzu.

Mama și tatăl lui săriră în picioare și alergară jos, sărind câte două trepte deodată, cu Luca pe urmele lor. Îl găsiră pe Eutychus zăcând pe pământ, nemișcat. Luca îi luă pulsul și ascultă să vadă dacă respira, dar nu simți nimic. Părinții băiatului văzură expresia de pe chipul lui Luca și începură să plângă și să strige.

În clipa aceea, Pavel îngenunche lângă Luca, îl luă pe tânăr în brațe, îl strânse la piept și murmură ceva. După o tăcere lungă, Pavel se întoarse spre mamă și spre tată.

– Nu vă speriați! Trăiește.

După care, purtând băiatul în brațe, urcă scările și îl așeză pe o pernă, în apropiere de podium. În timp ce mama și tatăl se învârteau neliniștiți pe lângă el, Pavel începu ritualul ruperii pâinii și pregăti vinul pentru împărtășanie. După ce toți împărțiră simbolic trupul și sângele lui Hristos, Pavel începu să predice și vorbi, și vorbi până se crăpă de ziuă.

Când odaia se umplu de lumină, Eutychus deschise ochii, se uită în jur plin de uimire, îi văzu pe mama și pe tatăl lui aplecați deasupra lui și se ridică în picioare. Întreaga adunare – familie, prieteni, vizitatori – își ridică vocile în semn de bucurie, convinși că tânărul fusese adus înapoi din morți. Pavel încheie slujba cu o rugăciune de mulțumire.

După toate cele întâmplate, Pavel și însoțitorii lui se grăbiră să își ia rămas-bun de la gazdele lor. Teofil le pregătise plecarea cu *Cydnus,* un vas al lui, care avea să îi ducă până la Patara. Acolo urmau să găsească o navă care să îi ducă direct în Cezareea.

Marcus Hatius, tânărul căpitan al lui *Cydnus,* îi primi la bord, le promise mâncare bună și paturi din paie pe care să doarmă.

– Navigăm ziua și ancorăm noaptea, zise el. Prima oprire e la Assos. Cu aceste vânturi bune, vom ajunge cu mult înainte de apus, vom descărca lingourile de cupru, iar mâine vom merge spre Mitilene.

Luca și discipolii își găsiră paturile și se întinseră să se odihnească după acea noapte lungă și nedormită. Pavel, neobosit și încă plin de energie, rămase sus.

– Cine va merge cu mine în Assos? Sunt doar patruzeci și cinci de kilometri, o zi bună de mers. Vino, Aristarh. Să mergem împreună. E un ținut frumos, numai bun de bătut cu piciorul.

Din însemnările lui Luca

În Assos, împreună cu delegația și cu Marcus, căpitanul vasului, am oprit la un han recomandat de Teofil. Acolo am luat cina înfruptându-ne cu o pulpă de miel prăjită, praz proaspăt scos din pământ, pâine caldă și vin din belșug. Când ne-am întors pe *Cydnus,* Pavel și Aristarh ne așteptau binedispuși și nerăbdători să se laude cu drumeția lor.

În dimineața următoare am pornit spre sud, printr-un canal aflat printre munți, am trecut de lanțul muntos al insulelor Lesbos în dreapta și de vârfurile înalte acoperite de nori de pe țărmul Mysiei în stânga, spre docul din orașul Mitilene, plin, ca întotdeauna, de filosofii din temple.

N-am găsit nimic de încărcat acolo, așa că Marcus a pornit a doua zi spre frumoasa insulă Chios. Pe măsură ce ne apropiam, vânturile dinspre munți băteau din toate părțile, dar Marcus, agil, a găsit o trecere îngustă înspre nord și a navigat paralel cu coasta, în timp ce munții se făceau tot mai mici în urmă și începeau să se vadă câmpiile fertile. Intrând în portul orașului Chios, Marcus a coborât pânzele

și barca și l-a dus pe *Cydnus* la docuri. În timp ce discipolii ajutau echipajul să care la mal grânele, amforele cu vin și cutiile din răchită cu smochine uscate, eu și Pavel am plecat să căutăm locul de naștere al lui Homer. N-am găsit nicio călăuză care să ne pară de încredere, așa că m-am gândit să vizităm renumita comunitate a sculptorilor, dar Pavel a refuzat să meargă printre idoli din piatră.

În dimineața următoare, am acostat în Samos, doar cât să descărcăm grânele, astfel că eu și Pavel n-am avut timp să vizităm locul de naștere al lui Esop. Din Samos am plecat spre Trogyllium, unde am ancorat peste noapte. Întrucât era la numai patruzeci de kilometri de Efes, Trophimus a sugerat că poate ar fi bine ca Pavel să meargă acolo și să își ia rămas-bun de la efeseni. Dar el a refuzat, spunând că hotărâse să ajungă la Ierusalim până la sărbătoarea Pogorârii Sfântului Duh, așa că nu mai putea să petreacă nicio zi în Asia. În schimb, îi spuse lui Trophimus să meargă imediat în Efes și să îi aducă pe înțelepți în următorul nostru port, Milet, unde *Cydnus* avea să ajungă a doua zi. Astfel, Pavel putea să își ia rămas-bun de la efeseni fără să își amâne călătoria.

În timp ce vasul înainta încet spre cel de-al doilea dintre cele patru porturi ale Miletului, Pavel stătea la probă împreună cu Luca, căutându-i cu privirea pe Trophimus și pe înțelepții din Efes. Trecură de docurile aglomerate și zgomotoase, de teatrul gol săpat

într-un versant, apoi văzură un mic grup de bărbați adunați pe o plajă largă încadrată de un crâng de pini, care le făceau cu mâna. Marcus coborî barca și îi duse la țărm pe Pavel, Luca și Titus.

După ce puse piciorul pe mal, Pavel îi salută pe Trophimus, pe cei opt înțelepți și pe alți nouă creștini efeseni care veniseră pe jos o zi întreagă doar ca să îl vadă. Îi conduse la umbra crângului de pini, le făcu semn să se adune în jurul lui și își începu mesajul de rămas-bun.

– Voi știți cum am trăit printre voi în tot acest timp, din prima zi în care am pus piciorul în Asia, slujindu-l pe Domnul cu umilință și fără să iau în seamă lacrimile pe care mi le-au provocat unii și nici acuzațiile ce mi-au fost aduse în urma comploturilor evreilor. Nu am ținut cont de nimic atât timp cât am considerat că e pentru binele vostru. Am predicat Evanghelia în public și din casă în casă, era datoria mea să duc mesajul pocăinței în fața lui Dumnezeu și al credinței întru Iisus Hristos atât evreilor, cât și celorlalte popoare.

Acum, iată, sufletul mă îndeamnă să merg la Ierusalim, fără să știu ce va cădea asupra mea acolo, dar primind semn de la Sfântul Duh, din oraș în oraș, că mă așteaptă prigoana și închisoarea. Dar nu pun mai presus viața mea, dacă mi se dă voie să îmi închei drumul cu bucurie și să îndeplinesc misiunea Domnului Iisus Hristos – să mărturisesc pe deplin Evanghelia întru harul lui Dumnezeu.

Își ridică mâinile spre ei, implorând:

– Iar acum, iată, știu că voi toți, aceia printre care am mers propovăduind împărăția, nu mă veți mai vedea. De aceea, vă mărturisesc în această zi în care vă părăsesc că am conștiința împăcată, pentru că niciodată nu am ezitat să vă pun în față întregul plan al lui Dumnezeu. Aveți grijă de voi și de întreaga turmă peste care veghează Sfântul Duh și păstoriți biserica Domnului, pentru care Iisus și-a dat propriul sânge. Știu că după plecarea mea vor veni lupi fioroși printre voi, să împrăștie turma.

Făcu o pauză și își fixă privirea severă pe fiecare, la rând.

– Chiar dintre voi o să apară oameni care vor denatura adevărul lui Dumnezeu, ca să vă atragă la ei. De aceea, fiți cu băgare de seamă, amintiți-vă că eu, timp de trei ani, nu am încetat să vă povățuiesc pe fiecare, zi și noapte, adesea chiar cu lacrimi. Iar acum, frații mei, vă încredințez lui Dumnezeu și cuvântului Său, care are puterea de a vă înălța și de a vă pune printre toți sfinții Lui. Nu am cerut nimănui argint sau aur, nici haine. Voi știți că eu am câștigat cu mâinile mele destul ca să îmi pot duce nevoile și ca să-i pot ajuta pe săraci. Țineți minte cuvintele Domnului Iisus, când a zis: „Ești mai binecuvântat să dai decât să primești."

Pavel își lăsă în jos capul și îngenunche pentru rugăciune. Ceilalți îl urmară și, cu toții, îi înălțară mulțumiri lui Dumnezeu, care îi ajutase să treacă peste toate piedicile și să ridice biserica din Efes. După ce rosti „Amin", unul câte unul veni la el, îl îmbrățișară

cu dragoste frățească și mulți lăcrimară la vorbele lui, știind că nu aveau să îl mai vadă.

Titus făcu semn că e timpul să plece, așa că toți efesenii coborâră pe plajă cu Pavel și priviră cu chipurile pline de întristare și cu inimile grele cum *Cydnus* se pierdea în depărtare.

Din însemnările lui Luca

Dintre toate suferințele, cea care îți pătrunde cel mai adânc în suflet este despărțirea de cineva drag. Fie că se așterne moartea sau depărtarea, să știi că niciodată nu vei mai auzi acel glas, că niciodată nu vei mai vedea acel chip, toate acestea îl dărâmă și pe cel mai puternic dintre noi. Așa am simțit și noi azi, când *Cydnus* s-a îndepărtat de Milet, iar păzitorii bisericii din Efes au rămas dincolo de ape. Stând deoparte, la pupa, Pavel și-a ridicat mâna pentru o ultimă binecuvântare, apoi s-a întors și s-a îndreptat în partea cealaltă a vasului, să fie singur.

Cu pânzele ridicate, Marcus s-a îndreptat printre insule, ajutat de un puternic vânt din nord, astfel că spre seară am ajuns la Cos, locul de naștere al lui Hipocrate, unde am descărcat zece suluri din cea mai bună mătase. În ziua următoare am ajuns în Rhodos, răscruce a drumurilor pe mare, apoi la Patara. Acolo ne-am luat rămas-bun de la Marcus și de la *Cydnus* și am găsit un alt vas, *Psamathe,* care se îndrepta spre Fenicia. Vânturile din nord-vest ne-au purtat repede, așa că în trei zile am ajuns în Cipru, iar după alte

patru zile munții Siriei ne-au apărut în față și ne-am oprit la Tyr, să descărcăm marfa.

Îndată ce *Psamathe* ajunse la docul din Tyr, Pavel își conduse oamenii să-i întâlnească pe creștinii din oraș. Conducătorul de acolo îi întâmpină pe faimoșii oaspeți și chemă întreaga congregație să-l asculte pe Pavel. La sfârșitul slujbei, Jube îl luă pe apostol deoparte:

– Nu te duce la Ierusalim, îi zise el. Sfântul Duh mi s-a arătat și mi-a dezvăluit că acolo te așteaptă o soartă cruntă.

– Dușmani am, zise Pavel, dar misiunea mea pentru Hristos mă îndeamnă să merg. Oricare mi-e soarta, mă rog ca harul lui Dumnezeu să fie cu mine.

După o zi și o noapte, încărcătura de pe *Psamathe* fu dată jos, iar vasul porni spre sud, oprindu-se o zi la Ptolemais, după care se îndreptă spre Cezareea, unde călătoria lua sfârșit. Acolo, Pavel și discipolii lui fură întâmpinați de Filip evanghelistul, care cândva le fusese dușman, dar care apoi ajunsese să îl admire pe Pavel, acum fiind răspunzător de bisericile din Cezareea și din orașele din jur.

Casa lui Filip era modestă, dar el, soția lui și cele patru fiice ale lor eliberară o odaie pentru Pavel și Luca, iar discipolii fură duși la alți creștini. La stăruințele lui Filip, Pavel rămase în Cezareea două zile, pentru a predica Evanghelia și, împreună cu discipolii, pentru a-i povățui pe bolnavi și pe cei aflați pe patul de moarte. În ultima lor seară acolo, în timp ce luau

masa în odaia principală a casei lui Filip, sosi încă un oaspete – cocoșat, mic la trup, dar cu capul mare, cu pelerina jerpelită și acoperită de praful de pe drumul dinspre Ierusalim. Pavel îl recunoscu imediat: Agabus, profetul cel pitic care venise la Barnaba, în Antiohia, să-i avertizeze cu privire la foamete.

Pentru Pavel, prezența lui Agabus era simbolică, era încheierea unui cerc. Agabus fusese cel care îl convinsese prima dată pe Barnaba, apoi pe Pavel, să adune bani pentru a preveni foametea în rândul creștinilor săraci din Ierusalim. Acum, treisprezece ani mai târziu, Pavel încă mai strângea de la cei care aveau mai mult, ca să-i ajute pe cei care aveau mai puțin.

Văzându-l pe Pavel acolo, Agabus se duse la el. Nu zise nimic, doar îi imită pe cei care profețeau prin gesturi și desfăcu încet cureaua din piele din jurul taliei lui Pavel. Tot în tăcere, se așeză jos, își legă atent picioarele, apoi mâinile. Abia apoi vorbi, cu voce guturală.

– Sfântul Duh spune acestea: în Ierusalim, evreii îl vor lega astfel pe acest om căruia îi aparține cureaua și îl vor da pe mâna judecătorilor păgâni.

La început, nimeni nu zise nimic, apoi tăcerea fu ruptă de Filip.

– Pavel, ascultă-l pe Agabus. Nu merge la Ierusalim, te implor. Lasă-i pe ceilalți să ducă banii, iar tu du-te la Roma și continuă-ți misiunea.

Cele patru fiice și ceilalți oaspeți i se alăturară, rugându-se de el să nu se ducă singur în gura lupului.

Pavel își ridică mâinile, să facă liniște.

– Ce faceți? Plânsetele voastre îmi frâng inima. Nu doar că sunt pregătit să fiu legat de mâini și de picioare, ci sunt gata și să mor în Ierusalim în numele Domnului Iisus.

Din nou, Filip și ceilalți îl rugară, dar Pavel dădu din cap și toți tăcură. Apoi, auziră murmurul lui Agabus:

– Facă-se voia Domnului!

35

ÎNCOLȚIT

Procesiunea pe care Pavel o conducea pe străzile Ierusalimului le făcea pe femei să iasă la geamuri și pe bărbații ocupați cu munca să se oprească și să se uite. Nu aveau parte prea des un asemenea spectacol: Pavel, cunoscut peste tot ca tânăr avocat al acuzării la Sinedriu, care trecuse apoi la secta lui Iisus, acum cu părul cărunt și chelie, mergând în fața unui alai caraghios format din străini. Întâi venea un discipol corpolent, în mătăsuri grecești din albul cel mai pur, apoi un evreu negricios și musculos îmbrăcat în haine țărănești din bumbac, urmat de patru păgâni în straie macedonene, doi dintre ei neobișnuit de înalți și încununați cu o claie de păr blond.

După ce trecură de piața publică, se îndreptară spre casa lui Mnason, un cipriot bătrân convertit printre primii la creștinism, acum văduv. Filip o luase înainte, să aranjeze ca toți șapte să stea la Mnason și să îl anunțe pe Iacov că Pavel avea să îi facă o vizită, la biserica-mamă, în ziua următoare.

Când Filip se întoarse la casa lui Mnason, Pavel îl aștepta.

– Ce a zis Iacov? întrebă el.

– Te așteaptă împreună cu toți ceilalți, la biserica-mamă, zise Filip, și întreabă dacă mergi la ora a patra. Îi va aduna pe înțelepți și pe discipoli, să te întâmpine.

– Petru va fi acolo? întrebă Pavel.

– Nu, Petru vine rar la Ierusalim acum. Iarna trecută le-a dat o mână de ajutor bisericilor din Antiohia.

Vechiul depozit unde se reunise consiliul cu nouă ani în urmă fusese dărâmat, iar în locul lui era acum o biserică nouă. Era din piatră nefinisată, văruită în culoarea lămâii. Înăuntru, tâmplarii făcuseră o platformă din lemn, un altar și rânduri de bănci. Intrând în naos, lui Pavel i se păru că arăta mai mult ca o sinagogă decât ca bisericile pe care le clădise el.

Își conduse delegația pe platformă, unde fură primiți călduros cu toții de către Iacov și de către înțelepți. La semnalul lui Pavel, Titus aduse cele două pungi cu aur și argint și i le dădu acestuia, iar ceilalți murmurară aprobator. În semn de răspuns, Iacov zise:

– Așa cum ne spune Scriptura, „a ta este, Doamne, împărăția, și puterea, și slava. Precum în cer, așa și pe pământ". Continuă cu o rugăciune de mulțumire pentru dărnicia creștinilor de pe alte meleaguri.

După ultimul „Amin", Iacov se întoarse spre Pavel.

– Această adunare a înțelepților și a altor frați care se roagă în biserica noastră mamă ar vrea să audă cum este primită Evanghelia în ținuturile de departe.

Pavel își descrise călătoria pe uscat și pe mare prin Galatia, Macedonia, Achaia și Asia. Pomeni unul câte unul orașele unde dusese mesajul de mântuire prin Iisus Hristos. Le povesti câte suflete convertise în fiecare loc, evrei și păgâni, și despre școlile pe care le deschisese pentru discipoli, preoți și diaconi.

– Toate acestea le-am înfăptuit prin harul lui Dumnezeu și al Fiului Său Iisus Hristos, care ne-a fost sprijin în misiunea noastră și ne-a ajutat să trecem peste toate piedicile care ne-au fost puse în cale de mâna omului.

În timp ce Pavel se așeza, un înțelept ridică mâna:

– Eu, Nabal, vorbesc în numele meu și al altora de aici când spun că munca apostolului Pavel întărește și preamărește slava lui Dumnezeu. Fie ca el să își poată continua misiunea în slujba lui Iisus Hristos multă vreme de acum înainte.

O altă mână se ridică, de data asta din congregație.

– Eu sunt Elihu, zise un bărbat, adresându-i-se lui Pavel.

Era tânăr, avea voce puternică și gesticula mult.

– Vezi tu, frate, aici, în Iudeea, ca și în altă parte, mii de evrei ne-au spus despre tine că îi înveți să nu țină seama la Legea lui Moise și că le zici evreilor care trăiesc printre păgâni să nu-și mai taie împrejur copiii și să nu mai urmeze obiceiurile vechi.

– Orice asemenea acuzație este lipsită de adevăr, răspunse Pavel cu aprindere. Unde ai auzit asta? Adu-i

aici pe cei ce au zis, să îi înfrunt acum! Niciodată nu am spus vreunui evreu că nu este legat de Legea lui Moise.

– Așa ne zici nouă, aici, răspunse Elihu, cu o umbră de dispreț, apropiindu-se de Pavel. Dar asta ni s-a spus de către evrei și credem, iar când vor afla că ai venit la Ierusalim mulți se vor aduna să te înfrunte.

Făcu o pauză și își drese vocea.

– Ce e de făcut? Iată ce propunem noi: avem aici patru membri care au făcut un legământ. Du-te cu ei și purifică-te și plătește pentru a-și rade capetele, în semn de căință. Atunci, vom ști cu toții că ceea ce li s-a spus despre tine nu e adevărat, că tu însuți urmezi obiceiurile și respecți Legea.

Propunerea era intenționat umilitoare. Pavel privi spre Iacov, întrebându-se dacă rivalul său plin de emfază pusese la cale asta ca să îl umilească. Fața lui Iacov era impasibilă. Știa că trebuia să-și rețină pornirea de a respinge propunerea ca fiind una nedemnă de poziția lui în biserică. Dar, cu siguranță, asta i-ar fi făcut pe unii să creadă că absurda defăimare era adevărată. Cu un gest al mâinii îi zise lui Elihu:

– De acord. Nu îi cunosc pe acești patru oameni, dar, întrucât ei sunt frații noștri, mă voi purifica împreună cu ei. Cât despre plata pentru raderea capetelor lor, azi am pus ce aveam la donațiile pentru săraci, dar sunt obișnuit să lucrez cu mâinile mele și voi câștiga banii de care e nevoie.

Se întoarse spre Iacov.

– Arată-mi-i pe cei patru.

În ziua următoare, Pavel îi duse pe cei patru la Templu și făcu un anunț public, anume că în șapte zile se va încheia perioada purificării și vor fi aduse jertfe în numele fiecăruia dintre ei. În zilele de așteptare, Pavel rămase într-o stare de neobișnuită apatie. În fiecare dimineață se ducea singur la Templu. După-amiezile, de la a șasea până la a zecea oră, stătea de vorbă cu evreii creștini în casa lui Mnason. Târziu, se plimba prin oraș cu Trophimus și Aristarh, vizitând diverse locuri și spunându-le istoria lor.

În a șasea dimineață, Pavel se ruga singur în Templu, când fu văzut de trei evrei din Efes aflați în pelerinaj. Unul dintre ei strigă:

– Bărbați ai lui Israel, ajutor! Acela este omul care predică peste tot împotriva poporului lui Israel, împotriva Legii și împotriva Templului. Și mai rău, a adus un păgân în Templu și astfel a pângărit acest loc sfânt.

Templul era acum aproape plin de pelerini care strigau felurite acuzații. Pavel se împotrivi strigând și el, dar nimeni nu îl asculta. Gărzile veniră în fugă la auzul vocilor puternice care spuneau că locul fusese profanat și îi obligară pe toți să plece. Închiseră ușile Templului. Văzând asta, unii dintre pelerinii furioși puseră mâna pe Pavel, îl loviră cu pumnii și cu picioarele și îl târâră peste terasa lui Solomon, strigând:

– Ucideți-l cu pietre... Rupeți-i gâtul... Aruncați-i trupul peste zid.

Precum flăcările duse de vânt, vestea pângăririi Templului se răspândi prin oraș. Mulțimi invadară străzile, izbucniră scandaluri, astfel încât comandantul

trupelor romane le ordonă acestora să restabilească ordinea. În fruntea unei companii de centurioni, Claudius Lysias însuși goni de la fortul Antonia până la Templu. Evreii, furioși, văzând soldații și pe comandantul lor, încetară imediat să îl mai lovească pe Pavel.

Presupunând că victima însângerată era vinovată, Lysias le ordonă soldaților:

– Legați-l.

După ce îl văzu pe bărbat în lanțuri, comandantul întrebă:

– Cine ești?

Pavel își spuse numele și își declară nevinovăția, dar răspunsul lui se pierdu printre strigătele de răzbunare. Exasperat de gălăgia și de agitația mulțimii, Lysias ordonă:

– Duceți-l la fort.

Mulțimea îi urmă, strigând:

– Trebuie să moară! Trebuie să moară!

În timp ce soldații îl târau în sus pe scările fortului Antonia, Pavel îi zise comandantului:

– Îmi este permis să vă spun ceva?

– Vorbești greaca? întrebă Lysias uimit. Atunci nu ești egipteanul care a iscat o revoltă luna trecută.

– Eu, egiptean? zise Pavel. Eu sunt evreu din Tars, din Cilicia, cetățean al unui oraș plin de cinste. Și te implor, dă-mi voie să le vorbesc acestor oameni. Nu le-am făcut nimic rău.

Comandantul îl privi pe Pavel pentru o clipă și zise:

– Foarte bine, vorbește.

Stând pe scări în lanțuri, Pavel își ridică mâinile, să le atragă atenția.

– Bărbați, frați, tați, acum ascultați apărarea mea.

Când îl auziră vorbind în dialectul evreiesc local, făcură liniște.

– Sunt evreu, m-am născut în Tars, Cilicia, dar am fost adus în acest oraș la picioarele lui Gamaliel și educat strict după vechea noastră Lege. Am fost un zelos al lui Dumnezeu, așa cum sunteți cu toții azi. I-am prigonit pe cei care urmau Calea, ba chiar i-am trimis la moarte. Am legat în lanțuri bărbați și femei, deopotrivă, după cum vă vor spune și marii preoți și întregul consiliu de înțelepți de la Sinedriu. De la marele preot, am dus epistole către înțelepții sinagogii din Damasc, epistole prin care mă împuterniceau să îi arestez pe cei care aparțineau Căii și să îi aduc înapoi în Ierusalim, pentru judecată și pedeapsă.

Își trecu privirea peste mulțime. Erau furioși, se îndoiau, dar ascultau.

– Și, în timp ce mă apropiam de Damasc, mi s-a întâmplat, pe neașteptate, spre miezul zilei, să văd o lumină mare venită din ceruri. Am căzut la pământ și am auzit o voce care îmi spunea: „Saul, Saul, de ce Mă prigonești?“ Iar eu am întrebat: „Cine ești?“ Și glasul mi-a răspuns: „Eu sunt Iisus din Nazaret, cel pe care îl prigonești.“ Cei doi însoțitori ai mei, gărzi de la Templu, au văzut marea lumină și s-au speriat, dar ei nu au înțeles vocea care mi-a vorbit. Și am întrebat: „Ce să fac, Doamne?“ Iar Domnul mi-a spus: „Ridică-te, du-te la Damasc, iar acolo ți

se va spune despre toate cele pe care trebuie să le faci." Dar nu mai vedeam, orbisem de la strălucirea luminii, așa că am fost dus de mână de către cei doi, până în Damasc.

Timp de trei zile am stat la han în întuneric. Apoi, un anume Ananias, un evreu devotat din Damasc, a venit la mine și mi-a redat vederea, spunând: „Vei fi mesager al celui drept în fața tuturor oamenilor." Și mi s-a întâmplat ca, după ce m-am întors la Ierusalim, în timp ce mă rugam în Templu, să intru în transă și să îl văd pe Iisus, care mi-a zis: „Grăbește-te! Pleacă îndată din Ierusalim, pentru că nu îți vor primi mărturisirea despre Mine. Pleacă! Te voi trimite la păgânii de departe."

Când pomeni de apariția lui Iisus în Templu, mulțimea izbucni în strigăte.

– Scăpați pământul de acest om! Nu merită să trăiască!

Unii începură să-și sfâșie hainele, alții aruncau praf în aer și blestemau. Văzând că mulțimea scăpa de sub control, Lysias le ordonă soldaților să îl ia pe prizonier și să îl ducă în fortăreață. Înăuntru, îi zise lui Pavel:

– Vei fi biciuit până vei mărturisi crima pentru care ei strigă împotriva ta.

În timp ce era târât spre stâlpul biciuirii, furia lui Pavel creștea din pricina nedreptății. Nu mai fusese biciuit de ani de zile și nu uitase niciodată că era să moară din cauza bătăilor pe care le încasase în Issos. Când soldații îi întinseră brațele în jurul stâlpului și

începură să îl lege, se smuci și îl înfruntă pe cel mai în vârstă dintre centurioni:

– Așteaptă! Este drept să biciuiți un cetățean roman care n-a fost judecat?

Centurionul se duse îndată la comandant.

– Aveți grijă ce faceți, pentru că acest bărbat este cetățean roman.

Lysias se îndreptă spre stâlpul biciuirii și se uită la Pavel:

– Ești cetățean roman?

– Da, îi răspunse Pavel.

Lysias îl privi cu îndoială pe bărbatul însângerat și neîngrijit, îmbrăcat într-o pelerină jerpelită.

– Eu mi-am cumpărat cetățenia cu o sumă mare, spuse el.

– Eu am fost născut cetățean, îl înfruntă Pavel hotărât.

Știind că riscau să fie pedepsiți pentru încălcarea drepturilor unui cetățean roman, soldații se dădură înapoi, iar Lysias, temându-se că ar putea fi dojenit pentru că pusese în lanțuri un roman, fără să fie judecat, dădu un ordin scurt:

– Scoateți-i lanțurile.

Când Pavel fu eliberat din strânsoare, Lysias îi zise:

– Pentru siguranța ta, vei rămâne la fort peste noapte. Întrucât ești evreu, dimineață vei apărea în fața Curții evreilor. Soldații mei te vor duce în fața Sinedriului, astfel încât marii preoți să poată judeca acuzațiile ce ți se aduc.

Pavel se trezi devreme în dimineața următoare, ca să-și evalueze situația disperată. Se învinovățea. Cei mai apropiați sfătuitori ai lui, un profet care nu greșise niciodată și propria lui intuiție îl avertizaseră că în Ierusalim putea fi închis, persecutat și chiar executat. Cui să ceară ajutor? Însoțitorilor lui din casa lui Mnason nu putea. Cinci din cei șase erau de neam păgân. Nici lui Iacov. Conservatorii lui îl considerau pe Pavel dușman. Nici celor din Sinedriu. Zadok jurase să se răzbune pe el. Nici lui Antonius Felix. Guvernatorul Romei se înhăitase cu marele preot. Spaima, frigul și epuizarea îi uscaseră gâtul, iar genunchii îi tremurau. Dar își ridică ochii spre cer și zise:

– Nu sunt singur.

Mai târziu, când sosiră reprezentanții Sinedriului, Lysias emise o avertizare serioasă:

– Acest evreu pe care vi-l încredințez poate fi rănit. Aveți grijă: deși e evreu, e și cetățean roman, așadar e sub protecția mea. Soldații mei îl vor însoți, pentru a-i garanta siguranța în timp ce apare în fața Curții voastre.

Stând pe piatra neagră a acuzaților, în fața Sinedriului, Pavel privea în jur. Unele fețe îi erau necunoscute, dar sala impunătoare, băncile etajate, senzația dată de judecata imperială, toate erau la fel ca pe vremea când el fusese avocat al acuzării acolo. De pe un rând de sus, Zadok, ridat și uscățiv, se uita la el cu privirea lui de gheață. Pe un rând de mai jos, printre înțelepți, era Gamaliel, care îl privea preocupat și grav. Când cei

șaptezeci și unu de membri își ocupară locurile, aprodul îi făcu semn lui Pavel să vorbească.

– Fraților, am mers singur pe drumul spre Dumnezeu, cu o conștiință pe deplin curată, până în ziua de azi.

– Loviți-l! veni un ordin de pe băncile de sus și un judecător robust ridică pumnul și îl lovi pe Pavel peste gură.

Plin de furie, Pavel strigă:

– Dumnezeu te va lovi pe tine! Ești ca un zid văruit: curat pe dinafară, murdar pe dinăuntru. Cunosc Legea. Cum poți sta acolo, să pretinzi că mă judeci conform Legii, iar apoi să încalci Legea poruncindu-i acestui om să mă lovească?

Aprodul Curții îndreptă un deget spre Pavel:

– L-ai insultat pe marele preot al lui Dumnezeu.

Recăpătându-și calmul, Pavel zise cu nevinovăție:

– Fraților, nu știam că e mare preot.

Adevărat, nu știuse. Pavel nu îl mai văzuse niciodată pe acel om, deși îi știa numele – Ananias, fiul înstăritului Nedebaios, care cumpărase poziția pentru fiul lui, în urmă cu vreo zece ani. După aceea, fiul fusese arestat, trimis la Roma și scos din Sinedriu. Prin influență, mai târziu, fusese repus în drepturi. Gândindu-se că trebuia să spună ceva, dar nu să își ceară iertare, ci să recunoască autoritatea preoțească, Pavel privi spre locul marelui preot:

– Cu siguranță, este scris în a doua carte a Scripturii: „Nu vei vorbi de rău pe un conducător al poporului tău."

Văzând că fariseii stăteau tot separat de saduchei, Pavel își aminti cum cele două facțiuni rivale se certau frecvent și înveninat.

– Fraților, eu sunt fariseu, fiu al unui fariseu. Iar eu sunt judecat pentru nădejdea noastră în Înviere.

Așa cum se aștepta, îi incită pe saduchei, a căror doctrină nega posibilitatea învierii din morți. Unul se ridică și începu:

– Nu există înviere, nici îngeri, nici viață după moarte.

Fariseii se ridicară ca unul pentru a-i face pe saduchei să tacă, iar marele preot încercă în van să facă liniște. Sperând să pună capăt disputei, scribul-șef se adresă fariseilor ridicați în picioare și le făcu semn să tacă:

– Nu vedem nimic rău la acest bărbat, zise el. Dacă un spirit vorbește prin el sau un înger, să nu ne punem împotriva lui Dumnezeu.

Dar cele spuse nu însemnară nimic pentru saduchei, iar cearta începu din nou. Lysias, care stătea afară cu soldații lui, consideră că ascultase destul din tărăboiul dinăuntru. Temându-se că evreii l-ar fi putut face bucăți pe prizonierul său roman, ordonă unui centurion să intre acolo, să îl scoată pe Pavel și să îl ducă din nou la fortul Antonia.

Singur, în celula lui de la fort, în timpul nopții, Pavel avu o viziune.

– Nu te teme, Pavel, așa cum tu ai mărturisit pentru Mine în Ierusalim, așa vei mărturisi și în Roma.

Liniștit, în acea noapte Pavel reuși să doarmă bine.

În dimineața următoare, Pavel mânca împreună cu soldații, când veni la el un centurion.

– Un tânăr vizitator vrea să îți vorbească. Nu și-a spus numele, dar pretinde că te știe.

Crezând că trebuia să fie Sopater, singurul evreu dintre însoțitorii lui, Pavel se grăbi spre ușă. Dar nu era Sopater.

– Ionatan! Dragul meu nepot! Ce binecuvântare să îl vizitezi pe acest bătrân.

După o îmbrățișare scurtă, Pavel se dădu înapoi, să îl privească mai bine pe fiul Rașelei. Băiatul crescuse și se făcuse un tânăr puternic și arătos.

Încercând să fie liniștit, tânărul îl trase pe Pavel deoparte.

– Ești în mare pericol, zise el încet. Acum mai puțin de o oră am aflat de la un prieten de la Curte că Zadok pune la cale să îți ia viața. La porunca lui, o trupă de patruzeci de fanatici pe care i-a dus chiar el în fața lui Ananias în această dimineață a jurat: „Ne legăm să nu mâncăm nimic până nu îl ucidem pe Pavel." Iată planul lui Zadok: marele preot îi va cere lui Lysias să te trimită din nou în fața Sinedriului, sub pretextul că îți vor cerceta cazul mai cu luare-aminte. Pe drum, la un colț îngust de stradă, în spatele vechii piețe, acești patruzeci de fanatici te vor aștepta pe alei situate de o parte și de alta, toți înarmați cu săbii și cuțite. Acolo, îi vor îmbrânci pe soldați, îi vor copleși, iar pe tine te vor ucide.

Pavel îl privi pe nepotul său cu admirație, știind că își riscase viața pentru a veni acolo. Păstrându-și

înfățișarea calmă, îl luă pe Ionatan de braț și se îndreptară spre centurionul care îi supraveghea.

– Du-l pe acest tânăr la comandant, are să-i spună lucruri importante.

Centurionul, dându-și seama că era ceva grav, îl luă pe Ionatan și îl duse imediat la Lysias, care îl luă la întrebări pe nepotul lui Pavel, între patru ochi. Acesta nu zise nimic pentru o clipă, dar trase o concluzie rapidă: *Dacă acei evrei pun la cale să îl ucidă pe acest vorbitor în fața soldaților, fie sunt mai proști decât credeam, fie acest bărbat, Pavel, e un cetățean mai important decât credeam.* Întorcându-se spre Ionatan, îi porunci:

– Nu spune nimănui că ai vorbit cu mine despre asta. Viața lui Pavel și a ta ar putea depinde de asta.

Îl chemă pe centurionul care îl adusese.

– Du-l pe acest tânăr afară, pe ușa secretă. Nu vreau să fie văzut părăsind fortul.

Îndată, Lysias chemă alți doi centurioni și le ordonă:

– Luați două sute de soldați și pregătiți-i înainte de a treia oră din noapte, să mărșăluiască spre Cezareea. Vor merge cu cei șaptezeci de oameni călare, două sute de lăncieri și căruțe cu provizii. Adu cai pentru Pavel și trimite-l în siguranță la guvernatorul Felix. Parmenion, tu vei conduce această misiune și îi vei explica lui Felix. Julius, tu îl secondezi.

Întreaga noapte, coloana de soldați romani mărșălui rapid, cu patrulele de cavalerie în față, pe flancuri și păzind șirul, lăncierii și soldații mergând pe

jos dispuși în formație de luptă în jurul singuraticului călare. La un moment dat, după miezul nopții, ajunseră la via Maris și o luară spre nord, către Antipatris, unde se opriră la un fort roman. În zori, Parmenion, crezând că trupele lui l-au scăpat pe Pavel de cel mai mare pericol, îi porunci lui Julius să îi ducă pe soldații pedeștri și pe lăncieri înapoi în Ierusalim, în caz că evadarea lui Pavel ar fi provocat noi revolte. Bărbatul călare îl însoți pe Pavel până în Cezareea și chiar până dincolo de porțile fortăreței guvernatorului.

Dincolo de ziduri, Pavel își aminti prima privire pe care o aruncase acestui oraș pe care îl ridicase regele Irod. Era tânăr atunci, pe drumul său spre Ierusalim, mergea să se înscrie la școala lui Gamaliel. Socoti: trecuseră treizeci și unu de ani.

Conducându-și prizonierul în sala de primire, Parmenion îl prezentă pe Pavel lui Felix.

– Excelență, zise el, acest prizonier, Pavel, este un cetățean roman implicat într-o dispută despre legea evreiască, dispută ce s-a transformat într-o revoltă, în Ierusalim. Ticăloși plătiți de fanaticii de la Sinedriu au pus la cale uciderea lui. Fiindcă este cetățean roman, are dreptul la protecție militară, până când Sinedriul aduce o acuzație oficială împotriva lui.

Felix cercetă înfățișarea neîngrijită a lui Pavel.

– În ce provincie ai devenit cetățean?

– Cilicia, excelență, răspunse Pavel.

– Te voi asculta când vor sosi acuzațiile, zise Felix. Până atunci, vei fi deținut aici, în palat.

36

ÎNTEMNIȚAT

Din Antiohia până în Alexandria, guvernatorul provinciei romane Iudeea era cunoscut drept un conducător slab, desfrânat, crud și avar. Antonius Felix fusese numit doar pentru că era frate cu Pallas, un favorit al soției lui Claudius, Agrippina. Și rămăsese în funcție pentru că era soțul Drusillei, fiica lui Irod.

Un prizonier în palatul cel somptuos din Cezareea era ceva neobișnuit, așa că Felix o întrebă pe soția lui, evreică, dacă îi poate explica de ce evreii ar complota să îl omoare pe unul de-al lor. Drusilla îi spuse povestea profetului Iisus, care apăruse în Galileea cu mulți ani în urmă și care predicase o nouă lege pentru credințele evreilor.

– Prizonierul tău este un conducător al acestei secte evreiești – ei își spun creștini – care îl consideră, în mod greșit, pe Iisus mult așteptatul Mesia. Cei mai mulți evrei, ca mine, îl consideră pe Pavel un eretic periculos.

– Dacă acest Pavel este un conducător atât de important, zise Felix, înseamnă că el sau cineva din secta lui poate fi dispus să îi cumpere libertatea.

Drusilla râse.

– Creștinii sunt săraci.

– Atunci, zise Felix cu un zâmbet, poate că voi, evreii, îmi veți plăti pentru el.

Cinci zile mai târziu, marele preot Ananias, șapte dintre înțelepții lui și Tertullus, un orator plătit, sosiră la palatul guvernatorului, pentru a prezenta acuzațiile împotriva lui Pavel.

Felix îl chemă pe apostol, care era în odaia lui din aripa de nord a palatului, și porunci ca audierea să înceapă.

Tertullus vorbi în numele acuzatorilor:

– Mult onorate Felix, mulțumită vouă avem parte de pace de mult timp, iar poporul din Iudeea s-a bucurat de reforme grație grijii voastre. Noi mulțumim pentru asta în toate felurile posibile. Nu vrem să vă răpim prea mult din prețiosul timp, dar vă implor să ne ascultați pe scurt cazul, cu obișnuita voastră bunăvoință. Noi îl considerăm pe acest om periculos. A stârnit revolte printre evreii din toată lumea. El este capul răutăților din secta nazarinenilor. Ba chiar a încercat să profaneze Templul, așa că am pus mâna pe el, ca să poată fi judecat conform Legii. Dar Lysias, comandantul fortului Antonia, a venit cu o mulțime de soldați, l-a luat din mâinile noastre și a poruncit acuzatorilor să apară în fața voastră.

Arătă spre Pavel, care stătea într-o parte, sub pază.

– Dacă îl întrebați pe acest om, veți auzi voi înșivă adevărul despre acuzațiile noastre.

Felix se întoarse spre Pavel.

– Vorbește.

– Bucuros mă voi apăra, excelență, știind că timp de mulți ani ați fost un judecător al acestui popor. După cum puteți verifica, nu au trecut mai mult de douăsprezece zile de când m-am dus la Ierusalim în pelerinaj. Nu este adevărat că m-ar fi găsit cineva având vreo dispută în Templu și nici că am provocat mulțimea în sinagogă sau în alt loc din oraș. Nu au nicio dovadă pentru aceste acuzații pe care mi le aduc.

Dar recunosc următorul lucru: potrivit Căii, pe care ei o numesc sectă, mă închin Dumnezeului strămoșilor noștri și cred că totul există potrivit Legii scrise în Profeții. Calea nu este o religie nouă sau diferită, este iudaismul din vechime acum adus la împlinire. Eu îmi pun în Dumnezeu aceeași speranță pe care și-au pus-o fariseii de la Templu, anume că va exista o înviere, atât pentru cei drepți, cât și pentru cei păcătoși. Întotdeauna fac tot ce pot ca să am o conștiință curată în fața lui Dumnezeu și a tuturor oamenilor.

Am venit la Ierusalim după mulți ani, cu ajutor pentru săracii noștri și ca să aduc jertfe. Iată de ce mă aflam la Templu. Încheiam ritualul purificării, evitând mulțimile, fără să fac vreo tulburare. Dar în Templu erau și evrei din Asia – ei ar trebui să apară în fața voastră și să facă aceste acuzații, dacă, într-adevăr, au ceva de spus împotriva mea. Cel puțin lăsați-i

pe aceștia prezenți azi aici să spună de ce crimă am fost acuzat când am apărut în fața Sinedriului – doar dacă nu a fost acea propoziție pe care am strigat-o: „Este vorba despre învierea din morți, de aceea sunt judecat azi!"

Văzând că nu era nicio dovadă a vreunei crime împotriva Romei, Felix amână audierile și îi zise lui Pavel:

– Când comandantul Lysias va veni, voi hotărî în cazul tău.

După ce Ananias și însoțitorii lui se întoarseră la Ierusalim, Felix îi zise centurionului care îl păzea pe bărbat:

– Ține-l pe acest om în custodie, în pretorium. Este liber să umble în interiorul palatului. Prietenii lui îl pot vizita, iar tu află ce nevoi are.

Mai târziu, în aceeași săptămână, Felix și Drusilla îl chemară pe Pavel în pavilionul din aripa în care locuiau ei.

– Vreau să aud de la tine despre cel pe care îl numiți Iisus Hristos, zise Felix.

Pavel începu îndată să-i spună despre promisiunea unei vieți după moarte, despre cinste, curăție și abținerea de poftă și dezmăț.

– Se apropie momentul, vorbi Pavel, când Dumnezeu îi va judeca pe toți aceia care au trăit în păcat și răutate.

Pomenirea judecății lui Dumnezeu îl înspăimântă atât de mult pe Felix, că nu mai ascultă, dar îi zise repede:

– Deocamdată, poți pleca. Te voi chema eu mai târziu.

Întrucât zilele de așteptare se transformară în săptămâni, iar săptămânile în luni, Pavel nu putea face decât să îndure. Să aștepte, să nu poată predica, să nu aibă dinainte o adunare nerăbdătoare să-l asculte – asta era o pedeapsă mai dureroasă decât oricare alta născocită de vreun tiran. El, care mersese mii de kilometri, acum nu putea face mai mult de două sute de pași, până la zidul înalt al palatului. El, care navigase peste mările nesfârșite, acum putea doar să stea în turnul palatului și să privească tânjind spre vasele din depărtare. El, care se înconjurase de discipoli și de mulțimi de credincioși, acum stătea singur în odaia lui. Nu avea nimic de citit și îi era interzis să scrie.

Putea primi vizitatori. Luca venea din când în când, oferindu-i prilejul de a purta o discuție cu cineva egal cu el. Apoi, Luca plecă din nou în Galileea, pentru a vorbi cu cei care îl cunoscuseră pe Iisus sau îl auziseră vorbind. Titus, Trophimus și Sopater veniră să îl întrebe ce să facă. Lui Pavel nu îi plăcea că stăteau în așteptare, așa că îl trimise pe primul în Corint, pe al doilea înapoi în Efes, iar pe al treilea acasă la el, în Beroea.

Spre marea uimire a lui Pavel, un gardian veni la el într-o zi să-i spună că un bărbat pe nume Petru era

la poartă și voia să îl vadă. Pavel își primi rivalul îmbătrânit cu mai multă precauție decât căldură. Discuția lor începu plăcut, fiecare vorbind despre înfăptuirile și dezamăgirile legate de înființarea unor biserici. Cu prea multă detașare, parcă, se gândi Pavel, Petru aminti apoi că pleca a doua zi la Roma. Iar când Petru îi spuse că în drum se va opri prin Galatia, să viziteze biserica din Ancyra, Pavel nu mai răbdă.

– Tu și Iacov, împreună cu iscoadele voastre, puneți bețe în roate bisericilor mele din Galatia, zise el direct. Distrugeți tot ce am făcut eu și Barnaba în Antiohia, în Pisidia, precum și în Iconium și în Lystra.

Petru sări în picioare, cu obrajii arși de soare înroșiți de furie.

– Nu pot vorbi în numele lui Iacov, zise el, dar cu siguranță că eu sau vreunul dintre adepții mei nu am încercat să-i întoarcem de la credință pe convertiții tăi.

Pavel nu-l credea. Cunoștea trecutul lui Petru în ce privește dezminţirile. După o strângere de mână în grabă, Petru plecă.

Cel mai frecvent vizitator al lui Pavel era Aristarh, care se oferise să îl ajute pe Filip la bisericile din Cezareea și de-a lungul coastei. Într-o după-amiază, Pavel și Aristarh se plimbau prin grădinile palatului, când Aristarh zise cu voce joasă:

– Săptămâna trecută, în timp ce plecam de aici, aprodul de la Curtea guvernatorului mi-a spus că plata unei sume considerabile te-ar putea elibera. Pot face rost de bani, dar nu sunt sigur că pot avea încredere în el.

– Nu mai mult decât poți avea în guvernatorul lui, zise Pavel. Felix vrea bani. El a plănuit asta, iar răspunsul meu a fost cât se poate de clar. Mita înseamnă să elibereze un vinovat. Eu nu sunt vinovat. Nimeni nu va plăti pentru a-mi reda libertatea ce mi se cuvine.

Refuzând să plătească și nereușind să îl convingă pe Felix să convoace martori și să îi judece cazul, Pavel petrecu zile și nopți lungi încercând să se consoleze, dar tânjind să scape de acolo. Ades, umbla prin odaia lui noaptea, ca un leu în cușcă. Trecură luni, iarna se schimbă în vară, apoi vara în iarnă. Iar el încă aștepta.

În cele din urmă, după doi ani, Pavel află de la un gardian că Felix avea să fie înlocuit în curând. Îngrijorat de faptul că noul guvernator ar putea să îl dea din nou pe mâna celor de la Sinedriu, Pavel făcu un apel înflăcărat către Felix, încheind astfel: „Cu toții știm că îți folosești puterea. Fie judecă-mi cazul, fie eliberează-mă."

Felix refuză, cedându-i Drusillei.

Porcius Festus, noul guvernator, era un soldat care își construise renumele luptând cu bandele de asasini și de tâlhari. Știa puține despre Iudeea și despre oamenii ei, dar era cinstit și voia binele locuitorilor ei. La trei zile după sosirea lui în provincie, Festus își pregăti prima apariție oficială în public și merse din Cezareea până în Ierusalim. Prezent acolo, Zadok, în calitate de principal sfătuitor al Sinedriului, îi

prezentă lui Festus cazul lui Pavel, secondat de Ananias, și întrebă dacă putea fi trimis la Ierusalim, pentru a fi judecat. Festus nu știa nimic despre complotul evreilor cu privire la uciderea lui Pavel. Dar le răspunse:

– Pavel este în custodie în Cezareea, iar eu mă voi întoarce acolo în curând. Aceia dintre voi care aveți autoritate, să vină cu mine și, dacă omul acela a greșit, să fie judecat.

La o zi după ce se întoarse în Cezareea, Fastus își ocupă locul în tribunal și porunci să fie adus Pavel. Îndată ce Pavel apăru, Zadok și un grup de martori care veniseră de la Ierusalim îl înconjurară și îl acuzară de încălcarea Legii lui Moise, de erezie și de profanarea Templului.

Înfruntându-i pe toți și privindu-l pe Zadok în ochi, Pavel zise:

– Tu știi că eu cunosc Legea și că nu am adus în niciun fel vreo ofensă nici Legii, nici Templului, nici împăratului.

Ascultându-i pe martorii gălăgioși și argumentele aduse de Zadok și Pavel, Festus își dădu seama că nu fusese încălcată nicio lege romană. În schimb, acel prizonier pe care îl moștenise era acuzat de încălcarea legii religioase a evreilor și orice astfel de încălcare trebuia judecată, evident, de Înalta lor Curte. Dar niciun cetățean roman nu putea fi judecat de Sinedriu fără consimțământul acuzatului. În calitate de nou guvernator, Festus voia să câștige simpatia evreilor, așa că îl întrebă pe Pavel:

– Ești dispus să mergi la Ierusalim și să fii judecat acolo pentru aceste acuzații?

Pavel își cunoștea drepturile de cetățean roman și hotărî că trebuia să acționeze imediat pentru a împiedica orice încercare a noului guvernator sau a marelui preot de a-l trimite la judecată în Ierusalim. Nu se îndoia că, dacă avea să mai ajungă acolo, Zadok va plăti ucigași care să îi ia viața înainte de judecată sau va găsi o cale să-l execute după un proces batjocoritor. Așa că refuză:

– Stau în fața tribunalului împărătesc și aici ar trebui să fiu judcat, excelență. Nu le-am făcut niciun rău evreilor, după cum bine știți. Dacă aș fi greșit sau dacă aș fi adus vreo jignire ce ar trebui pedepsită cu moartea, nu aș fi refuzat să mor. Dar, cum nu există nicio crimă de care să mă poată acuza, nimeni nu are dreptul să mă predea lor. O să mă adresez cezarului.

Festus își convocă sfătuitorii, îi ascultă, apoi i se adresă lui Pavel:

– Vrei să te adresezi cezarului. Bine, atunci vei merge la el.

Vorbele umplură sufletul lui Pavel precum un cântec din ceruri. Voia să strige de bucurie. Odată ce guvernatorul pronunțase acea hotărâre, niciun mare preot răzbunător nu o putea ataca. Întorcându-se în odaia lui, Pavel se abținu să-și arate bucuria și exaltarea. După mai bine de doi ani de întemnițare în palat, curând, avea să fie liber. Se aștepta să fie trimis la Roma neîntârziat. În schimb, fu amânat din nou.

La două zile după ce Pavel ceruse să se adreseze cezarului, reprezentanții împăratului veniră la palatul guvernatorului. Regele Agrippa al II-lea, care deținea responsabilitatea în fața Romei pentru Iudeea, Samaria și alte regiuni de coastă, sosi cu mare pompă, împreună cu regina Bernice, care nu era doar soția lui Agrippa, ci și sora lui. Ceremoniile de primire a celor doi îi ținură ocupați pe noul guvernator și întregul personal al palatului.

Când îi făcu regelui o prezentare a ceea ce se întâmpla prin provincie, Festus îi pomeni și de cazul lui Pavel.

– Am în custodie un bărbat, un evreu care e și cetățean roman, pe care l-a lăsat în urmă Felix. În prima mea vizită oficială la Ierusalim, marii preoți și înțelepții evreilor mi-au spus că acest prizonier – numele lui e Pavel – a încălcat legile lor și mi-au cerut să îl trimit la ei, să fie pedepsit. Le-am spus că nu stă în obiceiul romanilor să trimită un cetățean al lor unei curți subordonate, înainte ca el să-și întâlnească față în față acuzatorii și să i se dea posibilitatea de a se apăra. Acuzatorii, toți evrei, au venit aici la mine și am poruncit de îndată să fie adus acuzatul. Când s-au ridicat și au început să vorbească, nu l-au acuzat de nicio crimă la care mă așteptam. În schimb, se pare că au anumite neînțelegeri cu privire la zeul pe care îl venerează și cu privire la un anume Iisus, care a murit, dar care, după cum pretinde Pavel, ar fi în viață. Nedumerit de argumentele celor două părți, l-am întrebat pe acuzat dacă e dispus să meargă la Ierusalim,

să fie judecat acolo. Dar el a făcut apel la cezar. Astfel, i-am spus că va fi ținut aici până când îl voi putea trimite la cezar.

Agrippa era și el evreu, strănepot al lui Irod cel Mare, iar împuternicirea dată de cezar îi dădea drepturi asupra Templului din Ierusalim și influență asupra Sinedriului. Ascultă cu mare interes cele spuse de Festus, iar la final zise:

– Aș vrea să îl ascult chiar eu pe acest om.

– Mâine, spuse Festus, îl vei asculta.

În sunetele trompetelor, regele Agrippa și regina Bernice, înveșmântați în mătase purpurie și aur, intrată în auditoriumul palatului, primind aclamațiile mulțimii de la tribune, în timp ce înaintau cu pași cumpăniți spre tronurile lor de pe podium. Cu voce ascuțită, Festus îi porunci unui centurion să îl aducă pe Pavel.

În timp ce apostolul stătea în fața tronurilor, Festus zise formal:

– Regele Agrippa și toți cei prezenți aici, aveți în fața voastră un om despre care întreaga comunitate evreiască pretinde sus și tare că ar trebui omorât. Dar eu nu am găsit nimic care să îndreptățească această cerere. Când a cerut să se adreseze cezarului, acesta fiind un drept al lui fiind cetățean roman, am hotărât să îl trimit acolo. Dar nu pot spune nimic clar despre el, ca să îi scriu Maiestății Sale. Din acest motiv, l-am adus în fața domniei tale, rege Agrippa, să îl poți asculta și să mă călăuzești cu înțelepciunea ta în a-i scrie cezarului. Pentru că îmi pare nejustificat să

trimit Romei un prizonier fără să pot formula acuzațiile ce i se aduc.

Agrippa privi direct spre Pavel, aprobă ușor din cap și zise:

– Poți vorbi.

Pavel își întinse mâinile în semn de binecuvântare și își începu apărarea.

– Mă consider norocos să stau în fața Înălțimii Tale, rege Agrippa. Mă voi apăra azi de toate acuzațiile evreilor, pentru că domnia ta ești priceput în problemele ce țin de obiceiurile și controversele dintre evrei. De aceea, te implor să mă asculți răbdător.

E adevărat, continuă el, toți evreii îmi cunosc viața, încă din tinerețe, o viață petrecută încă de la început în mijlocul poporului meu și în Ierusalim. Ei știu de mult timp, dacă ar vrea să mărturisească, faptul că aparțin celei mai severe dintre sectele religiei noastre, aceea a fariseilor. Iar acum sunt judecat pentru nădejdea mea în promisiunea făcută de Dumnezeu strămoșilor noștri, o promisiune pe care cele douăsprezece triburi ale noastre speră să o atingă, după cum se roagă din tot sufletul zi și noapte. Pentru această speranță, Înălțimea Ta, sunt acuzat de evrei. De ce vi se pare de necrezut că Dumnezeu poate ridica pe cineva din morți?

Într-adevăr, eu însumi am fost convins să fac multe lucruri împotriva acelora care credeau în Iisus din Nazaret. În Ierusalim, sub autoritatea marilor preoți, nu doar că i-am dus în temniță pe mulți dintre ei, ci mi-am dat acordul când au fost condamnați

la moarte. Pedepsindu-i adesea în sinagogi, am încercat să-i oblig la blasfemie. Am fost atât de plin de furie, încât i-am urmărit chiar și în alte orașe.

La fel cum făcuse pe treptele fortului Antonia, Pavel povesti în amănunt revelația sa de pe drumul spre Damasc, cum a înțeles că Iisus era Mesia și cum s-a supus poruncii Lui de a duce Evanghelia în lume.

– Apoi, nu am putut să nu dau ascultare glasului din ceruri. Prima dată le-am spus evreilor din Damasc despre viziunea mea, apoi celor din Ierusalim și din întreaga Iudee, la fel și păgânilor, îndemnându-i să se căiască și să se întoarcă spre Dumnezeu, să trăiască în așa fel încât să fie demni de mântuire. De aceea evreii au pus mâna pe mine în Templu și au încercat să mă ucidă. Dar cu ajutor de la Domnul Dumnezeu am trăit până în ziua de azi, spunând și celui mic, și celui mare ceea ce profeții ne-au dezvăluit cu mult timp în urmă: prin învierea din morți, Dumnezeu va aduce lumină poporului Său ales, precum și celorlalte neamuri.

În timp ce Pavel vorbea cu înflăcărare, cei de față ascultau cu uimire și cu mare atenție, dar necredinciosul Festus nu se putu abține.

– Pavel! Delirezi! Prea multă învățătură ți-a luat mințile.

Dar apostolul îi răspunse calm:

– Excelența Voastră, nu sunt nebun. Adevărul îl grăiesc. Regele Agrippa știe aceste lucruri și către el grăiesc fără teamă. Pentru că nu mă îndoiesc că nimic din ce

am spus nu l-a surprins. La urma urmelor, aceste lucruri nu au fost ascunse până acum.

Se întoarse spre tron.

– Rege Agrippa, credeți în Cartea Profeților, nu-i așa?

El îi răspunse lui Pavel, binedispus:

– Încă puțin și mă vei convinge să devin creștin.

– Puțin sau mai mult, spuse Pavel, mă voi ruga la Dumnezeu ca nu doar Înălțimea Ta, ci toți cei care mă aud azi să fie la fel ca mine, mai puțin lanțurile de prizonier...

Cu asta, regele se ridică, la fel și regina, și se retraseră, alături de guvernator, într-o odaie privată. Acolo, Agrippa și Festus vorbiră mult timp despre cazul lui Pavel. În final, Festus spuse:

– Maiestatea Voastră, nu găsesc nimic care să îndreptățească execuția acestui om și nici măcar păstrarea lui în custodie.

Regele aprobă din cap cu gravitate și zise:

– L-aș fi eliberat, dacă nu s-ar fi adresat cezarului.

37

ULTIMA CĂLĂTORIE

În ziua următoare plecării regelui, Festus îl chemă pe Pavel și îi vorbi:

– Regele și cu mine am hotărât să mergi la Roma, sub pază. Odată ajuns acolo, vei fi predat gărzilor pretoriene, care te vor ține până când cezarul îți va asculta cazul. Făcu o pauză, apoi adăugă: Dar există o problemă.

Pavel își ținu respirația. Urma încă o amânare?

– Niciun vas nu pleacă spre Roma până la primăvară, îi spuse el. Iarna fiind atât de aproape, puține riscă să iasă pe mare. Totuși, există unul, un vas de coastă, de dincolo de Adramyttium, care va pleca de aici în două zile, să se întoarcă în portul lui. Căpitanul va opri în Myra, iar acolo vei putea găsi un vas care să meargă spre Roma. Dacă nu, vei rămâne acolo peste iarnă.

Festus se așeză în scaunul lui.

– Sau, zise el, deschizându-și brațele, poți rămâne aici în palat și te voi trimite direct la Roma cu primul vas ce va pleca la primăvară.

Pavel nu ezită. Doi ani de așteptare erau destul și chiar prea mult. Nu era sigur dacă putea avea încredere în Festus. Cel dinaintea lui minți se. Dar cel mai important era că își dorea foarte mult să plece din palat, să plece din Cezareea, să părăsească Iudeea. Prefera să fie oriunde în largul mării decât acolo, în lanțurile așteptării.

– Vreau să plec de îndată, excelență.

– Atunci așa să fie, rosti romanul, încercând să-și ascundă ușurarea la auzul răspunsului.

Festus ajunsese la concluzia că, atâta vreme cât Pavel rămânea așa aproape de Ierusalim, răzbunătorii evrei vor continua să încerce să îl ucidă. Dacă ar fi reușit, el, ca guvernator, ar fi fost învinuit că nu îl protejase cum trebuia pe acel cetățean roman.

– Iată condițiile pentru călătoria ta, continuă Festus. Tu și alți patru prizonieri veți fi predați mâine la prânz centurionului Iulius. El va conduce un grup de zece soldați, care vă va însoți. Toți sunt oameni buni, bine antrenați și călițiîn lupte. L-am instruit pe Iulius să ia cinci seturi de lanțuri pentru mâini și picioare, dar să nu le folosească decât dacă e necesar. Vei avea o oarecare libertate, dar trebuie să înțelegi că, în cazul în care vei evada, Iulius și încă un soldat din garda voastră vor fi trimiși la moarte.

– Înțeleg și accept aceste condiții, zise Pavel. Îmi este permis să iau cu mine pe vas doi creștini?

– Cine sunt aceștia? întrebă Festus.

– Învățatul Luca și discipolul meu Aristarh, amândoi din Macedonia, zise Pavel. M-au vizitat aici și sunt cunoscuți de slujitorii tăi.

– Ai permisiunea mea, dar va depinde de căpitan. Vasul este *Oeno,* pe docul principal, cel mai aproape de portul Irod.

Pavel se ridică să plece, dar Festus îi făcu semn să se așeze.

– Știai că regele Agrippa, zise el încet, te-ar fi eliberat, dacă nu te-ai fi adresat cezarului?

– Nu știam, zise Pavel, dar am susținut de la început că ar trebui să fiu eliberat.

– Da, răspunse Festus, dar fără protecția Romei ai fi fost ucis. Și, poate, fără gărzile pe care ți le dau în această călătorie, încă ai putea fi omorât.

– Excelență, îi mărturisi apostolul, adesea am trecut pe lângă moarte. Nu credeți încă în Dumnezeul meu, dar El este atotputernic și este mereu lângă mine.

Cu pânzele umflate de vânturile puternice din vest, care băteau din față, barca remorcă vasul prin canal, până în largul mării. Căpitanul Kronos era un fenician destul de curajos pe vreme bună, dar precaut în a se aventura pe mare atât de târziu, chiar înainte de venirea iernii. Ordonă să se ridice vela mică și urmă drumul spre nord, de-a lungul coastei. În prima zi ajunseră la Sidon.

Pentru prima dată în viață, Pavel se simți rău pe mare. Doi ani de lâncezeală îi înmuiaseră trupul, iar

picioarele îi erau așa de slăbite că își tot pierdea echilibrul. Luca știa un leac ce îi putea fi de ajutor. Cu permisiunea lui Iulius, apostolul coborî la mal cu Luca, să caute un medic. Reușiră și se întoarseră cu leacuri care îi mai alinară lui Pavel răul.

Din Sidon, *Oeno* porni din nou pe mare, dar vântul nu mai era la fel de puternic, așa că nu mai reușiră să meargă direct spre Myra. Trecură prin Capul Andreas, o luară spre vest, iar vasul fu purtat de curentul din lungul coastei Ciliciei și Pamphyliei. După două zile erau din nou în largul mării. Mergând din nou contra vânturilor, mai puternice de data asta, *Oeno* își schimba cursul zi și noapte, de parcă nu ar fi urmat nicio direcție. Simțindu-se mult mai bine, Pavel se oferi să stea de cart la cârmă. Timp de cincisprezece zile, echipajul o ținu spre vest, până când, în cele din urmă, văzură munții Lyciei, iar căpitanul ghidă vasul spre Myra.

Încă înainte ca *Oeno* să oprească, Iulius sări pe doc, să găsească o navă care pleca spre Roma. Și află una, *Isis,* un vas mare, de dincolo de Alexandria, cu adevărat cea mai mare navă pe care o văzuse Iulius vreodată. Cala era plină de saci cu cereale, ultima recoltă din delta Nilului, iar pe punte erau două sute patruzeci și cinci de pasageri, toți nerăbdători să ajungă la Roma înainte ca furtunile de iarnă să închidă drumul pe mare.

Când Iulius îi spuse căpitanului Barouk că aducea la bord cinci prizonieri, alți doi pasageri, zece soldați și pe sine însuși, avu parte de proteste.

– Vasul meu e plin, zise căpitanul, dar voi vorbi cu proprietarul, Dairut. E la bord.

– Cheamă-l, porunci Iulius.

Când sosi Dairut, Iulius își exercită autoritatea și, pur și simplu, îi ordonă lui și căpitanului să-i ia pe oamenii săi la bord.

Din însemnările lui Luca

Isis a ieșit în larg în ultima zi din luna a zecea, mânat de puternicele vânturi din vest. Barouk stabilise să navigheze de-a lungul coastei asiatice, spre Cnidus, de unde am luat mâncare și apă, apoi am pornit spre sud, către Creta, după care am continuat să mergem spre sud, până aproape de Africa. Am urmat apoi drumul spre nord-vest, către strâmtorile dintre Sicilia și Italia, apoi mai departe către grânarele din Puteoli.

Cu vânturi potrivnice în față, am înaintat greu. În cele din urmă, am ajuns lângă Cnidus, dar forța vântului a fost prea puternică, iar Barouk n-a reușit să ducă vasul în port, așa că ne-am îndreptat spre sud. Cu vântul la tribord, în trei zile am văzut Capul Salmone, extremitatea estică a Cretei. După ce ne-am învârtit mult de-a lungul coastei, în cele din urmă am reușit să aruncăm ancora în portul numit Cerurile Senine, un port mic, dar numai bun pentru noi.

Pentru că pierduserăm atât timp, iarna era foarte aproape și aducea mari primejdii pe mare. Știind asta, Pavel a ales să le vorbească lui Iulius și lui Barouk. „Văd că va fi foarte periculos să continuăm

să navigăm. Vor fi în pericol nu doar încărcătura și vasul, ci și viețile noastre. Să iernăm aici și vom pleca la primăvară." Dar Barouk și Dairut au refuzat, spunând că portul nu era un loc potrivit pentru a petrece iarna, iar grânele puteau fi furate.

Alți pasageri s-au dus apoi la Barouk și l-au convins că nu ar trebui să riște să iasă în larg, ci să meargă spre Phoenix, un port mai mare, la distanță de o zi, pe coasta de sud a Cretei. Acolo, puteau coborî cu toții la mal pentru iarnă. În timp ce Barouk stătea pe gânduri, cerul s-a înseninat și o briză blândă a venit din sud. Crezând că va putea naviga până în Phoenix într-o zi, Barouk a ridicat ancora și a pornit într-acolo, ținând vasul aproape de țărm.

În câteva ore, vântul vijelios numit eurociclon a izbucnit dinspre nord-est. Vasul a fost înșfăcat ca de o forță atotputernică. Întrucât nu îi puteam ține piept, Barouk a lăsat vasul să fie purtat de el. Agățându-se cu disperare de catarg, marinarul aflat de veghe a zărit o insulă mică în față, de care, cu puțin noroc, furtuna ne putea apropia. Am ajuns cu greu la adăpostul insulei numite Clauda, iar echipajul a reușit să tragă barca la pupa. Doi bărbați curajoși au vârât frânghiile pe sub coca și au întărit copastia. Vânturile continuau să bată, iar valurile erau tot mai mari. Barouk, temându-se că vasul ar putea fi izbit de stâncile de lângă Syrtia, a aruncat ancora în mare, ca să încetinească deriva.

S-a lăsat noaptea, iar furtuna s-a întețit. În cele din urmă, a venit dimineața, dar vânturile băteau

fără încetare, iar ploaia cădea peste noi. Barouk voia să ușureze vasul, așa că a poruncit echipajului să arunce încărcătura de grâu peste bord. *Isis* încă se afunda tot mai mult, bălăcindu-se în mare. Nici soarele nu se vedea ziua, nici stelele noaptea. Furtuna era tot mai puternică și orice nădejde de salvare se pierduse.

Într-o dimineață, când toți de la bord erau flămânzi și speriați, Pavel stătea pe punte și a adunat în jurul lui cât de mulți puteau să îl audă. „Oameni buni", a zis el ridicând vocea, „vedeți, trebuia să mă fi ascultat și să nu fi plecat din Creta. Am fi evitat această primejdie și pierderile toate. Ascultați-mă măcar acum. V-am adunat ca să vă încurajez, căci nimeni nu va muri, chiar dacă vom pierde vasul. Pentru că noaptea trecută a venit la mine un înger al Domnului și mi-a zis: «Nu te teme, Pavel. Trebuie să apari în fața cezarului. Și, iată, Dumnezeu a ales ca toți cei care navighează acum cu tine să fie salvați.» Așadar, fiți curajoși, oameni buni, pentru că eu am credință că va fi exact așa cum mi s-a spus. Vom ajunge pe o insulă."

În a paisprezecea noapte de furtună, în timp ce eram în derivă undeva în Marea Adriei, pe la miezul nopții, marinarii simțiră că ne apropiam de pământ. Măsurară adâncimea apei și văzură că avea douăzeci de brațe. Un pic mai încolo, măsurară din nou și văzură că avea cincisprezece brațe. Temându-se că vasul s-ar putea lovi de un recif, marinarii aruncară patru ancore și așteptară să se facă lumină.

Dar unii din echipaj, vrând să fugă de pe vas spre țărm, coborâră barca, pretinzând că se pregăteau să arunce ancorele.

Când a văzut asta, Pavel l-a avertizat pe Iulius: „Dacă acești marinari nu rămân să manevreze vasul, niciun pasager nu va fi salvat.“ Imediat, Iulius s-a întors spre un soldat, i-a dat un ordin, iar acesta și-a scos sabia, a tăiat frânghia bărcii și a lăsat-o să plutească în furtună.

Chiar înainte să se lumineze de ziuă, Pavel i-a zorit pe toți pasagerii să ia din mâncarea ce rămăsese și le-a spus: „Aceasta este a paisprezecea zi în care așteptați neliniștiți și fără mâncare. De aceea, vă implor să luați hrana acum, pentru că veți avea nevoie de toate puterile pentru a supraviețui. Ascultați-mă și niciunuia dintre voi nu i se va clinti nici măcar un fir de păr de pe cap.“ Și, spunând asta, a luat pâinea, a mulțumit lui Dumnezeu în fața tuturor, și a rupt-o, începând să mănânce. Toți au prins atunci curaj și au început să mănânce și ei.

În timp ce zorii aduceau lumină pe cer, am văzut pământ, niște stânci mari ieșind deasupra valurilor pe o parte și o plajă largă. Cârmaciul a calculat că putea evita reciful, astfel încât să ducă vasul pe plajă. La ordinul lui Barouk, echipajul a tăiat ancorele, cârmaciul a slăbit legăturile, iar echipajul a ridicat vela mare în vânt. Îndată *Isis* a început să se miște spre plajă, dar apoi un curent a luat vasul și i-a îndreptat prova spre recif.

> Cu toții știam că eram pierduți. Soldații și-au scos săbiile, să-i ucidă pe prizonieri, astfel ca niciunul să nu scape. Dar Iulius, hotărât să îl salveze pe Pavel, le-a ordonat să se oprească. „Aruncați armele!" a strigat el. „Cei care puteți înota săriți peste bord și îndreptați-vă spre mal. Ceilalți luați o scândură sau orice altceva plutește. Urcați-vă pe ea, iar curentul vă va duce la mal."
>
> Așa s-a întâmplat, cu toții am ajuns pe țărm.

Refugiul lor era Malta. Oamenii de pe insulă, deși barbari, se grăbiră să își arate bunătatea și ospitalitatea. Aduseră lemne uscate și făcură foc, astfel ca supraviețuitorii să se usuce și să se încălzească. Pavel adunase un braț de lemne subțiri și arunca pe foc câte unul, când o viperă se ivi și i se încolăci pe mâna dreaptă. Când maltezii văzură șarpele veninos în mâna lui Pavel, se dădură înapoi, cu frică.

– Bătrânul trebuie să fie un ucigaș, strigă un păstor, căci, deși a fost salvat de pe mare, iată, dreptatea nu îl va lăsa să trăiască.

Dar Pavel își scutură, pur și simplu, mâna, iar șarpele căzu în foc, după care se duse să mai aducă lemne. Localnicii îl urmară, așteptând ca mâna și brațul să i se umfle înainte să cadă mort. Când văzură că Pavel continua să meargă și să le vorbească însoțitorilor lui, presupuseră că era un zeu.

Plaja unde eșuase *Isis* era pe proprietatea lui Publius, magistratul-șef al insulei. Când lucrătorii lui îi spuseră de naufragiu, el și slujitorii lui veniră pe

plajă cu mâncare, apă proaspătă și corturi. Om învățat, Publius discută mult cu Pavel, Luca și Aristarh, apoi îi invită la el acasă. În timp ce stăteau acolo, Publius pomeni de faptul că tatăl său era într-o altă odaie, bolnav de febră și dizenterie. Pavel intră acolo și, prin rugăciune și prin atingere cu mâna, îl vindecă. Vestea despre puterile lui Pavel se răspândi repede pe insulă, astfel că își petrecu iarna tămăduindu-i pe bolnavii din Malta.

La începutul lui martie, cerul se înseninâ și veniră zile însorite și calde, care puseră capăt ședерii lui Pavel în Malta. Iulius își duse prizonierii la bordul lui *Castor și Polux,* un vas ce aducea grâne din Alexandria și care fusese obligat să petreacă iarna în principalul port al insulei. După ce descărcară grânele în Siracusa, vasul plecă spre Regium. De acolo, un vânt favorabil din sud purtă vasul de-a lungul coastei Italiei până în Puteoli, port al Romei.

Vestea despre minunile făcute de Pavel ajunsese la Roma. Publius îi trimisese senatorului care reprezenta insula o explicație despre naufragiul lui *Isis* și despre supraviețuitorii lui. Când Priscila și Acvila auziră povestea, îi pregătiră o întâmpinare călduroasă. O adunare de creștini entuziaști aștepta, când Pavel, ceilalți prizonieri și gărzile lor ajunseră la Trei Taverne, pe drumul care ducea la Roma.

Bucuroși, îl strigară pe Pavel, se adunară în jurul lui și îl ridicară în slăvi pe prizonierul care îi salvase pe cei care îl țineau prizonier. Pavel îi îmbrățișă pe

toți pe rând, pe Priscila, Acvila, Tertius, Epaenetus, Andronicus, Junias, Ampliatus, Urban, Aristobulus și pe mulți alții. Căutând în jur cu nerăbdare o altă față cunoscută, Pavel o luă pe Priscila deoparte.

– Phoebe n-a putut veni?

– Phoebe e în Cenchreae, îi spuse ea încet, luându-l de braț. Te-a așteptat aici un an. Când a aflat că erai închis, a venit la mine plângând și mi-a spus că tu mereu vei ști unde să o găsești, în grădina ei cu flori, care îi amintește de tine.

– Cum au răspuns bisericile din Roma când ea a dat citire epistolei mele?

– Bisericile nu doar că au primit-o bine, și pe ea, și epistola ta, ci au chemat-o să se întoarcă și să le-o citească iarăși. Înainte de a pleca acasă, i-a cerut lui Tertius să facă o copie pentru fiecare biserică. Și a luat-o cu ea ca amintire pe cea pe care ai semnat-o tu.

Din nou, Priscila își așează mâna pe brațul lui Pavel.

– Gaius mi-a trimis un mesaj luna trecută, că a văzut-o pe Phoebe în Cenchreae. Era palidă, cu chipul lipsit de viață, s-ar părea că e bolnavă.

Pavel își îngropă capul în mâini șoptind:

– O, Doamne, lasă-mă să o mai văd o dată.

După câteva clipe, se întoarse spre Priscila.

– Să îi trimiți vorbă lui Phoebe că, în sfârșit, sunt aici. Întrucât sunt prizonier și nu pot merge la ea, mă voi ruga să poată veni ea aici.

– Așa voi face, zise Priscila și zâmbi. Acum, privește-i pe adepții tăi. Toți așteaptă să le vorbești.

Cu permisiunea lui Iulius, Pavel luă o bancă din tavernă și, cu gărzile alături, se urcă pe ea. Își trecu privirea peste mulțime și, brusc, își dădu seama că nu le mai vorbise creștinilor de trei ani. După ce îi salută pe fiecare, le mulțumi lui Iulius și oamenilor lui pentru că-l ajutaseră să călătorească în siguranță.

– Drumul până aici, în această vreme, ne-a dat curaj. Am fost martorii forței vântului și a valurilor, dar am văzut puterea și mai mare a Domnului Dumnezeu, pentru că mâna Lui a fost cea care ne-a scăpat de primejdia de pe mare. Am auzit vocea lui. Am crezut. Când totul părea pierdut, ne-am păstrat credința. Și, cu brațele Sale iubitoare, Domnul Dumnezeu ne-a adus din nou la viață, așa cum îi va apăra mereu pe cei care Îl iubesc și își pun credința în El și în Fiul Său, Iisus Hristos.

După rugăciunea de mulțumire a lui Pavel și după un imn de bucurie, ciudata procesiune – un centurion credincios, cinci prizonieri, zece soldați care își pierduseră armele și un grup de creștini entuziaști – porni spre nord, pe via Appia.

Când ajunseră în Roma, Iulius își luă prizonierii și îi duse în tabăra pretoriană, unde îi predă lui Burrus, șeful pretorienilor. Doar Pavel fu chemat să apară în fața acestuia. Iulius îl însoți.

– De ce crimă este acuzat acest om? întrebă Burrus.

– Nicio crimă împotriva statului, zise Iulius. În provincia Iudeea, evreii s-au plâns că le-a pângărit Templul religiei lor.

– De ce a fost adus până aici? întrebă Burrus. Evreii care s-au plâns trebuia să se descurce cu el.

– Pavel e cetățean al Romei, zise Iulius. Evreii au încercat să-l omoare, dar comandantul nostru din Ierusalim l-a scăpat și l-a pus în custodia guvernatorului. Evreii au cerut să le fie dat lor, dar Pavel a ales ca, în loc să fie supus unui proces de formă și trimis la moarte, să se adreseze cezarului.

Burrus se întoarse spre Pavel.

– Întrucât te-ai adresat cezarului, vei fi prizonier în Roma până când acesta va lua în considerare cazul tău. Cum nu este nicio acuzație de crimă împotriva statului, poți locui în propria casă: dar rămâi prizonier și vei fi păzit. Poți primi vizitatori, dar nu poți aduna mai mult de două persoane. Poți ieși din casă o dată pe săptămână, însoțit de o gardă. Deoarece plângerea spune că ai stârnit o revoltă în provincie, nu ai voie să vorbești în public. Acestea sunt condițiile.

Pavel ascultă înfuriat toate acele restricții ale libertății lui, dar le acceptă. Cu siguranță, se gândea, avea să scape de toate îndată ce avea să apară în fața cezarului.

Când ieșiră de acolo, Pavel și Iulius rămaseră un moment împreună. Întrucât era interzis de ordinele militare ca o gardă să-și arate prietenia față de prizonier, Pavel îl privi pe centurion și zise:

– Dumnezeu să te binecuvânteze și să te aibă în pază, Iulius.

– Îți datorez viața, îi spuse el. Și nu voi uita asta niciodată.

La poarta taberei așteptau Priscila și Acvila, să îl ducă pe Pavel la casa lor. Pe drum, cu soldatul înarmat aproape de ei, Priscila arăta spre marile edificii construite de cezarii trecuți și prezenți, dar pe Pavel nu îl interesau. O singură întrebare îi măcina gândurile și o rosti cu voce tare:

– Când mă va primi Nero?

– Am întrebat, îi răspunse Priscila. Calenus, unul dintre frații noștri creștini, e om al legii și crede că Burrus va înmâna cazul tău mai întâi celui răspunzător de astfel de probleme.

– Și cât va dura? întrebă Pavel.

– Nu știm, Pavel. Poate dura puțin, dar poate dura și luni de zile.

Preferă să nu îi spună că acel Calenus o avertizase că ar putea dura multe luni, poate chiar ani.

– Voi vorbi cu el, zise Pavel. Poate găsim o cale să grăbim lucrurile.

În dimineața următoare, Pavel se trezi devreme și îi găsi pe Priscila și pe Acvila în odaia mare.

– Nu e logic ca Nero să fie preocupat mai degrabă de părerea evreilor din Roma decât de a celor din Ierusalim? se interesă el. L-ar putea întreba pe Burrus sau pe omul care se ocupă de problemele legale dacă evreii din Roma s-au plâns de mine. Atunci, de ce nu m-aș duce îndată în fața conducătorului evreilor din Roma și să mă apăr de orice acuzații mi-ar putea aduce în fața cezarului?

Acvila zâmbi:

– Așa vom face, zise el. Îi vom chema aici pe zece sau cincisprezece dintre ei, să te vadă...

Se uită la Priscila.

– Peste două zile, zise ea. La a cincea oră.

Când veni vremea, optsprezece lideri erau adunați în odaia mare. Pavel se ridică să vorbească.

– Frații mei, deși nu am făcut nimic împotriva poporului nostru sau a obiceiurilor strămoșilor noștri, am fost luat prizonier în Ierusalim și predat autorităților romane. După ce mi s-a cerut să răspund la întrebări, romanii au propus eliberarea mea, deoarece nu au găsit niciun motiv pentru pedeapsa cu moartea, în cazul meu. Dar frații mei evrei nu au fost de acord, așa că am fost nevoit să mă adresez cezarului – deși eu nu am făcut nicio acuzație împotriva propriului meu popor. Pentru asta am cerut să vă văd și să vă vorbesc, căci eu sunt prizonier întru nădejdea lui Israel.

Zetham, conducătorul evreilor din Roma, se ridică și zise:

– Nu am primit nicio epistolă din Iudeea despre tine și niciunul dintre frații noștri care au venit aici nu ne-a spus nimic rău de tine. Dar credem că ar fi potrivit să auzim de la tine ce crezi. Tot ce știm despre secta pe care o conduci este că întâmpină opoziție peste tot.

Așadar, stabiliră o zi în care să se întâlnească din nou în casa Priscilei și a lui Acvila, iar de data aceea veniră și mai mulți ca să îl asculte pe Pavel.

De dimineață până seara vorbi cu seriozitate despre împărăția lui Dumnezeu, citând din Scriptură, din Profeții și din Legea lui Moise. Le spuse despre învățăturile lui Iisus și despre minunile Lui, dar și despre cum împlinse El Legea lui Moise, despre răstignire și înviere. Unii fură convinși de Pavel, alții se întoarseră împotriva lui. După un timp, începură să se certe între ei, ridicând vocile și strângând din dinți. Cum nu reușiră să se înțeleagă, ridicară mâinile și se îndreptară spre ușă, să plece.

Pavel bătu în masă, ca să le atragă atenția:

– Mai am să vă spun un ultim lucru, zise el. Cât de drept le-a vorbit profetul Isaia părinților noștri: „Mergeți la poporul lui Israel și spuneți-i! Cu adevărat, veți auzi și nu veți înțelege. Cu adevărat, veți vedea, dar nu veți pricepe. Pentru că inimile voastre sunt împietrite. Urechile vă sunt surde, ochii vă sunt închiși, ca nu cumva să vedeți, să auziți și să înțelegeți și să vă convertiți.“ Așadar, să știți că mântuirea lui Dumnezeu a fost trimisă și altor neamuri, iar ele vor auzi.

Ascultară tăcuți, apoi plecară, încă certându-se între ei.

După paisprezece zile de așteptare, fără nicio veste de la cezar sau de la oamenii lui, Pavel o întrebă pe Priscila dacă putea vorbi cu Calenus.

Când omul legii sosi, în dimineața următoare, Pavel aștepta.

– Sunt ținut prizonier fără motiv, un întemnițat al împrejurărilor, vorbi el. Un singur cuvânt i-aș spune

cezarului și voi fi liber să duc Evanghelia în Spania. Când mă va primi Nero? Ce trebuie să fac pentru a ajunge în fața lui și a mă apăra? Nu am comis nicio crimă și, totuși, iată-mă în lanțuri. Aceasta este dreptatea romană?

Calenus se gândi o clipă, apoi privi în jur și îi făcu semn lui Pavel să îl urmeze în curtea mică.

– Nu vreau să audă vreun slujitor ce spun, explică el. Pavel, acest împărat este el însuși prizonier al vanității, al extravaganței, al laudei de sine și al cruzimii născute din teamă. Cu doi ani în urmă, a pus la cale otrăvirea propriei mame, ambițioasa Agrippina, pentru că o bănuia că ar fi uneltit împotriva lui. Își bate joc de poziția lui. Ce alt împărat ar participa la o cursă publică și ar aranja ca toți ceilalți să cadă, astfel încât el să câștige laurii? Își închipuie că e poet, artist, actor și muzician. Se îmbracă în straie frumoase și umblă prin palat citindu-și poeziile către oamenii aflați în slujba sa și către slujitori. Cântă la liră – prost, aș zice eu – și toți aplaudă. Are o soție, Octavia, dar își face de cap cu o amantă, Poppaea, și cu tineri băieți. A poruncit ca unul dintre ei, Sportus, să fie castrat și îmbrăcat în haine de nuntă, astfel încât să se poată însura cu el. Cu astfel de lucruri nerușinate se ocupă Nero. Nu arată niciun interes pentru problemele imperiului. Lasă totul pe seama lui Burrus sau a lui Seneca, cel care i-a fost tutore în tinerețe.

În timp ce Pavel stătea și dădea din cap dezaprobator, Calenus îi puse mâna pe umăr.

– Îți spun astea nu ca să te sperii, ci ca să știi că dreptatea nu se aplică sub acest împărat.

– Există o altă cale? întrebă Pavel. Ai pomenit de Seneca. Am fost în aceeași clasă, pentru scurt timp, în Tars. Ar fi bine să-i cer ajutorul?

Calenus își mângâie barba, cântărind întrebarea.

– Riști să jignești vreun om de stat sau chiar pe Burrus, îi răspunse el, dar Seneca e un om în care te poți încrede.

Pavel nu mai pierdu vremea și porni să afle unde locuia Seneca. Un slujitor se uita la soldatul care stătea în spatele lui, apoi dispăru. După câteva minute, se întoarse și îl conduse pe Pavel în odaia unde aștepta Seneca.

Se salutară ca vechi colegi care se revedeau după aproape patruzeci de ani – curioși, amintindu-și frânturi din acele vremuri și cu respectul cuvenit pentru ce devenise fiecare.

– Nu îți cer să intervii, ci vreau sfatul tău, zise Pavel, apoi îi vorbi pe scurt despre tot ce se întâmplase în Ierusalim și de atunci până în acea clipă.

– Așa că am apelat la cezar, dar împăratul nu binevoiește să mă asculte. Ce să fac pentru a scăpa din această închisoare fără ziduri?

– Știu cazul tău, zise Seneca. E unul din multele sute care așteaptă atenția împăratului.

Oftă din greu și își deschise brațele într-un gest de neputință.

– Era o vreme, în primele zile de autoritate ale lui Nero, când puteam să îl influențez. Dar după ce am protestat față de uciderea mamei și a soției lui, nu m-am mai numărat printre favoriții lui. Paulus, te-aș ajuta, dacă aș putea, dar acum, aproape sigur, orice intervenție a mea l-ar întoarce pe împărat împotriva ta. Îmi ceri sfatul. Așteaptă. Ai răbdare. Îndură.

După ce împărți pâinea în acea seară, cu Priscila și Acvila, Pavel le spuse despre discuția cu Seneca.

– Răbdător nu sunt, dar voi îndura, zise Pavel și îi privi pe rând pe cei doi. Pentru că va trebui să rămân în custodie nu se știe pentru cât timp, mă voi muta din casa voastră. Este umilitor pentru mine să fiu oaspete în casa voastră și un soldat să mă păzească la ușă.

– Dar noi suntem onorați să te avem aici, zise Acvila.

– Și eu sunt și vă sunt recunoscător, dar atât timp cât sunt prizonier aș vrea să fiu singur.

– Unde vei merge? întrebă Priscila.

– Nu știu, poate ar trebui să merg la închisoarea pretoriană. Ei mă pot ține.

– Nu, nu, zise Priscila. Știu o casă mică în apropiere, care e goală. O vom închiria pentru tine.

– Nu am bani, spuse Pavel. O să îmi dați voie să lucrez pentru voi, ca să îmi câștig chiria și pâinea?

– Îți suntem datori pentru multe lucruri, îi zâmbi Acvila, așa că lasă-ne să ne plătim datoriile cu bani pentru orice ai avea nevoie.

Priscila își ridică mâna implorând:

– Te rog, Pavel, lasă-ne să facem asta pentru tine.

Apostolul se gândi o clipă, apoi zise încet:
– Doar până când voi fi din nou liber.

În micuța lui casă din lut aflată în zona evreiască, Pavel ducea o viață retrasă: prizonier, învățător, sfătuitor, apostol. În singura lui odaie avea o masă, hârtie, penițe, cerneală, un scaun, un pat și o lampă – toate lucrurile materiale de care avea nevoie. În ce privește lucrurile apostolice, era îngrădit de restricțiile pretoriene, dar putea deschide ușa sărăcăcioasei sale case oricărui creștin, sau evreu, sau necredincios care venea la el.

La început, mulți veniră la biserica-închisoare a lui Pavel – preoți din orașe îndepărtate ale Italiei și din Gaul, evrei creștini intrigați de epistola lui adresată Romei, discipoli care îl antrenau în dezbateri filosofice. Vechii prieteni veniră cu mici daruri: Iulius cu un pachet de curmale coapte, Tertius cu o carte, Aristarh îi citi o epistolă de la Lidia, din Filipi, în care spunea că totul era bine acolo și că bisericile continuau să se înmulțească. Ioan Marcu apăru într-o bună zi să se împace cu el și ca să-i spună că ultimele cuvinte ale lui Barnaba fuseseră despre iubitul lui prieten și apostol.

În fiecare după-amiază, Priscila venea cu un coș cu mâncare din bucătăria ei și cu vești de la prietenii lor creștini – Onisim, om liber din Colossae, care aduna epistolele lui Pavel. Apoi, Apollos, din Alexandria, care scria o epistolă către evrei, Petru, Siluan și Ioan Marcu lucrau împreună în Roma ca să ridice o nouă

biserică. Și cea mai bună veste dintre toate, Phoebe își revenea, deși nu era încă destul de puternică pentru a călători până la Roma.

Pe măsură ce anotimpurile treceau, vizitatorii se răreau. Adesea, Pavel înțelegea că e singur și nu putea decât să aștepte și să se roage ca împăratul să îl primească și să îi facă dreptate, să îi redea dreptul de a vorbi în public și de a călători spre țări îndepărtate. Între timp, făcea însemnări zilnice. Într-o noapte, scrise:

De ce? Fac tot ce pot ca să înțeleg de ce am fost ales de Domnul Dumnezeu să duc Evanghelia în lume doar ca să fiu redus la tăcere de către un tiran crud și pervers. Niciodată nu am pus la îndoială faptele Domnului, nici nu o voi face. Dar mă întreb dacă El, care m-a susținut când am fost biciuit, lovit cu pietre, întemnițat, lovit de furtuni și de naufragiu, mă părăsește acum, când sunt în cea mai mare primejdie de a-mi pierde mințile într-o temniță a trândăviei. Am pierdut doi ani în Cezareea și trei în Roma, lăsat fiind să număr orele și să regret sufletele pe care puteam să le aduc la Hristos dacă aș fi fost liber din nou.

Să fie oare planul lui Dumnezeu pentru a-mi pune la încercare credința? Dacă aș fi sigur de asta, aș îndura. Dar dacă această întemnițare nu are a face deloc cu ce vrea Dumnezeu, ci e doar o urmare a mândriei mele? De-a lungul anilor, am reușit să văd că nu compasiunea față de săraci m-a dus la Ierusalim, ci propria-mi vanitate. Adunând bani de la alții, mi-am arătat puterea asupra adepților mei. Ducând o pungă

mare cu aur, i-am umilit pe conducătorii din Ierusalim și am cumpărat favorurile conservatorilor. Desigur, Iacov a acceptat banii mei. Oamenii aveau nevoie de ei. Pentru darul meu generos, am așteptat recunoștință, laude de la toți. În schimb, am fost disprețuit, ponegrit, atras într-o penitență umilitoare, care a dus la proteste în Templu, iar apoi aproape la execuția mea și după aceea la întemnițare. Ce m-a făcut să cred că eu, un om sortit pieirii, voi putea intra în Ierusalim cu un sac de bani și voi putea pleca liniștit? Prin acel gest nechibzuit, s-ar putea să fi pus capăt misiunii mele pentru Domnul Iisus Hristos. Nu am ascultat rugămințile celor mai înțelepți ca mine. Ce m-a convins să iau această hotărâre a fost, văd acum, numai încăpățânarea mea.

O, prețul acelei hotărâri nesăbuite: să-mi irosesc zilele tocmai când eram pe culmile biruinței. Acum, se prea poate să putrezesc în această temniță rece și mohorâtă. Dacă nu mergeam la Ierusalim, aș fi ajuns în Roma cu mai bine de cinci ani în urmă, m-aș fi căsătorit cu Phoebe, așa cum plănuisem, și împreună am fi adus Spania către creștinism. Poate chiar ne-am fi găsit fiul...

38

ROMA ARDE

Atât de atent era Pavel la scrisul lui, că nu văzu lumina ciudată ce pătrundea prin crăpăturile pereților din lut ai casei ce-i era temniță. Aplecat deasupra scândurii care îi ținea loc de masă, înmuie penița în călimara din bronz de lângă lampă, trase o linie, se opri o clipă, după care se puse din nou pe scris. La o vreme, după ce închise ochii, pentru a-și aduna gândurile, privi în jur și văzu umbre dansând deasupra capului său, printre raze. Într-o clipă, lumina deveni strălucitoare. În momentul următor păli.

Nimbul de strălucire nu puteau fi zorii, pentru că fereastra lui îngustă se deschidea spre vest. Asta putea însemna un singur lucru: era un foc mare în noapte. Cu un sentiment rău prevestitor, Pavel se ridică și bâjbâi prin întuneric după toiagul de păstor pe care îl ținea lângă el. Sprijinindu-se pe el, încercă să se urce pe masă, pentru a privi afară prin crăpătura dintre pietre, dar piciorul lui drept, slăbit, nu îl ajută și căzu. Durerea, deși intensă, nu era de neîndurat. Se luptă

să se ridice în picioare, iar la a doua încercare reuși să se urce pe masă. Agățându-se de marginea cărămizilor din lut, începu să se tragă în sus, cu grijă să nu cadă din nou. Încet, încet, reuși. Prin gaura dintre cărămizi, putea să vadă.

Întreg pământul și cerul de deasupra lui erau în flăcări. Nu doar o clădire sau mai multe, ci întreaga creație părea cuprinsă de focurile iadului. Uimit și nevenindu-i să creadă, șopti cu voce tare:

– Roma arde.

Scutură din cap, minunându-se. Vedea flăcări peste acel mare oraș, vâlvătăi care se înălțau spre cer, limbi mari de foc ce se ridicau, se umflau și se transformau în nori de fum, care apoi erau purtați de vântul de vară. Focul atinse apoi acoperișurile uscate, iar flăcările se răspândiră și la colibele din lemn ale săracilor, din apropierea căsuței lui. Pe măsură ce pârjolul se apropia, auzea pași alergând, strigăte disperate, plânsetele femeilor și copiilor, care se înălțau deasupra acelei furtuni de foc, în timp ce fugeau din calea morții.

– O, Doamne Dumnezeule, grăbește-le pașii, se rugă el. Dă-le aripi și du-i departe, în siguranță.

În timp ce privea flăcările și fumul și auzea strigătele îngrozite de pe străzi, gândurile lui se întorceau spre suflet. Fuga era pentru alții. El nu putea pleca. El fusese ales să-i convingă pe oameni să își pună credința în Hristos. În toate călătoriile lui, el fusese un simbol al curajului. Nu putea fugi ca un copil speriat. Ca un bun creștin, trebuia să accepte voia lui Dumnezeu.

Dar, așa cum era legat de credință, Pavel era legat și de împrejurări. Își dăduse cuvântul soldaților romani care îl păzeau și le spusese că nu va încerca să evadeze. Dacă avea să fugă din temnița lui în acea noapte, indiferent de motiv, gărzile vor fi pedepsite cu moartea. Și, cu toate că ușa groasă din lemn a temniței lui poate că nu era încuiată, pentru că adesea garda de seară uita, Pavel era ținut pe loc de bătrânețe și de boală.

– Abia merg, își zise el. Cu siguranță, nu pot alerga.

Privi pentru o ultimă dată prin deschizătura dintre cărămizi și văzu că doar câteva căsuțe rămâneseră în picioare. Se dădu jos, convins că putea să moară în mai puțin de o oră. Dădu trist din cap și mormăi:

– Oasele mele bătrâne vor fi arse ca ale unui taur sacrificat pe altarele păgâne din Asia.

Stând acolo în deznădejde, Pavel își dorea ca tremurul mâinii să i se oprească. Apoi, calm, se gândi cum își râdea soarta de el. Cum era posibil ca, după ce îndurase atâtea lovituri dureroase în piețele publice din Galatia și Macedonia, după ce fusese lăsat să moară pe marginea drumului din Lystra, după ce scăpase de cuțitele ucigașilor din Ierusalim, după ce supraviețuise cutremurelor de pe uscat și de pe mare, după o viață în care fusese înconjurat de mulțimi de oameni cu credință în suflete sau cu ură în inimi, după o viață atât de plină, cum era posibil să moară singur și întemnițat?

Pavel își îndoi genunchii și se lăsă pe pământul gol, să se roage. În afară de trosnetele flăcărilor de afară, nu se mai auzea nimic. Ca întotdeauna, începu cu o rugăciune de mulțumire, apoi continuă cu rugăciunea

spusă de Iisus pe muntele din Galileea. Vechile vorbe ale lui Moise către Iosua îi veniră atunci în minte și le zise încet:

– Fii puternic și plin de curaj, nu te teme: pentru că Domnul Dumnezeul tău va fi cu tine. El nu te va abandona, nici nu se va lepăda de tine.

O mare liniște cobora asupra lui Pavel, pe măsură ce își potolea spaima.

– Fie voia Ta, își repeta iar și iar.

Vorbele îi aduceau împăcare în suflet, iar gândurile îl purtau pe o mare de liniște. Se hotărâse să moară demn, să moară curajos, să moară ca un bărbat. Își îndepărtă mintea de flăcările de afară și continuă să repete cuvinte de credință, continuă să nădăjduiască, așteptând să aibă o viziune a împărăției cerești ce va să vină. În liniște, Pavel simțea cum iese încet din viață.

Împăcat cu sine și cu lumea, căzu într-un fel de transă și își imagină că stătea în pragul unei noi vieți. Prin ceață, o văzu pe mama lui, care își deschidea brațele spre el, apoi un zgomot puternic îl trezi din reverie. Deranjat de acel sunet din lumea pământeană, Pavel încercă să îl alunge, spunându-și că nu trebuia să se lase distras. Poate că era doar o scândură arsă ce cădea de pe vreo clădire în flăcări. Sunetul se auzi din nou, iar ceva izbi ușa temniței lui. Apoi, auzi pe cineva care ridica drugul din fața ușii. Când aceasta se deschise, strălucirea focului îi inundă odaia întunecoasă.

– Pavel! Pavel! Vino cu mine, repede!

Era Iulius, centurionul, cel care îl ținea prizonier, companionul și prietenul lui loial. Capul masiv și

umerii largi acopereau ușa, nelăsând fumul să intre și nici lumina de la flăcările de pe stradă.

– Iulius! Pleacă! strigă Pavel. Pleacă! Nu îți face griji pentru mine. Salvează-te. Eu sunt gata să mor. Asta e voința lui Dumnezeu.

– Nu! Nu te pot lăsa aici. Ești prizonierul meu. Prin ordinul cezarului, sunt răspunzător pentru tine.

Iulius îl apucă brutal de umăr.

– Vino repede! Focul e aproape. Pune-ți pelerina asta peste cap. Prin aer sunt tăciuni. Vântul face flăcările mai mari. Repede. Ține-ți lucrurile în mâna dreaptă și cu stânga prinde-mă de braț. Știu un drum îngust care ne-ar putea duce la Tibru, dacă ne grăbim.

– Bunule Iulius, zise Pavel, îți voi fi povară. Te implor să pleci acum, cât mai poți scăpa.

– Și eu cunosc voia lui Dumnezeu. Vei veni cu mine. Acum!

Cei doi se priviră unul pe altul, prizonier și gardian, iar într-o clipă de înțelegere Pavel știu că apariția lui Iulius era un semn: Dumnezeu voia ca el să trăiască. Misiunea lui pe pământ nu se încheiase încă. Avea să meargă cu el.

Centurionul îl apucă hotărât pe Pavel de brațul plăpând. Îndată ce ieșiră pe ușă, simțiră căldura arzătoare, intensă, și văzură focul mânios, care punea stăpânire pe tot. Trăgându-l după el, Iulius vru să grăbească pasul de-a lungul străzii înguste mărginite de ziduri în flăcări. Se retraseră, însă. Iulius găsi o alee, apoi alta și trecură printr-o casă goală, spre un pasaj către o altă stradă. Pășeau prin fum, peste trupuri contorsionate

care ardeau. Dar într-o clipă erau înconjurați din nou de vâlvătăi. Iulius se opri, încercând să-și croiască drum prin flăcări.

– Pavel, trebuie să alergăm prin foc. E singura cale. Înfășoară-ți strâns pelerina.

Iulius îl ridică pe Pavel ca pe un copil infirm și începu să alerge cu el, dar drumul era blocat. La mică distanță în față era scheletul unei case care arsese deja. Iulius apucă o grindă căzută, lovi cu ea lemnăria arsă și își făcu drum. Cu Pavel în brațe, alerga prin ruinele care fumegau și se îndrepta spre Tibru, unde se adunase o adevărată mulțime. Oamenii strigau, înotau, se cățărau pe tot felul de resturi și încercau să traverseze râul. Un barcagiu, care întindea mâna să ia bani pentru a-i trece dincolo, văzu tunica de centurion, îi trase pe Iulius și pe Pavel în barcă și îi duse pe malul celălalt. Coborâră și încercară să-și croiască drum printre oamenii disperați, pentru a urca pe dealul numit Janiculum, de unde priviră spre est. Circus Maximus, Palatium și Velia, Aventinus și Velabeum, toate zone ale Romei, la est de Tibru și la sud de Quirinalis, fuseseră cuprinse de flăcări și erau în ruină.

Mult timp, Pavel și Iulius rămaseră tăcuți, privind pârjolul și uriașa calamitate din fața lor. În cele din urmă, Iulius zise încet:

– La cazarmă se zice că Nero însuși și-a trimis oamenii cu torțe pe străzi, să dea foc Romei, apoi s-a urcat în Turnul lui Maecenas, și-a pus un costum de actor și a început să recite poezii, ca pe o scenă.

În timp ce privea cum arde orașul, Pavel își întoarse gândurile spre sine. Dumnezeu intervenise și înainte, în Filipi și Corint, și în furtunile de pe mare. Acum, fusese iarăși mâna Lui, căci îl trimisese pe Iulius să îl salveze. Un sentiment de nădejde îl cuprinse deodată. După acea distrugere nebunească a Romei, avea să vină foametea, aducând tulburări mari printre oameni, astfel că pretorienii aveau să îi dea la o parte cazul. În acest fel avea să își câștige libertatea necesară pentru a-și începe noua călătorie pentru creștinism. Își va continua misiunea prin lume.

De undeva din depărtare se auzi un cocoș, apoi altul. În zori, Iulius se ridică și zise cu vocea lui de soldat:

– Acum, că te-ai odihnit, vom pleca. În apropiere se află un fort și barăci pentru gardienii din această zonă de vest a orașului. Voi anunța că ești în viață și te voi preda comandantului de acolo.

În tabăra pretoriană, se adunaseră arșii, răniții și cei lipsiți de ajutor care vociferau la poartă. Când comandantul fortului îi spuse lui Iulius că nu mai erau odăi goale acolo, Pavel se bucură. Și acela era un semn că avea să fie liber în curând.

– Unde o să te duci? întrebă Iulius.

Pavel se gândi o clipă.

– În apropiere, pe strada Oaselor, e o casă a unui negustător creștin, Marcellus Antonius, îi răspunse el. Voi merge acolo.

– Foarte bine. Când cezarul te va chema, te voi găsi acolo.

Cei doi bărbați își dădură mâinile.

– Mi-ai salvat din nou viața, bunule Iulius. Îți voi fi veșnic îndatorat pentru asta.

Centurionul aprobă din cap și se întoarse să plece, apoi se opri și veni înapoi, pentru a pune o mână pe umărul bătrânului.

– Și tu mi-ai salvat viața în Malta, Pavel, așa că și eu îți sunt îndatorat.

În culmea fericirii, pentru că era liber, Pavel se îndreptă spre strada Oaselor. Avu noroc și îl găsi pe Marcellus acasă, care era foarte bucuros să primească la el un creștin atât de remarcabil. Bucătarul le aduse lapte de capră, pâine, smochine și migdale. Marcellus îl conduse pe Pavel într-o odaie cu o fereastră însorită, îi arătă bătrânului obosit patul și se retrase.

– Stai, Marcellus, îl rugă Pavel. Avem treabă. Întâi, găsește-i pe discipolul meu, Aristarh, și pe scribul meu, Tertius. Am nevoie de ei. Apoi, trimite un mesager la Timotei, în Efes. Spune-i că sunt teafăr și să vină să mă viziteze cât de curând poate. În al treilea rând, trimite un frate de încredere să îl găsească pe Luca – de obicei e pe la Taverna Vulturului, de pe via Appia – și să îl aducă aici de îndată. În al patrulea rând, pune un slujitor să îmi pregătească o masă pentru scris, peniță, cerneală și papirus. Mă voi odihni o oră, apoi mă voi apuca de scris.

Pavel se trezi după-amiază. Deschise ochii și îl văzu pe Marcellus intrând în odaie și poruncind agitat unui slujitor să tragă draperiile, altuia arătându-i unde să pună masa de scris, apoi făcându-le semn să plece.

Rămas singur cu Pavel, Marcellus nu mai aşteptă şi îi spuse veştile primite de la fraţii lor: şi Petru scăpase din foc. Ioan Marcu şi Siluan erau şi ei în siguranţă, cu Petru. Priscila şi Acvila se refugiaseră în zona evreiască a oraşului. Claudia şi Erastus părăsiseră Roma în grabă. Mulţi creştini muriseră în incendiu, la fel ca mulţi sclavi şi negustori. Toate cele patru grânare principale arseseră. Cetăţenii romani şi sclavii, deopotrivă, cerşeau pâine. Un vas de grâne sosise din Egipt în Puteoli, dar nu era încărcat cu grâu, ci cu nisip pentru luptătorii din forum, iar asta stârnise o revoltă.

Coborând vocea, Marcellus adăugă:

– Se spune că generalii lui Nero sunt atât de furioşi că le-a dat foc caselor, încât plănuiesc să îl ucidă şi să îl pună pe generalul Galba pe tron.

Pavel se sătură repede de taclalele lui Marcellus şi îi spuse că vrea să se odihnească şi să fie singur. Dumnezeu îi cruţase viaţa din nou şi era sigur că făcuse asta cu un scop. Oare ca să ducă Evanghelia în Spania? Dacă era aşa, avea să-i ia cu el pe Phoebe şi pe cei mai buni discipoli ai săi – Priscila şi Acvila. Nimeni nu fusese mai loial lui Dumnezeu decât ei. Iar Aristarh, curajos, nu ezitase nici în cea mai rea furtună. Timotei? Ce bine ar fi fost să îl aibă lângă el. Dar nu putea. Acum, că Timotei era episcop în Efes şi în regiunea aceea a Asiei, datoria lui era să rămână acolo.

Dacă avea să meargă în Spania, câţi ani buni îl aşteptau în acele locuri? Destui, spera el, numai că ar fi putut fi mai mulţi, dacă unii dintre cei mai buni ani ai lui nu s-ar fi pierdut în detenţie – şi totul din

cauza răzbunării lui Zadok. Își privi mâna, încleștă pumnul, dar se opri:

– Încet cu mânia, își zise.

Totul trecuse. Putea spera la începutul unei noi călătorii. Ce bine era să simtă din nou cum drumul se deschide în fața lui. Ce mult își dorea să stea pe punte, să admire pânzele umflate și să audă șoapta blândă a valurilor. Îi era dor, da. Și era destul de puternic pentru următoarea călătorie. „Dumnezeu m-a ajutat să îndur", cugetă cu mândrie.

Gândurile îi fură întrerupte de o ușoară bătaie în ușă și intră un sclav, care îl anunță că avea un vizitator.

– E un soldat? întrebă Pavel, lovit deodată de teama că ar putea fi dus înapoi în temniță.

– Nu, stăpâne, zise sclavul. E un cetățean ce pare să fie din clasele superioare.

Pavel îl urmă pe sclav până în fața casei. Acolo, spre uimirea lui, îl văzu pe Seneca. Își înfrânse uimirea și îi întinse mâna, în semn de bun venit.

– Har și pace, spuse Pavel, în timp ce se întreba care era motivul vizitei lui Seneca. Îl conduse în grădină și zise: A trecut ceva vreme de când am vorbit ultima dată.

Seneca nu răspunse până nu se așezară.

– Îți aduc vești de la cea mai cunoscută dintre „persoane", cleveteala, zise Seneca. Acest împărat e mai naiv decât credeam. A dat foc clădirilor vechi cu intenția de a le înlocui cu stâlpi din marmură, pentru a-și

sărbători propriul triumf. După cum se vede, focul a distrus mai mult de jumătate din oraș.

Seneca făcu o pauză.

– Acum, trebuie să găsim un țap ispășitor – cred că vorba evreiască pentru asta este „azazel".

Seneca își încrucișă brațele și îl privi pe Pavel.

– Nero îi va învinui pe creștini. Pentru a distrage atenția de la greutăți, le-a poruncit oamenilor legii să pregătească o judecată politică împotriva conducătorilor creștinismului. Acuzațiile vor fi că au conspirat și au dat foc Romei. Unii vor fi trimiși la moarte. Paulos, am venit să te avertizez că împăratul Nero ar putea începe execuțiile cu Petru. Și cu tine.

Pavel se lăsă pe spate în scaunul lui și își împreună degetele sub bărbie. Era mai degrabă surprins decât speriat. Se convinsese că avea să fie eliberat. Într-adevăr, în prima clipă, Pavel aproape că ridicase mâinile pentru a lua în derâdere avertismentul lui Seneca, ca și cum ar fi fost doar încă una din multele amenințări cu moartea pe care le auzise de-a lungul anilor. Totuși, în următorul moment, Pavel știu că, de data aceea, lucrurile stăteau altfel. Încă era prizonierul lui Nero: uciderea era un sport pentru acel cezar. Pavel nu anticipase un astfel de gest impulsiv al unui tiran, însă, brusc, își dădu seama că execuția unor creștini nu doar că ar satisface setea de sânge a lui Nero, ci i-ar împlini și scopurile politice. „Fii calm!" își zise Pavel. În prezența lui Seneca, trebuia să arate că era curajos și nepăsător, așa cum învățaseră amândoi în Tars.

Cu voce calmă, Pavel zise:

– Sper că nu te-ai pus în pericol venind aici.

Seneca ridică din umeri.

– Nu contează, zise el râzând încet. Într-o bună zi, Nero îmi va cere să mă sinucid, iar eu îl voi asculta. Adu-ți aminte, Paulus, acele cuvinte ale lui Zagoreos – „Stă în puterea fiecărui om să trăiască în demnitate, dar niciun om nu poate trăi la nesfârșit."

Ajunși la poarta grădinii, cei doi se despărțiră. Pavel își privi fostul coleg de școală cum dispare în josul străzii, apoi se întoarse încet în odaie. Din obișnuință, se așeză la masa de scris. În mintea lui, încerca să găsească repede vreun motiv pentru care să se îndoiască de avertismentul lui Seneca, dar nu găsea niciunul. Seneca știa ce vorbea. El nu venise la Pavel doar pentru că era îngrijorat, ci pentru a-și arăta respectul pentru un egal. Era vorba despre frăția de la Stoa: acolo învățaseră că adevărul triumfă asupra nenorocirilor. Seneca venise să se asigure că Pavel va da dovadă de sângele rece necesar în fața Curții lui Nero. Disciplină, curaj, acceptare a sorții. Pavel avea să le respecte.

Se întoarse la refugiul lui, penița.

Am trăit întru Hristos. Și mereu am știut că voi muri pentru Hristos. Dar nu atât de curând. Nu acum. Cea mai mare preocupare a mea nu trebuie să fie pentru mine, ci pentru biserică. Dacă eu și Petru vom fi executați, cine va conduce Calea? Cine va duce lumii mesajul de credință, promisiunea lui Iisus? Cine va cunoaște și va păstra adevărata Evanghelie? Cine va îndruma bisericile pe care le-am ridicat și le va uni?

Cine îi va conduce pe adepții noștri neobosiți pe calea adevărului, departe de îndoială și de schismă? Dacă eu, Pavel, nu voi mai fi pe pământ, cine va duce lumina către celelalte neamuri, așa cum mi-a poruncit Iisus să fac? După Petru, cine va fi temelia bisericii?

Pavel se întinse după toiagul de păstor și începu să patruleze prin odaie. Brusc, mânat de un val de neliniște, își dori cu disperare să nu fie executat, ci să fie lăsat în viață, să respire, să meargă, să se căsătorească, să vorbească, să scrie, să predice. Pentru o clipă, se gândi să îl implore pe Dumnezeu să îl scoată din acea primejdie. Dar se opri.

– Timpul meu a venit, zise el cu voce tare și hotărâtă. În sufletul meu, știu că voi fi executat. Facă-se voia lui Dumnezeu!

Întâi, trebuia să îi scrie lui Phoebe. Să îi spună adevărul, dar să întocmească o epistolă care să reflecte amintirile minunate pe care ei doi le împărțeau. Gândindu-se la ea, începu să plângă. Nu avea să-i mai vadă vreodată chipul, să îi audă vocea plăcută, să-i simtă atingerea blândă a mâinii pe obraji. După mult timp, începu să scrie.

Eu, Pavel, un om din Tars, aparținând lumii întregi, către iubita mea Phoebe, logodnica și comoara mea, păstrătoarea inimii mele, însoțitoare în dragoste și în toate cele ale vieții.

Te văd acum, dragostea mea, în grădina tinereții tale, cu adierea blândă mângâindu-ți obrajii frumoși,

buzele roșii cântând vesele cântece, brațele moi întinzându-se spre mine în nevinovăția pasiunii tinerești,

Te văd acum, iubita mea, în ascunzătoarea noastră plină de flori albe, de sub umbrarul verde de tamariscă, stând lângă mine, murmurând tandrețuri care nu aveau nevoie de cuvinte,

Te văd acum, iubita mea, dusă departe de un vas cu pânzele întinse, singură pe o insulă, disprețuind privirile îndrăznețe ale celor neîncrezători, numărând zilele, luptându-te cu mâinile aspre ale soldaților care vor să îți ia comoara,

Te văd acum, iubita mea, prinsă în magia nopților înstelate, cu aerul serii parfumat de iasomie sălbatică, cu capul pe umărul meu, cu mâna în mâna mea, în lumina lunii care promitea bucurie veșnică,

Te văd acum, iubita mea, cu respirația tăiată pentru o clipă, la vederea călăului care lasă să-i cadă sabia grea, plângând cu durere, dar ștergându-ți apoi lacrimile, știind că Paulos al tău s-a bucurat deplin de viață, a băut din paharul plin cu bucurii și tristeți deopotrivă, purtat pe aripile iubirii date și ale iubirii primite, știind, de asemenea, că în ultima clipă a vieții lui gândurile i s-au îndreptat spre tine și vor fi mereu cu tine.

Iubita mea, mă rog ca pacea lui Dumnezeu să fie cu tine acum, așa cum e cu mine, și fie ca Dumnezeu să te binecuvânteze și să te aibă în pază, acum și totdeauna.

Paulos

Stinse lampa și se întinse în întuneric, gândindu-se la întâmplările ciudate care puseseră capăt în mod crud tuturor speranțelor și viselor lui.

În dimineața următoare, devreme, Pavel fu trezit de un sclav bătrân care îi spuse că la ușă era un vizitator.

– E un centurion? întrebă Pavel.

– Nu, stăpâne. E îmbrăcat în in alb și are un pergament.

Pavel șchiopătă până la ușă și o deschise.

– Luca! strigă Pavel.

În ușă stătea tovarășul lui de drum, aliatul lui credincios. Avea un zâmbet larg, trupul lui îndesat umplea ușa, iar brațele vânjoase se întinseră să atingă umerii lui Pavel, cu prietenie și afecțiune.

– Noroc că te-au găsit repede, zise Pavel bucuros. Tu ești persoana pe care îmi doream cel mai mult să o văd în această zi. Bine ai venit în casa lui Marcellus.

– Nobil prieten, gândurile noastre s-au unit din nou, în ciuda distanței, zise Luca. Am simțit, mai bine zis am știut că trebuie să vin lângă tine. Eram deja pe drum când mesagerul tău m-a întâlnit pe via Appia.

În timp ce amândoi intrau în grădină, bătrânul sclav le aduse mâncare și apă și le puse pe o măsuță din apropiere. Luca nu se așează pe banca din marmură, precum Pavel, ci se învârti printre flori, cufundat în gânduri, pregătindu-și cuvintele.

– Începutul sfârșitului a sosit, zise Luca, cu o figură plină de seriozitate. Noi, creștinii, noi, cei credincioși, am ajuns la un moment de răscruce. Cea mai mare

criză a noastră e doar la o întindere de mână, Pavel, și trebuie să ne gândim la ce ne așteaptă de acum înainte.

– Ce ai aflat? întrebă Pavel.

Luca se așează lângă el.

– Eram cu frații noștri din Appius când am văzut o lumină pe cerul de nord și am aflat de focul cel mare. Îl știi pe Manilius, scribul de la palat care l-a urmat pe Hristos în secret. Manilius ne-a trimis o avertizare, cum că toți conducătorii creștinilor vor fi executați sub acuzația că ei au dat foc Romei.

– Și eu am fost avertizat, zise Pavel. Seneca însuși a venit aici aseară să îmi spună că Nero a poruncit oamenilor legii să mă trimită pe mine, împreună cu Petru, în fața unui tribunal public. Apoi, Nero va ordona execuția noastră.

Urmă o tăcere lungă, care fu ruptă de Pavel.

– Spune-mi, Luca: de ce am fost salvat din foc, doar ca să fiu trimis la execuție, să satisfac capriciul unui împărat nebun?

Luca se ridică și începu să se plimbe înainte și înapoi.

– Prigonirea creștinilor e semn că Nero se teme. Întrucât adepții noștri sunt tot mai mulți, împăratul simte pericolul. Poate îi e frică să nu devenim o forță politică, una care să îi amenințe domnia și autoritatea.

– Luca, noi chiar suntem o forță politică. Suntem un regat de credință în mijlocul unui regat al armelor. El are dreptate să își facă griji. Dar ciudat e că Nero, la fel ca alți împărați de-a lungul istoriei, crede că poate înfrânge o revoltă ucigându-i pe conducătorii ei. Acest cezar chiar nu vede că mereu apare un

nou conducător din martiriul predecesorilor? La fel s-a întâmplat cu evreii, cu grecii, cu egiptenii – iar acum romanii.

Luca se opri, se apropie de Pavel și îi vorbi în șoaptă.

– Poți să scapi, Pavel. Un vas pleacă mâine în Spania, din Puteoli. E vorba de *Mistralis,* al cărui căpitan e un creștin.

Ochii lui Pavel se deschiseră larg.

– Un vas spre Spania? O, frate Luca, cum mă mai ispitești. De multă vreme visez să plec spre Spania, să îmi găsesc fiul pe care nu l-am văzut niciodată. Se spune că e conducătorul unei legiuni în nord, în Malaca.

– Vei merge, deci?

– Să fug? Să nu apăr drepturile creștinismului?

– Nu, să îți duci mai departe misiunea, zise Luca. Dacă nu scapi din Roma, cine va duce Evanghelia în Spania?

Pavel scutură din cap și oftă din greu.

– În prima oră după ce Iulius m-a salvat, am fost sigur că Dumnezeu m-a eliberat din temniță, la fel cum a făcut de multe ori, ca să pot merge în Spania și chiar mai departe. Părea logic. Dar acum nu mai e.

– Pavel, de dragul cauzei este necesar să părăsești acest oraș. Și Petru la fel.

Apostolul îl privi multă vreme pe dragul lui tovarăș de pe mare și de pe uscat.

– Nu, zise el, în cele din urmă. Niciodată nu am fugit de primejdie. Nu se cuvine ca eu și Petru să fugim de persecuție. Un conducător nu poate fi laș. Așa cum am trăit pentru convingerile mele, așa trebuie

să mă pregătesc să mor pentru ele. Și la fel trebuie să facă orice creștin. Eu și Petru trebuie să dăm exemplu de credință și curaj, indiferent care ar fi sfârșitul nostru.

– Tot ce spui e adevărat, zise Luca, dar rămâne o mare întrebare: ce se va întâmpla cu mișcarea fără tine? După venirea lui Iisus, nimeni nu a mai condus lucrarea de ridicare a bisericilor creștine. Eu știu, pentru că am vorbit cu toți apostolii și am fost martorul a tot ce ai făcut, oraș după oraș. Tu ești pentru noi *theologos*[1], filosoful care definește și exprimă principiile și practicile pe care un creștin trebuie să le urmeze. Tu ne înveți. Tu ne organizezi bisericile. Tu ne arăți calea. Tu ești conducătorul nostru și trebuie să fii conducătorul nostru pe mai departe.

Pavel continua să nege din cap.

– Nu voi fugi. Nu mă pot ascunde într-o grotă sau pe vârful muntelui. Ca să predic și să scriu, trebuie să fiu liber. Liber să merg printre oameni, liber să trăiesc și să muncesc printre ei.

– Fără tine și fără Petru, cine ne va conduce? întrebă Luca.

– Încă de când am aflat de intențiile lui Nero, nu prea m-am gândit la altceva, zise Pavel. Prima noastră grijă sunt acum bisericile și adepții noștri. Nu doar că trebuie să alegem cel mai bun succesor, ci trebuie și să stabilim o metodă pentru viitoarele succesiuni.

---

[1] În lb. greacă în original, *theos* – „zeu“ și *logos* – „cuvânt“, „cuvântul lui Dumnezeu“ (n. red.).

Încă de la început, conflictele și invidia ne-au năpăstuit bisericile. Noi le spunem oamenilor să urmeze exemplul lui Iisus și să se iubească unii pe alții, dar, cu cât devin mai devotați, cu atât se ceartă mai mult pe lucruri mărunte. Fără un păstor, creștinii noștri se vor rătăci ca oile și vor fi mâncați de lupi.

– Și cine va fi următorul păstor, Pavel?

– Luca, m-am gândit că tocmai tu ai putea să iei locul lui Petru. Ai credința, ai darul convingerii și autoritatea de care are nevoie un conducător care să ducă biserica mai departe.

– Dacă eram evreu, Pavel, aș fi putut călca pe urmele lui Petru. Dar mișcarea e încă un copil, unul mic și fragil. Până când acest copil va ajunge la maturitate, doar un evreu îi poate fi părinte.

– M-am gândit că acesta ar putea fi răspunsul tău și îl accept, deși, în timp, creștinismul va fi mai mult al celorlalte neamuri decât al evreilor.

Pavel făcu o pauză și se gândi.

– Generația noastră se duce, Luca. Petru este ultimul supraviețuitor din cercul lui Iisus. Niciodată nu mi s-a părut că Iacov ar fi potrivit ca lider. Nu e convingător și e prea legat de tradiția evreiască pentru a fi primitor cu frații păgâni. Iar bătrânul Ioan niciodată nu a înfruntat mulțimea. Și nici nu a fost constant în credință. A părăsit gruparea lui Petru, din Ierusalim, ca să se alăture esenienilor și să devină un sihastru pietist. Apoi, i-a părăsit și pe esenieni, ca să se retragă în Efes și să scrie. Andrei era altfel. Andrei a fost foarte zelos în Achaia, atât de mare, încât a fost

martirizat acolo. Bartolomeu a plecat spre India și a dispărut. Ceilalți apostoli – Filip cel care se urnea greu, Toma cel cu îndoieli, Matei, vameșul – ei și alții s-au îndepărtat de credință sau le-a slăbit hotărârea. Și mulți dintre ei sunt săraci.

Luca râse.

– Poate că Iisus te-a ales pe tine, Pavel, pentru că s-a dovedit că foarte puțini dintre cei doisprezece erau în stare să țină o slujbă sau să-i convertească pe alții.

Pavel nu râse, nici măcar nu zâmbi.

– M-am gândit și eu la asta, nu o dată, zise el. La prima mea vizită în Ierusalim, după ce am plecat în Damasc, am văzut clar că intenția lui Iisus a fost să îmi lase mie responsabilitatea de a lărgi mișcarea. Și așa a fost. Petru a rămas pe loc, eu am înaintat.

Luca se gândi o clipă.

– Tu și Petru sunteți diferiți și totuși ați lucrat împreună.

– Da, am lucrat împreună pentru cauză, zise Pavel. La început, am văzut în el doar slăbiciune, dar în timp mi-am dat seama că ceea ce numeam eu slăbiciune era toleranță, o calitate pe care eu nu o am. Prin puterea și prin răbdarea lui, calități de pescar pe care Iisus trebuie să le fi văzut la Petru, acest om ca o stâncă a reușit să domolească diferențele dintre bătrânii apostoli aroganți care l-au cunoscut pe Iisus și noii discipoli nerăbdători să ducă vestea dincolo de Ierusalim. Eu și Petru ne-am certat adesea: el nu voia să reziste și să lupte, ca mine. El se lăsa condus sau îndrumat greșit de către Iacov. Statornicia nu-i stă în fire.

Acum, Pavel se ridică și începu să șchiopăteze, continuându-și discursul.

– În timp, Petru mi-a acceptat poziția, anume că ar trebui să eliberăm creștinismul din mințile înguste și mărunte ale despoților din Ierusalim și să ducem Evanghelia și altor popoare. Astfel, Petru a venit la Roma – dar el nu s-a descurcat cu biserica de aici la fel de bine cum aș fi reușit eu dacă aș fi fost liber.

Se întoarse spre Luca.

– Eu și Petru n-am tras niciodată la același jug. În schimb, am arat câmpuri diferite.

– Asta n-a fost întâmplător, zise Luca.

– Sigur că nu. A fost planul lui Dumnezeu ca el să-i slujească pe evrei, iar eu celelalte popoare. Dar munca noastră nu s-a încheiat încă. Certurile noastre din trecut nu mai înseamnă nimic. Acum trebuie ca eu și Petru să desemnăm un nou conducător.

– Petru îl preferă pe Linus din Etruria, zise Luca. Alegerea ta care e?

– Încă nu am ales, zise Pavel. Linus e statornic. A venit de două ori, poate de trei la casa unde am stat întemnițat, să îmi ceară sfatul. Linus poate umple golul provizoratului cu încredere. Clement din Damasc e noua stea a generației tinere. Îl cunosc de copil. Acum, Clement e un bun orator și poet, dar e și inteligent și autoritar. S-a remarcat ca om care știe ce vrea. Dar discipolii noștri mai vechi s-ar putea să nu fie dispuși să urmeze un conducător atât de tânăr.

– Cum vei înfăptui succesiunea?

– Așa cum Iisus l-a ales pe Petru și a făcut cunoscut acest lucru celor doisprezece, la fel trebuie să aleagă și Petru – dimpreună cu mine. Când o vom face, Petru își va pune mâna pe capul acestui bărbat și astfel va face cunoscut tuturor că el este viitorul tată pământean al creștinismului. Luca, du-te și caută-l pe Petru. Noi doi trebuie să ne întâlnim fără întârziere, nu doar ca să alegem un succesor, ci și să stabilim cum vor avea loc viitoarele succesiuni. Este absolut necesar să evităm metoda romană a succesiunii prin moarte. Noi trebuie să predăm coroana cum a făcut David către Solomon. Adu-l aici imediat, altfel ne vom trezi întemnițați amândoi și nu vom mai putea face nimic, nici măcar să vorbim.

– Îl voi găsi pe Petru și îi voi duce mesajul tău, spuse Luca, în timp ce se ridică și plecă.

În acea după-amiază, Pavel era în grădină când bătrânul slujitor îl anunță că la poartă era o femeie. Fără să ezite o clipă, Pavel zise:

– Adu-o pe Priscila aici.

Zâmbetul ei larg și cuvintele vesele nu puteau să ascundă adevărul: și ea știa ce avea să urmeze. Pavel petrecu prima lor oră împreună consolând-o și încercând să o convingă de faptul că ea și Acvila ar trebui să ducă Evanghelia în Spania.

– Trebuie să mergi în locul meu, zise el.

Ea îi promise că avea să se gândească.

Brusc, Pavel se ridică și începu să umble șchiopătând.

– Am să-ți spun lucruri importante, Priscila.

Cu fața abătută, își ridică mâinile în semn de neputință.

– Ar fi trebuit să te ascult când m-ai avertizat să nu merg la Ierusalim, când eram în Corint. Intuiția ta – că voi fi respins de creștini și amenințat de ucigașii lui Zadok – s-a dovedit a fi corectă. Am greșit. Am fost un încăpățânat. Dorința mea de a atinge imposibilul, de a-i aduce împreună pe evrei și pe păgâni m-a distrus. Pentru ultima dată, zelul mi-a întunecat judecata.

– De ce îți împovărezi sufletul cu reproșuri? întrebă Priscila. Mereu ai fost zelos. Fără zelul tău, nu am fi avut creștinism în Galatia, Asia, Macedonia sau Achaia. Fără zelul tău, vestea bună a lui Iisus ar fi rămas închisă între pietrele din Ierusalim. Într-adevăr, cu mult timp în urmă, mi-ai spus că Iisus te-a ales și că ți s-a arătat pe drumul spre Damasc tocmai pentru că stătea în firea ta să excelezi în toate, să fii deasupra tuturor și să înfrângi orice piedică.

– Așa e, zise Pavel, și i-a spus unui Ananias șovăitor: „Îi voi arăta cât de mult trebuie să sufere în numele meu." Și am suferit, pe drept, pentru ambiția care m-a făcut să-i prigonesc pe creștini și iau parte la uciderea lui Ștefan de către Sinedriu. Pentru încăpățânarea care m-a costat viața lui Barnaba. El a fost cel mai bun dintre apostoli, tovarășul pe care l-am iubit ca pe un frate. Nu trece nicio zi în care să nu regret ce i-am făcut și ce i-am spus. Iar acum trebuie să îndur cea mai rea dintre pedepse: mi se refuză prilejul de a-mi încheia misiunea întru Iisus Hristos.

– Dar se încheie vreodată munca unui muritor, Pavel? întrebă ea. Cu siguranță, fiecare dintre noi visează la fapte mai mărețe decât așteaptă Dumnezeu de la noi. Nu te gândi la ce nu ai reușit să faci. Uită-te la ce ai înfăptuit, la sufletele pe care le-ai salvat, la bisericile pe care le-ai ridicat, la speranța și credința pe care vorbele tale le vor inspira generațiilor încă nenăscute.

– Am vrut să fac mai multe, Priscila.

– Știu, zise ea, dar poate că Dumnezeu, în înțelepciunea Lui nesfârșită, se gândește că e timpul ca tu să te odihnești, că e timpul ca alții să îți urmeze exemplul de zel și virtute și să ducă Evanghelia lui Hristos unei lumi ce trebuie descoperite.

Cu o mișcare bruscă, Pavel scoase un sul de papirus.

– Te rog să mă ajuți cu ultimele lucruri, Priscila. Acesta este un răvaș de rămas-bun al meu pentru Phoebe. Vei trimite pe cel mai de încredere mesager al tău să i-l ducă?

– Dacă Aristarh nu poate merge, îl voi duce chiar eu, îl liniști ea.

– Am încercat să îi scriu lui Timotei, zise Pavel, cu voce stinsă, dar vorbele potrivite nu au reușit să treacă de tristețea de a ști că niciodată nu voi mai vedea fața celui care îmi e ca un fiu. Îi vei scrie tu în numele meu?

– Desigur. Ce să îi spun?

– Să fie ceva personal și instructiv: să rămână credincios Evangheliei, așa cum mi-a fost ea dezvăluită de către Domnul. Să aibă grijă la falșii învățători. Să

se păzească de dușmani. Să se aștepte ca toți cei devotați lui Hristos să fie prigoniți. Să fie înțelegător cu văduvele, bătrânii și sclavii. Să se mulțumească cu puțin. Pășim în lume fără nimic și nu luăm nimic după moarte. Să pună episcop pe cineva cu un caracter de netăgăduit – modest, discret, îndatoritor, soț al unei singure soții. Să îmi urmeze învățăturile, felul meu de viață, țelurile, credința, stăruința și dragostea mea pentru tot. Și, undeva în epistola către Timotei, găsește un loc unde să pui testamentul meu:

Vremea plecării mele e aproape. Am dus o luptă dreaptă. Mi-am încheiat drumul. Mi-am păstrat credința.

Obrajii femeii se umplură de lacrimi.

– În final, zise Pavel, cu voce acum puternică, îți mulțumesc ție și lui Acvila pentru devotamentul vostru deplin față de Iisus Hristos, pentru generozitatea voastră față de biserică, pentru încrederea voastră neobosită, pentru sfaturile pe care mi le-ați dat și pe care, în mare parte, le-am urmat, și pentru dragostea voastră trainică pentru omenire. Fie ca pacea lui Dumnezeu, cea care trece de cele înțelese, să fie cu voi acum și în vecii vecilor.

Priscila îl luă de mână pe Pavel.

– Pentru mine și pentru toți cei hărăziți să fie în preajma ta, îi aduc mulțumiri lui Dumnezeu pentru că tu, Pavel, ai fost o parte minunată a vieții mele. Ai făcut multe călătorii. Acum, o începi pe cea mai

importantă dintre ele. Fie ca Dumnezeu să o grăbească și să te încununeze cu glorie în Împărăția Lui cerească.

Spre seară, în timp ce Pavel își scria însemnările, bătrânul slujitor veni la ușa odăii lui și bătu încet:

– E un centurion la poartă, zise el. Își zice Iulius.

39

CATACOMBELE

Judecata lui Pavel și a lui Petru atrase mulțimi nesfârșite la noul Circus Neronis și dură douăzeci și șapte de zile. Acuzatorul, prefectul orașului, Didius Fabricius, deschise punerea în scenă cu aducerea în față a unei trupe de iscoade care jurară că fuseseră martori atunci când Pavel și Petru alergaseră prin Roma cu torțele și porniseră focul. În fiecare zi, cei doi apostoli fură plimbați în lanțuri și batjocoriți de slujbașii de la palat, care erau amestecați prin public. Nu se aduse nicio dovadă. Nici măcar nu se ceru vreuna. Sentința fusese poruncită de Nero încă înainte ca judecata să înceapă. În final, magistratul-șef o rosti: moarte pentru amândoi.

Petru urma să fie răstignit, ca un criminal. Pavel, fiind cetățean roman, urma să fie decapitat. El protestă. Ceru să fie răstignit, precum fusese Iisus și cum avea să fie și Petru. Dar magistratul refuză. Legea romană cerea ca un cetățean al Romei să fie executat de sabie.

De acolo, Pavel și Petru fură duși în lanțuri pe străzi spre catacombele din zona veche a orașului și întemnițați împreună cu alți dușmani ai imperiului. Fură hrăniți cu puțină pâine și apă și lăsați să doarmă în niște tăieturi în stâncă, ce semănau cu niște cripte.

Așteptară în întuneric. Și vorbiră mult. La îndemnul lui Pavel, cei doi se împăcară, iar el acceptă importanța lui Petru ca prim conducător ales de Iisus în fruntea bisericii. Apoi Petru zise:

– Fără zelul tău și fără râvna ta de a aduce pe atât de mulți la Hristos, nu ar fi existat nicio biserică.

Dezbătură și căzură de acord asupra a ce trebuia făcut mai departe pentru siguranța mișcării. Pentru a evita schismele și pentru a menține integritatea doctrinei creștine, Petru și Pavel întăriră două idei: creștinii trebuia să refuze să se închine vreunui cezar sau vreunui alt reprezentant roman, chiar dacă asta însemna moartea. Și cea de-a doua, predicatorii oricărei doctrine ciudate aveau să fie expulzați din biserică și avea să le fie interzis să vorbească în fața vreunei adunări creștinești.

Mai stabiliră împreună linia succesiunii: Linus avea să îi urmeze lui Petru în fruntea bisericii, apoi Cletus, apoi Clement. După Clement, un conclav de episcopi avea să aleagă conducătorul prin vot secret. Ca să se asigure că toți creștinii aveau să accepte autoritatea deciziilor luate de ei, Pavel le înscrise pe un pergament pe care îl semnară amândoi. Aranjară dinainte ca un gardian să îl scoată pe furiș de acolo

și să îl dea lui Tertius, care urma să îl copieze și să îl ducă la toate bisericile din Roma și de pretutindeni.

După trei luni de temniță, trimisul lui Nero alese data execuției lor: a zecea zi a celei de-a zecea luni din al zecelea an al domniei lui.

După cum plănuise, Pavel își petrecu ultima noapte în meditație și rugăciuni. Privind în urmă, se simți deosebit de norocos că se născuse evreu, unul dintre aleșii lui Dumnezeu, dintr-o mamă iubitoare și cu mintea deschisă, care îi insuflase dorința de a fi cel mai bun, și dintr-un tată mânat de dorința de a reuși. O mamă și un tată care îi oferiseră o soră mai tânără cu virtute, al cărei fiu curajos îi salvase viața. Cu afecțiune, Pavel își aminti copilăria lui, triumful asupra bolii, cu ajutorul devotatei Alida, zilele glorioase de la academie și de la Stoa, încântarea cu care explorase ideile noi împreună cu învățătorii lui greci și romani, măiestria lui în privința Legii, sub înțeleapta îndrumare a lui Gamaliel. Da, slujise Legea cu prea mult zel. Totuși, dacă n-ar fi făcut așa, n-ar fi fost ales de Iisus să ducă Evanghelia pe tărâmuri îndepărtate. Cu siguranță, acela fusese destinul lui, planul lui Dumnezeu, încă de la început.

Regrete, da, avea destule. Dacă ar fi dat atenție semnelor, ar fi prevăzut pericolul în care se aflase mama lui și ar fi găsit o cale de a-i împiedica moartea. Dacă ar fi fost mai recunoscător din fire, și-ar fi acceptat datoria față de tatăl lui și ar fi găsit o cale de a rezolva neînțelegerile dintre ei. Dacă nerăbdarea

nu i-ar fi umbrit judecata în timpul primei vizite la Ierusalim, după revelație, ar fi făcut o alianță cu Petru și cu Iacov și n-ar fi stat în exil timp de zece ani. Dacă și-ar fi arătat recunoștința față de Barnaba, cel mai apropiat frate întru credință, acesta ar fi trăit și, poate, ar fi fost urmașul lui Petru acum, ca temelie a bisericii. Bunul Barnaba, care îi îmbogățise viața, îl salvase din uitare, îi deschisese drumul spre Antiohia și spre misiunile de departe, îl apărase când alții îl alungau. Dacă nu ar fi fost atât de încăpățânat și atât de absorbit de sine, s-ar fi căsătorit cu Phoebe și ar fi cunoscut binecuvântarea de a avea copii.

Toate acelea trecuseră, povestea era scrisă, iar finalul era aproape. Punându-și în balanță viața, știa că fusese cel mai norocos dintre muritori. Niciun alt om din vremea lui nu fusese atât de încercat și nici nu i se dăduse minunatul prilej de a schimba lumea. El se străduise mereu să facă totul cât mai bine. Și reușise lucruri însemnate. Lărgise Împărăția lui Dumnezeu. Dacă Iisus avea să i se arate în ultima clipă, nu se îndoia că avea să îi spună: „Foarte bine, credincios slujitor al Domnului!"

Când zorii se apropiară, Pavel îngenunche să se roage:

– O, Tată milostiv și bun, ajută-mă să înfrunt dimineața. Fii alături de mine în ultimele clipe și în momentul morții. Întărește-mi credința. Nu lăsa să-mi șovăie pasul, nici să-mi tremure genunchii. Așa cum mi-ai dat neostenită putere să duc lumii mesajul lui

Iisus, așa călăuzește-mă acum spre biruința asupra răului și a diavolului, ajută-mă să înfrunt sfârșitul vieții cu îndrăzneală, hotărâre și credință neclintită. Pentru lucrurile bune pe care poate că le-am făcut, îți cer binecuvântarea. Pentru păcatele mele, mă căiesc. Îți cer iertare, în numele lui Iisus Hristos. Și fie ca harul și pacea Ta să fie cu mine acum și în ultima clipă a vieții mele.

Sosi dimineața execuției, cu un cer senin, pe cât de senin putea fi într-o zi de toamnă. O companie de legionari, sub comanda lui Iulius, mărșălui până la intrarea în catacombe, unde se adunase un grup mic de creștini și de curioși. Fără ceremonie, Iulius îi preluă pe Pavel și pe Petru și îi escortă spre un loc aflat mult în afara zidurilor orașului. Când soldații se opriră, înainte de a-i duce spre locuri diferite de execuție, Petru se întoarse spre Pavel și zise:

– Mergi în pace, predicator al veștii celei bune, călăuză spre izbăvire.

Iar Pavel îi răspunse:

– Pacea fie cu tine, întemeietor al bisericii, păstor al turmei lui Iisus Hristos.

În timp ce se pregăteau să pornească, Pavel îi ceru lui Iulius să îi scoată lanțurile, ca să poată merge liber pe ultima bucată din drumul vieții lui. Iulius dădu ordinul și, în timp ce fierarul scotea lanțurile, unele dintre femei se adunară în jurul lui Pavel, plângând. El le binecuvântă, se rugă pentru ele și rosti o rugăciune.

Cu pas hotărât și față calmă, Pavel urcă schela înaltă unde călăul, un centurion cu glugă pe cap, aștepta cu sabia pregătită.

– Ți-e ascuțită sabia, mâna hotărâtă și brațul puternic? întrebă Pavel.

Călăul dădu din cap în semn că da.

Pavel ridică mâna dreaptă și îi binecuvântă pe cei prezenți, la fel cum făcuse înainte de atâtea ori, și zise:

– Eu sunt al lui Iisus Hristos. Am trăit întru Iisus Hristos. Acum mor întru Iisus Hristos. Dincolo de moarte, nădejdea mea e în Iisus Hristos.

EPILOG

Din însemnările lui Tertius

Eu, Tertius din Macedonia, am fost martor al execuției lui Pavel. Sabia a căzut repede și hotărât și un izvor puternic de sânge roșu aprins a țâșnit din gâtul lui, curgând peste pietrele ce pavau drumul roman. Mulți dintre adepții lui au venit de departe pentru a-și înmuia poalele hainelor în sângele lui, căci erau convinși că și cea mai mică picătură avea să îl vindece pe cel bolnav, să redea vederea celui orb și să le mântuiască sufletele.

Capul lui Pavel a căzut de la înălțimea eșafodului și s-a rostogolit o dată, de două ori, de trei ori. Și în fiecare loc unde a atins pământul a țâșnit un izvor de apă rece și limpede. Precum vorbele lui Pavel, aceste trei izvoare curg și adapă popoarele lumii și în ziua de azi.

MULȚUMIRI

Curiozitatea m-a îndemnat să scriu despre Pavel. Când ne-am mutat înapoi în New York, în 1962, i-am dus pe cei doi băieți ai noștri la Biserica Sf. Thomas, pentru a-i înscrie la școala de duminică, iar acolo am întâlnit doi oameni care aveau să ne influențeze viețile: părintele Tom Byrne și Jaqueline Marshall Braxton. Ei ne-au fost călăuză spre atrăgătoarea lume a cuvintelor și a conducătorilor credinței creștine și, în timp, am ajuns la epistolele lui Pavel.

Ca jurnalist care se ocupa de problemele politice naționale pentru revista *Newsweek,* am fost intrigat de Pavel ca figură publică semnificativă a vremii sale. Mi-au plăcut scrierile lui – puternice, imperative. Avea forță. Avea un mesaj de transmis. A conceput și a condus o campanie prin care a vrut să scoată lumea păgână din deznădejde, să o ducă pe drumul speranței. Și a reușit.

Așa am aflat că Pavel a schimbat istoria: „Nașterea creștinismului este una dintre principalele drame ale istoriei omenirii", nota William H. McNeill în 1963, în *The Rise of the*

West. După moartea lui Iisus, „următorul moment crucial în istoria creștinilor se învârte în jurul vieții Sfântului Pavel."

Calitățile de lider și, mai ales, cele care fac un lider să fie puternic m-au interesat întotdeauna. Ca soldat în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, am observat mulți conducători, unii capabili, alții incompetenți. Mai târziu, am avut norocul să lucrez și să-i cunosc pe unii excepționali: în jurnalism, Henry Luce, Philip Graham și Osborn Elliot, în viața publică, guvernatorul Nelson Rockefeller, președintele Gerald Ford și senatorul Howard Baker.

Cu zece ani în urmă, după ce am terminat de scris despre evenimentele și împrejurările care l-au adus pe Gerald Ford la președinție *(Time and Chance; Gerald Ford's Appointment with History),* le-am spus lui Edward L. Burlingame, cel mai chibzuit dintre editori, și lui Peter Matson, consilierul și agentul meu, că mă gândesc să scriu o biografie fictivă a lui Pavel. Amândoi m-au încurajat și m-au îndrumat în această privință. Amândurora le sunt profund recunoscător.

Pentru a începe acest proiect, m-am apucat să caut tot ce se putea găsi despre Pavel. Întâi, m-am dus la părintele Joseph Tylenda, pe atunci director al cuprinzătoarei biblioteci Woodstock, de la Universitatea Georgetown, și l-am rugat să îmi arate biografiile lui Pavel. Însoțindu-mă printre cărți, mi-a arătat zeci de rafturi pline cu rânduri de cărți care interpretau epistolele lui Pavel și îi explorau teologia. Apoi, privind în altă parte, a pus mâna pe un raft gol. „Aici sunt cărțile despre omul Pavel."

Toate detaliile cunoscute despre Pavel, am aflat mai apoi, puteau fi adunate în câteva după-amiezi. Totuși, fragmente precum cioburi din vechi vase din lut încă stârnesc

imaginația. Cu cât aflam mai multe despre viața lui Pavel și despre vremurile acelea, cu atât mai mult îi admiram caracterul și calitățile de conducător. Pavel a impresionat publicul prin conținutul și prin forța spuselor lui. Era în stare să organizeze, să pregătească preoți, să traseze sarcini. În scrierile lui, stabilea politici, stabilea procese și estima rezultate. Zel, intelect, curaj – avea toate aceste calități. Era un militant ideologic desăvârșit, omul gândirii care genera acțiune.

În cercetarea și scrierea acestei povești a vieții lui Pavel, le sunt îndatorat multora, în special clerului, care nu doar că m-a încurajat, ci mi-a răspuns la toate întrebările și mi-a oferit excelente sfaturi: Margaret Graham, Sanford Garner, Charles Minifie și Stuart Kenworthy. Reverendul dr. Albert Scariato mi-a împărtășit prețioasa lui erudiție și experiența în istoria evreiască și în cea a ritualurilor vechi și mi-a arătat erorile făcute într-o primă versiune a manuscrisului.

Pentru cronologia din viața lui Pavel și pentru evenimentele semnificative, ca și pentru autenticitatea epistolelor lui, m-am bazat pe cartea de referință a lui Raymond E. Brown S.S., *An Introduction to the New Testament.* Pentru traducerea cuvânt cu cuvânt a textelor originale din ebraică și greacă am apelat la *The Interlinear Bible,* a lui Jay P. Green Jr. Biblioteca Academiei Navale a SUA mi-a oferit informații esențiale despre vasele care navigau în primul secol, despre practicile de atunci și despre rute.

În timpul scrierii și după aceea, am apelat la excelenți editori. Patricia Mulcahy mi-a arătat cum să reduc un manuscris prea întins la o dimensiune acceptabilă și cum să fac relatarea mai bună. Robin Dutcher a evidențiat schimbările

necesare în penultimul manuscris și m-a învățat cum să fac astfel încât povestea să fie gata de publicare. Amândurora le sunt foarte recunoscător.

Încă de la început, doi prieteni vechi, Christopher și Jaqueline Braxton Wren, m-au încurajat în acest demers. De asemenea, ei au făcut comentarii constructive pe marginea scrisului, apoi au intervenit pentru a conduce această carte spre publicare. Lor le mulțumesc din nou.

Entuziasmul vădit al editorului Chip Fleischer a fost un dar binevenit și îi sunt recunoscător în mod special pentru asta, la fel și editorului-șef Kristin Sperber și echipei de la Steerforth Press, pentru că au rezolvat atât de repede toate detaliile publicării.

În final, trebuie să spun că îi sunt îndatorat fiului meu Jim, pentru că m-a învățat să mă descurc în hățișul computerelor și al Internetului, precum și fiului meu Scott, pentru că m-a instruit în privința scrierii de ficțiuni. Cel mai mult îi sunt recunoscător iubitei mele soții, Cherie, pentru sprijinul ei susținut în timpul scrierii acestei cărți și pentru comentariile ei înțelepte pe marginea manuscrisului.

Washington D.C.
26 februarie 2005

CUPRINS

Apostolul Pavel – Întrebări și răspunsuri 5

TÂRGUL 13
ALEGEREA 30
SECRETUL 49
DESPĂRȚIREA 66
CĂLĂTORIA 85
DISCIPOL 112
RĂSPÂNTIA 133
UCENICIA 158
ÎNTOARCEREA 180
JUDECATA 195
DRUMUL SPRE DAMASC 215
PRIBEAG 241
FUGAR 256
PROSCRIS 277
ÎNTOARCEREA ACASĂ 296
VESTITOR 317
A ÎNDURA 333

CHEMĂRILE 345
PROGRESUL 363
CAMPANIA 380
PREGĂTIT DE LUPTĂ 400
PROVOCAREA 418
HOTĂRÂREA 429
RUPTURA 445
DEPARTE 460
EȘECUL 481
A CLĂDI 495
ADUCERI AMINTE 518
PIERDEREA 538
ÎMPĂCAREA 552
POTRIVNICIA 573
A RECLĂDI 588
SOCOTEALA 608
ÎN PRIMEJDIE 624
ÎNCOLȚIT 640
ÎNTEMNIȚAT 655
ULTIMA CĂLĂTORIE 669
ROMA ARDE 691
CATACOMBELE 717
EPILOG 723

Mulțumiri 725

Antonio Gala

MEMORIA OCULTĂ A LUI ANTONIO PÉREZ

traducere din limba spaniolă de Ileana Scipione

Descoperirea unui manuscris secret aparținând lui Antonio Pérez, secretarul lui Felipe II, determină dezvăluirea istoriei oculte a acelor vremuri: adevăruri îndelung ascunse, de la asasinate la strategii sinistre, despre monarhi, Biserică și nobili. Este confesiunea celui mai temut executant al puterii, care sfârșește ca victimă a propriilor sale uneltiri.

Un roman pasionant, care se apleacă asupra micilor întâmplări ale istoriei, neștiute și aparent neînsemnate, dar care, odată dezvăluite, pot răsturna evenimente majore din manualele oficiale. Ficțiune cu un sâmbure de adevăr sau doar o fantezie care recreează tramele unor vremuri demult apuse?

Marvin Meyer

MARIA MAGDALENA
în evanghelii și texte apocrife

traducere din limba engleză de Adriana Bădescu

MARIA MAGDALENA, CEL MAI APROPIAT DISCIPOL AL LUI IISUS

„În sfârșit, Maria Magdalena își câștigă locul cuvenit în rândul discipolilor lui Iisus. Prezența ei în interiorul cercului restrâns de discipoli fondează istoria rolului hotărâtor al femeilor în perioada creștinismului timpuriu și pune în lumină poziția centrală ocupată de ea în cadrul «altor» evanghelii, subliniind importanța atracției exercitate de figura ei în cadrul autorității apostolice care a formulat primele elemente ale teologiei Bisericii. Trebuie să îi lăudăm pe editori atât pentru realizarea acestei colecții de studii mult așteptate de toți cei care doresc să afle adevărul despre Maria Magdalena, cât și pentru calitatea literară și accesibilitatea volumului.“

Karen Torjesen, profesor de Studii feministe religioase la Claremont Graduate University

Marek Halter

MARIA

traducere din limba franceză de Diana Morărașu

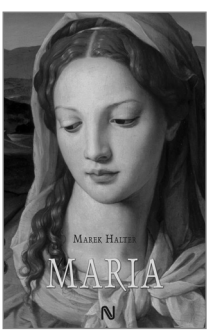

EXISTĂ VREUN OM...
care să nu cunoască numele Mariei? Cu toate acestea, ceea ce aflăm din Evanghelii despre ea se rezumă doar la câteva versete eliptice, misterioase.

CINE ESTE MIRIAM DIN NAZARET,
născută în Galileea, în haoticul regat al lui Israel, strivit sub ocupația romană? Ce legături avea ea cu rezistența și cu unul dintre conducătorii ei cei mai populari, Baraba? Ce raporturi avea cu esenienii din Damasc, secta terapeuților? Dar cu vărul ei îndepărtat, Ioan Botezătorul?

ACEASTA ESTE POVESTEA...
tinerei evreice de la originea creștinismului. Dar nu are nimic în comun cu portretul canonic. Este istoria adevăratei Maria, cea de dinaintea nașterii lui Iisus.

C.K. Stead

NUMELE MEU A FOST IUDA

traducere din limba engleză de Mihai-Dan Pavelescu

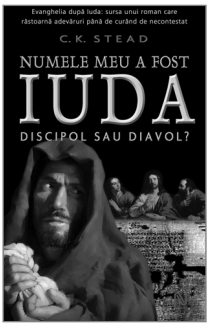
Evanghelia după Iuda: sursa unui roman care răstoarnă adevăruri până de curând de necontestat
C.K. STEAD
NUMELE MEU A FOST
IUDA
DISCIPOL SAU DIAVOL?

Au trecut 40 de ani de la răstignirea lui Iisus Hristos, și martorii acelor evenimente încă mai trăiesc…

„AI FOST ALĂTURI DE NOI ÎN TOT ACEL TIMP ȘI N-AM ȘTIUT CINE ERAI, ÎNSĂ NU MĂ TEM DE TINE!"

Sunt oameni care nu pot accepta ca adevăr decât ceea ce le poate fi confirmat de simțuri și rațiune…

„GRECUL DOREȘTE LOGICĂ, EVREUL VREA UN SEMN."

Dar ce se întâmplă când purtătorul mesajului se transformă în mesaj?

„ÎN CLIPA ASTA SEMENI CU UN ORB CARE CERE O OGLINDĂ!"

De dincolo de timp, tainele ne ajung din urmă și ne sfâșie certitudinile…

„ACESTA-I ADEVĂRUL SCRIS, ȘI RĂU NU VĂ VA FACE!"

Gerald Messadié

IUDA, PREAIUBITUL

traducere din limba franceză de Diana Morărașu

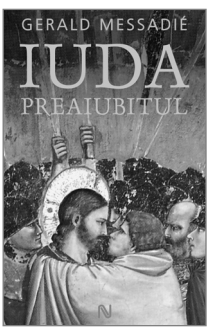

DESCOPERIREA EVANGHELIEI DUPĂ IUDA...
a zguduit o lume întreagă. Cum e cu putință ca apostolul al cărui nume a fost, timp de douăzeci de veacuri, sinonim cu cea mai infamă trădare, să fie transformat dintr-odată în erou și Vaticanul însuși să se aplece asupra lui?

CINE A FOST CU ADEVĂRAT IUDA?
Lașul? Trădătorul? Sau discipolul preaiubit al lui Iisus, singurul care l-a iubit cu adevărat și l-a înțeles? Devotat Învățătorului, Iuda a fost sortit oprobriului public, dar rolul său a fost crucial pentru istoria creștinismului.

Studiind scrierile fundamentale – Evangheliile canonice și apocrife, comentariile biblice și textele exegetice moderne – Gerald Messadié demască în acest pasionant thriller biblic zonele de umbră, minciunile și contradicțiile dogmei creștine. Pentru prima oară sunt dezvăluite rațiunile ostilității clericilor din Ierusalim față de Iisus: versetele Deuteronomului afirmă fără nicio ambiguitate că Dumnezeul cel bun, Dumnezeul lui Iisus, nu este Dumnezeul Creator.

Guillaume Prévost

ASASINUL ȘI PROFETUL

traducere din limba franceză de Mihaela Stan

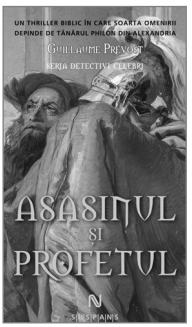

SERIA DETECTIVI CELEBRI

IERUSALIM, ANUL ȘASE DUPĂ IISUS HRISTOS…
legiunile romane pătrund în Orașul Sfânt, în ciuda opoziției clericilor. La șapte zile după Paști, conducătorul fariseilor este ucis cu brutalitate. Între buzele sale este găsit un pergament ce anunță o teribila pedeapsă divină împotriva poporului lui Israel.

CÂTEVA ORE MAI TÂRZIU…
marele preot al Templului este și el asasinat. Și buzele sale ascund continuarea profeției: venirea Salvatorului sau distrugerea totală.

TÂNĂRUL FILOSOF FILON DIN ALEXANDRIA,
bun cunoscător al textelor sacre, pornește în căutarea ucigașului. Nu are la dispoziție decât șapte zile pentru a împiedica seria de crime ce ar putea aduce sfârșitul istoriei…